

BIBLIOTECA NAZ.
Villorio Emanuele II
XXV
H
35

XXV
H
35.

X 51

76

PSEVDOMANTIA

VETERVM, ET RECENTIORVM

EXPLOSA,

SIVE

DE FIDE DIVINATIONIBVS ADHIBENDA.

TRACTATVS ABSOLVTISSIMVS

Philosophicus, Astrologicus, Theologicus.

DE FIDE
DIVINATIONIBVS
ADHIBENDA.

LVDVS INANIS

Ge. Goupi fecit.

XV

H

36

2

PSEVDOMANTIA VETERVM; ET RECENTIORVM

EXPLOSA,
SIVE

DE FIDE DIVINATIONIBVS ADHIBENDA TRACTATVS ABSOLVTISSIMVS

Ad abolendam falsa Diuinationis Superstitionem.

Cum Animaduersionibus

PHILOSOPHICIS, ASTROLOGICIS, ET THEOLOGICIS.

Quibus accedere etiam Diuinationes damnatæ ex sacra Scriptura, ex sacris
Canonibus, Concilijs, Bullis Pontificijs, & ex sanctis Patribus.

AUTHORE

D. IOSEPHO MARIA MARAVIGLIA

CLERICO REGVLARI,

IN GYMNASIO PATAVINO

MORALIS PHILOSOPHIÆ PVBLICO PROFESSORE.

VENETIIS, Apud Valuasensem, M. DC. LXII.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

EXPLORATION

Illustrissimo, atque Excellentissimo Domino

PETRO BASADONNA

EQVITI PRÆCLARISSIMO,

SENATORI AMPLISSIMO,

ORATORI MERITISSIMO.

A. S. A.

OC. opus, quod prodit in lucem
(Senator Amplissime) vt vaticinijs
fidem demat, in ipso sui vesti-
bulo iam vaticinijs fidem facit; dum
sibimet ipsi prænunciat, non mo-
dicum ex tanto nomine decus adfuturum, non pla-
nè inanem ex tanto patrocinio capesendam fortu-
nam. Sic benè ex Numinibus ominata, votis ad-

a 4 spiran-

spirantes , certos portendunt euentus ; quemadmodum benè ex tuarum virtutum cunabulis ingens , ac certum Venetæ Reipublicæ beneficium cælitùs elaboratum fuit fas præſagire . Erupifti ex ipsis vagitibus , ſapientiæ , integritatis , ac pietatis apex ; & ideò benè ex tanto Nato , quem diù optauit Reſpublic. vt felix haberetur , prædictum eſt , omnem animi leuitatem in ciuibus eſſe tua prudentia corrigendam , maiestatem tua humanitate temperandam , temeritatem tuis conſilijs regendam ; eo tibi vſque à teneris vnguiculis indito diuinitùs ingenij acumine , vt agnoſceres primam Reipublicam imminere ruinam , vbi in præpotioribus , tanquam in regni arce deficeret virtus , omnis regni propugnaculum ; vixque adoleſcens ijs cogitationibus detinebaris , quibus , & tibi ipſi meliùs , quàm alijs impèrare , & Reipublicę potiùs fortunam , quam propriam tueri vbique ſapientiſſimè poſſes ; quibus etiam non in anguſtis ſolummodo Italiæ finibus , ſed in longinquis quoque regionibus nitorem tuum effunderes , atque per omnem ætatis , fortunæ , & dignitatis curſum ad ipſa ſepulchri oſtia conſantiſſimè deduceres : rari namque omnino ſunt , quos & dignitas , & fortuna , & ætas , & libertas in omni vitę periodo ſeruet incorruptos , & ex æquo laudabiles , & admirandos ; vnde
tibi

tibi longè melius , quam Catoni Romano ea laus adiuncta est , singulas singulorum hominum virtutes in te vnum exornandum conspirasse ; & cum in plerisque laudetur humanitas , taceatur ignauia ; in alijs continentia extollatur , reticeatur auaritia ; in alijs grata prædicetur liberalitas , sed luxus accusetur , te sanè nemo vnquam rectè laudare potest , nisi in te vno commendet omnia : Quin tanta est tuarum virtutum præstantia , vt eas certatim sibi partiti sint , & beneuoli Diuini Numinis afflatus , & præclara tui ipsius merita , vt ex te , & haberent Superi , quod sibi vendicarent , & haberes ipse de tuo , quo ceteris omnibus præfulgeres : Tu siquidem Parentum tuorum , Auorum , Atauorum gloriam longo superans interuallo , tot inter tuę Illustris. Familię sidera clarissimum ueluti Solis lumen eminere dispiceris , heroum hæres præclarissimus ; imo Heros ipse omnium maximus , tuę Reipublicæ subleuandæ nouus Atlas feliciter destinatus ; cuius tantò insignioribus titulis fama propagatur , ornatur vita , quantò plurium cumulata virtus solitarię vnus virtuti haud censeferi solet anteferenda . Inde tibi summa semper felicitas parta est in consequendis honoribus , nec tantę felicitati ac fortunę defuere , quę matura virtus etiam acerba præmia conferret ; vix enim pubertatem ingressus , eque ad suprema

prema Reipublica regimina postulat es, & admo-
tus, ætatem ipsam regno idoneam merito præue-
niente, quo, & dignitatis pondus, & Reipublicæ sa-
lus in te vno tutiùs collocaretur. Nec tu eodem, quo
alij fauore, non pollicitationibus operosè coemptis,
non precibus pretio comparatis, non armata confan-
guineorum, & amicorum potentia fasces rapere ve-
riùs, quam impetrare adnitebaris gnarus Reipubl.
administratores, qui alio, quàm virtutum pretio pur-
puram emerent, eandem non rarò turpibus vitio-
rum fordibus inficere, ac maiori plerumque ignomi-
nia deponere, quàm gloriã assumpsissent. Inde etiam
factum est, vt summa cum gestientis populi lætitia
in tuis præturis, ac legationibus semper exceptus fue-
ris, accedentibus v̄bique tuæ egregiæ virtuti populo-
rum accursibus, ciuium acclamationibus, procerum
iubilis, Principum, ac Regum exultationibus, sibi
metipsis de tanto viro iure gratulantibus. Sic dum
ad obeundas primarias legationes vnus in magna ci-
uium æmulatorum concertatione deligeris, vnus ip-
se videris ex generis splendore, ex prudentiæ præstan-
tia, ex morum integritate, qui præsentio rem malis
Reipubl. opem sis allaturus; eòque honoris aliorum
potiùs voluntate, quam propria perductus, benefi-
cium, non tam acceptare, quam dare tuis ciuibus vi-
fus

fus es ; quò, nimirum, non tam amor dignitatis, quàm Patrię, non tam cupiditas propria, quam vtilitas pública portraxit inuitum ; nec tibi summis hisce muneribus perfungenti defuit vnquam prudentia par ; par consilium, & ingenium, quo ita præpolles ; vt nihil inconsulta præcipitatione, aut temerario ausu aggrediaris ; & tanta in rebus benè gerendis solertia præstas, vt exquisitè eas semper disponas, & extricatis difficultatibus improuisa quadam necessitate exurgentibus, opportunè semper expedias, consentaneo in omnibus lato iudicio. Aggerant hæc ad tuę glorię perennitatem Hispania & Roma, vbi præclarum Legatorum exemplar adhuc affulges, vbi tibi semper concors virtus tuos præcinit triumphos. Hæc quoque tollit ad sidera Brixiana Vrbs nobilissima, vbi iam clauo assidebas, quæ te optimum adhuc prætorem, & laudatissimum præsidem veneratur ; ex eo potissimum, quod leges, & decreta simul subditis dares, & à Superis acciperes ; quod non aliter imperares, quam viueres, in tuis iudicijs sola regnante integritate, in foro tuo sola iustitia perorante ; nec tamen ex his Gothica fronte superbiens, aut truculentus vlli apparebas, sed cunctis humanissimus, æquè corporis maiestate, animi candore, oris suauitate, eloquij dulcedine diligendus ; idque præ cæteris tibi decantatur adhuc

huc in Brixiana Vrbe miraculum, quod ferocientium
suapte natura animorum gratia in te vnum collecta,
simultates, odia, seditiones sponte cogeret exulare,
in obsequio contentis ipsis quoque Proceribus, ac
præpotentibus, amoris magis, quam carcerum vin-
culis iugiter obstrictis. Ex tanta igitur tuarum lau-
dum fegete, quam nec tota Veneta Respublica, nec
Hispania, nec Roma fatis est excipere, optimo iure
potuit hoc opus, qualecumque sit, sibi aliquid laudis
te auspicante certò ominari, tametsi alijs ominibus,
ac diuinacionibus fidem derogeret. Vt valeas in æuum,
precatur.

Tibi deuinctissimus Seruus

D. Ioseph Maria Marauiglia Clericus Regularis.

LECTORI

LECTORI BENEVOLO

Expositum Operis Intentum .

PROTEVS Ethicopoliticus à te humanissimè exceptus (Amice Lector) mihi in causa fuit, vt alterum Proteum Diuinatorem tuis oculis subijcerem, illum nimirum de quo dictum est à Virgil. 4. Georg.

novit namque omnia Vates

Quae sint, quae fuerint, quae mox ventura trahantur.

refert namque Antigonus Carystius in suo Dictionario Proteum fuisse apud Veteres virum quemdam sapientissimum, qui praesertim arte diuinatoria sapientes caeteros praecellebat, ventura omnia, vel ex contemplatione naturae & elementorum praenuncians, vel ex animantium & siderum obseruatione. Eò verò praesertim in huiusce operis institutione mea vota collimarunt, vt, & agnosceres versatile ingenium meum non in sola moralis philosophiae materia iugiter commorari, & etiam vt Veterum, ac Recentiorum superstitionem diuinationum penè abolitam haberes; licet enim plerique fuerint, qui de diuinationibus, ac vaticinijs scripserint, neminem tamen vidi, qui ex professo singula diuinationum genera eo consilio ad examen reuocauerit, vt examine ipso dilucidaretur, quænam fides esset Diuinationibus adhibenda. Hanc Prouinciam mihi suscipiendam praescripsi, vt ad extremum operis concluderem, nihil esse magis ineptum, nihiluè viro ratiocinante magis indignum, quam cum Diuinatoribus insanire; cum singularis sit, ac soli Deo connata laus, futura praescire, & occulta rimari. Quod si dicatur non omnem vaticinandi rationem esse soli Deo congenitam, neque esse hominibus diuinitus inditam, cum possint homines ipsi ex naturalibus causis, ac signis multa in natura praescire, necessariò tamen fatendum est, certas omnino etiam in naturalibus praedictiones ferre semper difficillimum fuisse, ac propè ad Deitatem accessisse, cum ex arcano ipsius supremi Conditoris consilio inusitati atq. inopinati progignatur effectus, qui tamen dicuntur à natura prodire: & ideo Philosophi illi veteres,

res,

res, qui mysteria quædam in sinu naturæ latentia quodam diuinationis artificio prouocabant ad lucem, non solum Diuini appellabantur, sed etiam Deorum numero adscribebantur; atque ad eos, velut ad Numina quædam terrestria aduentabant populi, & nationes; quod fecere præsertim Athenienses ad Thaletem, Samij ad Pherecidem, & Thefsali ad Hippocratem, ab illis futurorum oracula importuna interrogatione extorquentes; quo honore etiam prosequuti sunt Diuinatores suos Persæ, Ægyptij, & Chaldæi, eos putantes supra mortalium genus euectos, qui neglecta rerum terrenarum cura cogitationes suas in siderum contemplationem, vt plurimum transferrent, atque in sublimibus illis domicilijs collocati, omnia nobis euentura à longè prospectarent; qua ratione perhibentur Orpheus, & Perseus; Castor, & Pollux; Orion, & Chiron inter sidera regnum accepisse. Ad auertendos igitur eiusmodi superstitiosos hominum cultus, atque ad extinguendam in leuiorum animis nimiam credulitatem hoc opus exposui De Fide Diuinationibus adhibenda; quod si non imparem alijs editis operibus fortietur fortunam, alia quam citò vocabit ad lucem ingenio tuo, ac fauore non indigniora. Vale.

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

HAuendo osferuato per Fede del P. Inquisitore non esserui nel Libro intitolato *De Fide ad abolendam Veterum, & Recentiorum superstitionem*, del P. D. Ioseffo Maria Marauiglia C. R. de Carte 220. cosa contro la Santa Fede, e parimente per attestato del Segretario nostro niente contro Prencipi, ò buoni costumi, concedemo licenza, che possi essere Stampato douendo osferuarli gl'ordini, & esserne presentate due Copie per le publiche Librarie di Padoa, e di questa Città.

Dato dal Magistrato Nostro li 30. Luglio 1661.

{
 Andrea Pisani Procur. Reform.
{
 Battista Nani Cau. Procur. Reform.

Alemante Angelo Donini Secr.

D. AVGVSTINVS BOZOMVS

Præpositus Generalis Congr. Cler. Reg.

HOc opus inscriptum *Traclatus de Fide Diuinationibus adhibenda cum Animaduersionibus Theologicis*, à P. D. Iosepho Marauiglia nostræ Congregationis Theologo, & Visitatore compositum, & iuxta præfixam assertionem Patrum quibus id commissimus approbatum, vt Typis mandetur quoad nos spectat facultatem concedimus. In quorum fidem præsentem literas manu propria subscripsimus, & solito nostro Sigillo firmauimus.

Romæ die 28. Maij 1661.

D. Augustinus Bozomus Præpositus Generalis Cler. Reg.

D. Antonius Maria Rimanus Cler. Reg. Secr.

IN

IN Opere, cui Titulus (*De Fide Diminationibus adhibenda*) nihil inuenimus, quod censuram pati queat, nobis à P. Generali demandatam: propterea velut opus satis consonum nostræ Fidei, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac saniori Sanctorum Patrum Doctrinæ, dignum typis censemus nos infalscripti.

D. Franciscus Maria Pencinus S. Theol. professor.

D. Bernardinus Bentius S. Theol. professor.

DIS-

DISSERTATIO I.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus vniuersè.

INTER diuinæ prouidentię testimonia non minimum illud est, connata animantibus futurorum præfensio, quæ, vel ratione, vel arte progrediens, obseruatis, ac notatis signis, causisque in natura positis, futuras res colligit, & obnunciat; si enim retinuisset genus humanum inditos ab initio diuinæ sapientiæ radios, quos in omnium animos de sua æterna luce Deus ipse profuderat, sanè multorum euentuum causas, quos nunc coniecturis tantum prosequimur, certius, & explicatius inspiceremus; signaque ad retrufos indicandos fines exposita, facilius intelligeremus. At postquam lapsu primorum parentum infuscatum est lumen, & *luffusa* menti caligo est, tot tenebræ irrepere, vt neque *Solio* factem line nebulis datum sit contueri; indeque *hebetata* mentis acies, licet ad ventura semper anhelet, neque de præsentibus ritè ratiocinatur; iugiterque inter speranda, ac metuenda, ceu procellis agitata nauis, ceptissimo errore inter incerta, & ignota diuagatur; & nihil non facit, non credit, non suscipit, quo se à fluctibus expediat, atque, si non præsentem, saltem futuram sibi aucupetur felicitatem; sicque vota prænoscenti futura tantoperè vbique locorum, & gentium inualuere.

Quo autem errore, qua noxa, ac pernicië eiusmodi præscientię libido homines semper exercuerit, inde satis coniectare licet, quod ex contracta sensuum, & intellectus imbecillitate à vera naturæ, ac diuinorum operum penetratione abducti, cæperunt (vt in ijs, quæ ignorabant, ineptè potiùs insanirent, quam diuinarent) extra, fumos, ignes, astra, oracula, & id genus alia obseruare, ex quibus futurorum euentuum notitias caperent; cum tamen ex ijs vt plurimum certos subirent interitus; cogebantur siquidem Thebani Tirefiæ vaticinijs quotannis victimas humanas mactare, vt ab inhumana sæuitia victorias, & triumphos expectarent. Diuinabat Calchas de excidio Troiæ, &

A faustos

faustos Græcis pollicebatur euentus, at diuinatio illa ex volucrum volatu accepta filia Agamemnonis necem, & immolationem portendeabat. Ionibus Delphicum Oraculum consulentibus, quid futurum esset de sæuissima lue, quæ in tota vicinia grassabatur, responsum est, non desituram luem, nisi Dianæ Triclaris litaretur Menalippus cum Comethone, quam in Dianæ templo ipse stuprauerat, & nisi annuatim eodem tempore pro Menalippo elegantissimus iuuenis, & pro Comethone puella venustissima ad aram Dianæ mactaretur. Horribilia sunt immania omnia superstitionum portenta, teterrima flagitia, excidia abominanda, quæ à Diuinatoribus, ipsisque diuinandi votis, ac futurorum præsciendorum excitata sunt in hominum cædes, ac illusiones; vt propterea benè dixerit sapiens ille Græcorum Antistes hominem inter incerta felicitatem disquirentem certissimam experiri miseriam.

- 3 Non esse tamen omne omnino prædictionis genus promiscuè reiiciendum apud omnes etiam catholice doctrinæ, & veritatis assertores exploratissimè est; siquidem scelus esset, & impietas in Deum summoperè contumeliosa ob eas præstigias, fraudes, ac deceptiones, quas asperit operibus diuinis diabolus, errorque vulgaris velle fidem derogare, propheticis testimonijs, atq. sanctissimi Spiritus oraculis, & vaticinijs per dissentium, & incredulitatem reluctari; quæ ad modum etià turpis esset ignorantia nota, eos effectus non præscire, quæ certas, ac manifestas habent in natura causas, ita à Deo conditas, vt futura prælagiât, sintque rerum ignotarum, & futurarum signa; quæ tamen eo semper ordine, ac lege iudicandæ sunt, vt siue diuina sint, siue naturalia, piè ac prudenter à superstitiosis discernantur, atque ab inordinatis authore, ac patre diabolo natis; probandus enim ab vnoquoq. est ille rerum creaturarum vsus, qui in finem à conditore suo destinatus est; quo præsertim de astris dictum est ab ipso Deo, erunt vobis in signa, menses, & annos; sicque vt discernatur legitimus rerum vsus à superstitioso, & impio abusu, credendum quidem est aues conditas esse ad volatum, alasq. dextras, & sinistras additas esse, vt earum velut remigio ex vno se loco trãsferant in aliud, nõ vt volatu dextro, sinistro, dextera nobis, aut sinistra portédât; cù Deus ita opera sua cõdiderit, vt naturis singulis, & actionibus cõgruè, & vires actionum effectrices indiderit, terrenaq. cælestibus ea serie, ac lege copularit, vt ne dũ consensus, sed etià cognatio quædã inferiorum cù superioribus sit admiranda.

- 4 Quod si de primo, ac præcipuo prædicationum genere, quod diuinum, & spiritale vocatur, vt potè Dei, ac Spiritus sancti afflatu specialiter illatum, sit sermo instituentus, nemo dubitare potest in veteri, ac nouo Testamento plura vaticinia extitisse pluribus euentibus, atq. experimentis confirmata, vel confirmanda; siquidem plura vaticinatus est Daniel de quatuor mundi Monarchijs, atque earumdem ordine, interitu, instauratione, & rebus in quolibet imperio gerendis; plura vaticinata sunt Esaias, & Hieremias de mutationibus, ruinis, & collisionibus regnorum, sed præsertim de regno Iudaico, Assyrio, Persico, Ægyptio, idq. genus alijs; fuere etenim sæper in illo populo Prophetæ, qui à Deo solo excitati, instructiq. donis Spiritus S. peculiaribus, nõ solius doctrinæ curâ agebât,

nec

nec doctorum tantumungebantur monere; verum etiam in regimine politico Regibus ipsis præstò erant, eorum consilia regentes, ipsisque imminetia mala, clades, & calamitates prædicentes. Quo referuntur etiam omnia vaticinia novi Testamenti in Euangelijis edita de Antichristi aduentu, de signis nouissimum diem præcessuris, de æterna, & beata electorum vita, & de id genus alijs, quibus absque vlla hæsitatione fides est adhibenda; dummodo eiusmodi diuinis oraculis, prædictionibus, & vaticinijs diabolicæ non permisceantur diuinationes, quæ sæpè ex folis coniecturis argutissimè deductæ, vel fraudibus & illusionibus constructæ homines facili negotio in errorem, ac mentis halucinationem perducit: Quarum diuinationum discrimen illud præsertim est, quod sint semper ænygmatis, amphibologijs, & perplexis orationibus inuoluta, vt nedum credulos homines ludificent, sed lusionibus circumuentos, eos, quò velint, pro libito contorqueant; spe, scilicet, felicium successu fraudolenter excitata, metuque tristium euentorum potenter iniecto. Hinc non solum ex celestibus signis, quæ ipsi optimè norunt, færales imperiorum conuersiones vaticinantur, sed cù ipsi Dæmones sint magna pars eorum, quæ in imperijs geruntur, Deo sæpiùs annuente, plura prædicere consuecunt, vt moueant, turbent, misceant, & collidant in se regna mundi, rectè constitutos dissipet cætus, leges omnes, & disciplinam conculcent; qua etiam ratione Dæmones ipsi portenta animis instillata, si possunt, sæpè suis viribus perficiunt, homines concitantes ad studium rerum nouandarum, eorum excitata dominandi cupiditate. Cum itaq; multa imperiorum negotia moliantur, gerant, & exequatur Dæmones, ea præsertim, quæ mutationes, interitus, clades, atq; calamitates insignes afferunt, vt hac occasione plurimos perdant, publicis, ac cõmunibus malis inuolutos, eosq; Deus, vt dictum est, iustis de causis in genus humanum sæpè grefsari finat, e dēre etiā de talibus vaticinia possunt, quibus tamen suspecta semper fides est adhibenda, cum eò nullo admisso fraudis intervallo contendant, vt homines infautè desipiant; & idcirco omnia responsa, quæ antiquitùs reddiderit Dæmonum oracula semper ænygmatis fuisse inuoluta, quale illud ad Cræsum

*Cræsus Halyn penetrans magnam peruertet
opum rursus.*

Quale illud ad Annibalem

Lybia corpus Annibal teget tuum.

Quale illud ad Alexandrum

Pandosa, ingentem es populum extinctura triuertex.

Cum verò inter reliqua prædictionum genera, quarum pars, vt habet Tullius de ditinat. arte, pars verò natura confici solet, quedam numerentur, quibus fides omnino deroganda est, quedam, quibus præstāda, idcirco operæ pretium est earum omnium discrimina hac dissertatione proferre, vt clariore methodo in singulis describendis deinceps procedamus; illud que in primis animaduertendum est, nullam vnquam fuisse gentem, aut nationem, siue humanam, ac doctam, siue immanem, ac barbaram, quæ arte, vel natura præsignificari

4 De Fide adhib. Diuinat. vniuersè.

quomodo, atque prædici posse futura non sit arbitrata; primi liquidem Assyrij propter planitiem, magnitudinemque regionum, quas incolebant, cū cælum ex omni parte patens, atque apertum intuerentur, traiectiones, motusque Stellarum obseruarunt, quibus notatis, quid cuique significaretur, memoriæ prodiderunt; qua in natione Chaldæi, non ex artis, sed ex gentis vocabulo nominati, diuturna obseruatione siderum scientiam putantur effecisse, vt prædici posset, quid cuique euenturum, & quo quisque fato natus esset; eandemque artē cæteris decurrentibus sæculis putantur Ægyptij à Chaldæis consecuti. Nec vnum fuit diuinationis genus apud omnes gentes celebratum, nam Cilices & Pitidarum gens, & his finitima Pamphylia auium vocalibus, & cantibus, vt certissimis quibusdam signis res futuras declarari voluerunt. Græcis solemne fuit Pythium, Dodonæum, atque Ammonium oraculum consulere ad futura prænosceda. Romani non solum auspiciato urbem suam condidere, teste Romulo, qui optimus fuit augur, sed etiam augurij in cæteris vsi sunt, & exactis regibus nihil publicè sine auspicijs, nec domi, nec militiæ gerebant; & ne genus vllum diuinationis ab ipsis neglectum videretur, ex omnibus gentibus artes eiusmodi diuinatorias prouocabant, furoris diuinationes Sybillinis maximè versibus adscribentes, quorum decem interpretes ex ciuitate delectos esse voluerunt; alias verò diuinationes per somnia non negligentes; quemadmodum memoria nostra proditum est templum Iunonis Sospitæ à L. Iulio, qui cum P. Rutilio Consul fuit, de Senatus sententia refectum esse ex Cæciliæ Balearici filiæ somnio.

- 6 At quemadmodum non vnum fuit apud omnes gentes diuinationum genus, sic non vno eodemque modo apud omnes probatæ sunt diuinatoriæ artes; Xenophanes namque Colophonius omnem funditè diuinationem fustulit, cum tamē Deos, & diuina concesserit, cui fortassis etiam Epicurus adhæsit. Socrates, omnesque Socratici, Zeno & ij, qui à Zenone profecti sunt, ipsi consentientibus etiam Pythagora, Plätone, & Aristotele prædictiones ex astris non obliterarunt. Dicæarchus ex furentibus, & somniantibus vaticinia collegit. Chrysisippus oracula prædicentia veneratus præsertim perhibetur. Tullius denique genus omne diuinationum ea ratione probasse videtur, quod licet causas euentorum ignoremus, quædam tamen ex ipsis euentis ars colligatur, quæ obseruatis longo tempore significationibus, diuino aliquo afflatu comitante, futura prænuntiare queat; quemadmodum etiam ex sola obseruatione quædam futurorum præfensiones, & prognostica habentur in mari iuxta illud

*Atque etiam ventos præmonstrat sæpè futuros
Inflatum mare, cum subito penitusque tumescit
Saxaque caua salis niueo spumata liquore
Tristificas certant Neptuno reddere voces:
Aut densus stridor, cum celso è vertice montis
Ortus adaugefcit scopulorum sæpè repulsa.*

Opinati

Opinati sunt enim Veteres ferè omnes Philosophi, & Sapientes à supremo rerum molitore signa quædam, & notas condita esse in natura, ex quorum examine, & inspectione secuturi euentus, aut ex se ipsis innotescerent, aut ipsa obseruatione demonstrarentur; quorum signorum eam etiam distinctionem attulisse, quod quædam sint veluti certæ, & perpetuæ rei significandæ notæ, quædam verò incertæ, & tantum probabiles; quemadmodum etiam cognitiones nostræ ex varijs obiectis modo dicuntur certæ, modo verò tantum probabiles, quæ tot subeunt differentias, quot obiectorum discrimina ipsa rerum natura continet; Idcirco in numero signorum futura prænotantium quædam dici solent omnino ambigua, & obscura, quibus plerumque non respondent euentus, quædam verò communia, idest vniuersè accepta, ac ferè infallibilia, quæ nunquam præsignato destituuntur effectu, de quorum genere sunt illa apud Virgilium, quæ etiam dicuntur tempestatum prognostica.

*Luna reuertentes, cum primum colligit ignes
Si primum obscuro comprehenderit æra cornu
Maximus Agricolis, polagoque parabitur imber.
At si Virgineum suffuderit ore ruborem
Ventus erit: vento semper rubet aurea Phæbe.
Sin ortu in quarto (namque is certissimus auctor)
Pura, nec obtusis per calum cornibus ibit,
Totus ille dies, et qui nascuntur ab illo
Exactum ad mensuram, pluuia, ventisque carebunt,
Votaque seruari soluent in litore Nautæ.
Sol quoque et exoriens, et cum se condet in undas
Signa dabit, Solem certissima signa sequentur,
Et quæ mane refert, et quæ surgentibus æstris.
Ille ubi nascentem nunciat variauerit ortum
Conditus in nubem medioque refugerit orbe
Suspecti tibi sint imbres, namque vrget ab alto
Arboribusque satisque Notus pecorique sinister.
Aut ubi sub lucem densa inter nubila sese
Diuersi erumpent radij, aut ubi pallida surget
Tithoni croceum linquens Aurora cubile
Fleu malè tum vitæ defendet pampinus vuas.
Tam multa in tectis crepitans salit horrida grande.
Hoc etiam emenso tam iam decedet Olympo
Profuerit meminisse magis: nam sapè videmus
Ipsius in vultu varios errare colores.
Ceruleus pluuiam denunciat, Igneus Euros:
Sin macula incipient rutilo immiscerier igni
Omnia tum pariter vento, nimbisque videbis
Feruere: non illa quisquam me nocte per altum*

Itc,

6 De Fide adhib. Diuinat. vniuersè.

Ite, neque à terra moneat conuellerè funem.

At si cum refecitque diem, condetque relatum

Lucidus orbis erit, frustra terreborè nimbis.

Eiusmodi signis vt potè certas habentibus in natura constitutiones, alijs his similibus omni æuo fides adhibita est; reliquis verò incerta solum, atque ambigua significatione futura præmonstrantibus anceps consensio ab hominibus tributa est, siue in astris fuerint obseruata, siue in plantis, siue in animalibus, siue in somnijs, & cæteris eiusmodi pluribus. Quod etiam deprehensum est in alijs rerum præsentionibus, quæ in casu, vel fortuna posita sunt; nulla etenim certa eorum præsentio, aut prædictio esse potest, eorum, quæ nihil habent in natura, nihil in arte, aut in ratione; si enim & medicus morbum ingrauescentem ratione prouidens, & insidias Imperator, & tempestates gubernator sæpè falluntur, cum tamen aliqua saltem probabili ratione opinètur; quid erit de eorum coniectura existimandum, qui extis, aut aibus, aut ostentis, aut oraculis, aut somnijs futura præsentunt, atque prædicunt? Neque erim prouideri potest quidquam futurum esse, quod neque causam habet vllam, neque notam, & signum, quo iudicetur id certò futurum esse.

7 Cum itaque ex his liqueat satis inter diuinationum, seu prædictionum genera, quæ arte, & natura definiuntur, plura esse omnino anilia, ac superstitiosa, plura incerta, ambigua, ac perobscura, plura quoque, quorum vsus interdiciendus est, prudenti, ac religiosa quadam mentis indagine disquirendum cuique est, quænam ea sint, quibus fides adhiberi possit; quænam verò, quibus fides ipsa inhiberi debeat, ne in tanti ponderis palmarum aliquo decipiamur errore, vel inanes umbras persequentes, vel superstitiosa, ac omnino flagitiosa amplexantes; eritque nostri consilij meta potissima prauas, & interdictas diuinandi artes in sequentibus dissertationibus euertere, ac, quoad fieri poterit, prorsus abolere; præsertim cum plura diuinandi genera auctore Demone ex signis quibusdam colligantur, quæ verè signa non sunt, licet ab Ethnicis fuerint in signa recepta, qualia illa, quæ ab ipsis capiebantur ex auium volatu, ex quadrupedibus, ex igne, extis, diris, offensione pedum, abruptione corrigiæ, sternuta mentis, aurium tinnitu, salis effusione in conuiujs, dierum obseruatione in operibus, vel itineribus suscipiendis, & id genus alijs, quæ ad præsignandos euentus fingebat Antiquitas ignara, quæ etiam verà, & physica signa condita ad rerum naturas, vires, effectiones, conditiones, ac constitutiones velut pingendas oculis, detorquebat ad superstitiones, eaque interpretabatur alijs significationibus longè à qualibet arte, ac re naturali aberrantibus; quapropter diuinationes eiusmodi vt potè patre diabolo natæ omninò reijciendæ sunt, licet nò rarò accepta à talibus signis vaticinia euentu rata fecerit Diabolus ipse ad homines illudendos, atque erroribus per dendos.

DISSERTATIO II.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus popularibus.

HAS voco vulgares, seu populares prædictiones, quæ apud 8
 populos etiam imperitos vsu haberi solent, qui nimirum non
 inquisitis sollicitè causis euentuum in natura, nec considera-
 to signorum cum rebus significatis consensu, ex ijs solum,
 quæ vt plurimum eodem modo euenire, ijsdem antegressi-
 signis animaduertunt, ac notarunt, artem quamdam effe-
 cerunt, & regulas canonicas, ex quibus de multiplicibus euentibus, de tempe-
 statum, cælique conuersionibus, ac commutationibus, de fructuum, ac frugum
 prouentu, de vbertate, vel charitate annonæ, de ~~seruitutibus~~ fertilitate, vel infectio-
 nibus, de externorum hostium ~~infectionibus~~ læpè satis feliciter diuinant, cuius
 generis præsertim illa sunt vulgatis carminibus prædicta

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni

Si fuerint venti, designant prælia genti

Si fuerint nebula, pereunt animalia queque

Si nix, si pluuia designant tempora cara.

Eiusmodi enim diuinationibus, quæ aliquas possunt in natura habere causas,
 & constitutiones ad prædictos euentus elemēta ipsa peraptantes, fidem quan-
 doque adhibendam esse non inficior, cum sint diuinationum genera, quæ om-
 ni superstitione vacant, & experimentis ipsis sanciantur / nata que sint ex con-
 sentientibus inter se plurimorum annorum euentibus, quos cause physice pe-
 pererunt; neque enim statis temporibus recurrerent, neque vno modo, vt ma-
 ximè antecedentibus signis responderent, nisi à certis, & ordinatis causis gi-
 gnerāt, & gubernarentur; quæ quamuis non in conspectu sint omnibus, nec
 cum peruestigatæ sunt, à quouis intelligantur, neque effectus similes quouis
 anno procreant, tamen à vi causarum in natura dependent, vel à fiderum vir-
 tute,

8 De Fide adhib. Diuinat. popularibus.

tute, efficacia, atque consensu; cuius generis plura adnotauit Plinius ex veterum obseruationibus.

- 9 Quod si ætas omnis retroacta inspicienda recurrat, ex ipsa quoque patebit certos semper fuisse quosdam decretorios dies indices futurarum anni tempestatum, & sæcunditatis, aut sterilitatis, non temerè, aut fortuitò, aut superstitionè inuenti, sed quod congruè ventura præsignarent, etsi causæ ab omnibus non intelligerentur, quas tamen constabat à cælo deriuari; Ita ex aeris constitutione, quæ stas incidit diebus de tota messis tempestate, ac de vindemia coniecturas faciebant, quæ etsi non exactè semper cum euentu congruerent, rarè tamen aberrabant. Sic apud plerosq. populorum semper fuit vsitatum de numero hybernarum niuium coniectare ex numero dierum, qui à prima niue ad proximum superessent nouilunium, idque ex vetustis, ac sæpè comprobatis venatorum annotationibus; quemadmodum etiam nunc mos est colonis tot tempestates, ac pluuias æstate oborituras, quot dierum in Martio nebulosa fuerit constitutio; totque Pascha consecuturas pruinas, & Augusto mense effumaturas nebulas quot noctibus Marrus irrorarit. Regula denique semper vulgaris fuit, quod si in globulis gallarum reperiantur vermiculi, quod vberitatem fructuum promittant, si muscæ, quod portendant bella, si aranei, quod pestem minirentur, quarum prædictionum causæ obscuræ non sunt, nam vermiculi ex putrefactione nati argumentum sunt, & indicium constitutionis cæli calidæ, & humidæ, quæ terram sæcundat, & rebus nascentibus suppeditat vigorem; Muscæ verò vrentem siccitatem cæli arguunt, qua inflammantur corpora, & velut vsitata implentur feruidis, & acris humoribus; Aranei denique ex venenata, contagiosa, atque impura putredine nascuntur, quæ cum corripit, & inficit corpora humana, in pestilentes exardescit febres, hæ putredine augefcente etumpunt in bubones pestilentes, & anthraces. Quorum omnium vis, & efficacia habetur à constitutione cæli, à Solis, & Lunæ congressibus, & à cæterorum planetarum varijs ad suprema Luminaria configurationibus; hicque nimis longum esset omnium causas prætexere, quas ij, qui Cæli tractus inspiciunt, optimè norunt, quas animaduertere neque supersticiosum est, neque superuacaneum, cum sint potius non obscurum diuinæ prouidentie argumentum, nosque de consensu motuum cælestium, & effectuum luculenter admoneant.

- 10 Vacant etiam omni superstitione, fidemque nostram meritò promerentur prædictiones illæ, quæ fiunt ex rebus naturalibus cæteris animantibus inditis; vulgò siquidem obseruatum est vulpes aure ad glaciem apposita crassitudinem gelu coniectare; Herinaceos condentes se in cubile mutationem Aquilonis in Austrum præfagire; Apes se rectis contingentes, ventos; imbresque prædiuinare; Aues paludum, & maris sæpè in aquam se mergentes, procellam notare; Cornicem in littore caput tingentem aquis, aut totam natantem, & nocte vehementius crocitantem signare imbres; domesticas gallinas frequentius puluere se aspergentes turbines denuntiare; Muscas frequentius mor-

mordentes, Canes copiosius latrantes, Grues celerius aduolantes, Lupos domos audacius ventitantes, Boues ungulas lambentes, imbres, procellas, aerisque commotiones prænotare; sicque de reliquis animantibus, quæ commemorat Seruius ad illa carmina

*Tunc liceat Pelagi volucres, tardeque paludis
Cernere in expleto studio certare lauandi,
Et velut insolitum pennis infundere rorem
Aut arguta lacus circumuolstanti hirundo
Et hos suscipiens calum mirabile visu
Naribus aerium patulis decerpit odorem
Nec tenuis formica cuius non educat oua.*

Quæ animatum præsignificationes suas habent causas in natura, in Sole præferentim, Luna, ac Stellis; quemadmodum etiam aliarum rerum præfensiones, quæ etiam in inanibus vulgo animaduertuntur; sic si post messem ante occasum Pleiadum pluuia fuerit, præmaturus prædicatur annus; si sub occasum Pleiadum imber fuerit medius erit, nec tardior, nec tempestiuor annus; si post occasum Pleiadum tardior erit; adduntque plerique non vulgares coniectatores talem esse expectandam hyemem, qualis fuerit festa dies, quæ Romanis Brumalia dicta est, scilicet, vt Apuleius interpretatur, qualis fuerit vigesima quarta dies Mensis Decembris. Quin tantam fidem sibi vendicant prædictiones eiusmodi, vt affirmet Plin. *li. 18. c. 35.* omni æuo fuisse pluribus experimētis comprobatas, adhibito Democriti testimonio, qui fratre metente sub ardentissimo æstu fertur orasse, vt reliquæ messi parceret, raperetque citò delecta sub tectum, atque paucis post horis sæuo imbre vaticinatione fuisse impletam; & nemo ignorat Anaxagoram in Olympia, cum nulla pluuie suspicio esset pelliceam vestem indutum processisse, nec ita multo post ingentem pluuiam secutam; & domum omnium firmissimam, cum breui casuram prædixisset, corruisse; & cum diem in nocte ventum iri præuidisset, vera pronuntiasse, quemadmodum testatur Philostratus, *lib. 1. de vita Apollonij cap. 2.*

Nautæ quoque sua habent vulgaria procellarum signa, morborum, medici tēpe- I I
statu Agricultoræ, quibus experientia ducti, plura antequam eueniant, non ignorant; quæ etiam causis naturalibus adscribenda sunt; docet namque I tolemæus ab ætherea natura vim quamdam accipere hæc inferiora, qua velut fatidico quodam nutu sibi ipsis ventura prænuntiant; tempestatum enim, procellarum, atque morborum quasdam esse fortuitas causas, & adhuc incertæ rationis omnibus compertum est, sed earumdem quoque statas esse causas in natura, quilibet fateri debet; nec meantiu modo siderum hæc vis est, sed multorum etiam cælo adherentiu, quoties errantium accessu impulsæ, aut coniectu radiorum extimulata cernuntur, qualiter præfertim in Suculis sentimus accidere, quas Græci ob id pluuio nomine Hyadas appellant. Sic Arcturi sidus non sine procellosa grandine emergit; Caniculæ exortu accenduntur Solis vapores, cuius sideris effectus amplissimi præsentuntur; feruent enim maria ipso exoriente, fluctuant in cellis vina, mouentur stagna. Afflantur alij alio sidere, alij commouentur

B aluo,

10 De Fide adhib. Diuinat. popularibus.

aluo, neruis, capite, mente. Ægrotis quibusdam statis horis, ac diebus melior indicitur, ac prædicatur valetudo; & ipsa medicamenta Lunæ incrementa, aut decremента sequuntur, & minus, magisque pro habitu Lunæ pollent; quibus obseruationibus, ac prædictionibus ex ipsa natura erutis non incongruum ducimus fidem adhibere; sunt namque ex eo diuinationum ordine, quo vsus est Anaximander Physicus, cum Lacedæmonios præmonuit, vt urbem, & tecta relinquerent, armatique in agro excubarent, quod Terræmotus instaret, tunc cum vrbs tota corruit, & ex Monte Taygeto extrema montis, quasi puppis auulsa est; quo itidem vsus perhibetur Pherecydes, qui cum vidisset haustam aquam de iugi puteo, terræmotus dixit instare, quod nimirum tanta immutatio in puteo fieri non posset, nisi imminentibus flatibus intestinis, ac subterraneis, qui exitum sibi per terræ commotionem quærerent; Prædictiones enim huius generis omnes vt potè ratione nitentes, atque ex causis naturalibus deductæ non vsquequaque improbandæ sunt. Adduntur his quædam etiam in plantis, & arboribus diuinandi notæ indicantes initia, sine suè, aut conditiones quatuor vniuersalium anni temporum, nam ægrè de arboribus defluentia folia, & excisa sagis frusta lignea, si madeant, asperam hycem, & intensam præfagiunt, nimirum quod occulto sensu sequuturi frigoris, tanquam de futuro cogitantes, seque necessarijs instruentes, priusquam terra gelu constringatur, & duretur, abundantius succos attrahunt. Rosas etiam, & Violas, si sub Autumnum secundò floreant, pestilitatem adferre compertum; non enim iterum prodeunt, nisi constitutio aeris præcedat austrina, & squalida, quæ longo dutet tempore. Trifolium denique inhorrescere, & folia contra tempestatem subrigere certum est; Sic montium sonitus, nemorumque mugitus, & sine aura, quæ sentiat, ludentia folia, lanugo populi, spinæque volitantes, & aquis innatantes plumæ prænnuncia tempestatum obseruata sunt. Desino recitare omnium eiusmodi rerum exempla, ex quibus certa quædam popularia eruuntur præfagia, ne totam percurram, aut exhauriam rerum naturam. Hæc tugi se satis.

DISSERTATIO III.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Casibus fortuitis.

EX mirandis rerum humanarum vicibus, ex mira volubilitate, atque inconstantia fortunæ, qua multa præter spem, & opinionem contingunt in hominum vita ducunt nonnulli quasdam euentuum prædictiones, quæ, quia rerum fortuitarum sunt, seu casu, vel fortuna contingentium, fortuitæ uoluntariæ, & quanta sit eiusmodi prædictionum certitudo, qualisue fides ipsis adhibenda, erit in hac dissertatione inquirendum; videtur namque in rebus admodum incertis nihil certi posse constirui, cum experimentis omnium temporum excursu comprobatis factis testatum sit, multa à nobis sapienter præcogitata, ac prouidè cæpta infeliciùs ut plurimum cadere, quam existimamus; alia è diuersò stolidè, atque incogitanter mota, negligenter etiam administrata, varijs denique incursionibus inhibita, vel impedita, feliciter tamen procedere, & exitu optatos asequi; quemadmodum etiam sæpè, quæ pro desperatis, ac perditis contemuntur, subito resstante fortuna, rursus se erigere, & auferescere; quæ uerò florent, & ad eum fulta, ac stabilita modum putantur, ut nulla vi conuelli queant, leui momento uelut repentino flatu dissecta corruere; tumque uel maximè cum fortuna suauissimè adblanditur; Ex qua rerum humanarum vicissitudine non solum Poetæ occasionem arripuere, ut rotundum fortunæ, quo iugiter uolutaretur, adscriberent globum, sed etiam uates ceteri, atque diuinatores, ut suas de rebus fortuito contingentibus prædictiones afferrent.

Quam uerò partem habeat fortuna in rebus humanis ex eo coniectari potest, quod siue bona contingant, siue mala, omnia fortunæ adiudicantur; & inde etiam prisca temporibus templa illa erecta, & constituta fortunæ bonæ, malæ, bladæ, Auerrucæ, Caluæ, Equestri, & similibus; quin scribit Simplicius 2. *phys. c. 2.* fuisse

12 De Fide adhib. Diu. ex Casib. fortuitis.

fuisse apud Delphos fortunæ venerationem, vt vna cum Apolline ad petenda bona, atque ad mala auuertenda inuocaretur; & licet dicat Lactantius lib. 3. homines, cum nomen Dæmonis peruersi ignorarent, fortunæ vocabulum inane induxisse iuxta illud Euripidis

Falso putantes esse Dæmonum genus

Fortunam & ipsis providere singula

Plurimi tamen Fortunam veram euentuum humanorum causam dixere, & nonnulli etiam diuinam, cum & vulgus apud Epicurum, & apud Iuuenalem eam pro Dea haberit

Te facimus Fortunam Deam Cæloque locamus.

Quamuis difficile sit philosophos inuenire, qui diuinitatem fortunæ tribuerint, cum nihil tam contrarium sit rationi, prudentiæ, & constantiæ, quam fortuna; quæ verò instabiliter, atque inordinatè fiunt, longissimè aberrant à Deo. Cæterum fortunam verè esse rerum contingentium causam, eo nomine, quo quidam causarum ordo intelligitur relatus in Deum, nemo est qui ambigat; non enim ex fortuita, & fictitia atomorum Epicuri collisione, & coalitu hoc mundi domicilium cum rebus suis dicitur confluisse, sed ex serie quadam causarum concinna, quam Deus effectibus, atque euentibus ordinatis adaptauit, quamque vocat Lactantius accidentium rerum inopinatum ordinem; nomine enim fortunæ apud Sapientiores omnes nihil aliud intelligitur, quam concursus variarum causarum absque consilio factus, ad eò vt ita sequatur euentus, qui fortuitus dicitur, vt ipsum vel omnes, vel aliquæ, vel is saltem, cui contingit, minimè intenderint; qua ratione, cum ad inuentionem thesauri fortuitam requiratur, nò modo qui fodiat, sed etiam qui priùs occultet, perspicuum videtur fortunam, seu causam talis inuentionis esse ipsum occultationis, & effossionis eo loci concursum, absque tamen mutuo consilio, & præter agentium intentionem. Sic non omnino fortuitum respectu Nitocridis fuit, quod circa sepulchri violationem contigit, quatenus præsumpsit non de fore aliquè Regem, qui sepulchrum aperiret ea inscriptione pellectus (si cui Regum Babylonis fuerit pecuniæ penuria, aperto sepulchro sumito quantumcumque pecuniæ liberit) qua inscriptione Darius deceptus est, teste Herodoto, qui loco pecuniæ illud scriptum inuenit in sepulchro. (Nisi esses pecuniæ inexplebilis, & turpis lucri cupidus, defunctorum sepulchra non aperuisses.) Sic tæmeti Democritus, vt ex Eudemo refert Simplicius, referre ad fortunam noluerit, quod Eschylo testudinis casu confraetum caput fuerit; ipsam enim eius caluiticam causam fuisse Aquila, cur opinata lapidem esse, testudinem eo dimiserit, fortuna nihilominus fuit, quod is euentus fuerit, non modo præter Eschyli mentem, qui talem casum non prouiderat, sed etiam respectu Aquilæ, si ipsi mentem dederis; vt potè quæ testudinem alio sine dimiserit, quam vt Poetæ, de quo nulla ipsi cogitatio erat, caput confringeret.

- 14 At cum non sine discrimine casus, & fortunæ nomina vagentur, antequam ex vtrisque ferendas prædictiones attingamus, in quo differant, explorandum est;

est; communisque doctrina est in eo differre casum, & fortunam, quod fortuna sit solum in causis liberè agentibus, casus verò sit etiam in inanimis, atque in ijs omnibus, quæ sine delectu agunt, vnde cum Aristotele docent etiam Plutarchus, & Chalcidius, omnem quidem fortunam casum esse, sed non è contra omnem casum fortunam, licet vtrumque sit ex contingentium genere: quia verò contingentia, seu euentus ambigui ex eo redduntur, quod vel libertas interueniat, ob quam res alioquin futura non eueniat, aut non alioquin futura fiat; vel causa alia, quæ præter sui destinationem, aliarumque rerum non præmeditatum concursum præstet, vt quidpiam non alioquin euenturum eueniat, aut euenturum non eueniat, constat hoc posterius contingentia genus esse id, quod casum vniuersè appellant; & si fuerit quidem speciatim in ipsis hominibus, præter quorum mentem aliquid contingat, esse id quod fortunam dicunt; licet interdum vtrumque etiam confundatur, & quod casu contingit, dicatur etiam forte fortuna contingere, cuiusmodi illud est apud Poetam

O fortunata gentes, Saturnia regna.

Propriùs tamen ea dicitur fortuna, sub qua homines dumtaxat, ac ratione pol-
lentes laborant, ad fausta semper anhelantes, atque in sperata bona peroptan-
tes; ita tamen vt fortuna nihil aliud esse censeatur, si causæ per se ad effectus
ex ordinatione diuina concurrentes seponantur, quam ea quæ superest nega-
tio: prænotionis concursus, & intentionis euentus; eiusmodi namque est ho-
minum imbecillitas, vt quidquid non capiunt, non modo mirentur, sed etiam
ex ignoratione causarum ipsi aliquid inopinato afferentium fortunam di-
cant, ipsi quoque plerumque diuinitatis laruam obtendentes.

Cum igitur in fortuitis euentibus, quocumque modo contingant, nihil certi habeatur, nihil cogniti, aut præcogniti, consequens etiam est ex ipsis nihil certi aut præfiniri posse, aut prædici; nihil enim (vnde ad rem optime Tullius 2. de diuin.) tam contrarium est rationi quam fortuna, aut quod fortuito euenit absque præcurrente rationis dispositione; ac propterea cum Aristotele etiam Epicurus docebat homini sapienti aut exiguam, aut nullam interuenire fortunam; licet enim hominù vita alexæ ludo comparetur, in quo iactus perito æquè, ac imperito fortuitus est, perito tamen dicitur felicis semper cedere, cum vitam ipsam, humanosque casus in sapientibus non regat fortuna, sed sapientia, quæ tamen, cum singula, quæ contingere possunt, prænosse non valeat, neque omnes fortuitos euentus potest prædicere; multa liquidè fortuita confusa quadam vaticinandi ratione in vniuersum sibi prædixerat Tullius, cum iter suscepit in Græciam, in Asiam, ac Rhodum, vt disertissimos illius ætatis Rhetores audiret, at non singulos, & peculiare potuit euentus præuidere, nimirum cum à Brundisio soluens prosperam nactus tempestatem paucissimis horis Apolloniã perlatus est; cum contra è Piræo soluens, quo in Asiam trajiceret, repente ex aduerso excitata procella, in Piræum, vnde soluerat, reiectus est; Cum in Rhodio litore expositus animi gratia per arenam deambulare, incidit in Murenã, & sic de reliquis; cum enim nulla sit inter eiusmodi fortuitos

14 De Fide adhib. Diu. ex Casib. fortuitis

uitos euentus caufarum connexio, nulla a&tionum difpofitio, hinc fit, in certam nequaquam præuifionem, aut prædictionem cadere poffe: Neque ex vno contingenti poffunt alia præuideri, atque prædici, cum omnia incerto modo fiant, incerta regula, atque incerta ratione; oporteret namque contingentium prædictionem supernam fupremi moderatoris mentem optimè callere, qui folus euentus illos in fuis caufis difponit, atque dignofcit; quod tamen nemini datur abfque fpeciali futurorum reuelatione.

- 16 Quod fi ad firmandas de fortuitis euentibus prædictiones virtus ipfa; & agendi honeftas aduocetur, cui fepenumero fortuna coniungitur; erit potius eiuſmodi diuinandi ratio adfcribenda virtuti, quam fortunæ, quæ aut difficillimè copulantur, aut copulatæ facillimè diffoluuntur, cum fortunæ nihil inſit cõſtans, atque perpetuum, quod tamen virtuti, & honeftati inefit; licet enim videatur fortuna quandoque conquirefcere, fuumque fiſtere motum, vt; iuxta Lucretianum illud de inconſtantia maris

— placidi ludat pellacia Ponti

Quantoperè tamen inſidioſa ſunt fortunæ etiam ſtantis blandimenta, ſtabiliſq. ſtatus docent infauſta illa Heroum exempla, quibus dicitur ſtata arriſiſſe fortuna; Annibali nimirum, cuius adhuc venenofus decantatur annulus, Pompeio, in Ægyptio littore infeliciter ſublato, Cæſari in Curia Pompeiana perempto, Antonio Cleopatraræ macato, & reliquis eiuſmodi innumeris, quos omnes eo tantum extulit fortuna, vt perderet, vt ad ima detruderet; pauciſſimi ſiquidem inuenti ſunt Auguſti, rariſſimi Traiani, vnaque vix manu numerati Antonini, quos non illuſerit fortuna, quosque tandem fortuna ipſa lethaliter non percuſerit. Latiffimus eſt fortunæ campus, & longè latior ſemper fortunæ, quam virtuti, cum longè ampliora ſint, quæ præter ſpem, opinionem, hominumque propoſitum ſolent euenire, quam quæ contingunt ex rationis inſtituto.

- 17 Ad ſummum igitur prædictiones quædam de fortuitis euentibus in vniuerſum ferri poffunt, ſi ſigna quædam eorum notentur, quæ natura ipſa ad fortunationem inſtituiſſe videtur, ſi nimirum homines faciliùs in rebus agendis moueantur ab impetu, quam à ratione, potius ab innato quodam agendi furore, quam à capto conſilio, atque maturitate; ſi appetitiones ipſæ, quibus homines trahuntur potius ſenſuum ductum, quam rationis, & bonæ mentis ſequantur imperium; ſi in ſuſcipiendis, aut ſuſceptis negotijs nihil omnino pro re ipſa ratiocinentur, ſed omnia committant euentibus, & ſic de cæteris; Tunc enim velut certum aliquod diuinandi genus ſtabiliri poteſt, quo ſemper ad inconſulta rapiantur homines illi, repudiata in omnibus ratione; vnde tamen æquè proſpera, atque infauſta contingere poffunt. Neque ex ſtellarum poſitu, atque configuratione, quæ vel bona, vel mala fortunæ cuiſcunque præannunciare ſolent, poffunt fortuitæ prædictiones, vt omnino certæ denunciari; licet enim Iupiter & Venus beneficæ dicantur fortunatorum ſtellæ, magiſtraus, ac dignitates portendentes, tamen, ſi qua hora genituræ tempore vel horoſcopum, vel

vel Iouem infelix stella percusserit, Mars, scilicet, aut Saturnus, quæ ab Astrologis astra malefica nuncupantur, 'impedimentum aliquod, vel aliud periculum euentitium portendetus, quo incerta redditur illa prædictio, & ita de reliquis fortunæ prædictionibus differendum est: qua è re liquidò cernitur fortunam rerum, quæ à Stellis præmittuntur genituræ tempore inconstantissimam esse ipsarum rerum executricem, nihilque statim, ac certi ordinis ex ipsa prædicti posse; quæ etiam causa fuit Platoni, & Aristoteli, vt tam plura fortuitò, atque inopinato in hoc rerum orbe euenire dispicientes, ex quacunque fortunæ notitia siue per euentuum experimenta comparata, vel firmè de futuris contingentibus affirmari posse docerent; sed ad summum quædam vniuersè, quæ esse, & non esse, fieri & non fieri, quæque ancipitis semper essent euentus, prænunciari, quod nos quoque non inficiamur.

DISSERTATIO IV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuationibus ex Oraculis :

18

NON vocantur hic ad examen oracula illa diuino quodam afflatu excitata, quibus olim Deus ipse loquebatur in Prophetis, à quibus aberat errabundæ, ac vesanæ amentię furor; quorum in edendis responsis, licet concitarentur animi, non propterea tamen ratione amouebãtur, aut vnquam ab honestate recedebant; his nanque omnium fidem esse adhibendam apud omnes Christi fideles, verosque Dei cultores exploratissimum est; sed de ijs tantum oraculis instituitur sermo, quibus responsa antiquitũs sciscitantibus dabantur voce, gestu, nutu, sonitu, tinnitu, & id genus alijs, quæ reddere solebant, vel constituta in templis simulacra, vel Vates Ethnici diabolico quodam furore correpti futura prænunciantes; licet enim sacræ doctrinæ testimonio satis constet Deum in erudiendis ad vaticinia sanctis Patribus, & Prophetis locutionibus humanæ vocis, apparitionibus, varijsque motibus, & impulsibus vsũ esse, quemadmodum etiam multiformi visionum exhibitione; longè tamen dissimilis fuit diuinorum oraculorum conditio ab Ethnicis illis oraculis, quæ in ijs, quæ ad religionem, & veritatem spectabant, semper ambiguis loquebantur sententijs cum obscuritate fraudolenta, atque captiosa veritati diuinæ aduersante; vbi contra diuina oracula æternæ veritati consonæ etiam per homines cõstanti quodam tenore promulgabantur, nunquam scelera diuinitũs verita, aut idolatrias præcipientia, vel comprobantia, vti mos erat vt plurimum oraculorum Ethnicorum, quæ ad incautos homines decipiendos fas, & nefas pro libito suadebant, fingentes furentes illi vates, qui ad mercandam fidem antra Deorum colebant, se cum Dijs commercio, & colloquutiones habere; triti enim sunt Virgiliani illi versus

*immanis in antro
Bacchatur Vates, magnum si pectore possit*

Excus-

*Excuffiffe Deum, tanto magis ille fatigat
Os rabidum fera corda domans, fugitque premendo.*

Eiufmodi Ethnicorū oraculis, quæcunq; fuerint, authore Diabolo natis nec fidem benè adhibitam, nec benè vnquam adhibendā cenfemus; cum enim ad deformandam Dei gloriam, atque ad infuscandam veritatis lucem Dæmonum arte fuerint inuenta, fuere etiam cæco hominum errore, atq; deliramento femper exulta, quo ftolidiffimi vetuftarum gentiū animi, & à veritate abducerentur, & per nimiam eorum quæ fperabant, vel quæ metuebant, credulitatem, in miserandū raperentur exitum; nec alia occasione ea orta effe teftantur fanctiffimi Patres, nifi vt exquifitæ religionis fpecie fuperftitiofus Dei cultus indueretur; donec tandem cumulata caligine, extincta, ac fopita luce veræ doctrinæ, auulfo prorfus ab animis veritatis, & veri Numinis amore, criminum dumtaxat horrores homines in ambularent. Quo verò tempore primū extiterint oracula, aut quando eorum templa, quafi arces regni fui aperuerit Diabolus, hostis gloriæ Dei, non certò adhuc conftat, nam Herodotus antiquiffima fuiſſe anno. tavit in Lybia Iouis Håmonis oracula, in Græcia verò Dodonæum; hoc tamen illo priùs innotuiſſe, & quæ fitum, frequentatumq; fuiſſe aliquanto ante; atque circa horum oraculorum ortum duas recitat fabulas, vnā ex narrationibus Sacerdotum Ægyptiorum, alteram ex annotatis Antiftitum, qui præfuerunt oraculo Dodonæo, aitq; fabulam Ægyptiacam de duobus Sacerdotibus raptis, ac diuenditis à Phænicibus, quarū vna in Lybia oraculū Håmonis, altera in Græcia Dodonæū aperuerit, commenticiā totam effe, & nullā veri fpeciem habere; quemadmodū etiam Dodonæam ex diluuij hiftoria decerptā ait ad pofteros deprauatā promanaffe; retulerunt enim Antiftites Dodonæi geminas ex Ægypto columbas prouolaffe, earū alteram tranſiſſe in Epirum, ibiq; in fago primò conſpectam, & humana voce exaudiri offe; atq; inter cætera hæc fonafſe mandata, vt templum in eo loco incolæ extruerent; Iouem enim affuturum, & inde oracula hominibus redditurum, ſe verò internūcios, atq; interpretes decretorū Iouis fore: Deucalionem tandē cum reliqua Græcia inūdationibus obruta, ac merſa, ſolus euafiſſet, in ea Epiri loca, quæ propter eminentiā, & altitudinē aquæ non inundarant, profugiſſe, collectiſq; qui ſuperfuerant ex diluio hominibus, circa templum oppidulū exædificafſe, atq; id nominafſe Dodonum, vel à Dodone Oceanitide Nympha, vel à Dodone Iouis, & Europæ filio.

Quam verò commenticia, ac fabuloſa fuerint vſque ab ortu ſuo eiufmodi oracula, tametiſi ſatis ex his coniectare liceat, alia tamen plura eorum ſigmenta pandunt; feruntq; namq; Dodonæum oraculum ad Dodonam ampliffimā, & vetuſtiſſimā vrbem Moloffidis in Epiro frequentatum fuiſſe, quæ erat vicina nemori quercino, in quo vocales quercus creuiſſe proditum eſt; quæ ſtatim vbi acceſſiſſent de euentibus interrogaturi, commouerent ſeſe, atq; inſonarent expreſſo, quod dandū erat, reſpoſo; ibidēq; Statuā ſteriſſe, quæ virga æneos quoſ. quæ lebetes pulſaret, qui ad moderatos ictus paulatim increperent, numeriq; ligata ederent reſponſa. Sic alterum à Dodonæo Iouis Håmonis in extimo ſinu

18 De Fide adhib. Diuinat. ex Oraculis.

Lybiæ apud Garamâtes vtrâ Cyrenem in solitudinibus vastis, torridis, ac siccitate sterilibus situm fuisse, quò propter intensos, & exurentes Solis æstus, vastamq. planitiem, ardoribus Solis, & ariditate infestam non cuius facillè patebat accessus; vbi etiam oraculi sedem densum nemus occupabat, cuius gratissima vmbra seruores diurni lenirentur, passim extillantibus fontibus solù illud rigantibus natura exuccum, & sterile; ita tamen vt medium syluæ occuparet templum, in quo Idolum Hammonis pelle amictum hircina, & hircino capite colebatur; illudq. Idolum Sacerdotes responsa petitori aurato nauigio impositum circumuectabant, patrio carmine iugiter occinentes; quæ omnia sanè ridicula semper visa sunt; quemadmodum cætera quoq. quæ de reliquis oraculis à Diabolo conditis, perhibentur, præsertim de Pythio, Zophonio, Sabæo, alijsq. innumeris, quæ cultu, religione, fama, opibus, & denarijs pro varijs orbis plagis celebrata sunt; de Pythio namq. memorant ibi circumspascentem Capram, cum profundum terræ hiatus ibi circumspexisset, cæpisse vaticinia fundere; deinde eam in consulendo hoc oraculo seruatam esse religionè, vt qui de futuris euentibus interrogaret, breui oratione, quæ requireret, Pythiæ significaret, & quæso sermone responsù exposceret, mactata simul, & solèni ritu consecrata victima; Pythia verò, quâ mulierè esse oportebat, non promeret quicquam, nisi totam priùs victimam contremiscere, ac velut micare cerneret. De Trophonio, Sabæo, alijsq. omnibus non dissimiles nugæ recensentur, quæ satis sunt ad omnè oraculorù abolendâ fidem eo præsertim, quod ipsorù prædictionibus fidetes vt plurimù decepti sunt, quod præsertim narratur de Seleuco Syriæ Rege oraculù Apollinis consulente de suo in Macedoniâ reditu, & locum percontante, in quo esset periturus, cui illa ambigua lata sunt responsa

Ne propera Europam, Asia tibi faustior ora est.

Fatales perages annos, si fugeris Argos

Ante animum fatale cades, cum veneris Argos.

Cum verò omnem excedant numerum illi, qui oraculorum prædictionibus decepti sunt, non est opus longam eorum omnium seriem attexere, maximè, cum apud eos omnes recensentur, qui de oraculis scribunt.

- 21 Plutarchus verò, vt oraculorum prædictionibus fidem aliquam conciliaret, eas à Deorù, vel Dæmonù arte omnino subduxit, sed ad naturâ retulit, nimirù ad causas quasdâ naturales naturali quadam vi vaticinos anhelitus in terra incitantes, vel vaticinos spiritus ab hominibus extorquētes; ita vt ex illis naturalibus afflatibus mouerentur hominù mentes ad futura vel prædicenda, vel cognoscenda; Sic enim ratiocinatur Plutarchus, quædammodù quædâ terræ partes alijs sæcundiores sunt, quædâ lectas fruges, quædâ fructus optimos vbertim ferunt; quædâ auri, & argenti alijsq. metallis abundant, quædâ bitumina fundūt, quædâ sulphur, vitrù, calcè, salemq. gignūt, prout quæq. vim ex temperie primarù qualitatù diuersâ, variamq. ex cæli positu facultatè adeptæ sunt; sic quædâ terræ partes tali præditæ temperamētō possūt inueniri, quæ pariant, cieātq; spiritus vaticinos, mētēmq. planè diuinâ, non tamè inexhaustâ, nec interitus, & senij

senij expertem, sed certa diuinandi periodo præstituta; hincque causas oriri, cur reפורum progressu oracula siluerint, atq. eiusmodi spiritus vaticici ea nuerint; temporis siquidem longinquitate sensim attenuari potuerunt, atq. vetustate consumi. Quod verò missi de specubus halitus, neq. quosuis affecerint, neq. quorumcumq. animos sua vi vaticica imbuerint, & si plures circûstarent, id eo factum est, quod naturarû sympathiæ, vel antipathiæ in ijs effectibus partem non contemnendâ haberent ex conuenientia ipsius naturæ inter agens, & patiens, vt enim non ex quouis ligno fit Mercurius, ita non quilibet ab allisis, immisissq. corpori halitibus immutari debebat, neq. eosdê vaticicos impetus concipere defectu dispositionis ad accipiendos impetus illos idoneæ. In hanc ferè sententiâ de oraculorû origine, duratione, periodis, abolitione, & defectu disputat Plutarchus, concluditq. non alia de causa tandem consiluisse oracula, quam quod vetustate vis terræ omnis exoleuerit, quæ vatû animos diuino afflatu concitauerat, vt quosdam exaruisse omnes, aut alueos mutasse cernimus cursu aliò cõtorto, cum non possint perpetua esse, aut diu consistere, & vigere, quæ mixtione constant elemetorum. Quæ omnia licet ab homine philosopho cogitata sint, videntur tamen omni ratione, & fundamento carere, atque ipsa rei veritate redargui, cum minimè consentaneum sit, naturam solis elementis natam, omnis sensus, & rationis expertem futura quoquo modo præsentire, eorumque notitias alijs ingerere; cum id ad summum sit naturæ intelligenti adscribendum, quæ neque humana potuit esse, neque Dæmoniaca, quas iam diximus ad eiusmodi prædictiones vim non habere; neque tamen potuit esse diuina, cum fuerint oracula illa omni fraude referta, mædaciõrum, ac fabularum cutulis semper inuoluta. Ex quibus inferendum est omnes ab oraculis acceptas prædictiones ad diuinationes diabolicas esse referendas semper fallentes, atque hominû ignauiam *deludentes*, cuius rei illa potissima redduntur argumenta. Primò quod ex hoc spiritu mendacij furibundû ipsorum Ethnicorum Vates cum furiosa quadam amentia vaticicam hauriebant impetum, quo ita plerumque dementabantur, vt semel tali furore perciti, vix vnquam se se recipere possent, nunquam eodem furoris morbo laborantes, sed modo leuiore, ac mitiore, modo verò acriore, prout à Diabolo concitatio inuehebatur. Secundò quod affectatione summa illa edebantur oracula, quæcumque essent, & vt plurimum potius carmine, quam prosa; qua de causa omnia oraculorum responsa summoperè deridebant Epicuræi, eaq. carmina ineptas canendi voces solebant compellare, ipsiq. rebus, quæ prænucciarentur, etiam indigna. Tertio, quod fallaci semper Amphibologia illa redderentur, quominus veritas ab euentu distaret. Quarto, quod per plures oraculorum prædictiones fuerint fabulosæ, ac commenticiæ, quales illæ fuisse, quæ tamen celeberrimæ habentur apud Herodotum, & apud Ennium

Cresus Halym penetrans magnam peruerter opum vim

Et

Aio te Hæcida Romanos vincere posse.

20 De Fide adhib. Diuin. ex Oraculis.

Ait enim Tullius prius illud oraculum nunquam Cræſo fuiſſe editum, & illud ab Herodoto, quod hoc poſterius potuiſſe ab Ennio confingi; quin imo utrūque confictum fuiſſe ſatis apertè demonſtrat. Quinto quod oraculorum auctores etiam apud Veteres fuerint non Dij, ſed vel Dæmones, vel homines callidiſſimi, & præſtigiatores. Denique quod omnes oraculorum prædictiones in ſummum abierint contemptum, cum ſæpiſſimè fuerint falſitatis nota conuiçtæ.

DISSERTATIO V.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Sibyllis.

SIBYLLÆ nomen generale est, quod multæ vsurparunt mulieres vaticinæ; hancque vocem pluribus significationibus distractam Suidas tamquam Romanam accepit; plerique verò Græcam fecere; nonnulli deniq. ab Hebræa origine illam deduxere, ex voce Kabala quarumdem literarum immutatione ortam asserentes, quæ vox à verbo Kibel for-

mata, doctrinam significat, non natura insitam animis, aut cum feminibus à parentibus propagatam, neque vsu, vel experientia animaduersam, neque ex natura erutam, & expressam, neque ex libris humana sapientia conditis depromptam, sed promulgatam diuinitus, animisque sanctorum Prophetarum à Deo ipso velut infusam, & voce, ac testimonijs cælestibus cõmendatam, ac comprobatam; significat enim verbũ Kibel, recepit, accepit, & inde Kabala dicta est, id est, doctrina ex immisione, aut patefactione cælesti accepta; quemadmodum etiam inde factum est, vt singulæ p̄nẽ gentes singulas habuisse Sibyllas legantur, id est proprias singulæ sapientiam, & doctrinam, qua in peragendis dirigerentur; & cum apud omnes ferè nationes mulieres quædam doctæ, & sapientiores cæteris inuentæ fuerint, meritò Sibyllarum nomina sibi vendicarunt. Hinc Sibyllæ iuxta Varronem, Suidam, Panuinium, Lactantium, D. Hieronymum, & alios decem memorantur præcipuis gentium regionibus, ac orbis plagis destinatæ, vt vbique locorum essent eiusmodi sapientes mulieres, ac vaticinæ, quæ de securis euentibus sua funderent oracula: Recensentur autem hoc ordine Sibyllæ; omnium antiquissimam perhibent Sambethen, quam Noha patre procreatam quidam, Alij Beroso patre, & Erimante matre natam fingunt, cui plura tribuunt vaticinia de Christo, de regnorum mutationibus, & id genus alijs, quorum fragmenta extant in Lactantio, & Theophilo. Alij tamen antiquissimam omnia faciunt Delphicam, cui nomen fuit Artemis,

22 De Fide adhib. Diuin. ex Sibyllis.

mis, quæ creditur Troianum bellum multo ante prædixisse, aiuntque Homerum ipsum ab illa nonnulla carmina mutuasæ; cuius Sibyllæ meminerunt Solin. *in suo Polyth.* & Plinius *lib. 34.* Secundum in ordine locum concedunt Eri-thrææ, quæ Troiæ prædixit excidium, & Homerum huic historiæ multa menda-cia esse additurum; cui etiam nomen adscribitur Eriphilen à Solino. Tertiæ nomen fuisse tradit Deiphoba, vocaturque Sibylla Cimmerica, vel vt alijs pla-cet Italica, quæ paulò post euersam Troiam vixisse dicitur. Quarta est Sa-mia Pithò appellata, vel Eriphile, vt vult Eusebius, quæ vixit tempore Numæ Pompilij Romanorum Regis, illiusque meminit *lib. 12. var. histor.* Quinta est Cumana, de cuius nomine ambigitur; sunt enim qui vocent Amalthæam, vel Demophilen, vel Erophilen, vel Ierophilen, quæ dicitur ad Tarquinium su-perbum Sibyllinos codices attulisse venales, quod præsertim de ipsa narrat Li-uius, cuiusque historia notissima est, quæ proinde scientibus vterius non reddi-tur hic. Sexta nominata est Hellepontica, quæ Solonis ex Cyri tempore vi-xisse perhibetur, cuius nomen apud Authores non facillè inuenitur, quemad-modum nec septimæ Lybicæ, cuius tamen meminit Euripides in prologo La-miæ. Octaua est Persica, quam alij Hebræam nominarunt, & ea est, quæ supra Sâberthen dicta est, quæ viginti quatuor libros scripsisse narratur, & in his mul-ta de Christo seruatore dixisse, & de illius in mundum aduentu. Nona est Phrygia, quæ Ancyræ vixit, sed quo tempore, aut quo nomine appellata fue-rit, ignoratur. Decima tandem Tiburtina memoratur, quam Albuncam pro-prio nomine compellatam volunt, & vt Deam Tibure cultam fuisse aurumant. Celebriores verò ex his omnibus recensentur, Chaldaica, Persica, Lybica, Ita-lica; Cæteras videtur vna dedisse Græciæ.

- 23 Ex eiusmodi Sibyllarum prædictionibus illæ dumtaxat nostram promeritæ, aut promereri fidem dicuntur quæ Deo ipso affante, atque vaticas illas mu-lieres ad nostram eruditionem excitante, diuino nobis mysterio, atque suauì quadam luminis inducendi prouidentia latæ sunt; quasque certus, & non fal-lax comprobauerit euentus; potuit enim supremus rerum omnium modera-tor Deus Sibyllarum ministerio vti, quo rerum absconditarum reuelarentur arcana, ijs præsertim gentibus, & nationibus, quæ alijs modis prænunciandæ futuræ veritatis non facillè fidem adhibuissent; dictum namque est ab Apostolo ad Hebræos, Deum multifariam, multisque modis olim Prophetis loquutum esse; nomine verò Prophetarum apud veteres Patres decorantur etiam Sibyl-læ, quorum testimonij ipsi quoque plerumque fidem Christo adstruxerunt; ex quo etiam factum est, vt propter crebram Sibyllarum, earumque vaticiniorum mentionem Christiani Sibyllistæ per contemptum appellarentur, quod præ-ferunt tradit Orig. *lib. 5. contra Celsum.* Quin notatu dignum est id quod legi-tur apud Clementem Alex. *lib. 6. Strom.* vbi D. Paulum inducit hæc pro con-cione verba præferentem (Libros Græcos sumite, agnoscite Sibyllam, quomo-do vnum Deum significet, & ea quæ sunt futura. Hidaspen sumite, & legite, & inuenietis Dei filium clarè, & apertè esse descriptum &c.) Porro quia Hida-

spis

spis libris, oraculisque Sibyllarum Christiani utebantur ad Gentilium fabulas evertendas, Christi-que fidem stabiliendam, id iniquissimo animo ferentes Gentiles, vetuerunt Christianis, ne illos legerent; cuius interdicti meminit Iustinus Martyr in Apologia pro Christianis ad Antoninum pium; idemque colligitur ex verbis Epistolæ cuiusdam Aureliani Imperatoris ad Senatum, quæ habentur apud Vopiscum, in quibus, licet videatur admirari, quod sancti Patres tandem de aperiendis Sibyllarum libris dubitauerint, eo tamen etiam factum inuit ex metu legum latorum ab Imperatoribus, qui Christianis hoc librorum genus, & fidei præsidium penitus propositis eripere studerent. Ipsa tandem Ecclesia multum tribuisse videtur Sibyllinis prædictionibus, nam in rythmo defunctorum ad Sibyllæ Erithrææ vaticinium respiciens, quæ distinctè admodum & clarè de extremo iudicio loquuta est, ita canit

Dies iræ, dies illa

Soluet sacrum in favilla

Teste David cum Sibylla.

Vbi si non æquatur Davidis prædictioni prædictioni Sibyllæ, saltem illi, ut multum habens ponderis adiungitur. Ex quo Sibyllarum oracula non solum apud Veteres maximè fuisse authoritatis, sed etiam apud Sapientes recentiores, nam Iuuenalis in Satyra 8. volens dictis suis fidem conciliare ait

Credite me vobis folium recitare Sibylla.

Sic Virgilius Ecloga 4. videtur Sibyllinorum oraculorum notitiam habuisse, eaque magni fecisse, dum Asinij Pollionis filio videtur illud Sibyllæ vaticinium accomodare, quod perhibetur latum de Christi ortu ex Virgine matre.

Vltima Cumæ iam venit carminis etas

Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo

Iam redit et virgo, redeunt Sarmatæ regna

Iam noua progenies Cælo demittitur alto

Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum

Desinet, ac toto surget gens aurea regno

Castæ faue Lucina. Tuus iam regnat Apollo.

Quoniam verò ex Sibyllarum prædictionibus per plura fabulosa, atque omnino commentitia circumferuntur, idcirco accuratum adhibendum est examen, ne fabularum commemoratione in re tanti ponderis deludamur; siquidem illius Sibyllæ vaticinijs haudquaquam credendum est, quæ Dianæ nomine circumuagatur, seque Apollinis forem, quandoque filiam iactauit; omnia namque quæ de hac Sibylla recensentur incertissima sunt, quemadmodum etiam adhuc latens, & absconditum est proprium illius nomen, nam quidam Delphicam, quidam Erithræam, alij Siculam, alij Samiam, alij Rhodiam, alij denique Clariam illam nominarunt, Erithræis cum Græcis de illius patria iugiter contendentibus, utrisque eam sibi vendicantibus; De qua etiam fertur, quod Apollo pio amore eam dilexerit, eique obtulerit prædicendi, quod vellet arbitrium, quod sanè figmentum est: eademque ratione ea omnia ficticia

24 De Fide adhib. Diuin. ex Sibyllis.

confenda sunt, quæ de Phrygia perhibentur apud Delphos vaticinante, & etiã de Cumana, quæ per metalla dicitur sæcula omnia diuifisse, quorum excursu eadem sæpe prædicta renouarentur, quæ omnia absurdissima sunt. Ex eo etiam notantur Sibyllarum prædictiones incertitudinis, ac falsitatis, quod licet plures fuerint, non omnes tamen benè futura præferunt; quapropter D. Hieronymus contra Iouinianum, Isidorus *lib. 8. cap. 8.* Ælianus *lib. 12.* quatuor tantum Sibyllas vaticinas produxerit, quæ credenda protulerint; Aufonius verò tres tantum videtur posuisse Sibyllas vitam fatidicam fortitas

Et tres fatidicæ nomen commune Sibyllæ

Quarum tergemini fatalia carmina libri

Quas ter quinquorū seruat cultura virorum.

Alij denique vaticinia Sibyllarum ad strictiorem, ad ampliorem alij redegere, de quarum etiam carminibus, vt illis adimat fidem, ea profert Cicero *2. de Diuin.* Qui Sibyllæ carmina scripsit, ita perfecit, vt quodcunque accidisset, prædictum videretur, hominum, & temporum definitione sublata. Ex quibus factis constat, nimiam animi leuitatem eos ostendere; qui omnibus Sibyllarum prædictionibus sine examine, & absque discrimine fidem præstant.

DISSERTATIO VI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Fato.

FATIDICAS prædictiones, velut certissimas, & omni fi- 25
de dignissimas illi præsertim adstruunt, qui putant fatum
esse quamdam rerum omnium, omniumque actionum ne-
cessitatem, quam nulla vis possit abrumperere; cum enim as-
serunt fatum ius suum in omnia constante peragere, cur-
sum irrevocabilem seruare, ex deo nato ser. per fluere nul-
lu deniq. aduersante impetu commoueri, inde fatentur certas erui posse præ-
dictiones, quæ infallibilem in rebus futuris sortiantur euentum; Quod ta-
men si ita esset, nullus relinqui posset arbitrio nostro agendi locus, nulla eli-
gendi libertas, nulla humanæ viræ ratio, nullum prudentiæ dominium, quæ
omnia constantissimè dampnanda sunt; neque sub alia ratione admittendum
est à nobis fatum, nisi sub illa, qua pro fato intelligitur æterna illa supremi
moderatoris constitutio, qua cuncta ab æternitate vsque disponit, causasque
causis ita connectit, vt ex earum serie contingant, quæcunque contingunt; si-
ue hoc pro ipso Deo immutabiliter iubente intelligatur, siue pro decreto, ac
Dei iussione, qui diuinus dicitur actus, quasi Fatum ab actu facti, dicendi, seu
destinandi traxerit ortum, quæ sempiterna, atque indeclinabilis rerum series
facta est, quasi catena quædam se voluens, & implicans per æternos conse-
quentiæ ordines iuxta illud Lucani lib. 6.

At simul à prima descendit origine mundi

Causarum series, atque omnia fata laborant.

Quo etiam sensu intelliguntur omnes illæ fati appellationes, cū dicitur, quod
sit nexa, ac continens quædam rerum series; Quod omnia in hoc statu rerum
definita contineat; Quod immutabili definitione coercetur; Quod nihil mo-
liri aduersus eius tenorem liceat; Quod æterna constitutio sit; Quod sit statu-
ta vnicuiq. distributio; Quod vt ortus, sic interitus omnium reu. illi subiaceat.

D

A quo

26 De Fide adhib. Diuin. ex Fato.

A quo sensu neq. fortassè aberrant longè veterum sententiæ Philosophorum, quorum aliqui rerum humanarum partes primas assignarunt Deo, secundas naturæ, tertias Fato; Alij fatum omnipotentem necessitatem compellantes; Alij æternum iudicium, ac providentiam; Alij præfinitum in natura impetum cæliùs immissum; Alij denique supernam quamdam rationem per vniuersum euntem, quemadmodum etiam visus est de Deo innuere Virgilius

----- Deum namque ire per omnes

Terrasque, tractusque, maris, calumque profundum.

cui etiam rationi visus est assentiri Chrysippus, existimans fatum vim quamdam esse spiritualem, seriemque vniuersi gubernatricem, per eamque, & quæ sunt, esse, & quæ facta sunt, ab illo ortum duxisse, & quæ facienda, causam inde ductura.

- 26 Quibus cohærent etiam illi, qui fati vim in triplicem substantiam, velut in triplicem personam sunt partiti, Atropos, Clothos, & Lachesis, ex eo quod fatum sit Parca seu fors, seu portio rerum cuiq. destinata, quandoquidem Parca, quæ omnium rerum statum, sed speciatim hominum vitam, quasi nendo determinat, ex Hesiodo distinguitur triplex; primaque dicitur Atropos propter irreuocabile præteritum tempus, quod est ceu filium in fuso perfectum; Altera dicitur Clotho propter decurrens, siue præsens, quod est ceu filium in manibus nentis; Altera deniq. dicitur Lachesis propter futurum, sortemue quæ adhuc vnumquemq. manet, quasi linum nõdum intortum; quam Parcarum interpretationem adhibet Apulcius ex Platone, apud Lachesis præterita regit, Clotho præsentia, Atropes futura; quin idem Plato, cum animam mudi fatum diceret, summam eius partem, quæ est in regione inerrantium Stellarum Clothonem appellandam censuit; succedentem seu quæ in regione Planetarum Atropos, Infimam verò, seu quæ infra cælum, & circa terram Lachesium; sicque cum primus mundi Sator

Fata quoque & vitas hominum suspendat ab astris

Volebat Plato fata cuiuscunque in ipsis astris descripta posse facillè à peritis astrorum cognosci, atque etiam diuinando reuelari, non minore ce ritudine, quam si in rebus ipsis fataliter intercurrentibus dignoscerentur; cum in astris ipsis immobilis forma rerum gerendarum coluceat, quæ diuinæ providentiæ subiecta immobilem quoque in ipsis rebus ordinem, ac nexum præseferat; ex quo quinque potissimum in hac mundana mole obiectari nobis iugiter penitanda idem Plato monebat, nimirum Diuinam Providentiam, fatum, hominis voluntatem, fortunam, & casum; ita tamen vt quatuor illa posteriora vni providentiæ subessent; vt cum Boethio intelligeremus Platonem in quampluribus doctrinis suis à nostris Theologis minime dissentisse, cum & ipsi humana omnia cælestia, atque terrestria fecerint diuinæ providentiæ subiecta; eoq. tantum immutabilia esse, quatenus immutabilis est constitutus diuinæ providentiæ ordo.

- 27 His itaq. circa varias de fato opiniones præmissis, statuendū venit, quam ratione,

ratione, veritate, ac certitudine ferri queant de futuris euentibus fatidici prædictiones; non enim in omnibus vnus est, atque compertus diuinæ prouidentiae ordo, non vna regula, atque agendi norma; licet enim manifestum sit, vt Theologia docet, produxisse Deum causas necessarias, ac liberæ, & vtrasque ita diuinæ prouidentiae subiecisse, vt ex illius dispositione suas, suisque modis agant vices, hoc est, necessariæ ex necessitate, liberæ ex libertate; quo tamen ordine, quibus finibus, qualibus conditionibus eas id agendum disposuerit, atque adaptauerit, nemini satis innotescit, neque tam facile coniectare est: quo fit, vt tamen fatidicæ prædictiones ferri possint de finibus causarum in vniuersum diuinæ prouidentiae coherentibus, de quæ certis agendi modis, quos sint illæ causæ ex certa, atque infallibili prouidentiae diuinæ dispositione retentur; tamen de finibus, vel euentibus in particulari, sicut nihil certi prænosci potest, ita neque aliquid certi præherci; exceptis tamen euentibus illis, ac finibus, qui ita cum suis causis connectuntur, vt cum illæ necessariæ sint, sic ipsi vix cognitis, cognoscantur, & illi. Ceterum cum non vno modo Deus, sed varijs, ac propè infinitis præscriptis hominum fata dispenset, atque admittret, ex hoc ignota quoque ipsorum hominum fata relinquit, eaque à certis prædictionibus eximit; deberent siquidem fato suo improbi conculcari, opibus destitui, honoribus, ac magistratibus non florere, qui tamen euehantur, affluunt, florent, omni que re fausta potiuntur, quemadmodum contra varijs fortunæ vicibus exercentur, & iactantur boni, premuntur tyrannide, laborant egestate, alijsque infaustis omnibus prægrauantur; cum tamen in ipso rerum exitu sæpè intueamur improbos ad summa tolli fastigia, vt inde excussi in plorandum deiciantur interitum; probos verò, ac virtute conuulcantes grauiri, vt circumfusi illæ ærumnarum mole pressi, alijs tandem emergant, atque cum gloria illustriore conuulcant; Atque cum causas huiusmodi mirandæ gubernationis ratio humana temper ignores, inde fit quòd nihil certi de humanis euentibus licet ad fatum relatis, possit præuocare.

Tot cum sint causæ quæ fata hominum nec præuisa, nec præcogitata, neque expectata gubernant, cum eadem non sit causarum vis, & conditio in agendo, cum non sit vnum agendi præscriptum, non vna actionum institutio, difficillimum inde est intelligere, quid cuique homini ex fato euenturum sit; sicut contra facillimum suboritur in errorem lapsus ijs, qui ex fato cuiuscumque fatagunt diuinare; cum nihil aliud re vera sit fatum, quam ipsa arcana Dei voluntas, quæ nemini patet, nisi diuinitus reuelata; Altra siquidem Deus, aliasque omnes mirandas naturæ vires per signa quæ iam, & notas à nobis inspicere voluit, & etiã ex astris temperamenta, remotissq. animi inclinationes cum ipso corpore colligat, ac certas inde fatorum prædictiones, vel futurorum euentuum prænotiones erui posse non voluit; cū semper maneat libera, atq. intermetata voluntas actionum domina, à quibus præsertim fata nostra denunciari solent: Quod si nõ prohiberetur omnino considerationes causarum, signorumque propositorum in natura, neque coniectationes ex ijs de secuturis euentibus, dummodo non adsit

superstitio, cunctaque ad Dei legem, ordinem, & decretum referantur, id ideo fit, vt præsertim illi prænoscantur effectus, qui quodam necessitatis vinculo cum suis causis connectuntur. Neq. Platonis error in Timæo hic à nobis admittendus est, qui Deum inducit mundi fabricæ interitum, illum ipsum constituentem, ac tot animas deligentem, quot ipse creasset stellas, eisdemque distribuentem singulis vehicula singula, mox aperientem illis, & tamquam expectorantem vniuersæ rei naturam, omnemque ex ordine futurorum seriem, atque leges omnes ediferentem, quas condidisset, quasque ipsæ sequerentur, decretorum suorum constantiam, atque immutabilitatem; Nam ex hoc dicendæ essent animæ ipsæ Deo in cognitione pæne pares, nihilque à Deo optare posse, aut efflagitare, quod ipsæ in notitia illa, ac omnium rerum parte non assequerentur; Vbi etiam superaddendum est, ea Platonica doctrina derogari, quam maximè diuinæ prouidentia, cuius ea summæ prudentiæ lex est in rerum humanarum regimine, vt longè plura sint ea, quæ homines lateant, quam quæ ipsis innotescant.

- 29 Neque homini debita ex quadam institutione naturæ dici potest hæc fatalis futurorum præsentio, prænotio, aut prædictio, cum sit homini fati ea nosse quæ agit, non ea futurorum temporum momenta, quæ cælestis pater posuit in sua potestate; ad summum namque homini debitum est nosse quid agere possit, non verò quæ sit acturus, cum primum propriæ potestatis sit, alterum diuinæ, cuius est æternas rerum prædefinitiones condere, atque quidquid creaturis, hominibus præsertim & Angelis euenturum prædestinare; & licet ea omnia, quæ in fati ex Dei lege constituta sunt agnosceremus, non proindè omnia ventura ex fati enunciare possemus, cum fata ipsa per nostram agendi libertatem impediri possint, licet in Dei constitutione nunquam impediuntur; licet enim quidquid nobis contingit Deo decernente, necessitate quadam, quam vocant Theologi, suppositionis contingat, absolutè tamen, & simpliciter esse non potest, maximè si à nobis ipsis liberè operantibus pendeat, qui semper ea quæ liberè agimus, possumus absolutè non agere ex innacta potentia facultate, quæ per actus positionem non læditur; Idque est inter nostram, diuinamq. cognitionem discriminis, quod diuina non ad ea tantum, quæ agere potest, sed etiam ad præterita, præsentia, & futura dirigitur, ex eo quod ea omnia ab ipsa certò, atque infallibiliter pendeant tanquam à causa; nostra verò vix ad præsentia, quæ oculis substant, dicitur referri, futuris penitus ignoratis, si reuelatio desit.

DISSERTATIO VII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuationibus ex Deo.

NEMINEM latet, quanta omnino firmitas sit, atque certitudo in ijs, quæ quoquomodo diuinitus reuelantur, eaque est firmissimæ certitudinis ratio, quod à prima, atque immutabili veritate proficiantur, quæ ex diuinis oraculis velut vera aut credenda, aut videnda proferantur: eo namq. ipso quod prima loquatur, aut vaticinetur veritas, siue id agat ex se ipsa, siue Angelis, hominibus, alijsq. creaturis ex eius testimonio, atq. reuelatione prænunciantibus statim obiectum verum sit, & credibile, omnemque fidem nostram exposcens. Atque cum non vno in suis prædictionibus Deus vtatur modo, neque vno tantum modo, sed ~~vno tantum~~, eademque ratione erit ijs adhibenda fides: ~~constat~~ namque satis apertè Deum immediatè reuelantem firmiorem rebus inderè credibilitatem, quam si medijs reuelet creaturis, quæ licet vnã eandemque proferant veritatem, quæ fallibilitati subesse non potest, quatenus est à Deo primo, atque infallibili vero cum tamen ipsæ subdantur erroribus, rerumque vicissitudinibus, & contingentijs, nõ omnem omnino dicuntur fidem promereri, nisi clarè innotescat Deus ipse in creaturis reuelans, atque futura prædicens, vt enim ipse omniscius est, sitque præscientia rerum omnium potissimum Dei attributum, potest etiam, si velit, omnia certè prædicere, quemadmodum potest, vt omnium causa, omnia efficere, & omnes euentus, licet incertos, & contingentes nobis, sibi ipsi velut certos præscribere, nobisque vsque ab æternitate destinare. Consuescit tamen Deus non semper se solo eiusmodi prædictione rerum instituere, sed plerumque sui ipsius met reuelantis ore, plerumque Angelis mediatoribus, sæpissimè etiam hominibus prophetica inspiratione obloquentibus; ita tamen, vt cum omnia à Deo sint, qui non potest à vero discedere, perinde habeantur, ac si Deo ipso reuelatore promerentur.

Omnis

- 31 Omnis verò certitudinis ratio, qua diuinæ prædictiones inniuntur, à duplici præfertim fonte petenda est, quorum alter est ipsa infallibilis veritas prædicentis, qui nulli prædictorum defectui subesse potest; alter verò est ipsa diuinæ præscientiæ certitudo; quæ ex æternitatis specula etiam è longinquo aduentantia sine confusione prospicit, ac dignoscit; neque fieri potest, quod vlla vnquam ratione, vel vilo vnquam secundarum causarum impedimento, vel interpositione erroris halucinationem patiatur, tametsi causæ secundæ agendi libertate præpolleant; siquidè ità omnia euēta etiā libertate donata dispicit, vt licet oppositis actionibus, atque agendi facultatibus subiecta sint, certam tamen futuritionis existentiam in æternitate retineant, quæ ibi nulla ratione desinere potest. In qua re non est audiendus Tullius apud D. August. 5. de *Ciuit. Dei* cap. 9. vbi docet aut fati certitudinem omnino explorandam esse, aut diuinam futurorum liberorum prænotionem fallibilitatis esse notandam; etenim eiusmodi doctrina grauis est à Theologiæ veritate desipientia, vbi diuina præscientia, & humana libertas quàm maximè cernuntur coherere; licet enim Deus prænouerit, quid homo liberè voliturus sit, idque certò ex diuino, & humano statuto certò euētuum dignoscat; non pròinde sit, hominem ipsum diuinæ voluntatis decreto quodammodo necessariò agentem, ad oppositum etiam expeditam non habere facultatem, & potentiam, quæ tamen neque euēnis certitudinem, neque agentis libertatem quoquo modo lædit, vel immittit, vt falsò quidam etiam ex Theologis præter Ethnicos sunt opinati, docentes diuinam præscientiam ad liberam voluntatem perinde se habere, ac si esset ineluctabile fatum, cuius præscita omnino non esse, vel evitari non possent; cum tamen compertissimum sit id habere voluntatem liberam humanam à voluntate libera diuina, vt semper liberè se moueat, ac liberè moueatur, licet eiusmodi liberrimus motus sit à Deo certò præfinitus, atque præcognitus; nõ enim censendus est Deus velut purus rerum nostrarum coniector, & inspector, sed etiam earundem author, & opifex; ne dicatur esse velut alter Vlysses, de quo ait Max Tyrius *ser.* 1. cum accessisset ad ignotam terram, velletque hominum incolentium mores scrutari, id agebat per ascensum in speculum, vnde omnia a longè posset facile prospicere, nimirum, vt de ipso canit Hom.

*Num fera gens, nullasque vnquam mollita per artes
Institiamne colunt, & Sancti iura reuerentur
Hospitiū, ac numen celestum mente capebant.*

Providet enim non solum Deus sua præscientia omnium hominum futuros euēntus, sed etiam ad eos suam præstat agendi vim, prout viuo, vel alio modo in suis ipsorum disponuntur naturis.

- 32 Ratio itaque potissima, cur diuinis prædictionibus sit fides adhibenda dummodo verè diuinitus ferantur, est ipsa diuina præscientia prorsus infallibilis, atque eiusdem efficacissima voluntas, quæ omnia in sua tempora disposita, atque ordinata absque vilo impedimento consequitur; in eius namque voluntate, præscientia, atque potestate positum est, quod prædicta, ac diuinitus reuelata

contingant, nec suæ præscientiæ, voluntati, aut prædictioni potest vnquam deesse Deus, qui nec fallere, nec falli potest. Neque diuinæ futurorum prænotiones, aut prædictiones ex eo fallibilitatis notari possunt, quod futura ipsa contingentia sæpe sæpius liberæ agendi facultati subsint, quæ etiam præscita, & à Deo prædicta in lucem euocare non potest, si libuerit; etenim id apud Theologos exploratissimum est, humanam libertatem nulla ratione posse diuinæ præscientiæ, atque prædictionis infallibilitatem infirmare, cum ea, quæ libera sunt, vt talia ab ipso Deo prænoscantur, & etiam prædicantur, ita nimirum, vt licet contingere non possint ex facultate, & potentia, quæ in rebus liberis remanet ad oppositum rei, quæ contingit, necessariò tamen ex diuina præscientia, ac voluntate contingant, ea, scilicet, necessitate, quæ vocatur à Theologis necessitas suppositionis, & infallibilitatis libertatem ipsam potiùs adstruentis, quam destruentis.

DISSERTATIO VIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Prophetis.

33

NILLO ævo propheticas prædictiones defuisse omnibus fati competitum est; primus siquidem hominum parens, idem primus Prophetæ fuit, qui nomina filijs indidit singulorum fata prænunciantia; Noemus quoq. Abrahamus, Isaacus, Iacobus, Moses, & alij quamplurimi prophetico spiritu fuisse donati, & quemadmodum perhibetur Adamus conubium Christi cum Ecclesia in suo cum Eva prænouisse, atque prælignasse, sic fertur Noemum diluuium prædixisse, Abrahamum de filio multa euentura prænunciassè, Moysen de pluribus, quæ ventura erant, Hebræos sibi commissos præmonuisse, & sic de reliquis; inter quos potiorum videntur obtinuisse locum Prophetæ illi, qui maiores dicti sunt, nimirum Isaias, Ieremias, Daniel, & Ezechiel, qui diuino lumine, ac spiritu semper afflati, videntur sublimiùs in propheticas prædictiones abiisse. Sic ad ferendas propheticas prædictiones erat apud veteres Iudæos institutum oraculum quod Ephod, seu Epomide appellabatur; Pectorale etiam, seu Rationale à Septuaginta Interpretibus dictum ex duodecim gemmis constatum, in quo Urim, & Thumim adscripta erant, nimirum declarationes, & illustrationes, quæ ex liquido, aut nubilo lapillorum splendore futura prænotabant; cuius oraculi reuerentia id tantum patiebatur, vt non leuia priuatorum hominum negotia, sed grauiora tantum, ac publicum contingentiæ bonum reuelarentur, qualia erant de bello suscipiendo, de incunda pace, de sanciendo fœdere, & similibus; applicato enim eiusmodi oraculo Sacerdotes Dominum consulbant, & responsa non tantum ex fulgore gemmarum accepta, sed etiam ex indito à Deo lumine ferebant, rerumque gerendarum modos prophetica enunciatione aperiebant. Forma verò eiusmodi Ephod erat vnus palmi, textura instar Pectoralis ex filo aureo, & varia arte confecta, in medio habebat auream stellam, vtrinque duos smaragdos,

ragdos, quibus erant inscriptæ duodecim Tribus; Adamas quoque dicitur inter duas smaragdinas gemmas locum obtinuisse; pendeat è collo Pontificis Deum contulenti; si res lætæ sperandæ erant, fulgurabat adamas; si res Deo parum accepta, in priore manebat statu; si futura cædes, sanguineus apparebat; si læthiferum aliud, niger fiebat. Plura alia de Epomide extant apud Ioseph. lib. 3. apud Philonem Iudæum in Vita Mosis, apud Anastasium Episcop. Nicen. & apud Suidam.

Erat itaque eiusmodi prophetis prædictionibus fides adhibenda, quod 34 eas gemmas Deus inferi voluerit pectorali, ut per tam lucentes perfectosque lapides ipse omnis lucis, & perfectionis author interrogaretur, interrogatus summo scientiæ, & veritatis candore responderet, respondens Sacerdotes, Principes, & Populos sua luce illustraret, ac perficeret, euoluens inuoluta, explanans ambigua, & docens quæ faciendæ, quæque omittendæ forent; prohibetur namque ad lapidum splendorem semper Sacerdoti lumen propheticum accessisse, quo semper vera enunciabantur, quod lumen dabatur ipsis, quemadmodum etiam cæteris Prophetis, non per modum habitus, quo cum vellent, pro libito vterentur, & futura prædicerent, sed per modum cuiusdam diuinæ motionis transcuntis actualis, seu diuinæ cuiusdam astitus eos per interualla corripientis, atque illuminantis; licet enim quandoque veteres illi Prophetæ prædictiones suas perobscure proponerent, atque ex eo enigmaticè loquentes magnas tenebras alienis mentibus persæpè offunderent, reuelationes tamen illas tamquam à Deo obiectas, & immissas effundebant, eas certo scientes à Deo tantum provenire, easque etiam optimè intelligentes, siue verbistantum, siue etiam versis prophetarent, quod Montanus Hæreticus non admisit apud Diuum Hieronymum, cum existimauerit ipse Prophetas mente alienata, & emota, ut in ebrijs accidis, prophetias suas pronunciafle, quid loquerentur, aut quid agerent profusus ignorantes; Cum tamen ex sacris literis constat Isaiam spoliationem, & nuditatem Ægyptij, & Ethiopiæ prænouisse, cum illam nudo ingressu præsignificauit; & Ieremiam Babylonicam captiuitatem, cum vincula, & compedes collo gestaret, & sic de reliquis. Deus igitur ita Prophetarum animos afficiebat, ut imagines quasdam rerum futurarum immitteret, deinde lumen infundebat, ut imagines illas intelligerent, diiudicarent, interpretarentur; quod si lumen illud defuisset non erat propriè iudicanda prophetia, sed visum; Pharaoni enim, & Nabuchodonosori visa, & imagines in quiete sine lumine, & intelligentia visionis fuere; atque adeo aduocati sunt Iosephus, & Daniel, qui lumine à Deo accepto visa illa interpretarentur, quemadmodum etiam Baltazarus literas in pariete exaratas interprete Daniele intellexit; & Cassandra ipsa videre se ait, quæ prædicit apud Senecam in Agamemnone

*Anime consurge, et cape pretium furoris
Tanta clara nunquam prouisa mentis furor*

E

Ostendit

34 De Fide adhib. Diuin. ex Prophetis.

*Ostendit oculis. video & intesum, & fruor
Imago visus dubia non fallit meos.*

- 35 Cum verò visiones eiusmodi; ex quibus propheticae prædictiones eruantur varijs contingant modis; modo, scilicet, per imagines quasdã purè intellectuales vel mēti inditas, vel mente ipsa efformatas; modo per imagines ministerio facultatis imaginatricis, ac sensuum exteriorũ adiumento inuectas, ijs varia quocunque ratione fidem adhiberi contingit; varijs namq. instrumentis vititur Deus, cū prædictiones illæ diuinæ sunt, ad mentem illustrandam, atq. imaginibus secundandam, quibus propheticas revelationes exerceat. Sic etiam Deus Angelis ministris propheticas prædictiones instituit, non modo in pijs Prophetis, sed etiam in profanis adhibito imillarum imaginum ministerio; quod depræhensum est tum in Mose, Dauidè, Salomone, Hieremia; & Nabuchdonosore, tum etiam in Sybillis, alijsq. vatibus Ethnicis, qui plerumque interueniente ipsius Dei assatu vera prædixerunt. At vbi de propheticis prædictionibus agitur, quæ imaginibus innituntur, ac per visiones, seu per intimas mentis, & animi illustrationes feruntur, maxime cauendum est, ne credulam nimis adhibentes fidem alienis erroribus decipiantur, licet enim tum in veteri, tum in nouo testamento memorètur mulieres quædam, quæ spiritu prophetico ex Dei assatu futura prædicerent; quarum albo præsertim adscriptæ sunt Maria soror Moysi, & Aaronis Prophetissa *Exod. 15. Debora Iud. 4. Holda 4. Reg. Beatissima Virgo Maria*, vt ex illius Cântico constat, Elizabeth Mater Io. Baptistæ, denique Anna illa, cuius mentio est *Luc. cap. 2.* vbi etiam Prophetissa vocatur; ratio tamen eiusmodi visionum, ac prædictionum propheticarum in alijs mulieribus accuratissimè perpendenda est; neque ita facilè omnes prophetici spiritus admittendi sunt, omnesq. mulierum visiones, tametsi pijsimæ sint, promiscuè recipiendæ, cum sapientissimè Angelus Satanæ in Angelum lucis se transfiguret; quò spectat sapientissimè illud D. Ioannis monitum. Probate spiritus, nùm ex Deo sint; non enim est iudicium in eiusmodi rebus; quæ palmaribus erroribus subesse possunt, nimia celestitate perpendendum, cum sit negotium diligenti serutinio examinandum; hocque suadent plura in sacris literis exempla, in Iacobo Iosephi patre, qui filium somnia sua narrantem acriter increpat, licet rem ipsam tacitus consideret; In Iosue filio Nun, qui Angelum specie viri armati apparentem interrogat, quis sit, nec adorat incognitum; In Samuele, qui nec Deo vocanti respondet, sed Heli Sacerdotem consulit, ve accipiat quid agendum; in Helia, qui tubinem, commotionem, ignem, auram leuem prudenter perpendit, vt dignoscat in quo illorum se manifestat Deus; denique in sacratissima Virgine, quæ priusquam Archangelo responsum ferat, cogitat diu, qualis sit illa saluatio, maturo, scilicet, voluens examine (vt ait Euthymius) vtrum saluatio illa à Deo esset, an à Dæmone.

- 36 Cæterum licet non verosimile sit permittere Deum vt mulieres præsertim deuotiores inanibus visionibus, spectris, aut fallacibus præstigijs decipiatur, cū tamè per plures omni æuo inuente fuerint, quibus Dæmon per eiusmodi visiones illisit,

illust, maximè cauendum est, ne leui quadam credulitate iisdem fidem adhibeamus cæterisque paribus semper plus fidei virorum, quam mulierum reuelationibus tribuendum est, cum mulierum sexus longè imbecillior sit, quam virorum, vt potè qui sepius etiam naturales, ac dæmoniacas suggestiones pro diuinis habeat, multaque sibi fingat somnia, quæ velut visa, ac diuinitus reuelata profert; quin fæmineus sexus ad eiusmodi imaginarias visiones ita procliuus est, vt ne dum se ipsum fallat, sed suis illecebris viros quoque eruditos, & doctos in errores trahant, teste doctissimo Tertalliano, qui eorum tandem immemor, quæ ipse priùs doctissimè, ac verissimè scripserat, visionibus muliercularū nimium fidens, in absurdissima deliramenta prolapsus est. Quod si quamplures sanctissimi viri, ac notæ sanctitatis olim inuenti sunt, qui eiusmodi visiones, reuelationes, ac propheticas prædictiones magni fecerint, id eo factum esse constat, quod eas verè diuinas esse nouerint; olim namque visiones diuinæ frequentiores erant, quia magis necessariæ; at nunc quò minus necessariæ, eò in frequentiores sunt, & suspectiores habendæ, cum cauti veteratoris eo potior collimet obtutus, vt incautum muliebri genus sub ementita deuotionis specie fascinet, atq. in miserandas deceptiones propellat, cognita mulierum natura in nouas, ac superstitiosas religiones quammaximè proclinante.

At ob eiusmodi mulierum mentibus sæpè offusas errorum caligines non est hominum mens omnino à fide visionum, reuelationum, aut prophetiarum prædictionum auuertenda; cum in Dei Ecclesia præter veteres Prophetas, quibus futura prænunciare diuinitus datum est, prophetici spiritus veritas sanctissimis viris & mulieribus concessa clarissimè innotescat; quemadmodum e nim fidei constituendæ, & propagandæ Christus Dominus Apostolis, & discipulis suis vim, & gratiam miraculorum attribuit, ita etiam plerisque prophetiæ dono insigniunt, quod per initia tam frequens erat in Ecclesia, vt non solum viri pietate, ac vitæ integritate insignes eo donarentur, sed etiam præstantissimæ quædam, ac piissimæ mulieres, inter quas potissimum recensentur in Act. Apost. cap. 21. quatuor illæ virgines Philippi Euangelistæ filiæ, quas S. Lucas prophetantes appellat; tanta enim in illis primis Ecclesiæ rudimentis fuit fidelium sanctimonia, vt passim Christiani Prophetæ existerent, & nominarentur; scribit namq. D. Basiliius ad Neocæsarienses epist. 64. prophetiæ gratiam emicuisse semper in animis impollutis, atq. omni sorde vacuis; cum rarò patitur Deus magna, & mirabilia ab indignis prædici; quo argumento vitur D. Chrysostr. in Genes. hom. 21. vt ostendit difficilius esse à nobis adhibendam fidem propheticis prædictionibus, quæ feruntur à viris similibus Balaamo, & Sauli, quam ab illis, qui similes fuerunt Iohanni in Egypto Ascetæ prophetanti, vel alijs eiusmodi sanctissimis viris, ac mulieribus; quare in eiusmodi prædictionibus prædicentis vita, probitas, & sanctimonia potissimum spectanda est.

37

DISSERTATIO IX.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Angelis.

38

HYPER *omnem dubitationis locum est, Angelos ea omnia* prædicere posse, quæ quoquo modo eorum præscientiæ subijciuntur, siue certò ea præauerint, siue tantum coniecturaliter; qua ratione apud omnes Theologos in confesso est, Angelos futura omnia prænunciare posse, quæ cum suis causis naturalibus connectuntur, exceptis liberis, vel quomodo-cunque ab ipsis pendentibus, nisi hæc quoq. ipsis diuinitatis aperiuntur; quemadmodum etiam Theologiæ decretum est, omnia cordis arcana, reclusaque & abditas animorum cogitationes profus ignorare, cum suapte natura id obtineant, quod actus sint immanentes, & occulti, ac soli Deo pateant: Hocq. loci ea omnia adaptanda veniunt, quæ in præmissis memorata sunt de prædictionibus Diabolicis, cum in naturali rerum cognitione nullum sit inter Angelos, & Dæmones vel agnoscere, vel inuenire discrimen, tum ratione specierum intelligibilium, quæ omnibus æquè inditæ sunt, tum ratione actuum, & potentiarum, quæ eandem in omnibus præferunt perfectionem; eo tamen inter Dæmones, & Angelos intercedente discrimine quod Angelis sæpè vitur Deus tamquam ministris ad plura, quæ alias laterent reuelanda, ac prædicenda, quod ministerij genus non conceditur Dæmonibus; qui si quando ventura prænunciant, eò tantum suis falsis coniecturis, atque diuinationibus collimant, vt homines perdant, aut decipiant: Non tamen facile negotium est eas reuelationes dignoscere, quæ Deo annuente ab Angelis aperiuntur, cum sæpe sæpius etiam Dæmon in Angelum lucis transferatur ad congerenda mendacia; quæ propter in hac re quam maximè illusiones, ac deceptiones cauendæ sunt, ipsorumque Angelorum, quæ creduntur, futurorum reuelationes, ad trutinæ examen spiritus discretione sunt reuocandæ; Neque, cum agitur de futurorum notitia, ita faciliè etiam sanctissimis viris, qui cæthasim patiuntur, hoc lumen à

Deo

Deo communicari putandum est, cum à Theologis futurorum præscientia inter Dei proprietates, & attributa connumeretur, quo fit, ut in quolibet diuinationis genere suspectæ habendæ sint eorum præfensiones, prænotiones, ac prædictiones.

Quoniam verò quâplura hominibus reuelata Angelis ipsis adscripta commemorantur, quibus etiam fides prudenter adhibita recensetur, deò hic quænam sint ea, quæ certò prænosci, ac prædici possunt, inquirenda sunt quinam quoq. inter Angelos hoc prædicendi munere deorentur; Atque cum res eiusmodi non ita obiter sit attingenda, quædam de eiusmodi spiritibus prædictoribus præmittenda sunt, quæ cæteris, quæ dicturi sumus de fide Angelicis prædictionibus adhibenda faciem, ac lumen præstabunt; Appellantur siquidem eiusmodi spiritus vaticini in facta Scriptura familiari voce Angeli, qui cum parum natura diuina inferiores existimentur, etiam Dij, vel Deorum filij plerumque nominantur; hosque veteres Ethnici Genios fatidicos selebant appellare, velut à Deo genitos, atque ad futura prænuccianda cælus ad nos demissos; putabant enim eiusmodi vaticinos spiritus, quos multiplici nomine recolebant, idco omnia ventura in mundo præscire, atque prædicere posse, quod essent ipsi pars, seu particula quædam Animæ mundi, quæ vbique præisset; opinabantur siquidem hanc Animam toto orbe diffusam, sed regione Etherea præsertim insidere, atque adeo in ipsis astris, & maxime omnium in Sole, à quo omnia inferiora fouentur, veluti per radios animæ viuificantis transmisos; ex quo etiam existimarunt substantias huiusmodi compositas ex corpore tenui, quale est æreum, & ex particula Animæ mundanæ esse Angelos, Dæmonas, & animas; quas substantias ait Apuleus, in ærea mundi regione esse constitutas, ut commercium facilius inter Deos, & homines constituerent, faciliusq. Deorum arcana panderentur; hosque etiam fingunt veteres Poetæ Deos quosdam hominum amatores, ut tempelitates quotidie surgentes sedula placiditate sedantes, atque illas ex perquisitione cognitas sæpè etiam auercentes; quos propterea etiam apud nos habitare, nostrosque moderatores in terris esse voluere iuxta illa, quæ profert Iupiter ipse apud Ouid. l. Met. de rusticis quibusdam Numinibus

*Sunt mihi Semidei, sunt rustica Numina Fauis
Et Nympha, Satyrique & Monticola Sibani
Quos quoniam Cæli nondum dignamur honore
Quas dedimus certè terras habitare sinamus.*

Ceterum quidquid sit de Poeta um, ac Veterum Philosophorum erroribus circa Angelos, eorum dignitatem, atque incorpoream substantiam, qua omnibus corporibus præfunt, & hominibus ipsis opitulantur tamquam Dei administri, non proinde ex diuina prouidentia, quæ omnium rerum curam gerit etiam interposito Angelorum famulatio, inferendum est Angelos cuncta, quæ in mundo euentura sunt, posse prænosse, aut prædicere, cum id neque spectet ad Angelorum officium, neque ad ipsius diuinæ prouidentia instigatum, quo
plura

plura latere decreuit, ipsi soli nota; ac propterea non omnibus prædictionibus, quæ putantur Angelicæ, fidem vnã esse adhibendam, nisi alias constet de diuina reuelatione per suos Angelos lata, vel ferenda; licet enim Deus ministris vtatur pro condito rerum statu in pluribus perficiendis, ijs tamen non vtitur in omnibus, cum plura, & plura se ipso agat, pluraque liberè agenda disponat, in quibus Angelorum ministerium non admittit; quo fit, vt neque rationi consentaneum sit, omnia Angelos præscire, cum non in omnibus Angelicam operam impendant; Spectat enim ad summum ad generalem prouidentiam, præter ea, quæ docet Aristoteles de substantijs se paratis, seu intelligentijs mouentibus cælos, vt ille sit ordo in natura constitutus, quo inferiora omnia per superiora regantur, & per quasdam etiam intermedias substantias vt tradit Doctor Angelicus in prima parte; sitq. ideo demandata Angelis singulorum generum, & cunctarum specierum cura, vt in ijs constantemque quadam ordinis cursum, ac tenorem seruent, foueant, ac dirigant; neque credantur Angeli soli adstricti cælo, aut regioni sidereæ: quos idèd quamplures appellarunt etiam Genios quosdam generales, & speciales; generales nimirum, quod præsideant vniuersè generibus, vel speciebus, vel toti populo, & nationi; speciales verò, quod cuiq. homini, & cuiq. rei subiectæ sint destinati; alio quoque nomine compellati, tutelares, scilicet, & custodes.

- 41 Perfectum igitur sit diuinationem aliquam Angelis esse tribuendam, sed eam quam Deus voluerit exerceri cum præsertim plura voluerit Deus in sacris literis ex Angelorum reuelatione contingere. Cæteram cum in prædictionibus vniuersè plurimum superstitionis, & imposturæ semper fuerit, labor etiam semper fuit in discernendo, quandonam facta fuerit prædictio, aut Angelorum reuelatione, aut Dæmonum interuentu, aut vatium vaftricie, aut rogantium credulitate; nam reuera quidem, vt Deus per Angelos multa prædixit, quæ in libris sacris Agiographisque continentur, ita passus est apud Ethnicos multa extare vaticinia Dæmone præstigiosè susurrante, ac decipiente; quare in hac re cautam esse adhibendam fidem ab omnibus monemus, ne in errores impingant. Certiores tamen omnium rerum coniectationes Angelis adscribendæ sunt, quam hominibus, cum & ipsi omnium præteritorum memoriam feliciter retineant, & præsentia melius rimentur, & de futuris ipsis multiplici experimento firmatis perfectius ratiocinentur, quam homines; quemadmodum etiam longè melius, ac certius ea præsentiuunt, ac prædicunt futura, quorum naturales, atque necessariæ sunt causæ impediti incapaces, veluti Eclipses, ortus siderum, cæteraque huiusmodi, quæ ex rata dispositione; constantique motu corporum cælestium dependent; nec non etiam eorum omnium coniectationem ob causas verisimiles, quas etiam homines ipsi, si fuerint sagaces, valent subodorari; quo sensu refert Plutarchus illud Euripidis

Qui conijcit bene ille Vates optimus

quod Cicero 2. de diuinat. interpretatum reliquit

Bene qui conijcet, Vatem hunc perhibeto optimum.

cuius

cuius ordinis memoratus est Thales, qui ex signis quibusdam terrestribus olearum proventum præfagijt; & etiam Pherecides, cum aquam ex puteo hauftam conspiciens, terræmotum prædixit instare.

Si quæ verò esset diuinandi ars, quæ superstitione careret, atque veritati eorum quæ prædicuntur, cohæreret, eam optimè callerent Angeli, atque longe excellentiùs cæteris hominibus, cum excellentiori modo eorum omnium notitia experientia, atque obseruatione vtantur, quæ ad eam exercendam maxime conferunt; Sic diuinationem illam artis participem, quæ se iactat experientia partam, quæque ex volatu, cantu, passu auium futura prædicat Auguribus, quæ ex Cæsarium hostiarum extis Haruspicibus, Sortilegis ex Sortibus, Interpretibus somniorum ex somnijs longinqua prænuñciat, si inquam quæ esset, veritatis fundamentum innixa, Angeli ipsi non solum non ignorarent, sed cæteris omnibus professoribus, faciliùs pertractarent; essentque insuper perfecti fulgurum, ostentorum, portentorum, prodigiorum interpretes, perfecti Physiognomi, Metoposcopi, Chiromantes, Geomantes, Hydromantes, Neromantes, Pyromantes, Astromantes, seu Astrologi, cum eiusmodi artes, facultates, & scientias perfectissimè norint inditis habitibus ab initio, atque speciebus rerum intentionalibus propriæ cuiusque naturæ perfectione apprimè respondentibus, ac conformatis. Verum cum leuissima sint in his omnibus veritatis argumenta, circa hæc non ita facile putandum est se Angelos exercere; cum in ijs exorcendis homines ipsi decipiantur, atque à Sapiientioribus irrideantur; scitum namque est illud Cæronis sapientissimi viri, qui Cicerone referente aiebat sepe mirari se, quod non rideret Haruspex Haruspicem cum videret, quem admodum etiam tritum est illud Annibalis de Haruspicina, cui apud Regem Prusiam exulanti, cum pugnare placeret, & ille se audere, quod extra prohiberent, negaret, An tu, inquit, caruncula viruli maui, quanti perito Imperatori credere? Illud etiam Cæsaris, qui cum à summo Haruspice moneretur, ne in Africam ante brumam transmitteret, transmisit tamen; quod ni fecisset (inquit Tullius) vnum in locum omnes aduersariorum copiarum conuenissent. Itemque circa Auguria, tum P. Claudij pulchri, qui cum bello Punico primo prælium nauale committere vellet, atque auspicia more maiorum perijisset, & pulchrius non exire cauea pullos nunciasset, abijci eos in mare iussit, dicens, quia esse nolunt, bibant; Tum M. Marcelli, qui dicebat, si quando rem agere vellet, ne impediretur auspicijs, lectica operta facere se iter solere; Tum denique de alijs quam plurimis quos omnes recensere nimis longum esset; Cum igitur hæc omnia sapientissimi viri, ac præstantissimi duces semper contempserint, licet hinc satis inferre in ijs nullum esse veritatis fundamentum, vnumque omnino esse eisdem artibus ad ferendas prædictiones vti; ac propterea neque Angelos esse illis quidquam certi prædicere, ac prænuñciare posse, præsertim si interueniat quomodocumque agendi libertas.

Quod si diuinatores ad præcipua diuinationis fundamenta confugiant, quibus Artes illæ innituntur, scilicet, ad experientiam, quæ omni ratiocinio præha-

40 De Fide adhib. Diuin. ex Angelis.

præhabenda est, cum nulla esse vera ratio cui experientia refragetur, possit; & ad prouidentiam, quæ par esse ducunt, ut cum nostra interfit futura prænos-
 fo, ea diuinitus præsignificentur; illis statim opponendum est, neque constan-
 tem in eiusmodi rerum generibus experientiam, neque prouidentiam, saltem
 quoad euentus omnino nobis ignotos atq. incomperos; Experientia siqui-
 dem comprobauit Flaminium non parentem auspicijs perijsse cum exercitu;
 at etiam anno post Paulus paruit, & tamen cum exercitu in pugna Cannensi
 cecidit. Quare si fateantur diuinatores, non omnia quidem, quæ prædicun-
 tur, contingere, eamque sibi excusationem obtendât, quod diuinandi ars con-
 iecturalis sit, quemadmodum etiam artes coniecturales dicuntur, Medica, Gu-
 bernatoria, Nautica, Imperatoria, quæ tamen verè artes sunt, licet aliquando
 præuiso frustrentur euentu, aduersus illos concludendum est, ex ijs nullam cer-
 tam, immo neque probabilem veritatem prædicendam esse, cum ad causas
 non attendant, ut supradictæ, quibus positæ, saltem id, quod probabiliter eue-
 turum sit, prouideatur; nam artes eiusmodi diuinatrices merè sunt Matæote-
 chniæ, hoc est omni consilio, ratione, atque consultatione carentes: Atque
 pro illa parte, quæ ad prouidentiam spectat, dicendum est, Deum satis homi-
 nibus consuluisse, cum illos prudentia, & sagacitate donauit, qua se se ipsos
 regere, & in futurum prospicere, quantum quidem ipsis necessarium est, va-
 leant; dignumque est consideratione, quod apud Eusebium Diogenianus ait,
 eos ipsos, qui artem diuinandi profitentur, nihil opis ad vsus vitæ quotidianos
 sua ex arte accipere, sed periade, ac cæteros partim iudicio uti suo, partim
 consilio cæterorum.

DISSERTATIO X.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Dæmone.

DÆMONVM prædictiones, quomocunque ferantur, nunquam suspicione vacant, cum ipsi dicantur vulgò mendaciorum patres, & falsitatis institutores; cum tamen quædam prædicere possint, quorum ipsi permittente Deo auctores esse possunt, idcirco ea hic disquirenda veniunt, quæ à Dæmone prænuntiata fidem faciant, ac promereantur; Pro qua re animaduertendum est, quod licet plura possit Dæmones efficere, eis tamen Deum non semper permittente, ut ea omnia efficiant, ac gerant, quæ possunt; sicque neque eorum omnium, quæ in eorum potestate posita sunt, certas semper posse prædictiones efformare, eas impediente Deo, vel iustis de causis auertente. In effingendis autem, atq; imitandis naturæ operibus miri sunt artifices Dæmones; licet enim res omnino nouas creare nõ possint, nec rerum species commutare, nec ea quæ omnino perire, iterum ad lucem reuocare, aut re dintegrare; possunt tamen species rebus creatis similes, & inania quædam simulachra tam mira arte conformare, ut parum intelligentes facili negotio deludantur; Sæpe namque sparsim in orbe vagantes creaturas in vnum cogunt locum, ut à se ibi conditas, & confectas hominibus persuadeant; Sæpe etiam varia ostenta, & prodigia meretoris si nilia in aere effugiunt, quæ postmodum apparitura prædicunt; Sæpè figuræ conflantur exercituum exprimunt, clangores tubarum, strepitus armorum, sonitus ferientium se mutuo & ex ictibus collabentium, voces eiulantium, & exultantium referunt: formas etiam animantium, hominum, aut rerum aliarum velut pingunt in aere, præsertim ex coactarum nubium confluxu, arque adpersu calitatis luminis permixtione, ac traiectu. Ipsi se etiam sæpius aliàs animantium speciebus assumptis aliàs indutis hominum viuentium, vel mortuorum formis, aliàs alijs sibi figuris inuitatis, ac portentosis accommodatis, offerunt atq; ostendunt. Cient in aere

F leuas

42 De Fide adhib. Diuin. ex Dæmone.

seuas tempestates, steepentes ventorum flatus, horribiles terræmotus, pluuias, imbres repentinos, & id genus alia; Eiaculantur ex nubibus fulmina, incendunt fulgetra, & coruscationes, quæ tamen non gignunt ipsi, sed collecta, & generata à causis naturalibus eò propellunt, ac prouoluunt, quò volunt. Sæpè terrent homines in hinc aspectu; sæpè à recto itinere peregrinantes seducunt, sæpè errantes cachinno satyrico irrident, vel alijs diuexant modis, quæ mala ut plurimum, ut mox secutura ante denunciant.

45 Nec difficile est potentissimis spiritibus breui temporis momèto, quidquid nubium, & habituum in toto continetur aere, ceu impetu quodam in Vnũ concitare locũ, elisiqui fulminibus, ac fulgetris accensis tantũ turbare, ut velut crepãtis, ac distillantis mudi fragore terra perfonet, aut tota machina ardere ignibus videatur; præcipua enim est Dæmonũ in aere potentia, in quo circumuolitant, & versantur, expressa etiã in sacris literis eiusmodi Dæmonũ potestate, qua oues, & iumenta beati Iob cõsumpserunt, qua procellas impetuossimas cõmouere, qua deniq. conuulsam ab imis sedibus domũ diffregere, liberosq. omnes patientis opprescere; ex quo etiã templi Delphici direptionem prædicere, quo tempore Galli Asiã *peruagati incolarũ animos, & arma metu implere*; ipsi nanq. Dæmones cum tali direptione etiam templi patrociniũ prænuuntiarunt, imo procurarunt, cum ad templũ accedentes Galli, mox terra cõtinuis quassata motibus, ea parte maximè, qua Gallorũ exercitus castra habebat, cõtremiscit adeo, ut & dehisceret, & subsideret in profundas voragines, & omnes ferè milites inuadentes absorberentur; tonitruis etiã percerepantibus frequetissimis fulgetris coruscantibus continuis, sæuissima etiã hyeme repente ingruente, niue densa castra operiente, lapidibus ex disiectis ædificijs violentia turbinum circumactis, ingentibus deniq. ipsius Parnassi montis fragminibus ad interuentionẽ vsque quaq. deuolutis. Quemadmodum etiã sæpè grafsaturã in populos luẽ prædicere, cũ ipsi imperante Deo aerem yenenatis halitibus impleuerint, veneno fontes infecerint, noxijs *succis* pascua imbuerint; ut inde homines aërem pestilentem haurientes, & aquas sugentes infectas, simul virus attraherēt.

46 Ex stellarum etiam positu, & constitutione multa argutissimè de cõmunibus & publicis euentibus solent diuinare; norunt enim exactissimè cælestiũ corporum naturas, vires, atq. effectiones, & in eum finem condita esse sciunt, ut naturæ Elementari dominentur; sicq. illis hominum temperamena mirabiliter affici intelligunt, & quid quæuis stella, quouis loco, aut constitutione, vel designent, vel gignant, atq. efficiant, integerrimè perspiciunt; norunt, inquam, tenera corpuscula ex aluo materna prodeuntia, & circumfusulum aerem, cæli viribus imbutum, induentia, simul qualitates à stellis p:fectas haurire, hæsq. rursus in totum diffundi corpus, & humoribus permisceri, ut inde subtiliter deducant totã corporis compagẽ vi quadã cælesti formari, ex cuius efficacia quid corporibus sit euenturũ sæpè sine deliramento præfagiant. A tẽperamentis verò facultates omnes, motiones, ac propensionès ad certa morũ, studiorum, actionũ, affectuum, appetitionum genera, & alia huiusmodi cieri, imo & casus cuiusque

euen-

euentusq. fingi longo vsu, & experimento, vt naturæ artifices peritissimi didicerunt, ita tamen vt ea, quæ pendent ab immanentibus, ac liberis arbitrij actibus semper ignorent, antequam si int, & ad actus exteriores prouehantur; Et si tamen voluntas libera sit suprema omnium humanarum actionum domina, ac propterea reniti, atque aduersari possit inlitis corpori propensionibus, corpusque ipsum, ne ijs obsequatur, cogere, ac cohibere possit; tamen temperamenti vim maximam esse experientia suadet, præsertim si accedat consuetudo agendi in his, qui rationis detrectant imperium.

Hinc sæpe factum est, quâplures diabolicas prædictiones ex temperamenti 47
notitia latas à vero nõ a berrasse de eorum enim naturis, quæ ad libidines procliuus cognitæ sunt, facile semper fuit Dæmonibus pronuntiare, flâmis amorû impudicis esse quamprimum incedendos; sic natura intemperantes ingluuies, belluationes, & omne illecebratû genus prosequentes esse citò morbis corripiendos, vel morte præripiendos, natura contentiosos, & rixosos esse contentionibus, & armis implicandos; amantes sophismatum, & cauillationum esse erroribus irretiendos, & sic de cæteris non adeo fallentibus naturæ coniecturis innitentibus; ex quibus sapientes ipsi, & etiam mediocriter exercitati viri possunt prædictiones ferre, cum plura suppeditet diuinandi argumenta status ipse rerum, & ordo ab ipsa natura constitutus; nec mirum, si cum cælestibus, & physicis causis coniungant Dæmones etiam prænotiones ex Ethicis ductas indicijs, cum ex hominum conditione, scû constitutione naturæ coniectura tollers potens sit, ipsorum hominum instituta, mores, & consilia rimari; atque ex talibus coniecturis lata sunt fatidica illa Dæmonum responsa voce oraculorum expressa de Cræso

Cræse beatus eris, si te cognoueris ipsum

ad Battum de colonia deducenda

Qualia quis patrat, talia mouet exitus ipsum

Pausaniæ Spartiatæ post interfectâ, quâ ciui Byzantia patri eripuerat virginê,

Pena luenda tibi, affert iniuria damnum.

Philippo Macedoni de morte

Serta gerit Taurus, finem capis, astat Aruspex.

& antea etiam de hostibus pecunia expugnandis

Argentis pugna telis, atque omnia vinces.

Neroni denique Imperatorum vltimo. ex Ænææ posteris

Vltimus Æneadum regnabit matre perempta.

Et sic de reliquis prædictionibus factis per Dæmones Pilsitrato Atheniensium Tyranno ante interitum dormientis; Glaucio Lacedæmonio depositû negatur cuidâ Milesio, alijsq. pluribus; cum enim ex immutabili ordine, atq. ex immota diuinæ Iustitiæ regula atrocita scelera semper comitentur atroces penæ, facile est non tantum Dæmonibus, sed alijs quoq. etiam rudibus, & flagitijs supplicia ventura prædicere, & coniectare, iuxta id, quod est Sybaritis prædictum, cum Cytharæ dum interfecissent, qui in templû Iunonis confugerat, mota seditione

44 De Fide adhib. Diuinat. ex Dæmone :

*Cede meis mensis, manibus nam sanguis adherens
 Desillanisque recens arcet te limine templi.
 Non tibi fata canam magna Iunonis ad aram
 Musarum innocuam strausisti cade ministrum
 Haud immortales hoc Dii patientur inultum.
 Si quis enim prudens scelerata è mente profectum
 Committat facinus, grauis hunc propè pena sequetur.
 Non exorabit, neque si genus ab Ioue summo
 Ducat: quin capite ipse suo, penisque nepotum
 Hoc luat, & generi cumulatim damna ferantur.*

Erui enim possunt omnes prædictiones eiusmodi ex prædictionibus diuinis propria ipsius Dei voce prolatis, qui in sacris literis eas de penis infligendis comminatorias leges indixit, de homicidio, omnis, qui gladium acceperit, gladio peribit; de confusionibus libidinum, omnis anima, quæ fecerit has abominations eradicabitur; de furtis, Væ qui spoliās, quia spoliaberis; de periurijs denique. Non habebit Deus infoncem, quicumq. vanè vsurpauerit nomen Domini; quas *omnes de penis futuris leges optimo Dæmones norunt*, sciuntque infallibili quodam Dei decreto implendas esse.

48 Alia quoque plura prædicere potest Diabolus, quæ ipse præstigijs ad deludendum adhibitis agere potest, si tamen permittat Deus, quorum tamen prædictiones vt potè deceptoris versutissimi voce prolata maxima in suspitione habendæ sunt, nec ita facile illis fidem nostram præbere debemus; est enim maior Dæmonum calliditas, quam vllus hominum suis cogitationibus assequi, aut metiri possit, præsertim in struendis insidijs, adhibendisque nocendi artibus; quapropter vbi de eorum prædictionibus, seu diuinationibus agetur, maximè cauendum erit, ne decipiamur, cum eorum vis, efficacia, & potestas eò tantum vsque extendatur, vt ex ingenij perspicacitate aliquid verò simile ex coniecturis deducant, si ea quæ prænuntiant, de genere eorum non sint, quæ vel ipsi agant, vel eorum noticiam non excedant; sic cum benè nouerint Dæmones periodos, & mutationes regnorum, ac Rerump. quæ fuerunt ab orbe condito maximè insignes, ex illa historiarum, atque euentorum continuata serie de futuris etiam Rerump. statibus optimas plerumq. coniecturas faciunt, atque hæc longè meliùs, ac certius intelligunt antequam eueniant, quam quilibet honio; quemadmodum etiam arguta solertia duce experientia successiones in principum, ac etiam priuatorum: familijs certa circumscriptas esse periodo deprehendunt, qua exacta certò desituras esse pronunciant. Ex prophetijs etiam diuinitus patefactis, quantum nosse ex illis arcanis deliberationibus datum, concessumq. hominibus est, tantum & ipsi de regnorum, & mundi fati intelligunt; imo sapientia, & acumine longiùs homines superantes perspicaciùs ratiocinando ex patefactis alia quoque non patefacta elicere solent, ex oraculis prophetarum alia etiam vaticinia depromentes, quibus sæpè prædicunt, vbi & penes quos imperia futura sint; per quos viros, & quo suc-
 cessu

cessu ea constituturus, atque administraturus sit Deus, quorum potentiam amplificaturus, quos deiecturus rursus, ac depressurus, ad quam gentem sint transferenda, & alia id genus plura, quæ licet non sigillatim expressa, ipsi tamen ex coniecturis argutissimè colligunt.

Quod si exempla commemorare fas esset, pro comperto habendum esset, 49 præsciuisse Dæmones ex Isaïæ, & Danielis vaticinijs (quorum uterq. expressè adolescentem Alexandrum pingit) cum ipsum Alexandrum victo Dario potiturum Asia vniuersa, & traducturum imperium à Babylonijs ad Græcos; cui etiam oraculum Delphicum consulenti, atque à Pythia responsum extorquenti illud latum perhibetur responsum, Inuictus eris Alexander. Item præsciuisse Dæmones ex Isaïæ prophetijs, fore ut Tyrus vastaretur à Macedonibus iuxta illa sacratum literarum verba; *Vlulate naues maris, quia vastata est domus, vnde venire consueuerant, de terra Chetim reuelatum est eis, cum terra Chetim sine dubio fuerit Macedonia, Homero quoque Chetes Macedones appellante.* Item denique præsciuisse Dæmones ex Danielis, & Isaïæ vaticinijs, quod *Afsyriorum Monarchia aboleretur, atque in potestatem Medorum, ac Perfarum redigeretur, & quidem à Cyro, cuius nominatim Esaias meminit; indeque etiam coniectatos esse Cræsum de regno Lydiæ perichaturum.* Ea verò ratione possunt Dæmones præsertim de eiusmodi rebus vaticinia ferre, quod ipsa multa superiorum negotia moliantur, & agitent; ea potissimum, quæ mutationes, cladescue insignes, & calamitates afferunt ipsimet exequètes, ut eiusmodi euentibus, & occasionibus plurimos publicis, ac communibus malis inuolutos perdant, vexent, atque in extrema exitia compellant, Deo ipso plerumque eos feraliter grassari permittente; at cum Deus ipse eorum consilia, & conatus cunctis limitibus inhibeat, & constringat, cum non semper futurorum prospectiõnem, seu coniectationem concedat, hinc fit, ut vaticinia omnia, quæ edunt, vel *onygm*atibus implicent, vel ancipitibus amphibologijs obscurent, quo nos eiusmodi diabolicis vaticinijs, & prædictionibus fidei firmitatem derogemus.

DISSERTATIO XI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Genio.

50 NTIQUIS fere omnibus semper persuasum fuit opinione quadam forsitan contracta ex sacrae doctrinae veltigijs, cuilibet homini, quam primùm natus esset, Deorum statuto duos decerni, atque adiungi Genios, quos Dæmonas vocabant Græci; eosque adesse homini toto vitæ cursu, omnique momento, & demum corpore extincto, animas ad orcum deducere; vnumque ex illis bonum, alterum malum Genium vocitantes, vni quiddam prosperi euenisset, adscribebant; alteri verò quiddam mali, & aduersi; quorum etiam munus, & officium esse putabant, vt futura quæque ad ipsos homines spectantia prænucciarent; iisque tantum ducentibus, atque agenda prædictantibus homines ipsi iugiter operarentur, iuxta Græcum illud de Genijs vulgatum oraculum

Suis cuique Genius est mortalium

Vite initiatur vniuersæ & arbiter.

Licet enim putauerint plerique Genios nil aliud in nobis esse, quam lumen quoddam animis nostris ab ortu diuinitus inditum, quo cuncta intelligimus, & intellectu, si bona, diligimus, & prosequimur, si mala, declinamur, & auersamur; communior tamen eorum circumferebatur sententia, qui Genios, non lucem tantum nobis futura detegentem, ac præmonstrantem dicebant, sed spiritus quosdam puriores iugi tutela nobis adstantes esse opinabantur; cum tamen longè credibilius sit, eiusmodi Genios fuisse omni æuo ipsorum hominum voluntates bona, vel mala per intellectum discussa, atque proposita præuenientes, vel desiderio, & amore, vel fuga, & abominatione; Quod tamen hic asserimus, seclusa Sanctorum Patrum doctrina, quæ fuit Antiquis ignota, de Genijs bonis, qui sunt boni Angeli ad hominum custodiam ab initio deputati, & de Genijs malis, qui sunt Angeli mali homines ipsos iugiter

ter

ter in vita infequentes, atque ad mala pertrahentes, de quorum prædictionibus illud idem hoc loco recolendum est, quod supra de prædictionibus Angelicis, & Diabolicis statutum est.

Agentes itaque de prædictionibus dumtaxat Genialibus, quæ apud Vete- 51
res magno habebantur in pretio, magnamque apud omnes extorquebant fidem, fabulosos omnino statuimus Genios illos, qui perhibebantur in quibusdam euentibus hominibus apparere, familiaribusque, ac quotidianis affatibus futura prænunciare. Et quia in ore omnium præcæteris est ille Bruti Genius, qui ipsi celebrem apud Philippos cladem, ac simul iteratam sui apparitionem prædixit, ideò videtur operæ pretium hic pauca insinuare, quibus ea apparitio, ac prædictio vocetur in dubium; nota siquidem historia est, & notum quoque est, quod facta fuit Bruto Genij apparitio, cum Brutus ipse mane illam amicis recitauerit, quod argumentum est per oculorum, seu imaginationis delusionem spectrum illud oblatum esse; est enim sensus res lubrica, & maximè fallens, & ipsi humanæ menti inest sæpe, quod fingitur, cum se ex se ipsa facillimè variet; quo argumento aduersus Brutum vsus est Cassius, cum conaretur illi prædictioni, & apparitioni fidem adimere; quæ omnia eò saltem valent, vt intelligamus suspectam valdè fuisse Bruti enarrationem, nec parum fidei illi esse detrahendam, cum ex verbis Cassij insinuetur Bruti Indoles eo tempore maximè ærumnosa, ad quam ingens sollicitudo per id tempus accederet, cuius vi obuersabatur iugiter illius menti, quo in discrimine Respub. foret cum recordaretur, quam infelix in pari causa fuerit Pompeius; & assiduè meditaretur æquidnam sibi capiendum foret consilij, succedentibus malè rebus. Cum itaque hæc & id genus alia animo volueret, & nocte quidem iam profunda, silentibus castris, extinctus penè luminibus ipse per se cogitabundus, ac saltem semisomnians, mirum non fuit, si cladibus, & infortunijs, sese continè in animum illius ingerentibus, visus sibi fuerit videre, atque audire malum Gentium ærumnosa prædicentem, ipse præsertim, qui bonos, malosque ex suæ sectæ placitis dari Dæmonas persuasum habebat. Deinde quod somniauerit, tria quædam argumenta sunt. Vnum quòd ex pueris suis requisierit, audiissent ne aliquid: quippe non habebat sibi ipsi fidem, sed subdubitabat, nùm illud vigilanti sibi, an potius dormienti contigisset. Alterum quod pueri se nihil, nec vidisse, nec audisse responderint; debuerant enim, nisi videre horrendam illam imaginem, nisi audire illam eius vocem. (Tuus, ò Brute, malus Genius sum: in Philippis me videbis) nempe & Mincrua ab Homero inducitur soli visa Achilli, ac saltem audire ipsiusmet Bruti, vt quæ hominis fuisset, interrogationem; Ecquistu Deorum, vel hominum es? Ecquid tibi vis, qui ad nos venisti? ac verbum illud, quod intrepidè effato spectro subiecit, Te videbo. Tertium argumentum, quod memorat Plutarchus, sedatum fuisse Bruti animum, postquam perorantem Cassium exauisuit; nempe quia potuit ex illius raticinio cognoscere fuisse rem totam merum insomnium. Ad quæ etiam notatu dignum videtur

tur non afferere Plutarchum historiam illam excerptam fuisse ex probatis Auctoribus, sed, quasi fidem liberaret, ex quodam disseminato rumore, qui propter consequutum Bruti infortunium maximè increbuit; cum experientia factis testetur, nullum esse insignem casum, quem vel præcessisse, vel sequuta fuisse prodigia multa non memorentur: Quin etiam loquens Plutarchus de postrema in Philippis nocte, ait illam Genij apparitionem non fuisse satis probatam, cum Pub. Volumnius vir Philosophus, qui ab initio cum Bruto commilitauerat, nihil de illa retulerit, licet cætera multa recitauerit.

- § 2 Eamdem fidem adhibere congruum est prædictionibus illis, quæ Socrates Genio suo, vel Dæmone dictante proferebat; licet enim verum sit Socratem plura de rebus futuris coniectasse, sæpius etiam prædixisse, quæ comprobauit euentus, eaque omnia suo Genio adscribenda docuisse, eo tamen artificio id à Socrate factum censendum est, vt cum ipse totus in præceptis morum versaretur, ex eo magnum pondus argumentis salutaribus, quibus ad erudiendum vbique locorum utebatur, adderetur; Siquidem satis notum est quantum autoritatis habeat, quisquis ex afflatu diuino monita dare creditur. Hinc licet tam Plutarchus, quam Apuleius, qui tractatus de isto Genio conscripserit integros, conspirare in id videantur, vt verum fuisse Dæmonem credant, qui propter purgatissimam, quietissimamque Socratis mentem illi ab ineunte æuo fuerit conuersatus; nihil est tamen quod euincat ipsum fuisse aliud, quam solertiam, sagacitatem, rationem, prudentiam Socratis animo ingenitam, ac deinde meditatione, exercitationeque philosophica exculam, quæ velut rectum quoddam dictamen, & Socratem admoneret, & rectè agenda proponeret, & de rebus acturis benè iudicaret. Quod ex eo præsertim nobis suadet, quod Socrates numquam dixerit se aliquod Dæmonium vidisse, vt apud Plutarchum licet obseruare, sed solum quamdam vocem Dæmoniacam percepisse: Quin etiam memorat Plutarchus carpisse Socratem tamquam arrogantes illos, qui sibi visum quodpiam diuinum oblatum fuisse dicerent; quod innuit apertè Socratem nihil aliud habuisse, quam perfectissimam rationem, quæ & præclare ventura conieceret, & quid futurum esset ex rationabili causa monitorum anticipatione proferret; Ratio enim ea est, quæ nobis iugiter infusurra quid sperandum, vel quid timendum sit; eaque Genius noster, & vox intima nos iugiter alloquens dici solet. Quod vltèr fatetur Simmias quidam apud Plutarchum, qui cum curiosus ex Socrate quæreret, qualis hic foret Genius, responsi tamen nihil accepit, hoc digito satis monstrante, noluisse quidem Socratem mentiri, asseuerando sibi Genium separatum adistere, at noluisse tamen loquendo negare, ne salutaria consilia robur, & gratiam ammitterent; neque enim ipsi deinceps illi fidissent tantoperè, qui prædictas Charondæ, Timarcho, & alijs clades humana solum sapientia prouisas opinati fuissent. Addendum est, quod Timarchus ille apud Plutarchum, qui in Trophonij antrum descendit, sciscitaturus de veritate Genij Socratici, nihil probabilius

lius accepisse inducitur, quod huiuscemodi Genij sint portiones animorum caput ipsum humanum circumstantes, ut illæ quæ ampliore sapientia à natura donatæ sunt.

In quâ re tamen neque illis est adhibenda fides, qui ut Genalibus prædictionibus fidem adstruant, asserunt Genium esse quidem animum nostrum, sed suapte natura omniscium, vel quod eiusdem sit naturæ cum Deo omniscio, aut quid sit pars animæ mundi, quæ quod ubique præsens sit, nihil sit rerum, quod ignoret; nam & quamvis non adhuc præsens futuris ipsis rebus sit, præsens est tamen earum causis, nisi proximis, at saltem remotis, quæ continuata serie cum proximis colligantur; sicque ut in seminibus vis inest earum rerum, quæ ex ijs progignuntur, sic in causis dicuntur conditæ res futuræ. Cumque animus in corpus immerfus, & quasi epoto in ipsa immersione lethæo poculo, non perinde omnia, ac ipsamet, cuius pars est, Anima mundana peruideat, peruidere tamen cum posse tuentur, aut vi morbi sic concitatum, ut emersionem quasi moliat, quo modo Aristoteles, qui valetudinis vitio fu- 3
rerent, & melancholici dicerentur, censebat habere aliquid in animis præfagiens, atque diuinum: aut si ratione aliqua placidiore se quasi obducatur, auocetque à corpore, quod quidem per somnum potissimum sit, tum enim ut longè quam per vigiliam solutior, faciliùsque, clariùsque diuinat; & appropinquante etiam morte, cum iam à corpore solui incipit, multò est diuinior. Hæc, inquam, omnia omninò fabulosa sunt, tum quod animus noster sit haustus, & pars quædam diuinæ substantiæ, tum quod sit pars Animæ mundanæ omnia præscientis; tum denique quod aliquid siue per furorem, morbumque melancholicum, siue per somnum diuinetur; quippe merus casus est, quod interdum quidpiam hac ratione prædictum contingat; neque id magis mirum habendum est, quam si quis totum iaculans diem, aliquando collineet, & qui in talorum lusu saepe iactat, Venerem aliquando iaciat. Quod enim alioquin futura in suis causis prospici ob illarum seriem; & concatenationem valeant, id soli Deo, qui condidit, disposuitque omnia, concedendum est; omnemque aliam sagacitatem, perspicacitatemque longè superat, ut quæ ex hominum arbitrio, casibusque innumeris dependent, prouideri possint.

Fides igitur tantum Genialibus prædictionibus adhibenda est, cum pro Genio tutelari intelligitur nobis adesse Deus, in cuius tutela vnusquisque nascitur, & viuit; qui eo Genius noster etiam ab Antiquis dictus est, quod vim obrineret rerum omnium gignendarum, essetque omnium hominum pater, & genitor iuxta illud Horatij lib. 2. epist. 2. 4

Scit Genius, natale comes, qui temperat astrum

Nature Deus humane.

ea tamen conditione, qua constat eiusmodi Geniales prædictiones esse verè diuinas; licet enim pro Genijs intelligerentur etiam Angeli, vel Dæmones hominibus ab initio adstantes, quemadmodum intelligebat Menander

G. *Omni*

50 De Fide adhib. Diuinat. ex Genio.

Omnis homini nato Dæmon

Est præsul totius vitæ

non proinde fidem nostram promerentur ab Angelis, vel Dæmonibus veluti Genijs latæ prædictiones, cum nec ipsi, nisi annuat Deus, vel reuelet, possint futura prædicere, vt alibi dictum est satis.

DISSERTATIO XII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Ecclasi.

CVM innumeri circumferantur Antiquitatis errores de homi- 55
 nibus illis, qui mente alienati vocantur, ex eo quod extra se
 se rapti, sensuque omni, & motu priuati iaceant exanimis si-
 miles, exactisque aliquot horis, vel diebus, ceu ex profun-
 dissimo expergesti somno, videantur à morte reuocati ad
 vitam redire; atque eo temporis spatio vim quamdam pro-
 pheticam, ac vaticinam exercent; erit huius dissertationis institutum Eccla-
 sticas omnes prædictiones in medium afferre, quo decernamus, quibus sit adhi-
 benda fides, quibus verò inhibenda; eo iacto doctrinæ, ac veritatis funda-
 mento, quod nemo quacunq; Ecclasi correptus possit de futuris euentibus
 vaticinari, nisi diuino sit affatus lumine; diuinitus illustrante. Ea namque que
 à veteribus receptabantur tanquam veritati summoperè consona, prorsus er-
 ronea censenda sunt, fictitia, ac fabulosa; quorum primum plusquam pal-
 mare deliramentum fuit, quod opinarentur, animas quorundam hominum
 egregia virtute splendentium interdum suis corporibus diuinitus eximi, at-
 que eo vsque circumduci, donec & beatorum, & damnatorum sedes, & cæ-
 lestis machinæ fabricam, & id genus alia ex hominum conspectu abdita per-
 lustrarent; ac postmodum, quæ vidissent, cæteris talium rerum ignaris renan-
 ciarent; confectoq; deniq; curriculo, quod Dij concessissent, iterû in suos car-
 ceres, corpora, scilicet, animorû hospitia redigerêtur; stulto siquidè errore hoc
 sibi veteres persuasum habebât, cum eiusmodi animorû raptus naturæ semper
 fuerit incongruus, imo per quâ noxius, atq; vitæ operationibus quâmaximè in-
 festus. Quare eos quoq; inaniter deceptos putare debemus, qui physica quadâ
 disputandi subtilitate adacti animorû secessiones à corpore ad naturâ Deorum
 referût, qua ab animis humanis hausta, & accepta libero quodâ imperio queât
 animi ipsi pro libito, è corporibus euolare, foris sua spôte excurrere, eaq; cer-

nerc, quæ intra corporû carceres conspicari non datur; Incognitum enim fuit apud Sapientiores omnes horum animorum genus, qui se pro libito à corporibus euocarent, vt rerum futurarum causas, quas intra corpus attingere non valerent, in secessu, ac seiuñtione à corpore penetrarent; quamquam enim ex Senctis aliquos Spiritus sancti impulsu hoc modo affectos fuisse legimus, non tamen credendum est id sua vi, aut suopte animorum instinctu contigisse, neque liberè mentes illas diuino lumine illustratas à corporibus se subduxisse, sed ea omnia sancto suauiter rapiente spiritu peregrisse; à quo etiam vaticinas dicuntur accèpisse virtutes, nunquam mendacis spiritus erroribus fascinati, neque insans furoribus in alienam perniciem correpti.

- 56 Neque inter Ecstáticas prædictiones, quibus fides adhibenda est, illæ recensendæ sunt, quæ oriuntur ab excessibus, seu emotionibus mentis, quæ iuxta medicorum doctrinam ex melancholia progignuntur, ex copia scilicet, & vehementia humoris melancholici sæpè innundantis, atque immutantis crasin cerebri, & spirituum; fit enim sæpè sæpius ex hoc in hominibus, sed præsertim in mulieribus quidam animæ secessus quo anima ipsa à corporis administratione videtur amoueri, *sive id fiat per suas imaginationes, sive per alias ab operationum instituto abstractiones, & vacationes; Prædictiones enim quæ solent fieri ab eiusmodi Ecstaticis, sunt pura melancholiæ figmenta, atque deliramenta, quæ respondent naturæ humoris melancholici; si enim illa sit atra bilis sanguinem inficiens, eiusque spiritus tetra quadam qualitate corrumpens, in vaticinia de rebus semper obscuris, lethiferis, ac molestis mentes Ecstatorum propellit, eoque adigit, vt semper cædes, supplicia, tortores, & mortifera animo voluant, eaque sibi, vel alijs prædicant, cum ad ciendas imaginationes illas in cerebrum irrepant solum spectra vitæ periculum intentantia, aliæque eiusmodi irusitata, atque abominandæ species, quæ mala duntaxat solent portendere: Si vero sit bilis flaua cû alijs humoribus permixta, dicitur furores quosdam concitare, quibus rixæ, contentiones, bella, hostilitates solent prænunciari, cum tamen notitias huiusmodi de rebus prorsus incognitis, ac futuris solius naturæ opera nequeant inferre; hincque tanto grauius se ipsos decipiunt Ecstatici isti furoribus, vel humoribus melancholicis correpti, quantò alios prædictionibus suis fallere, ac decipere conantur; atque eorum albo verè adscribuntur.*

Qui sibi pro veris nonnunquam somnia fingunt

Et varios vario alternant corpore motus

Quales fuere gentes illæ Ægyptijs finitimæ, quæ certis temporû periodis prælagis furoribus, ceu morbis Epidemijs corripiebantur; quemadmodum etiam mulieribus Peloponnesijs, Chijs, Bæotijs maniacos affectus cum diuinatrice præfensione familiares fuisse aliqui scribunt, tanquam morbos quodam populares; & nota satis est historia de furore percitis filiabus Præti Argiuorum Regis; in quibus tamen omnibus nemini dubium esse debet, vel esse pura commenta, vel eiusmodi vaticinantium furores futurorum præcios à Diabolo fuisse con-

se concitatos; fruit enim sæpe mirifica diabolus in eorum naturis, quibus venenata, & virulenta dominatur melancholia, vt occasione illius humoris, vel in amentia delabantur, vt non rarò euenit, vel rerum inanitate veritatem ipsam opprimunt, ac disperdant.

Inter alias quoq. inanes Ecstaticorum prædictiones illæ adnumerandæ sunt, 57
 quas comenticio quodam inuento commemorât veteres scriptores per quosdam homines latas esse, qui Lycaones, seu Lycâthropi dicti sunt; qui ideo hoc nomine compellabantur, quod putarent se pro libito animalium formas posse suscipere, eorumq. speciem, sed præsertim Luporum, posse quo vellent, ac quasilibet regiones peragrarè, atque inde in propriam formam redacti, ecstático quodam spiritu omnia, quæ in illis regionibus aliena specie perlustratis contigissent, summa adstâtium admiratione prænunciarent; fabulosa enim, ac profus ridicula esse eiusmodi Ecstaticorum oracula in figuras animalium commigrantium testatur Herodotus, qui de Neuronum conuersione in Lupos apud Scythas, quam sibi nullis vnquam persuasit rationibus, ait esse hominum metamorphosim, seu metempsychosim ab ipsis hominibus iuentam, cum omni ratione constet esse fictitiam; quemadmodum etiam fide indigna censenda est Lycanthroporum commutatio in Liuonia, quos perhibent, ineuntibus duodecim diebus, qui proximi Natalem Domini sequuntur sub Luporum specie vicinas regiones pererrare, vt in ipso Natalis die ex visis, & auditis ad se reuersi ecstâtice vaticinentur; talibus enim lusibus fortasse olim vsus est Diabolus, vt ignaras gentes deciperet, & quo malorum vellet, iniectis erroribus, atque spectrorum imaginibus perduceret.

Ex quibus coniectandum est, quam facîle per ecstáticos raptus possit homines 58
 demerere diabolus, quantisque subiaceant erroribus omnium ecstáticos prædictiones; in quorum numero licet plerique inuoluantur, qui diuino afflati spiritu veridica præfensione ~~suorum~~ sæpe præloquantur, innumeri tamen, qui à ~~Dæmone~~ *Dæmone* decepti, atque inexplicabilibus modis irretiti semper falsa prænunciant, licet quandoque veritatis speciem ostendant; quæ propter sanctissimè Ecclesia iubet eiusmodi ecstáticos spiritus esse diligentissimè examinandos, quin vt plurimum coercendos, ne vaticinia ferant; idque D. Pauli exemplo, & doctrina, qui licet se agnosceret diuinitus raptum vsque in tertium Cælum, visa tamen cælestia prænunciare non audet, sed se ignorare fatetur, excesserit ne anima è corpore, an in sua sede, & statione permanserit; licet enim raptu sue rit donatus, atque cælesti luce perfusus, ne tamen vel christianorum erroribus, vel I-thnicorum commentis patrocinetur circa animarum egressus, & vagas oberrationes, aserit se quidem illa nouisse, quæ pandebat, at modum quo illa nouerit, siue in corpore existens, siue extra corpus, se omnino ignorare.

DISSERTATIO XIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuationibus ex Philosophis.

59 **H**ic X. naturis rerum conditarum, quas accurata seruatione sæpè peruestigare solemus, ut ea, quibus quæque sint viribus prædita in natura, quid natiua vi sua efficiant, quibus addictæ sint vñibus, qua denique effectuum connexionem potiantur, intueamur, prædictiones quædam futurorum efformantur, quæ physica, seu naturales vocantur omni crimine, atque superstitione vacantes; sumuntur siquidem prædictiones eiusmodi ex causis, signisque in natura diuinitus ordinatis, quæ res quædam sunt, quæ ipso naturæ ordine causas, vel effectus, vel proprietates, vel significationes naturales consequuntur: Condidit namque Deus naturam eo modo, ut singulis rebus mirandas, ac peculiarias vires certarum actionum effectrices indiderit, hisque actionibus & effectus certi, & alia accidentia ipsius naturæ lege congruerent, ac responderent: immò præter causas, effectus, & alia accidentia, plurima etiam sunt in vniuersa natura, vel futurorum euentuum, vel aliarum rerum, quæ nondum conspiciuntur vera signa, diuinitus in eum usum condita, ut vel præsignificent aliquid, vel de ignotis, sed cognitu tamen necessarijs homines erudiant, sintq. velut vestigia sensibus obuia, quæ deducant oculos, & animos ad rerum ipsarum procul à conspectu amotarum, & abditarum inspectionem, quæ licet perpetua sint, atque perpetuæ experientię significatis congruentia, dicuntur tamen quandoque suos euentus non sortiri, quod neque prævideri, neque definiri, nec perfectè causæ omnes conspici possint, ex quibus euentus illi, seu effectus consequuntur, ac prædicuntur.

60 Horum igitur omnium contemplatio, obseruatio, ac diligens pensatio ad physicas prædictiones efformandas nequaquam legi Dei dicitur aduersari, aut esse superstitioni obnoxia, aut omni fide carere, cum sit cõsideratio ipsius operis, atque ordinis diuini, miranda arte ad Ideam effecti, & conformati, quæ ho-

mini

mini multis de causis in tota vita necessaria est: Etenim ideo Deus ex arcana sede sua prodiens hoc pulcherrimum mundi domicilium tanta sapientia fabricavit, tantaque rerum varietate complevit, atque exornavit, ut ceu theatrum exquisitissima arte elaboratum, atque expolium, sapientiam artificis oculis contuendam proponeret; hominem verò, à quo agnosci, ac celebrari volebat, ideo tanta mentis perspicacitate, tamque præstanti intelligentia instruxit, sensibusque donavit acutissimis, qui indices essent menti rerum foris obversantium, ut cum oculis animoque perlustraret, & hoc vndique oblatum Cælum, & reliquas mundi partes, cumque semetipsum evolveret, & sui corporis structuram, mentisque, & liberæ voluntatis, atque his interuentium virium præstantiam expenderet, cogitaret de sui opificis sapientia, bonitate, misericordia, iustitia, deque perpetua eius præsentia, & inexhausto erga genus humanum amore; & si homo in primis illis, in quibus conditus est, persistisset vestigijs, acceptasque in creatione dotes per peccatum non amisisset, tam perfecta philosophia præstaret, ut rerum ferè omnium naturalium, quarum modò ignorantiam patitur, scientiam haberet, omnes naturales euentus siue necessarios, siue contingentes, liberis tamen exceptis, scitè prouideret. At nunc hebetata mentis acie, licet neutiquam ampliùs penetret in naturas rerum, uti antea faciebat; immo vix externas species quomodocunque assequatur, & intelligat, vult tamen etiam nunc aspici naturam Deum, & sapientiæ suæ, bonitatis, & prouidentię testimonia inquiri; & quamuis quædam omnino nobis incerta sint, quædam nondum explorata ob mentis nostræ imbecillitatem, atque caliginem, plurima tamen ex certis rerum notionibus, ipsis consentiente experientia, certò erui possunt; hucque feruntur prædictiones physicæ extructæ ex causis physicis perpetua experientia comprehensis, de quibus disputamus.

Manifestum itaque est omni superstitione carere ~~veras~~ prædictiones physicas, ipsisque ut optima ratione ~~impè~~ deductis posse fidem adhiberi, cum vel fumantur à causis physicis, vel ab effectibus, vel à signis naturalibus, vel ab ijs, quæ velut symptomata ortos à suis causis effectus consequuntur; signa autem naturalia notæ illæ intelliguntur, quæ in rebus creatis, sensibus, & intellectui subiectæ aut causæ sunt euentuum significatorum, aut ipsos præcedunt propter aliquam copulationem cum causis, aut subsequuntur propter aliquam copulationem cum ipsis effectibus; quorum signorum discrimina, & exempla suppeditat pars illa medicinæ, quæ de signis agit, scientia quoque quæ agit de rebus sublimibus, & meteorologicis, ars denique, quæ de hominum ingenijs ex corporis intuitu coniectat; sic lassitudo, languor, & sensus debilitatis in artubus signa sunt secuturæ infirmitatis; sic traiectiones aeris siccitatem indicat, quæ, si ad vnâ ferantur partem, ab angulo illo ventum, si in diuersas ferantur partes, aquarum imminutiones, aeris turbationes, exercituum incursiones indicant; quemadmodum latum est ab Arato de futuris tempestatibus prognosticon ex halorum numero, situ, ac dispositione

Area, à verò totam comprehenderit vna

Aut

Auribus, aut gemina Phœben complexa corona

Vna Austros, vna Soles promitte serenos.

Rupta Austros, Soles, sed vanescente serenos.

Cuiusmodi etiam fuit Ptolemæi prognosticon de tempestatibus ex Cometis, quorum conuersiones semper siccitates, squalores, & ventos prænuñtiant, tantoque maiores, quanto pluribus ex partibus, & diutius coierint. Non causæ, sed effectus sunt signa Physiognomica, quæ ex exteriori formâ, motu, figura, colore sumuntur, qualia multa Galenus enumerat in arte parua, quibus temperamenta partium, & totius corporis agnoscere docet; & qualia etiam tradunt Aristoteles, Polemon, & Adamantius in Physiognomicis. Nec causæ, nec effectus, sed quiddam cum causis, & effectibus coniunctum sunt illa signa, quæ in Solis, Lunæque lumine solent obseruari; qualia sunt, si Luna triduo ante, vel post nouilunia, aut plenilunia, aut medium tempus, quo Soli quadratur, tenui puraque luce nituerit, nilq. circumdederit eam, serenitatem spondebit; si tenui rubuerit luce, & tremere visâ fuerit ventos denunciabit, ex ea otituros parte, in quam ipsa ab Ecliptica declinat; si nigra, pallida, spissaque apparuerit, hyemes, & imbres minabitur. *Esti vero quædam signa sunt, & effectus in natura, quarum causæ ostendi nequeunt; paucorum enim effectuum veras, & primas causas, aut proximâs, & effectui pares viribus peruidemus, tamen ea vel fortuita, vel commentitia, & superstitionosa esse arbitrari debemus; Cometas enim, quotiescunque exardere dispicimus, mutationes aliquas, clades, aut calamitates portendere, certum est omnium temporum annotatis experimentis, causâ tamen significati in promptu, atq. in conspectu non est, neq. à quoquam adhuc fatis explorata; quamquam enim aliquam docti proferunt ex magnitudine inflammationis, hominum corpora incenditis, atque ad rixas incitantis, tamen tantis effectus, tamque certis, ac destinatis perficiendis, qualia aut portendantur inde prælagijs, aut sequuntur; neutiquam sufficere viribus Autores ipsi consentunt.*

62. *Physici igitur optimè suam diuinandi artem callentes, atque ex causis de secuturis effectis ratiocinantes certas ferè semper prædictiones extruunt, quibus certi quoque respondent euentus, nisi vel diuinitus impediuntur, vel contingente aliquo aliarum causarum appulsu. At in hoc prædictionum genere, quantum sit certitudinis, quousque progrediantur, quibus insistant, atque inntantur principijs; quantum demq. sit ipsis tribuendum, quo ordine, ac modo sint sine labe vsurpandæ, deinceps constituemus; non enim tanta est harum quoque prædictionum certitudo; vt quoquo modo infirmari non possit; cum non ità facile etiam à Physicis omnes causæ simul coniungi, atque examinari possint, ex quibus colliguntur effectus; siue enim causarum, aut contingenter, aut necessariò agentium series, & connexio inuestigetur, semper obscura reddi possunt, quæ sentiuntur, vel consequentia, vel futura; de causis namque ad prædicendum effectum ea expendere necesse est, vtrum causæ sint propinquæ, vel remotæ; vtrum sint causæ per se, vel per accidens; an sint propriæ, & prin-*

principales, vel tantum adiuuantes, & operis participes; an cōcurrant vt totum, vel vt partes; an ex necessitate, & secundum naturam, aut ex consilio, & proposito; an separabiles sint, vel inseparabiles; an sint re ipsa causæ, vel solum facultates; an sint causæ impedibiles, nec ne, & id genus alia plura de causis, quæ si ignorentur, necesse sit & effectus ipsos ignorari.

Præter hæc, & aliud est, quod difficultatem coniectandi auget, & præuiso-
rum, ac præcitorum physicorum certitudinem infirmat, & labefactat; plera-
que enim in tota natura fiunt, & eueniunt non necessariò, sed contingenter; cuius contingentia radix, & causa dicitur à Theologis liberrima Dei voluntas, quæ totam naturam suo arbitrio, & omnipotentia moderatur; & si enim indidit singulis suos agendi modos, quos naturis rerum nunquam eripit, cum tamen etiam plura sint à physicis caulis non edi consueta, etiam ea, quæ quodam ordine naturæ certissima esse deberent, possunt ex diuinæ omnipotentia dispositione incerta reddi, ac contingentia obnoxia; & inde ortæ sunt apud Aristotelem, & alios Philosophos de fortuna, & casu disputationes; liberrimè enim prima causa, & vim secundis suppeditat agendi, & vim subtrahit, vel restringit; ipsiusque naturæ opera pro libito vel maturat, vel elidit, vel impedit; & licet doceat Aristoteles cælestes causas simplici, atque absoluta necessitate eisdem effectus, easdem actiones perpetuò, ac constanter edere, primamque causam insolubili vinculo secundis ita connexam esse, & copulatam, vt aliud nequeat instituire opus vllum, quam tota series coniunctis actionibus intendit, aut aliam vsurpare vim, quam qualem eadem causæ flagitant, inquit enim in lib. de cælo, & in physicis, omnia quæ natura constant, aut semper ita fiunt, aut plerumque, eius tamen etiam doctrina refutari facile potest, ac reuinci euentissimis in ipsa rerum natura testimonij; de Deo siquidem naturæ moderatore ea dicta sunt

Non Deus est Numen Parcarum carcere clausum

Quale pensabatur Stoicus esse Deus.

Ipsè potest Solis currus inhibere volantes

Ipsè velut scopulis flumina stare iubet.

Licet enim cælestia corpora ea perfectione donauerit, vt nullis essent mutationibus obnoxia, suisque sine intermissione circumagerentur motibus, certis, ac statis vicibus, & cursus semel peractos mox eadem lege constantissimè repeterent, atque in parte mundi inferiori, & elementari acris constitutiones moderarentur immutabili quodam tenore; eo tamen consilio in his omnibus ordinem condidit Deus, vt, si velit, pro libito etiam concitatissimos orbium motus sistere queat, ac cætera contingentia immutare, vel impedire, ne semper eodem modo in lucem emergant; contingentia namq. in tota rerum natura causa vnica est libera Dei voluntas liberrimè cuncta gubernans; quemadmodum in illis euentibus, qui arbitrarijs hominum actionibus accidunt contingentia causa dicitur libertas voluntatis humanæ, ad diuinam tamen voluntatem relatæ, ac pendentis.

64 Physicarum verò caufarum aétiones, & effectus insigniter variat fluxibilitas, arque instabilitas materiæ Elementaris, quæ varijs admodum, incertis, ac varijs agitur motibus, dispositionibus immutatur; nec eas, quas semel complexa est formas perpetuò retinet, nec vno semper fertur simplici motu; sed leui occasione irritata per nouas agentes causas pristinas formas excutit, & nouis præparata motibus, nouas assumit, atque induit, vagaturque in hac sede Elementari ordine semper incerto hùc, & illuc abrepta, prout à causis agentibus in hanc vel illam partem trahitur, voluitur, aut propellitur, aut hoc aliouè modo afficitur; nec certas vllas, aut stables, & perpetuas primarum qualitatum mixtiones habet, cum & ipsæ cum formis ipsis, & dispositionibus mutantur; Ac tales cum materia Elementaris motuum, mutationumque subeat, ac sustineat vices, quam difficilè sit de his coniectare, nemo est, qui non agnoscat. Atque vt exactiùs harum omnium diuinationum, seu prædictionum physicarum incertitudo dispiciatur, illud constituendum est, valde difficile esse cognoscere, vtrum causæ, quæ de secuturis effectibus testimonium perhibent, & spem faciunt, fati roboris habeant, ac virium ad eisdem effectus producendos, aut perficiendos; frequenter enim illæ, quæ inquiruntur causæ, quæque coniecturas de euentibus suppeditant, ad eisdem vim tantum partialem, seu ex parte conferunt, nec absoluendis sua vi effectibus sufficiunt citrà opem caufarum sociarum; & non rarò etiam incidit vis contraria, quæ vel inchoatos iam effectus discutit, demolitur, vel omnino prohibet, ne exercere vim suam illæ queant. Sic non semper Luna vel Tauri Hyades Pleiadesque subiens, vel nebulosas præteriens Cancri stellas, quibus Præfepis est nomen, pluias ciet; sic sæpe vniuersales, & particulares causæ inter se dissentiunt, particulares felicia pollicentur, vniuersales aut damna minantur, aut exitia, cladesque portendunt, & inferunt, quæ cum sint validiores, & efficaciores, vt Ptolemæus docet, elidere possunt, & excludere particularium caufarum significata, & effectiones; Cernimus namque vno die in prælijs perire multa hominum millia, quorum tamen fata particularia dissimillima sunt; & pestilentibus morbis conficiuntur sæpè pluri, quibus diuturnam vitam, & astra, & cæteræ causæ physicæ spondebant. Quandoque remotæ causæ prospera innuunt, propinquæ tristia, vt in Crisibus euenit; interdum enim Luna rectè posita, nullisque hostilibus circumfusa, vel oppressa radijs spem facit de liberatione ægroti, aut de mutatione insigni in melius; at non rarò tanta est morbi sæuitia, tantaque naturæ imbecillitas, vt frustra cælestes causæ fractis, prostratisque viribus optulentur; Interdum contra, cum astra infausto situ, & tristia denunciant, & ægrotum affligunt, & infestant, tamen si natura ægri vigeat, luæatur cum vtraque causa, superatoque & excusso nocimento, quod vtraque inferebat, vincit, & euadit.

65 Ad hùc modù Deus liberrimè imperat naturæ, & ex rãta caufarù varietate, ac dissimilitudine in agèdo physicarù prædictionù incertitudo subicitur. Accedit ad

dit ad hanc causarum varietatem multiplicem vatum dissimilitudo significatio-
nes causarum signorumque interpretantiū; cernimus namque quosdam peculiari
naturæ ductu, insitæque à stellis solertia, ac sagacitate mediocri siderum cogni-
tione exulta, longè verius, promptiusque ex obuijs indicijs elicere futura, quam
qui sola arte diuinandi excellunt, naturæ adiuentis destituti; imo hac ipsa vi
ingenij, solertique coniectura multa perspicere, & consequi, quæ ars ipsa aut
minimè erueret, aut difficillimè assequeretur; siquidem natura paucioribus, ars
verò pluribus indiget; & in hoc numero quidam existunt, qui non solum euen-
tus particulares artificiosissimè indagatos proferunt, sed pænè momenta ipsa,
& articulos temporum certò declarant: Alios contra videas summa doctrina,
& eorum, quæ ad artem pertinent, cognitione amplissima instructos, cum se
ad prælagiorum vsum conuertunt, ridiculè falli, atque aberrare: quosdam rur-
sus experimur repetitū, qui cum excellentibus naturæ dotibus, & aptitudine ad
diuinandum natiua, doctrinam copiosam, vsumque artis plurimum coniunxe-
rint, prædictos omnes facile superant; Quapropter benè docuit Ptolemæus
ad ferendas certiori modo prædictiones physicas non solum Artis, sed etiam
ipsius naturæ præsidio Vatem, seu coniectorem ornandum esse; et si enim, quæ
natura insunt, arte expoliri, absoluique desiderant, frustra tamen ferè in doctri-
na, regulisque ipsis operam ponimus, ac desudamus, cum nulla præcessit naturæ
habilitas, aut opportunitas; hæcque duo præsertim in Astrologo requirit Pro-
lemæus ipse, & Galenus in Medico.

Omnino igitur ad physica vaticinia prodenda, atque ad excudenda de re-
bus naturalibus prædicta animum applicaturum Artis, & naturæ beneficio 66
instructum esse oportet, ne incertis, & aberrantibus opinionibus ducatur, & ne
superstitiosa inuestigatione decipiatur; Ex eorum namque præsidiorum de-
fectu veritas physicarum prædictionum velut conuulsa, & labefactata fidei nõ
parum amisit, & ideo nunc temporis ~~ijisdem quoque~~ non facile fides adhibe-
retur; et si enim ex artificum ~~erratis artium~~ ipsarum, & rerum certitudo æstimari ne-
quaquam debeat, cum ijs neque rerum ordo, nec natura ipsa euerratur, vel ho-
minum erratis doctrinarum certitudo infirmetur; tamen sit, vt artificum inuen-
tis sæpe decepti, difficilius eorum præceptis assentiamur, eaque velut ambigua
semper accipiamus; propterea etiam tantum physicæ prædictiones certissimæ
habendæ sunt, quæ ex perpetuo, constantique ordine, & inuariabili lege natu-
ræ immediatè, & inseparabiliter à suis causis dependent, præuisis vndique il-
larum naturis, atque earundem motibus certò comprehensis; reliquæ prædi-
ctiones quoquomodo suspicæ habendæ sunt, nec ita certæ.

DISSERTATIO XIV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Theologia.

67 **S**OLENT etiã Theologi suas prædictiones ferre ex signis quibusdam, ac notis quas in hominum naturis, propensionibus, atque actionibus animaduertunt, ea scilicet lege, & obseruatione ducti, vt oraculis innitentes diuinis, ex quibus ea signa notant, sciant infallibiles esse earum rerum euentus, in quibus ipsa decreta diuina quodammodo per signa innotescent; Deus enim qui solus verax est, & seruans suarum promissionum, certè efficit, & præstat, quæ prædicit, aut promittit; & inde omnia vaticinia diuinitus prodita immutabilia dicuntur, eaque necessitatis lege contingunt, quam Deus ipse constituit; eo tamen discrimine, vt omnia, quæ ex sua præfinitione prædicit, non semper ipse efficiat, ac præstet, cum in ea dumtaxat suam intendat agendi vim, opemque auxiliij, quæ à malo, & à culpa discedunt; sic licet prædicat sæpè Deus suis vaticinijs mala culpæ, scelera, & peccata in genere humano, ea tamen nec simpliciter vult, nec approbat, nec efficit, neque ordinat, sed semper abominatur & odit, licet permittat, ac toleret; illud siquidem de Deo ipso circumfertur, Deus non volens iniquitatem tu es; quod & seniores Ethnici omni suo iudicio conscientiarum visû agnouerunt, ac statuerunt: Cætera verò bona ab omni culpa aliena, quæ prædicit, dicitur etiam ipse præstare Deus; etenim res debet esse apud omnes exploratissima omnium bonorum Deum authorem esse, cum ab ipso non solum æterna, sed temporalia quoque proficiantur bona, ab ipso omnia salutaria, & moderata consilia; omnis felix, & tranquilla gubernatio; omnis pax, & rerum fruendarum vbertas; nihilque in hominum natura procedere, aut optatos exitus sortiri, nisi fortunetur, iuuetur, promoueatur, atque ad præstitutos fines deducatur diuinitus; quæ fateri etiam Sapientiores Ethnicos res ipsa coegit in illis Pindari sententijs repetitis sapius

Lucundus

Incundus hominibus exitus, principiumque Deo incitante crescit

Deo adiuuante homines in perpetuum florent sapientia

Multa sunt viae felicitatis Dijs comitantibus

Mitte bellum, missam fac pugnam Deo non auspice.

Antequam verò quid sit certi in prænotionibus eorum, quæ sæpè à Theo- 68
logis ex signorum, propensionum, atque humanarum actionum ipsis homini-
bus prædicuntur, causas in primis, tum actionum, tum euentuum, & signorum,
vt enumeremus, ac distinguamus necesse est; voluntas enim humana, quæ su-
prema in anima rationali potentia est, ita libera est suarum actionum effectrix,
vt eas pro libito prodere, vel non prodere semper possit, atque suspendere,
monstratis etiam pro libito à potentia intelligente obiectis, atque agendi, vel
non agendi rationibus; cum necesse sit, vt appetitionem, vel fugam cuiuscun-
que rei præcedat cognitio, nulla existente rei ignotæ cupidine; ita tamen vt
causa primo voluntatem mouens sit mens, indicens, atque ostendens volunta-
ti, quæ sint expetenda, ac prosequenda; quæ fugienda, atque reiicienda; quæ
duæ facultates, licet arbitrarias actiones omnes primò, præcipuèque instituant,
inchoent, moderentur, & exequantur eo ordine, vt mens, quid fieri conueniat,
consilio, delectuque adhibito decernat; voluntas, quæ vult, deligat, & susci-
piat: mens circumspectis vndique rationibus accommodata, ac profutura ad
rem institutam, vel obfuturam, atque aduerfuturam notet, atque ostendat: volun-
tas conuenientia consuetetur, ac comparet; aduersa declinet, ac repellat: Ta-
men neque ipsæ inter se semper consentire dicuntur, cum vtraque cum pluri-
bus alijs sit copulata causis, quæ consensum illi potentissimè distrahunt; men-
ti enim tota externorum, interiorumque sensuum series copulatur; voluntati
verò ceteræ motrices facultates in appetitu coniunctæ sunt; ita vt mens nihil
eorum perspiciat, aut intelligat, quæ foris sunt, & geruntur, nisi ex indicio, &
relatu sensuum, qui visæ, audita, vel alio modo vi sensitrice apprehensa ad ip-
sam mentem transmittunt; voluntas verò, etsi mirando, ac planè occulto con-
sensu appetitui inferiori cohareat, tamen ob innatam, atque insitam a peritui
contumaciam imperio vti suo non possit, nisi subditam sibi, obligaramq. tam
arctis vinculis motricem facultatem haberet, qua & effrænes, ac tumultuanes
cordis motus, & reliquas rationis, consilijque expertes vires corporis compe-
sceret, ac cohiberet.

Primum itaq. signum, ex quo quid de toto homine futurum sit, solent con- 69
ièctare Theologi, est optima naturæ, mentis, ac voluntatis constitutio, & dispo-
sitiō, cui vt plurimum optimæ quoque respondent actiones, & agendi regula,
vbi enim homines naturam, mentem, & voluntatem ad malitiam instructas, &
præparatas adipiscuntur, necesse est omnia in prauos vsus conuerti, quemad-
modum versa vice ad rectas exercitationes dispositas, & institutas, constat ex-
perimentis, semper in bonum sua sponte collinare; docet namque Pindarus
ipse nos omnes natura varijs erroribus, ceu fluctibus turbari, ac rapi, qui nisi
optima facultatum agentium dispositione corrigantur, totum hominem de-
trudunt

62 De Fide adhib. Diuinat. ex Theologia.

trudunt in præceptis: Quare licet prima ex creatis causa voluntatem mouens sit mens, hæc que re deliberata monstret voluntati, quæ expetere, ac profequi, quæ contrà excludere, atque amoliri conueniat; flectatque voluntatem sæpe sapius ad approbata, & conuenientia; reuocet verò, atque abducat à contrarijs; ipsa tamen sæpè vt plurimum aberrantium opinionum caligine circumfusa, sensus, & appetitum sequens ità cæcutire consuevit, vt neque discrimina veri & falsi; neque longè distitas boni, & mali rationes, labente, atque errante iudicio perspiciat; hacque de causa licet ordine naturæ agens voluntas duæ rationis obtinere, tamen cum & ipsa infirma sit, & magna sit vis aliarum naturalium, & ascitiarum facultatum, magna appetitionum violentia, quæ nec rationi, nec voluntati congruunt, nec eorum imperium audiunt, aut ferunt, vincitur sæpè causis eiusmodi; & vel sua se sponte seiungit, & auertit à ratione, vel rapta, atque auulsa aliò propellitur, quantumuis reclamet ratio, atque in statione, & officio voluntatem retinere annitatur. Ex quibus omnibus, licet mala quædam coniectare, prænosse, ac prædicere possint Theologi attenda deordinatione naturæ, cum tamen ijs obstare, atque obsistere possit libertas arbitrij, sit quoque vt ijs prænotionibus, ac prædictionibus non omnis certitudo inlit, non fidem omnem exposcant; maxime cum ea omnia etiam diuinitus gratia opitulante possint impedire; nulla, siquidem libertati nostræ ab appetitu quantumuis ferociente timenda est violentia, cum profert peremptorium summi Principis, ac naturæ autoris edictum ad hominem latum (Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius:) hincque crebræ illæ & Philosophorum, & Sanctorum voces, vt appetitui reluctemur pro viribus, ac potestate, vt perturbationes ab eo prodeuntes comprimamus, vt effrænis eius motionibus dominemur: Et licet fortasse ex frequenti multorum experimento maximam esse appetitus seruitutem, qua ità arctari solemus, vt licet videamus plerumque summopere dedecere, ac nocere quod agimus, illud tamen sponte profequamur iuxta illud Medæ

Video meliora proboque

Deteriora sequor

Odi nec possum cupiens non esse quod odi

Auferor vt rapida concita puppis aqua.

Tamen ex his non sequitur, lædi aut imminui per appetitum trahentem libertatem arbitrij, sed dumtaxat genus fortis nostræ, atque imbecillitatis esse deplorandum, quod ad minimum blandientis appetitus nutum circumferamur, atque in deuia petrahamur.

70 Alterum coniectandi signum, ac prædicendi futura illud Theologis est, quod dicitur cognitus diuinæ præscientiæ, prouidentia, atque prædeterminationis ordo, qui vel ex sacris Oraclis ipsis innotescit, vel ex diuinorum decretorum reuelatione, futuros euentus, vel in naturalibus, vel in supernaturalibus, attingentium; in his enim error subesse nequit, neque fides velut incertæ certitudini subtrahi potest; siquidem, quæ per Deum reuelata quoquo modo pate-

patefcunt, infallibilia putanda sunt, cum ex vi subordinationis, quam creaturę, vt operentur, habent ad Deum; itemque ex vi indigentię, qua ad agendũ concursum diuinum requirunt creaturę ipsę, præmittatur in Deo, non tantum duratione æterna, sed etiam præmotione, atq. prædeterminatione decretũ quoddam fanciens, vt talis actio prodeat à creatura interuentu diuinę potentię cum ea cooperantis. Si igitur innotescat Theologo, vt facile ex scripturis, aut ex reuelatione alia, eiusmodi decretum, facillè ipsi erit iudicium ferre de secuturis euentibus; hacque ratione sciens Theologus peccatoris salutem penitentię ipsius promissam esse, poterit statim futuram salutem in homine penitente quodammodo coniectare, & prædicare, quemadmodum in peccatore in malo persistente damnationem, & sic de reliquis; Decreta namque diuina, licet nec minuunt, nec lædant, nec tollant humanam libertatem, statutos tamen infallibiliter fortiuntur effectus, tametsi effectus eiusmodi æquè ex diuina, & humana libertate prodeunte possint simpliciter, & absolutè non esse: Ex qua infallibili euentum connexionem cum suis causis possunt Theologi, iisdem causis cognitis, aut quomodocunque reuelatis, suas prænotiones, ac prædictiones ferre fidem nostram non demerentes; ita tamen semper vt & Deo primo agenti, & voluntati nostrę secundę causę intemerata relinquatur agendi libertas.

Ex qua tamen diuini decreti prædeterminatione ad quoscunque effectus, & 71 euentus velut causa concurrente neutiquam illud inferendum, quod aduersus Deum obiectarunt Hæretici quamplures; esse nimirum Deum hac vniuersali lege constrictum etiam malorum, & criminum autorem nominandum; nam Deus, qui immutabiliter bonus est, vnaq. & sola omnis boni causa, non potest esse causa effectrix mali, quod boni priuatio est, ordinisque diuini cuersio, cuiuscunque boni operis corruptio, ac deformatio; etsi enim Deus respectu aliquius boni maioris, ac præstantioris voluntate permissiua, vel vt ostendat, & declaret naturę intelligenti discrimen inter bonum; & malum; vel vt demonstrat gloriam sapientię, bonitatis, iustitię, & misericordię suę peccata non impedit, quę tamen posset, si vellet; non propterea peccatorum causa censeri debet, cum vim effectricem minimè præstet ad illas actiones, quę aut labe, & prauitate malitę inquinantur, aut cum ipsa deformitate, quę a peccato solet actioni accedere, coniunguntur; siue peccati turpitude sit ipsa turpis actio à Deo deordinata, siue ordinis priuatio quædam & nitoris; neque res incongrua summę bonitati diiudicanda est, quod ad malum peragendum nullam nobis suppeditet openi, licet inconscientem sit omnipotentię effectum quemcunque, in quo malum non sit, sibi vt causę principi, vniuersę, ac potentissimę non subijcere; quapropter in hac re illud pro certo statuendum est, nihil omnino fieri ex parte Dei, quod nos moueat, vel excitet ad peccandum, cum tota criminis ratio à nostra labente natura corruet, quę prona est in malum, licet semper possit mala non agere; viget enim adhuc in omnibus creaturis diuinum Imperium, sed cum diuersa regiminis forma, & ratione dispositum; aliter siquidem regit, quę consilio agunt, rationales naturas; aliter physicas rationis expertes;

64 De Fide adhib. Diuinat. ex Theologia.

perthes; Aliter bona gubernat, quæ vult simpliciter, efficit, & approbat; aliter mala culpæ, quæ non vult absolutè, nec approbat, sed tantum permissiue: & quamuis nihil omnino fiat, nisi Deo præscio, nihil etiam, nisi illo volente, omnino tamen fiunt eo voluntatum discrimine, quod rei bonæ, & malæ iudicium esse solet.

- 72 Hæc cum ita sint, non proinde sequitur posse Theologos ex prauâ hominum natura, atque ex ipsorum voluntate ad mala proclinante, certas de futuris euentibus liberis prædictiones ferre, cum vitiosa illa naturæ, & voluntatis dispositio facillimè, aut per gratiam diuinitus collatam corrigi possit, aut per vim disciplinæ, quæ in distortis naturis maximè potest; facultates enim ad crimina incitatrices, licet acres, & vehementes, si vlla potest humana frænare, ac moderari diligentia, sola potest disciplina ad reformandam naturam instituta; Quod si efferos, & incompósitos motus omnino extinguere, aut suppressere nõ valet, tamen velut in gyrum rationis ductos, ac repagulis septos ita domat, hebetat, atque emollit, vt vel tractationem faciliùs ferant, & culturam, vel certè longè minus ferociant; eòque id magis præstat disciplina, si teneris adhuc adhibeatur animis, quamdiù vt plantulæ teneræ flexibiles sunt; si enim vbi ex radice prodierint plusculum in alterutram se se partem inclinēt, facile aut furculis retorquentur in aduersum latus, aut deligatæ vinculis reflectuntur, aut circum defixis fulcris coguntur in rectum assurgere, & feritas illa hominibus connata quantacunque sit, optimæ disciplinæ institutione mitescit; Sequitur quidem enim sæpè humana voluntas insita, atque implantata in primo ortu naturæ incitamenta, at si ex accepta disciplina retrahatur, eam tamquam spõte sibi accessitum ducem non deserit, donec pugnantis naturæ incurfus prorsus, aut elumbet, aut prorsus aboleat: Hincque fit, quod licet voluntas libera actionum domina ex sese aptitudinem habeat satis exactam ad diligenda, & complectenda, vel recusanda obiecta proposita, tamen cum saucia sit, & languida sua natura, præsideatque contumacibus admodum, atque indomitis appetitionibus, neque in omnibus eodem modo sit voto bonitatis confirmata, sæpe tamen victa rapitur ad detorta, nisi præsidio disciplinæ roboretur.

DISSERTATIO XV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Poesi.

NON hoc loco Poesim damnandam censemus, quod fuerit ars 73
 inuenta ad stultorum hominum aures demulcendas varijs
 lasciuientibus rithmis, Sybillarum numeris, ac ponderibus;
 quod semper fabularum oblectamentis incautos animos de-
 ceperit, mendaciorum architectrix; quod etiam ab ipso na-
 scentis orbis exordio vitia semper proposuerit in Veneris
 partibus, in Titanum pugna, in Iouis incunabilis, in Rheæ fraudibus, in Saturni
 vinculis, in Gigantum rebellione, in Promethei furtis, in Deli erroribus, & id
 genus alijs vulgarissimis Deorum criminibus; quod deniq. Deos ipsos inter fa-
 bularum suarum inuolucra semper malefactores inducat; Sed eò dimittat hic
 omnino improbandam suademus, quod ad tantum insanæ furorē deuenerint
 Poetæ quidam, vt sibi met ipsi quasdam ad se diuinitatis partes putarunt, qui-
 bus certò de futuris vaticinari possent; à vaticinando enim Poetæ vates dicti
 sunt; idq. agebant præcipuè, cum quodam furore correpti, seu melius diabo-
 lico spiritu affati poeticis versiculis, velut oraculis de rebus euenturis respon-
 sa præbebant; ex qua vaticinandi ratione apud Veteres ab Homeri versiculis
 cognominatæ sunt sortēs Homericæ, quemadmodum etiam à Vergilij carmi-
 nibus sortēs Vergilianæ, quarum meminit Spartianus in vita Adriani, vbi eas
 in proposito diuinationum refert.

Ex eo verò potissimum omnem derogamus fidem furētium poetarum vati- 74
 cinij, quod ea semper ab ipsis lata fuerint quadam mētis alienatione, cui nihil
 ratione firmatum potuit vnquam proponi; & licet etiam Poetarum diuinationes
 experientia titulo se ipsas tueantur, cum res supra fidem, aut præter ratio-
 nem ferunt, atq. pollicentur; cum tamen vt plurimum etiam in eiusmodi expe-
 rimentis ars vaticinij poetici fallax deprehensa fuerit, non est cur illis vilo mo-
 do adhibeatur fides. Quin imo Poetæ eiusmodi vaticinia suo furore fundētes
 prorsus irridēdi sunt, eo modo, quo irridet Lucanus Aruū quēdam Poetā Thu-
 scum,

scum, qui se ipsum fingit Astrologum de euenturis vaticinia sua contexentem ad illa carmina

*Quod cladis genus, ô Superi, qua peste paratis
Seuitiam? extremi multorum tempus in unum
Conuenere dies.*

Quolibet enim furore Poetas afflante, seu futura suggerente, semper eorum vaticinijs temeritas adiuncta est, ac sola veritatis larua, cum numquam vaticinentur, sed potius mente ab ipsa ratione alienata; cum id etiam sæpè faciant pro solo intento, quo lucrum ex vaticinijs captent ad transigendam vitam; quorum fraudem, & insaniam optime protulit Campanus vates, qui experimento sui fortassis cecinit

*Viuent carmine insani Poeta
Si nugæ adimas, fame peribunt.
His mendacia sunt opes & aurum
Fingunt quæque volunt, putantque palmam
Mentiri bene gloriosorem*

Atque ob id præsertim à M. Catone perhibetur damnatus Q. Fuluius, quod nisi Ennio Poetæ vaticinanti fidem adhiberet, eaque de causa, ut ventura prædicaret, cum in Præfecturis, & Proconsulatibus socium sibi semper assumeret; ex qua etiam criminis nota narrant historici veteres Athenienses Homerum quinquaginta drachmis multasse, veluti quodammodo in vaticinijs iam insanientem. Additur Poetas, qui tantum fabulas atteunt; non posse nisi fabulosa prædicere, resque prænunciare omni certitudine vacuas. Quod si à Poetis quorundam vaticinia adhibeantur ad captandam fidem, quibus experimento constat, euentus respondisse, non proinde ipsis facile credendum est, cum ea omnia fabularum figmentis innitantur; qualia fuere vaticinia Chalcæitis celeberrimi Græcorum auguris, qui cum serpentem Platanum ascendente, ac primùm pullos quosdam, qui ibi in nido erant, deuorantem aspexisset, deinde circumuolantem matrem, bellum nouem annos duraturum, ac decimo denum anno Troiam captam iri vaticinatus est; & sic de cæteris, quæ pura Poetarum commenta fuere; licet inter Poetas ipsos, quidam antonomasticè vaticinatores, & augures dicti fuerint, inter quos præter Calchantem prænominatum recensetur etiam Helenus Priami filius, qui Æneæ Romani imperij magnitudinem prædixit; quam prædicendi artem etiam illius sororem Cassandram habuisse non ignoramus; atque præsertim à Platone vaticinium quoddam Orphi memoratum est, quo prædixit carmine illo

Ætate in sexta cessabit machina mundi.

Nec alia ratione Vrania vna Musarum à Poetis præncitur Cælo secundum Plutarchum, nisi quod Poetæ plures etiam ex cælestium corporum notitia sua cōficiunt vaticinia, quæ tamen nihili facienda sunt.

Cæterum sublatis poetarum vaticinijs, quæ fabulis innitentia, semper fabulosa sunt, maximam ex ipsa Poësi percipi vtilitatem omnibus ferè perspicuum est;

est; nam Plato ipse *lib. 2. de rep.* præcipit poeticum studium ab ineunte ætate esse hominibus demandandum, ut altissima, & occulta fabularum secreta suo tempore, nimirum ætate prouecta denudent, ut sanæ philosophiæ dogmata ex obscuris fabularum tenebris in lucem educant, ut ad mores informandos naturæ simul, & artis documentis, fabularum lenocinijs inuolutis adspirent, ut denique propriæ vitæ actiones ritè instituendas ex fabulosis exemplis sibi præscribant, discantque ex alienis factis sibi diuinare, quid ipsi in posterum acturi sint; si enim eò defigerentur poetarum vaticinia, essent summoperè commendanda, cum ex alienis euentibus etiam per fabulas cognitis, possit quisque sibi euentus pares prænunciare, eos præsertim, qui ad statum vitæ dicuntur pertinere.

DISSERTATIO XVI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Astronomia.

75 **A**STRONOMICÆ prædictiones eo limite perstrigendæ sunt, *veratione* quadam, *factæ* genericæ, & vniuersali ab Astologicis, & Genethliacis distinguantur; licet enim versentur omnes circa effectus, vel euentus pendentes ab astris, non tamen eodem modo; quapropter hoc loco nomine astronomicarum prædictionum eas tantum complectimur, quæ ex mera astrorum inspectione sumuntur; siue ferantur circa aereas varietates, siue circa hominum fortunæ, siue circa tempestatum admirandas vicissitudines sterilitatem, vel rerum fecunditatem afferentes. Quo loco obseruari debet, si aliquid pariat notitiam effectus cuiuspiam futuri, id debere esse illius, vel causam necessariam, qua scilicet posita talis effectus semper fiat, vel signum necessarium, quo posito talis effectus semper sequatur; Sic quia quoties Sol accedit ad vernalis Equinoctium flores in arboribus creat, & quoties aurora ad orientem conspicitur, succedentem mox Solem habet; ideo facile est prænosse, dum transigimus hyemem, proximo vere flores futuros; & dum versamur in aurora, exortitum breui Solem, illud ob causâ, istud ob signi manifestam necessitatem: Quod si nulla talis necessitas sit, sed vel causa, & signum aliquando sint absque eiusmodi effectu; vel effectus sit aliquando absq. causa, atque signo eiusmodi, perspicuum est, non certam prænotionem, sed coniectationem ad summum haberi, scilicet meram hariolationem, seu diuinationem fortuitam. In qua re illud quoq. pro certo habendum est prænotionem certam, nec fallentem rerum, quarum connexio necessaria cum causis, vel signis homines latet, haberi meritò diuinam; quippe sublata notitia huiusmodi connexionis, nihil subsidij superest, vnde præuideamus tales res futuras, nisi Deus, cui omnia patent, id nobis reuelauerit; hacque ratione, qui solent futura vaticinari, dicuntur Diuini, & ipsa rerum prædictio Diuinatio vocari solet:

let: nec sacra modo Scriptura rerum futurarum notitiam esse Dei propriam declarat, iuxta illud Esaiaë 43. Annuntiatae, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos, sed Ethnici quoque illud agnouerunt apud Horatium

Prudens futuri temporis exitum

Caliginosa nocte premit Deus.

Ex quo futura semper Ethnici requirebant ab ijs, quos diuinorum consiliorum credebant participes, siue Numine diuino afflato; hacque de causa Chaldæi diuinatores tanquam quædam terrestria Numina apud Veteres colebantur; eorumque prædictionibus magna ideò habebatur fides, quod docerent Planetas interpretes esse voluntatis Deorum, eamque mortalibus indicare, nunc ortu, nunc occasu, nunc colore, nunc alio adiuncto; ac Zodiacum idcirco lustrare, quod duodecim Dij Principes totidem signis præsiderent, existentibus aliunde triginta stellis, quæ forent Deorum Consiliarij, & omnia etiam occulta mortalibus renunciarent.

His prænotatis, licet ex sacris literis habeamus Deum, Solem, Lunam, & 76
stellas creasse, vt essent in signa, & tempora, & dies, non proinde tamen probatur sidera, & astra fuisse à Deo instituta, vt futuros euentus omnes cognosceremus; cum illud Scripturæ Oraculum intelligi possit de signis tempestatum, de temporibus festiuitatum, alijsque eiusmodi pluribus, quæ verè ex astris prænosci possunt, atque adeò nostram fidem promereri; Illud verò interpretari de signis coniugij, aut cælibatus, liberorum, aut orbitatis; opulentiæ, aut indigentia; Amoris, vel odij; honoris, aut infamia; virtutis, aut nequitia; longitudinis, aut breuitatis vitæ; sanitatis, aut morbi; mortis naturalis, aut violentæ; itemque rerum prosperè, aut infeliciter gerendarum; belli, aut pacis; victoriæ, aut cladis, & id genus aliorum, ipsimet Scripturæ omnino repugnat; quæ supponit hæc omnia tantum prænosci, & prædici posse tantum à Deo, vel à Prophetis, hoc est à viris spiritu diuino afflatis, non cælo spectando additis; Quin eadem scriptura damnat etiam ipsos Chaldæos, qui profitebantur se ista omnia ex solo cælo deducere; tritus nempe est Esaiaë 4. locus cap. 47. dum Babylonem, quam appellat Chaldæorum filium alloquitur (Defecisti) inquit in multitudine consiliorum tuorum. Saluent te Augures cæli, qui contemplabantur sidera, & supputabant menses, vt ex eis annuntiarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos.

Ijs itaque astronomicis prædictionibus potest aliqua adhiberi fides, quæ 77
Astrologiæ iudiciariæ fines non ingrediuntur; Plato namque Astronomiam eam nominauit, cuius nomen Astrologia iudiciaria haudquaquam sibi vendicaret, eam scilicet, quæ suas prædictiones efformaret de rebus, quæ euentus humanos, ac liberos minimè tangerent, sed solum varias altris affectiones, mutationes tempestatum, & id genus alia, prout sidera orientur, vel occiderent, significarent; atq. adeo prædictiones eiusmodi astronomicæ apud Græcos præsignificationes tantum dictæ sunt, quod sidera in eis tantum tanquam signa

signa quorundam naturalium euentuum haberentur; quæ sidera licet in multis possint esse signa simul & causæ, cum tamen non possint in omnibus, inde fit, quod ex ipsis nequeant de omnibus indiscriminatim prædictiones ferri. Quod si ex eo nicanatur Astronomi etiam in reliquis prædictionibus sibi fidem conciliare, quod est omnibus in confesso, sidera, nimirum, pleraque non esse mera signa, sed causas quoque physicas plurimorum effectuum, atque adeo idem fit circa effectus cæteros, quos ipsi iactant, concedendum; cum notum sit, non frustra esse res inferiores superioribus subiectas, ac propterea ab ipsis apertè foueri, moueri, regi; Solemque præsertim causam esse lucis, & caloris; atque accessu, & recessu suo inducere seriem, ac vicissitudinem tempestatum anni; plantas procreare, & animalia, specialiter hominem cum homine generare, è terra fumos, & vapores excitare, qui postea concresecant in aquam, abeant in ventos, niues, & pluuias; Lunam quoque complere, & vacuare conchylia, ossaque animalium, ac plurimum valere in res omnes humidas, ac in mare potissimum, cuius accessus, & recessus ad eius motum contemperatur; Denique dari influentias, quibus tam hæc duo, quam cætera astra vires exerunt suas in hæc inferiora; quippe cum & astra otiosa esse non valeant, & effectus sint, qui ad alias causas, quam ad sidera reuocari non possint. Ex his tamen neque idoneam, neque sufficientem possunt probationem atterere, qua demonstrent etiam reliqua in rebus humanis contingentia à solis astris esse expectanda; licet enim experimento constet, variare Solem tempestatates, Lunam implere conchylia, & id genus similia patrare; id tamen de reliquis euentibus constare non potest, quos in hoc orbe sublunari quotidie intuemur, eam præsertim ratione, quod sidera sint ad summum causæ quædam generales respectu horum inferiorum, atque adeo ratio poscat, vt determinatio cuiuscunque singularis effectus, ad aliquam aliam singularem causam, quæ sit in his inferioribus reuocetur. Hinc intelligitur, cum sit præter omnem rationem, vt dum plures alicuius effectus sunt causæ, sine quibus omnibus concurrentibus effectus secutus non sit, malè Astronomus arbitrari, sufficere, vt earum vna dignoscatur, reliquis particularibus ignotis, quæ ab ipsis vt plurimum cognosci non possunt; ex quo sequitur multas ex eorum prædictionibus, velut ineptas, futiles, ac mendaces esse accipiendas.

78 Quod si repetant Astronomi per plures sub Cælo haberi euentus; qui aliam causam habere non possunt, nisi Cælum ipsum, & sidera; Id tamen concederetur non sequitur propterea euentus omnes esse soli Cælo adscribendos; maxime quia in sublunaribus multos spectamus effectus, quibus, quid è cælo conferatur, dici non potest, cuiusmodi sunt eruptiones ignium, & incendiorum, vapore sive ab ijs creati ex aquis subterrancis; imo ipsa quoque metalla, quæ licet Sol creare dicatur in ipsis terræ visceribus, ratio tamen difficile probat, cum Sol foueat quidem ipsum terræ corpus, sed causa extrinsecus tantum fouens non obstat, quin intus vires propriæ sint, quæ proprias ex se exerant actiones. Ad Lunam, & alios Planetas, quod spectat, si agunt ipsi aliquid

quid in terram, agit quoque terra aliquid in ipsos; qua de causa non potest ita facile ab Astronomis affirmari Cælum saltem, & sidera esse omnium euentuum causas principales; causas vero inferiores particulares esse tantum ipsius Cæli instrumenta; cum Philosophis omnibus constet, plures esse inferiores causas, quæ potius Cæli viribus vtuntur tanquam instrumentis. Ac cum plura in alijs Astrologicis, & Genethiacis prædictionibus de hac eadem materia dicenda sint, non est, cur in his resellendis tempus vltro teramus.

DISSERTATIO XVII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Astrologia.

79 **L** VRA prænosse, ac prædicere posse Astrologus absq. criminis nota, ac propterea pluribus etiam eorum prædictionibus posse fidem adhiberi apud omnes est in confesso; possunt enim Astrologi nedum Solis, & Lunæ vires ad sublunaria vsque diffusas perferuari, atque ex ipsis, quæ ordine naturæ euentura sunt prædicere, ac coniectare, sed etiam cæterarum stellarum, ac planetarum motus, proprietates, & influxus ita perpendere, vt ex ipsis quoque plures de secuturis euentibus prædictiones ferant. Non posse tamen Astrologos vniuersè de omnibus certò vaticinari, aut fidem in suis vaticinijs promereri, in ijs præsertim, quæ ab humano dependent arbitrio, iam apud Catholicos omnes extrà controuersiam est; nõ enim aut prima causa compedibus vincæ cælo est affigenda, aut in nobis statuenda est Stoicorum delira necessitas, qua & Deo imperium naturæ eripiit, & pecuni seruitio premi voluntatem nostram volunt; eo namque pacto, quo Deus vniuscuiusque fata mouere potest, eodem prorsus tollere fata potest; nec ita hominum voluntates Astrorum statutis obstringuntur, vt sua vi retundere, ac compescere eorum impulsus pro lubito non valeant, si velint; ex quo omnis prædictionum Astrologicarum incertitudo colligitur: Hacque etiam de causa supersticiosi, atque impij abusus Ars Astrologica reprehenditur, ac cõdemnatur, quod multorum Astrologorum peruersitas, vel quæstus gratia huius scientiæ nomen, & dignitatem alijs artibus prætexere consueuerunt, vel erroris deceptione omnes in Astris euentus peruestigari, omnia tempora, ac momenta pernosci posse asseuerant, sic prognostica, ac prædictiones suas circumferentes, vt hominibus suadeant, nihil esse inchoandum, nisi perquisitis Astris; nec benè processurum, quod inchoatum est, nisi iisdem assentientibus; cum tamen id sit artem ipsam Astrologicam prorsus corrumpere, & commentitorum signorum figmentis

mentis veritatē doctriñę vel elidere, vel obruere, quę de ipsis phÿſicis actiõibus, & effectibus ſtellarũ eſſet admittenda; eò etiam abductis imperitorũ mentibus, vt omnia ex Altris fieri, atq. Aſtrorum præſcientia dirigi facile credant.

In Aſtrogicis igitur diuinationibus, quibus exceptis phÿſicis, ac naturali-⁸⁰bus coniectationibus, minimum fidei adhibendum eſt, ſummam incertitudinem parit coniectandi difficultas, hæcque oritur à ſummã intercidentium cauſarum varietate, quę omnes non ita facile inueſtigari poſſunt; quo fit vt Aſtrogologi ipſi nihil certi de multis prædicere queant, præſertim de publicè graſſantibus penis, vel malis, quę ſepè vno eodemq. temporis momẽto plures editos in lucem, ſtatu tamen diſcrepantes afficiunt, cum enim vno eodemque temporis puncto, vnoq. aſtro nati diſſimiles, & naturas, & vitas, & regiones, & cauſas habeant, diſſicillimè ex hoc deprehẽdi poteſt, cur vnus ſit multorum exitus, cur in vno cadant prælio quamplurimi, vno innumeri terræmotu obruãtur, ruinis opprimantur, conflagrent incendijs, cũ tamen naſcentibus diſſimillima affuſerint ſidera; quemadmodum contra nunquam rationem reddere potuerunt Aſtrogologi, cur nati vna ſiderum conſtitutione prodeuntes, alij tamen regum filij, alij ſeruorum in lucem prodeant; qua præſertim ratione eruditorum nonnulli omnem vim aſtris adimunt circa hominũ geniturã, licet in cæteris fateantur ſtellarum viribus, motibus, qualitatibus, influxibus actiõnes quaſdam in natis reſpondere, eas præſertim, quę progrediuntur à corpore.

Præ cæteris Aſtrogologorum diuinationibus eas reiiciendas cenſeo, quarũ au-⁸¹thores nominantur Chaldæi, qui Aſtrogicã artem ad planè inania, & apertè conſecta cõmentã reuocantes, ipſam artẽ, & cælũ ipſũ nugis rep̄tuerũt, dũ præter lucentes ſtellarum globos commenticia alia inſculpſere orbibus ſigna, ex quibus omnium hominũ fata, quęq. quis agere deberet, quantumvis celata, & recondita facile excuderent, ac proferrent, omniumq. quę cõtingerent in vita, rationes protinus deducerent; ſic omnem diuinationem aſtrogologicam in quinque partes diſtribuentes, nimirũ in conuerſiones annuas, & menſtruas, in mutationes aeris, in liberas electiõnes, in interrogatiõnes, deniq. in indicia aſtrogologica; in quibus omnibus limites phÿſicos egreſſi, ſuperſtitioſos tantum errores amplexati ſunt, quibus mortalium mentes facile decipere, vel ad quæſtum, vel ad æſtimationis honorẽ captandum; ex quo fit, quod nullã Chaldæorum prædictiõibus ſit fides adhibenda; nõ enim alicui ſanæ mētis conſtare poteſt, qua vi, quauè de cauſa talis cæli conſtitutio, ex qua aliquid futurum, & occultum exquiritur, illud promere, ac præmonſtrare poſſit; qua etiã ratione rēs incertæ, & ambiguae ſoluantur, & explanẽtur; quo deniq. certitudinis argumẽto incertiſſima proferantur, atq. diſiunctiſſima ab Aſtris tanquã ipsis cognata affigantur; quemadmodũ etiam abominãda præſus Chaldæorũ deliratio cenſenda eſt illa, qua ſiderum dominio cuncta ita parere autumarunt, vt quidquid hic orbis habet, ſiue liberum, ſiue naturale aſtris facerent eſſe ſubiectũ; hincque veterant quicquã ſuſcipiendum vel publicè, vel priuatim, domi, vel foris, niſi inſpecto, ac perquiſito cælo tanquam fatalium legum tabulario, atq. euentorũ

omnium architecto; deq. præscripto cęlestium edificorũ geri quecunq. inciperentur; vrgeri, si aspirarent stellę, deponi, si refragarentur, vellent.

- 82 Nec minoꝛe incertitudine laborantes æstimare debemus Genethliacorum prædictiones, qui infertis sideribus quibusdam signis ab ipso rerum, ac nature ordine quammaximè alienis, maiores stellarũ vires effecere, quã Dei totius cęli molitoris; non solũ vitę cuiuscunq. cursum, omniumq. fata se præcinere posse gloriantes, si natale tempus certò indicatũ sit, sed etiam omnĩũ actionum, atq. agendorũ decreta relegere inter astra gloriosè demonstrantes; eòq. vsq. progreditur vesana Genethliacorũ audacia in suis prædictionibus extollendis, vt non minus referre iactitèt, qua cęli facie, quoue modo dispositis sideribus ædificiorũ fundamenta struenda sint, quo modo texenda, consuenda, atq. inducenda sint vestimenta, quam ex qua cęli affectione nati primũ pueri spiritus sit ducendus; eamdem prorsus stellarum vim in lateribus, ac cemetis agnoscentes, ac in mollibus natorum corpusculis; cum tamen ea ad summum diuinare, ac prænunciare queant, quibus ob diuersas cęli cõstitutiones natorum corpora affici solent, quæ dumtaxat Astris quoquo modo regi possunt ex sublunarium, ac cęlestium subordinatione; exẽptis tamen ab his omnino liberis, & animasticis operationibus. Hincq. fit, quod ex Genethliacorum diuinationibus, quibus summa vis Astris infertur, summus honor arti Astrologicę infertur, & nitor veritatis infirmatur, adimitur, conspurcatur; id enim tantum suo duplici stellarum discrimine contuetur Astrologia, vt de mutationibus nature inferioris aliquid diuinet considerata superiorum, ac inferiorum corporum qualitate.

- 83 In his verò præcipua vis duodecim signis signiferi adscribenda est, atque in singulis expendendum in quibus cęli versentur spatijs, atque interuallis, quibus insideant cardinibus, aut intercidentia illis expleant spacia; non enim parum momenti iudicijs adferunt pensitate signorum differentię, nimirum, quæ masculina sint, quæ fæminina; quæ æquinoctialia, cardinalia, aut solstitia; quæ mobilia, fixa, aut cõmunia; quæ auersa, & disiuncta; quæ obliqua, & recta; quæ præcipientia, & obedientia; quæ aliena, & inconiuncta; quę sæcunda, & sterilia; quæ pulchra, & deformia; sed præsertim quæ ignea, aerea, aquea, & terrea: à quorum viribus exploratis collatio inuestiganda est, habitudo, atque affectio erga Planetas, sed Solem præcipuè, & Lunam secundum nouem modos aspectuum seu configurationũ, quos tradit Ptolemæus lib. 8. magne constructionis, ex quibus omniũ potest Astrologorum, atq. Genethliacorum turba aliquas notationes, ac prædictiones ferre, natorũ temperamēta afficientes, nimirũ roboris, imbecillitatis, aptitudinis ad has, vel illas ægritudines, habilitatis ad certa studiorũ, actionum, morũ, affectuũ genera pro conditione, natura, & constitutione triũ præcipuarũ partiũ, quarũ ope, & ministerio suas exercet, & expedit vires, & facultates anima in corporibus; possunt enim aliquo modo ex his coniectari euentus temperamenti respõdentes ob insitas à natura inclinationes, quæ vocatur partiales ipsoꝝ euentuũ causę: affici namq. Elementarẽ orbẽ vniuersũ, & inclusas orbi res omnes naturales, adeoq. & hominũ corpora varijs mutationibus,

bus, & accidentibus subiaceri ita perspectum est, & evidens, ut stultum omnino sit id inficiari; & cum non omnia, quæ agunt astra in hominum corpora perspiciamus, ex hoc oritur, quod non omnia, quæ contingunt etiam circa ipsa corpora, distinctè cognoscamus, ac propterea non ritè de cunctis diuinemus, quamuis non sine ratione de ijs coniecturam capiamus ex Cæli Themate, ex astrorum motibus nascentibus conformatis.

Difficillimum itaque est, ac semper incertum de humanis euentibus prædictiones ferre præsertim de ijs, quæ ipsorum hominû consilio, ac libera facultate disponi possunt, cum remotissima sint de his omnibus indicia, nihil omnino ad liberam actionem conferentibus astris, sed ad summum corpora quoquo modo proclinantibus, ac disponentibus. quo fit, ut semper vanum sit prædictionibus eiusmodi fidem adhibere, imo crimini obnoxium, atque insipientiæ, quidquid sit de genethliacis prognosticis, quæ feruntur à Ptolomæo, Iulio Firmico, Pontano, & Cardano, qui in hac materia certos canones considerunt, & etiam euentuum causas, & rationes inuenerunt; eo præsertim quod quandoq. experimentis cognouerint latas euentuum prædictiones veritati coherere, cû tamen id nosse debuissent, nihil inueniri tam falsum, quod aliquam veritatis speciem, seu potius laruam præferre non possit; nulla si quidè potest esse illius doctrinæ certitudo, quæ innumeris erroribus subiecta, in sine numero opiniones discerpta peruagatur; lubricis namq. coniectationibus innitentes Astrologi id suis prædictionibus assequuntur, quod assequitur ille; qui totum diem iaculatur, ut aliquando, saltè casu collimet in scopum, cum non inueniatur homo adeò effrenis mendacij, qui nonnunquam, licet incogitanter, in veritatè non incidat. Erit igitur semper absurdû, atq. à veritate alienum Astrologorû prædictiones velut infallibiles stellis ipsis nedû proclinantibus, sed etiã decernentibus sequi, & tueri.

Quod ex eo euidentius colligitur, quod hæc astrologica prædicendi ars non potuit primùm in hominum animos induci, nisi a quibusdam experientia magisterio, quo domus Planetarum, stellæ, gradusque cælorum nobis imperitant; quis verò Astrologorum potuit vquam earum, quæ iam sunt, coniunctionum, oppositionum naturam inter domos, planetas, & stellæ experientia notare ab primo nascentis mundi exordio? cum stellæ centum annis vnum gradum tantum nascantur? Quod si Hebræi viginti duabus literis omnia omnino, quæ sub cognitionem cadere possunt, exprimunt, ex earum varia opulatione immanis verborum examina componentes; quomodo ex mille, & viginti duabus stellis, & duodecim Planetarum domibus, quarum singulæ in triginta gradus diuiduntur, ex septem Planetis, ex alijs eiusmodi constellationibus poterunt facillè ab Astrologis omnes astrorum aspectus, concursus, coniunctiones dignosci? Adde stellam polarem tẽpore Hipparchi Pythagorici, hoc est paulò amplius centum annis ante Christum duodecim gradibus ab fuisse à Polo; iam verò quatuor tantum. Sic Solis Apogæum tempore Ptolemæi dicitur fuisse in quinto gradu, & trigesima Geminorum minuta; iam ex Tychone in sexto gradu Cancræ, & secundum alios in vdecimo Capricorni. Deinde centrû celi

76 De Fide adhib. Diuin. ex Astrologia.

Solis distabat à centro terrę viginti quatuor diametris ipsiusmet terrę tempore Ptolemæi; iam dicitur distare tantum octodecim; & sic de alijs plutibus, quæ sola opinionum varietate suam commonstrant incertitudinem.

86 Atq. vt ad singula huius incertitudinis fundamenta descendamus; primum de duodecim domibus cæli quæto, quæ tandem erit ratio demonstrandi duodecim ibi esse domos, seu naturas distinctas, viribus, & proprietatibus diuersas, non plures, neque pauciores? cur deinde quælibet domus in triginta partes diuiditur, vt tota diuisio cæli fiat in partes omnino 360? Si dicant, diuidi hoc modo cælum ob numeri ad diuidendum opportunitatem, dicemus nos, hoc esse præclarum vaticinandi modum, ex sola diuidendi libidine, non ex cæli natura profectum, ac propterea nullum certitudini vaticiniorū locum relinquere. Accedit quod hæ duodecim domus ab Astrologis fixæ, & immobiles statuuntur, prima quidem in Oriente, decima in medio cælo, in imo cælo quarta, septima in Occidente, &c. cum tamen aliudè pro competo habeamus nihil in cælo esse, quod perenni vertigine non agitur; & si eas statuunt in loco imaginario, nos quoque imaginarias tantum vocabimus eorum prædictiones; non enim imaginarijs domibus vis quædam phylica inesse potest ad res mortalium agitandas, & fabulæ tantum erunt, quod pro varijs domibus cæli varij habeantur effectus; sicque fabulosum profus erit, quod Saturnus in primo loco faciat cum clamore edi pattus, atque ex ipso natos fieri inflatos, ac superbia tumentes; In secundo loco quod sit maximarum turbarum concitor, & ægritudinum maximarum conciliator. In tertio loco quod faciat natos pigros, & negligentes. In quarto infames; In quinto felices; In sexto erraticos; In septimo hæmorrhoidicos, & neruorum dolore contractos; In octauo, si tamen in Martis finibus fuerit, quod ex alienis mortibus pecunias nato paret; In nono quod faciat Philosophos, Mathematicos, Vates; In decimo quod Prætores, Præfectos, Duces, illustresque viros reddant; In vndecimo quod nihil nisi post triginta annos boni spondeat; In duodecimo denique quod tumultus excitet, & magna pericula; quæ omnia sanè ridicula viderentur, nisi à tot sapientibus, in hoc tamen delirantibus, amplecterentur.

87 Deinde cum notum sit nondum intet Astrologos conuenisse, quomodo constitutendæ sint hæ domus, neque inter ipsos certa quædam prædictionum doctrina constare potest; nam si per æqualem diuisionem Zodiaci constituuntur, Equator æqualiter diuidetur; si per diuisionem æqualem Æquatotis, Zodiacus inæqualiter diuidetur; si per æqualem diuisionem verticalis circuli Æquator, & Zodiacus inæqualiter diuidentur; quare prout variè à varijs domicilia cælestia constituuntur, fieri poterit, vt stella vna sit in domicilio prophano, & fortunato ex vnus sententiâ, in infausto, & infortunato ex alterius placito; & sic in hac re nihil certi profetatur. Additur ex doctrina quorundam Astrologorum malè distributas fuisse Planetarum domos, licet fortasse id factum sit ad contemperandas ipsorum Planetarum vires; sic etiam malè signis, atque constellationibus Zodiaci tributas esse Planetarum vires, cum signa, & imagines

nes Planetarum non ſint verè Planetarum domus, ſed tantum ſigna. Ad extremum denique dicimus improbari à plerisque quod inter Planetas contrarios ad diuinandum ſæpè amicitix concilientur, cum tamen, qui ſe amant, deberent in vnum coire amoris compagine, cuius vicarium eſt ſimilitudo, quam ſi ſuſtuleris, amicitiam ſuſtulisti; Planetæ verò, quos cocuentes faciunt, vt plurimum diſſimiles ſunt, & contrarij, vt fatiſ notum eſt in Ioue humido, & calido, & in Saturno frigido, & ſiccò, & ſic de cæteris; qua proptèr cum in hac arte ſua mole ruant omnia certitudinis fundamenta, fatendum eſt, nihil certi prædici poſſe.

Quod ſi dicatur Astrologos ſæpè vera prædixiſſe, non propterea ipſis fides 88 eſt adhibenda, cum omnibus compertum ſit, id potius caſu, quàm ſcientia, vel artis peritia factum eſſe; omnis enim qui totum diem iaculatur, aliquando collimat in Scopum; maximè quia adèd perplexis ambagibus ſua conuoluunt eſſata, vt quodcunq; euenit, prædictum eſſe putetur, quo ipſi diuini haberi poſſint; in hac re Apollini Delphico admodum ſimiles, qui à Pyrro Æaci filio conſultus de belli euentu, reſpondit

Aio, te Æacide Romanos vincere poſſe.

Cui oraculo veritas deeſſe videri non poterat, ſiue Pyrrho à Romanis, ſiue à Pyrrho vincerentur Romani: vnde merito de oraculis Astrologorum dictum eſt, vt plurimum conſueuiſſe falſa prænunciare, quam vera, cum veritas nuda, & nunquam palliata incedat. Accedit; quod ſæpè etiam leuitate conſulenzium Astrologos ſit, vt vera ipſos denunciare contingat; ſi cui enim magnam apud Principes gratiam, ingentes honores, & facultates ſponponderunt, ſit, vt licet fortè nunquam de eo colendo Principe cogitaſſet, iam nihil aliud cogitet animo, nihil verſet aliud mente, nullum non moueat lapidem, quo Principi tãdem gratioſus euadat; cum tamen hoc potius ſtudio, ac ~~labori~~ *debetur* aſtutzis in Principis beneuolentiam, quam ~~aſtorum~~, vel Astrologorum ſponſionibus. Sic contra ſæpè prædicunt Astrologi quosdam ſubituros eſſe magna infortunia, ægtitudines, infaſtas clades, & id genus alia; hæc audientes, ſide que ſua excipientes ſtatim deſpondent animum perpetuò corroduantur quaſi independentium malorum moleſtia, ſibi ſunt ipſis graues, omnibus permoleſti, & ex his ſequitur aſtologica prædictionis euentus. Omittuntur alia innumera, quæ hic in noſtræ doctrinæ confirmationem poſſem afferri, quæ videti poſſunt apud Valeſ. in ſacra Philoſophia.

DISSERTATIO XVIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Genethlia.

89

QVAMVIS maxima eorum pars, quæ de prædictionibus Astrologorum vniuersè dicta sunt, Genethliacis quoq. facile queat adaptari, supersunt nihilominus quædam, quæ circa eiusmodi præsertim specialiter dici possint; quippe tamen si dictum sit huius generis prædictiones ferè omnes nugæ esse prorsus inanes, cum tamen proclive sit genus humanum, vt fidem aliquam ijs præsertim adhibeat, quæ ad vitam, & mortem, atq. vtriusque accidentia pertinent, idcirco in his præsertim conatu non leui contendendum est, vt fides omnis eradicetur; si quidem experimento sæpe deprehensum est, per fidem à plerisque eiusmodi nugis adhibitum, plura mala tum in vita, tum in morte fuisse accersita, quæ fortasse non irrepsissent, si mens nimium credula ea ipsa sua credulitate non aduocasset; pluribus namq. mors prænunciata apprehensionem ita molestantem fecit, vt, ea cogitatione in dies magis radices agente, ac vesano quodam dolore torquente, læthalis ægritudo tandem inducta sit; sic etiam alijs prænunciata vita longa, aut fortunæ felicitate; id postea secutum est, vt vel audenter nimis ea facerent, vel negligenter ea præterirent, ex quibus vita aliquin futura longa decuraretur; aut fortuna felix futura, infausta redderetur; nec desunt historijs exempla perplura, quibus constat eos vt plurimum infelicissimos fuisse, qui Genethliacis diuinationibus fidem adhibuere.

Ad reparanda igitur eiusmodi mala sponte accersita, quibus non parum angimus in vita, omnis fides prædictionibus Genethliacorum deroganda est; atque cum velint imprimis facta omnia, seu quidquid in vita euenturum est ab eo momento pendere, quod infans editur in lucem, ita eo tempore concurrentibus sideribus, ac præsertim septem planetis, vt nato necessitatem quamdam imprimant non amplius, nec minus viuendi; moriendi hoc genere coniu-

coniugem ducendi tali tempore; naufragium certo die faciendi; certo alio excipiendi vulneris; alio incidendi in morbum; alio incundi carcerem; alio cadendi à lite, & sic de cæteris; nullæ fanæ mentis viro videri potest, quomodo his sit fides adhibenda, cum de astrorum impressione adeo multiplici, adeo speciali, ac certo nemini constare possit; incredibile enim prorsus videtur infantem innumeros eodem momento natos in orbe terrarum ea omnia subire, quæ vni tantum prædicuntur; septemq. Planetas sic agere in singulos, vt euentura illis omnia pari distinctione, præcisione, ac certitudine præscribant; quæ etiam præstare deberent in omnibus, & singulis, quæ nascuntur generum omnium, specierumque viuentibus, pro quibus tamen nulla specialis Astrologia sit condita, non obstat hoc tamen, quin debeant sua fata pariter è cælo fortiri.

Id quoque quo asserunt Genethiaci de puncto genituræ nati, quod exquisitè nosci, ac constare debet, vt latæ prædictiones certitudinem euentuum præ se ferant, contra eosdem est, ac fortius retorquetur; nam valdè abs re exquisitam illius puncti notitiam quærunt; quoniam cum illud dirigant ad tempus vitæ determinandum, patet, si vel dimidij horæ ignorantia interuenerit, posse errorem in definienda vitæ longitudine septem, aut octo annorum committi; Quam difficile autem designetur momentum, quo quis nascitur, inde satis innotescit, quod vnusquisque cum mora, & successione partium editur in lucem; quapropter si momentum extremum accipiatur, in quo nascuntur pedes, necesse est, caput, quod præextitum iam supponitur, sua accepisse iam fata; sic de corde, Iecore, & alijs partibus successiuè prodeuntibus ratiocinandum est. Quod si dicant, esse spectandum respirationis initium, vt vult Cardanus; id vel gratis dicitur; vel pari iure poterit dici spectandum esse tempus, aut eradicatæ placentæ, aut resecti vmbilici, aut rerum aliarum ciosmodi, quæ etiam sua fata à cælo habere possunt. Adde difficillimè Genethiacos. ~~certos eundem posse de temporis interuallis penè insensibilibus, cum vt plurimum ipsis moimenta natiuitatis designentur ex sola coniectura, in diurno, vel nocturno tempore, in antemeridiano, vel pomeridiano absq. aliqua certitudine constituta; quæ omnia eos inter tenebras semper ambulantes denotant, atq. à veritatis meta sua ipsa cæcitate aberrantes.~~

At inuento etiam natiuitatis, vel conceptionis momento, quod tamen difficile est, ritèque constituto Themate, ac benè distributis in Domos Planetis, adhuc superest difficultas, & incertitudo tempora inuestigandi, quibus vitæ accidentia euentura sint; quæ cum pendeant à Directione, à Reuolutione, à Profectione annua, à Transitu, quæ inter ardua, difficilia, atque imperceptibilia versantur, non nisi summa cum incertitudine prænunciari possunt; & licet quorundam fata prorsus inexpectata non possint ad aliam spectare causam, quam ad Cælestem, accidente etiam ad rem hanc Manilio 1. Astron.

*Fata quoque & vitas hominum suspendit ab astris
Que summas operum partes, que lucis honorem
Que famam assererent.*

Quæ.

Quæcumque tamen sit siderum actio, ad summum generalis est, neque ex illa effectus vllus singularis producitur, nisi quatenus coit cum actione cuiuspiam causæ singularis: Itaque vt cognosci possit qualis nam effectus singularis futurus sit, nihil iuuat siderum actionem cognoscere, nisi cognoscatur & actio, & dispositio singularis cuiuscunq. operantis; quæ actiones singulares cum vt plurimum in humanis pendeant à libera voluntate, sint sua natura abditæ, & occultæ, non possunt efficere Genethliacorum cognitiones certas. Quare non est requirendum ex sideribus, quam ob rem natus quis fuerit valens, aut infirmus, iracundus, aut placidus, sed potius ex complexione, ac temperamento parentum, potius ex conditione feminis, alimenti, regionis, & aliorum eiusmodi: Neque cur aliquis sædo morbo laboret, semper sexta cæli domus consulenda est, sed impura domus, in quam sponte fuerit ingressus; neq. cur aliquis globo tormentario imperatur, tota culpa in horoscopus in quadratum Saturni directum vertèda est, sed in tormentariam machinam, quæ fuerit ex malitia occidentis in ipsum directæ; Neque denique cur aliquis gladio pereat, incusandus erit Mars, aut eius malignitas, sed potius latro, sicarius, vel miles, qui reuera fuerit homicida, & sic de cæteris.

- 93 Non negatur tamen, quin cōnexio quædam huiusce mundi inferioris cum mundo superiore ita habeatur, vt quamplura ex superiore in inferiorè deriuent; verum ex hoc non consequitur mundum inferiorè, præsertim humanum, ac ratione pollentem habere à sideribus omnia; nullas ex se, sed à solo celo agendi vires obtinere; nullum intra hominem esse agens primarium verum, ac per se, sed instrumentarium dumtaxat; hæc enim omnia ab ipsa ratione alienissima sunt, cum agens liberum melius quam cælum sit causa omnia imperans, dirigens, & exequens. Non negatur præterea, quin Sol, & Luna plurima agant, at agunt in ijs rebus, in quas suum dominatum extendunt, quemadmodum etiam dicitur de cæteris planetis, non verò in hominem, qui si sit sapiens Altris ipsis dominatur & imperat. Non negatur rursus, quin homo pro sua temperie ad amorem, coniugium, suscipiendos liberos, potius quam ad continentem, cælibem, liberis orbam vitam feratur; Sed Cardo rei est, prænosse Genethlicos eius temperiem, prænosse occasiones, ob quas hoc tempore, potius quam illo in amorem incidat; istius potius, quam illius sæminæ sit amans, quomodo non sit vfusus sua ratione, & libertate, non sit prælaturus coniugio celibatum, non dilaturus nuptias, non suscepturus peregrinationes, & id genus alia, quæ omninò Genethlicis semper erunt ignora: Non negatur denique varia esse concurrentibus stellis hominum studia, varios euenus, fata varia; sed opus, ac labor est ostendere, quomodo hæc omnia Deus à solis astris suspenderit, cum experimèto constet à pluribus alijs, ac liberis causis pendere.
- 94 Nec deniq. credendum est experimentis, quæ afferunt Genethlici, vt nostram emercentur fidem in suis prædictionibus; si enim alicubi dicitur experientia fallax, id maximè contingit in re, de qua disputamus; vbi experimenta, rarissima sunt, quæ quidpiam cuiuspiam effectus germanam esse causam conuincant;

uincant; quare semper erit expendenda ratione quæcunque experientia, ne fallacia aliqua subsit, quæ iudicium præripiat; & maximè quidem, cum inter experiendum nihil magis familiare sit viro imperito, quam falli; adeò proinde, vt in tam raro veritatis studio fides adhibenda temerè non sit quibuslibet experimentis, ac illis præsertim, quæ potius auribus, quam oculis hauriuntur; multa enim sunt, quæ nos cogunt Genethlicorum experimenta in dubium reuocare, cum neque eorum obseruata ex nimia inter eos opinionum varietate concordent, neque experimenta ipsa potuerint pluries obseruari, ex eo quod nunquam licuit Astrologo, aut Genethliaco idem experimentum ne bis quidem peragere, cum eadem cæli constitutio ne bis quidem redeat etiam post sæcula centum & mille. Adde Genethlicos Veteres ea ignorasse, quæ nuper solum perspecta sunt circa tam inerrantia, quàm errantia si lera, ex quibus variari decreta, & obseruata maximè potuerunt. Denique falsum absolute censendum est posse Genethlicos præuidere, aut prædicere ea, quæ reuera circa alicuius vitam, aut mortem euentura sunt; quod ex eo demonstrat Tullius 2. de diuinit. quod multa Pompeio, Crasso, ac Cæsari ipsi à Chaldæis prædicta fuerint, quæ tacite non contigere, præsertim quod vnusquisque illorum esset domi in senectute summa cum claritate moriturus; Idemq. etiam fufius ostendit Sixtus ab Hemminga, qui propositis triginta illustribus genituris, & iuxta artis placita ad exquisitum examen reuocatis declarat tandem experimenta non conuenire cum Genethlicorum placitis, nec fausta semper fausto cælo contingere; quod certè magnam vim habet ad fidem Genethlicis adhibendam, licet aduersus prædictum Sixtum ad confirmandam Astrologiæ certitudinem Ioannes Rodolphus Camerarius genituras centum collegerit.

DISSERTATIO XIX.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Physiognomia.

95

ESSE Physiognomiam aliquam coniectandi artem ex signis in corpore fixis nemo est, qui inficietur; at non ita istius artis certitudo accipienda est, ut laræ ab ipsa prædictiones semper colliment in verum, cum pluribus subijciantur erroribus, ex eo præsertim, quod plerumque ex infirmis coniecturis; atque ex externis signis minime significantibus internas animorum inclinationes perseruetur; licet enim ex certis quibusdam notis in corpore sitis sæpè certa coniectentur, cum tamen plures alij sint Physiognomiæ fontes valde reclusi, non semper certò, quæ in animis latent, in lucem cognitionis euocamus. Perfectionem tamen Physiognomicæ diuinationis ille fuerit consecutus, qui licet interdum verum non assequatur, ex his tamen signis, quæ obuia sunt, ut ratio postulat, coniecturas sumit; & ne ad eò facilis sit in errorem lapsus, ubi de Physiognomicis coniectationibus agitur, ea erunt accuratè inquirenda, exploranda, atque inuicem conferenda, quæ ex signis consentiunt, quæ dissentiant, quæ idem arguant, quæ ad coniectandum suffragentur, quæ refragentur, & id genus alia, sine quibus neque certæ, neque probabiles prædictiones in Physiognomia ferri possunt.

Cæterum esse aliquam adhibendam fidem prædictionibus Physiognomicis illud in primis suadet, quod non paucis illuxit oraculis, ex notis, signisque in corpore humano constitutis, æstimari posse, atque considerari, quæ in animis delitebant illatebrata animorum recessibus; notum est enim illud Isaïæ 30. Agnitio vultus eorum respondet eis; & illud ex 6. Prouerb. In facie prudentis lucet sapientia; illud denique Ecclesiast. 13. Ex visu cognoscitur vir, & ab occurso faciei cognoscitur sensatus; amictus corporis, dentium risus, & incessus hominis enunciant de illo: Hisque diuinis oraculis

lis subijcienda est magnorum virorum autoritas, qui in eiusmodi veritatis iudicium, eandemque sententiam conueniunt, præsertim Hippocrates, Aristoteles, Galenus, Trismegistus, Zopyrus, Trogus, Ioannes Baptista à Porta, & alij quamplures, qui fidem Physiognomicis prædictionibus fecere; neque est inter celebres Scriptores Medicos aliquis, qui sæpius ita exigente argumento Physiognomicas iudicaturas suis non inferat monumentis.

At præsertim Physiognomicas prædictiones semper commendarunt apud Gellium Pythagoras, qui discipulorum aduenientium mores è vultu orisque effigie sciscitabatur; Gymnosophistæ, qui eum tantum ad summum regni supercilium subrogabant, qui eximia oris dignitate cæteris antestaret, utpotè quem ad excellentium virtutum dotes natum arbitrantur. Persæ homines adunco naso, quos Gryppos vocabant, honorabant eo, quod Cyrum illustrissimum Principem adunco naso honorabilem fuisse à maioribus acceperant. Æthiopes regni successorem ex omnibus pulcherrimum, & pugnantissimum creabant; in quam rem aurea sunt illa Curtij verba, quibus ostendit non esse magnorum operum capaces, nisi quos eximia specie donare natura dignata est; qua de causa à Physiognomo Chalcedensi Syllæ vultu sæpius inspecto pronuntiatus est, ipsum in magnum virum quancirò euasurum; quemadmodum contra illud Zopyri scitum est, qui inspecto Socrate, totaque corporis habitudine malas in animo latentes propensiones auguratus est; & Nazianzenus ipse splendidissima Græciæ fax propter admirabilem Theologiæ facultatem, cum Iulianum Apostatam esset intuitus exclamauit (Bone Deus) quantum malum Romanum fouet Imperium. Nec silendus hic Salustius, qui Catilinam, hominem audacem, subdolum, varium, cuiuslibet rei simulatorem, alieni appetentem, nimis alta semper cupientem ex sola physiognomica coniectatione prædixit.

Quorum omnium rationes illæ putandæ sunt, quas affert Seneca ad hoc argumentum, nec scilicet cor hominis esset omnino mortalibus inscrutabile; ne occulta semper esset ægritudinum in animis latentium coniectura; ne Socratica fenestra semper indigeret genus humanum; ne denique diuina quædam beneficia deessent ad inuestigandas hominum voluntates; idcirco æquissimum fuisse, ait, certa indere corporibus quasi symbola, quibus decernere de animis, cognita veluti causa liceret; sicut enim gentilitia quædam signa in posteris impressa diuinis ad notitiam Stirpium legimus in Annalibus, ut Seleucidarum anchora, Lancea Draconteorum, Eburneus humerus Pelopidarum apud Dionem Chrysothomam, & Sinesium patefaciunt, ita decuit animorum vestigia, & characteres fuisse in corporibus expressa, quibus quasi exterioribus notis, ac rimis facilis pateret traiectus ad animum; dicitur namque corpus animæ domus, ac diuersorium esse, è cuius consideratione de hospitis conditione facile coniectari potest; Docet namque Aristoteles ipse in primo Physiognomiæ suæ limine tanto consensu onis sedere consociata esse

84 De Fide adhib. Diuin. ex Physiognomia.

corpus, & animam, vt alterum alterius affectiones consequi haud possit, idque vbi rationibus euicit, tandem veram ex Physiognomia esse admittendam cōiectandi artem concludit; Et Cassius Medicus celeberrimus, cum Problemate 50. quæsiisset, cur prodigiosæ formæ homines vt plurimum emota essent mente, respondit, quia corpori consentit anima, vt animæ corpus; quo propterea docebat à corporis motibus, & affectionibus non esse omnino impassibilem animum, vt argumento sunt, qui mania laborant, quæ est mentis alienatio sine febris, in quo à phrenesi distinguitur, possunt namq. maniaci facillè medicamentis curari, & sola temperiei mutatione ad sanam mētē reduci, quod eleganter exemplo demonstrat Horatius

— *fuit haud ignobilis Argis*
Qui se credebat viros audire Tragedos
In vacuo latus fessor, plausorque theatro.
Hic vbi cognatorum opibus, curisque refectus
Expulit helleboro bilem, morbumque meraco
Et redit ad se.

99

Phrenesis etiam, quæ animi quique morbus est, oritur, ex præua dispositione organorum, quam vbi sustuleris medica mentorum facultate, ipsa quoque euanescit. Præterea temulenti, donec vinosi vapores confederint, refrixerit caput, cerebrumq. purgatum fuerit, nunquam rationis munia sunt obituri. Accedit pituitosus tardè irasci, biliosos, & sanguineos celeriter, non aliâ ob causam, quod illorum temperies frigida sit, horum calida; præcipuæ namq. corporis affectiones, à quibus patitur animus sunt internæ externæque membrorum, & partium conformationes, cum in promptu sit plures corporis partes animi perturbationibus quasi procellis fluctuare, ex ira scilicet cor palpitare, crura tremere, linguam præpediri, faciem ignescere, oculos exasperari, dentes auci, labia morderi; quemadmodum etiam qui gliscentis inuidiæ felle flagrant penali iurore, & miserrima macie deformantur. Ex quibus omnibus admirabilis cōsensio inter animam, & corpus colligitur, quæ præsertim in eo sita est, vt docet Angelicus Doctor, quod ad motum formæ moueatur etiam ipsum, sitq. materiæ dispositio, vel interna, vel externa ipsius animæ indicium; Hincq. fit quod ex signis exterioribus possint quandoq. Physiognomi de animo iudicare, suaq. sine nota prædictiones ferte.

100

Habendus tamen est accuratus signorum delectus, ne in vado res hæreat, & ne in latentibus animi morbis inuestigandis decipiamur; cum enim ad vaticinandum in Physiognomia totam corporis conformationem adhibemus, impendio præuidendum est, quænam membra, vel partes attentius obseruandæ sint, quænam cæteris anteponenda; euidentior autem sumitur coniectura ex illis signis, quæ in eminentissimis locis sunt collocata, atque locus eminentior caput est; quapropter benè ab Homero Therfites fatuus, & stolidus describitur, ex eo quod esset capitis acuminati; huiusq. rei causam reddere facile est, nam in capite velut in arce omniam sensuum ministeria constituta sunt; sic potiora

potiora erunt physiognomicę coniectationis signa, illa, quę ex ijs membris pertuntur, per quę passiones, quas indagamus, exercentur; at quoniam caput rationis regia est, ingenij, memorięq. sedes, ex eo etiam ingenij, & memorię vaticinia potissimum erunt ducenda, quemadmodum ex humeris, brachijs, manibus, quibus constat corporis robur, roboris, & fortitudinis argumenta pendenda. Ita tamen vt semper Physiognomo præ oculis sit Aristotelis cautio, ne vni signorum facillè credat in suis prædictionibus ferendis, sed plura circa vnum pensanda sunt, & ad vnum accommodanda, quo ex ijs tutò iudicium pronuncietur; etsi quando signorum acciderit contrarietas, eorum testimonia, & vires ad trutinam reuocanda erunt. Hęc sunt potissima fundamenta, quibus possunt Physiognomi aliquas prædictiones ferre, quo fidem promerentur humanam, cum circa naturalia versentur; quemadmodum etiam docet Aristoteles ex vna, vel pluribus animi passionibus alias coniectari posse, vt si quem iratum videas, tristem; si quem animo demissum, inuidum; si quem inuerecundum, furem pronuncies; ex connexionione enim quam in appetitu sensitivo retinent eiusmodi perturbaciones, potest ex vna, vel ex pluribus de alijs iudicium ferri.

DISSERTATIO X.X.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Metoposcopia.

101

RYSIOGNOMIE pars potissima Metoposcopia est; humanumq. caput vel contractum quoddam Cælum Metoposcopi faciunt suis siderum characteribus inscriptum, quo fata mortalibus dispensant, atque abdita pectorum fatidico quodam lumine recludunt; volunt namq. rectas sex frontis lineas, & septimam triplici angulo definitam septem inerrantibus stellis respondere, cum æquissimum ipsis videatur caput in homine cæli appellatione cohonestari, dum in ipso capite diuina pars hominis reliquis ancillantibus imperans facultatibus regnat, sedet, ac tanquam Numen in Capitolio dominatur; Quæ omnia benè proferrent, ac sine nota Metoposcopi, nisi alia suæ artis diuinatricis deliramenta in capite, eiusque lineis constituerent, quibus sonè nulla est adhibenda fides; nam & ipsi Metoposcopi fatentur, ac præsertim Cardanus hanc diuinandi artem esse cæteris omnibus incertiorum, cum quibusdam, ac præsertim pueris lineæ frontis haud inesse videantur, quibus tamen multa, ac magna contingere solent in vita; Sic etiam cum in fronte præter lineas sint etiam aliæ incisuræ, aliæ notæ, & varij characteres, vt cruces, circesci, monticuli, claustra maculata, stellulæ, quadrata, triangula, lineæ capillares, rugæ, & id genus alia, ex his omnibus difficillimum redditur, atque incertissimum ex fronte diuinare, cum hæc plerumque ita simul confundantur, ac permisceantur, vt vix vnum ab alio discerni possit. Similiter cum maximam subeant varietatem linearum numerus, quantitas, longitudo, latitudo, profunditas, qualitas, figura, situs, & accidentia, hinc etiam fit, quod in iudicio de euentibus proferendo, vt plurimum errent, ac decipiantur Metoposcopi, vel ex tot rerum, quæ necessariae sunt, in hac arte ignorantia; vel saltem ex accuratæ obseruationis defectu. Denique quid certi constitui potest in lineis, quarum quædam si magnæ sint, magnos, & notabiles denotent euentus; si parue

paruos,

paruos, & obscuros; si continuatæ prosperam fortunam; si diuulsæ, & interci-
sæ aduersitatem; si latæ ingenium, & hilaritatem; si longæ felicem in negotijs
exitum; si breuiores negotiorum infelicitatem; si subtiles lasciuiam, & molli-
tiam; si intortæ animi intemperiem; si rectæ moderationem in agendis; si in
ramos expansæ animi leuitatem, & peregrinationem; si denique disscæt lo-
quacitatem, & garrulitatem; his enim omnibus cum nulla subsit coniectandi
ratio, præter Metoposcoporum obseruationem, & experimenta, quæ ipsi ad
captandam fidem asserunt; non est, cur fidem nostram tam faciliè deuouea-
mus.

At præsertim in Metoposcopia eiurandæ sunt prædictiones illæ, quibus tan- 102
quam decretis ineuitabilibus statuitur homini, quod ipsi in vita, vel in morte
agendum, nulla habita, aut liberi arbitrij ratione, aut concurrentium causarum
consideratione; quemadmodum illæ sunt, quibus decernitur; lineas omnimo-
dè rectas bonam indicare iustitiam, animique candorem, & simplicitatem de-
notare; Lineas mediocriter obliquas bonorum acquisitionem, nec non long-
gam vitam, sed non tam validam, & fortem; Lineas multum obliquas rapa-
cem hominem, furem, auarum, pessimæ indolis, quamuis longam vitam desi-
gnent, præsertim si sint illæ lineæ Saturni, & Iouis, vel Saturni, & Martis, vel
tres illæ simul Saturni, Iouis, & Martis. Lineas paruas, & multum tortuosas
debilem, & exiguam vitam significare, præsertim si sint constitutæ in tribus su-
perioribus planetis; Lineas aliquam continuitatem habentes, sed simul inter-
ruptas nimios excessus demonstrare, insolita infortunia, vitam laboriosam,
graues morbos, & inconstantiam, præsertim si sint duæ vel plures; quod si lineæ
sint paræ, & disruptæ, naturam debilem, exiguam vitam, & mortem à vene-
no, aut peste significare; Lineas capillares virtutis naturalis debilitatem, &
pessimæ indolis hominem significare; Lineas sicut ramos varia negotia indi-
care; hominem etiam vagabundum, proditorem, infidelem, inconstantem in
omnibus; Lineas rectas interciisas vitæ varietatem, impedimenta damnosa,
mutationes magnas designare; & sic de singulis alijs lineis, ex quibus Metopo-
scopi omnia vitæ mala, vel bona prænunciant, licet ipsorum hominum, vel
aliarum causarum arbitrio subsint; idq. præsertim nos suadere debet, vt ine-
ptas omnino eiusmodi prædictiones censeamus, omnemque fidem eidem
auferamus.

Eodem planè modo ridendas, atque damnandas facimus prædictiones om- 103
nes, quæ à Metoposcopis feruntur ex næuis, qui constituuntur in fronte vnius-
cuiusque secundum signa Zodiaci; nulla enim ratio sanæ, aut veræ prædictio-
nis excogitari potest, vbi nulla est connexio euentus, qui prædicitur cum signo
prædictionis, ac propterea nunquam erunt accipiendæ illæ prædictiones, quib-
us constanter asseritur hominem, qui næuum habet in dextro Arietis loco fe-
licem in bello futurum esse, bona extra patriam à nobilibus, & feminis esse ac-
cepturum; mulierem vero eodem notatam næuo in matrimonio, ac liberis fo-
re fortunatam, esseque ingeniosam; præsertim, cum hic næuus næuum simi-
lem

lem indicet in dextra pectoris parte, qui vtrique sexui prosperam fortunam in negotijs, vitam longam, & optimum finem prædicit; cuius prædictionis nugacitati similes facimus omnes alias prædictiones eiusmodi, nimirum, quod homo, qui in situatione dextra Tauri næuo insignitur, bonam sit habiturus fortunam in matrimonio, hæreditates possessurus, bonaq. sine labore acquisiturus, cum relatione ad alterum næuum in hypochondrio dextro, qui eadem bona portendit. Quod homo, qui in loco dextro Geminorum notatur, amicitiam sit cum Potentibus contracturus, lucrum cum extraneis facturus, bonam habiturus fortunam in mercaturis, magnas esse captaturum dignitates, respondente hoc næuo alteri in scapula dextra, qui eandem etiam dabit fortunam viro, & mulieri. Quod homo habens næuum in dextra parte Cancri ex paupere diues sit euasurus, vitaque longa, ac felici potiturus, hoc næuo alterum designante in inguine dextro, qui similem fortunam prænunciat. Quod homo in dextra parte Leonis næuo signatus sit à magnatibus diligendus, ingenium subtile, felicemque memoriam ostentaturus, alienaque denique bona possessurus, raro hoc næuo ad alium in parte dextra ventris, qui eadem prædicit. Quod homo næuum obtinens in dextro Virginis loco sit felix futurus in omnibus negotijs, honores possessurus, vitam longam, ac quietam acturus, hoc næuo alium denotante sub mamilla dextra, qui vtrique sexui similem prænunciat fortunam, & sic de cæteris næuis, signis cæteris Zodiaci respondentibus qui plures, & plures non ram in fronte, quam in toto vultu constituuntur, quibus omnibus faciunt Metoposcopi suos respondentes euentus; non enim nostri instituti est hic singulos enumerare, cum id potius spectet ad Metoposcopus susce de his omnibus agentes, eoque tantum nostrum hoc loco collimauit intentum, vt ex ineptijs quarundam prædictionum, cæteræ omnes tales esse deprehenderentur ne vnquam illis fidem adhiberemus.

104 Non incipiamur tamen ex fronte posse Metoposcopus aliquas coniecturas sumere, quibus possint homines absque criminis nota aliquam præstare fidem; dicitur enim frons in homine animi ianua, eamq. sic vocat Tullius scribens ad Q. Fratrem, & solent homines versipelles, & simulati ingenij vocari bifrontis, vt olim celeberrimus latro Mercurius bifrons dicebatur; ex quo etiam frons apud Veteres Genio sacra facta est, vt potè pudoris sedes; vnde & impudentes dicuntur perfricuisse frontem, id est, quasi manu pudorem omnem à fronte absterfisse iuxta illud Martialis lib. 11.

— *perfricuit frontem, posuitque pudorem.*

Cum autem frons sit illa pars corporis, quæ capillorum radicibus, supercilijs, & vtrinque temporibus continetur, ad sumendas ex ea coniecturas, quæritatem, figuram, & alia quædam accidentia considerare oportet, quæ posuit natura tanquam multarum rerum indicia, quæ dicuntur ex ipsa natura, suadente id ratione, provenire; ac propterea bene ex parua, & angusta fronte cum Polemone, & Adamautio imperitiam quamdam, & stoliditatem in homine coniectamus, cum hoc signum indicet ventriculos cerebri esse paruos, vnde spiritus nimis

mis constringuntur, & incalescunt; quemadmodum etiam eodem signo ostenditur anteriorem partem cerebri esse valde phlegmaticam, unde spiritus nimio phlegmate debilitantur. Sic contra bene coniectamus ex fronte longa, ac valde ad aures protensa ingenij præstantiam, & imaginationis vigorem, qualis fuit in Platone, quem Heanthes author grauis scribit Platonem ita esse nominatum à fronte ampla, amplaque facie, atque hoc nomen prius illi à Diogene fuisse impositum; quamuis alij vulgatus velint fuisse ita nominatum à latis humeris; & quod hic dictum est de longa fronte etiam de lata intelligendum est, dummodo tamen ipsa frons non sit impensè magna, quia sic homines torpidos indicat, refertque illos ad boues, & ratio est, quia spiritus in vasta fronte, & vasto cerebro maximè dilabuntur, sicque virtus minus vnita semper infirmior.

Etiam aliquam fidem facimus coniecturis, quæ sumuntur ex frontis figura, 105
& reliquis promiscuis accidentibus, quæ frontem afficiunt; in his enim omnibus aliqua ratio credibilitatis inueniri potest, vt constat ex coniectura, quæ sumitur ex fronte rotunda, & sphaerica, quam qui obtinent, iracundi existimantur, docent namque Aristoteles, & Galeus in fronte rotunda spiritus facile reuerberari, & inflammari in anterioribus capitis sinibus; unde sequitur inflammatio sanguinis, & cerebri, atque adeo cordis, cum nihil aliud sit ira, quam sanguinis accensio circa cor; & licet Diuus Thomas Aquinas rotundam habuerit frontem, non tamen fuit iracundus, quia magnitudo capitis rotunditatis vitium in eius fronte emendabat; sed fortasse erit meliùs dictum Doctorem Angelicum summa virtute innatos furores compressisse. Eiusmodi igitur signis, & coniecturis ratione aliqua naturali innitentibus fidem posse adhiberi decernimus, licet etiam hæc signa ex plurium accidentium commixtione sæpe fiant incerta, & fallacissima.

DISSERTATIO XXI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Chiromantia.

106

CHIROMANTICIS prædictionibus, quæ physicæ vocantur, quæ nimirum ex manus asperitate, læuitate, longitudine, breuitate, crassitie, tenuitate, ex linearum positu, ductibus, permixtionibus, incisuris, luciditate, obscuritate, integritate, internam corporis constitutionem, temperiem, compaginem, ac fabricam coniectant, fidem nostram non inhihemus; si quidem hac omni æuq̃ vsq̃ esse sapientissimos viros, Aristotelem præsertim, Galenum, Auerrroem, Auicennam, Albertum, aliosque plures, iam satis notum est; atque eas omnino licitas esse, ac rationi consentaneas, cum nihil præter id, quod merè naturale est, tentent, plura ostendunt exempla etiam in sacris literis, in quibus de Esau præsertim dictum est, quod manus habuerit hispida, & pilosa, quæ sanè feritarem eius animi indicabant. Astrologicæ tantum Chiromantiæ, quæ virorum perditorum vitio, multa superstitionum fordium eluie, & impiorum vaticiniorum aspergine commacularur, omnem fidem adimendam esse hoc loco statuimus; eò namque demeritiæ progressos intuemur huius saculratis professores, vt lineis manus certos Planetas affigentes, ex eorum obseruatione profiteantur se posse infortunia, ægritudines, prolem, prolisque numerum, & sexum, fratrum, sororum, vxorum, virorumque multitudinem, status Ecclesiasticos, militares, iacturas rei familiaris, peregrinationes, itinera, vulnera, afflictiones, benevolentiam apud Magnates, mortis genus, quodcunque illud sit, incestus, homicidia, captiuitates, vno verbo, omnia, quæ homini euentura sunt vnquam prænunciare posse, omnesque futuros euentus sua cognoscere profiteantur; cum tamen ars eiusmodi Chiromantica nihil aliud sit, quam superstitionum hominum commentum, quo emungendæ pecuniæ gratia decipiunt imperitos, vt ex dicendis patebit.

Multi.

Multiplici itaque ratione, ac fundamento Prædictionibus Chiromanticis, quæ purè Astrologicæ sint, fidem esse derogandam affirmamus; nam præterquamquod sic iubent Sacrorum Conciliorum, Sanctorum Patrum, Saviourum Philosophorum, & Theologorum oracula, prædictiones eiusmodi semper improbantia, id etiam suadent omnium Sapientiorum argumenta, eò collimantia ut hanc fidem penitus evertant; licet enim fateantur lineas in manibus non omnino fortuito positas esse, cum longa Physicorum observatione, quam probat Aristoteles ipse, animaduersum sit lineas in plures ductus cōfractas, decurtatas, incisas, aliarum linearum interuentu diuillas, exiles, velut in furculos, & ramulos discerptas imbecillitatem corporis præ se ferre, atque ex consequenti vitæ breuitatem; quemadmodum contra integras, & eminentes robustum corpus, firmum, ac benè compactum indicare; eo quod natura formationem corporis perfecti intendens, ad hoc etiam linearum perfectionem, & integritatem disponit, certas lineas cōgruentes reddens certis, ac Principibus in corpore membris, de quorū constitutione, temperie, virtute, affectionibus, robore, & imbecillitate in ijs nō leuia argumenta promūt. cerebri, cordis, & epatis præsertim; tamen cum eiusmodi lineæ varia pro temporū varietate subeant in manibus discrimina, aiunt, nō posse de futuris euentibus aliquid certè prænūciare; experimento si quidē intuemur in tenellis infantum manibus rugarū copia, vel penitus aboleri, vel saltē parum apparere, ætate vigente easdē eminere, ingrauescente attenuari, sæpè etiam vel à siccitate, vel à cute densa, vel à compage membrorum laxata extritas omninò euanescere, aboleri, ac sensum fugere.

Præterea harum prædictionū incertitudo satis etiam ex eo innotescit, quod alij digitos eorumq. monticulos, variorum Planetarum dominationi subiiciēt. res, pollicem Saturno, Indicem Ioui, Medium Marti, Medicum Soli, Auricularē Veneri, Triangulum Mercurio, percussionem Lunæ subieciunt; Alij verò Pollicem Veneri, Indicem Ioui, Medium Saturno, Medicum Soli, Auricularē Mercurio, Triangulum Marti, percussionem Lunæ; quæ diuersitas in distribuendis Planetarum cōfinijs, ac dominationibus summam etiam opinionum inter Chiromantes incertitudinem parit, omnemq. ipsis eripit fidem; non enim satis deprehendi potest, quomodo finibus tam angustis cōtineantur Planetæ, qui terram magnitudine superant? quomodo suis finibus quicq. cōtēti in alios fines, proximofq. non inuolent digitos, ac nō valdè distitos montes? Quomodo pollici, qui aijis digitis præpollet, potius non dominetur Sol siderum præstantissimus? potius non Iupiter Planetarum beneficiētissimus? Deinde in ijs, qui cum sex digitis enascuntur, non esset facilè inuenire ad cuius Planetæ imperiū sextus digitus pertineret; nisi fortassis Saturnus falce, Mercurius technis, Mars armis, Sol spiculis, Iupiter sceptro, Luna pharetra sua, Venus seminatio suo inter se contententes, vnusquisque tanquam suum sibi vindicaret.

Addendum, quod literæ illæ, seu characteres, quibus ad diuinandum vtuntur Chiromantes, velut futura portendentibus, omninò ineptè, ac sine ratione vsurpantur; cum dicant nonnullas ex illis literis, si in prima manus iun-

ſtura inueniantur, adulterium, & in adoleſcentia diuitias; ſi in ſecunda iun-
ctura, ægri tudinem, & immenſas malorum grandines, & in virili ætate pau-
per tatem præſagire; ſic literam A poſitam in loco Iouis diuitiarum abun-
dantiam, in loco Martis iracundiam, in loco Solis fortitudinem, in loco Vene-
ris infidelitatem, in loco Lunæ dilapidationem bonorum portendere. In linea
vitæ, vel capitis ſi vnum O, vel duo reperiantur, vnus, vel duorum oculorum
amiſſionem ſignificare; quod in ſe ipſo expertum ſe eſſe teſtatur Ioannes Inda-
gine Chiromantiæ profeſſor, homo Lutheranus, qui quoties hanc in manu ſua
figuram videbat, recordabatur quomodo in maximum oculorum diſcrimen
deueniſſet, cum ad ignem hyeme ſedēs procidit, ac ſiniſtro oculo in flammam
conuolutus eſt; cum tamen id potius adſcribere debuifſet grauitati, ac craſſiti-
ei corporis, quam ſiderum influxui, figuræque à Planeta impreſſæ. Quæ omnia
cum ſint libera deprauatæ mentis inuenta nulla fide digna cenſenda ſunt; præ-
fertim cum sæpe per iſtos Chiromantes eadem litera diuitias, & paupertatem
portendat, eadem fauſta ſimul & infauſta, ſi modo vel tantillum ſede ſua de-
migrauerit, quaſi calculis luſerit ipſa natura, qui pro vario ordine, varij valo-
ris ſint.

- 110 Fatentur inſuper harum prædictionum incertitudinem varia, quæ ex diuer-
ſis lineis ſumuntur vaticinia, nulla cohærente ratione prolata; nam ſi linea men-
ſalis, quam volunt eſſe omnium euentuum, ſiue proſperorum, ſiue aduerſorum
indicem certiffimam, vnde etiam fortunæ, & proſperitatis lineam vocant, ha-
buerit ramuſculos tendentes ad locum digiti Iouis, honores dicunt promitte-
re, exaltationem, ac magnarum diuitiarum poſſeſſionem; ſi verò cruce fuerit
notata, crucem, & ſuſpensionem; ſi habuerit inciſiones à pauperibus, & poten-
tibus inimicitias, acque inſeſtationes futuras; ſi in percuſſione fuerit delicata,
& in aſcenſu groſſa, futura omnium inimicorum victoriam demonſtrare. Si
in linea vitæ ſuperior pars fuerit diuſior, Aquam, ſi reſtriſtior, mortem ignis
denotare. Ramos in hac eadem linea ſi reſpiciant verſus reſtriſtam, homi-
nem extra patriam moriturum ſignificare. Lineam Solarem exeuntem à con-
cauo verſus annularem ſignificare magnum fauorem apud Principes, Præla-
tos, alioſq. potentiffimos homines; & eò magis, quo magis extenditur in trian-
gulo verſus angulum dextrum; ſi tamen à naturali verſus annularem aſcen-
dat, effectum minuere; & ſi reperiat inter naturalem, & menſalem, ſignare
amicitiam ſine lucro, & fauore; quæ omnes coniecturæ etiam vaniſſimæ ſunt,
vt potè nulla innitentes ratione; ac propterea nemo, niſi qui planè mente de-
ſtitutus fuerit, poterit his fidem adhibere.

- 111 Denique omnem à prædictionibus Chiromanticis fidem auerit commen-
tum illud, quo ſtatuitur, cuique mortalium vnum præfertim dominari Plane-
tam, cuius arbitrio ipſe arbiter homo regatur in agendis ex quadam genij, &
naturæ inter vtrumque conformitate; cuius dominationis indicium ex eo pe-
tunt Chiromantes, quod qui in manu locus ei reſpondet Planetæ, pluribus, &
concinnioribus literis, lineiſque notatus ſit; adeo ut Saturnius ille dicatur, qui
digitum

digitum Saturno respondentem concinnis linearum anfractibus, literarumque figuris condecoratum supra omnes alios habuerit. Adduntque digitos habentes Saturnios esse graues, frigidos, melancholicos, fibimet placentes, peregrinationis amantes, cum hæc semper fuerit indoles Saturni; quemadmodum Iouiales aiunt esse fortunatos, sanguineos, audaces in periculis, misericordes, diligendos ab extraneis, veraces, sagaces, filios denique feliciter procreaturos; talem namq. fuisse Iouem vetera monumenta testantur: Solares verò esse diuites, superbos, elatos, victores futuros omnium omnino hostium, quemadmodum Sol omnia semper superat nubium obstacula. Lunares acutos, splendidos, pigros, multis obnoxios vicissitudinibus, quemadmodum Luna semper in mutatione versatur. Venereos fraudulentos, fortunatos, libidinosos, prodigos. Mercuriales fraudulentos, geometricos, augures, fures, scientificos, rerum arcanarum inuestigatores. Martios macros, impios, ductores exercitus, vt Martem imitatione referât, & sic de cæteris, quæ omnia sunt nugæ nugarum, & somnia somniorum omnino à Sapiētioribus deridenda, quæ etiam merito vocantur vana præstigiatorum deliramenta, quibus torquetur non solum qui diuinatricem hanc manuum inspectionem profitetur, sed ille quoque qui

*— sorteſque ducet, frontemque manumque
Præbebit vati.*

Ac propterea huic insanæ Chiromantum nationi nullam esse adhibendam fidem concludimus, cū ita perditè de manibus argutantes nil aliud agant, quam ex tot intersectæ manus veluti profciſæ telluris fulcis mendacia in messem colligere, sponſionibus semper diuites, sed euentibus mendici.

DISSERTATIO XXII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Meteorologia.

112

EO institutam consilio de meteorologicis prædictionibus hæc volumus dissertationem, vt quænam sint Meteora significantia, ac prælagientia ventura, quænam verò haudquam significantia discernamus, atque ex hoc quibus sit nam diuinationibus Meteorologorum fides adhibenda absque errore constituamus; plura namque Meteora in aeris regione formari contuemur, quæ natura nihil omnino præmonstrant, si mensuram quantitate, vel tempore non excedant: quapropter tanquam commenticiæ omnino accipiendæ sunt illæ tonitruis affectæ significationes ab Ethnicis, quibus credebant calamitatis aliquid imminuentis a Dijs eo fragore prænunciari, quibus deterrerentur, aut monerentur homines agentes praua, seque criminibus, ac noxis implicantes; sunt namq. tonitrua de illorum Meteororum genere, quæ nihil aliud omnino perhibent, quàm quosdam de suis causis effectus, vt sunt etiam pluiuæ, niues, rores, pruinæ, & id genus alia ad ordinatos naturæ effectus instituta: Idcirco nomine Meteororû significantium, ac prælagientiu hoc loco tantu veniunt, quæ ex insuetis cæli cõstitutionibus, & inopinatis aeris, ac tempestatum mutationibus, ex mirandis ventorum pluuiarum, cometarum excitationibus Regnis, Principibus, ac Rebus pub. clades, calamitates, bella, seditiones, conspirationes, hostium irruptiones, mortes, exitia, earumq. rerum omnium defectus, quæ vitæ vsibus, ac necessitati seruiunt, denunciare solent. Atq. cum Meteorum significantium alia dicantur pura signa, alia signa simul & causæ non eo modo de vtrifq. Meteorologi prædictiones ferunt, non enim eadem in vtrifque ratio prorsus est; hacque de causa neq. æqua fides illis adhibenda erit.

113

Meteoris, quæ signa sunt simul & euetuum causæ fidei aliquid impendi posse non omnino abnuimus, idq. ea præsertim ratione, quod experimento constat

stet per multas ex ijs mutationes oboriri, quæ euentus ad eas subsequentes, vt plurimum annunt, ac portendunt; potiora verò Meteora, quæ sunt signa, & causæ mutationum sunt: Venti, Halones, Irides, exhalationes ignitæ, ac præsertim Cometæ; ex ventis prædici solent tempestates, aeris serenitates, & purgationes, & plura alia Philosophis non solum, sed etiam Agricolis, & Medicis nota; præsertim vero de Borea, & Aquilone ea vulgò pronunciantur

Protinus vrget hyems Boream si pronocet Ausfer

Offendente lutum Borea mox terra gelascit

Tertia lux nunquam nocturno Aquilone laborat.

Halonum verò, Iridum, traiccionum, & Cometarum Physicos euentus exponunt Ptolemæus in secundæ quadripartitæ constructionis, Aratus, Plinius, & alij quamplures, signa simul & causas in Meteoris adnotantes. Præterea etiam illa meteora, quæ ex sua natura dicuntur signa non significantia, sæpe sæpius ne dum fiunt significantia, sed quosdam effectus producentia; ipsisque propterea vtuntur plerumque Meteorologi tanquam instrumentis ad diuinandum, præsertim experimentis innixi, vt sunt meteora illa, quæ præter naturam, præterque vsitatum, & consuetum morem, aut vehementius ingruant, vrgeantque, aut insolito tempore compareant; cuiusmodi sunt hyberno tempore sæpius excussa fulmina, inundantes, atq. instar vorticum ruentes aquæ pluuiæ; turgescencia flumina, violentius concutientes ventorum impetus, ac turbines, magnæ terræ concussiones, tum verò vel maximè Cometarum ardores, ex quibus semper aliquid portentosum obseruatum est; nec enim effusas vmquam impunè aquas, aut frustra ventos insolentiore tumultu increpitasse, suis nullæ non gentes experimentis, moxque infecutis cladibus didicerunt; & etiam nostra recentissima memoria id satis constat; cum ea, quæ vsitatam, ac tritam naturæ vim excedunt sint semper ad monendos, seu conterrendos hominum animos ab ipso Deo naturæ conditore instituta; quod omni æuo deprehensum est non solum in exorbitantibus à more naturæ aquarum copijs, in validissimis ventorum turbinibus, in horrendis concussæ terræ tremoribus, in Cometis, & id genus alijs; verum etiam in alijs signis, quæ præter vsum solent in Cælo apparere, vt sunt Solis, Lunæ, & Stellarum colores varij, qui habentur velut indices occultorum consiliorum aliquam orbi perniciem molientium; vt sunt etiam Soles multiplices apparentes, ex quibus tamen non tam mala, quam bona ominari solemus.

Atque in hoc ordine recensentur à plerisque comata illa sidera rarò apparentia, & conspectu admirabilia, quæ vulgari nomine dicuntur Cometæ, siue diuinitus in aere incenduntur ad denunciandas clades, siue ex coaceruata exhalationum materia naturaliter coalescant; ex eiusmodi namque potissimum apparitionibus solent Meteorologi suas prædictiones ferre, quæ tamen vt plurimum fallaces sunt, cum certos ex ijs arguant, ac denuncient infaus-tos euentus, licet sæpe etiam faustissimi, ac propitij ex ijsdem oriantur, quod Scriptores plures varijs demonstrant exemplis. Hacque de causa non ita certa

certa de rerum euentibus Cometis est adhibenda fides, quamvis pro certo haberi possit Cometas, siue diuinitus accendantur, siue ex aridis, compactisque in aere halitibus eorum flammæ in aere constituentur, semper aliquid portendere, quod tamen non sit semper malum, vt docet Ioachimus; licet vt plurimum in genere malorum mortes, exitia, maris æstus, & procellas, terræ motus, aeris infectiones, bella, seditiones, & id genus alia denuncient. Cæterum si quæ fides prædictionibus, quæ feruntur ex meteoris Cometarum, adhibenda est, eam maximè referendam cenſeo ad res communes, & publicas; sicut enim insignes Planetarum coitus solent Regnis, & Rebus publicis felicia spondere, ita infesti Cometarum abortus non nisi seditiones, tumultus, bella, præſidentium, vel regnantum interitus, & quicquid eiusmodi est, obminitari ferè semper consuevere, obseruata locorum, in quibus occurrunt, conditione, atque dispositione; Id namque cum obseruassent primi Cometarum coniectores, facilè eorum significata perceperunt, qui præter splendorem, colorem, & Cometarum durationem multum etiam referre arbitrati sunt, illius Cæli partis considerationem, in qua emicant Cometæ, sub quo octauus orbis sidere, an propè commissuras abſidum, quas caudam, & caput Draconis vocant; vel procul ab his; & quorum siderum tamquam dominatorum imperio subiaceant, in quas abeant partes, quæque crines explicent, aut iubam inclinent; quo colore splendeant, sanguineonè, vel rutilo, pallido, aut lucido, vel liuido, ac cinericio; denique an diù conspicendos se præbeant, vel modico tempore, & sic de reliquis ad Cometarum apparitiones spectantibus: his enim omnibus consideratis si historię recentes, & antiquæ euoluantur, incendia Cometarum nunquam sine terrore ingenti illuxisse, nunquam sine calamitatibus deflagasse apparebit.

- 115 Sic eo tempore, quo Græciam Xerxes decies centum millibus hominum intrauit, Cometes fulsit cornu figura; qui & ipsi cladem, quam ad Salaminem accepit consilio Themistoclis, ac turpem fugam, & interneccionem reliquo exercitui, quem Mardonio commendarat, ad Plateas portendit. Sic ante initium belli Peloponnesiaci ingens Cometes post Solis occasum inuit, & continuos septuaginta quinque dies arsit: mox tanta ventorum coorta vis, vt fragmen à monte a uulsum in sublime abripuerit, quod vbi ad urbem Thraciæ ad Egospotamos decidisset, è cælo præcipitatum fuisse creditum est. Non ita multò post bellum Peloponnesiacum exarsit, quod totos viginti octo durauit annos, & toti Græciæ exitiale fuit; atque in fine belli ad illum Thraciæ locum Athenienses nauali prælio victi à Lacedæmonijs Lysandro duce cum classe imperium Græciæ amiserunt. Sic ante cladem eorundem Atheniensium in Sicilia, quæ accidit Olympiade nonagesima secunda, Euclea Athenis Prætor Cometa in Septentrionali parte Cæli, Sole circa hybernas versante conuersiones visus est. Aristæo quoque Athenis Prætor anno quarto Olympiadis vicesimæ primæ ingens Cometes hyeme Cælo sereno, & frigore intensissimo vespere ab occasu Solis conspectus est, cuius splendor tertiam Cæli

Cæli partem occupavit, ab occasu Æquinoctiali versus Austrum processit, & cum ad cingulum Orionis peruenisset, extinctus est, isque diluuium quoddam & terræmotum, quibus præcipuè Achææ vrbes corruerunt, prænu-
ciauit. Itidem Lycomacho Athenis Prætorè anno quarto Olympiadis cen-
tesimæ nonæ Cometa visus est iuxta curriculum Æquinoctialis quem statim
sequutus est ventus horribilis propè Corynthum, & paulo post Arhenienses
Demosthenis suasionè cum Philippo Macedonè congressi ad Chæroneam cæ-
si sunt amissis duobus millibus ciuium, desijtque cum hac clade Græcorum
porentia, & liberras. Anno vrbs sexcentesimo septimo arsit Cometes totos
triginta duos dies, & Carthago mox à Scipione capta, & diruta est. Ante bel-
lum ciuile Cæsaris, & Pompei aliquot conspectos Cometas Plinius auctor est,
idque confirmat Lucanus ijs carminibus

*Ignota obscuræ viderum sidera noctes
Ardentemque polum flammis, Cæloque volantes
Obliquas per inane faces, crinemque timendi
Sideris, & terris mimitantem bella Cometen.*

Vel vt alij canunt, mutantem regnæ Cometem. Omni denique æuo conspe-
cti sunt Cometæ semper mala quædam publica, & communia portendentes,
neque ad id vterius contestandum fas est omnia tempora recensere; quod
etiã dicendum est de ardentibus facibus, quæ in cælo visæ sunt ad tempus
nunquam innoxie, vel citra aliquam cladem accensæ.

Ex his igitur, alijsque similibus Meteororum signis plerisque obseruatio-
nibus, atque experimentis probatis licet fas sit quandoque prædictiones fer-
re, isque etiã aliquam præbere fidem, cum vel ab ipsa natura physicè ad
suos patrandos effectus adhibeantur, vel à Deo euentus futuros per talia signa
prænucciant, non licet tamen ijs quoquo modo ad res singulares, atque ad
certos euentus ab humano præsertim arbitrio pendentes vti, cum diuinationes
eiusmodi summa semper incertitudine laborent; idque constat maximè
de Cometis, quos aliqui volunt diuinitus tantum fabricari ad magnarum re-
rum euentus denotandos; Alij verò euentus in materiam Cometarum refe-
rentes, idèd à Cometis furores, & tumultus exsuscitari volunt quod vehemen-
tia incèdij ita hominum humores torreat, adurant, acuant, ac cumulent, vt ex
ijs nimium efferuescentibus faciliè ad malum incandescant animi; quæ omnia
adhuc varijs agitata sententijs non nisi incertitudinem præferunt. Neq. ad
statuendam in eiusmodi prædictionibus certitudinè satis est eas in genere phy-
sico collocare, in quo ex comprehèssione causarum, & signorum possunt facile
effectus, & significata præmonstrari; etenim cum non appareat euidenter, aut cù
certitudine de ijs ratiocinari; Sic licet tanquã certum prænuccietur à Meteorolo-
gis Solè purù orientem, & non feruètem serenù diem nunciare, pallidù verò
hybernâ grâdinem, cù tamen id non semper eueniat, sùma certitudine vacat;
quod etiã affirmandù est de reliquis quæ solèt Meteorologi pronuciare nimirù,

N nubes

117

98 De Fide adhib. Diuin. ex Meteorologia.

nubes ante exortum Solem rubescens, ventos designare, easdem nigris permixtas, pluuias; rubescens circa Solem occidentem serenitatem future dici, & sic de reliquis.

117 Adde diuinationes, quæ feruntur ex meteoris Cometarum eo maximè incertitas esse, quod certò adhuc non constet, qua materia, aut quo loco efformentur; nam noua illa Stella, quæ in speciem Cometæ nostro sæculo visa est anno à Christo natò 1572. in Cassiopeæ sidere ad septimam tauri partem, respectu. verò polorum mundi in Ariete omnis motus proprii expers, & sequenti anno septuagesimo tertio paulatim attenuata corpore, & lumine decreuit, donec euauit: Cometæ itidem qui deinceps sub finem septimi, & septuagesimi anni arsit, circumque Solem volutus, cauda in partem non Soli directè, sed Veneris Stellæ aduersam, motu initio celeriore partium quinque, & lumine sensim deficiente à Nona Nouembris anni septuagesimi septimi, vsque ad viceesimam sextam Ianuarij anni sequentis in Pegasi Asterismo expirauit, non immeritò viris doctis, & eruditis totam Peripateticorum doctrinam de Cometarum ortu, materia, situ, & qualitatibus adduxerunt in dubium, cum obseruationibus Parallaxe non deprehensa sine, non in Elementari infra Lunam, sed stella illa in Æthereo summo, & Cometæ in eodem tractu, sed positu humiliore, qua Venus circa Solem vertitur; cum tamen certum sit elementares motus, & mutationes in regionem Ætheream inuchi non posse; fuit namque Epicuri deliramentum quasdam igneas stellas fingere in Æthere, quæ pabulo habituum elementarium indigeant vt resciantur, ac foueantur. Neque in hac sola parte de Cometis laborat, & hæret philosophia Peripatetica, sed etiam in multis alijs meteoris, vt in ventorum, fulminum, grandinum, niuium, terræ motuum, æstuum marinorum, tempestatum, & similibus descriptionibus, quorum si quis existimat rationes peruestigatas satis, & explicatas, meo iudicio multum errat.

118 Sic etiam licet plerique Meteorologorum ex eo certas reputent Cometarum insaufas præsignificationes, quod fuerint quampluribus experimentis probatæ, repentinas in Cælo faces veluti insaufas, ac lethales suspicientes; Alij tamen in Cometis nihil mali, nihil portentosi inuenere, sed potius omnia crinita sidera faustissima, ac salutaria fecere, id primo accipientes à Troianorum temporibus, quorum reliquæ cum patria iam incensa ex ijs cineribus ad lucem Italiæ meditantur, dum caperent de discessu consilium

----- de Cælo lapsa per umbras

Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

Ex qua pater Anchises felix faustumq. omen accepit eamq. felicissimum præfagium sibi atque nepotibus salutauit; Id quoque nec dissimili argumento accipientes à Romanis præsertim à Seruio Tullio plebeio adhuc puero, cuius cū regia Prisci Tarquinij vxor repentinis è cælo facibus vidisset ardere frontem, splendido illo admonitu cōdocta pronanciauit, Seruio Tullio quāquam serua natum, crescere tamen ad regium cum ætate fastigium; Id deniq. ab alijs innu-

innumeris faustissimis euentibus captantes, quibus Cometæ præfulgere, non tanquam faces minitabundæ, sed tanquam flammæ prorsus salutare, ac propitiæ. Cum itaque hæc omnia de meteoris, ac præsertim de Cometis adhuc in opinione versentur, hinc fit neque de meteoris vniversè, neque speciatim de Cometis posse certas prædictiones efformari, quibus omnino adhibeatur fides.

DISSERTATIO XXIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuationibus ex Pyromantia.

119

CONSVEVERE Pyromantes suas prædictiones ferre; non ex incendijs quodam naturæ ductu, & ordine erumpentibus, sed ex illis flammarum, vel cinerum voluminibus, quæ insano simul atq. infueto quodam impetu hinc inde ad perniciem iactata, ipsius naturæ fines prætergrediuntur; semper namq. ipsis visum est eiusmodi incendia à subterraneis specubus tursùm vi quadam præter ordinem naturæ raptata aliquid calamitatis portendere; licet enim possint subterranea incendia etiam casu excitari, quemadmodum contigit in illis fodinis, quæ sub Monfestino oppido olim apertæ sunt, quibus cum lumina à lapideis fuissent imprudenter admota, succensa repente materia alios flamma prorsus absumpsit, alios miseris modis affecit; licet quibusdam in locis carbones eruantur è venis, qui cum ferro feriuntur, statim exardescunt, ac nisi opprimerentur, atque obruerentur, bituminis fomite pastus ignis adolesceret in incendium; Licet in eo Colle, qui Villa magna dicitur locus sit Gagate abundans, lapide bituminoso, qui si à pastoribus succendatur, fit ignis, qui nulla vi aut arte extinguì potest; licet denique alijs eiusmodi modis sæpe excitentur incendia in subterraneis locis, ijs tamen non intinitur Pyromantes, cum de incendijs suas prædictiones ferunt, nam eiusmodi, licet fortasse diuinis ad aliquem finem excitentur, cum tamen neque à natura ad ostendendam sui ordinis pulchritudinem prouocentur, neque ex illis aliquid magni sequi soleat. non præbent idoneam prædicendi rationem.

120

His itaque omiſſis, quæ aut casu tantum, aut sola hominum voluntate excitantur, de alijs tantum, quæ semper admiranda tulerunt, nobis hic sermo instituentus est; vt dignoscamus, neque ex ipsis Pyromantas suas semper prædictiones benè instituisse; Quamuis enim admittamus ea omnia, quæ infra Lunam sunt a reano quodam nexu cum cælestibus naturam contexuisse, quod

EIT

e N

aurca

aurea illa apud Homerum catena indicat, ac de Sole potissimum interpretatur Plato; non propterea tamen admittendæ sunt Pyromantarum doctrinæ, quibus omnes eiusmodi incendiolorum causas referunt in astra, ex quibus postea, quæ euentura sunt, putant se certò coniectare; putant enim hæc incendia non aliunde excitari, quam ex octauæ orbis aberratione, dum extra orbitam ab Oriente in Occidentem, iteratòque ab Occidente in Orientem accedit, receditque supra verticem Arietis, atque Libræ duobus paruis circulis descriptis; cum enim motu accessus, & recessus ad eius circuli parui Cardines peruenitur, si Cardo aspiciatur à sideribus imbriferis, cuiusmodi sunt Hyades, Orion, Hædi, Scorpio, aiunt Eluuiiones effici; si à sidereo afflatu igneo, conflagrationes, atque incendia; modò abundè suppetat igni cognata materies, hoc est, magna vis bituminis, & sulphuris; Alijs verò in locis, quibus horum vis minor inest exæstuationes tantum fieri: In qua re videntur Pyromantes cum Platone consentire, qui ait, ea quæ de Phætonte Solis filio dicuntur non esse extrà omnem profusæ historiæ fidem, cum dicitur ascendisse currum Solis ardentem, aberrasse cum equis Aurigam, excitatum inde orbis incendium; facta namque cælestium orbium aberratione, docent necesse esse consequi conflagrationem. Quò etiam illud pertinere docent de quadripartito Astrorum consensu, quorum alterum igniferum exustiones, atque incendia gignat; Imbriferum alterum, quod eluuiiones; tertium motiferum, quod agitatione telluris ædificiorum substructiones, vrbesque integras demoliatur; vltimum portentificum, quod Cometas, & alias in aere formas prodigiosas accendat; quorum astrorum directiones, ac profectiones, cum ad loca definita peruenerint, tunc, aiunt, miras in orbe terrarum conuersiones rerum fieri; ac propterea relatis in astra eiusmodi incendiolorum causis, facili negotio ex ipsis, quæ consecutura sint, posse prædici.

At hæc omnia, cum omnino incerta sint, non valent nostram Pyromantibus ad iudicandæ fidem; latet enim adhuc apud omnes, quænam sint veræ incendiolorum causæ efficitrices, quinam fines, vel naturales, vel arcani; atque ex hæc tanta rerum incertitudine putant nonnulli omnes incendiolorum præternaturalium causas esse in malos Dæmones referendas, qui vetustò, atque insito quodam in homines odio perpetuò ardent, quibus nihil aliud est propositum, nisi communis omnium interitus, cum ipsis vltimatissimum sit in mortalium stragem grassari, præsertim ignibus, & incendijs; Sic etiam esse quammaximè incertos, occultos, atque ignotos incendiolorum fines ex eo constat, quod multa, quæ in dies infusa conspiciuntur; non modo abdita sunt in ipsius naturæ maiestate, sed etiam cortina diuinitatis obiecta vix parere possunt; & licet Deus æquè, ac naturâ nihil frustra moliri dicantur, quò tamen sua ipsorum molitione contendant, serè omniis ignorat; nec tantèsi Deus sæpe excitet incendia ad deterrendos à scelere mortales; atque ad suam declarandam vim, supremamque potestatem omnibus indicandam; non proinde hic vnus censeri debet diuinæ illius mentis arcanæ finis, cum alios innumeros sibi obic-

ctare

I 2 I

ctare queat, quæ nostro nullatenus subesse possunt iudicio; habent siquidem incendia omnia, suas causas, suos fines; sed quid ex ipsis intendat summus naturæ molitor, adhuc incompertum est; quo fit, ut licet cognitis causis, & causarum agentium finibus possint multa, quæ sequuntur coniectari, non possint tamen omnia, latentibus semper supremi agentis collineationibus.

122 Ex ipsis denique præfensionibus, ac prognosticis, quæ ex insolentibus incendijs ducuntur à Pyromantibus, eorundem fallaces coniecturæ apertius deprehenduntur; cum enim ex eiusmodi incendijs facibus, ac lumine tetras malorum noctes mortalibus prænunciant, hoc ipso, quod solas regnorum, ac Rerumpub. vastationes ex incendijs prædicant, in suis prædictionibus falluntur, nullaque fide digni habendi sunt; cum nihil profus sit, quod Pyromantes ex incendijs in orbis exitium vaticinando deriuent. Quod si ad quædam confugiant incendia, quibus semper funestæ malorum excitatæ sunt tragediæ; ad illud nempe, quo Mons Albanus profundum olim aperuit hiatus, flammarumque globos ingentes euoluit in Cælum, ex quo magna Romanorum clades per Cymbros, & Theutones superatis Alpibus orta est: Ad illud etiam non minus calamitosum, quod non multò post accidit, cum immani confussa motu tellus, soloque in mirandam altitudinem depresso torrentem effudit igneum, ex quo miserima eiusdem gentis strages consecuta est, pænis eam inferentibus, & peste quoq. grassante: Ad illud cum in agro Caleno repente flamma exorta scisso terræ hiatus, fruges omnes, & arbores vna cum stirpibus absumpta sunt; Ex quo Picentes Romanis noui hostes facti sunt: Ad illa denique Vesuuij, atque Ætnæ montis se transferant incendia, ex quibus tot mala, tot calamitates, & exitia semper orta sunt; Multò tamen maiora ex eiusmodi incendijs bona prædici, ac coniectari poterant, quam mala, cum ex scriptoribus habeamus longè frequentius felices rerum euentus incendia illa vel comitatos, vel subsequutos fuisse; certè namque Gn. Cepione, & C. Lælio Coss. cum Ætna immanis flamma seuiret, atque omnis Italia eam ob rem suspicione, ac metu malorum teneretur, tunc annus pacatissimus fuit, victo ac profligato Viriaco potentissimo hoste; Sic etiam cum ex agro Vuilsensi repente ignis eruperit in incendium, flammarum globis in altum exturbatis, tunc à Romanis Thraces, ac Barbari in Macedonia subacti. Possè alia multa numerando percerere, quæ Pyromantæ ad sua prognostica roboranda commemorant; Sed ad incendia Vesuuij, ex quibus aliquid semper mali prænunciant, properandum est; Conflagrauit quidem Vesuuius omni æuo, at non omni æuo mala tulit, aut comminatus est; Arsit sub Aralio Ægypti Regis, sed eo anno incidit Iacobi conceptus, & ortus ex Isaaco, quo nihil humano generi auspicius; Arsit etiam sub Tito Imperatore, sed huius pietas in reficiendis ruinis admirationi fuit, quemadmodum in cæteris humano orbi procurandis bonis, ex quo meritò dictus est, Deliciæ humani generis; Post hæc Vesuuius alij multis arsit incendijs, præsertim cum Ægyptum, Syriam, Libiam, Bizantium cinere contexit; at tunc Eudocia iunior. nupta Hunnerico Genseric.

rici filio, Ariarum pertaxa torum Hierosolymam petijse; ibi contemplatura maius diuinæ pietatis incendium. Hæc & alia, quamplura felicitatis argumenta; quæ ex incendijs afferri possunt, aut saltem incertas reddunt Pyromantum prædictiones, quibus semper mala minantur; vnde à nobis potius damnandæ sunt, quam excipiendæ, nostra in nobis suspensa fide, aut nobis ipsi retenta.

Cæterùm licet ex magnis Planetarum complexionibus multa admiranda infra Lunam effici soleant, atque ex his sæpe etiam excitentur incendia, ventura quædam portendentia, 123

*Nec dubium quin & noctis nitore aurea Luna
Quin & Saturni graue sidus, & æquior orbi
Stella Iouis; quin pulchra Venusque & Martius ignis
Ac reliqua Astra etiam mutant elementa, trabantque
Perpetuum, & latè magnos dent undique motus
Præcipuè sedem, si quando plurima in vnam
Conuenere, suo vel multum deuia cursu
Longè alias tenuere vias. Hæc scilicet annis
Pluribus, & rapidi post multa volumina Cæli,
Eueniunt.*

Vis tamen, quæ ad immutanda sublunaria potuit à Natura Astris tribui, non potuit tamen liberi animi iura quoquo modo tangere, aut violare, ex quibus cum plura pendeant, quæ à Pyromantibus prædicuntur, ea potius à nobis ciuranda sunt, quam credenda; huic facta sint, quæ prænunciantur, siue infesta; cum hæc in omnibus prædictionibus regula statuenda sit, nihil ex ijs certò præsentiri, aut prædici posse, quæ ad hominis spectant arbitrium.

Si verò Pyromantum prædictiones sumantur ex ijs ignis affectionibus, quæ etiam Pyroscopiam constituunt, nimirum ex luce, quæ vel ex cineribus emicet, vel affulget in ara, aut in capite alicuius, aut ex alijs igneis impressionibus, sed præsertim ex pice, quæ trita in ignem spargebatur, ex tædis pice illitis flamma accensis, & certis characteribus signatis, ex flammis ipsis in vnum coeuntibus, aut vicillim resiliens, de quibus dictum fertur apud Silium Ital. 3. 124

*Diuiinarumque sagaces
Flammarum*

Has quoque semper fuisse inanes, fallaces, ac ridiculas pro certo habendum est; quæ enim ratio ferendarum prædictionum in eiusmodi rebus esse poterat, quæ solo casu fiebant, ac regebantur; quæ ratio prædicendi, hæc erat, si victimam statim ignis absumeret, auspiciatum fore; si ignis parceret victimæ inauspicatum, si tædis accensis flamma in vnum coiret, res bene casuras; si diuideretur, si tricuspidem in altum surgentem efficeret, gloriæ augurium esse extitutum? Quæ ratio prædicendi, si ignis in ara spectaretur caligine permixtus, vel lucidus? Si plures apices efformaret, vel vnum; si in plures scinderetur partes, aut

DISSERTATIO XXIV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuationibus ex Aeromantia.

QUATUOR diuationis species potissimæ solent, Varrone 125
 teste ab Elemētis mutuari, Pyromantia scilicet, Hydroman-
 tia, Geomantia, & Aeromantia, quæ pro ipforum elemento-
 rum varietate sua vaticinia ferunt; atque inter cæteros cins-
 modi diuinatores Aeromantes dicuntur illi, qui ex signis, quæ
 in aere eueniunt, futura prænuntiant, ab ortu præsertim si-
 gna auspicata sumentes, ab occasu infaulta, à Meridie, & Septemtrione occul-
 ta, & non manifesta; ex quibus tamen, quemadmodum etiam ex alijs in ipso
 aere constitutionibus, ac mutationibus cum nihil certi præiuderi, atque præ-
 dici possit, neque fidei adhibendæ argumenta decerpi debent; cum verò ea
 quæ ad prædictiones attinent præsertim circa aeris mutationes, & constitutio-
 nes latas, penè innumera sunt, hic tantum quædam perstringemus, ex quibus
 reliqua facili negotio poterunt deduci; solent namque Aeromantes aliquid
 prædicere vniuersè de aeris constitutione per totum annum, aliquid verò tan-
 tum de constitutione per anni quadrantes, siue tempestates; aliquid de consti-
 tutione per singulos anni dies, atq. ad prædictionem cōstitutionis per totum annum
 erigunt, aut quatuor, aut octo, aut duodecim figuras cælestes; quatuor, scilicet ad
 quatuor momenta, quibus Sol in Arietem, Cancrum, Librā, Capricornū ingre-
 ditur: quatuor ad Nouilunium, Pleniluniumuè, quod proximè vnumquemque
 horum ingressuum præcedit, & quatuor ad Nouilunium, & Plenilunium, quod
 proximè consequitur; ac tum notatis singulorū planetarum locis tam in figura,
 aut domibus, quam in Zodiaco, aut signis, colligunt omnes omniū Planetarum
 fortitudines, omnes omniū debilitates, Et acceptis ijs, quorū plures fortitudines
 sunt, quæ debilitates, ad illū tandem attēdunt, qui omniū reperitur fortissimus,
 ipsumq. totius anni Dominū constituunt; alioq. in sociū adhibito, qui plurima
 post ipsū habet, sic ex vtroq. de futura totius anni cōstitutione pronūciat. que

O colli-

colligunt ex dicta obseruatione, nimirum, vel regnatos potentissimos æstus, vel rigidissima frigora, vel siccitates, vel pluias, sed præsertim quæ futura sit salubris, vel insalubris aeris temperies; quæ si uigum copia, vel inopia, & id genus alia. Ad prædicendam uerò constitutionem per singulos Quadrantes ex tribus cuiuscunq. Quadrantis figuris colligunt similiter Dominum cuiuscunq. Quadrantis pro fortitudinum prædominio, ac tum pro Domini natura pronunciant, quale futurum Ver, qualis Æstas, & Hyems. Ad predicendam denique constitutionem per singulos dies quatuor præcipuè Themata quolibet mense erigi uolunt, ad momenta nempe Nouilunij, Plenilunij, & utriusque Quadraturæ, ac tum collecto pari ratione Quadrantis mensis Domino, tam de constitutione aeris per totum mensis Quadrantem pronunciant, quam de constitutione in singulos dies, prout dominium languescit, aut uiget.

126 His & alijs eiusmodi, quæ prænunciare solent Aeromantes esset quidem adhibenda fides, nisi ut plurimum horum quoque prædictiones à certo ueritate uentus non aberrarent; quin inio hæc quoque sicuti id genus alia ipsa uanitate uaniora apparent; nam ille quidem Dominus Anni, Tempestatis, Quadrantis Lunæ, & mensis fictitium tatum solet habere dominium, scilicet ex solo Aeromantum placito concessum. Additur neminem posse esse certum illius momenti, quo Sol in Cardinali puncto est; quod maximè refert ad ferendas eiusmodi prædictiones; nullæ enim sunt Tabulæ, Ephemeridesque, quæ Quadrantis diei certitudinem ualeant facere; quippe tametsi Tychonicæ ad uerum proximè accedat, & quidpiam tamen adhuc deest, & saltem constat hæcenus nullas fuisse habitas, quæ non à uero exorbitarint. Et si se ipsos tueantur etiam Aeromantes, ut reliqui Coniectores varijs experimentis, & obseruationibus, inter quas memorabilis adhuc est illa uertatis olearû prænotio habita à Thaletæ, qui ex hoc omnes olei officinas, quæ & Miletæ, & in Chio erant, paruo pretio conduxit, ut inde magnam postea pecuniæ vim colligeret; ipsi quoque parum firmum tutamen quærunt, cum experimenta ipsa, & euentus, quos prædictionibus respondentes faciunt, à quamplurimis aut negentur, aut uertantur in dubium; quemadmodum etiam à pluribus Thaletis prædictio, seu prænotio planè ridenda censetur, cum eadem fieri potuisset à quocunq. Agricola, non ab aere, sed potius ab aqua olearum uertatem coniectante.

127 Solent autem præsertim Aeromantes suas prædictiones concinnare ex ijs, quæ insolenter accidunt in aere, siue sint prodigiôsæ admodum pluiæ, siue guttæ sanguinis defursum, aut ex aristis depluentes, siue lapides ad modum grandinis cadentes, siue salgentes in ipso aere imagines, siue id genus alia, quæ etiam ostenta uocantur; hæc enim omnia semper uisa sunt Aeromatibus aliquid portendere omnino insuetum, ac naturæ ordinem, & uires excedens, in quorû tamen ferendis prognosticis sæpius halucinati sunt; quod præsertim quibusdã accidit Socratis æuo, qui regnante Philippo Macedone, cum uia quamdam prætereuntes omnes intra duos sita montes repente moreretur, inde aeris infectione, ex mala siderû cõstitutione prædixere, cû tamẽ Socrates sapiētissimus
vir aliam

vir aliã in aere infectiõnẽ agnosceret, quẽ à duobus Draconibus in ijs môtibus degentibus proueniret; alrẽ siquidẽ intra illos duos môtẽs erecto speculo chalybeato cõfpexit illico duos Dracones cõtra se mutuo pestilentẽ spiritum exhalantes; quapropter, licet Aeromantes multa p̄gnunciare queant ex perfecta aeris eiusq. qualitatu notitia, cũ tamen in hac quoq. sæpius decipiãtur, idcirco ipsi quoq. non omnino credendum est; licet enim ab ipsis quædam portentiõnẽ pluuiã, nebulã, grandines, atq. procellã, quẽ fiunt in aere, aliqua quãdoq. certitudine prænosci, ac prænunciari possunt, non tamen sic ea, quæ ex eiusmodi portentis sunt euentura, cum hæc vt plurimũ cum liberis, alijsq. particularibus causis sæpissimẽ connectantur, quarum notitiam non ita facile attingere valẽt. Hinc reuocantur adhuc in dubium ea quæ à pluribus scriptoribus narrantur, quod nimirum ad denuncianda mala vêtura in Chersoneso toto die pisces depulcrint, in Dardania, & Præonia ranæ; Circa Castellum Carissanum liquores omnino lactei; alibi cocti lateres, & lapides; nec certum omnino perhibetur, quod Anaxagoras dicitur prædixisse, scilicet saxum magnum è Sole casurum præcedente Comete per plures noctes in Cælo flagrante.

Sic neque tanquam omnino certa recipitur magna illa fulgentium in aere 128
effigierum varietas, quam non vetusta solum, sed recentia etiam obseruarunt tempora; Quod scilicet in Ocniponte hæ visæ fuerint imagines, Aquila stans in colle, ac trepidans, cui è regione obuiabant alię tres velut hostiles imagines, quarum primam Camelus erat respectans flamma in orbem circumdatus; alteram Lupus flammã ore euomens, flammeo itidem orbe septus, quem sequebatur Leo, cui vir cataphractus stans in aditu montium, blandẽ contrectabat iubã, & vicissim huic blandiri Leo videbatur, pedem velut saltabundus porrigens. Quod paulõ ante mortem cuiusdam Saxonie Ducis electoris conspectæ fuerint in eadem regione hæ effigies in aere, primo arbor arriqua, marcida, & euerfa; secundo loco expeditus Eques gestans arborem, sed truncatam ramis; tertio canis venaticus, quarto magna, & atra crux in densa nube; quinto ex ea nube fulmen excuti horribile cum ingenti fragore, sonituque terribili; tantamque deferre secum vim flammaram visum est, vt pagum, in quem traicci videbatur, incensurum putaretur, & puella exterrita magna voce matris imploraret opem, seque suscipi, ac tegi flagitaret. Quod eodem fere tempore, quo sædus Schmalculdense sancitum est aliæ visæ fuerint in aere fulgere imagines, quæ exitum fæderis effigurasse iudicantur: licet enim hæc & alia plura in aere diuersis temporibus contigitse portentosa multi fateantur, quibus plures in orbe terrarum fuerint depictæ, atque præfiguratæ mutationes, tamen non apud omnes eadem certitudine recipiuntur; ac propterea non omni iurẽ nostrã sibi vendicant fidem. Fatemur siquidem non impossibile esse eas efformari posse in aere imagines, vel ab halitibus in aerẽ raptis, ac fortuitõ concurrentibus, quæ etiã lumine cælesti possunt colorari modo nitore fulgido, modo flãmeco, & flãmanti rubore pro varia fumorum conditione; fatemur etiã eas à Deo, vel ab Angelis cõfingi posse, atq. declinari ad futura prænunciãda; at

non proinde fatemur hæc ita facile euenire, vt semper in aere aliquid in promptu sit, quod nos moueat ad adhibendam fidem Aeromanticis prædictionibus.

129 Attexendum hic quidpiam videretur de alijs prodigiosis rebus, quæ censentur vulgo in aere fieri, ex quibus apud Historicos multæ prædictiones, plura prognostica lata inueniuntur; sed quia nimis fabulosa sunt, idcirco relinquuntur; Quod enim pluerint aliquando vituli, vt scribit Auicenna, omnino incredibile est; nisi quod hæc fabula excusari solet, quatenus potuit Vitulus ex vno loco vi turbinis cuiuspiam immanis abreptus in alium trãsferri locum, eoque decidere; & sic qui cadentem vitulum obseruauerint, existimare poterunt genitum fuisse in nubibus, & ex aere decidisse. Quod etiam affirmari potest de carnibus, lapidibus, Ranis, & id genus alijs; difficile namque omni Philosopho videri potest, materiam intra nubes, atque in aere ita cogi, ac temperari, vt euadat vera caro, vel verus lapis; ad summum enim poterit apparere fungosum aliquid simile carni; vel durum aliquid simile lapidi; ac tales fungosas carnes apparentes, scribit Plinius, pluuisse L. Volumnio, & Seru. Sulpitio Consulibus. Sic de lapidum pluuia quam ad singulos penè annos commemorat præ cæteris Linius, sanè videri hos lapides non alios esse, quam grandineos, sed insignis magnitudinis, & à quibus strages edi possit ingens; si enim veri lapides apud Veteres ita frequenter ex aere decidissent, hæc res etiam nostris temporibus fuisset obseruata; nam quod interdum eructentur è terra singulares quidam, & pauci lapides, ij tamen dici non possunt cadere ex aere instar pluuia; ac propterea neque ex illis veluti ex quibus in aere natis prodigijs licet vaticinari, atque ventura prædicere.

DISSERTATIO XXV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Hydromantia.

VANTA sit inanitas prædictionum Hydromanticarum, 130
 qualis etiam sit ipsis adhibenda fides, ex eo maximè liquet,
 quod ex varia aquarum inspectione, ipsæ quoque variantur,
 ac si futura penderent ab aquis aliter vel aliter obseruatis,
 ac varia agitatione commotis. Præsertim vero ex eo inter
 cæteras sunt eiurandæ prædictiones eiusmodi, quod in ipsis
 sæpe etiam euocentur Dæmonum umbræ respondentes, quibus nihil horribi-
 lius, nihil fallacius; Quin imo, cum apud varias gentes, & nationes fuerint
 semper ridenda quædam obseruandæ, seu inspiciendæ aquæ instituta; ex hoc
 ridiculas quoque ac nulla fide dignas esse Hydromanticas prædictiones aper-
 tè colligitur. Tria vero potissimum exercentur apud Hydromantes diuina-
 tionis genera, quæ omnia omnino censemus improbanda; Primum illud est,
 cû Cyatho aqua impleto annulus superimponitur & filum pèdens à digito, à
 cuius annulo definitis ictibus per magicû carmen quæsita proferuntur. Alterû
 est, cum in aquam silentem verbis quibusdam prolatis tres iniiciuntur silices,
 ac ex orbibus implicitis, quos illi efficiunt, futura coniectantur. Tertium est,
 cum in fontibus ad hoc selectis placentæ quædam immittuntur, ex quibus ven-
 tura eliciuntur; si enim placentæ in fontem missæ fundum petunt, auspiciatum
 est, quod quæritur, si respuantur, inauspicatum. Quid his diuinandi modis
 stultius, quid ineptius?

At alia proferenda sunt longè ineptiora, vt clariùs constet hydromanticas 131
 diuinationes omni ratione carere; perhibetur namq. ad oraculum Apollinis
 Thyrcæi fontem fuisse, vbi post aliquot verba mullitata, facies rerum, de qui-
 bus consulebatur, statim apparebant; Sic fertur in subu-bio Antiochiæ Ca-
 stalium fontem fuisse, cui nomen Daphnæ, habens vaticinias venas; easq. aiunt
 Adriano imperium prænucciassè; produnt namq. hunc Imperatorem solum
 intingentem in fontem, inde hausisse futurorû cognitionem in folio scriptam;
 cumq.

110 De Fide adhib. Diu. ex Hydromantia.

cumq. iam ad imperium euectus esset, fontem illum obstruxisse, ne quis alius ex eo futura cognoscere posset. Refert etiam Pausanias in Achaicis fontem quemdam Cereris fuisse, in quem si speculum alligatum è fune tenui demitteretur, facies ægroti, de quo fons ille consulebatur, reddebatur statim aut vt mortui, vel vt conualescentis. Ex putco Æsculapij ne dum aqua tollebatur, quæ homines mutos vocales faciebat, sed etiam occultorum peritos, ac futurorum vates. Apud Trallos fons quidam consulebatur, cum belli euentus præscire vellent eorum populorum principes, ac duces. Penè innumera sunt de eiusmodi aquarum inspectoribus commenta, quorum sola recensio ipsis fidem adimit; neque in ijs omnibus percensendis operæ pretium est diutius immorari, cum ipsa sibi propriam occinant fatuitatem.

132

Nec validioris argumenti esse potest ad firmandas Hydromanticas prædictiones mirabilis fons ille Epiri Ioui sacratu, ad quem si faces accensæ admo-uerentur statim extinguebantur, si extinctæ accendebantur, ex cuius inspectione quamplura vaticinia fundebantur, quæ vt plurimum comprobabat euentus; nam imprimis pleriq. fabulosum illum fontem perhibent; & si essent credenda, quæ de illo, miracula seu prodigia circumferuntur, non propterea essent recipienda vaticinia, quæ ad eius inspectionem fiebant; illæ namq. fontis mutationes, quæ frequentissimæ obseruabantur, à causis quibusdam naturalibus poterant provenire, absque eo quod censerentur diuinitus immixtæ ad futura prænuncianda. Quod etiam affirmari debet de alijs eiusmodi prodigiosis fontibus, præsertim de Gratiopolitano, de fonte collis martij, de fonte apud Ammonis sanum, de quo dictum est apud Lucretium

Esse apud Ammonis sanum fons, luce diurna

Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur.

Et de alijs denique omnibus, in quibus naturæ miranda conspiciuntur; non enim ex hoc natura dicitur vim diuinandi indidisse, quam natura ipsa in sui perfectione nunquam experta est.

133

Hinc omnino continenda sunt cætera illa, quæ ad hoc diuinandi genus referri solent apud Veteres, præsertim, quod mulieres Germanæ fontu, vortices, & agitationes omniu obseruarent, vt futura prædicerent; Quod Eubæenses, & Siculi ex agitatione I elagi futura persentirent; Quod Celtæ Rheno fluuio partus legitimos clypeo impositos explorarent, atq. de agendis per ipsos eo modo diuinarent; Quod populi quidam limpida poculis aquam infundentes, in illa aqua imagines futurorum videret, sicq. illa prædicerent; Quod Numa ad diuinandum hydromantia peræpe vltus fuerit, ideoq. Nympham Fgeriã coniugem habuisse, quod aquã ad hoc exportauerit; Quod apud Clarios, & Colophonios populos duo fuerint fatidici fontes, ad quos gentes ceteræ de fati cuiuscunq. consultiuæ magna frequentia accederent; Quod deniq. libri integri de hydromanticis prædictionibus fuerint conscripti; nam hæc omnia non nisi Veterum deceptionem, atq. halucinationem commonstrant, ea etenim ad diuinandum adhibentes, quibus nulla potest inesse ratio, nullaq. fides adhiberi.

DIS-

DISSERTATIO XXVI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Gæomantia.

DPLEX diuinandi genus per Gæomantiam Antiquis vsur-
 patum est; vtrumque tamen tanta insipientia laborans, vt
 nullam vnquam sibi potuerit fidem indipisci; & etenim Gæo-
 mantia parte, quæ in punctis posita est, atque in quibusdam
 certis figuris pari, vel impari numero ductis, atque ad certa
 cæli signa reuocatis, nihil stultius esse potest, cum dicar, pun-
 cta illa, vt vim diuinatricem consequantur, fieri oportere in terra digito indi-
 ce, cuius pungentis manus per quosdam terrestres spiritus moueatur; ita etiam,
 vt hæc Geomantia ars sexdecim figurarum in puluere nomina artificiosa dis-
 spungat ex sexdecim additis diuersis punctorum ordinibus, quæ nomina sin-
 gulis suis astris respondeant. Altera etiam Gæomantia parte, qua diuinatio-
 nes sumunt ex terræ motibus, crepitu, rumore, tremore, voraginibus, exhalationibus,
 nihil ineptius potuit excogitari, cum hæc omnia suas causas habeant
 in natura, ex quibus, si de euenturis vaticinari fas esset, semper ijdem cõseque-
 rentur effectus, quod tamen non experimur, licet immotus, & constans sit in
 natura causarum ordo ad suos effectus. Qua de causa Socrates aduersus Athe-
 nienses querelas intorquens fatuos Gæomantes sæpè compellat, scilicet terræ
 motus, tremoris, atque hiatus quam maximè obseruatores, qui ad omnem cre-
 pitum comitia statim dirimebant, inde aliquid insulti auspicantes, cum ta-
 nien sæpius etiam experti essent nihil mali ea signa alias attulisse. Quin habemus
 sæpè à Scriptoribus Romanis redargutum Neronem, quod rimium Gæo-
 mantia fideret, dum ad quemcumque terræ tremorem pauefactus aduersa si-
 bi, & Galbæ prospera ominabatur; nihil enim ex hoc Gæomantia genere ha-
 beri potest, quo liceat malorum, vel bonorum imminentium prædictiones ferre;
 quemadmodum etiam, neque ex alio genere supraposito. De vtraq; hac
 Gæomantia essent plura alia dicenda, at quoniam multa iam alibi dicta sunt,
 que

112 De Fide adhib. Diuin. ex Gæomantia .

quæ fecimus ad alia diuinationum genera spectantia , paucis ideo in hac re contenti erimus ; id vnum pro certo statuentes Gæomanticis prædictionibus nullam esse adhibendam fidem , cum in ipsa quoq. omnia sint , vel superstitiosa , vel ratione carentia ; qualia erant præsertim puncta illa , quæ ad diuinandum mucronibus quibusdam imprimebantur , cum impressionis obseruatione , de quibus illud dictum accepimus à Comite mirandulano

Atque frequens bibulam mucro cum pungit arenam .

DISSERTATIO XXVII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Teratoscopia.

RÆTER nota, consueta, ac naturæ conformia rerum effecta, interdum noua quædam, inusitata, rebusq. naturalibus dissimillima animaduertuntur, quæ enormi quodam, ac deformi genere, vel specie à cæteris discrepantia, solent animos humanos pauore corripere, ac veluti præfagia tristium, & calamitosorum euentuum æquè metu, atq. admiratione commouere; Inde Teratoscopiam ostentorum, portentorum, monstrorum, atque prodigiorum, luctificum quiddam & miserum portendentium interpretatione nominarunt Græci; & inde etiam portentorū interpretes, ac coniectores Teratoscopi dicti sunt, quorū interpretationibus, ac vaticinijs quærimus hoc in loco an sit fides adhibenda; cum enim mētes nostras pauidas natura, & trepidantes magnoperè id portentorum genus quaterere soleat, ac consternare inq. malorū expectationes conijcere, indita quiddam ipsorum malorū imminentiū pensatione, optimum erit, ac saluberrimū istius dissertationis institutum nedum quæ-
 135
 rere, sed decernere, quonā modo sint à nobis accipienda portenta, quæ vulgò habentur velut impendētium calamitatum signa, an nimirum sint omnino despiciēda, atq. in ordine ad diuinationem tenenda prò nihilo; siue portentorum nomine hic intelligantur tantū errata naturæ elementaris, quæ in hac inferiore regione conspiciuntur, siue insueta quædam in natura cælesti, & superiore; nō enim voco hic in quæstionem, an quicquā possit in cælesti, & ætherea regione innouari, vel id tantum fieri possit in regione elementari ex imperfectione materiæ; complector siquidē hoc loco portenta omnia, ostenta, prodigia, monstra, quocunq. loco fiant, siue in quacunq. naturæ parte obseruetur, siue per infustos congressus, & commixtiones stellarū progengerentur, siue ob enormia corruptæ materiæ vitia proueniāt, siue alio quodā externo, & aduentitio impulsu edātur in lucē; Latini namq. ostēta vocarunt ab ostēdendo, mōstra à mōstrādo

P

vt ait

114 De Fide adhib. Diuin. ex Teratoscopia.

vt ait Tullius, prodigia à prædicendo, portenta ab intentando, quasi ea, quæ cueniunt, ipsa portenta intentent; ex quibus Erymologijs suas prædictiones extraxere Teratoscopi.

136 Portenta igitur, seu prodigia, & omnia, quæ insuetæ naturæ ordine fiunt, non semper habere futurorum præsignificationem constantissimè affirmamus; etenim apud Philosophos omnes pro comperto habetur plura exortiri monstra ex solo concurrentium causarum defectu, vel impedimento, absque eo quod aliud malum in natura contingat; est namque Elementaris materia valde prona, ac procliuis ad degeneres, & abeitrantes motus; idque obtinet, vel à propria imperfectione, qua valde discrepat à Cælesti; vel ab alijs causis forintecus accidentibus, quæ à suis obtinendis effectibus impediti possunt, & auerti; qua propter, qui ex eiusmodi effectibus aliquid aliud coniectaret præter malum ipsius naturæ, quod in illo portento, vel monstro constitutum est, malè coniectaret; neque eiusmodi coniectori fides esset adhibenda; & licet Deus naturæ author plerumque eiusmodi portentis vtatur ad aliquid aliud efficiendum, vel consignificandum, cum tamen id ex occulto diuinitatis arcano, vel ex ignoto prouidentia diuinæ consilio nemini pateat, frustra ex illis portētis prædictiones suas fetunt Teratoscopi; Quod si ex euentuum obseruatione pluries deprehensum sit, portenta quædam omnino insolita semper aliquos singulatos attulisse casus, aut grãdia mala præfigurasse, vt funestas clades, sæua bella, & id genus alia, cum tamen in his nullus ipueniatur effectuum cum suis causis nexus, nullus ordo, ideo nihil certi, quod sit ratione formatum, prænunciari potest; Ad summū namq. portenta cum suis **connectantur** causis in diuina voluntate, quæ Teratoscopis non reuelatur. **Quo fit,** vt quamuis ostentis, portentis, monstris, atq. prodigijs sæpe vtatur Deus ad monendos, vel extertendos homines de futuris malis imminētibus; non possit tamen ex ipsis aliquid certò præsciri, aut prædici à Teratoscopis, sed ad summum aliquid incertum probabiliter coniectari; idq. solum in vniuersum, nullis certis casibus in specie, vel indiuiduo prænotatis; hæc q. tantum ratione licet eiusmodi prædictionibus fidem adhibere.

137 Cæterum si loquamur de monstris, quæ ex animantibus nascuntur, ea suis causis adscibenda esse, philosophia docet; multa enim ad hæc generanda vis est, & dignoscitur in ipsa natura; sic distincta matrix, licet vnum concipiat semen, gemellos format fetus, eosq. absoluit, si suppetat materia; si verò constitutendis duobus integris distinctum semen non sufficiat, vni ex redundante, & superflua materia plura adiunguntur membra, aut vni thoraci duplicata applicantur capita; & hinc partus bimembres, bicipites, ternis, quaternisue manibus, & pedibus; sæpe enim ex conceptis inchoata feminibus, aut peruertuntur, aut tuptis inuolucris, vel dilabuntur ad latera, vel procumbunt, atque ex mutato situ distortam, atque deformem adipiscuntur speciem; sæpe etiam ex permixtione, & affluxu nouæ materiæ turbantur, & vitiantur ducta à natura prima fetuum lineamenta; & præcipua vis monitorum formatrix seminum redundantia, vel defectui deputari debet; quemadmodum etiam

etiam si diuersarum rerum semina commisceantur, ijs singula ex se propagatas partes figuris conformant, quas habent, atque ita fetus ex discrepantium rerum partibus, ac figuris obscæno sædoque aspectu componuntur.

Si ad ostenta procedamus, hæc quoque suas habere naturales causas quamplures fatentur; ostenta autem ea dicuntur, quæ non solum in vicino aere, ceû picturis expressæ visuntur imagines, sed etiam quæcunque in sublimiori siderum cælo perpetuis orbium circumuolutionibus nobis apparent; harumq. fulgentium in aere effigierum magnam varietatem non vetusta solum, sed recentia etiam obseruarunt tempora; cum sæpe nubes & vapores stellarum radijs resperi variis vario positu videantur imagines exprimere. Quanquam enim quæsitum omni tempore sit, quænam vis talia pingat in aere, vel in cælo simachra; an scilicet cum nunquam halitibus aer vacet, halitus illi fortuitè concurrentes lumine cælesti colorati; an verò intelligentes ea exprimant naturæ futurorum euentuum præsciæ; meliùs tamen semper decretum est, ea naturaliter fieri, varijs causis ad ea concurrentibus, quas Meteorologi non ignorant.

Prodigiorum denique licet sit magna varietas, vt Iulius Obscquens adnotauit, ea dicimus vt plurimum ad Elementorum alterationem, aut confusio-
nem esse referendam, ex aliquo accedente, quod eorum naturas, & qualitates pro tempore immutet; sic antiquis temporibus imbres sanguineos, scintillantes inter pluendum guttas, & feruidas pluias frumentaceas, inusitata etiam magnitudinis grandines, ceû figuris hominum expolitas multæ senserunt gentes. Atratas paludes sanguine fluxisse, Terram in cruentas erupisse scaturigines, Aristas guttatim sanguinem extillasse; statuas, & simulachra in templis copioso sudore diffuxisse, etiam sæpius extersa, & siccata, tradunt historiæ; quæ omnia commemorare nimis longum est; Atque in his etiam statuendum est, vel ab ipsa natura, licet aliquo inuerso ordine, & actione positas fuisse illas immutationes, vel si diuinitus, id factum quidem esse ad aliquid portendendum quod tamen Teratocopis esset omnino ignotum.

DISSERTAT. XXVIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Magia.

140

MAGORVM ars, quæ apud antiquos Persas amplissima fuit, atque honestissima; quæ solis tribuebatur Sacerdotibus, quorum & dignitas erat summa, & autoritas præcipua; Quæ etiam Prophetiarum peritissimos sua appellatione cohonestabat, tandem ad Diaboli artificia, & ludibria delapsa est, quibus Diabolus ipse ex euentibus per magos prænunciatis attenta hominum leuitate indebitam sibi captaret fidem: Inde factum est, vt neglecta cælestis doctrinæ veritate commenticia quædam Magicæ artis dogmata inualescerent, atq. radices agerent ad fallendos simul ac perdendos homines præstigiæ, quibus contaminata religione, & penitus corrupta anilibus fabulis philosophia, relicta vera naturæ cõtemplatione nescio quæ signa comminiscerentur, ex quibus diuinandi artem extruerent, eique superstitiones ratione sive variâ scrutandorum euentuum adiungerent, quæ tamen essent infanioribus semper Philosophis, Theologis, probisque viris redarguendæ, atq. omnino condemnandæ: Inde etiam ortam tantam specierum magiæ varietatem, ac diuersitatem à Veterum monumentis accepimus, quarum tamé potissima ea est, quæ vaticinatrix dicta est, in plures ipsa quoque partes, ac species distributa, cuius præsertim errores hic insectamur, damnamus, ac reprobamus.

141

Primo autem loco occurrit nobis damnanda illa Magiæ pars, quam Græci Necromantiam appellant, quæ nimirum à manibus ex orco accitis, ac vi quadam verborum, ac circularum extractis futura sciscitatur; cui omnino fidem esse adimendam statuimus; quemadmodum etiam vatibus illis, qui sacrificijs, execrationibus, alijsq. eiusmodi ritibus superstitionis defunctorum animas solent ab inferis euocare ad postulandum de futuris; Quod scelus præsertim ductum est ex errore Antiquitatis Ethnicæ, quæ videtur in id etiam cum sanioribus Philosophis consentisse, vt putarent animas non interirè cum corporibus, sed solutas

lutas vinculis corporum, & carcere manere superstites, oculisque purioribus, omnia contueri, ac perspicere; & exactius, quæ per obtensas veluti nebulas ac sordes corporum, pernoscere, & assequi non poterunt, tunc intelligere, ac completi, certo tamen discrimine, nimirum, ut peritiores redire coactæ certiora futurorum darent responsa, imperitiores incertiora.

Sed quæ sit animarum separatarum, ac superstitum conditio, quò ferantur, 142
quid agant, quo differant animæ eorum, qui constanter cum virtute vixerunt ab illis, qui se omni obstrinxerunt scelere, atque in turpissimo libidinum ceno volutarunt, magna est apud ipsos Ethnicos dissensio, & discrepantia. Plato namque animas præstantium virorum, qui vel philosophiam excoluissent, vel ferijs virtutum studijs vitam traduxissent; qui pro iustitiæ defensione, atque Reip. subiissent pericula, sustinuisent certamina, has (inquit) omnes statim laxatas, atque explicatas corporum vinculis recta subuehi in cælum doctrina, & rectè factis velut alis sustollentibus: Reliquorum verò, qui turpitudini dediti fuissent, ac luxuriæ, vitamq. omnino à virtute alienam egissent, sordes, & vitia aggerassent, criminum pondere statim reprimi, terræque affigi; & tamdiù vagari circa sepulchra, suasque deplorare misérias, donec meritas luerent pænas contractasq. maculas expiant. Plutarchus verò ex narratione Solci cuiusdam, qui ex lapsu colludente diabolo mortuus post triduù reuixerat dissimilia Platonis recitat, nimirum animas omnes promiscuè, cum emigrarunt à corporibus, bullarum instar humana specie efferri sursum, dèsumq. & confertù agmen animarum volitare per aera, sed dissimiliter; Impollutas enim rapidissimo motu, discusso, ac superato aere in summam cæli arcem quieti beatorum destinatam perferri; reliquas verò pro criminum discrimine, quæ sibi metipsis in vita cumulassent, variè huc & illuc agitari, nunc sursum contendere, sed statim retrahi, ac deiici scelerum pondere reclinantium; mox etiam in gyrum conuolui rotarum instar, nunc denique inter se complicari, mutuoque complexu coherescere, ac rursus diuelli. Ab alijs denique inter Ethnicos communiori fortassis errore existimatum est, animas, cum ex hoc corpore euolassent in certas deferri sedes aut tranquillitati, aut supplicijs deputatas, quas tamè prohibito possent euocare Magi diuinatores consentiente Plutone, ac Proserpina, quorum etiam consensione ventura, quæ sciscitarentur, inuulgarent.

Quibus tamen omaibus sèper malè fides adhibita est, cum vanidicis illis, ac 143
prorsus umbratilibus manium, vel animarum imaginibus Dæmones induti profilirent; neq. enim animæ semel à corporibus disunctæ, atque in definitas sedes collocatæ redeunt umquam, licet Magorum attestationibus, aut adiurationibus reuocentur; sed ascititia illarum imagine se ostentant Dæmones ad fallendos, ac perdendos homines; quemadmodum etiam vates illi, qui per manes euocatos responsa edebant, non à mortuis ipsis, sed à Dæmonibus accipiebant; sue runtq. loca, ubi manes euocati responsa edebant non multò pauciora Oraculis; ac propterea Homerus Cimmericum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quod Vlysses adiit, ut Tiresiam vatem de reliquo consuleret itinere; sic

Home-

Homerum imitatus Virgilius idem in suo *Ænea* repetit. Simile posterioribus sæculis Roma habuit ad locum cognominatum Tarentum iuxta ripas Tiberis. Theſprotium ad Horthum Orpheus notum fecit; in eo enim flexis, atq. emol-
litis cantu Dijs manibus reditum Eurydici coniugi ad ſuperos impetraſſe cre-
ditum eſt. Heracleum fatis ex hiſtoria Pauſaniæ innotefcit; quem admodum
Arcadicum apud Lucanum; Æolium apud Ariſtotelem, aliaq. innumera apud
alios Scriptores, in quibus à Manium euocatoribus occultæ, ac futura poſtula-
re valde uſitatum fuit; quæ omnia vel omnino commenticia ſunt, vel à Dæ-
mone inueſta, ut eius dolis, fraudibus, inuentis, ac mendacijs fides adhiberetur.

- 144 Sic alijs, quæ recenſeri ſolent, Magiæ ſpeciebus, ac diuinationibus nulla om-
nino præſtanda fides; ſiquidem ſiue ſit diuinatione ex inſpecta pelui; ſiue ſit di-
uinatione ventriloquorum ex vitro; ſiue diuinatione ex ſpeculo; ſiue diuinatione per
cryſtallum; ſiue diuinatione per annulos, ſiue per vngues, ſiue per aquam, ſiue
per aerem, omnes cenſendæ ſunt Dæmonis præſtigie ad credulorum petni-
ciem, ac fascinationem inſtitutæ, cum nihil ſolidi, nihil veritatis tetineant; Di-
uinatione enim ex inſpecta pelui Aſſyrijs, Chaldæis, & Ægyptijs in uſu fuit; im-
ponebant namque in peluim aqua tepletam aureas, & argenteas laminas, la-
pideſque pretioſos characteribus certis ſignatos, & poſtquam conſueta verba
pronunciaſſent, quibus Dæmon aduocabatur, proferebant quæſtionem; hiſq.
peractis tenuis, atque exilis vox inſtar ſibili ex aquis emergebat, reſerebatque
quæ quæſtio expoſcebat. Ventriloquorum diuinatione hoc à priore differebat,
quod non voce, ſed picūtis reſponſa expediebat; ſtatuebatur ſiquidem etiam
in hæc diuinatione vaſa vitrea totunda aquis conſerta limpidiſſimis, & circum
collocabantur accenſi Cerei, cumque euocatio Dæmonis occulto murmure
abſoluta eſſet, & etiam quæſtio recitata, adhibebatur puer impollutus, aut mul-
lier prægnans, quæ vitrea illa vaſa accuratè, diligenterque intueretur, ac cir-
cumſpiceret, rogaretque, imperaret, ac flagitaret reſponſa, quæ per quaſdam
imagines quæſita experientes ex terſa vaſorum ſuperficie refulgebant. Cui
perſimilis eſt etiam diuinatione ex ſpeculis, in quibus rerum quæſitarum imagi-
nes eſſicæ reddite uel à Diabolo renitere videntur, quo diuinationis genere
præſertim uſus Iulianus Imperator perhibetur, qui etiam dicitur pleraq. Dia-
boli monitu præuidiſſe, ex ijs tamen quæ poteſt præuidere Diabolus; Ad quod
diuinationis genus referuntur etiam illa, quæ exercetur per cryſtalla obſecta à dia-
bolo. Diuinatione ex annulis, vel ad certas cæli poſitiones conſtatis, vel ſcincis
diabolicis conſecratis, vel ab iſtis Dæmonibus occupatis varijs modis exerce-
batur, de quibus plura, & plura apud Scriptores; Talem verò perhibent fuiſ-
ſe annulū Gygis Lydorum Regis, cuius palam quotieſcunque in palmam cō-
uertiffet, à nullo videbatur, ipſe verò videbat omnia, & eiufdem beneficio di-
citur Regiæ ſtuprum intuliſſe, ac Candaulæ rege ſublato regnum rapuiſſe.
Diuinatione ex vngue fiebat oleo, & fuligine in vnguem pueri alicuius impolluti
illitis, ſolique obuertiſis; confici enim ex mixtione olei, fuliginis, & radiorum
ſolarum imagines tetum expetitarum opinio erat, quas tamen formabat im-
poſtor

postor Diabolus, versabatque ante oculos, vt ex hac mixtura in vngue reddi, ac refulgere viderentur. Diuination per aquam varijs quoq. exercebatur modis, at potissimum implebatur Cyathus aqua, annulusque filo suspensus ex digito librabatur in aquam, atq. ita concepris verbis poscebatur declaratio, vel confirmatio rei quæsitæ; si quod proponebatur, verum erat, annulus suo nutu, non impulsus feriebat Cyathum cõstitutis ictibus; qua diuinatione vsum Numam Pompilium, & euocatos in aquam Deos consuluisse ferunt. His persimiles referuntur aliæ magicæ diuinationes dictæ Hydromanticæ, Gæomanticæ, Pyromanticæ, Aeromanticæ, aliæq. plures, quarum enumerationem artium diabolicarum peritis permitto, cum meum hic intentum sit eas omnes detestari, atque obiurare, omnemque fidem illis adimere.

Cæterum prætermisiss Magicis istis diuinationibus ipso auctore Diabolo ad humanam perniciem concinnatis, diuinationes quasdam ex naturali Magia reductas non censemus omnino improbandas, nec scelus esse autumamus, si fidem aliquam ipsis adhibeamus; cum enim naturalis magia ea sit, quæ rerum omnium naturalium, atque cælestium vires contemplatur, quæ reconditas, ac pene latentes in natura potestates scrutatur; quæ non tam arte, quam natura ipsa in ministerium adhibita stupendæ quædam miracula in apertum profert, quæ denique

Quid calor efficiat, qui terra, quid humus & aer

Quid generent vnde magni primordia Celi

Vnde maris fluxus, varijsque coloribus Iris

Reddere quid faciat clamosa tonitrua & orbes

Quæ secreta faces noctu, quæ causa Cometas

Proferat & tumidas, quæ ceca potentia terras

Concutiat, quæ sunt auri, quæ semina ferri

Totaque nature vis ingeniosa latentis

Optimo quoque iure ductis ex naturæ principijs quibusdam ratiocinandi modis poterit quis de secururis effectibus aliquid iudicare, imo etiam prænunciare absque vlla erroris, vel temeritatis nota; Deus namq. ipsius naturæ author quædam rerum causis ita indidit effectuum indicia, vt vix cognitis causis statim queat homo de effectibus diuinare. Sic spectato Arturo in proximo imbres, ac pluias esse diuinamus; Ad Sirij exortum in rabiem agi canes, viperas, ac serpentes furere, moueri stagna, vina in cellis fluctuare, & id genus alia veridicè vaticinamur. Quò referenda sunt cætera euentuum vaticinia, quæ insita in ipsius naturæ principijs perhibentur; quo enim natura pertingit, vel etiam artificis industria solis in ministerium adhibitis naturæ instrumentis, eò nulla potest irreperere criminis noxa, qua naturales illæ diuinationes damnentur.

DISSERTATIO XXIX.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuationibus ex Incantatoribus.

146

INCANTATIONES, quæ in varijs exercendis præstigiarij modis potissimum occupantur, eo vsq. creuerunt ut per furorem diabolico fascino introductum, omni ævo existimatum sit, non solum mentione nominis diuini, ac recitatione factorum verborum, confici quæ expeterentur; aut naturis rerum, vel nouas indui vires, vel priores eximi, & infirmari; aut ipsius naturæ cursum mutari, astra cælo detrahi, fulmina elici, serpentes feritate, ac veneno exui, bestias mulceri, ferrum rumpi; aut noua corpora subito creari, nubes scilicet pluuias ventos, & id genus alia; sed etiam ipsdem verbis adhibitis, certis in vsu positis characteribus, & signis posse quæcunque euentura essent, quoquo modo diuinari. Hinc apud Poetas nedum Circes venefica, atque incantatrix inducitur, sed etiam ventura ex incantationibus prænunciata; isque error apud Ethnicos plures inualuisse perhibetur, quod in verbis ipsis, atque incantationibus, quæ adhiberentur, vis quædam diuinatoria inesse crederetur, quod tamen apud Sapientiores omnes reiectum est, ac præsertim à Platone, qui incantatores vocat præstigiatores fallaces vaticinia ad decipiendum sceleratissimè effundentes.

147

Modi verò prædictionum exercendarum per incantationes varij apud Veteres fuere excogitati, qui, licet fidem aliquam apud insipientes meruerint, omni tamen fide apud saniores homines fuerunt indigni, cum fuerint Dæmonum artificio, ac lenocinio infeliciter inducti. Quales fuere diuinationes illæ ex cribro, & securi, quibus ad peruestigandos, atque aperiendos scelerum auctores, resq. alias perobscuras explorandas, ac reuelandas Incantatores vtuntur, cuiusmodi diuinationes expedientes, vel securi rotundo palo infixæ, aptataque ad normam, ac perpendicularum, vel cribro forcipi imposito, quæ adhibitis quibusdam verbis, atq. cnumeratis eorum nominibus, de quibus diuinare

nituntur.

niruntur Dæmonis impulsu mouentur, & circumaguntur: quales etiã fuere diuinationes per caput Asini, Asini nimirum capere super prunas afsato nescio quibus ritibus vsurpatis: quales deniq. erant diuinationes per gallos gallinaeos pertractatæ, quorum opera, atque indicio obseruato cognoscebantur occulta, & futura; peragebantur autẽ hæ postremæ diuinationes per literas quasdam, quæ vsq. ad numerum vigesimum quartum pulueri inscribebantur, quarû cuiq. granû hordei, & tritici imponebatur; atq. in hæc emittebatur gallus gallinaceus priûs carminum adiurationibus in hunc vsum expeditus, sicq. de quibuscunq. literis gallus obripuisset grana, ex illarû numero, quæ coniungebantur, res quæsitæ declarabantur, & ventura prænunciabantur; Hocq. diuinationis genere Iamblichus Procli magistrum vsum fuisse memorant, cum scrutari vellet, quis post Valèntem Cæsare esset imperaturus; cum autẽ gallus de solis quatuor T h e o sustulisset, incertû fuit Theodosius ne, an Theodotus, vel Theodoros, vel Theodectes designaretur; quo vaticinio cognito Valens plurimos his nominibus notos, insidias metuens, interfecit, quæsitis etiam vatribus ipsi; quapropter Iamblichus sæuitiam Imperatoris exhorrensens, hausto veneno mortem sibi consciuisse dicitur.

Si verò inter vates incantatores etiã illud impostorû genus esset recensendû I 48
quos specie deformes, & habitu peregrinos recentes Græci Attinganos, seu Cinganos vocant, ex Ægypto, ac vicinis Aphricæ partibus prodeuntes; horum quoq. vaticinijs, ac prædictionibus omnino adimendâ fidem asseueramus; vel quia ab ipsis sola aquirendi industria feruntur, nulla artis, aut sciẽtiæ ratiocinatione ductis; vel quia solis diabolicis innixi præfagijs summa semper fraude vaticinantur. Quorum albo adscribitur etiam illud sceleratissimû Cabalistarû genus, qui certis veri Dei, & Angelorum nominibus adhibitis, quæ in sacris literis inueniuntur, purant se ventura certò prænoscere, ac certò etiam prænunciare, cum tamen hi quoq. suo decipiantur errore rebus inanibus, ac prorsus fallacibus detenti; nulla enim ars, nullæ diaboli præstigiæ etiam rebus sacris admixtæ eam vim habent, quam sola sibi vendicat diuina præscientiã. Deniq. spectant etiam ad hoc genus prædictiones illæ, quas ferunt Incantatores Necromantici, qui ad elicienda de rebus futuris responsa mortuorum cadaueribus vrantur; licet enim apud Heliodorum quædam ex his effectuum sortitæ dicantur, quem admodum etiam apud Lucanum lib. 6. perhibetur Eriçtho defuncti cadauer crexisse ad extorquendum rerum responsa, quæ postmodum contingere

*Protinus astrictus caluit cruor, atraque fouit
Vulnera, Et in venas extremaque membra cucurrit
Percussæ gelido trepidant sub pectore fibra
Et noua desuetis subrepens vira medullis
Miscetur morti. Tunc omnis palpitat ætus
Tenduntur nerui, nec se tellure cadaver
Paulatim per membra leuat, terraque repulsum est
Erectumque semel*

Q

Hæc

122 De Fide adhib. Diuin. ex Incantatoribus.

Hæc tamen omnia, vel prorsus commenticia censenda sunt, iuxta id quod scribit Herodotus lib. 6. de Melisa, cuius anima Periandro marito quærenti, ubi essent pecuniæ hospitis, respondit, se respondere non posse, quia nuda esset frigori exposita; vel certè diabolica sunt, nam Dæmones illa cadavera solent erigere, atque per eorum ora belli euentus, aliosque casus inopinatos enunciare; nec enim anima, quæ cadaueris olim forma fuit, potest ab inferis ope Dæmonis reuocari, aut in pristinum restitui, cum nulla vi, quæ naturam non superet possit à priuatione ab habitum fieri regressio. Quodcunque igitur sit diuinationis genus per Necromantiam, siuè per Necyomantiam, siuè per Sciomantiam, quæ sunt ipsius Necromantiæ partes, semper scelus exitiale est, semper fallacissimum existimandum est.

- 149 His addendæ sunt diuinationes per exta puerorum ad cognoscenda futura institutæ, quæ Anthropomanticæ dictæ sunt, quibus præsertim, refert Strabo lib. 3. vfos fuisse omnes populos, qui humanis hostijs litarunt, qui humanis quoque extis futura non tam prædicere, ac coniectare conati sunt, sed etiam præcauere ex eorum indicijs, cum noxia essent. Addendæ etiam diuinationes Lecanomanticæ, Gastromanticæ, Catopromanticæ, Onychomanticæ, Hydro-manticæ, Geomanticæ, Pyromanticæ, Aeromanticæ, Capnomanticæ, Omphalomanticæ, Lythomanticæ, Ceromanticæ, Daphnomanticæ, Onomathomanticæ, Arithmomanticæ, & aliæ decem, & octo, quas profert Bulengerus li. 3. in quibus aliquid incantationis admixtum sit, vel aliud eiusmodi spectans ad diabolicas præstigias, quibus omnibus nulla fides adhibenda est, quemadmodum discurrendo per singulas alibi statuemus.

DISSERTATIO XXX.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Cabalisticis .

RAVCA quædam hoc loco de Cabala nobis tangenda sunt, cum plura de hac arte, aut scientia proferat Picus Mirandulanus in Apologia, & etiam in suis Conclusionibus; licet enim plerisque horrendum hoc Cabalæ nomen videatur, si tamen eius significatio rectè accipiatur, nihil aliud indicat, quam scientiam quamdam, quæ vocatur scientia receptionis, cum idem profus significet Cabala apud Hebræos, quod apud nos receptio; refertur namque istius scientiæ receptionis ortus vsque ad Moysis tempora, quibus non tantum à Deo in monte legem quinque libris contentam accepit, quam etiam scriptam reliquit, sed eiusdem legis expositionem veram, ac germanam, cum manifestatione omnium mysteriorum, & secretorum, quæ sub cortice, & rudi facie verborum legis continerentur; quæ duplex legis receptio duplicem quodammodo etiam apud alios legem receptam fecit, literalem aliam, quæ scripta est à Moyse, & ex præcepto Dei populo communicata; alteram verò spiritalem, quæ ex eiusdem Dei mandato non fuit scripta, sed sapientibus solum, qui erant septuaginta communicata, quos idem Moyses ex præcepto Dei elegerat ad custodiendam legem, eis itidem præcipiens, ne eam scriberent, sed tantum successoribus suis viua voce reuelarent; tum & illi alijs, & sic ordine perpetuo; ex quo modo tradendi istam scientiam per successiuam scilicet receptionem vnus ab altero dicta est ista scientia, scientia Cabalæ; licet postmodum Cabalæ mysteria fuerint subsecutis temporibus literis consignata, idque pluribus distinctis libris vsq. ad numerum septuaginta librorum Esdræ tempore, qui fuit Præfectus Synagogæ; nam vsque ad tempus Esdræ nihil erat scriptum, sed solum, vt dixi, per successiuam receptionem trahebatur. Fatetur autem Picus Mirandulanus in Cabalæ studio admodum versatus se in illis scriptis Cabalæ libris, multa, imo omnia inuenisse consona fidei nostræ.

150

Q 2

Verum,

151

Verum, quia iste modus tradendi per successionem, qui dicitur Cabalisticus, videtur conuenire cuiq. rei secretæ, & mysticæ; hinc est, quod vsurparunt Hæbræi, vt vnamquamq. scientiam, quæ apud eos habeatur pro abdita, & abscondita, Cabalam vocent; & vnumquodq. scibile, quod per viam occultam aliunde habeatur, dicatur haberi per viam Cabalæ; Atq. in vniuersum duas scientias hoc nomine præferim cohonestarunt, vnam, quæ dicitur ars combinandi, & est modus quidam procedendi in scientijs, similis illi, qui apud nostros dicitur Ars Raymundi Lulli, licet fortè diuerso modo procedant; Aliam, quæ est de virtutibus rerum superiorum, quæ sunt supra Lunam, & est pars Magiæ naturalis suprema; quibus duabus scientijs, tametsi nomen Cabalæ ex primaria, & propria impositione non conueniat, transumptiuè tamen potuit eis applicari. Verum sicut olim Magi tantum dicebantur Sapientes, postea verò etiam diabolici viri sapientis nomen falsò sibi vendicantes, Magos se vocauerunt; ita & quidam apud Hæbræos res diuinas falsis, ac vanis superstitionibus polluentes iactarunt se habere secreta Dei nomina, & abditas, ac reclusas diuinitatis virtutes, quibus & Dæmiones obligarent, & miracula ederēt, & futura prænucciarent; Quorum perditio hominum generi pleriq. alij se adiungentes ex eo præsertim Cabalistarū nomen sibi vsurparunt, quod ex quibusdam literarum, numerorum, figurarum, linearum, punctorum, & accentuum mysterijs planè occultis res omnes venturas coniectarent, ac prædicarent; affirmantes ea omnia, vt potè vulgo ignorissima esse magnorum arcanorum significatiua; cum tamen illa essent ex proprio placito inuenta ad decipiendos homines excogitata; hisque potissimum Cabalistarum prædictionibus negamus esse fidem adhibendam, cum nulla ratione nitantur, imò à genuina Cabalisticæ artis exercitatione quammaximè aberrent.

152

Quod si quandoque deprehensum sit artis Cabalisticæ reuolutionibus sæpe mira arcanorum, rerumq. abditarum enunciari mysteria; quemadmodum pleraq. confixisse Rabanum Monachum latinis characteribus, ac versibus insertis varijs imaginibus, qui quæquæ versus lecti, per quælibet superficiem, ac imaginum lineamenta aliquod enunciant mysterium, depictæ illic historiæ representatiuum, hoc nihil aliud putandum est, quam lusus quidam ingenij, quo otiosi homines in literis, punctis, numeris, & characteribus occupati ad quoddam ostentationis genus exercentur; qui lusus etsi nonnunquam magna sonet mysteria, nihil tamè solidi probare, aut euincere potest; cum etiam ex prophanis literis mysteria pro libito queant extorqueri, quod constat exemplo Valerij Probæ, qui ex Virgilio carminibus compositos edidit de Christo Centones. Possunt namque ad libitum discerpti characteres, & numeri sponte per literas dispositi ad quæcunque exprimenda mysteria adaptari, si æquè cum ingenio volentis patientia laboret, & manus. Quò apertè innotescat hoc Cabalæ genus tanquam superstitiosum esse omnino improbandum, cum ab eiusmodi Cabalisticis verba, nomina, & literæ sparsim in Scriptura positæ pro arbitrio suo colligantur, diuidantur, transferantur; sicque altera ex altero facta membra veri-

veritatis foluantur, & parabolę hinc inde ex proprijs fictionibus conſtruantur; ex quo etiam Cabaliſtarum genere dicuntur prodidiſſe Ophitas, Gnoſticos, atque Valentinianos hereticos, qui ipſi quoq. cum diſcipulis ſuis gręcam quamdam Cabalam commenti ſunt, omnia chriſtianę fidei myſteria pręuertentes, & heretica prauitate ad gręcas literas, characteres, & numeros pertrahentes, docentes abſque illis literarum, ac numerorum myſterijs in Euangelicis literis non poſſe veritatem inueniri.

Non ſolum autem ijs nugis inflati ineffabilia Dei myſtetia, & arcana, quę 153 ſupra captum ſunt, & ſcire iactitant, proſus ignorant, ſed neq. poſſunt, vt fingunt, per Cabalę virtutem aut de futuris diuinare, aut miracula facere; at præfertim quoad miraculorum operationem nemo tam ſtolidę mentis poterit eſſe, qui credat, ſibi que aut alijs perſuadeat poſſe per id artis Cabaliſticę genus miracula patrari; In qua re pluſquam palmari delirarunt errore, qui putarunt Moyſem ſola Cabalę virtute tot ſigna edidiſſe, ranas, muſchas, locuſtas, & alia mala in Ægyptios immiſiſſe, ſuoſque deducentem mare aperuiſſe, fontem de petra, coturnices de cęlo produxiſſe, aquas amaras dulcoraſſe, fulgora, & nubes per diem, columnam ignis per noctem ſuis præmiſiſſe, vocem Dei viuientis ad populum de cęlo deuocaſſe; arrogantes igne, murmurantes lepra percuffiſſe, malę merentes ſubita ſtrage, alios terrę hiatu abſorptos effeciſſe, populum cęleſti cibo pauſiſſe, ſerpentes venenatos placatſe, turbas ab infirmitatibus curatſe, & id genus alia pleraque edidiſſe. Quo etiam errore ducti ſunt, qui dixere hac miraculorum arte Iſue ſtare Solem præcepitſe, Eliam igne de Cęlo prouocaſſe, Daniëlem Leonum ora perſtrinxiſſe; tres pueros in camino æſtuantis incendij carmina ceciniſſe, Salomonem omnia excantamenta exercuiſſe, Chriſtum deniq. tot admiranda peregiſſe; nullum enim Cabalę genus, quamuis præſtantiſſimum ſit eò perſtingere ſua vi poteſt, vbi, quę fiunt, ſupra omnem naturam attolluntur; quod ex ſe ſatis conſtat, neque tam perſpicua veritas vltioribus eſt inſuſcanda rationibus.

De Cabala numerica, quam alibi reiectam attulimus, non ſuper eſt hęc aliud 154 proferendum, quo eius inanes omnino prædictiones vltius ab omni fide vindicentur; notum enim iam ſatis eſt numeros illos pro hominum lubito ſingulis literis, & characteribus deputatos nihil certi portendere poſſe, aut diuinare, cum deputationes illę, & combinationes numerorum cum characteribus merę fictitię ſint, eo quandoque data opera conſtruatę, vt ea, quę volumus, nobis enuncient; quemadmodum videre licet in hac chatacterum, & numerorum combinatione

A. b. c. d. e. f. g. h. i. l. m. n. o. p. q. r. ſ. t. u. x. z.
 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 20. 30. 40. 50. 60. 70. 80. 90. 100. 150. 200.

Henricus, Quartus, Gallię, Rex, Occidetur, Anno, Domini
 305. 501. 42. 225. 324. 101. 112.

1610.

Qui

126 De Fide adhib. Diuin. ex Cabalisticis.

Qui numeri, si diuersimodè singulis characteribus deputarentur, aliæque fierent combinationes, aliquid aliud sanè enunciaret; nō enim in affigendis eiusmodi numeris aliqua certa regula supponenda est; & si supponeretur, cum ea quoque esset ex hominum inuento, nullam posset de re ipsa fidem conciliare; præsertim cum hæc & similia ad exercendum dumtaxat ingenium fuerint excogitata, quibus potius ludere licet, inquit Gregorius, quam seria quædam ludo interueniente proferre.

DISSERTATIO XXXI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Cingaris.

INGAROS, siue Cingalos hoc loco appellamus viros 155
quosdam erroneos, errabundos, vagos, sæpè etiam maleficos,
& flagitiosos, quorum colluuiò adhuc incertum est, vnde
fluxerit, licet multi de ipsis multa dicant; nosque hùc eos ea
tantum de causa vocamus, quod dicantur esse de genere va-
tlicantium, tamen hoc officium vaticinandi dicatur potis-

simum inter fæminas versari, quæ tota iam penè palantes Europa quocunque
locorum iam permeant, insulsa vbique fundentes vaticinia. Ex qua vero re-
gione, aut cæli plaga ortum duxerint Cingali, non satis constat apud Scripto-
res; nam Cælius Rhodiginus lib. 18. cap. 38. putauit fuisse Maurisios quos-
dam Africæ populos, quos accepimus fuisse solitos degere in paruis tugurijs,
& humi solo nudo cubare; semperque caruisse bonis illis, quibus humanior
solet traufigi vita, qui profecto mores ijs omnino respondent, quibus vruntur
hoc tempore Cingali nostri. Suspiciantur alij eiusmodi homines profectos ex
illo Hispaniæ tractu, vbi fluuius est Cinga, cuius mentionem facit Lucanus ini-
tio lib. 4.

Explicat hinc tellus campos effusa patentes.

Vix oculo pendente modum, camposque coerces

Cingarapax, vetitus fluctus, & listora cursu

Oceani pepulisse suo: nam gurgite mixto

Qui præstat terris aufert tibi nomen Ibems.

Qui tamen non multam opinionis suæ obtinent fidem, cum Cingaros æliunde
dictos etiam habeamus. Alij denique & fortasse prudentius, ac vero similis
Scythicam hanc fuisse gentem, siue Tartaricam putarunt à Cingo Fabro ma-
gno eius quondam duce sic appellatam, qui salutis anno millesimo circiter, &
centesimo sexagesimo latè ditionem habuit, eiusque posteris, Tamerlane præ-
fertim

fertim Imperatore, viciniora loca, & propinquiores Europæ oras, ac prouincias vexarunt; quos etiam partim fuisse ludæos ferunt, partim Turcas, partim adulterinos, ementitosque Christianos, partim etiam Ethnicorum superstitionibus deditos, quale profus Tartarorum est genus diuinandi studio, præsertim per Chiromantiam, additum; hacque de causa Albertus Crantius lib. 2. Saxonix hos erroneos Cingaros ait vulgo Tartaros fuisse compellatos, ex eo quod Tartari similem Cingaris vitam ducant, rapacem, irreligiosam, ferinam.

156 Qualecunque sit, aut vndecunque sit Cingarorum genus, nullam in diuinationibus suis promeretur fidem, ea præsertim de causa, quod sit genus gentis ignarum, ac rude, nullam veram diuinandi artem callens, licet diuinationem exerceat; quod fati ex eo constat, quod inter Cingaros vaticinantes præsertim sunt sæminæ, quæ nullius rei, nec sui interdum benè compotes sunt; cum etiam ex sæminis ad hoc munus potissimum destinantur anus deliræ, quæ plura sciscitantibus pollicentur, præsertim bonos maritos, vxores probas, filiorum numerum, & id genus alia, quæ ipsæ ex innata calliditate nouerunt grata fore; idque eo semper agunt intento, vt nummos extorqueant. Additur non esse vero simile, quod Cingari hanc artem diuinatricem quoquo modo sortiti sint, vel à Deo, vel à maioribus, vel à studio, cum sit multorum opinio Cingaros ex minori Ægypto primùm fuisse digressos, immo expulsos Deo iubente, atque impellente, quò pro irrogata Deo iniuria lucent pœnam in continua peregrinatione constitutam; ferunt enim Cingaros quotidie patria extorres peruagari, vt tali exilio dent pœnas inhumanitatis, quæ fuit in maioribus suis aduersus Deiparam, eiusque filium, quod eos in Ægypto peregrinos nolissent hospitio recipere. Denique cum Cingari ad diuinandum Chiromantia potissimum vtantur, huiusque prædictiones sint ex dictis à nobis valde inanes, & mendaces existimandæ, sequitur hinc quascunque ipsorum prædictiones vel maxima superstitione laborare, vel sanè summa ignorantia; Neque in hac re fides adhibenda est Silaci historix Constantinopolitanæ Scriptori, qui narrat Cingaras Michaeli Balbo primum Orientis imperium prædixisse, quod etiam tradit postea fuisse consecutum; Id enim alij, si quæ fides adhibenda est eiusmodi prædictionibus, adscribunt quibusdam Chaldæis, non Cingaris; cum Chaldæi semper fuerint artis diuinatricis peritissimi; quod de Cingaris affirmari non potest.

DISSERTATIO XXXII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Sortilegis.

NTER Sortes, quibus occulta, ignota, aut futura detegi 157

opinabantur Veteres, celebres potissimum sunt apud historicos Lyciæ, Delicæ, Prænestinæ, Antiatinæ, quibus veluti diuinatorijs utebantur; tantaque colebantur religione, vt eas consulturi, non nisi solemnibus lustrati ritibus accederent, & adesse his peculiaria Numina, quæ missas sortes dispensarent, crederent; sed quam fuerint semper diuinatoriæ sortes à veritate alienæ, quam commenticiæ, impiæ, atque artifices suos fallentes, vel ipsa ratione, quæ omni æuo vim habuit, satis ostenditur; cum omnis determinatus euentus à causa determinante, atque deliberante proficiscatur, neque fortuitum aliquod contingere possit, ad quod vis primæ causæ suam actionem, ac directionem non præstet; quo fit, vt nullum habeant diuinatoriæ sortes, quo nitantur, quæ excusari possint, fundamentum, ac propterea nulla ipsis sit fides adhibenda. Quin Ethnici ipsi sapientiores sortium vanitatem intuentes semper in futilia euanescentem, ne fortuitas, ac sine ratione constitutas notas, quibus futuri arguebantur euentus, viderentur adstruere sine aliqua causa eas moderante, seu ordinante, finxere sortitiones omnes notarum, seu figurarum ventura præsignantium vel ab aliquo Numine specialiter adstante gubernari, vel in astrorum constitutionem esse referenda, quæ mira quadam vi artificum sortientium manus regerent; aded enim astris subdita, atque addita esse volebant, quæcunque extremus mundi orbis circumflexu suo cingit, vt ea non tantum, quæ noto, ac consueto ordine progrediuntur, afficiant, sed etiam cætera nobis insueta, insperata, atque inopinata moderentur; ex quorum postea obseruationibus interpretes sortileges sensu quodam diuino euenturos casus non tantum præciant, sed etiam declarent, ac renuncient; Cum tamen hæc omnia semper in supremæ rerum moderatorem, eiusq. providentiâ fuerint.

R. contu-

contumeliosa, vt constabit ex ipsa sortium enumeratione, ac tractatione apud ipsos Veteres.

158 Prima diuinandi ratio ex sortibus ea fuit, quæ per talos, seu tesseras exercebatur, quæ nimirum ex iactatis sorte tessellis captabatur; & hæc diuinandi forma ita leuis, ac ridenda erat, vt ex summis talorum faciebus casu conuersis, aut ex ijs, qui tesseris insiti erant, characteribus, de euentibus diuinerent, aut ad quæsitâ responderent; non animaduertentes in ea casu factâ iactatione nullâ posse esse cum euentibus connexionem. Quod diuinandi genus vsurpatum est præsertim apud Burenfes in Achaia, vbi Oraculum Herculis fuit ex talis, & abaco constitutum; ibique de re quapiam consulturi, post reddita Deo vota, precesque, talos quatuor iaciebant, quorum situm, & figuram, cum inspiceret Oraculi Præses, quid euenturum esset iuxta talos in abaco literis expressum inueniebat, erantque tali omnes ex hostiarum offibus arte fabrefacti: Altera diuinandi ratio per sortes fuit apud Prænestinos, quæ diutissimè claruit, cum reliquæ penè abolitæ essent; hæcque inuenta fuit à Numerio quodam Suffio honesto, ac nobili viro, qui cum somnijs crebris, ad extremum etiam minirantibus iuberetur certo in loco silicem cedere, perterritus visis, suis ciuibus licet irridentibus, id agere cæpit, atque perfracto saxo mox sortes eruperunt, scilicet quædam saxo insculptæ præscarum literarum notæ: qui postea locus septus religiosè est, atque in eodem sita Fortunæ ædes, ad quam confugiebant per sortes diuinaturi; hisque præsertim Domitiano Cæsari mortem fuisse prænunciatam creditum est. Altera denique diuinandi ratio per sortes, quæ dicuntur Antiatiæ, apud Romanos fuit, & ferè similis perhibetur cæteris hæcenus descriptis, quæ præsertim insignes dicuntur ex morte Caij Caligulæ, quæ per ipsas fuerat prænunciata. Aliæ sortendi, ac diuinandi formæ per sortes, quæ Antiquorum vsu inoleuere, ab his non longè discrepantes recensentur; Quales præter Gelias, & Lycias erant Geomanticæ diuinationes, quæ fiebant ex punctis, figurisque sexdecim sorte constitutis; quas figuras primi diuinatores eiusmodi composuerunt ex punctis digestis in certas species, nescio, an casu, vel iudicio, atque ad duodecim Zodiaci signa, septemque planetas adaptarunt, vt sic persuaderent imperitis, è cælo in illas figuras, quæ ab artificum manibus formabantur, vim quamdam illabi, quæ ventura dirigeret, ac designaret.

159 In his omnibus, & similibus quanta sit vana ingeniorum occupatio, ac stoliditas facilè rationibus suadebitur; nullam enim veri speciem ea omnia præ se ferre posse veritas ipsa demonstrat; Etenim fortuitum omne, aut prorsus est fortuitum; scilicet, aut sine ordine, lege, autore, principio incitante, & regente fertur suo pte nutu; aut ab aliqua causa prouenit, quæ præter opinionem, & expectationem nostram illud obijcit, atq. prodire facit; Si primum affirmant, facile reuinci possunt, ac cõfutari ex perpetuo totius naturæ rerû consensu, ac sacrarum literarû autoritate, quibus satis demonstratur concinnâ hanc, atq. pulcherrimâ rerû molè, ac seriem, nexus inter se, copulata sq. habere causas vsq. dû per-

pertingatur ad aliquam primam, quæ omnia moderetur confilio, fapientia, ac prouidentia; non enim in effectuum, ac caufarum ordine, ac ferie in infinitum pofsumus abire, vt fatentur Philofophi, & Theologi omnes: Præterea cum fit vel ipfo naturæ lumine omnibus infitū hoc pronunciatū nihil fieri fine caufa, videtur omnino ab ipfa natura aborrens illud principiū, quo ftatuitur, pofle aliquid contingere ita fortuitò, vt nullam habeat caufam, nullumq. fui principiū agnofcat. Si verò fortuitū omne regi ab aliqua caufa concefferint, cum in fortium tractatione, earumque difpofitione ad prænunciandos euentus nulla alia vis caufæ interueniat, quam diuinæ, quæ nemini, quæ agenda funt, facile reuelat, etiam ex hoc fequitur nullam ex illis pofle certam diuinationem inftitui; vel fi inftituitur, Deo potius quam forti efle diuinationem adfcribendam; vel fi non Dei, Dæmonis opus efle cenfendam, cum nihil tale Geomantici characteres, numeri, vel figuræ, quæ in tractandis fortibus folent exerceri, ex fe ipsis habeant, nihil à materia, qua conftant, nihil ab artificum manibus, nihil denique à cæli, vel aſtrorum influxu.

Qua ratione neq. fidem volumus efle adhibendum diuinationi ex nominibus, ac numetis inftitutæ, quam ortam ſcriptotes tradunt à Pythagoræis, qui literatum elementis certos, diuinoſq. numeros tribuerunt, & numeris ipsis vim quamdam futurorum, & occultorum præſagam, numeros cum ſtellis, & planetis hoc modo connectentes, vt ſcilicet vnitatem, & quaternionem Soli, binarium Mercurio, Ternariū Ioui, Senionē Veneri, Septenariū Lunæ, Oſtonariū Saturno, Nouenarium Marti; ſic rurſum vnitatem Leoni, Binarium Aquario, Ternariū Capricorno, Quaternarium Sagittario, Quinariū Cancro, Senarium Tauro, Septenarium Arieti, Oſtonarium Libræ, Nouenarium Scorpio, Denarium Virgini, Vndenarium Piſcibus, Duodenarium Geminis accommodantes; Quæ diſtributio ea fortaliſſis ratione facta eſt à Pythagoræis, quod Sol vnus ſit, & vno ac ſimplici motu circumferatur, quod etiam dignitate, luce, præſtantia, ac mole cæteros planetas antecellit, iſſq. lucem communicet, eo modo quo vnitas cæteros numeros præcedit, ac cõſtituit; addito ſoli etiam numero quaternario ob quartū locū, quem occupat inter planetas. Lunæ quoq. aſſignatum forte ſe voluerunt numerū ſeptenarium, quod ſeptem dierum ſpatio quartā ſemper cæli partē emetiatur, & quater ſeptē diebus curriculū abſoluat integrū. Sic Ternariū in Iouem relatū fecere, quod iſte numerus præ cæteris beneficus ſit, & maximè hominibus propitiuſ, & ſe de cæteris; quæ tamen omnia quacūq. ratione facta ſint, nullam doctrinæ ſoliditatē retinent; cum omnis ex numeris diuinatione prorfus commenticia ſit, ac nugatoria, ex eo præſertim quod adhuc ignotum ſit vnde vis ſignificatrix, ac diuinatrix in numeris proueniat. Quo fundamento damnandi etiam illi ſunt, qui de te aliqua diuinaturi nomina eorum, de quibus futura ſcire volebant, reſoluta commutabant in numeros, Alphabetum in tres decadas diſtribuentes, in quarum prima ſimplices tantum numeros cõprehendebant, in ſecunda denarios, in tertia centenarios, ſic Cabalæ numericā diuinatricem conſtituentes, quæ licet à quibuſdā admittitur ad exercendū ingeniū,

non tamen omnino superstitione vacare credendum est, si numeris ipsis aliqua interna vis, vel extrinsecus accedens ad diuinandum, seu ad significanda futura concedatur, cum ad hoc non sint numeri instituti, sed tantum ad ordinanda obiecta singularia sensibus subiecta, atque ad dirigendas quoquo modo intellectus operationes, ne in demetienda rerum quantitate confusione percellatur.

Reliqua, quæ ad fortes vel diuinas, vel politicas spectare dicuntur, non est opus hic recensere, vbi tantum agitur de fortibus diuinatorijs; Præsertim cum earum satis meminerint historiæ tum factæ, tum prophanæ. Sorte Athenienses annuatim Duiros eligebant, erantque Duiro apud Athenienses illi, qui ciuiles controuersias, & rerum actiones, de quibus lis communiter popularibus oboriebatur, cognoscebant, ac disceptabant; differrebant autem ab Areopagitis, quod hi perpetui essent, & sine successione, illi verò successioni obnoxij, & annui erant sortitione dati. Sorte Romani præsidēs iudiciorum publicorum iudicijs adsciscebant. Apud Homerum Principes fortiuntur fortibus in galeam coniectis, eaque vibrata & agitata, quousque exilirent fortes, & eo ordine, quo cuiusque fors exigebat, vnusquisque cæteros antecedebat, idque ijs innuitur carminibus

Ocyus arata miscemus cassida fortes

Magnanimi vero Eurylochi fors exijt illa.

Qui fortium vsus politicus non parum adfert momenti ad euitandas, ac prohibendas inter Ciues contentiones, ad dirimenda, & componenda certamina, quæ fortibus sæpè componuntur, & sedantur facillimè. Varijs autem modis fortes exercebantur apud Veteres, apud quosdam tractabantur fabis, vel nigris, vel candidis; apud alios glebulis, vel calculis, quemadmodum etiam nunc apud Veneros globuli inaurati, & argentei vsurpantur, in quibus etiam tantæ Reip. magnificentia elucescit. At cum nihil ex his ad fortes diuinatorias spectet, idcirco multa quæ in hac re dici possent, data opera omittuntur.

DISSERTAT. XXXIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Auguribus.

RÆDICATIONES ferri solitæ ab Aruspiciis, inspectis 162
 quibusdam signis vel ex auium volatu, vel ex aliquo alio inopinato euentu Græci æquè, ac Latini certiores diuinationes arbitrabantur, usque præ cæteris maximam impendebant fidem, cum tamen fortasse cæteris omnibus deteriores fuerint, ac longè fallaciores. Licet verò diuinationes huiusmodi varia nomina apud Veteres tum Græcos, tum Latinos sortita sint, nequaquam tamen à nobis hoc loco distinguenda sunt, cum pro eadem re communis vsurpata semper fuerint Aruspicina, Augurium, Auspicium, & omen, cū ex his omnibus tanquam ex vno diuinationis genere, ac fonte futurorum indicia promanauerint, vel per obseruationes, vel per interpretationes rerum futura portendentium. Receptum autem fuit apud Veteres notari, atque obseruari quinque auguriorum genera, ex quibus auspicandis rebus, continuandis, aut abrumpendis accommodata præsentio, ac prænotio futurorum peti putabatur; eorumque primum è cælo nascebatur, alterum præbebant aues, tertium bipedes, quartum quadrupedes, quintum Diræ monebant. Hisque aded deditos fuisse constat priscos Romanos pariter & Græcos, vt falsa superstitionis religionis opinione ducti, nihil bello, vel pace, domi, militiæ suscipere, gerere, nisi auspicato; nec honores conferrent, aut dignitates, nec peractas magistratum designationes ratas haberent, atque admitterent, nisi auguriorum accederet consensus, atque comprobatio; & Auguribus, vt auctoribus, & moderatoribus omnium rerum vterentur, eosque ad præcipua momenta, & consultationes de summa rerum adhiberent; sicque si quid infæti accidisset, nunciatumue esset, statim ad Augures referebatur, qui docerent, quid Dij præmonstrarent, quidue poscerent, & de illorum responsis sacra, aut nouata, aut redintegrata, aut reparata legimus apud Scriptores; quemadmodum

dom etiam veteri lege sancitum erat, vt priusquam augurandi scientia Romanis innotuisset, hæc ad Hetruscos deferrentur. Verba legis sunt: Prodigia, & portenta, si senatus iusserit, deferunt, Hetruriæque Principes disciplinam discunt; auspicia seruant, Auguri parento. Ex qua lege decreto Senatus sex Optimatum filios Hetruscis in disciplinam tradi solitos, vt augurandi artem ediscerent, proditum est; qua quidem arte Fesulæ claruerunt, vbi & domicilium, & collegium Augurum fuit.

- 163 Sic à Romulo ab initio constitutum fuisse legimus, vt in tribus Centurijs Ramaensi, Titieni, Lucensi singuli essent Augures, qui factis cæremonijs, prædictionibus, & explanationibus eorum, quæ Dij monuissent, præssent; postea duobus adiectis collegij numerus in quinarium excreuit (imparem enim esse decere numerum arbitra sunt) donec tandem ne vltra nouem augurarentur, Senatus consulto cautum fuit: Sylla verò hoc Collegium, quindecim adiectis ad viginti quatuor vsque propagauit, & in loca mortuorum statim alij subrogabantur; & semel collatus auguratus viuenti non adimebatur, etiam grauissimis intercedentibus causis; idcirco Fabius Maximus duobus, & sexaginta annis auguratum gessisse, vsque ad senectam vltimam magna cum laude memoratur. Muns erat Augurum præcipuum auspicia capere, & contemplari signa rerum futurarum, Deorumque monita, lætauè essent, an piacularia; quidè apporarent, prospera ne, an verò minacia, & calamitosa; cum verò essent auguraturi congregabantur in fano, vt auguria concepta, vel relata interpretarentur; Augurumque dignitas tanta fuit, vt velut internuncios, & interpretes Deorum in Senatum adscribi, & inter Patres legi fas esse duceretur, & à primo orbis ortu ijdem & Reges, & Augures fuere.

- 164 Auguriorum illa, quæ ex Augurum disciplina annuere, ac suffragari deliberatis, spondereque successus rebus motis, aut de consilio Senatus incipientis prospera, ac fausta censebantur; Contrà verò quæ proposito aduersari, vel abrogare, aut improbare latas sententias, & facta decreta de rebus quibuscunque, vel detrectare successus infausta, & piacularia putabantur. Vtrorumque alia oblatiua dicebantur, quæ non poscebantur; alia Impetratiua, quæ optata veniebant; hæcque captaturi Augures ex arce cælo non turbido, non procelloso, sed silenti, placido, ac sereno lituum hoc est baculum à summo inflexum in parte, quæ robustior esset, manutenebant, & erat is insigne augurale, quo cæli regiones describent, & designabant metas, intra quas se obseruatuos signa constituerant; & quod dextrum esset, quodue sinistrum, oculis animoque metiri possent. Aderant Augures augurijs suis velato capite, & duplici amicti toga augurali, quæ læna dicta est, vel trabea ex purpura, & cocco, vt Græci Augures, vel toga candida, vt Romani, defixis in cælum oculis, & attentè, ac sollicitè circumspicentibus, ac perlustratis cardinibus omnibus, sicque expectabant, quid eueniret.

- 165 Varijs tamen modis auguria captabantur. E cælo tonitrua, & fulmina auguria

guria dabant in hunc modum. Si impari numero intonuisent; si ex ortu emissis fulmina in eandem partem rediissent; si excussa nubibus à terra resiliissent, si crebris in sublimi ignibus fulsissent, si fulgura à sinistra in dextram emicuisent, prosperos euentus, & summam felicitatem nunciare hæc à Dijs putabantur; non enim tam aduentus spectabatur fulminum, quam reditus; & si serena tempestate tonuisset, luminesque, aut ædes sacræ tactæ essent, infausti auspicij; esse notabatur. Si ab occasu tonitrua increpitaissent, aut per Septemtrionem in Occasum transcurisissent, diros euentus, & calamitates portendebant. Sic Marco Craſſo, quæ trans Euphratem metatus fuerat bis icta fulmine, cladem, quam paulò post perpeſſus est; designauere. Sic Paulo Emilio sacrificanti ad Amphipolim fulmen Cælo elisum, cum sacra combuisset, regni amissionem denunciauit. Distinguebantur autem ipsa fulmina authoribus, vsu, & finibus; Romani diurna Iouis, nocturna Sumano, quem Plutonem dicebant, attribuebant; & ea quæ solus Iupiter eiacularetur, læta promittere, quæ vero habito Deorum consilio, aduersa minitari putabantur.

Ex auibus diuersimodè etiam sumebantur auguria. Aquilæ si dextra parte aduolarent, sique patulis, & porrectis perstreperent alis omen futuri boni certissimum præbebant, Homero teste. Sic Aristander augurio Aquilæ trajicientis in hostes Alexandrum victorem portendit ante confictum. Cum Tarquinio Prisco Aquila Pileum detractum capiti euexisset in sublime, moxque reposuisset, regnum ei ominatum ferunt. Færus Aquilarum implumes à vulturibus rostro, pedibusque à pastu abacti, & raptati, concerptique cum ipsis nidis Tarquinio superbo exilia portenderunt, ac regni amissionem. Iaculum de satellitum manibus rostro extortum, & deiectum in profundum ab Aquila Dionysio Syracusano regnum abrogauit, & diras incussit calamitates. Penè innumera sunt desumpta ab Aquilis auguria, quæ non licet hic recensere. Hirundinum circumuolutiones, decubitus, vel infessiones semper infaustæ habitæ sunt; Earum conspectus Dario in Scythas cum exercitu proficiscenti interitum, confessus verò in Pyrrhi tabernaculo, & naue Antonij funestas utriusque clades attulisse creditum est. Columbam augurium designare felix Homero placuit. Præposteros, aut Vespertinos gallorum cantus optimi euentus signa aliqui notauere, ac præsertim Themistocli pridie quam in Persas mouit, galli triumphale carmen cecinere, & cantu certam declarauere victoriam. Gallinarum cantus nunquam exaudiri, nisi quando dirum aliquid immineret. Corui inauspicatæ garrulitatis aues, si ab ortu occinerent clara voce præsentem felicitatem significabant, si ab occasu proclamarent, exitium apportabant. Bubo funebris, & maximè abominatus publicis præcipuè auspicijs, noctis monstrum; nec cantu aliquo vocalis, sed gemitu, si in luce viseretur, dirum ostentum præbebat. Milui diri semper, atque inauspicati ominis fuere. Nocturnam si volasset, victoriam nunciare, si sereno cecinisset, turbare aerem; si tempestate occineret, serenare, obseruatum

uatum est. De alijs quoque animantibus vel bipedibus, vel quadrupedibus plura alia extitere auguria, quæ tamen omnia hic commemorare non est opus, cum sint fatiscæ, quæ tacta sunt de alijs animalibus, vt clarè deprehendamus omnia superstitiosa fuisse, nullamque ipsis adhibendam fidem, quemadmodum etiam apud Veteres malè adhibitam fuisse hoc loco testamur, & ex dicendis magis patebit.

167

Cum itaque omnem augurandi rationem hominum superstitio ex Dei omnia prouidentis, ac disponentis ignorantia orta pepererit, statuendum est, eam semper commenticiam, ac falsam fuisse, nullaque fide prosequendam; nulla enim explicari, aut inueniri causa potest, cur hæc potius illaue per auguria designentur, quam alia, quæ tamen ijsdem penè augurijs sæpissimè contrigere; & licet auguriorum, euentus sæpè compleuerint Dæmones, ipsis Auguribus adstantes, animalia ipsa mouentes, atque insolita edentes auspicia, vt plurimum tamen aberrarunt in se; euentuum, vt plurimum etiam ipsos Aruspices decipere, vt violatæ religionis superstitionem auergerent; nihil enim ea omnia semper suere ad effectus causarum, qui ordinantur in natura; neque auium, vel cæterorum animantium genera in eum condita sunt finem, vt motu, cantu, vel volatu de Dei voluntate circa ventura testificentur. Et licet plerique ex catholicis doctoribus affirmant non esse inficiandum, posse aliquid aliquando inusitatum contingere, quod futura portendat, vel Deo ipso mouente, vel Dæmone tumultuante, atque imminentes calamitates ex Dei permissione parantes; tamen ex his neque captanda auguria, neque anxia sollicitudine, atque superstitione obseruanda, aut pensitanda esse iubemus; non enim quilibet euentus in omen conuertendum est; quemadmodum nec locum habet hic obseruationum diurnitas, & monumentis testata, ac consignata antiquitas, aut significationum, præfensionumq. cum euentis consensio; affert siquidem longinqua vetustatis obseruatio in ijs rebus, quæ causam habent à natura, mirabilem scientiam; verù in eiusmodi auguriorum diuinationibus, cum nullus euentuum causas rimetur, sed solum pro libito inter fallaces coniecturas vagetur, nihil solidi ad veritatem euentuum pertinentis erui potest; & cum mundus sola diuina prouidentia administratur, hæc sola sit, quæ rebus consulit humanis, valdè ineptum est id augurijs, atq. inopinatis casibus adscribere; quapropter augurij damnatio extat etiam in sacris literis rigorosa sententia confirmata Deut. 18. Ariolus, Aruspex, & Augur abominatio est Deo.

168

Quin etiam apud Ethnicos antiquiores, & saniores stultissima auguriorum vanitas semper improbata est, ac reiecta; præ cæteris Marcus Varro sapientissimus vir intuens errores augurantium futura ex animalium extis, ex auium moribus, ac volatibus, dixit Deos non tantum otiosos esse, sed etiam *fordidos*, cum in iecorum, & viscerum sterquilinia sua oculatè consilia ab insanis sacerdotibus manifestanda: Fr Hecctor apud Homerum grauius Polydamanti metu augurij pugnam detrectanti respondet, Vnum esse augurium optimum, & a Deo mandatam, fortiter, nimirum, patriam defendere

T u r e r d

*Tu verò me præpetibus parere iubesque
Augurijs, quæ sperno equidem, quia vana videntur.
Sed de xtra spectentur aues, phœtonis ad artum,
• Sive sinistra petant obituri limina Solis.
Consilio magni Iovis, at nos fidere oportet
Quem penes est hominum Divumque æterna potestas
Optimum id auspiciis est, patriam pugnando tueri.*

DISSERTAT. XXXIV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuationibus ex Somnijs.

169

MISSIS hic Artemidori ineptijs, quibus conatur omne somniorum genus interpretari, ijsque omnibus vim aliquam vaticinam inferere; relictis etiam Stoicorum deliramentis, qui somnijs, cuiuscunq. ordinis essent, aliquid fidei habendum esse putarunt, adhærentes Orpheo, qui ea protulit verba

Alas extendens mitte somnium

Nuntians futura hominibus.

Neglectis tandem Poetarum fabulis, qui poetico more cum Homero ludentes duo prima faciunt somniorum genera, quorum alterum semper verum esset, alterum falsum, de quibus ea habet Virgil. 6. Æneid.

Sunt gemina somni porta, quarum altera fertur

Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris

Altera candenti patefacta nitens Elephanto

Sed falsa ad Cælum mittunt infomnia manes.

In quatuor tantum potiora capita somniorum numerus est contrahendus, quorum alterum dicitur purè physicum, alterum præfagiens, alterum diuinum, alterum deniq. diabolicum; & licet hæc omnia dicantur aliqua quoquo modo præfagire, nimirù vel verò, vel falsò, ea tamen dumtaxat præfagientia somnia cõpellantur, ex quibus nulla vi interposita siue physica, & naturali, siue diuina, siue diabolica aliquid euenturù coniectatur, quod etiã vt plurimum vulgo creditur; atq. de his præfertim hoc loco differitur, nam de cæteris, quæ suas habent causas cù euentibus connexas, ipsiq. adaptatas, nõ erit fortasse à veritate, atq. à ratione alienù fidẽ aliquã subire, quẽadmodù cõtingit in medicis, qui nõ raro ex sõijs morbos imminetes diuinãt, & etiã in Philosophis, qui ex sõijs de humorù, ac corporis rẽperamẽto iudiciù ferunt. Sõnia verò præfagiẽtia, seu vaticinica quatuor ipsa quoq. gradibus distinguuntur apud cõiectores; primus illorù est

quæ

quæ & ipsa specie, quæ offertur, læta sunt, & significatis prospera, ac salutaria pollicentur, quale dicitur fuisse somnium Pincernæ Pharaonis; Alter gradus eorum est, quæ & specie ipsa terribilia, tristia, aduersaq. sunt, æquè minitantiæ malum atque incurientiæ, quale describitur Bruti somniū de spectro ad Philippos comparituro, & Heliogabali de patre Seuero. Tertius eorum, quæ specie quidem ipsa blanda, exitu verò tristia sunt, & denunciant, atque adserunt mala, quale perhibetur fuisse somnium Regis Ægyptij in sacris literis. Postremus denique gradus eorum est, quæ specie quidem horrendum aliquid præferunt, significatis verò & euentibus fausta sunt, & felicia, vt matris Octauij somnium de intestinis; Adriani de igne illapso iugulis; Antonini de eburneis manibus aliorumque eiusmodi; est. namque apud ipsos somniorum coniectores diu obseruatum sæpe somnia contrarios euentus fortiri; ex quo saniores somniorum interpretes solent inferre nullam omnino certam fidem esse somnijs adhibendam, illis exceptis, quæ immixta diuinitus dicuntur ad aliquid significandum, vel portendendum.

Exceptis itaque somnijs diuinitus illatis, quibus neque pro libito fidem adhibendam statuimus, nisi sint sacris oraculis apertè firmata, vel communi Sanctorum Patrum autoritate explicata, reliqua omnia præfagientiæ somnia omnino improbamus, cum nihil certi retineant, etiamsi à certa quadam naturæ temperie pendeant, vel ab aliquo astrorum concursu, qui præfensionem impendentium euentuum inducat; licet enim diuinationes medicæ ex physicis somnijs deductæ quibusdam internis causis concurrentibus, quibus plerumque sui respondent effectus probentur à Deo, quemadmodum etiam probatur ars medica, ac propterea non sint semper à ratione, atque à veritate aberrantia, tamen cum semper constant etiam apud ipsos medicos exuberantium humorum signa, ex quibus certa ducatur notitia, inde fit, quod neque his, licet certiora videantur, sit semper tribuenda fides, quod plurimis exemplis demonstrat ipse Galenus, quorum numero illud de Physico quodam adseribit, qui cum somniasset se in suo natate sanguine, & Medici postridie somnium de redundantia sanguinis interpretati venam incidissent, cum sanguine animam exhalauit, de quorum etiam somniorum genere, ea præfertim dicta sunt

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte

Et pauidas mentes vana timere iubent.

Potest enim diabolus ad humanam perniciem plura in dormientibus somnia concitare, quæ tamen contrarium sortiantur effectum, quod sæpè contigit Lacedæmonijs qui in fano Pasithææ somnianti causa excubabant; & licet plerumque coniecturæ quibus explicantur somnia, videantur credulos quosdam ad veritatem dirigere; vt plurimum tamen fallunt; qua de causa in sacris literis sæpissimè damnatam inuenimus somniorum obseruationem, ipsosq. tum eiuratos somniorum obseruatores præfertim in 18. Deuter. in 37. Ieremias in 19. Leu. & alibi. præterquamquod multi Reges, ac Principes ex somniorum

obseruatione decepti infeliciter periere; inter quos recensentur potissimum Pompeius, qui vt postremum cum Cæsare prælium committeret, somnio motus est; Darius, qui ante congressum cum Alexandro somniauit videre se exercitum Macedonicum ardentem incedere per Asiam, & Babylonem venire, ibique Alexandrum indutum veste Persica templum ingredi, & statim euanescere; Cambyfes, & Iulus Cæsar, quibus species quædam in somnis visa, quæ regio folio insidebat, Cælumque tangebatur, vtrique cladem portendit, tulitque exitium; Alij denique plures, quos omnes recensete in re tam aperta non est opus.

171 Quod si præter somnia diuinitus immissa, quæ semper euentuum veritatem, quam prænunciant assequuntur, vt constat ex somnijs, quæ describuntur in sacris literis, alia quoque in exemplum adducantur, prænunciatos effectus vt plurimum fortita, ideo à Diabolo factum est, vt magis somniorum credulitas, & superstitio inualesceret, quo magis homines ipsi ea inanitate detenti deciperentur, ac potius diabolico artificio, quam diuinæ prouidentie suam fidem exhiberent: Quæ hominum fraus solet à Dæmone varijs somniandi modis concinnari, modo scilicet per propria somnia ad ipsum somniatorem spectantia, modo per aliena, nimirum ad alios pertinentia; modo per somnia nobis, & alijs communia, modo per somnia res publicas, & statum publicum afficientia, modo denique per somnia ipsius mundi ordinem, vel inuersionem portendentia. Cuiusmodi fuere illa quæ describuntur, in Aspasia Phocensi, quæ primum apud Cyrum iuniorem, postea apud Artaxersem fratrem fuit, cui visa est in somnis oborta ex tuberculo oris deformitas esse abitura, si detritis de feris Veneris rosis aspergeretur; nec sefellit somnij promissum euentus: In Vespasiano, qui somniauit se Principem Romanum fore tunc, cum Cæsar Nero dentem perdidisset; idque postridie quam somniauit, accidit: In Antonino Caracalla, qui cum postremam adotnaret ex Antiochia profectionem Pater Seuerus aditare dormienti visus est, & gladio ictum intentare: In Iulio Cæsare, qui antequam in citeriorem Galliam mouisset arma, in somnio visus est inferre stuprum matri suæ, sicut & Hippias Pisistrati filius ante occupatam Athenis tyrannidem; denique in Lucullo, in Adriano Imperatore, in Sylla, in Petio Pompeianæ nauis gubernatore, in Cicerone, Catullo, Octauio, alijsque innumeris, qui omnes quædam somniasse perhibentur, quæ probauit euentus; Licet enim vel ex vniuersa supremi conditoris rerum moderatione, vel prouidentia, vel ex Dæmonum fraude, & artificio hæc contingere possint, cum tamen nullam habeant euentus rerum cum somnijs obligationem, nullamque connexionem cum ijsdem adipiscantur; inde consequitur nullam somnia, vt somnia sunt, promereri fidem.

172 Et inde factum est, quod licet vnus Protagoras Cicerone test. 2. de diuinat. putauerit omnia somnia vera esse, plures tamen, & plures ijsdem somnijs cum Xenophane, & Epicuro fidem omnem detraxere, ex eo præfertim, quod si somnia vera essent, veras quoque haberent causas effectrices, Deum nimirum & natu-

& naturam; atqui Deus potius futura aperiret vigilantibus, & sapientibus, quam sopitis, & stertentibus; Sic natura, quæ in rebus suis est amica ordinis, & constantiæ, non ita facile operatur in somnijs, in quibus nulla firmitas est; ac propterea ex hac doctrina scitè illa hausit Petronius

Somnia quæ mentes ludunt volitantibus umbris

Nec delubra Deum, nec ab æthere Numina mittunt.

Et hac ipsa ratione etiam Plato in Symposio omnia somnia futurorum prænuntia existimavit à Dæmonibus proficisci, quæ semper varia fluxa, ac vanida ad hominum perniciem moluntur; ac propterea inanis quædam somniorum doctrina inualuit apud coniectores, quæ suam ex se profert inanitatem, dum affirmat certiora à dormientibus somnari statis quibusdam horis, ac temporibus, præsertim sub extimis noctibus, quasi iam emergente animarum vigore producto sopore; ex anni temporibus verno magis, quam hyemali certiora somnari; ex vario corporis situ dextero potius decumbentes latere, quam sinistro, & sic de cæteris, quæ insanissima appellat etiam Tertullianus scribens ad Montanum.

Facebant igitur hinc prolixiores de somniorum interpretationibus disquisitiones, nec portas suas comeas, & eburneas patere nobis ad diuinandum iubeat Homerus; nec sua ludrica somniorum interpretamenta obrudat amplius nobis præstigiator Artemidorus; licet enim aded constans de somniorum diuinitate, seu diuinatione ex ædis retro sæculis inoleuerit opinio, vt oraculis etiã locum fecerit, quibus iam stipatus erat orbis, Amphiarai scilicet ad oropum, Amphilochoi apud Mallum, Sarpedonis in Troade, Triphonij in Bæotia, Mopsi in Cilicia, Hermionis in Macedonia, Phariphæe in Laconica, apud quæ somniorum responsa de venturis patebantur; quorum etiam monitu quid persequendum sibi, quidue fugiendum vnusquisq. statueret; eosdemque haberet, & vitæ magistras, & somni arbitros, & somniorum artifices; Ad extremum tamen vis religionis, ac veritatis ita inualuit, vt exceptis somnijs diuinis, nulla cæteris adhiberetur fides; quod ita firmiter tenendum est, vt nemini liceat in posterum hæsitare. Qua ratione reiijcienda ea sunt tanquam pura commenta, quorum vi, ac si essent validarum rationum momenta, somnijs fides adstruitur, præsertim quod somnia non frustra à natura hominibus indita sint, ac propterea ad id maximè instituta, vt ex ijs ventura coniectemus; tollitur enim satis somniorum otiositas per id, quod per illa facultas sentiens etiam in somno non omnino torpescat, sed quodammodo vigilet, & quædam etiam in somno agat, aliquamque muneris functionem exerceat; quemadmodum etiam facultati intelligenti aliquod opus esse demandatum in somno experientia testis est, cum intellectus ipse in somno sæpissime ratiocinetur, ac optimè discurrat, speciebus in vigilia acceptis ipsum intellectum in somno etiam excitantibus. Sic improbandam duclimus quorundam Accademicorum sententiam, qui docent in anima, cum magis fuerit à corpore libera per rationes quæsdam cælitus inditas ideis respondentes somnia nonnulla excitari, quæ diuinationem

173

præ se ferant ob nexum illarum rationum cum Ideis diuinæ menti conuenientibus; Hoc namque vel gratis dictum est, vel Idearum deliramentis innituntur, quæ à Peripateticis damnantur; vel admissis etiam eiusmodi rationibus, & Ideis, nullam inde sequitur posse assignari rationem, si ad eas somniantes respiciunt, cur potius vna quam altera ad sui cognitionem nos excitet, cum eodem modo se habeant in anima. Sic denique ridicula censenda est Arabum quorundam apud Auicennam opinio, qui docuere futura animæ in somnijs patet fieri per virtutem intelligentiarum cælo assistentium, etenim neque Intelligentiæ ipsæ possunt futura prænoscere, vt à nobis dictum est de prædictionibus Angelicis; & nemo sanè potest alteri dare, quod ipse non habet,

DISSERTAT. XXXV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Sacrificijs.

OMISSIS sacrificijs veteris, & nouæ legis à Deo ipso institutis ne dum ad plura efficienda, sed etiam ex diuino consilio 174
 consignificanda, quibus fides idcirco nullo modo derogari debet, alia hic proferimus Ethnicorum sacrificia, quorum inanitas omnino est eiuranda, cum fuerint potius Dæmonis blandimenta ad homines irridendos, quam religionis instrumenta ad eosdem ritè instruendos; utebantur enim suis sacrificijs vt plurimum Ethnici, non solum sine veri Dei cognitione, cuius reuelationi, atque auctoritati omnis nostra fides innititur, sed etiam sine eorum notitia Numinum, ad quæ sacrificia ipsa dirigebant; hacque ratione in ipsis perficiendis pluribus semper erroribus, atq. illusionibus decipiebantur; præsertim verò cum ex hostiarum seu victimarum visceribus, aut ex aliorum fortuitorum euentuum subitis inuersionibus coniecturas quasdam futurorum comminiscabantur, quibus suas tanquam certas prædictiones ferrent, affectionesque Numinum erga ventura indicarent.

Eiusmodi prædictionum generibus, quæ vel sacrorum abusu, vel cæcis picum 175
 ritibus perficiebantur, fidè inepte semper adhibitam fuisse asseueramus, hancque doctrinam ex sola rituum in ijs peragendis obseruatione tanquam omnino certam statuimus; tot enim fuere apud veteres ridenda prorsus sacrificiorum inuenta, vt vix recenseri queant, licet ea omnia paucis carminibus complectatur Homerus ad illa verba

*Protinus his superi portenta ostendere pelles
 Serpere humi, & verubus carnes mugire cruenta
 Assataque boum qualis vox præta fatigat*

Apud Ægyptios namque legimus fuisse ad diuinandum adhibita sexcenta sexaginta sex sacrificiorum genera; apud Romanos, & Græcos non multò pauciora,

ciora, quæ sanè solius numeri excessu errorum centurias denotant, quibus tenebantur veteres illi sacrificatores; Atque ut eorum dementia, ac stoliditas coniectetur, satis est insanos prorsus sacrificandi modos obseruare, quo magis fides perceptis ex ijs diuinationibus denegetur.

176 Romani in suis sacrificijs diuinatorijs eos obseruabant ritos. Cum Sacerdos victimam ad aram adduxisset, stans manu aram prehendebat, precesque fundebat. Præcipuum precationis à Iano, & Vesta fieri oportebat, quæ in omnibus sacris præcipua Numina erant, & in votis nuncupandis compellationem primam meruerant inde, quod per eos aditus ad cæteros Deos patere opinio erat, & obseruabatur in eâ precatione, ut Iupiter pater Opt. Max. omnesque Dij cæteri Patres aduocarentur. Ne quid verò verborum præteriretur, aut præposterè recitaretur de scripto præire aliquem, rursumque alium custodem dari, qui attenderet sedulo alium, qui fauere linguis iuberet, & tibicinem canere, ne quid infautum eueniret, aut exaudiretur. Macabant autem ut plurimum oues, sues, capras, boues, gallinæcos, & anseres, maiores victimas inauratis cornibus producebant, minores coronatas; ex hædis & agnis re&u&us Deos consuli, futuraque prænosci censebant, quod mitiores essent, ideo diuinaturæ sapientius ex ouium genere aliquid cædebant, & macstationi semper immolationes adiungebant.

177 Græci Romanos, & Deorum numero, & sacrificiorum ritibus vicerunt, quæ omnia ennumerare nimis longum esset, & superuacuum; Præterea fuere vtrisque communia multa; nam ut alia plura; ita & ritus certorum sacrorum Romani à Græcis sunt mutuati, & vtrique tandem eò sceleris, ac dementiae redacti sunt, ut etiam humano sanguine litarent; illud tamen erat discrimen potissimum inter Græcos, & Romanos, quod Romani mola falsa libabant, quæ ex farre tosto, confractione sale, & aqua parabatur, sine quibus nulla fieri sacrificia rata, & vim salis peculiarem ad placanda, commouendaque Numina inesse sentiebant; Græci vero hordei primitias, & placentes ex hordeo sale confertas libabant. Græci etiam de cæsis victimis caput, & ventrem retinebant, cætera dabant Dijs, linguas verò præconibus.

178 Ægyptij deniq. caput à victimis abscissum diris execrabantur, & cum precatione solemnè deiiciebant in flumen, ut si quid aduersi eueniret, in illud caput redundaret. Porro apud eosdem singulis Dijs propriæ victimæ deputatæ erant; Superis albæ, & impares; Inferis nigræ & pares macabantur: Ioui prodigiali thure, & mola falsa, Ioui flamini boue candido litabatur. Neptuno, Apollini, & Marti tauro, verre, & ariete. Heroibus tauro, capro, & ariete. Cereri primum lacte, vino, & fauis, postea porca; Cybeli itidem porca; Æsculapio capris, & gallinis; Laribus gallo; Soli, & Marti equo; Lunæ tauro; Iunoni agnæ; Veneri columba; Pani, & Mineruæ capra; Dianæ cerua. Libero patri melle, vino, & lacte, interdum capro, & hirco; Siluano porco; Fauno agna, vel hædo, & sic de cæteris.

179 Variæ quoque erant diuinationum species, quemadmodum varia erant rerum

rum discrimina, quæ in sacrificijs adhibebantur; nam ad diuinandum, aut hostias ipsas priusquam iugularentur, considerabant; aut earum exta postquam mactatæ essent, atque dissectæ; aut flammam, quæ ex incensis, & ardentibus euolabat victimis, aut quædam id genus alia, sine quibus sacrifici non peragebantur; atque ex his quæ sacrificantium manibus tractabantur, indicia, & notæ futurorum obseruabantur. Sic mali ominis erat, si victima ductorem sponte non sequeretur, sed vi trahenda esset; vel si ex ducentium manibus se se propriisset, ac profugisset; vel si mactator in ictu aberrasset, vel percussa aut exiisset altius, aut horridius exclamasset; aut non statim, ac quidem placidè coniecisset; vel si semianimis in terram peruoluta in eundem pedibus calcitrasset, vel difficulter expirasset, vel iugulata nequaquam copioso sanguine defluxisset, vel si inter iugulandum triste aliquid infantumque oculis, auribusque occurrisset. Signa hæc offensus, atque alienati Numinis, pœnasque minitantis esse putabantur. Contrà verò læti ominis indicia, ac Dei fauentis testimonia adferrebat victima, cum emissa ad aram sponte acceleraret, & sine tumultu ictu sustineret, collapsaq. placidè, ac sine deformi strepitu, aut pedum complosione animam exhalaret, & confossa tandem copiosum effunderet cruorem. Talem victimam cum gratulatione, atque acclamatione excipiebant; que madmodum ad prænaratæ conspectum expauescebant, & animis consternabantur; sumebant enim ex his varias de euentuum conditione coniecturas, atque ex iisdem scrutabantur in quam partem Numen, cui adornabatur sacrificium, inclinatum esset, ac propenderet; quæ tamen omnia vt sæpiùs dictum est leuissima in diuinatione censenda sunt.

Præsertim verò damnanda est illa apud Græcos diuination, quam ex inspectione Epatis instituebant; quamuis enim explorarent Græci ea omnia, quæ viscerum nomine continerentur in victima; iecur tamen vaticinij sedem, ac fontem constituiebant, eoque rectè constituto, ac optimè temperato pro victimæ natura læta promitti credebant, eodem vitiatò, aut mutilato aduersa portendi opinabantur, spectata semper etiam persona, in cuius gratiam diuination illa instituebatur, quemadmodum de Cæsare narrat Lucanus, qui victor contra Pompeium renunciatius describitur ex extis victimarum

Quodque nefas nullis impune apparuit extis

Ecce vides capiti fibrarum increfcere molem

Alterius capitis pars ægra & macida pendet

Pars micat & celeri venas mouet improba pulsu.

Et licet apud Romanos obseruatum sit, mala semper contigisse, cum Catoni Consuli immolanti exta victimæ emarcuerunt, cum Marco Marcello iecur subito extabuit, cum Lucilio Lupo caput iecoris euauit, id tamen non est adscribendum alicui nexui, qui inter signa illa, & euenta intercedat, sed facultati cuidam supremæ, quæ pro libito moderatur euentus. Neque diuinationibus eiusmodi aliquid fidei præbendum est ex eo, quod Romani ipsi semper permagni eas fecerint, atque curauerint, vt & libris rationes consulendi in hac re

T descri-

describerentur, easque mandauerint instar oraculorum publicè custodiri; plura namque etiam apud Romanos sapientiores ex errore acta sunt, quæ nunc temporis etiam à rudioribus improbarentur,

181 Atque ad id genus etiam referendæ sunt diuinationes illæ, quæ sumebantur ab igne victimas ipsas comburenti; infederat enim in veterum animis error ille, quod inflammatis cælitus victimis Deus ipse crederetur flammea specie ex alto delapsus, victimasque quas acceptaret, statim deuorare; ex quo propitia augurabantur; quemadmodum etiam si flammam victimæ admotam puram, ac nitidam inspexissent sine fumo, sine strepitu, ac sine fauillarum eiaculatione turbulenta, in qua obseruabant etiam ad fausta prædicenda, si flamma turbinatæ Pyramidis instar recto ductu attolleretur. Contra verò prænunciabant infausa, si flamma atras fumi vertigines præ se ferret; si motu quodam obliquo, vel in orbem cõtorto, aut complicato agglomeratione quadam in tortiles spiras ascenderet; cuius præsertim diuinationis videtur meminisse Statius ad illa carmina

Vincatur pietas, pone eia altaria virgo.

Queramus superos: facit illa acioque sagaci

Sanguineos flammarum apices, genitumque per auras

Ignem, & clara tamen media fastigia lucis

Orta docet, tunc in speciem serpentis inanem

Ancipiti gyro volui, frangique rubore.

Diuinationes vero eiusmodi flammeas præsertim factitabât pice, quæ ex tædis colligebatur in puluerem comminuta, & puluere in ignem ipsum coniecto; qui si exardescens inde flamma coiret, nec dispergeretur, fausta; si diuideretur, aut dissiliret, infausa designare credebant; ita tamen vt in his omnibus fallerentur,

DISSERTAT. XXXVI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Historicis.

NON pauca solent etiam prædicere historici, quibus fides 182
 aliqua sine nota potest adhiberi, ex longa nimirum obseruatione, quæ à primis vsque temporibus ab ipsis facta est, præsertim de periodis fatalibus, quibus Imperia diuinitus comprehensa sunt, ac definita; testantur siquidem historiarum omnium temporum, si à prima antiquitate repetantur, Regna, & Respub. potentiores quingentis annis plerumque floruisse; multa circa medium huius periodi vix ducentis quinquaginta annis completis defecisse, aut certè vltimum terminum non attingisse; nulla aut pauca eodem statu rerum hunc superasse, sed in ipso penè quingentesimi anni articulo, aut aliquantò ante mutationes incidisse, quibus vel cversa Regna, ac deleta funditus, vel oppressa, vel aliò translata desierunt, vel in nouam commutata sunt formam. Sic peregrinationis Abrahæ, seù a tempore vocati Abram ex Haram vsque ad egressum ex Ægypto, & datam legem elapsi sunt anni quadringenti viginti quinque; à nato Abram vsque ad natum Mosen anni quadringentesimo octogesimo captum est extrui primum Templum à Salomone, & tanto ferè spacio temporis rexerunt populum Duces, & Iudices. Idem Templum anno quadringentesimo vicesimo secundo post Nabuchodonosor Rex Babylonis direptum, ac dirutum solo æquauit, totumque regnum Iudaicum, abducto in captiuitatem Rege Zedechia, sustulit, ac finiuit, quod floruerat annos quingentos, & quinque à Saule ad vltimum Zedechiam, vsque secundum templum, quod dimissi ex Babylone Iudæi, postquam septuaginta annorum captiuitatem sustinuisent, Cyri iussu concessuque secundo à redditu anno inchoatunt, annos quingentos integros stetit; etenim quingentesimo primo anno à prima instauratione Herodes gratificaturus Iudæis totum renouauit,

uauit, & magnificè exornauit annis ante natum Christum quindecim; idque tandem Vespasianus capta vrbe incensum delcuit funditus. Successio, & gubernatio Regum in populo Iudaico compleuit annos quingentosa Saule vsque ad captiuitatem Babylonicam. Eundem terminum attigit restituta post captiuitatem politia gentis Iudaicæ ab Esdra vsque ad Vespasianum, qui totam illam regiminis formam destruxit, vt fuerat prædictum multò ante, reliquijs Iudæorum dissipatis, ac dispersis in totum terrarum orbem; nec à Vespasiani temporibus amplius cernitur restaurata; licet enim sub Hadriano se se quodammodo recollectissent Iudæi receptis viribus, licet Iuliani Cæsaris permissu denuo in patrium solum confluisent, vrbis Hierosolymæ muros exædificaturi, cum tamen fundamentorum causa terram subruerent, ignis ex deli. scente terræ sponte exiliens, omnes operarios absumpsit, quo factum est, vt desistere à structura cogerentur.

183 Annos quoque quingentos, & viginti Aſtyrij tenuerunt Aſiam; postea Medi illam occuparunt, illis excuffis teste Herodoto. Annos quadringentos nonaginta Athenarum Regnum durauit à Cecrope vsque ad Codrum, cui abrogatam, & ademptam Monarchiam in imperium populare Athenienses mutarunt; fuit autem Codrus non ex posteritate Cecropis, sed Periclymeni in Meſſeniaca. Totidem annos floruit Lacedæmonum Respub. sub Regibus Heraclidis à Lycurgo, qui eam Reipublic. formam primus constituit latis, & sancitis legibus vsque ad Alexandri Macedonis ætatem, sub quo concidit; fuerunt aut Heraclidæ vtrique & Macedonici, & Spartani Reges, Macedonici à Temeno, Spartani ab Aristodemo, filijs Aristomachi, qui quintus ab Hercule numeratur. Annis quingentis ab expulsis Regibus, vsque ad Monarchiam Augusti rexerunt Rempub. Romanam Consules, forma gubernationis mixta ex Aristocratiâ, & Democratiâ. Anno quingentesimo post deuictum ab Augusto Antonium ad Actium, & constitutam Monarchiam, cæso Romæ Valentiniano vltimo Occidentis Imperatore, qui filius fuit Constantij, & Placidie sororis Honorij, & Arcadij, Imperium Occidentis dilaceratum concidit & else desijt, Vandalis, Alanis, & Sueuis primo Galliam, deinde Hispaniam, tandem & Aphricam, & in ipsa Italia Vrbem Romam Gensericus Duce inuadentibus, occupantibus, ac diripientibus; nec post hunc Valentinianum certa aliqua, & firma fuit Græcorum Imperatorum in Occidente potentia. Annis denique ferè quingentis elapsis ab eo tempore, quo Constantinus Imperij sedem Constantinopolim transtulit ex Italia, Carolus Magnus, victis, & domitis Longobardis, qui Gortos ante debellatos pepulerant, Imperium Occidentis in libertatem aſeruit, atque instaurauit.

184 Sed Regna non pauca dimidium tantum huius periodi quingentorum annorum exegisse ex annotationibus historicorum deprehenduntur; Medorum namque potentia annorum fuit ducentorum sexaginta. Persarum Monarchia, quæ à Cyro vsque ad Darium vltimum opibus, & potentia floruit, anno ducentesimo trigesimo armis Alexandri Magni dissoluta corruit. Ducen-

tos

ros quinquaginta annos, vel circiter duravit Græcorum Monarchia inchoata ab Alexandro, & in fucceffores deriuata, complexaque initio fuo penè maximam partem orbis terrarum, & tandem post dimicationes longas addiflinctos Macedoniæ, Syriæ, Ponti, & Ægypti Reges douoluta. Hanc Romana potentia ordine fublatis Regulis, & Regnis in prouinciæ formam redactis post exactum dimidium totius periodi tempus demolita eft. Romani fuif etiam Regibus ante conflitutum Confulatam abrogarunt regnum quinquennio ante dimidiæ periodi finem, ideft, anno ab vrbe condita ducentefimo quadrefimo quinto. Totidem annorum fuit Imperium primorum Regum Franciæ à Clodouco Chriftiano, qui interfecto Syagrio, quem Sueffiones expulerant, & reliquis Romanorum Præfectis fubmotis, & abactis, Galliam à Romano Imperio prorsùs auulfam fibi fubiecit, vfq. ad Pipinum Caroli Magni patrem, cuius pofteritas, & imperium, & præcipuè Galliæ regnum gubernauit vfque ad Hugonem Capetum annos ducentos triginta feptem.

Periodos etiam Septingentorum annorum attuliffe mutationes Regnis, & Rebus publicis inignes, hiftoriarum ferief docet. Carthaginenfis annos fteleerat feptingentos, quando à Scipione deleta eft. Ciuile bellum Pompei & Cæfaris, quod Romanam Rempubliacam euerit, incidit in annum ab vrbe condita feptingentefimum quintum, concurrentibus duabus periodis fimul, quingentefima vna ab initio Confulum, feptingentefima altera ab exordio Vrbs Romæ. Annis poft deffructam Carthaginem ferè feptingentis Tortila Gottus Vrber Romam, abductis inde veteribus familijs, deuaftrauit, quod Scipio incendium Carthaginis contemplantus, præfagijt, & futurum prædixit cum lachrymis recitatis his verfibus

Iamque dies aderit, quo concidat Ilion ingens

Et Priamus Priamique cadat plebs armipotentis.

Septingentis annis elapfis à Miramolino Maurorù Principe Hispaniæ omnis domitore Ferdicandus auus maternus Caroli Quinti Imperatoris, deuictis, ac domitis Mauris, & potentia Regulis illis erepta, vniuerfas Hispanias recuperauit.

Nec verò tantum cèd præfcriptis, ac definitis periodis vertuntur, & conflifunt Rempubliæ, Imperia, & Regna, fed etiam in alijs rebus priuatis, ac fublimibus illuftrium familiarum gubernationibus, fi cafuum, qui accidunt, momenta expendantur, variationes periodicæ reperientur, vt ex mutationibus eiusmodi, quali in certos temporum articulos diftributis, euidencia diuinæ prouidentiæ, ac fapientiæ argumenta, & teftimonia habeamus, quibus etiam mente ftatuamus, neque cafu conflucere, & nafci Imperia, neque cafu confliflere, & vigere, neque cafu collifla ruere, & interire, fed omnia diuinitùs fieri. Sic Dauidis potentia cum Salomone filio floret, eo fublato diuellitur, ac frangitur. Cyri potentia poft Cambyfen aliò transfertur. Philippi Macedonis, quem Macedonici Regni vindicem, inftauratorem, atque amplificatorem Sybyllina teftata funt oracula

Commoda nunc pariet regnans, nunc damna Philippus.

Huius

Huius (inquam) inchoata felicitas cum Alexandro filio completur, & definit. Vespasiani potentia cū Tito: Marci Antonini cum Commodo: Valeriani cū Galieno: Cypseli Corinthij cū Perintho: Attali Pergamensis cū Attalo iunioris ex Eumene filio finitur. Quod si quandoq. sic restrictos prætergre diatur limites, vlteriùsque propagetur, rarissimè ad nepotes, abnepotes, & trinepotes extenditur; quin frequentissimè in ipso successionis articulo conuersiones incidunt, quibus nepotes vel accepta exuuntur à parentibus felicitate, vel excutuntur vestigijs, in quibus antea constiterant; cui rei potissimum exemplum est in Cræso Gygis abnepote, qui Candaule opera coniugis interfecto, cum regnum Lydiæ per fraudem obtinuisset, repente deiectus, regnoque spoliatus in vincula conijcitur velut mancipium.

187 Ex eiusmodi obseruationibus longissima temporum serie, rerumque experientis plures euentu firmatis duci solent historicæ prædictiones, quibus non fidem inhibere omninò non debemus; cum enim non diù intrà terminos constitutos sese res humanæ, siue publicæ, siue priuatiæ continere possint, necessum est, vt à medio exorbitatès propriæ imbecillitatis fato in aliquod extremorum ruant, criminibus ipsis, ac flagitijs semper in deteriùs cogentibus, & impellentibus; fuitque semper perexigui temporis rerum humanarum, & Imperiorum felicitas illa, quæ sine iustitia, probitate, ac pietatis norma stetit; Et hæc cum aperta constent veritate, cum ipsa innotescant experientia, non erit à recto alienum, aut dissonum quasdam de futuris historicæ prædictiones efformare, ipsq. fidem adhibere, relata tamen semper in Deum omnium rerum moderatione; atque euentuum dispositione; in eiusmodi etenim prædictionibus potiùs rebus ipsis vtimur, vt ait Euripides, quam diuinatione, cum in ipsas intueamur imperiorum formas, & administrationes, in principum, & populorum studia, in leges, ac Rerump. statuta, & id genus alia, quibus ex eo quod factum est retroactis temporibus, quid venturis agendum sit nò sine ratione pensitamus, & diuinatione quadam prænuntiamus; præsertim cum omni æuo deprehensum sit idololatria, tyrannidè, libidinibus, discordijs, ambitiosis Ciuium, vel Principum contentionibus Imperia laxari paulatim, ac labefactari tandem, si illæ ingrauescant causæ; extremoque denique impetu conuulsa, ac disiecta corrue- re; Quod præsertim prædictum est Atheniensibus cum mutatis moribus à primo Cecropis instituto aberrassent

Es fera tempestas urget Cecrope natos

Fraude Ducum; sed certa aderunt solatia victis

Namque urbem hostilem euerterit pænasque reposcent

Quod euenit, cum Pericles magis odio Megarensium, quam iustis alijs de causis moueret bellum Peloponesiacum, & Alcibiades bellum inferret Siciliæ stulta, & iuuenili ambitione, & cum tandem Athenienses incuria suorum Ducum vincerentur prælio nauali à Lysandro ad Ægospotamon.

DISSERTAT. XXXVII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuationibus ex Politicis.

CONSVETVM est etiam Politicis suas prædictiones ferre de regnorum, ac Rerumpublicarum mutationibus, si quæ incidant rerum, ac temporum reuolutiones, ex quibus facta prius præteritorum obseruatione, de euenturis possint duci præfagia; ac primum ipsi quoque ad quoddam Astrologiz politicæ genus recurrentes, Astra illa solent considerare, quæ signiferi, vel Zodiaci signa constituunt, quorum vires ad Regiones, & Prouincias mutandas, ad Imperia transferenda maximè validas esse nouerunt. Hincque docuere quidam ex ipsis, quod translatis astris Leonis, ac præcipuè eius cauda in Virginem, Imperium quod in Italia fulgebat, à Constantino translatum est in Græciam; Italiam enim Leoni subiectam faciunt, Græciam Virgini iuxta Ptolemæi doctrinam; Arque cum Stellæ Cancrî in Leonem transierunt, tunc diuinarunt, Vuandalos, Gothos, & Herulos Italiam esse aquisituros. Præ cæteris verò Campanella lib. 2. Astrolog. articulo 2. Eam tulit prædictionem politicam ex signis Zodiaci, quod cum Basiliscus in Virginem transibit, quod eueniet post sexcentos ferè annos, Italiæ dominatum esse funditùs ruiturum, atque Barbarico Imperio esse subiectandum, cum Stellæ extræ (vt inquit ipse) externos Dominatores inducant, iuxta varia exempla, quæ ibi ipse affert de vârijs mutationibus Regnorum, ac Rerumpublicarum propter fixarum stellarum translationes de signo in signum.

At his inanibus Politicorum Astrologorum pronunciatis nullam fidem esse adhibendam censemus; docet namque Diuus Augustin' 5. de Ciuit. cap. 1. mutationes magnas in Regnis, & Imperijs non fieri per translationes Astrologorum de altero in alterum signum, sed per Diuinam Prouidentiam regna humana prohibito constituentem, disponentem, ac transferentem; si enim fierent

rent per transitus stellarum vnius signi in aliud signum, asserendum esset, stellas Leonis, cui subiecta est Italia, migrasse tempore Caroli Magni in stellas Arietis, sub quo est Gallia, cum ipse supremum Imperium, & dominium habuerit in Gallia, & in Italia, cum tamen nullus Astrologus hoc impossibile facile admittat. Quoniam verò translationem Throni Imperialis à Constantino factam ab Vrbe Roma in Urbem Bizantij adscribunt præsertim migrationi stellarum Leonis in Virginem, precor hic vt mihi detur venia, qua causam illius mutationis asseram à Zosimo traditam in lib. 2. quæ nimirum fuit: Cum dies quidam festus Romanis solemnissimus illuxisset ritu vanissimo, atque superstitioso celebrandus, Imperator Constantinus Christianæ iam deditus religioni celebrationem illius diei acriter detestatus est; quo factum est, vt Senatus, Populiq. Romani acerbum odium subiret; & inde Constantinus, vt à Romanorum odio declinaret, ansam arripuit aliud solium Imperatorum transferendi, urbemque aliam regiam exædificandi; ad hoc fortasse diuino etiam monitu excitatus. Quare non ad stellas, sed ad Diuinam Providentiam, atque ad peculiarem Superni Numinis afflatu referendam censemus Throni Imperialis translationem de Vrbe in Urbem per Constantinum factam.

190 Quibusdam verò Politicorum Prædictionibus, quæ præsertim veris malorum causis innuntur nunquam fuit à ratione alienum fidem adhibere, atijs præsertim, quibus ex veræ religionis contemptu Regnis, & Rebuspublicis interitum, & subuersionem prænunderunt; Etenim si dissoluta, ac rupta hominum societas, nec Regia Maiestas fastigium tenere, nec Imperium quodcumque diuulsis à se inuicem membris stare potest; quid obsecro de illo regno, aut de illa Republica sperandum erit, vbi vera non adest religio, quæ sola vinculum est societatis humanæ, cuius sanctitate fœdera iurantur, firmitur commercia, societates omnes sancuntur? Cum igitur religio nil aliud sit, quam quædam rerum humanarum, ac diuinarum consensus, atque adeo sola firmum sit Regnorum, ac Rebuspublicarum fulcrum, si ea concidat, optimo iure prædici potest omnis boni politici casus, & interitus; nec alia de causa citò collapsurum Orientis Imperium præuisum est, nisi quod religionis contemptus illius ruinæ præuium fuerit indicium; quemadmodum enim ex inopinata cæli caligine, ipsiusque Solis repentina infuscatione licet animo præfagire aliquam euenturam orbi calamitatem, ita profusum cum ex regnantium incuria deficit religio, propinquam Regnis, ac Rebuspub. perniciem fas est augurari, ac tandem conijcere præ foribus exitium adesse; id namque sibi met ipsis Romani populorum prudentissimi vaticinati sunt, cum intuerentur paulatim in Repub. Deorum cultum obliterari.

191 Ex alijs etiam causis solent Politici suas prædictiones ferre, quibus nec fidem vetamus; si nimirum Iustitiæ, ac Legum contemptum in Repub. ac regimine animaduertunt; inde non longè abesse Reip. interitum coniectantes, occasum etiam in ipso ortu Reipub. prædicunt; & sanè maximè ad rem, cum dicat

dicat Plutarchus etiam Ioui exturbationem à folio esse prænunciandam, si absque Iustitia principatum gerat; cum enim Iustitia, legumque obseruatio sit omnis Reipub. basis, inde fit, vt collapsa Iustitia, ac legum obseruatione, nulla stare queat Respub. habetur namque etiam ex sacris literis Eccles. 10. Regnum degente in gentem transferri propter iniustitiam, iniurias, contumelias, & dolos. Hinc Spartanis summis legum, ac Iustitiæ cultoribus Imperij felicitas sæpè promissa est; nec alia de causa scribit Pausanias in Messenicis diuturna triumphorum præfagia Athenienses habuisse. Ex his igitur cum pendeat omnis regnantium industria, omnis virtus, & potentia, fas est politicis prospera semper augurari Reipub. quemadmodum contra ex causis ipsam Rempub. euertentibus infauita prædicere fas politicis semper fuit; sunt enim quædam politicorum denunciationses, quæ licet prodigijs, ac vatium oraculis non innotescant, suis tamen causis aut conuersionem, aut subuersionem portendentibus palam fiunt; quales potissimum sunt regentium, seu Rempub. administrantium Iniustitia, Auaritia, Libido, Superbia, Ambitio, & id genus alia, quæ semper Rerumpub. interitum præloquuntur. Præ cæteris verò, ex quibus solent diuinari euersiones, & conuersiones Rerumpub. à Politicis, enumeranda est impietas, diuinique cultus despectio; quippe vt inquit Seneca in Thyeste

*--- ubi non est pudor
Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides
Instabile regnum est.*

In qua re perhibetur Seneca veridicè vaticinatus, cum vaticinij veritas ex ipsis experimentis clarissimè innotescat.

Quod si dicant quidam, nihili pendendas esse eiusmodi politicorum prædictiones, cum fato suo vel euertantur, vel conuertantur Respub. ex eo præsertim quod interitus, vel mutationis expers esse non possit, quod originem traxit à mutatione, ex eo etiam quod certis descripta periodis stare semper, ac durare nequeant, quæ nata sunt, vt intereant; cum tamen plerumque nullum aliud sit fatum Rebuspub. constitutum, quam boni vel mali persecutio, inde fit, quod etiam excluso communi fato, possint bona ex virtutibus, mala verò ex vitijs omina parari, quibus adhibeatur fides; neque enim temerè tantum, ac fortuitò, nulloque ordine, ac Consilio Respub. oriuntur, vel extinguuntur, cum certa sit Diuinitatis prouidentia, à qua legem accipit, quidquid nascitur, aut interit; nec tam humani consilij quam diuinæ sapientiæ opus esse, quidquid in Rebuspub. rectè agitur. Sic etiam ex nimio alicuius Reip. argumento benè prædicatur à Politicis eam Rempub. in tanta magnitudine constitutam diutius durare non posse; nam sicut Gygantæ corporum moles magnis, ac varijs non rarè malis agitantur, ita etiam vt quandoq. mole ruant sua; ita magna imperia in dies excresecntia suis viribus, sua magnitudine, ac granditate tandem fatiscunt; quod optimè testatus est etiam Lucan. lib. 1.

In se magna ruunt, latisque hunc Numina rebus

Crescendi posuere modum

Non fert enim humanarum rerum conditio, vt semper crescant, cum etiam decrementum illis à natura inditum sit; propterea ex nimio argumento dicuntur tandem perijsse Respub. plures, Chartaginis præsertim, & Romana, quæ in tanta amplitudine diutius stare non potuerunt; Imperij namque cuiuscunque felicitas non tam magnitudine, quam firmitate æstimanda est. Hæc sunt, quæ præsertim à Politicis de statu Rerumpub. prænnunciari possunt, quibus etiam potest adhiberi fides.

DISSERTAT. XXXVIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Medicis.

VALIS sit, ex quibus deriuata fontibus, quibus incedat, atque infistat vijs, & rationibus Medicorum diuinationo, quæ est illa medicinæ pars, quæ de signis agit, hoc loco à nobis breuiter, vt nostri moris est, inquirendum; cum enim perplura signa sint, quibus adherentes Medici, suas prædictiones ferunt, ea præsertim proferenda erunt, quæ maiorem euentuum, qui prædicuntur certitudinem constituunt, ne ipsis deludantur Medici, & cum Medicis illi quoq. qui eorum præfagijs, ac prognosticis nimiam fidem adhibent; Ex signis namq. arguentibus in sanis valetudinem aut firmam, aut affectam, aut labentem in deterius, aut omnino collapsam solent Medici omnes suas prænotiones, ac prædictiones eruere, quibus indicent de morbis imminuentibus, atque oborituris, de conualescentia, de vita, & morte, ac de reliquis bonæ, vel malæ valetudinis Symptomatibus. Prædictionum verò signa, quibus innituntur Medici, alia omnino certa sunt apud ipsos, alia verò solummodo probabilia; hancque distinctionem signorum à Galeno accepere, qui docet ea esse signa certa, quæ rem vnã, atque eandem sua natura perpetuò, ac necessariò citrà vllam ambiguitatem demonstrant, nec fortuitis notantur obseruationibus, sed ratione logica, ac firma demonstratione tamquam ex veris causis, aut effectibus certò cognitis colliguntur; Signa verò tantum verisimilia seu probabilia ea esse tradit, quæ nec necessariò, nec perpetuò, sed tamen vt plurimum eandem rem indicant; constantque, ac nituntur consentientis experientię argumentis.

Ex tota igitur signorum congerie, quæ aut signa tantum sunt, aut signa simul & causæ, aut signa & symptomata, ijs præsertim in prædictionibus medicis fides adhibenda sunt, ex quibus certiora euentuum ducuntur indicia, qualia præsertim sunt, quæ vim, & rationem signorum habent, simulq. causarum, & sym-

ptomatum, sunt enim hæc signa ita cum euentibus colligata, vt suoapte nexu sint satis ad eos producendos, cum ea sit signorum ratio in arte medica ad res significatas, quæ est vel causarum ad effectus, vel effectuum ad causas, vel eorum, quæ causis, & effectibus adiuncta cohærent, correlatiuæ; ac propterea non sine ratione medici suas prædictiones ferunt, vel de integra, & constante valetudine, vel de valetudine paulatim degenerante, vel de iam malè affecta, & prostrata; quod etiam ritè agunt, cum signa tantum probabilia sunt, & ambigua, cum etiam ex his sufficiens suppetat ratio probabilitium morbi, vel valetudinis prædictionum; habentur enim loco signorum præfagientium ea omnia, quæ vel notantur in ægris ad indicandum naturæ vincentis robur, vel ad indicandam conualescentiam ex morbis, recuperationem, atque corroboracionem virium amissarum; vel quæ aptitudinem, propensionemque demonstrant ad morbos in corporibus neutris, aut aliquando eruptiones, quæ sensim gignuntur ægritudines; vel denique quæ ægris iam malè affectis morbi prorogationem, aut interitum præmonstrant; hæc etiam in duplici ordine constituntur à Galeno, alia enim in neutris obseruantur corporibus, ijs, nimirum, quæ nullius adhuc actionis læsionem euidenter, nullamque, quæ officiat actionibus, noxam percipiunt; Alia verò in ægris ipsis; & primi ordinis signa docet Galenus affectionem neutram exquisitè declarare, & morbum prænunciare, & medium quiddam habere inter ea, quæ ægris, & sanis accidunt; ordinis verò secundi omnino exitiosa esse, & vel mortem prænunciare, cum natura languet, ac deficit viribus destituta, vel morbi durationem, cum suppetunt naturæ vires, vt morbum aliquandiu sustinere valeat.

195 Prædictionibus etiam, quæ ex signis coctionis, & cruditatis in humoribus solent afferri, multam fidem adhibendam esse censemus; etenim coctionis signa, quocumque morbi tempore apparuerint, semper bona sunt, & morbi solutionem indicant, quæ modum contra cruditatis signa, siue in primo morbi principio exilientia, siue quocumque morbi tempore sese promentia non ita celerem valetudinis restitutionem pollicentur; cum enim signa cruditatis coctæ elaboratuque difficilem materiam indicent, longiori etiam tempore perduratos morbos arguunt, & quantum in ipsis est, non mortis periculo ægrum liberant, sed interitum accelerant, vt habet Hippocrates 7. Epidem. idcirco non eodem modo, vt coctionis signa salutem semper, ac securitatem spondent; licet etiam sæpe ad coctionem accidentia, superandum à natura morbum, moxque cessurum, atque abiturum confirment. Sic etiam ex signis cruditatis cognitis ante morbum solent medici morbum ipsum prædicere, ac prænunciare, idque sane optimo iure, cum plerique morborum tanquam prænuncios habeant, præcursores, ac præcones suos cruditatem, ac motus difficultatem, cum præsertim quædam segnities neruis inest, atque sine labore lassitudo, oscitatio, & horror membra sine causa percurrens; docet enim Hippocrates grauitatem membrorum, & defatigationes sponte ortas semper morbum indicare, nimirum ob plenitudinem humorum neruorum spiritu compresso, & obstructo; ex his

his namque omnibus solent medici periti de hominum salute, morbis, & interitu præfagire, quemadmodum etiam ex ægrotantium appetitionibus, vigilijs, ac somnijs solent de imminentibus morborum periculis suspicari, & iudicare, arguentes vel humorum crassitiem, vel saltem eorum conturbationem iuxta id, quod de somnijs canit Horat. 1. de art. Poet.

— cuius velut ægri somnia, vana

Finguntur species.

Quæ tamen de somnijs prædictiones non probantur in medicis, cum ex somnijs ipsis ea diuinare satagunt, quæ ad euentus liberè contingentes spectant, cuiusmodi fuit diuinatio illa, quam tulit medicus Augusti ex illius somnio, quo monuit ut è tabernaculo egrederetur in Philippenfî acie, quamvis ipse prius propter valetudinem non egredi statuisset.

Prædictiones deniq. quæ feruntur à medicis ex pulsum, vel arteriarum motibus fallacissimæ sunt, licet quibusdam innitantur obseruationibus, ex quibus arguuntur euentus; licet enim non sit aliud certius, aut firmitus indicium, vel viuidæ, & constantis virtutis, vel nutantis, ac prostrati roboris pulsû; exploratio tamen, cognitio, ac diiudicatio pulsum exacta temper fuit difficillima, & vix pauci licet toto vitæ tempore in ea tractatione exercitati tandem eorû discrimina perdiscunt; plurimi ne quidem variantes eorum motus attingunt; quapropter ad pulsus comprehendendos opus est assuefactione longa, attentione accurata, assiduitate non intermissa, iudicio denique exquisitissimo, ut ritè eorum subitæ, ac momentaneæ mutationes obseruentur, ex quibus morborum prædictiones confinguntur; prædicatur enim hominis prius ægrotantis valetudo, dum pulsus imperturbata mobilitas modum seruat.

Dumque suo tenas salientes pollice venas

Ac peragit soliti vena tenoris iter.

Cum tamen difficillimè ea omnia medicus assequatur, inde fit ut semper incertas prædictiones ferat; quemadmodum etiam euenit in reliquis medicæ artis diuinationibus, quæ cum solis rerum coniecturis adhæreant, semper incertæ habendæ sunt, nullamque certam, ac firmam à nobis fidem exposcere possunt.

Quod potissimum de illis statuendum est, quæ ex cælorum aspectu, astrorum, ac planetarum influxu medici ferre solent, cum in curandis morbis impensius occupantur, nulla namq. medico illi fides adhibenda, qui omnem humanum euentum cælestibus adscribens, omnem hominis curationem, valetudinem, atque interitû ab astris pendere pronunciat, neminemq. victurum, aut moriturû esse diiudicat, nisi disquisita dumtaxat astrorû, & planetarû ratione; licet enim mûsdus omnis elementaris quoquo modo à cælesti gubernetur, ut Arist. docet 1. met. non sunt tamen medicorum mentes ita occupandæ, ut caligine quadam circûfusæ posthabito in sublunaribus terrenorum obtutu, neglecta humorû, ac tæperiei hominem constituentiu obseruatione, omnia referant in cælum; neq. enim ut vera à medico tenèda est Heraclidis opinio, qui homines ab orbe Lunæ decidere affirmabat, adeoq. homines cû Luna incremētû, diminutionē, atq.

inte-

interitum esse passuros; fuere enim hæc omnia præclara veterum deliramenta, licet ipsis fortasse subscripserint quidam Philosophi, ac præsertim Theſpelius quidam Cilex, qui testatus est se cum Luna interiisse, ac reuixisse. Ad summum igitur bonum est medicis anni tempora, & tempestates sedulo obseruare in quibuscunque medendi rationibus, cum eiusmodi obseruatio hominum valetudini summoperè faueat.

198 Non omnino tamen damnandum est in medico ex animi affectuum notitia, atque obseruatione quasdam prædictiones ferre circa ea, quæ corpori euentura sunt; cum quatuor primis humoribus temperamentum in homine constituentibus respondeant quatuor primi animi affectus, ijsque sint prorsus additi, calori nimirum, scû bili ira, frigori, scû pituitæ mansuetudo; siccitati, seu melancholiæ tristitia; sanguini denique gaudium, qui affectus si accuratè in homine animaduertantur à medico, potest faciliè iudicium, & prædictionem ferre de ijs malis, vel bonis, quæ homini ex vi, & abundantia eorum humorum sunt euentura; possunt enim animus, & corpus consensu quodam ira ægrota-re in homine, ut queat medicus ex eorum ægrotatione salutem, vel interitum vtriusque quodammodo prænunciare; sic quemadmodum ex moderatis animi affectibus optimam inferunt medici corporis constitutionem, ac valetudinem, ita versa vice ex nimium effusis sæpe syncopen, & repentinas mortes cum fundamento prædicunt; quæ præsertim prædicta perhibentur à medico Dionysio Siciliæ Tyranno, qui solebat in nimium ex rebus lætis gaudium effundi, & ideo gaudio periit.

DISSERTAT. XXXIX.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Stoicis .

STOICORVM cætus ferè omnis suas potissimas prædictiones rulit de interitu mundi, quem condicto tempore, sic 199
 urgente fato, periturum voluere ; at de modo quo interitum fit mundus subiturus, non est vna omnium Stoicorum doctrina ; nam plerique docuere mundum esse absolendum per exultionem , Alij verò per submersionem, Alij denique per elementorum naturalem quamdam dissolutionem ; At quod in hac re mirandum prorsus est , Stoicos Philosophos sine diuino afflatu vniuersam mundi combustionem agnouisse ; ex qua Stoicorum cognitione excitata sunt postmodum illa Poetarum carmina , præsertim apud Ouid. i. met. de fine mundi

Esse quoque in fati reminiscitur adfore tempus

Quo mare, quo tellus, correpta Regia Celi

Ardeat, & mundi moles operosa labores .

Hancque forsasse de mundi interim cognitionem hauserunt Stoici, & Poetæ à pronuntiatis Hebræorum, qui multarum rerum notitiam ad Ægyptios transtulerunt, à quibus ad Græcos plurima cognitio peruenit .

At licet nūquam satis celebrare possimus Stoicorum prædictiones de mundi Cataclysmo per combustionem, vt potè sacrarum literarum oraculis valdè 200
 consentaneas, sic etiam nunquam satis mirari valeamus, quomodo tam celebris Philosophorum Senatus ita desipuerit, ac delirauerit, vt putaret astrorum pabula esse vapores, & aquarum expirationes, cuius pabuli defectu, quem ipsi naturaliter præuidebant, dicerent postea mundum esse ab Astris inflammandum, cum Astrorum substantia ex ipsorum doctrina ignea constituitur . Quod forte erratum dicitur emanasse ab Homero, qui stellas vaporibus nutrir fabularum tegumento indicauit, Iouem scilicet cum cæteris Dijs, idest, cum stellis ad Oceanum perrexisse fabulatus est, Æthiopibus ad epulas inuitantibus,

bus, quam fabulam interpretatus est Macrobius in Som. Scipionis, de stellis, quæ natura flammæ sunt, & indigent humoribus nutriti; hincque idem Macrobius diuina prouidentia factum putat, vt sub zona torida locaretur Oceanus, quo Sol inde subiecti humoris alimoniam haberet; & ideo forsan cecinit Lucanus lib. 9.

Quod rapidus Titan Ponto sua lumina pascent

Æquora subduxit Zona vicina peruste

Et facetissimus Anacron vates ad potandum fatis pronus ea ad hanc rem non insipienter eructauit.

Et potat æquor aquas

Phæbusque potat æquor.

201 At Stoicis in hoc freto natantibus, atque difficultatum pondere penè submersis nulla fides est adhibenda; quemadmodum enim à veritate alienæ sunt eorû prædictiones de postrema mundi conflagratione producenda à sideribus igneis, quod nimirû illis sint defecturi vapores vel humores alimentarij; ita non minus reprobandum est eorû crimen, quo necessitatem rebus omnibus imponentes, Mundi occasum fatalem, ac necessarium condicito tempore prædixere; Neque enim vapores & humores ita excitari, ac euehi sursum possunt, vt ad sidera vsque pertingant; neque aliud fatum rebus humanis, elementaribus, atque cælestibus constitui potest, quam illud, quod à diuina prouidentia liberè rebus omnibus impositum est; licet enim mundi interitus à Deo pro tali tempore cognitus sit, non proinde aut necessarius, & fatalis dici potest, neque à nobis cognosci, aut quoquo modo prædici potest; cum arcano quodam consilio voluerit Deus ignorari; & licet infallibili, qualis est diuina, sit cognitione subiectus, contingens tamen semper erit euentus illius occasus, cum euentus infallibilitas necessitatem absolutam non importet, vt melius Stoicis sciunt Theologi, ad summum in rebus humanis quamdam suppositionis necessitatem adstruentes, quæ nec Deo, nec creaturis adimit libertatem.

202 Occasus igitur mundi neque ex naturali astrorum incendio, neque ex alijs cælorum motibus, aut qualitatibus potuit à Stoicis certò prædici, cum ea omnia, quæ Stoici ad suas fingendas prædictiones attulere vel omnino futilia, atque inania sint, vel à solida veritatis ratione admodum aberrantia; non enim sunt in cælo, aut in astris occultæ illæ qualitates exitiosæ, ac læthales, quas Stoici somniabant, à quarum influxibus, quemadmodum peculiaria funera, & infelices pendere euentus ipsi autumant, sic pendeat totius mundi fatalis occasus; non enim intelligi facile potest quam ratione cælestes virtutes, & qualitates illæ exitiales è tam remotis regionibus prouenire possint, absque eo quod in medio transitu non euanescant, ac penitus dissoluantur in nihilum, cum sensu ipso experiamur species spirituales visibiles è longinquis obiectis dimanantes per longum spatium traiectas, tandem ità fatiscere, vt ad oculum non perueniant valdè distantem. Adde de incertitudine harum occultarum qualitarum nihil certi potuisse à Stoicis prædici.

Cæterum prædictiones omnes, quas de mûdi interitu, aut de aliarum rerum 203
 sublunarium occâtu quoquo modo attulere Stoici, eam fidem promerentur,
 quæ in simili vaticinio quondam apud Romanos adhibita est; cum enim qui-
 dam Sybillini carminis Interpres omnia luctibus, & ciulatibus confundere ce-
 pisset, adesse iam fatalem mundo diem, quo rerum vniuersitas confligaret, in-
 clamans, Sybillæ etiam carmina proferens

Africa cum fuerit Romanis victa sub armis

Tunc Mundus cum prole cadet

Vatis, & vaticinij inanitatem ridiculus comprobauit euentus; licet enim aper-
 tissima Sybillæ verba viderentur, & quæ nulla explicatione indigerent; tamen-
 si iam capta esset à Romanis Africa; atque ex alijs euentis dubitari iam non
 posset hoc etiam suum habiturum effectum; præsertim cum circa eadem tem-
 pora alia multa prodigia animos concussissent, & senescenti iam mundo tot
 bellis attrito impendens vltima calamitas timeri iam posset; tamen in tanto
 omnium pauore, ac trepidatione lætissimus adfuit nuncius, qui iussit omnes bo-
 no animo esse, ac ab omni perturbatione soluto, eò præsertim, quod ipse omni-
 bus renunciaret, mundû cum sua prole, prout vaticinatæ erant Sybillæ, iam ce-
 cidisse; Atque cum homo ille insanire putaretur, menteque moueri, quod tam
 inepta loqueretur, idem ipse affirmabat magis, magisque contestabatur se vi-
 disse mundum cum prole deiectum, atque collapsum. Quale fuerit lepidum
 hoc vaticinij euentum, ex eo tandem coniectatum est, quod eo tempore pu-
 gnasset aduersus Gothos fortissimus quidam Belisarij Dux Mandus nomine,
 qui filium habebat eiusdem animi roboris, nomine Mauritium; atque Mundus
 pater dum Gothos nimio furore persequeretur in sua ipse victoria à fugienti-
 bus hostibus vnà cum filio interfectus est; quod erat illud Sybillæ vaticinium,
 quod interpretis ignoratione mortales omnes metu concusserat, nimirû Afri-
 ca deuicta Mundum cum prole periturum; sicque tam horribilis exitij denun-
 ciatio abiit in risum; & si in interpretatione verborum, quæ videbantur aper-
 tissimè eam calamitatem communem significare tam ridiculè est erratû, quid
 erit dicendum de obscuris Stoicorum prædictionibus, quæ mundo denunciant
 interitum nulla innixi ratione?

DISSERTATIO XL

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Coniecturibus.

204

UPER SVNT plura alia prædictionum genera, quibus fidem adhibere non minus ineptum est, atque ab omni ratione alienum, sed etiam impium, & sacrilegum; Præ cæteris, eiurandæ omnino sunt, atque detestandæ prædictiones Necromanticæ, in quibus scilicet futurorum responsa à mortuorum cadaueribus elici solent; non enim id fieri potest, nisi aliquo Dæmone ad cadauera aduentante, atq. responsa reddente, cum id agere non liceat animabus, quæ olim fuere cadauerum formæ, ex eo quod vi naturæ ad priuatione ad habitum non fiat regressio; quapropter omnino fabulosa censenda illa sunt, quibus dicitur Ægyptiam Magam apud Heliodorum animas functorum ad sanguinem euocasse, eoq. gustato responsa reddidisse; quæ admodum etiam poeticæ fabellæ putandæ sunt, quod Hippolitus, Glaucus, & Adonis fuerint ab inferis excitati, & vitæ redditi; his namq. & similibus nulla fides adhibenda. Pari ratione differendum est de prædictionibus Anthropomanticis, quæ fiunt per exta puerorum, quibus nil diuini excogitari potest, licet omnes penè gentes, quæ humanis hostijs litarunt, humanis quoq. extis ad futura præuidenda vsæ fuerint; quod præsertim narratur de Iuliano impio Desertore, qui dissecto prægnantium sæminarum utero ad diuinationem utebatur; à qua impietate neque absuit Sapor Rex, de quo Catullus ea protulit

Fata per humanas solitus prædicere fibras

Impius horrenda religione Sapor.

205

Eodem modo statuendum est de alijs Coniectorum prædictionibus, ac 1. de Lecanomanticis, quas vocant diuinationes ex pelui, quibus præsertim utebantur Assyrij, qui ad prædicenda futura, qui in peluim a qua plenam Dæmonem immergere putabant, & cum ad fundum peruenisset, vocem quamdam tenuem sibi exaudire videbantur, quæ futura, seu quæ sita enunciaret.

2. de Gastro-

Gastromanticis in quibus vas ventris instar adhibebatur, sed vitreum, rotundum, aqua plenum; cereis accensis vnde quaque cinctum, Magis carmina quædam admurmurantibus, puero integro, & fœmina prægnante adstantibus. 3. de Catopromanticis, in quibus adhibebatur speculum in peluim aqua plenum immisum cum puero integro adstante, & etiam fœmina prægnante, quæ non dum nonum mensem attigisset. 4. de Onychomanticis, in quibus pueri tenelli, & integri manus vola, & pollicis vnguis fuligine, & oleo illinebatur, apparentibus in vngue imaginibus rerum, quas præficere satagebant, maximè si puer ad solem se obuertisset. 5. de Capnomanticis, quæ sumebantur ex fumo, vel in orbem se voluente, vel in obliquum se flexente, vel in rectum se porrigente; quas fumi obseruationes ait Teophylactus fuisse in vsu etiam apud veteres Hebræos, qui maximè spectabant in sacrificijs, an fumus rectus in altum ascenderet; quò fortasse pertinet illud Salomonis (sicut virgula fumi ex aromatibus) & etiam apud Romanos, Dione teste, obseruatum est, quod antequam necaretur Seianus, eius necem prædixit Fumus, qui copiosus ex eius statua emerfit

Libata Bacchi dona permutat cruor

Ambitque densus regium Fumus caput.

Habet Seneca in Oedippo. 6. de Omphalomaticis, quas præsertim exercebant obstetrices, quæ per nodulos vmbilico, & secundis adhærentes conijciebant, quoties puerpera esset in posterum paritura. 7. de Lythomaticis, in quibus ad diuinandum capilli adhibebantur. 8. de Ceromaticis, ad quas ferendas spectabantur varix figuræ, quæ fiebant ex cera igne colliquefacta, imprecatione quadam præcedente. 9. de Daphnomaticis, quæ fiebant ex lauri rami crepitu in igne, iuxta illud, quod innuit Claud. lib. 2. de rapt. Proserp.

venturi præscia Laurus

Fluctuat.

10. de Onomatomaticis, seu Arithomaticis, quæ futura præntiabant ex nomine eorum, de quibus futura quærebantur; fuere enim quidam Onotomantes ita superstitiosi, qui ex solo nomine illius qui consulebat, valetudinem prosperam, vel afflictam, ipsam etiam mortem vaticinabantur. 11. de Aegomanticis, quibus per capras, per coruos, vel per aliud eiusmodi animalium genus diuinabatur. 12. de Tephromaticis, quibus fiebat diuinationes ex cinere, cum quærentis, & quæsitæ rei nomine cineri inscripto, flante vento, ex literis quæ remansissent, & in verba coaluissent futura coniectabantur. 13. de Botanomaticis, quæ habebantur quibusdam nominibus in Saluix folijs, vel alijs eiusmodi herbis, quas vaticinatrices vocabant, inscriptis; inscribebantur enim apud veteres quæsitæ rerum nomina in herbis, vt ex ipsis quodam magico murmure prolato surta præsertim, & fures indicaretur, de quarum ordine etiam recensentur Sycomanticæ, in quibus folia fici adhibebantur, sed diuersimodè, quibusdam adiunctis magicis excantationibus, quibus prolatis, si statim exaruisent folia, inauspicatum erat, quod prædicebatur, si tardius, auspiciatum.

14. de Rbdomanticis, quæ erant diuinationes apud Scythas teste Herodoto lib. 4. quæ fiebant per virgas; & de Germanis etiam refert Tacitus, quod virgas amputabant in furculos notis discretos, vnde futura coniectarent.

206 Mitto hic reliqua prædictionum genera non minus enarratis superstitiosa, impia, & sacrilega, quibus nulla fides adhibenda; sunt enim penè innumeræ pro multiplici gentium, ac nationum varietate inuenta, atque vsurpatæ, quæ sanè potius excitare possunt risum, quam fidem; quales erant Axinomanticæ quæ fiebant per securim proiectam in aquam, ex cuius motu in aqua futura præsentiebant; Libanomanticæ, quæ fiebant ex Thure in ignem proiecto; refert namque Dio. lib. 41. Nymphæum quemdam locum fuisse, vbi ex Thuris accensu fumo, & crepitu de omnibus rebus monebantur, nisi vel de morte, vel de matrimonio ageretur; cuius loci morem fortassis innuit Statius lib. 10. Theb. ad illa carmina

Thurea nec supra volitante altaria fumo,

Amniomanticæ, quæ futura proferebat ex tribus membranis, quibus inuoluitur fatus in vtero matris; testatur namque Lampridius Diadumenum Maerini filium eiusmodi prædictionibus stetitisse, cum tamen ex his potius deprehendatur aricularum fatuitas, quæ ex colore membranarum cuiuscunque infantis fortunam ariolantur. Coscinomanticæ, quæ sunt diuinationes factæ per cribrum per forcipem suspensum; hæque merè diabolicæ putantur, ac iure ab Ecclesia damnantur. Lampdomanticæ, quæ fiebant per Lucernas clarum, vel obscurum edentes lumen, de quibus Propertius lib. 4.

Sed neque suppletis constabat flamma lucernis.

Parthenomanticæ, quibus diuinabant de puellæ virginitate, atque integritate exhibito quodam probationis poculo; quibus non absimiles erant illæ, in quibus exhibebantur probationis pocula sæminis adulterij suspectis, de quibus scribit Iosephus, licet ab alijs alij modi proferantur explorandæ in mulieribus virginitatis, vel castitatis, nimirum per quosdam funiculos, de quibus illa exant apud Catullum

Non illam nutrix orienti luce reurens

Hesterni poterit collum circumdare filo.

Dactyliomanticæ, quæ habebantur per annulos, in quibus aiebant Dæmones teneri; cuiusmodi dicitur fuisse annulus Gygis apud Platonem, & Herodotum Oenomanticæ, quæ habebantur per vinum Dijs libatum, ex cuius mutatione futura prædicebantur; de quibus Virgil. 4. Æneid.

Vidit Thyricremis cum dona imponeret aris

Horrendum dictu! latices nigrescere sacros

Fusaque in obscuro se vertere vincta cruorem.

Et etiam Pausanias testatur Xerxi Græciæ exitium paranti vinâ iterum & tertio fuisse Thebis in sanguinem mutata. Aleuomanticæ, & Crithomanticæ in quibus placentæ ex hordeo, tritico, & similigine inspiciebantur, vt futura coniectarentur. Ooscopica, quibus oua inspiciebantur in sacris, & futura præ-

nuncia-

nunciabantur; ad quod genus reuocari potest illud Liviæ delirium apud Suetonium, quæ prægnans cum varijs captaret omnibus, an mare editura esset, ouum incubanti gallinæ subductum nunc sua, nunc ministrarum manu per vices eousque fouit, quoad pullus insigniter cristatus exclusus est: Hæc enim omnia fati erroribus, criminibus, infanijs, atque delirijs se produunt suis, & hinc non est opus, vt amplioribus rationibus ea insectemur; quo perspectius fiat non modo nullam esse adhibendam fidem eiusmodi ineptijs, sed ipsa quoque fide nostra esse ad summum detestandas.

DISSERTATIO XLI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuationibus ex signis temporum.

207 **D**E signis temporum plura habet Augustinus Niphus in suo libello; nos pauca, ut moris est, eaque ad prædictiones ferendas, ac fide prosequendas spectantia, delibabimus; si quæ enim prædictiones futurorum inueniuntur, quæ nostram fidem exposcant, illæ præsertim sunt, quæ ex quibusdam temporum signis ducuntur, id satis contestante nobis Democrito, qui metente eius fratre Damaso sub ardentissimo æstu, orauit, ut reliquæ parcens segeti, defectam iam quam citò raperet, atque sub tectum transfere-ret, paucis mox horis sæuo imbre vaticinatione approbata; Quemadmodum etiam fertur Anaximandrum Milesium ex quibusdam signis in sublimi appa- rentibus Lacedæmonijs prædixisse, ut urbem, ac tecta custodirent, instante iam terræ motu, ac totius urbis ruina. Innumeri perèd fuerunt sapientes viri, quo- rum meminit Theophrastus in libro de signis aquarum, qui ex signis in sublimi apparentibus, rerum euentus, ac temporum mutationes præsenferunt, quos omnes non est opus hoc loco recensere, ubi tantum signa illa proferenda sunt, ex quibus fides adhiberi potest futurorum prædictionibus, quæ signa vocantur ipsis naturæ indicia, ad hoc condita à supremo molitore; quorum pleraque licet certis temporibus incerta sint, ut plurimum tamen euentuum certitudi- nem præ se ferunt.

208 Atque in primis fidem esse adhibendam censemus prædictionibus illis, quæ feruntur de temporis serenitate ex signorum obseruatione, quam facit Ptole- mæus in lib. 2. Apotelesmatum, qui præcipit pro diurna temporis qualitate obseruandum esse Solem cõstitutum in ortu, pro nocturna verò temporis con- stitutione, Solem ipsùm in occa su collocatum, cum ortus diei, occasus noctis principium sit, atque à rerum principijs cætera, quæ sequuntur animaduerten- da sunt; nec tantum Solem, verum etiam Lunam, & cæteras stellas obseruan- das

das esse monet, vt suo loco exponemus. Si igitur Sol erit purus, lucens, rutilus, limpidus, nulliq. nubibus coopertus sereni tempori nuntius erit, diei quidem oriens, noctis autem occidens; eaque ratione ex hoc signo prædicere serenitatem licebit, quod ex illo coniectetur, vaporum, quibus nubes, & pluuiæ exoriuntur, omnimodam carentiam in aere esse; quam coniectandi, atq. prædicendi rationem Aristoteles ipse sæpè probauit in Problem. quemadmodum illam etiam admisit, quæ ab ijs accipi solet, quæ cooriuntur Soli, atq. cum Sole ipso coocidunt, vt sunt colores, iris, caligo, ros, & id genus alia; rubedo namque vespertina, Solque occidens croceus, vt Theophrastus aduertit, præsertim in hyeme serenitatem significat; quo enim magis rubedo vespertina, clara, ac purpurea est, tanto magis, ac magis serenitatis nuntia est; cuius signi causa est, quod vapores in die sole trahente eleuati, rursus nocte decidere videntur; cum que vapores descendunt, semper serenitatem portendunt, cum ab eo loco recedant, vbi conuertuntur in nubes, vel in pluuiam. Quæ omnia dici possunt etiam de albedine clara, quæ apparet occidente sole, & de ipsa caligine, quæ alba sit, & quæ appareat etiam oriente sole; nam alba caligo efformatur per partes nubium tenuiores, quæ facile in aquam conuerti non possunt, & ideo cum valdè tenues sint, citò à solari calido dissoluuntur, & serenitatē relinquunt; quod argumentum euincit etiam à rore esse accipiendum sereni temporis signum, cum enim ros sit materia nõ pinguis, ex qua pluuiæ fieri facillè possit, sed tenuissimæ, quæ sola noctis frigiditate densatur in rorem, suoque pondere ruat in terram, enunciat aeris serenitatem, relicto aere ipso vaporibus exonerato; idemque de Iride iudicium ferendum est, præsertim si apparuerit in plaga occidentali, sole existente in plaga orientali.

Prædictionibus quoque, quæ ex signis feruntur circa Lunam apparentibus, 209 fidem adhiberi posse non inficiamur; eaq. præsertim vel circa Lunam tertiam, vt vult Ptolemæus; vel circa Lunam quartam, vt ascrunt Plinius, Virgilius, & Beda ex Ægyptiorum sapientum autoritate; vel denique circa Plenilunium, vt docet Theophrastus esse obseruanda affirmamus; si enim in eiusmodi lunæ constitutionibus Luna ipsa fuerit pura, splendens, nulloq. circumseptæ vapore, temporis serenitas absq. vlla hæsitacione prænnunciari poterit, & fide non illudenda expectari; Virgilius namque præ cæteris ex puritate, ac claritate Lunæ quartæ serenitatem totius mensis in 1. Georg. præfagebat

Si ortu quarto (namque is certissimus auctor)

Pura neque obtusis per calum cornibus ibit

Totus ille dies, & qui nascuntur ab illo

Exactum ad mensem, pluuiæ ventisque carebunt.

Vbi Seruius aduertit Virgilium voluisse quartam Lunam esse obseruandam animaduersione tertie Lunæ non improbando, sed Lunam quartam magis probando, cum quarta Luna magis confirmet dispositionem tertie, & vtraque æquè puro nitore fulgens serenitatem spondeat; quemadmodum facit etiam plena Luna. Præsertim verò considerandus est status Lunæ, qui erit pro anni temporibus,

poribus, videlicet cum præcedit introitum solis, aut in primum punctum Arietis pro statu Veris; aut in primum punctum Cancræ pro constitutione Æstatis; aut in primum punctum Libræ pro dispositione Autumni; aut in primum punctum Capricorni pro statu hyemis; qualis enim erit dispositio Lunæ pro tempore, talis erit prænunciandus ipsius temporis status. Solet denique ad ferendas temporum prædictiones obseruari etiam circa Lunam area illa, seu corona, quæ græcè halo dicitur; de qua docet Aristoteles in Meteoris, cum tabescit, esse serenitatis signum; cum enim vapor halonicus tabescat, se se paulatim resoluendo, atque attenuando, signum est, quod ibi sit calor distrabens, ac dissipans illum vaporem, qui posset in pluuiam conuerti. Quod etiam affirmandum videtur de halonibus, seu vaporibus, qui apparent circa alias stellas, præsertim circa præsepe, quod per duas stellas constituitur, quæ vocantur Aselli, non nimium ab inuicè distantes, nec nimium propè existentes; quando enim purum, & nitidum præsepe istud apparuerit, serenitatem promittit, cum & vaporum, & exhalationum absentia in aere factam esse spondeat, quibus pluuiæ, nubes, aut venti conuolantur. Idem dicas de alijs stellis, quæ solent arcibus infuscari, vel eiusmodi circulis coronari.

- 210 Possimus etiam fidem nostram prædictionibus illis deuouere, quæ ducuntur ex signis vnus temporis anni pro alio anni tempore; nam vt Plinius aduertit, si Ver, & Æstas non sine riguo, hoc est, non sine humiditate transferit, Autumnus serenus, minusque ventosus expectandus erit; & ratio sumitur ex Elementorum æqualitate; si enim Ver, & Æstas nimis pluuiosæ essent, & similiter Autumnus, aquæ in nimium excreverent, & sic deficeret æqualitas à natura ordinata; & diù obseruarum est Æstatem humidam, & pluuiosam, Autumnum subsequutum esse serenum, & siccum, & è contra; vnde Alexander Aphrodisiensis in comment. meteorolog. generatim affirmat ex vno anni tempore aliud subsequens posse certè coniectari, oportet enim humidum, quod vno tempore sursum ducitur, deorsum alio anni tempore reduci, alioquin Elementorum æqualitas non seruetur. Quo etiam fit, vt si annus integer totus humidus sit, alter annus, qui sequitur merito siccus, ac serenus prænunciandus sit; & sic de reliqua temporum successione. Tradunt etiam coniectores non vulgares, & nauæ pluuias, aut tempestates, quæ die Sabbati accidunt, nunquam, aut rarò vsque ad diem Lunæ durare; cuius rei causa illa adducitur, quoniam dies Sabbati dicitur dies Saturni, dies verò Lunæ ipsi Lunæ solet adscribi, & dies Dominicus, qui medius est, soli conceditur, cuius natura Saturni naturæ aduersatur, ac propterea ex hoc die medio dicitur tempus ad oppositâ dispositionem necessariò duci.

- 211 Ex quibusdam etiam pluuiæ signis, quæ accipiuntur à Luna, à Stellis, & ab alijs circa hæc apparentibus possunt prædictiones haberi, quæ fidem nostram promerentur, quales sunt, vt innuit Ptolemæus, cum Sol niger oritur, aut viridis; vel cum occidit cum congregatione nubium, vel aliter se habens in se ipso per solares nebulas, tunc sol ipse dicitur pluuiarum, & tempestatum nuntius;

tius; nam hæc omnia ex materia vaporosa, & pluuiatili proficiuntur; & ideo etiam Theophrastus docuit signa in Sole, ac Luna, quæ nigra sint, aquam indicare, quæ rubra, ventos, & tempestates; quod Plinius obseruat etiam in Luna, & alijs stellis, quarum signa, si fuerint rubea, significant mensem ventosum, si opaca, aquosum; præsertim verò, si stellæ, quæ dicuntur Afelli propè inuicem appaerint, adeo vt Præsepe lateat, breuem tempestatem enunciant; si ipsum præsepe nigritet, Afelli vero appareant ea interca pedine, quam habent adinuicem, pluuia denotatur; non enim eiusmodi constitutio appareret, nisi aer, qui inter nos, & stellas est, pluuiosus, densus, ac crassus effectus esset: Additq. Plinius stellas ipsas pluuiam præfagire, si ipsæ, aut ipsarum aliqua orbem incluserit; insuper cum stellarum lucidarum fulgor obscuratur, nec nebula, nec caligine interueniente, nec Luna plena splendente.

Ex nubibus ipsis summa cum ratione tempestates, & pluuiæ prædici possunt, cum scilicet nubes lanarum velleribus persimiles apparent, præsertim si nigra sint, & conglobatæ; hæ enim cum multæ per aerem sparguntur, potissimum ab Oriente, in triduum aquam præfagiunt; quam rem confirmat etiam Theophrastus, qui subdit pluuiam futuram statim præciri per nubem illam, quæ nigra oritur in illa Orizontis parte, è qua spirat ventus, & quanto talis nubes fuerit nigrior, tanto certius pluuiam prædicit; Ad quam rem dixerunt etiã alij Philosophi nubes omnes vniuersè, quæ ab ipso meridie veniunt in Septentrionem, vt plurimum pluuiarum nuntias esse, eam assignantes causam, quod nubes meridionales veniant à locis humidis, quæ facile per aerem diffusæ, atque vterius condensatæ vertuntur in aquam. Solent etiam prædictiones pluuiæ fieri à calore aeris præsertim mane, & sero, & in hyeme toto die; ex tali enim calore arguimus vapores esse sursum congregatos, à quibus calor olaris in terram reflectitur; etiam à sonitu maris, cum ventis austribus pulsatur; etiam ab ignibus, & lucernis, cum ex ambiente humiditate stridorem emittunt; denique à multis alijs rebus quas fusè, & doctè satis congerit Augustinus Niphus in libello de signis temporum, quæ omnia non est opus recensere, cum sit huius disertationis institutum, aliquas tantum prædictiones ex his signis afferre, quibus fides possit adhiberi, vt ceteras his similes coniecetemus.

DISSERTATIO XLII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex signis Animalium.

213

SIGNA per plura à Coniecturis recenferi folent, quæ ab auibus cæterisque animalibus accipiuntur; ex quibus etiam licet prædictiones ferre, & accipere; cum enim moueantur animalia quodam infito instinctu concurrente cælestium corporum impressione, atque influxu, ex eorum motibus merito possumus saltem ad temporum cognitionem peruenire, ac tempora ipsa ventura quoad aeris dispositionem prænosce, atque prænunciare; testatum siquidem habemus etiam in sacris literis, Miluus in cælo cognouit tempus suum, Turtur, & hirundo custodierunt tempus aduentus sui: Quare Theon vir doctissimus ex signis à Coruis sumptis multa ventura prædixit, ac præsertim temporis serenitatem, & infuscationem, & Virgilius ipse ex vocibus, motibus, ac clamoribus coruorum dierum succedentium serenitatem coniecit in illis carminibus

*Tum liquidas Corui presso ter gutture voces
Aut quater ingeminant, & sepe enbilibus altis
Nescio qua præter solitum dulcedine læti
Inter se folijs strepitant, inuat imbribus actis
Progeniem parnam, dulcesque reuifere nidos.
Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.*

Corui igitur si plumas dilatauerint, terque quaterque vociferent, aut cum folijs ludant, serenitatem prædicunt. At non modo à Coruis, verum etiam à Coruicibus Theophrastus prædicendi accipit signa, nam (inquit) & Cornix, si mane clamauerit, serenitatem significat; in vespers verò quiete cantans, tempestatem; Noctua verò post Solis occasum, si non vociferauerit, serena est; quod idem Virgilius probauit, cum dixit

Solis

*Solis & occafum feruans de culmine fummo
Ne quicquam feroc exercet Noctua cantus*

Vnde Theophrastus, & Plinius animaduertentes gatritatem noctuæ intet imbres, & tempeftates, ex ea ferenitatem prædicere. Alcyones etiam fi in maris littore alarum pennas non explicuerint, ferenitatem fpondent; dicuntur namq. Alcyones aues Thetidi factæ, ac dilectæ paulo maiore pafferibus, quæ in mari nidos faciunt media hyeme, feptem diebus nidum conficientes, feptem verò alijs parientes, & natos educantes, quo tempore refert Aristoteles in hift. animalium ex Simonide tantam eſſe in mari tranquillitatem, vt penirus in mari nihil poſſit moueri. Columbi quoque fylueſtres, cum cantant, aeris tranquillitatem præſagiunt, vt non ſemel obſeruarunt ruſtici; quemadmodum etiam veſpertiliones è domibus exterius proficiſcentes ferenitatem portendere, aſſertat Theophrastus, qui etiam addit oues tardè cocuntes ferenum ſignum oſtendere, quemadmodum etiam boues, & canes in ſiniſtra anclia iacentes, & grues per ſilentium in ſublimi volantes.

Alia quoq. ab animalibus accipienda ſunt ſigna, quibus abſq. errore humana prædictiones inniti poſſunt; experimentis enim plurimis deprehenſum eſt animalia quædam præſagire pluuias, imbres, tempeſtates, ventos, & id genus alia; cum enim ex animalibus quædam in aquis viuunt, quædam verò in aquis pereant, idè conſequens eſt, animalia eiufmodi quaſdam alterationes pati, quibus pluuias, & imbres præſentire dicuntur; itaut quæ in aquis viuunt, cantu hæc futura prædicere dicantur, quæ verò ab aquis læduntur, eadem fletu præriunciare; hocque præſertim ea futura præſentire probatur, quod imbecilliora habentia corpora, temporum mutationes illicò præſentiant; cuius rei exemplum nobis eſſe poteſt gallus, qui primis noctis luris, ſi cætauerit, aut paulò poſt Solis occaſum, certam ſolet prædicere pluuiam; motum ſiquidem vaporum, qui ſurſum petuſt ſentiens, ſtatim expergeſcit, & cantat; Quemadmodum etiam ſatis perſpicuum eſt ranas, & bufones, cum coaxauerint, futuram eſe pluuiam denunciare, ex eo, quod viuentes in aquis indira naturæ præſentione aquam velut rem ſibi conuenientem expectent; niſi dicamus ea ratione coaxare, cum pluuiâ propior eſt, quod calor in prima aeris regione concreſcit propter radiorum reuerberationem, quæ fit à nube; qui calor ita auctus poros cutis ranarum aperit, per quos humidum exhalat; & ranæ cum eiufmodi nocumentum percipiunt, ſtendo, vt ità dixerim coaxant. Addit Theon ranas præter modum, & conſuetudinem clamantes, pluuias, & tempeſtates indicare; nec alia ratione apud Ægyptios ſummopere raias conclamare, niſi quia Nili diffusionem expectent. Sic etiam ab alijs aibus aquatilibus ſigna quædam decerpenda eſſe monent Theon, Theophrastus, & Plinius, ex quibus iure prædictiones ferantur; cum enim cernuntur aues, quæ in aquis degunt, ſuper aquas quodammodo federe, iſſq. oblectari, tempeſtatum argumenta cenſenda ſunt. Reliqua videri poſſunt apud Theophrastum.

Intet potiota verò animalium ſigna, ex quibus futurorum prædictiones 215

eruuntur lux quædam est, vel ipsis animalibus à natura indita, vel quoquo modo exterius acquisita, aut aduentitia, quæ solet modo ex ipsius naturæ consuetudine, modo etiam insolenter affulgerè; atque ex hac luce utcumque in animalibus coruscante, cum sæpe futurorum præscientia extorqueatur, non sunt semper rerum prædictiones tanquam certæ ducendæ, nec ipsis semper fides adhibenda; percrebuit enim apud superstitionosas Veterum mentes nugatrix fama ex luce in animalibus, præsertim in hominibus inspecta, fausta quæque portendi; ac fausta præsertim Seruio Tullio dicitur ea lux portendisse, quæ circa illius caput ex insperato irradiauit, quemadmodum etiam perhibetur de Ascario, de Lauinia, & de illo Gothorum Rege, quem ad regnùm assumendum lux præfulgens enunciauit. In alijs etiam visa lux sinistroseuentus indicauit; at ne de superstitionosis nouitate quæramus, dicimus vetustissimum hoc malum in mundo fuisse, atque vsque ad Troianorum tempora peruenisse, quod tamen omni æuo censura dignum existimatum est; varia siquidem fraude veterum animos ad superstitionem pronos diluuit prædictionum credulitas, cum tamen esset omnino abigenda tanquam malorum pessimum: Ac propterea his Veterum nugis, ac superstitionibus relictis, nos hic lucem tantum naturalem in animalibus spectamus, ex qua naturales tantum effectus prædici posse cõsemus; quales illi sunt, qui ex visa agniæ carnis luce naturaliter consequuntur; volunt enim eiusmodi lucis coniectores eam esse in ipsis agnis morborum indicem, eo quod ex humorum putredine talis fulgor oriatur; quo etiam factum est, vt ob visam agniæ carnis lucem populi quidam Monspelulani tristes vultus subducerent, & sinistra quæque animo versarent, ex eo metuentes indicio vel ardentibus bellorum faces, vel pestilentis sideris afflatum, quæro metam ipsarum pecudum strages semper in maius augebat, cum plurimorum sæculorum experimento obseruatum sit à brutis pestilentiam incipere, primumq. excidium bestias depopulari; quemadmodum etiam apud Homerum primo canes dicuntur pestilentia confici, mox vero reliqua animantia, quod etiam à Claudiano notatum est ad illa carmina

*infecto morbus crudescere celo
Incipiens primo pecudum depascitur artus
Mox populos, vrbesque rapit.*

Quemadmodum etiam inter signa futuræ pestilentie, aut cladis insolitam canum lucem qui ferale copularentur vlulatus collocauit Antiquitas, quod præsertim de Amphionis canibus nocte silenti profert Seneca, & etiam Iulius obsequens ante Romanam seditionem propter Pompei Dictaturam.

216 Verum tamen est, quod ex eiusmodi Brutorum Luce ipsis à natura indita inanes vt plurimum ductæ sunt prædictiones euentuum; idque fusè testatur Thomas Bartholinus in suo libello de luce animalium, vbi ait præcipuè errores ex putredinis humorum suspicione in Brutis felices euentus subsecutos factis refutasse; cum nihil omnino ad rerum futurarum seriem præstet animalium lux aut splendor, qui vniscuiusque temperiem consequitur, vt patet in Leone, qui

qui eo præ ceteris animantibus collucere dicitur, quod igneum quodammodo à natura temperamentum sortitus sit; ait namq. de Leone Ælian. lib. 12. Animal quoddam esse valdè igneum, ac propterea Ægyptios illud Vulcano consecrasse; ex quo præter internam Leonis lucem ex ossibus procedentem, externa quoque se exerit lux, quæ in tenebris præter expectationem fulgurat, de illa testante Seneca in Thyeste.

Leo flammiferis astibus ardens.

De Equis quoque sæpe veras luminis faces accensas ostendere Veterum testantur exempla, præsertim de Equo Tiberij Cæsaris apud Cæl. Rhodig. lib. 5. qui dicitur ore flammam euomuisse, dum furens per ardores præliorum agitaretur. De luce denique Taurorum, Luporum, Canum, Vulpium, Ouium, aliorumque id genus animalium plura à Scriptoribus circumferuntur, quæ omnia innatam ipsis esse luminis qualitatem apertè demonstrant, ex qua non nisi aliquid secundum naturam coniectare fas sit, cum reliqua, quæ dicuntur, vel omnino inania sint, vel nimia superstitione facta.

DISSERTATIO XLIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex signis plantarum.

217

ETIAM ex Plantis multa traxit Theophrastus indicia, ex quibus prædictiones fidem nostram absque criminis nota possunt promereri; præsertim verò ex Prinorum, & Cardorum arboribus; ait enim fructus, & flores Prini si commensurati fuerint, commensurata etiam hyemem ostendere; sin verò plures fuerint, quam esse soleant secundum consuetudinem, veris humiditatem præsignificare; docet namq. Theophrastus in lib. de Plant. Prinum, & Iuncum habere naturam non humidam, sed siccam, cum sint cæteris arboribus longè sicciorès, ac propterea plures fructus producere non valent, nisi ad postremas vsque radices humectentur; quod fieri non potest, nisi pluriæ excedant; sunt autem Prini arbores illæ, quæ sunt similes quercubus, quarum folia arcum circa spinas habent, fructus verò similes glandulis, & dicuntur apud nos Ilices, de quibus Virgilius

Talia eras species avni frondentis opaca.

Ilice sic leui crepitabat bractea vento.

Quod autem Prinus sit Ilex, ipse Dioscorides tradit. Sic contra ex fructibus eiusdem Prini coniectari potest hyemis constitutio; nam cum Prini fructus non habuerint, hyemem valde siccam portendunt; cuius causa ex suprapositis satis constat. Denique ex signis plantarum etiam Theon suas de ventis prædictiones accepit, ait enim cum serenitate existente cardorum flores, qui albi sunt, volare videntur, tum in mari, tum in terra ventos maximos esse commouendos absque hæsitacione possumus diuinare; præsertim, vt aduertit Theophrastus, si cardores flores, qui leuissimi sunt, ferantur in mare.

218

Ex alijs quoque herbarum signis certas quasdam prædictiones quidam traxere, præsertim ex Trifolio, quod dicitur futuræ tempestatis prænuncium; cum enim Trifolij folia præter consuetudinem erriguntur, obseruatum est, statim procellas,

procellas, ac tempestates imminere; quemadmodum etiam ex copiosis istius herbae floribus crebrae anni pluuiae, & aquarum inundationes significantur. Ex radice etiam Chamæleonis nigri, quæ in Græcia, & Ponto venenosa est, quædam miranda coniectantur plures, si enim æger homo triduo ea radice ablutus nullum liuorem in membris demonstrauerit, sed ablutionem illam immutatus sustinuerit, prædicatur certò victurus, ac quam citò ab eo morbo leuandus. Sic de Lauro apud plures Coniectores notatum est, quod licet sola inter arbores fulmine non percuriatur, in futura tamen calamitatis portentum non est à fulmine quandoq. superstes; cui tamen rei non assentiebatur Tiberius Cæsar, qui quoties cælum detonaret, ac fulmina deterrerent lauro coronabatur in præfidiu, ac tutelâ. De Plantarû signis, atq. herbarum virtutibus occultis ex quibus solent prædictiones coccinnari præter Theophrastu, plura habent Ioannes Ionstonius in admitandis plantatum, & Magnus Albertus in suo libello de herbarum virtutibus, quorum plura cum omnino superstitiosa censeantur, hic data opera relinquuntur; non enim nobis forma prædicendi argumenta suppeditant, nec fidem nostram cum ratione prouocare satis sunt; vbi enim euentus seu effectus naturalis causa deprehendi potest, ibi fides adhibenda; vbi verò contra naturæ connexio inter causam, & euentum deficiat, ibi fides omnino adimenda.

DISSERTATIO XLIV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex signis Lapidum.

219 **S**UPERSTITIOSA lapidum signa, quæ quidem plura sunt, ex quibus futura coniectantur, hoc loco omnino rejicienda statuimus; naturalia tantum, si quæ sunt admitrenda existimamus, ea nimirum, quæ euentuum seu effectuum signa simul & causæ sunt in natura ad tales effectus constitutæ. Cum verò ex multorum errore maiores tribuantur lapidibus vires, quam par sit, necessarium videtur ea paulò fusius præmittere, ex quibus dignoscatur quinam effectus à lapidibus fieri possint, quinam verò ipsorum lapidum naturam, ac vires excedant; sunt namque effectus quidam in natura lapidum, qui perfectione dicuntur vires suarum causarum naturalium superare, vt illi essent, si ex aliquo lapide vis calefaciendi igni auferretur, aut homo inuisibilis redderetur; sunt etiam alij, qui etsi quidem vires suarum causarum non excedant, modum tamen, quo causæ naturales ex præscripto à natura ordine vtuntur, superant; Sunt alij denique qui à suis causis naturalibus, & naturaliter fieri possunt, ac etiam eo modo, qui ipsis à natura ad agendum præscriptus est; atque huius generis effectus varios ac varios, atque omnino mirandos posse lapides habere, nemo est, qui ambigat; sicut contra supernaturales, vel præternaturales non ita facile lapidibus concedendi sunt; vt illi dicuntur, qui ab Alberto Magn. in suo libello tribuntur lapidi Helitropio, quem ait Albertus in aqua proiectum solem obscurare, lapidi ophthalmio, qui dicitur homines inuisibiles reddere, denique lapidi Iaspidi, qui Sole Scorpionem ingrediente si figura Scorpionis insculparur, dicitur calculum curare; hæc enim omnia à causâ naturali minimè effici possunt, si per vires naturæ agat, vt satis philosophis constat.

220 Vt verò etiam naturales effectus à suis causis naturaliter habeantur, multæ conditiones requiruntur, quæ si desint, nunquam habentur effectus. Prima con-

conditio est, vt subiectum aliquod sit præfens, quod effectum ab efficiente op-
 ductum recipiat. Secunda vt certa latitudo distantie sit inter efficiens, & su-
 biectum, ex quo effectus est producendus, ita vt extrâ illam distantiam nequeat
 effectum producere. Tertia vt spatium inter causam, & effectum sit plenum,
 hoc est, continuum; non solum quia vacuum non datur in natura, sed quia res
 naturales plenitudinem, seu coniunctionem immediatam inter se requirunt, vt
 inter se mutuo agant, sicque perfectionem agendi consequantur, ex quo etiam
 oritur, quod agentia naturalia non possint agere in rem distantem, nisi virtus
 agendi transeat per medium. Quarta vt medium inter causam, & subiectum
 sit aptè dispositum ad recipiendam virtutem agentis; nam si non fuerit, reliquis
 etiam positis, effectus sequi non potest; ex quibus conditionibus quædam du-
 cuntur regulæ, quibus verè scire possumus, num causa aliqua sit vera causa illius
 vel istius effectus, quarum potissima est, vt semper prudenter iudicetur, vtrum
 effectus tali causæ quoad omnia respondere queat: quo fit lapides, & gemmas
 dum causæ naturales, & materiales effectuum statuuntur, nihil in actus intellectus,
 voluntatis, aliarumque humanarum facultatum, quæ ad partem animæ ratio-
 cinantem pertinent, efficere posse, quemadmodum neque in alias res spiritua-
 les; ac proinde lapides ipsos, vel gemmas quomodocunque applicatas elo-
 quentiam, castitatem, liberalitatem, pietatem, fortunam, diuitias, honores, fa-
 uores, & id genus alia tribuere non posse; licet quandoque possint quamdam
 immediatam in corpore impressionem facere; spiritus recreando, aut corro-
 borando, vt postea ex tali roboratione quosdam in ipso corpore producant
 affectus, qui corporis constitutionem sequuntur, quemadmodum docet Gale-
 nus. Atque ex his colligi facile potest gemmas, & lapides, cum naturales tan-
 tum suorum effectuum causæ sint, hæque materiales, & corporeæ non posse ad
 effectus spirituales, seu intentionales naturaliter concurrere; ac propterea plus-
 quam palmarem esse eorum errorem, qui plerumque sapientiam, prudentiam,
 eloquentiam à lapidum gestatione in hominibus oriri docent; sicut etiam ab-
 surdissimum est asserere posse lapides quosdam Deum ipsum gestantibus propi-
 tium reddere, ac Dæmones fugare, cum stultissimū sit opinari corpus inanime
 in Deum liberrimū, ac nulli potestati subiectum imperiū habere, vel in Dæmo-
 nes, qui suæ naturæ cōditione lapides omnes etiā pretiosissimos superexcellūt.

Cum igitur plerique ineptè existiment lapides nullas omnino habere vires, 2 2 I
 neque ad naturales patrandos effectus, multi verò contra arbitrentur etiam ad
 res supra naturam, aut præter naturam lapides suas vires extendere, operæ-
 præteritum est ea hic dilucidare, quæ homines mentes in hac re adhuc tenebris
 perstringunt; per lapides enim plura miranda fieri in natura nemini est infi-
 ciandum; at non propterea asserendum ab ipsis non naturalia effici posse,
 quemadmodum ea sunt, quæ de Ophthalmio circumfertur, quod homines in-
 uisibiles faciat, de Helitropio, quod Solem obscuret, de Smaragdo, quod
 adulteria prodat, de Turcoide quæ casus pericula excipiat, denique de Ada-
 mante, quod inter criminum sordes, & ipse sordescat, atque colorem æ-

Z reum

reum in nigrum conuertat; hæc enim omnia ipsorum lapidum naturam superant, nec possunt in ijs tanquam in caulis contineri, cum nulla probabilis causarum cum talibus effectibus connexio possit excogitari, aut inueniri; & si eiusmodi miraculorum assertores ad Deum, vel Angelos, vel Astra recurrant, iam suis ipsis confodiuntur telis, cum ex eo recurso satis aperte inferatur, nihil eorum, quæ ab ipsis miranda naturæ dicuntur, posse ex natura lapidum coniectari; nec astra aliquid contra rerum naturas facere possunt, nec animantium voluntatem, aut libertatem impellere ad aliquid agendum, nec lapidibus eas tribuere facultates, quas ipsa non habent. Adde effectus, qui contra naturam sunt, neque vlllo modo ab astris, neque ab ipsis lapidibus tanquam à causis fieri posse; ac propterea, cum hominem inuisibilem reddere contra naturam sit ipsius hominis, quia omne corpus opacum, quale hominis est, visum terminat, ac proinde inconspicuum esse non potest; cum etiam futura contingentia præscire sit contra naturam cognitionis humanæ, quia hoc soli Deo per naturam conceditur, solis Angelis, aut hominibus per gratiam, non potest propterea fieri, quod eiusmodi effectus quoquo modo habeantur à lapidibus, aut à gemmis quæcumq. sint, aut quomodocumq. gestentur; vnde ridendum semper fuit commentum illud de Gygis Lidiorum Regis annulo, quo perhibetur Regem illi pro libito se inuisibilem reddidisse; quemadmodum etiam omni fide indigna ea censenda sunt, quæ de aliquibus circumferuntur ex signis lapidum, ac gemmarum multos futuros euentus diuinasse, atque prædixisse; hæc enim omnia omnino incredibilia sunt, si sola lapidum natura artèdatur, ac propterea eiusmodi prædictionibus ex signis lapidum efformatis nulla erit vnquam fides adhibenda.

2 2 2 Quod si futurorum Coniectores, etiam in hac re, sicut in cæteris ad lapidum sympathiam confugiant, quam lapides ipsi inditam habeant à natura cum rebus quibusdam inferioribus, quæ prædicuntur, vel cù causis superioribus, astris nimirum, eorumque aspectibus, ex quibus res ipsæ prædicuntur; etiam in hoc falluntur maximè; cum enim putent eiusmodi sympathiam ex quadam in lapidibus cum astris similitudine, at in qualitatibus intimis, aut in extraneis figuris, quas lapides ad modum astrorum possunt suscipere, ortum ducere; atq. eiusmodi similitudo nulla profus inter lapides, & astra inueniatur; hinc fit ex allato fundamento nihil de futuris euentibus posse coniectari; si enim similitudo illa accipiatur ex qualitatibus naturæ, non poterunt ex illa nisi naturales effectus præcognosci; si verò ex figuris Astronomorum artificio elaboratis in cælo, cù hæc fictitiæ sint, nec poterunt reales effectus, aut euentus portendere, nam licet Leonis, Scorpij, Vrsæ, Cancrj, piscium, Capricorni, & id genus aliorum figuræ ab Astronomis in cælo statuuntur, non id fit, quod re vera ibi eiusmodi animalium aliqua figura, aut similitudo sit, sed tantum, quia illis placuit astris tale nomen docendi causa tribuere; quo fit vt insanabilimè ratiocinentur illi, qui asserunt gemmis, ac lapidibus vires inusitatas esse tribuendas, cum tali, aut tali insculpuntur, aut coccinantur figura, quasi figuræ, & characteres externi aliquid prodessent ad augendas vires internas. Cum itaq. sympathia nil aliud sit, quàm quædam æcum

ærum consensus secundum accidentia propria, operationes, & effectus, qua sibi mutuo suppetias ferunt ad perfectiones debitas obtinendas, atque inter astra, & lapides etiam figuris cælestibus insignitos nulla sit eiusmodi consensus, vel si sit, ad aliquod genus causæ naturalis reuocanda sit, sequitur clarè vel nihil ex eiusmodi sympathia coniectari posse, vel ad summum aliquem tantum effectum causam naturalem consequentem.

Atq. ex his tanquam futilia ea omnia rejicienda sunt, quæ dicuntur de Adamante ex cuius mutatione flagitia quædam futura coniectentur; licet enim id verum esse statuatur in Adamante illo, qui ad denuncianda crimina in Vestre summi Sacerdotis legis Veteris ponebatur, id inquam ad Deum ita volentem referendum est, non ob ipsius Adamantis naturam. Quemadmodum etiam argumentum omnino fallax, ac nugatorium censendum est illud, quod aliqui proferunt ad coniectandum ex Adamante mulieris capiti supposito, ipsa muliere inscia, talis mulieris adulterium; ad scelus enim quod liberè perpetratur, nihil Adamas ingenita facultate præstare potest, cum rebus liberis nullo pacto dominetur natura. Sic quæ de Turcoïdis mutatione dicuntur, morbum, vel mortem prænunciante, non admodum certa reputanda sunt; licet fortasse id naturaliter fieri possit, cum possit lapis ille corruptionem humorum in illo corpore præsentire, quod tangit, sicq. ex illa corruptione mutari, cuius rei exemplum affert Io. de Lact in lib. 2. de gemmis. Reliqua quæ de lapidibus, & gemmis proferuntur ad ferendas euentuum, maximè liberorum prædictiones omnino damnanda sunt; ea præsertim, quæ Albert. Magno adscribuntur in suo libello, quæ omnia superstitiosa sunt. 2 2 3

DISSERTATIO XLV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex Cæli natura.

224

VI in varijs gentibus obseruatione acerrima, ac solertissima explorati sunt mores, Cæli naturæ, aeri, folique qualitatibus permultum tribuere, atque virtutum, vitiorumq; semina singulis ignata esse nationibus absque hæsitacione contestati sunt; & inde tandem, quid de vnaquaque gente iure prædici posset, augurati sunt; Quin Cyrus ipse apud Herodotum in Calliope vaticid quodam illustratus lumine volentibus Persis aerem Persicum ob regionis incommodæ difficultates commutare, eiusmodi transmigracionis facultatem negauit, dicens & plantarum, & hominum mores pro regionum varietate effici varios; nec amplius Persas sub Cælo, ac solo alieno Persicum robur fores seruaturus; quod etiam scitè notauit Vegetius lib. 1. c. 2. vbi docuit Cæli plagam non tantum ad robur corporum, sed etiam animorum plurimum valere; nec alia ratione Lucanus lib. 8. ea de vario populorum robore protulit

*Omnia in Arctris populus quicunque pruinis
Nascitur, indomitas bellis, & moris amator
Quicquid ad Boos trahens, mundi que teporem
Labitur, emollit gentes clementia Cæli*

Nisi spectata in eisdem populis Climatis varietate; sunt enim populorum ingenia vt plurimum suo simillima cælo, quidquid reclamet Cardanus, qui licet tradat cæli, folique diuersitatem nihil ad inæqualitatem ingeniorum omnino conferre, sed tantum ad affectus magis minusque agrestes, experimento tamen reuincitur, non solum mores, sed etiam ingenia locis, quæ quis incolit, quoquo modo respõdere, vt notauit Hipp. lib. de aere, aquis, & locis, consentiente etiã ipso Arist. in polit. & in problem. vbi docet vt plurimum efferatis moribus esse & ingenijs, qui regiones incolunt, vel admodum æstuosas, vel admodum frigiditas.

At

At quoniam nimis arduum, & operosum esset ex singulis cæli qualitatibus 225
 pro insitis populis affectionibus velle prædictiones ferre, quibus fides adhiberi
 queat, idcirco eas ad Septentrionales tantum, Australes, Orientales, & Oc-
 cidentales restringemus, quibus etiam eos addemus, qui medias obtinent re-
 giones, ex quarum notitia, atque obseruatione plura de ipsis populis incolentibus
 poterunt sanè sine errore prænunciari. Atque vt à Septentrionalibus,
 & Australibus ordiamur, qui illi sunt, qui regiones incolunt proximas Polo Ar-
 ctico, ex illius inclementia cæli eas prænosse licet in populis habitudines, qui-
 bus populi ipsi Septentrionales dicuntur ad grandia nasci facinora, cum sint
 corpore, & animo procerosi, & robusti; ex quo etiam dicuntur minimè pericu-
 lorum metuentes, fortes, ac validi, ipsius mortis aspernatores; ex ipsa enim per-
 petua hyeme, quam patiuntur Septentrionales maximè duratur in laboribus,
 ac periculis subeundis, quod de Australibus dici non potest, quorum natiuus
 calor, ex perpetua æstate, quam patiuntur, facillè dilabitur, atque cum ipso ca-
 lore impetus agendi oculis dissipatur; hæcque omnia habentur in vtrisque po-
 pulis ex varia cæli, ac soli natura; ex qua etiam diuersæ prædicuntur ægritudi-
 nes in Septentrionalibus, & Australibus; nam Septentrionales obnoxij sunt
 ijs ægritudinibus, quæ ab humorum putredine oriuntur, cum corruptio frequen-
 tius fiat in humido, & calido, quam in calido, & sicco, quo abundant Australes,
 qui ex eo dicuntur summoperè lepræ obnoxij; neque enim aliunde, quam ex
 Australibus regionibus in reliquis orbis partes dicitur lepra propagata; qua-
 re etiam Punicus morbus est appellatus; & testatur Plutarchus Italiam ante
 Pompeium magnum ex Australi plaga redeuntem leprosos non vidisse; di-
 citur namque atra bilis, quæ maximè in illis regionibus abundat, esse lepræ
 parens.

Ex cælo etiam Septentrionali coniectare decet, eos populos lætos fore, 226
 sociales, liberales, minimè malignos, ornatus negligentes, ad opificia aptissimos;
 sicut contra ex plaga Australi homines oriri ad tristitiam proclinantes, solita-
 rios, astutos, infidos, timidos, & crudeles; cum enim Septentrionales calore,
 & humore abundant, ex quo spirituum copia nascitur maxima, vnde ad hilari-
 tatem, & lætitiã proclives euadunt, hinc etiam in ipsis facilis cum alijs conui-
 ctus, ac beneuola consuetudo; Australes verò quia atra bile perfunduntur, in-
 de dicuntur subtristes, morosi, solitudinis amantes, tenaces, & auari; quemad-
 modum & senes, qui quin melancholici sunt, cum frontis tristitia, & rugis auar-
 itiam, & parcitatem præ se ferunt. Vniuersè verò bona maiora in Septem-
 trionalibus prænoscentur, ac prænunciantur, quam in Australibus, quia dicun-
 tur Septentrionales dextrâ mundi partem obtinere, Australes verò sinistram;
 omnia verò quæ a dextris sunt semper meliora sunt, quam ea, quæ sunt à sini-
 stris; Astronomi namque licet dextram cæli constituent Occidens, sinistram
 Oriens, Anticam Meridiem, posticam Septentrionem, ipsum tamen Septem-
 trionem dextram quandoque antonomasticè compellant; licet Geographi
 terræ situm describentes de dextra, & sinistra parte mundi aliter sentiant; &
 quamuis

quamvis Romani Augures auguria felicia ex sinistris, ac læuis fulminibus capterent, vt testis est Cicero de diuin. & dicat etiam Virgil. 2. *Æneid.*

———— *subitoque fragore*
Intonnit læuam & de celo lapsa per auras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

Græci tamen dextra fulmina feliciora habebant propter eandem rationem; qua sinistra Romani, vt potè quæ essent ab Oriente, quam ipsi dextram mundi partem appellabant.

- 227 Sic etiam ex orientalibus, atque occidentalibus regionibus licet varias, ac diuerfas in populis diuinationes captare, cum magno discrimine dissideant, quod magnum etiam in pronitatibus ad agendum dissidium parit; vnde orientales in ijs maximè prestare censentur, quæ nituntur ingenio, occidentales verò in ijs, quæ pendent à corpore, quo orientalibus præstantiores sunt; Hin etiam in orientalibus luxus, ac deliciarum studium facilè prædici potest, nam ex ea cæli temperie dicuntur eiusmodi pronitates corriuare; & ideo Socrates Persas segnes, & otij amantes sæpe nominabat; quemadmodum etiam Xenophon in *Cyropædia* Medos molles, atque in *Venera* nimis effusos. Item Virgilius lib. 10. *Georg.* de Arabibus illa protulit

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi
annuente ad hæc etiam Claudiano in 4. Honorij Consulatu
Vt Medus, te mollis Arabs, te Seres adorant

Atque ex hac mollitie, & otiositate prænotatur apud Asianos semper maior femininarum numerus, quam virorum; & satis notum est apud Indos vnus, eiusdemque viri plures esse vxores; neque alia ratione nonnullos Scythas magnæ ridebat Hippocrates, quod quotidie Ioui sacrificia offerrent masculæ prolis suscipiendæ gratia, cum impedimentum in causâ esset, quod nimio diffuissent luxu ex ipsius regionis mollitie, ac indito torpore.

- 228 Denique de ijs, qui medianas incolunt regiones, nimirum hinc calore, hinc frigore contemperatas, ad congruam agendorum habitudinem reuocatas faustiores in omnibus prædictiones ferri possunt; Sortiuntur enim ex temperatioris Cæli plaga, & promptiora ad intelligendum ingenia, & expeditiora ad agendum incitamenta; videntur namque benigniores Iouis influxus experiri, quæ stella quædam media est inter Martis feruentissimam, & Saturni frigidissimam; hæcq. de causa, quæ in mediterraneo Septentrionis, & Meridiei iacent regiones dicuntur omnia temperata possidere, ac propterea gentes suas alere ad extrema in rebus cauenda summopere proclinator; quo enim temperatior est aeris, vel soli constitutio, eo moderatior homines gignit, à mediocritate in agendis nunquam deflectentes; atque ex hoc meliora semper prænuncianda veniunt in eiusmodi regionibus, quam in alijs.

DISSERTATIO XLVI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex signis Temperamenti.

QVANTI pendenda sit in homine primarum qualitatum compago, atque temperies ad prægnoscendos quosdam naturales effectus, ex eo coniectare fas est, quod tradit Aristoteles 2. Rhetor. cap. 12. 13. 14. nimirum ex ipso corporis temperamento, ut plurimum fieri, ut aliqui ad certas actiones, & passiones, alij ad alias proniores reddantur; ita ut ubi magis efferuescit sanguis, promptior etiam sit motus ad iram, ubi contra tepescit magis, maior sit ad torporem propensio, & sic de cæteris; quæ varietatis causæ, cum ex parte animæ peti non possint, quæ in omnibus hominibus sunt eiusdem planè speciei, à sola qualitatum temperie videntur accipiendæ; ait namque ad rem optimè Seneca 2. de ira cap. 18. quod morum varietates mixtura Elementorum facit, & cuius Elementi portio præualebit, inde mores erunt, eoque iracundos feruidi mixtura facit, quod feruens, & actuosus ignis sit, quemadmodum frigidus frigidum mixtura facit, quod frigus pigrum, contractumque sit. Cum verò homo hanc, vel illam corporis temperiem, siue à primo exortu, siue ex vitæ ratione, siue ex aere, astrorumque influxu, siue ex alijs externis causis participet, inde etiam fit quod variam ad hos, vel illos affectus pronitatem nanciscatur, ex qua varia propensio one per corporis temperationem indita liceat nobis subsequentes quosdam euentus eiusmodi temperationi consonos quoquo modo prænotare; idque est, quod docuit etiam sæpe Plato in Timæo, in Menexeno, in lib. 8. de rep. in lib. 5. de legibus, omnes nimirum actiones ab anima emittendas corporeæ dispositioni quodammodo respondere, atque pro varia corporum dispositione animas ipsas diuersimodè operari; non ita tamen, ut sensus sit, extorqueri animi

animi mores à corporis temperamento, atque omni agendi libertatem excindi, quod sæpe contra Galenum reiectum est, sed tantum vt facultates agendi, vel actiones ipsæ dicantur temperamento accommodari pro inclinatione per illud collata, saluo per omnia iure libertatis.

230 Quia verò corporis dispositio, seu temperatio vel solum, vel maximè pendet ex humoribus, quos non vno sanguinis nomine comprehendere licet, propterea in ferendis prædictionibus ad temperamentum spectantibus maximè humorum qualitates animaduertendæ sunt; ac primo loco sanguis in homine spectandus venit, ex quo ferè omnes ad agendum proclinationes enascuntur; si enim sanguis sit subtilis ac clarus, ac spirituum splendorum materia, ex eo quædam procliuitas ad gaudium in homine ingeneratur, ex qua fausta semper, ac læta ab illo homine fore peragenda poterimus iudicare; ex temperie namque in sanguine illo proportionata, scilicet neque præferuidæ, neque frigidioris non solum propensio ad gaudium ingenerari dicitur, sed etiam ad cæteros alios gaudii coniunctos affectus, vt sunt amor, oblectatio, & id genus alia, quæ sibi consentientia deponunt obiecta, in quibus obuersentur; perspicuè siquidem experientia docet sanguineos bona sanguinis temperie constantes naturaliter lætos esse, amatores, pios, benignos, liberales, faciles ad risum, & etiam ad Venerem pronos, quod præsertim disertè docet Hippocrates lib. de hominis structura. Quemadmodum contra ex sanguine intemperato ob prædominantem calorem non solum mobilitas ad iram in homine coniectari potest, sed etiam ad quosdam alios effectus, & euentus, qui persepe iram subsequuntur, vt sunt audacia, honorum appetentia, arrogantia, temeritas, garrulitas, ignea celeritas, & impetus in rebus agendis, ex quibus præcipites agendi modos augurari fas est: Sic ex intemperato ob prædominans frigus sanguine, qualis est in phlegmaticis inclinatio ad pusillanimitatem, timorem, somnolentiam, honorum contemptum, torporem, iræ tarditatem sine nota prænunciari possunt; quæ omnia proficiscuntur ex defectu caloris, ac spirituum exiguitate caloris paritatem consequente. Similia, ac etiam discrepantia ex similitudine, vel dissimilitudine aliarum qualitatum in sanguine prædici posse iam satis notum est; quò fortasse spectare voluit etiam Empedocles apud Tullium, & Lacoantium, cum docuit animam, eiusque agendi facultates in sanguine esse collocatas, à qua sententia neque discessit Virgil. Æneid. 9. cum dixit

Purpuream vomit ille animam.

Et inde apud Medicorum Principes firmatum est in sanguine hominis puriore puriorem etiam animam commorari; scilicet ingenium ab imis abstractius, ad actiores disciplinas capefendas magis idoneum.

231 Ea verò potissimum ratione ex varia temperamenti constitutione diuersa quædam ab ipso homine peragenda prænosci possunt, quod anima rationalis etiam si quoad entitatem suam immaterialis sit, atque omnino in suo esse à corpore independens, cum tamen sit etiam corporis forma, & principium agendi

agendi in ipso corpore, à quo etiam in pluribus actionibus suis exercendis dicitur pendere, inde fit, vt ex ipsius corporis & temperamenti propensione ad quasdam actiones, possint etiam quadamtenus ratione, ea quæ ab anima agenda sunt, remotè saltè præsentiri; anima enim concinna quadam proportione corpori immissa, cum materiæ luto colligata, ac veluti Centaurus Thesalicus iuxta pulchram Clementi Alexandrini comparationem 4. stromat. capit. 1. coagmentata ex superiori portione, quæ simpliciter anima dicitur, & ex inferiori, quæ corpus nominatur ob habitudinem ad istud tanquam ad subiectum receptionis, partem operationum suarum, (eas nimirum, quæ duobus gradibus inferioribus respondent) per facultates corpori inhærentes exercens, mirum non est, quod corporis, & temperamenti, cui alligatur, conditionem in operationes suas aliquatenus refundi sentiat; quemadmodum enim pro instrumenti aptitudine melior, vel deterior operatio elicitur, sic anima per corpus, & temperamentum, quod in agendis ab anima rationem instrumenti induit, dicitur ad meliora vel deteriora peragenda coaptari. Quod præsertim in facultatibus cognoscitiuis apprehenditur ex Heracliti Doctrina, qui dixit splendorem siccum esse animam sapientissimam; & etiam, ex Platone in Timæo, vbi humiditatem dementiae, ariditatem intelligentiæ causam esse pronunciauit; ex quibus licet inferri possit, quomodo pro varia corporis affectione sit in homine varia ad agendum propensio, non proindè tamen inferendus est Galeni error, scilicet, Animam rationalem ex hoc esse omnino corpoream, atque eiusdem esse cum temperamento naturæ, cum oppositum ex dictis satis apertè innotescat.

Ad hoc igitur caput solummodo redigendæ sunt omnes istæ de agendis ab homine coniectationes, quæ sunt per corporis temperamentum, ita tamen vt semper censeantur incertæ atque fallaces, præsertim fide actibus liberè agendis iudicium feratur; licet enim ex corporis temperamento, & habitudine coniecturas aliquas petere liceat de pronitatibus ad certas passiones, quod nemo nescit factum in Socrate à Zopiro Physiognomo, tamen certos ex sola corporis atque temperamenti contemplatione euentus prænunciare omnino damnabile est. Hinc sine nota poterunt quidem coniectari ex sanguinea temperie quædam in homine pronitates ad agendum, & etiam actiones quædam, non tamen omnes, & singulæ, quæ liberè sint; dicuntur namque sanguinei læti, atque hilares, atque ex lætitia, quæ solet facilè vt ait D. Gregorius 28. moral. mentis arcana aperire, potest coniectari, quod sanguinei, non sint adeo secreti naces; præterea quod sint grati, suaves, amabiles, & benigni, quod neque diu, neque multum irascantur, ex eo quod omne humidum citò deservescat. Sic ex cholericâ temperie homines licebit animosos prædicare, certaminis cupidores, ad agendum promptos, & expeditos, audaces, impatientes, eo præsertim, quod calidissimis abundant spiritibus; ex quorum etiam abundantia dicuntur mente præcipientes, importuni, iactabundi, vix amantes, at vbi amant, vehementissimè amant, quam-

quamquam non adeo constanter, quia ubi furor, ibi inconstantia est. Ex Phlegmatica temperie ingenia argui possunt hebetiora, ac retusa propter nimium eius generis humorem; atque ex eo dicuntur Phlegmatici timidi, quod timor à frigiditate procreetur; minimè iracundi, vix amantes, quia frigidi, & humidi, & sic de reliquis. Ex Melancholico denique temperamento semper tristitia, raciturnitas, morositas, suspicio benè coniectantur; hæcque sunt, & alia similia quæ ex signis temperamenti absque censura in hominibus diuinari.

DISSERTATIO XLVII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex corporis constitutione.

EX paruitate præsertim, magnitudine, structura, membrorumque corporis dispositione indicia hic sumenda sunt, ex quibus de toto homine ritè diuinemus, atque diuinationibus fidem adhibeamus; ex paruo namque corpore quædam coniectari solent, alia ex magno, alia ex mediocri; ac primùm ex corporis paruitate ingenij quædam celeritas, ac perspicacitas certa ratione auguranda est, nam Aristotele docente, cum parua sit intercapedo inter cerebrum & cor, quod est spirituum officina, breui quoque spatio dicuntur ferri spiritus à corde ad cerebrum, vbi exercetur ingenium, ac propterea inde consequitur ipsius ingenij in agendis, ac cogitandis celeritas, quæ potissimum laudata est in Alexandro Macedone Philippi filio, in Vlyse, in Agefilao, alijsque illustrissimis viris, siue bellica, siue literaria gloria præstantibus, qui statura parui fuere; quin Pipinus fortissimus Princeps Caroli Magni Pater aded paruus fuit, vt pusilli cognomen illi inditum sit, & sunt, qui existimant nomen Pipini deductum à voce Germanica, quæ puelum significat; sic Horatius Flaccus vir ingenio celeberrimus inter Lyricos Poetas, habitu corporis breuis fuit, qualis à se ipso in Satyris describitur: In paruis tamen corporibus sæpe cum ingenij celeritate quoddam mentis præcipitium in agendis coniungi solet; Ex eò namque quod corpus breue sit propter caloris ardorem, ac facilem spirituum concitationem, fit vt maximè homo æstuet in agendis, ac deficiente consultationi tempore sæpe absque reparatione ruat in præceps, dum minus de agendis cogitat; & licet Pygmæi, alijsque homines Nani, vt plurimum stolidi, atque in rebus suis torpentes ab Aristotele proferantur, id sit ea de causa, quod Pygmæi potius naturæ monstra dicantur, quam homines parui, de ipsis enim sic videtur ludere Iuuenalis Sat. 13.

*Ad subitas Thracum & volucres, nubemque sonantis
 Pygmæus paruis currit bellator in armis
 Mox impar hosti, raptusque per æra curvis
 Vnguibus à sensu fertur Græve; si videas hoc
 Gentibus in nostris risu quatiere, sed illic
 Quamquam eadem assidue spectentur prælia, ridet
 Nemo, ubi tota cohors peate non est altior cuncto.*

234 Contra vero ex procerosa corporis magnitudine non nisi tarditas ad agen-
 dum coniectari potest; nam ex illo maximo interuallo, quod inter cerebrum,
 & cor à natura constitutum est, spiritus non nisi tardè ad locum mentis, & æsti-
 mationis peruenire possunt; idque hominum genus ad Strutiochamælum re-
 fertur, quod grande quidem animal est, at stupidissimum; quod si eiusmodi
 homines staturosi humidiores sint, ex frigiditate in pessimo res esse deprehen-
 ditur, quia tunc duplex insurgit obex, qui facit vt spirituum motus adhuc mul-
 to segniores sint; quapropter rectè anus conspicata Iouianum Imperatorem
 vasta, & ardua proceritate, cum stupidum iam Imperatorem futurum esse ac-
 cepisset, dixit, quanta est longitudo, & profunditas, tanta erit in agendo sto-
 liditas; Si tamen viri statura grandes potius calore, & siccitate abundant
 quam humiditate, & frigiditate, tunc proceritatis vitium emendatur, siue
 que spiritus in agendo concitiores, ac propterea hominem ipsum ad magna
 semper excitantes, quale fuisse legimus Georgium Scanderbec bellica gloria
 illustrissimum Principem, prudentia, & fortitudine admirabili præditum, alio-
 que complures tum Græcorum, tum Romanorum Heroes, Agamemnonem,
 Nestorem, Neoptolemum, Romulum, Tamerlanum Scytharum Imperato-
 rem; hacque fortasse spectata ratione volebat Pyrrhus Epirotarum Rex, qui
 corpore magnus erat, vt ad militiam proceri homines eligerentur, vt quo grã-
 diosiores essent, eò fortiores euaderent; atque etiam in Turno hanc formam
 commendat Virgil. 7. Æneid,

*Ipse inter primos præstanti robore Turnus
 Vertitur, arma tenens, & toto corpore supra est.*

Ex eiusmodi namque benè à natura compacta corporis proceritate non nisi
 magna, ac præclara facinora prædici possunt; quemadmodum etiam ex ea-
 dem longitudo vitæ coniectari potest, quod demonstrat Arist. exemplo pal-
 marum, & cupressuum, quæ sunt arbores proceræ, ac vitæ diuturnæ, exemplo
 etiam Elephantorum, qui dicuntur viuere ducentos, vel trecentos annos.

235 Ex mediocri tandem corporis statura, quæ debitam membrorum commen-
 surationem obtineat, constitutio quedam perfecta ad omnia animæ munia ob-
 eunda argui potest; & refert Capitolinus ex hac in Pertinace benè constituta
 corporis structura quamplures prædixisse eum esse optimè victurum in Impe-
 ratoria dignitate; quin Alexand. Aphrod. lib. 1. Problem. 26. docet homi-
 nes, qui mediocri sunt corpore, vt plurimum prudentiores esse, imo fortiores;
 quod demonstrat Homerus in Ulyse, quem magis commendat ex hoc, quam
 Aiacem.

Aiacem. Id verò quod dicitur de tota corporis structura, dicendum etiam proportione seruata de singulis eiusdem corporis membris, ex quorum nimia vastitate, vel paruitate nunquam bonum in agendis ominari fas est; ac præfertim ex capite, quod est princeps in hominis corpore pars; si enim iusto maius sit, hominem somniculosum, ac torpidum indicat; quo enim caput maius est, maius quoque receptaculum est vaporum, vnde somnus, & segnities in homine oritur; Caput verò magnum, at non proportionem reliquorum membrorum excedens optimi indicium est; sicut contra caput paruum, fastigiatum in mucronem desinens cum parua fronte, supercilij coniuuctis præcipitis viri figura est; neque obijciendum est illud de capite commune dictærium, magnum caput parum sensus habere; potest enim hoc dici per antiphrasim, quod ordinarium sit, magna capita multum sensus habere, idest, iudicij, & ingenij; turpe autem omnino propterea sit aliquem prægrandi capite, parum sensus habere, ingenioque deficere.

DISSERTAT. XLVIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex ætatis discrimine.

236 **A**, quæ ex vario annorum, ac ætatum discrimine in hominibus prædici possunt, atque etiam cum fide teneri, plura sunt; cum enim cuique ætati sui conueniant mores, vt Arist. tradit in Rhet. nimirum pueritiæ, adoleſcentiæ, virilitati, ac senectuti, ex ipsis quoq. decurrētibus annis in hominum vita, licebit plures euentus prænotare ad mores ipsos vt plurimum consequentes; quapropter ex tenera puerorum ætate leuitas quædam in agendis, atque inconstantia sine nota argui poterit, itaut pueros in ijs, quæ acturi sunt, semper leues, atque inconstantes iudicemus; neque enim in pueris cum natura ita corroborata est ratio, vt possit constantem viæ tenorem in omnibus sequi, vnde benè protulit Sapiens ipse in Prouerb. 22. Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit illam; pueri namque quia cupiditatum efferuescentium æstu abripiuntur, facillè dimittunt, quæ prius voluere; & cum magna etiam ferū ignorantia laboret puerilis ætas, hinc fit, quod facili negotio rerum gestarum præniteat, aliasque suscipiat peragenda.

237 Ex adoleſcentia, quæ multis æstuat cupiditatibus, incontinentia, libido, iracundia, & imprudentia, non sine ratione poterunt coniectari; cum enim ætas illa multo calore efferuescat, parua verò constet moderatione, atque experientia, videtur etiam incontinentiam, iracundiam, & imprudentiam adoleſcentes summo perè prouocare; ex quo etiam oritur, quod in cibo, & potu intemperantes sint, quod in omnes penè voluptates naturæ stimulo propendeant, quod à præuè agendo non ità facillè reuocentur, quod in vindictas, & dissensiones impetu quodam rapiantur, cum in ipsis vis caloris maximè agat, quæ solet iras, rixas, & contentiones excitare. Dicuntur verò adoleſcentes minimè prudentes, propterea quod prudentia maximè experientia comparatur, præ ætatis autem tenuissimæ experientia, quæ non acquiritur nisi temporis longi-

longitudine, paucissima nosce dicuntur, vnde licet sapientes esse queant iuvenes, vt Aristot. docet lib. 6. moral. prudentes tamen esse non possunt; & licet nonnullis quandoque contingat, quod ait Persius Sat. 4.

Sunt quibus ingenium, & rerum prudentia ruelox

Ante pilos venit.

Et quod in Ascanio laudat Virgilius

Ante annos, animumque gerens, curamque virilem.

Hæ tamen intelligenda non sunt de prudentia omnibus numeris absoluta, quæ ex ipsius Aristotelis Doctrina constat memoria, intelligentia, docilitate, solertia, prouidentia, circumspectione, & cautione, quibus carere adolescentibus experientia destitutos necesse est; ad summum enim quædam ex his in adolescentibus inueniri possunt, non omnia; & solum ex parte Pindarus Demophilum vocauit annis iuuenem, consilij senem; nec propterea omnino prudentes apud Romanos habiti sunt Marius Iunior, & Valerius Coruinus, qui ante virilitatem Consules facti sunt, accedente meritorum suffragio, cum tamen apud Romanos ipsos non nisi quadragesimo tertio ætatis anno Consulatum capere liceret; de qua re scribit Plinius in viris illustribus cap. 68. & Liuius Decad. 1.

Ex hominis virilitate omnia maturiora atque solidiora prædicenda sunt, nisi virilitati ipsi, quædam mentis leuitas obster, quæ tamen ætatem eiusmodi 238
consequi non deberet; viri namque utpotè in media ætate constituti, quæ vitæ consistentia, intelligentia, ac etiam experientia non modica constare solet, in res sola maturitate pertractandas propendere dicuntur, nisi ætatis constitutioni agendi ratio deficiat; sicque indole, ac moribus medijs ad omnem virtutis mediocritatem dempra exuperantia, ac deficientia passionum optime conformantur; quapropter à virtute virum dictum esse D. August. prænotauit; & in de viri dicuntur nihil insipienter agere, nihil imprudenter sperare, nihil impotenter sequi, cum ætas ipsa iam in omnibus sua annorum circumuolutione satis consistat; eaque ab Aristotele 2. Rhet. cap. 14. deputatur homini virilis ætas, quæ media inter adolescentiam, & senectutem, aut trigesimo, aut trigesimo quinto anno circumscribitur, vt ex corporis, & animi vigore cuncta in viris vigere prænoscerentur, atque quæ ab ipsis patranda forent, etiam à longè arguerentur.

Ex senectute denique bona quædam, simul & mala coniecturis ominari 239
semper licuit; cum enim senes ex ætate prouecta plurima vt plurimum prudentia polleant, atque ex agenti prudentia omnia bona fas sit hominibus augurari, vt ait Tullius, consequitur apertè ex hac parte nihil prorsus mali esse senibus prænunciandum, nisi eò senectus ipsa procedat, vbi deliræ mentis habetur hospitium, prudentiæ verò conciliatrix summa habetur in senibus experientia; vnde Lacedæmonijs, & etiam veteres Romani ad prouocandam in rebus publicis, magistratibus, & imperijs felicitatem, in ijsdem senes præsertim constituebant,

Nec

192 De Fide adh. Diu. ex Ætatis discrimine.

*Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros
Nomen, & ætatis mite Senatus habet.*

Hæc de Romanis protulit Ouid. 5. Fastorum; & inde dicebat etiam Pindarus
Senum Consilia Inuenum haste.

Dicuntur etiam senes sua ipsorum ætate in misericordiam maximè proni, cum enim sæpe sapius propriam experiantur miseriam, discunt inde etiam aliena commoueri. Nec tamen defunt senectuti mala, cum ex ipsa suspiciones, timiditas, loquacitas, auaritia, & id genus alia possint optimo iure prædici; timidi enim sūt senes, quia timor frigori affinis est, & qui timidi sūt, suspiciosi quoque sunt, cum suspicio sit animi abiectionis, & mali timor; ideo senes omnia vt plurimum in deteriorem partem interpretantur; sunt etiam auari atque illiberales, quod ex eo prouenire docet Arist. quod ob periculum sæpè de rebus factum nouerunt, quam arduum sit parta tueri, ac noua quærere, quam faciliè præsentia amittere; ait namque Seneca ad Lucil. cætera vitia cum homine senescente deficere præter auaritiam; addente Terentiõ in Adelpis loquente de auaritia.

*Vitium hoc commune omnium est
Quod ad res in senectæ attenti sumus.*

Solum namque hoc vnum vitium senectus adfert hominibus, quod attentiores sumus ad res omnes quam sat est; vnde nec immeritò Arist. 4. Eth. auaritia facit vitium deterius quacunque prodigalitate; cum prodigus ætatis maturitate veniat ad frugem, auarus verò semper in peius dilabatur; cum prodigus saltem alijs proficit; auarus verò nec sibi, nec alijs. Solent denique senes vt plurimum esse morosi, iracundi, minimè faceti, præteritorum laudatores, præsentium contemptores, sunt enim eiusmodi mala senio maximè adhærentia, ex eo præfertim, quod impotentes sint, vt bonis præsentibus fruantur, quemadmodum olim præteritis licebat frui; vnde benè Horat. in arte Poetic. senem ita describit.

*Multa senem circumueniunt incommoda, vel quod
Querit, & inuentis miser abstinet, & timeræti
Vel quod res omnes timide, gelideque ministrat
Dilator, spe longus, iners, anidusque futuri
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero censor, castigatoremque minorum.*

DISSERTATIO XLIX.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex sexus disparitate.

QVANTVM marem & fæminam natura disparatit, & varia-
 rum tum in corpore, tum in animo affectionum discerniculis 240
 secreuerit, satis dilucet; atque ex his, cum quædam de utro-
 que sexu diuinari queant, meritò vtriusque disparitas varijs
 ferendis prædictionibus locum suppeditat; debent enim
 propriæ vtriusque affectiones primum præcognosci, vt pos-
 sit coniector, virilis, vel muliebris animi mores, & pathemata probè iudicare,
 atque inde agenda indicare; viro namque si muliebris forma, atque muliebræ
 accidentia affixa sint, ab ea muliebris animi mores emanare vt plurimum de-
 prehendi solet, quemadmodum contra mulierem virili præditam forma,
 ac structura virilibus quoque moribus affectum licet augurari. Quare vt pro
 dignitate hoc vaticinij promptuarij componamus, tria priùs nobis præstan-
 da veniunt, primum scilicet corporeæ tum maris, tum fæminæ affectiones erunt
 explicandæ, tum animi mores aperiendi, postremò, masculini, & fæmini corpo-
 ris forma ex Aristotelis placito erit transcribenda.

Ac primum quid mas, quid fæmina, & quænam vtriusque ortus, causa, at- 241
 tendendum est; marem siquidem illud animi dicimus, quod in alio gignit, fæ-
 minam verò quod in se ipso; ex quo vtriusque perfectionem, vel imperfectio-
 nem coniectare licet, licet fortassis adhuc tub litè sit, quidnam perfectius sit;
 agere in alio, aut agere in semetipso; ad quam dirimendam, vt nostra res fert,
 dici posset, fæminæ actionem potius esse passionem, quam actionem veram;
 quemadmodum etiam in vniuerso hoc tellus dicta est patiens omnium parens,
 ex eo quod Cælum, & Sol tanquam genitores agentes agant; & inde etiam ma-
 ris fæminæ imperfectio innotescit, quod dicitur ipsa procreari ex defectu calo-
 ris, & abundantia frigoris, vnde etiam prima, ac senescens ætas, potius quam
 florens fæminas generat; mas verò ex ipsius caloris abundantia, qui omnia

Bb ad per-

ad perfectionem redigit; atque ex hac generationis imperfectione multa in utroque sexu consequuntur, quæ prædictionibus agendorum locum præstare possunt; de viro namque optimo corpore conformato, mensibus secundum naturæ leges præscriptis edito non nisi valetudo optima, vires, robor, agendi efficacia prænnunciari potest, quin ipsa quoque longævitas vitæ, cum horum omnium ratio sit vegeta ac defecta formatrix in utero facultas, & copia spirituum vberior, quæ in femina nõ ad sunt, ac propterea minus apta redditur femina ad munia humanæ vitæ obeunda; atque ad ingruentes morborum, & aliorum malorum iniurias repellendas; ex quo etiam fit, vt femina tardius in utero formetur, citiusque senescat, quam mas, vt femina a quamplurimis dicta sit initium omnis corruptionis in natura, ex quod maxime humiditate super excellat in qua omnis fit corruptio; & cum diuersitas sexus ad generationem, seu procreationem fetus, cuius beneficio natura ipsa sempiternitatem æmulatur comparata sit, par fuit, vt quoniam mas calidus est & perfectior, humida esset femina & imperfectior; quò fortè Thales scientissimus Ionice Philosophiæ Coriphæus, & Homerus ingeniorum apex respexerunt, dum ille aquam, hic verò Thefym rerum omnium parentem asseruerunt, omnis namque generatio à corruptione solet in naturalibus initium sumere.

242 Ex hac etiam perfectiore naturæ molitione in viro, quam in femina iure prædici potest virum in rebus agendis longè constantiorem fore, quam feminam, quæ sua ipsa humiditate facillimè dissoluitur, & si philosophicè loquendum esset, nullo termino proprio terminatur, sed tantum alieno ad modum rerum humore, ac fluore præstantium; & eadem de causa dicitur vir femina temperantior, prudentior, ad artes atque ad disciplinas capessendas aptior; & ne cuiusquam animus fluctuet, atque ad libitum confictas eiusmodi vitales, ac femineas affectiones arbitretur, quæ dicta sunt rationibus alijs suffulciri possunt; nam inter omnia animalia, homo, qui ratione pollet, maximam cerebri habet copiam, habita sui corporis ratione, & reliqua animalia, quo plus rationi accedunt, vt Simia, plus quoque cerebri possident; inter homines verò plus mas, quam femina dicitur cerebri obtinere, cum capite ampliori sit, cuius magnitudinem in hominibus cerebri quantitas consequitur, experientia teste; vbi verò maior cerebri copia, & exquisitus conformatum organum rationis, ratio quoque præpollet, & intellectus rationis regia, & illustre domicilium; quo fit vt viri melioris semper sint iudicij, qua femina in rebus agendis; femina namque in rebus grauioribus leuioris semper sententiæ sunt, atque Terentius in Hecira earum consilia esse velut puerorum, ex eo præteriti, quod sit animal.

————— *Varium & mutabile semper*

Femina

Vt testatur Virgil. 4. Æneid. & etiam diuinis constat oraculis Euam ex leuitate sua facilliori negotio seductam fuisse, quam virum; atque ideo viro bene in omnibus mulierem subiectam esse debere, non virum mulieri.

Sic

Sic etiam ex eo quod *fæminæ* minus ratione pollent, quam *viri*, in ipsis facile prædici poterit, quod sint in quocunque euentu perturbationibus maximis agitandæ, ab ira, & furoribus supprimendæ, atque à reliquis æstuantibus motibus facilius superandæ; atque inde fit, quod dicantur *fæminæ* in omnibus *fæ-*no egere potentissimo, quo à sceleribus retrahantur, quo à proditiõibus, siue concipiendis, siue tentandis, siue perficiendis reuocentur; cum enim *fæminæ* sint in omnibus valdè infirmæ atque imbecilles, quod aperto Marte non possunt, cuniculis aggrediuntur, atque insidijs moliuntur, ac deceptionibus, vt merito de ipsis dixerit Propertius.

Sed nobis facile est verba & comonere fraudes

Hoc unum didicit fæmina semper opus.

Inde dissimulationibus assuetæ insuper odij virus animo facile contrahunt, quod tandem eruant, & difficillimè deponunt; Quæ omnia licet etiam in *viris* deprehendantur, prudentia tamen, & virtute facilius corriguntur; cum sibi ipsi melius semper imperet *vir*, quam *fæmina*; ac propterea fortassis etiam in sacrificijs, quæ olim fiebant, masculinum tantum animal offerebatur, eo quod *fæmineum* putaretur nimis imperfectum, qua de re consulendus est D. Th. 1. 2. quæst. 702. art. 3. immo Tostatus cap. 3. Num. quæst. 37. probat non modo in holocaustis, sed etiam in omnibus, quæ ex imperio Dei fiebant, non fuisse licitum, nisi mascula offerre, & si quis voluisset offerri *fæminam*, debuisse tamen offerre etiam masculum; *fæminam* autem licitum tantum fuisse offerre in pacificis, & hostijs quæ non ex imperio Dei, sed ex mero cuiusque arbitrio offerebantur: Quin etiam apud *Ægyptios* *fæminam* hostiam immolare nefas omnino habitum fuit, id testante Herodoto lib. 2. quemadmodum etiam apud *Barbaros*, qui in Monte Caucaſo Sacrificabant, quasi *fæminæ* victimæ genus Deos decere nequaquam putaretur. Alia omitto varicina, quæ ex sexus disparitate ferri possunt, quæ cum in *fæminis* sint suprapositis peiora, omnino relinquenda sunt, ne totus le datur sexus, in quo tamen semper probæ, iustæ, piæ, ac prudentes excipiendæ sunt.

DISSERTATIO L.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex status conditione.

244

NON est hic animus singulos status longa oratione profequi, cū plura de iisdem iam in præhabitis à nobis prolata sint: non-nullos tamen hoc loco perstringere operæ pretium est, vt quid exactius de ipsis diuinari possit, magis præ oculis habeamus; & si primus magnitudinis apex primo tangendus est, videtur de Principibus, de ijs nimirum, qui ad aliorum regimen enascuntur, id iure prædici posse, quod eorū ad ortum, indolem, & educationem subsequitur; magnum siquidem momentum habent hæc omnia in ijs, quæ a principibus gerenda sunt, cum ea vt plurimum agant, in quæ naturæ impetu proclinant; si enim beneuolam fortiantur principes indolem à natura, si a pijs ortum ducant parentibus, si sine feritate educentur, ex hac auroræ luce omnes principum dies summo nitore affulgentes augurari licebit; amant enim subditi Principes suos, cum beneuolos, ac beneficos eos intuentur; atque cum caput Reip. Princeps sit, ad eius motum reliqua moueri membra experimentis pluribus iam satis notum est; & ea semper fuit potissima membrorum cura, vt summo affectu capitis salutem tuerentur; Atque ex hac Principum erga subditos beneuolentia, ipsi principatui præsertim summa tranquillitas prædici potest; non enim regni turbationes, aut populorum seditiones ibi facile exsuscitari possunt, vbi erga Principem semper vigilat subditorum amor. Sic ex Principum ingenio, ac magnanimitate pleræque alia bona regni tranquillitatem portendentia nedum prædici, sed etiam expectari possunt, cum eò semper boni Principis collimet ingenium, vt fausta regno molliatur, & paret; & inde Principes dicuntur paternum animum gerere, cum florentem suorum ciuium statum iugiter meditantur.

245

Nedum Principibus, sed alijs quoque generis claritate conspicuis fausta prædici poterunt, si solidam, ac veram, potius quam præstigiariam nobilitatis

imaginem præ oculis semper habuerint; quæ nobiles ipsos facit ad omnem modestiæ nomina optimè conformatos; vera namque generis claritas nihil abiectum, nihil tenebrosum animo versare solet, & ideo omnino ipsi splendida contingunt; & licet quandoque corporis nobilitas mentis ignobilitatem pariat, id tamen potius ad naturæ abortum referri solet, quam ad constantē eiusdem naturæ legem; unde interrogatus Socrates quid in homine nobilitas portederet, respondit, non nisi res cum luce, ac splendore agendas, eodē namque insita sanguinis claritas contendit, ut præclara semper assequatur; quin homine prorsus indigna, ea nobilitas censetur, de qua dictum est

Nobilitas factum, factus sitem parit, armat

Lis odium, capiunt hæc tria mortis iter.

Non enim sat est ista nobilitas, quæ per traducem sanguinem à parentibus propagatur, nisi præcella virtus ipsius sanguinis splendorem comitetur; quo fit, ut ex nobilitate illustrata virtute possint semper grandia, ac nobilia coniectari.

Diuitibus verò, præsertim si superbi sint, avari, ac contumeliosi bona per exigua prædici posse, experimentis pluribus testatum est; cum enim diuites horum vitiorum labe sædati omnia sibi impunè licere arbitrentur præ multitudine diuitiarum, quibus ut plurimum insolescunt, inde fit, quod faciliè corruant in ruinas; miseria namque ibi ocys paratur, aiebat Socrates, unde magis distare creditur; nec alia ratione dicitur Chyron interrogantibus, quid essent diuitiæ, respondisse, Thesaurum esse malorum, calamitatis Viaticum, improbitatis adminiculum; & licet de diuitibus dicat Petronius.

Quisquis habet nummos securo nauigat aura

Fortunamque suo temperat arbitrio.

Multa loquor; quiduis nummis presentibus, opta,

Enemet, clausum continet Arca lonem.

Licet Plautus pecuniam nomen omnium rerum animã, omnis felicitatis administram, in his ad summum id intelligendum venit, quod ex diuitijs bona contingant, & contingere possint, cum in bonum, ut par est, atque iuxta naturæ præscriptum, vsu vertuntur; quod tamen, cum ex Aristotelis testimonio arduissimum sit, ideo diuitiarum mala potius portendere, quam bona deprehensum est. Quod si dicatur, Sapientiores quosdam mala longè maiora egenis & pauperibus fuisse ominatos, ac præsertim Aristotelem in Topicis docuisse viros opulentos esse fide digniores, quam pauperes, qui spe lucri ad id quod turpissimum est, nempe veritatem deserendam, iustitiamque falso testimonio prodendam facili negotio impelluntur, ex quo etiam dictum est à Silio Italico

Sceleri procliuis egestas

Hæc tamen diuitibus non firmum suffragium ferunt, cum iisdem nequitijs sæpe grauius laborent; eoque sunt grauiori conuicio improperandi, quam pauperes, quod ad ea mala nulla necessitate compellantur.

DISSERTATIO LI.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex signis vitæ.

VM hominis vita in actu primo habeatur per mansionem animæ in corpore, vita verò in actu secundo per vitales quasdam ipsius hominis operationes, antequam de signis vitæ in vniuersum differamus, operæ pretium est, poriora vitæ fulcra ac fundamenta hoc loco proferre, vt ijs sub oculos perductis, faciliùs reliqua quæ spectant ad vitæ signa, ac prædictiones ex ipsis ferendas, exponamus. Calor igitur & humor primigenius potiores sunt dispositiones, quibus & anima manet ac detinetur in corpore, & etiam vitæ muneribus, & operationibus fungitur; omnia etenim viuientia in primo ortu maximè calida videmus, & humida, quæ etiam, quò magis senescunt, cum senectus sit pronus ad mortem lapsus, eò frigidiora ac sicciora sunt; immo Arist. ipse lib. de vita & morte, & lib. de respirat. vitam definit mansionem animæ in calido, ex eo quod humidum sit tantum natiui caloris fomentum, vt oleum in Ellychinio flammam alens, ac conseruans; quæ duo vitæ fulcra ac fundamenta in totum corpus dimanantia, ac diffusa per arteriarum riuulos efficiunt, ne hominis corpus suis præsidijs destitutum collabatur, eiusque facultates vitales in exitialem interitum præripiantur; natiuus siquidem calor a prima formatione homini insitus debet in omnibus corporis partibus ita conseruari, vt nunquam omnino deficiat; quemadmodum etiam humidum, quod dicitur radicale; si enim aut facile pereat calor, aut humidum præter naturæ leges exsiccecur, tunc necesse est homini interitum prænunciare; & hinc immoderatus Veneris vsus, quo maximè siccantur corpora, vitam breuissimam reddit, idemque efficit nimia sæcunditas in plantis, quarum illæ, quæ sæcundiores sunt, citissimè senescunt, & moriuntur, idem denique efficit immoderatus labor propter nimia humectantis spiritus consumptionem; qua tantummoderatione probari possunt illa medicorum præcepta, quibus mouemur, cum

opus est, balneis atque humidis alimentis esse fouenda corpora non modo ad arcendam ciccitatem, quam ad sanitatem & vitam conseruandam.

Ex eiusmodi igitur signis, quæ facillè in cuiuscunque hominis corpore dignosci possunt, poterunt facillè, atque sine incertitudine prædictiones afferri de longitudine, vel breuitate vitæ, quo enim maior est corporis humiditas, eo difficilior per calorem exsiccat, sicque vita longæuior protrahitur; contra verò ubi minus excedit calor, inde breuior vita colligitur; a calore enim plurimum immo maximè pendet hominis vita, adeo vt Democritus apud Aristotelem putauerit animam hominis ignem esse ex atomis sphericis ad motum artificiosum compositum; cuius sententia licet falsa sit, verè tamen ipse dicere potuit animam in calore positam esse, quia, cum eius in corpore officium sit alere & mouere, hæc caloris facultate maximè efficiuntur, licet anima neque calor sit, neque ignis; est enim calor adeo vitæ proprius vt apud Sapientes Græcos idem prorsus sit viuere, ac feruere; sicut contra frigus dicitur adeo mortis proprium, vt apud Horatium sit idem frigore ferire, atque interimere.

O puer ut sis

Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus

Frigore te feriat.

Hæcque ratione mares dicuntur ab Aristotele sæminis viuiores, & apud veteres Scriptores longè plures viri, quam sæminæ de vitæ longitudine sunt commendati; & præsertim de causa, quod ad humidum caloris sedem, atque ad ipsum calorem reparandum omnem vitæ operam impenderent; ex quo visi sunt deposita senectute ad iuuentam rediisse; quod præsertim perhibetur de quodam centenario sene, quem refert Torqueniada in primo Dialogo Horti floridi Tarenti fuisse anno 1531. is enim iam pilis, dentibus, vnguibus squalore ætatis decidentibus de sene iuuenis prodijt, & quinquaginta annos superuixit; quod licet admirandum videatur, longè tamen admirabilius est, quod narratur à Petro Maphæo lib. 11. hist. Ind. à Ferdinando Casteneda in lib. 8. & ab alijs etiam fidei probatissimæ authoribus de quodam Indo prænobili, cui spatium annorum trecentorum, & quadraginta, quibus vixit, iuuentutis flos ter exaruisse dicitur, terque resoruisse, eo quod aromatibus, alijsque cibis ad restaurandas vires naturales, atque ad fouendum calorem, & humidum maximè accommodatis certo tempore, ac certa mensura vteretur, de quo bene potuisset illud elogium à Iuuenale proferri.

Felix nimirum, qui tot per secula mortem

Distulit atque suos iam dextra comptat annos.

Ex signis verò Melancholicæ temperiei non possunt prædictiones ferri, nisi vitæ breuioris; sunt enim melancholici ex eo minimè viuaces, quod siccitate abundantam, quæ pugnat cum calore humido, quo maximè vita sustentatur. Quod si frigus siccitate sit maius, adhuc erit vita breuior, quia calor ad vitam potior est, quam humor, qui tamen est caloris fomes, & pabulum; Phlegmatis signa longiorem indicant vitam, quam signa melancholicæ, eo saltem quod maiorem

rem humorem denotent , quo vita roboratur; & licet temperatio sicca videatur minus habere excrementitiæ sæculentiæ, quæ morborum est seminarium; hoc tamen id solum infert, sicca corpora maiori sanitate gaudere, quam humida & calida, at non propterea diuturnioris esse vitæ; cum enim vita sit permansio animæ in calido humido, vbi copiosius erit vtrumque, ibi diuturnior erit vita, quia ibi anima diutius permanebit, etiamsi morbi frequentiores adueniant: quarè scitè inter sanitatem, quæ mediocritas humorum est, sicut morbus excessus, aut defectus, & vitam diuturnam distinguendum est; & senes licet ad vitæ metam iam pænè peruenerint, multo minus tamen, quam iuuenes ægrotant. Nec obstat hætenus dictis, quod Elephantes licet natura frigidissimi; vt volunt Ælianus, & Rasis, multum tamen viuant, atque ad trecentos vsque annos perueniant teste Plutarcho; Quò ætatis nulla pertingit in animalibus temperies calida; nam in primis non adeo certum est Elephantos ad illud Semixuum ætatis peruenire; Deinde cum Elephanti propter corporis magnitudinem multum humidi contineant, quod difficile per modicum calorem exsiccat, inde fit vt diutissimè viuant. Addunt alij Animalia eiusmodi in calidissimis regionibus viuere, in quibus frigiditas naturalis per calorem extraneum maximè temperatur, Quæ tamen doctrina non est ita facile hoc loco admittenda, cum hic de signis temperiei non loquamur, quibus diuturnior, aut breuior competat vita ob causas externas; & licet Arist. initio libri de longitudine, & breuitate vitæ doceat in regionibus calidis homines plus viuere, quam in frigidis, hoc est intelligendum cæteris paribus de pari corporis temperatura ad vitæ diuturnitatem opportuna. Cæterum prouidentia diuina in omnibus est suspicienda, neque in omnibus rationes inuestigandæ sunt, cur breuiorem, vel diuturniorem sortiantur vitam, cum id ad solum placitum diuinum referatur.

DISSERTATIO LII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex signis Indolis.

HONESTÆ, vel prauæ indolis indicia, quibus fausti, vel infau-
sti assolent natis euentus prænunciari, primum à parentibus 250
trahenda esse docet Aristoteles, & monet Plutarchus, cum
enim à parentibus in filios non genitura modo, sed tum hon-
nesti, tum prauis mores non raro propagentur, inde fit, quod
ex ijs, quæ in progenitoribus obseruantur, queant etiam illa,
quæ ad indolem spectant in natis, optimo iure coniectari; fortes namque creā-
tur fortibus, est in iuuenis, est in equis patrum virtus, nec imbellem feroces
progenerant Aquilæ Columbam, nec alia ratione à maioribus bonam indol-
em generatione traduce sortimur, nisi quia temperiem, habitumque corporis
eis debemus, cuius habitudinem etiam animi propensiones consequuntur;
& sanè quantum à parentibus pendeat corporis temperies in natis, & etiam
animi indoles, ex eo dilucet, quod etiam sola matris imaginatio notas & cha-
racteres in sætibus imprimat; mulier siquidem nostri æui grauida, cui cucurbi-
tulis ex venarum sectione missus fuit sanguis impressit nato in similibus parti-
bus vulnerum cicatrices; Iacob ex oppositis virgis vnicoloribus, aut variega-
tis, vnicolores, aut variegatas oues habuit; & Gallina dum ouis incubat ex-
territa à Miluò, miluino capite pullos excludit. Quemadmodum etiam si res
animi attendantur, docet Aristoteles sæpè in Ethicis, & etiam in politicis con-
sentaneum esse ex melioribus meliores exoriri, id fatente etiam Cicerone
in orat. pro Roscio, id ipsum etiam iure testante, in quo præsumitur filius esse
eiusdem affectus, voluntatis, atque propensionis cum Patre. Quæ tamen
non ita certa censenda sunt, vt plerumque fidem nostram hæsitantem non
reddant, cum sæpius bonorum parentum degeneres habeantur filij, nec sem-
per parentum indoles transeat ad eorum propagines, quod præsertim de pre-
hensum est in Caligula filio Germanici, in Domitiano à Vespasiano progeni-
to, in

to, in Commodo, qui fuit M. Antonini proles infausta, & alijs eiusmodi pluribus.

- 251 Ex nutricibus quoque signa quædam habentur, ex quibus licet de natis prædictiones ferre; ab ipsis namque non tantum lac, sed ingenui prauique mores cum lacte hauriuntur, unde quales nutrices erunt, tales esse futuros infantes sine censura coniectari potest, cum tenellum cerei infantis corpus quotidiana mæmarum exsuctione immutetur, & in eandem cum nutrice temperaturam desciscat, eamque temperiem, ut sæpè dictum est, quoquo modo sequantur animi mores, ut ea testantur exempla, quæ affert Michael Scotus in suo libello; quorum alterum pueri est, qui diù lacte porcæ enutritus, iam grandis natu volutari in luto gaudebat, & more suum cibos vorabat, ac comedeat; alterum verò alterius pueri est, quem cum Capra diù lactasset, plantas auidè corrodebat, saltatimque incedebat; quod etiam traditur a Iustino lib. ultimo de quodam hispano, qui ceruæ lacte nutritus, ceruos ipsos cursu perniciosissimo æquabat; ac propterea lex est à Medicis indicta parentibus, si in natis peroptant generosam indolem concrefcere, eos esse generosæ nutricis vberibus admouendos, ne in illud incidant Virgilij improprium

4. Æneid.

Non tibi Dina parens generis, nec Dardanus auctor

Perfida, sed duris genuit, se cantibus horrens

Caucasus, hircanæque admorunt cubera Tygres.

Eo namque modo, quo indolis varietatem in brutis quoque cerni notauit Dio Chrysostomus orat. 21. & etiam Cardanus lib. 2. de sapient. vbi fatetur visum ab se selem à cane lactatum minus agrestem, & infidum euasisse; ex lacte porro, ut in homine sistam, maximè contrahi à paruulis procliuitates ad has illasue passionés docuit etiam Chrysippus, qui idcirco legem constituit, ut pueris nutrices optimæ pararentur; magnam enim partem in proserenda indole in pueris habet altricis ingenium, & lactis natura, quod latè demonstrat Phauronius; ut ex his omnibus notum fiat, posse ex nutricis dispositione, atque temperie optima ratione de indole puerorum coniectari.

- 252 Non modo ex intimis quibusdam signis honestæ vel prauæ indolis de humanis euentibus possunt prædictiones legitimè fieri, sed etiam ex exterioribus, ac præ cæteris ex primæua ipsorum hominum assuetudine, atque educatione; magnum siquidem momentum hæc habet à ea coniectanda, quæ hominibus ipsis euentura sunt; quæ causa fuit, ut prisca quidam populi hostibus suis nihil tetrius, aut infestius imprecari se posse arbitrarentur; quam prauam ab initio consuetudinem, & assuefactionem; si enim hæc mala fuerit, semper mala ominari ac portendere necesse esse fatentur sapientissimi viri; & ob hanc causam monet Aristoteles 2. Ethic. capit. 1. pernagnum omnino referre, quibus quisque actionibus à pueritia assueuerit, quod inoliti per assuetudinem habitus passionés propè effænes, atque ad rationis ductum indociles reddant, donec longa malorum frequentatione in postremum tandem exitiû homines pro-

protrudantur; ex frequentatione enim malorum operum, qua semper peiora eligunt homines, atque amplexantur, obsolescit omnino virtutis nitor, quo evanescente sola pronitas ad mala hominem moderatur, atque ad eò ex ipsa omnia mala fas est coniectare; quemadmodum enim ex indole hoc vel eo modo a natura conformata petere licet coniecturas aliquas de pronitatibus ad has vel illas passiones facile subeundas, sic pari modo ac ratione licebit etiam coniecturas sumere ad diuinandos ac prædicendos quosdam euentus, qui ut plurimum passiones illas, seu naturaliter inditas proclinationes illas consequuntur; quæ coniectatio licet sit admodum incerta, imò omninò fallax, si agatur de singularibus ac contingentibus actionibus liberis ob intemperatam liberi arbitrij liberè agendi facultatem; negandum tamen non est, saltem sub incertitudine, nimirum saltem sub probabili ratiocinatione eandem haberi posse; docet namque Proclus in Alcibiadem primum Platonis, morem fuisse Pythagoræis per signa in corpore constituta, per semina per educationem inducta de venientium ad se vita consequutura iudicare.

DISSERTATIO LIII.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex animi affectionibus.

253

AS intelligimus hic animi affectiones, è quibus animus ipse per quamdam exteriorem emanationem contuenribus innotescit; cum vero per actiones virtutum, vel vitiorum, quæ exterius exercentur, quam maximè animus ipse erumpat, idèd has præsertim vestigandas hoc loco proponimus, vt ab ijs, quæ sub oculos perducuntur, de alijs, quæ longè distant, coniectemus; eo namque modo, quo connexæ sibi inuicem, ac concatenatæ dicuntur virtutes, atque agendi facultates, eodem prorsus erunt per coniectationem coniungendæ ipsarum virtutum actiones, dummodo nulla necessitas agentibus inferatur, qui ex illæsa agendi libertate remotissimâ tantum coniectandi rationem suppeditant. Ex eo itaque quod dispiciatur quis bis vel ter in suis rebus prudenter agere, poterit vaticinium proferri, quod idem sit in omnibus prudenter acturus, cum dignoscatur prudentiæ habitu ex ante actis fati instructus; idemque affirmare licebit de reliquis virtutibus, atque agendi facultatibus, cum eadem in reliquis sit coniectandi ratio; vir namque prudentia, aut temperantia instructus, supponitur ea omnia obtinere, quæ ad prudentiam, aut temperantiam consequuntur, nec posse aliter agere, nisi iuxta earum virtutum proclinationes & instituta, cum prudens homo esse non possit, nisi etiam docilem, intelligentem, solertem, providentem, & circumspèctum in se ostendat, quæ omnia ad prudentiam consequuntur, ex quo benè Virgilius volens Æneam prudentem describere *Æneid.* ea de ipso protulit

————— *Non vlla laborum*

O virgo, noua mi facies inopinauè surgit

Omnia percepi, atque animo mecum ante peregi.

Et quod de virtutibus dicitur, etiam de oppositis vitijs dicendum est; si enim

est; si enim deprehendatur aliquis imprudenter agere, idem quoque in reliquis rebus agendis poterit argui præceps, temerarius, inconstans, inconsideratus, ac negligens, cum imprudens nullam rectè consultandi, vel agendi facultatem obtineat, nullaque ipsi sit in considerandis futuris euentibus cautio, aut circumspèctio.

Sic liberaliter, vel prodigè opes suas erroganti, aut profundenti paupertatem cito pede aduenturam possumus ominari, cum ex eiusmodi erogatione, ac profusione bonorum indigentia vt plurimum oriatur, nec alia ratione prædicta est Agefilao, atque Epaminundæ paupertas ab Astrologis, nisi quod bona sua quotidè liberaliter elargirentur; atque ex liberalitate facilè coniectari potest, quod aliquis sit apud multos diligendus, ac gratus habendus, cum vt plurimum liberalis vir sit etiam comis, humanus, & affabilis; quæ omnia refert Sext. Aurel. in Tito Imperatore eximie enitente, ex quibus etiam Amor & deliciae generis humani appellatus est; atque de liberali viro vaticinium illud præsertim probatum est

Siquis in hoc mundo vult multis gratus haberi

Det, capiat, querat, plurima, pauca, nihil.

Quemadmodum contra de auaro rectè prædici potest, quod vili, & abiecto animo in omnibus futurus sit, semper sordidus, fallax, & proditor; quod omnino praua atque iniusta acturus sit, vt lucrú faciat: neque enim probum putat, quod quæstuosum est, & cum semper aucupando inhiet lucro, paratus dicitur. potius omnem pudorem, omneque verecundiæ officium deserere, quam lucri opportunitatem; qua de causa rogatus Scipio in Senatu Romano, vter in Hispaniam mittendus videretur, contra Venantum pugnaturus, respondit neutrum esse mittendum, cum vterque esset auarus, atque inexplibilis diuitiarum sitis.

Sic etiam si aliquem in alienam miseriam subleuandam propendentem deprehendimus poterimus iure maximo de hoc vaticinari; quod plerisque sit opem laturus, cum enim misericordia sit virtus, quæ semper coniuncta est cum quòdam condolentia, seu compassionis affectu, inde argui potest, quod multorum per virum misericordem sit leuanda miseria; atque hinc etiam Homerus suos Heroes, Virgilius Æneam suam sæpè lachrymantes inducunt ex alienæ miseriæ compassionem; dicitur namque misericordia esse tristitia, seu ægritudo suscepta ex alterius miseria, hancque tristitiam facilis illos concepturos esse possumus diuinare, qui miseriam in se ipsis alias experti sunt, quod insinuatum est apud eundem Virgilium 1. Æneid. in illis carminibus.

Me quoque per multos similis fortuna labores

lætata hac denum voluit consistere terra

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Sic denique ex temperantiæ affectu multa bona in homine augurari licet, quemadmodum ex intemperantia innumera mala, atque infaustissimos euentus; ex temperantia namque præsertim in cibo ac potu nedú bona corpo-

ris valetudo expectari potest, sed etiam vitæ longæuitas, atque acrioris intellectus exercitatio, ex quo dixit Sapiens, sanitatem mentis & corporis in sobrio potu positam esse; ut enim voluptas ægritudinum mater est, ita bonæ valetudinis temperantia; atque ex hoc inter medicas præceptiones nulla potior dicitur.

Pone gula metas ut sit tibi longior ætas

Esse cupis sanus, sit tibi parca manus.

Quare Socrates, qui temperantia fuit insignis, sanitate pænè inoffensa diutissime vixit; eodemque Temperantiæ pharmaco Massiniam Numidarum Regem, & Myrthidatem Ponti Regem vitam in multos annos prorogasse legimus, ille quidem iam nonagenarius semel tantum interdiu vescebatur sine pulmento; iste, quo abdomini legem faceret, stans semper vescebatur. Contra intemperantiæ mala sine numero sunt, potiora verò sunt vitæ breuitas, in agendo stoliditas, libido, ac summa corporis, & mentis imbecillitas; Morbus etiam quamplures dicitur cudere intemperantiæ officina, eisdemque omnes gignit, quos dicuntur gignere nimia luxuries

Quæ dedita semper

Corporis arbitrijs hebetat caligine sensus.

Nimium otium, nimia segnitias, nimius somnus, nimium vinum; non enim facile enumerari possunt ægritudines, quæ ex his malorum fontibus dicuntur corruare; atque hæc omnia mala diuinare possumus in viro intemperante, eritque diuinationi adhibenda fides, cum eius veritatem confirmet euentus, & experimenta. Non recolo hic cæteras animi affectiones, ex quibus licet diuinationes ferri, quoniam ex his, quid de alijs dicendum sit, facile habemus.

DISSERTATIO LIV.

DE FIDE ADHIBENDA

Diuinationibus ex alijs corporis, &
animi coniecturis.

AMETSI cor hominis dicatur omnino mortalibus inscrutabile, vniufque Dei oculis dumtaxat expositum, miserabilis tamen fuisset conditio societatis humanæ, si quandoque etiam abditos pectorum sensus ex exterioribus signis explorare non licuisset; decuit namque summum Opificem ira animorum vestigia, & characteres in corporibus exprimere, vt genus humanum Fenestra illa Socratica non indigeret, qua etiam in reclusis pectoris anfractibus quid quoquo modo agendum est, discerneretur; patet igitur per corporis notas, quasi per rimas, quidam menti traiectus ad animum, ex quo, quid in animo ipso delitescat, sæpè perspectum fieri potest; non ea tamen coniectandi arte, qua utebatur Galenus, qui cum affirmaret nihil aliud esse animam humanam, quam corporis temperationem, ex hac omnia ad ipsam animam spectantia certa quadam ratiocinatione arguebat; cum ad summum ab extimis corporis notis ac signis intima animi summa cum incertitudine coniectari valeant; licet enim animæ domicilium corpus sit, ac propterea ad animæ latebras inuestigandas viam patefaciat, non proinde ita interiores animi propensiones, atque affectiones pandit, vt omnino ex solo corporis aspectu de illis nunquam abundè cognitis, certitudinem profiteatur.

Si quæ verò certior quædam coniectura ex extimis partibus, vel signis capienda est; hæc maximè ex vultu deducenda est; est enim humanum caput velut contactum quoddam cælum, quod suum Solem, suaque sidera mouit, quorum fatidico lumine abdita pectorum prudentioribus viris quandoque recluduntur, atque cum rationalis ac diuina hominis pars ancillantibus imperans facul-

facultatibus tanquam Numen regnet in capite, æquissimum, ex hoc fuit caput hominis ac vultum Cæli appellatione cohonestari; quæ etiam potissimum ratio fuit, quæ impulit Metoposcopos, ut in vnius cōtemplatione capitis ac vultus artis suæ diuinatricis fundamenta collocarent, cum caput, & vultus totius animi simulachrum sit, ex visu cognoscitur vir, & ex occurfu faciei cognoscitur sensatus; Quin imo hominum vultus rationale illud apud Hebræos dici potest, quod erat coniecturis opportunum ad instituendas diuinationes, dum in hominis vultu, atque in singulorum frontibus ea leguntur, quæ aliis in pectoribus delitescunt.

L'cet ipsa neges

Vultus loquitur quodcumque negas.

De Desanira habet Chorus apud Senecā; sic in supercilij, quæ dicuntur superbiæ arcus quibus nō tam promerita fulciuntur, quam triumphat ambitio elata nimis cogitationum moles crecta dispigitur, quemadmodum etiam sæpè non tam animi atrogantia, quam eiusdem mæror, tristitia, atque hilaritas; quod etiam diuinandi genus à gemino humani Cæli astro, scilicet ab oculis petendum est, per quos veluti per ianuas animus ipse sæpè egredi festinat.

259 Nec solum faciem velut animæ speculum in corpus emanantis sapientissimus rerum omnium molitor Deus operosè explicauit, fecitque prodigiorum compendium prorsus admirandum, sed etiam vocem in homine magnam nedum vultus, sed etiam animi partem habere voluit, cum ex cognatione inter faciem ipsam, & vocem & latentes hominum ægritudines, & reclusas agendorum cogitationes nobis protulcrit; & licet plerique inconditum vocis clamorem, quo audientium aures obtunduntur faciant in hominibus rusticitatis, iracundiæ, atque superbiæ argumentum, quod etiam notauit Theophrastus in suis caracteribus, tamen vt plurimum grauiditatem in voce peculiarem generosæ naturæ notam Aristoteles interpretatur, ac propterea vocis magnitudinem Heroibus a Poeta Græcorum maximo adscribi solitam testatus est eruditissimus Homeri Scholiastes Spondanus 8. Iliad. videtur namque esse elata vox in huminibus, velut quædam naturæ tuba, qua sibi triumphos magnarum actionum occinere homines gloriantur; Vnde Iunonem magna aduersus Troianos molientem inducit Homerus magna etiam voce clamantem, sic Diomedem magna vociferatione cum Marte congregientem; Sic denique Hectorem cum clamore magno a curru desilientem. Contra verò vocis tremorem ac molliem semper imbecillitatis femineæ argumentum fuisse testati sunt Sapientes, ac præsertim Tullius ex hoc vocem mollem ac muliebrem in oratore sæpius cond. nnauit, e quoque vocis mollitudo potius amatores effæminatatos deceat, quam Orator. s, & ad rem optimè Persius Sat. 1. ea profert

Hic n. que more probo cernat, nec voce serena

Ingentis trepidare Titos, ubi carmina lumbum

Intant, & tremulo scalpuntur ubi intima versu.

Atque etiam ex voce compactus sermo tamquam animi idolum sæpè prolatum

tum est, docuitque Seneca talem censeri hominum vitam, qualis esset ipsorum hominum sermo, iuxta illud Socratis effatum, loquere ut te videam; nec sine ratione Zeno Stoicorum Princeps, cum adolescentem proteruius ganientem audisset, illum prudenter admonuit, ut ad mentis fontem opportunè diuerteret, & linguam salubri portione respergeret; extat enim monitum illud apud Stobæum, nisi lingua in mente intincta disserueris, multò adhuc ampliùs loquendo deloques: & sanè si quid est, quod animi benè constituti pulchritudinem, & quamdam morum concinnitatem arguat, is sermo est, qui fingitur cogitatè, atque efformatur priùs in mente, non in labris temerè, atque incogitantè exoritur, Vlysses namque apud Homerum, qui inter omnes totius Græciæ proceres sapientia Princeps, atque omnium virtutum complexione verus Hæros describitur, vocem suam & sermonem non ab ore tantum, sed à mente inter loquendum emittere prædicatur, idque satis curiosè in noctibus Atticis Gelliùs obseruauit, si enim lingua mentem non subsequatur, si animo non ancilletur, si leges ab ingenio non accipiat peruersè oninia fieri necesse est, cum nihil boni prodire possit in apertum, nisi priùs in corde, aut in mente fuerit concoctum atque elaboratum iuxta illud Horat. in art. Poet.

*Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum, iuuat, aut impellit ad iram
Mox ad summum mare grani deducit, & angit
Post effert animi motus interprete lingua.*

Aliæ denique coniectandi rationes ex alijs externis rebus exteriùs hominem afficientibus iure peti possunt, præsertim ex corporis cultu, ex vestibus, ex capillamento, atque ex incessu, nam hæc omnia notæ quædam esse possunt ab ipsa natura in hominibus constitutæ, quibus intimæ animi propensiones indicentur; at quoniam de his, & de alijs pluribus agunt fusè physiognomi omnes, hic sermonem suspendo, illud vnum denuò hic confirmans, valere posse coniecturas eiusmodi ad ferendas prædictiones, si sua incertitudine semper laborare dignoscantur, nullouè modum agendi libertatem lædant.

Non pauca etiam ducuntur vaticinia ex signis sternutationis in homine quibus tamen fidem adhibere non semper tutum est, aut honestum, cum plura sint omnino superstitiosa, atque omni ratione destituta; qualia præsertim ea sunt, quæ affert Michael Scotus in suo Libello, vbi ait, eos fore in suis negocijs prosperandos, qui in illis suscipiendis duas aut quatuor sternutationes fecerint, scilicet numero pari, hoc tamen addito, quod statim se moueat, si sit sedens; fecus verò negotia non esse ad bonum finem peruentura, si vnani tantum, vel tres numero dispari fecerit sternutationes. Item ait duobus hominibus simul vnoque momento sternutantibus faustum exitum negotiorum portendi præsertim si negociationis causa mare ingredientur. Item recenter in aliquem locum aduentanti vnâ sternutationem subitò illic factam multa bona significare in eo loco sibi euentura. Item alicui de familia nocte aliqua ster-

260

261

sternutanti ex eo signo bona domino illius domus prænnunciari, præsertim luri, & diuitiarum; ita tamen vt qui sternutationem fecerit, partem illorum bonorum sit accepturus. Item si in aliqua domo per plures noctes, at præsertim trium noctium numero compleantur, fiant duæ sternutationes, id tanquam signum certum accipiendum esse, quod aliquis in illa domo sit moriturus; hæc enim & alia plura id genus prædicendi signa, quæ congerit Michael Scotus nõ minus superstitiosa sunt, quam omnino ridenda, cum nullam habeant connexionem in natura; nec aliunde sternutationes oriuntur, quam à causis naturalibus, ex quibus non nisi effectus naturales iustè prædici possunt; sunt namque sternutationes ex vaporum fumositatè, qui ascendunt in caput, & vsque ad cerebrum pertingunt; vbi cum sæpius multò magis abundant, quam par est, eos natura sternutatione depellit, atque per os, & nares expellit; Atque cum eiusmodi sternutationes possint facillè impediri, nimirum per oculorum perfricationem, non possunt signa quædam euentuum fatalia nominari, vt volunt coniectores.

- 262 Poterunt igitur ex sternutationibus tanquam ex signis a natura constitutis ad capitis leuamem quidam argui ac prædici naturales effectus, idq. extra omnem dubitationem esse debet, cum enim sternutationes fiant ex contractione seu collectione cerebri ad exclusionem rei noxiæ, quemadmodum etiam fit ex contractione thoracis tussis, ex contractione ventriculi singultus, hinc fit, quod ex ipsis non possint prænnunciari nisi quidam effectus in ipso cerebro, isque præcipue, quo cerebrum ipsum in anterioribus ventriculis nimis sit humectatum; & inde fit, quod homo sæpe sternutat, donec humor ille mordax fit in cerebro resolutus; eademque ratione intuemur, quod solis calor sternutationem prouocat, calor ignis nequaquam, idque ex eo contingit, quod calor solis humorem in cerebro conficit, & non resoluit, ignis vero cum sit maioris validitatis humorem illum resoluit; quod satis deprehenditur cum per oculorum aut nasi perfricationes sternutationes euanescent, ea namque perfricatio calorem cere potest, qui natiuo & interno additus calori potest illum humorem decoquere, & resoluere, quod docet Arist. ipse de sternutatione agens, vbi etiam ait, sternutationes frequentes crassam redundantium humorum copiam arguere, ac propterea senes parum aut nihil sternutare; Quemadmodum etiam ex vehementi, & crebra sternutatione bona coniectari potest ipsius cerebri habitudo, & constitutio, quæ humoribus vacare non debet, vt optimam temperiem obtineat. Similiter ex homine frequenter sternutante bonam capitis valetudinem arguere semper licuit, cum id indicium quoddam sit, posse caput noxios ac superuacaneos humores benè cõcoquere, seque istis benè expurgare; ex quo docuit etiam Hippocrates mulieri difficulter parienti, si sternutamentum superuenerit, bonum ille esse; tunc enim signum est naturam, quasi inter mortuam experge fieri; & reuiuiscere; ac sæpe moribundi sternutatorio excitantur, quasi hoc si affici nequeant, nulla salutis spes superfit; atque ex hoc fortassis apud Veteres sternutamentum pro Numine habitum est, id scri-

scribente Aristotele, ex eo præfertim, quod ex sternutamento summoperè natura leuetur, atque à noxijs humoribus exoneretur; qua etiam de causa voluere quamplures nos quasi gratulabundos sternutantibus illis verbis benè precari (Te adiuuet Deus) licet eiusmodi consuetudinem aliò referendam testentur alij, quorum sententia est, benè precandi morem in sternutationibus tunc præsertim inoleuisse, cum tempore Pelagij Papæ nouum, inopinatumque pestilentia genus grassaretur, tunc enim sternutamentum mortem propinquam prænucciabat, cum ex eo agnosceretur natura vi morbi depopulantis præcordia iam esse ad extremum redacta, collectisque viribus extremum edere conatum in illa sternutatione, postquam subito collapsa fatiscebat; vnde qui tunc sternutantibus adstant, in illa verba faustitatem præcautiã illicò erumpunt. Te adiuuet Deus.

Alia verò prædictiones, quæ ex sternutamenti solent afferri præsertim si fines egrediantur naturæ omnino inanes censendæ sunt, vel omnino superstitiosæ, vel maximè ad superstitionem accedentes; quales illæ sunt, quæ feruntur ex sternutamenti de longitudine, vel breuitate vitæ, nisi sint ita copiosæ sternutationes, aut ita frequentes, vt maximam humorum copiam valeant naturaliter indicare, quibus prægrauata dignoscatur natura facilius ad interitum propendere; Quales etiam ille, quibus solent Conectores de intimis animi affectibus iudicare, in qua re valde reprehenditur Cleanthes, qui ex sternutatione hominem mollis esse naturæ, atque ad venerea maximè procliuatum iudicauit; nil enim præstare potest sternutamentum, quod accidentarias habet causas, ad naturæ constitutionem, atque ad animi mores indicandos. Sic etiam apud Veteres omnino superstitiosa erant auguria illa, quæ ex sternutamenti capiebantur, quale illud apud Homerum in Telemachi sternutatione Proci Penelopes interitum minitante, seu portendente; quale illud Xenophontis ad milites concionantis, qui ex vno milite sub illud tempus sternutante omen felicissimum accepit, eumque totius militiæ ducem creauit. Etiam Themistocles, licet sapientissimus vir, dum ad aras sacrificaret, auditio homine à dextra sternutante, augurium fecit, quo præcipuum captiui immolarentur; Hippas quoque excusio in sternutatione dente in ignem sibi fecit augurium calamitatis futuræ; atque ex his putant quidam tantam veteribus incusam esse religionem in sternutamenti, vt in ipsis bonum omen, & salutem precarentur, quod Tiberium Cæsarem præsertim exegisse tradunt, qui præ cæteris Imperatoribus summè superstitiosus fuisse perhibetur; Atque huius superstitiosæ obseruationis causam in sternutamenti eam protulere Sapientes Græci, quod nimis irum ex hominis capite, tanquam ex arce diuinitatis prodeant sternutationes, cum caput sit homini pars sanctior atque diuiniore, ac propterea prodeuntem inde spiritum tanquam signum augurale, ac diuinum nos venerari decere censuerunt; & inde si sternutamentum in matutina, docuerunt nefanda omnino ominari, & rei inceptandæ irritos conatus facere; si verò fuissent meridiana læti fore auspicij; præsertim si à dextris contingerent; Sæpe etiã sternu-

212 De Fide adh. Diu. ex alijs corp. & animi cōiect.

tamenta fuisse liberationis prognostica ab infidijs, quas aliquis moliretur; sepe denique fuisse ferales exitij indicia, si inter epulas medio accubitu per ipsa reuocarentur fercula; Quæ omnia veris sapientibus non nisi mentis obcæcatæ deliria videri possunt, cum non nihil aliud ex sui natura portendat sternutamentum, quam densioris, & maximè conferti spiritus exitum ad capitis leuamentum; siue enim cerebro incalescente humorem capitis paulatim calor extenuet, & in spiritum statimue commutet, quod Hippocrates arbitratur; siuè aliunde flatus in caput ingruerit, quod Galenus hac super re Hippocratis Scholiastes pluribus explicat, illum tanquam superuacaneum, nullique idoneum rei natura expellat è capite, nunquam tamen excogitari potest, quod sit aliquid ab ipsa natura institutum, aut ad proferendas animorum perturbationes, aut ad indicandos rerum euentus, vt superstitiosa cogitauit Antiquitas.

I N D E X

R E R U M N O T A B I L I U M

Quæ in Dissertationibus continentur .

Primus Numerus Dissertationes, secundus Numerus marginales ostendit.

A.

Accademici.

ACADEMICORVM
sententia de somniorum diuinatione reprobata. diss. 34. num. 173.

Adamas .

De Adamante fabule improbatæ. diss. 44. num. 223.

Adolescentia.

De Adolescentia quid coniectari possit. dissert. 48. n. 237.

Adrianus Imperator .

Arvatidico fonte Antiochia Imperij prædictionem expiscans. diss. 25. n. 131.

Aeromantia.

Qui dicuntur Aeromantes. dissert. 24. num. 125.

Aeromantium vanitas. ibid. n. 126.
Aeromantium prædictionibus nulla fides adhibenda. ib. n. 127.

Ætas.

Prædictiones ex Ætatis discrimine assertæ. diss. 48. n. 236. & seq.

Ætiopes.

Regni successorem ex Physiognomicis prædictionibus destinabant. diss. 9. n. 97.

Albanus Mors.

Incendio celebris. diss. 23. n. 122.

Albunca.

Sibyllarum decima; quæ & Tiburtina. diss. 5. n. 22.

Dd The-

INDEX RERVM

Alcyones.

Thetidi sacra, deque eorum parturitione presagium. dis. 42. n. 213.

Alexander Magnus.

Imperium Asiae ipsi ab Oraculo Delphico praenunciatum ex Vaticanis Prophetarum. dis. 10. n. 49.

Anaximander Physicus.

Quomodo Terrae motus in Laconia praevenerit. dis. 2. n. 10.

Angelus.

Divinationes ex Angelis assertae. d. 9. n. 38
Cautè tamen admittende. ibid.

Quomodo Angelus futura praevideat. ib.
De Angelis, qui & spiritus vaticidici incuncta disputatio. ib. n. 39.

Poetarum, & Philosophorum errores de Angelis. ib.

Quae cura Angelis demandata. ib. n. 40.
Certius quam homines coniectant. ib. n. 41

Anima, Animus.

Anima ex corporeis signis, & notis agnoscitur. dis. 19. n. 98.

Ex una, vel pluribus animae passionibus aliae coniectari possunt. ib. n. 100.

Animas hominū circumduci extra corpus, ipsi illudq. reuerti fabulosū. d. 12. n. 55.

De Animabus à corpore solutis apud Etnicis dissensio, & discrepantia. dis. 28. num. 142.

A corpore solutae nūquam istuc redeunt. ib.
Praedictiones ex Animi affectionibus desumptae. dis. 53. n. 253. & seq.

Animalia.

Praedictiones temporum ex Animalium signis. dis. 42. n. 213.

Lux in Animalibus an futurorum presagium. ib.

Annibal.

Dictum eius memorabile de Aruspicina. dis. 9. n. 42.

Annus.

Praedictiones ex Anni temporibus assertae. dis. 41. n. 210.

Anthropomantica.

Seu divinatio per exta puerorum ab antiquis usitata omnino fallax, & damnata. dis. 29. n. 149.

Antiquitas.

Quantum diuinando errauerit. dis. 1. n. 7.

Artemis.

Sibyllarum prima, quae & Delphica. dis. fert. 5. n. 22.

Aruspices. Aruspicina.

Apud Romanos, & Graecos omnia auspicato fiebant. dis. 33. n. 162.

Augurum Collegium Fesulae. ib. n. 163.

Augures Romae coramque munus. ib.

Quomodo Auguria sumebantur. ibid. numero 164.

Modi augurandi. ib. n. 165.

Augu-

NOTABILIVM.

Auguria ex Auisibus, varietque Historia super his recensita. ib. n. 161.

Augurandi ars commenticia, ac fallax. ib. num. 167.

Augures, & Arioli Deo abominabiles; Et ab Etnicis etiam damnati. ib. n. 168.

Auguria felicia à sinistris. dis. 41. n. 226.

Afinus.

Divinationes per caput Afini. d. 29. n. 147

Astra.

Ad quid hominibus data. dis. 1. n. 3.

Astrorum varia praesignificationes. dis. 2. num. 11.

Ex Astris non possunt fortuita praedictiones ut omnino certa praenunciari. dis. fert. 3. n. 17.

Quae Astra malefica. ibid.

Fatum in Astris quomodo Plato collocauerit. dis. 6. n. 26.

Ab Astris futurorum euentuum praenotiones erui non possunt. ibid. n. 28. & dis. 16. n. 75. & seq.

Astrologia.

Iudiciaria Astrologia explosa, & damnata. dis. 16. n. 77. & dis. 17. n. 79.

Astrologica diuinationes incertissima. ibid. num. 80.

Quas praedictiones ferre possint Astrologi. ibid. n. 83.

Astrologica positiones in Coloridicula. dis. fert. 17. num. 86.

Astronomia.

Astronomica praedictiones distinguende ab Astrologicis, & Genethliacis. dis. 16. num. 75.

Caeli, & Sydera non sunt causae principales euentuum in Terris. ib. n. 78.

B.

Binarius Numerus.

A *Quario assignatus à Pythagoraeis. dis. 32. n. 160.*

Brumalia.

Dies festa apud Romanos. dis. 2. n. 10.

Brurus.

Bruti Genius expensus. dis. 10. n. 51.

Bufo.

Bufones pluuia, & tempestates praesigunt. dis. 42. n. 214.

C.

Cabala. Vide Kabala.

Caesar.

Aruispicina contemptor. dis. 9. n. 42.

Canis.

Canes pestilentia primi corripuntur. dis. 42. n. 215.

Caput.

Caput hominis coeli nomine quare cohonestatū à Physiognomicis. dis. 20. n. 101.

Magnum caput paruū sensum habere, quomodo intelligendum. dis. 43. n. 235.

Dd 2 Quid

INDEX RERVM

Casus.

Quid differat à fortuna. dis. 3. n. 14.
Nihil habetur certi, cogniti, aut præcogniti in eventibus fortuitis, ideo nihil certi potest præsumi, aut prædici in his, quæ casu eveniunt, ibid. n. 15.

Catilina.

Ex Physiognomia cognitus qualis esset à Sallustio. dis. 9. n. 97.

Chaldei.

A scripturis damnati. dis. 16. n. 75.
Astrologiam polluant, & corrumpunt. dis. 17. n. 81.
Nulla eorum prædictionibus fides adhibenda. ibid.
Abominanda Chaldæorum deliratio de syderum Dominio. ibid.

Chamæleon.

Ex radice Chamæleonis nigri mala conieciantur. dis. 43. n. 18.

Chiromantia.

Quæ licita, & quæ illicita. dis. 21. num. 106.
Astrologica damnata. ib. n. 107.
Incerta. ibid. n. 108.
Chiromantium caracteres ad divinandum futiles. ibid. n. 109.
Chiromantium somnia. ib. n. 110.

Chrisippus.

Quæ Oracula venerabatur.

Christiani.

Quare Sibylliste appellati. dis. 5. n. 23.
In primitiva Ecclesia passim Propheta erant & nominabantur. dis. 8. n. 37.

Cingani.

Cinganorum præstigationes damnatae. dis. 29. n. 148.
Qualesnam illi sine. dis. 31. n. 155.
Vnde appellati. ibid.
In Decipiam, eiusq. filium iniuriosi, ideoque ab atria extorres. ibid. n. 156.
Eorum prædictiones inanes, & vanae. ib.

Coelum.

Cæli divisio secundum Astrologos incerta. dis. 17. n. 86.
Omnia in Cælo perpetua vertigine agitantur, ideo Astrologicarum Divinationum prædictio falsa. ibid.
Prædictiones è Cœli natura assertæ. dis. 45 n. 224.

Cognitio.

Inter nostram, divinamque cognitionem differimè. dis. 6. n. 29.

Columbus.

Columbi sylvestres dum canunt aeris serenitatem præfigunt. dis. 42. n. 213.

Cometes.

Cometarum prognostica. dis. 13. n. 61.
Cometarum incertæ prædictiones. dis. 22 n. 114.
Mala, itemque bona portendunt. ib.
Comete-

NOTABILIVM.

Cometarum varia apparitiones, eorumque
presagia. *ibid.* n. 115.

Alie Cometarum apparitiones, illiusque
syderis materia incertitudo, et præ-
dictionum ex ipsis. *ib.* n. 117.

Fausa Cometarum presagia. *ib.* n. 118.

Conditio.

Ex conditione statuum coniectura asserta.
dis. 50. n. 244. & seq.

Coniectores.

Coniectorum diversa genera expressa, &
damnata. *dis.* 40. per totum.

Corpus.

Anima conformatur. *dis.* 19. n. 99.

Prædictiones ex constitutione corporis asser-
ta. *dis.* 47. n. 233. & seq.

Coruus.

Prædictiones ex signis Coruorum haud
spereuæ. *dis.* 42. n. 213.

Constantinus Imperator.

Quare Imperium Romanum Bizantium
transulerit. *dis.* 37. n. 189.

Cumana.

Sibyllarum quarta, aliter Demophiles,
Erophiles, & Amalthea. *dis.* 5. n. 22.

D.

Decretum.

Decreta Diuina non minuunt, nec
tollunt libertatem arbitrij. *dis.* 14.
num. 71.

Dæmones.

Dæmones futura prædicunt ad mala con-
citanda. *dis.* 1. n. 4.

Damnatarum prædictionum Pater est Dæ-
mon. *dis.* 1. n. 7.

Effingunt Dæmones Naturæ opera. *dis.*
10. n. 44.

Templi Delphici patrociniū quomodo
procurarint. *dis.* 10. n. 45.

Diuinant ex stellarum positu. *ib.* n. 46.

Et ex vi temperamenti. *ib.* n. 47.

Dæmonum calliditas. *ibid.* n. 48.

Diuinant ex prophetijs. *ibid.*

Dæmonum umbra in aquis ab Hydro-
mantis excitata. *dis.* 25. n. 130.

Loco Animarum Magis apparent. *dis.* 28.
num. 143.

Incantationum authores. *dis.* 29. n. 147.

Deiphoba.

Sibyllarum tertia, alias Sibylla Cimmerica.
dis. 5. n. 2.

Deucalion.

Oraculi Dodonæi Inuentor. *dis.* 4. n. 59.

Deus.

Quomodo facta hominum disperset. *dis.* 27.
6. num. 27.

Pla-

INDEX RERVM

Platonis error de Deo. ibid. n. 28.
Dei est aeternae rerum praefinitiones con-
dere. ibid. n. 29.
Ex Deo vaticinia asserta. dis. 7. n. 30.
Deus non solum coniector, & Imperator,
sed author, & opifex rerum omnium.
dis. 7. n. 31.
Quomodo loquebatur in Ephod. dis. 8.
num. 34.
Quomodo Propheticas praedictiones insti-
tuat. ib. n. 35.
Damones coercet. dis. 10. n. 49.
Quare Genus noster dicitur ab antiquis.
dis. 11. v. 34.
Omnia contingentia immutare, vel impe-
dire potest. dis. 13. n. 63.
Non vult iniquitatem, sed tolerat. dis. 14.
num. 67.
Haereticorum error de Deo, tanquam malo-
rum authore. ibid. n. 77.
Deus nihil frustra molitur. dis. 23.
num. 121.
Ad quid Deus vatur portentis. dis. 27.
num. 136.

Diana.

Dianae Triclariae cur humana vltima li-
tabantur. dis. n. 2.

Dicearchus.

Quae vaticinia collegerit. dis. 1. n. 6.

Dionysius Tyrannus.

Quare gaudio perierit. dis. 38. n. 198.

Diues.

Diuitum praedictiones. dis. 50. n. 246.

Diuinationo. Vide Verbo Praedictio.

Diuinationum diuersa genera. dis. 1.
num. 5.

Diuinationes Magicae. dis. 28. n. 144.

Diuinationes ex cribro, per caput Asini;
aliaque huiusmodi Incantamenta, dis.
29. n. 143. & seq.

Diuinatores.

Diuinatorum portenta, & flagitia ad ho-
minum caedes: dis. 1. n. 2.

Falso inuitantur experientiae. dis. 9. n. 43.
Cur vaticinantes appellantur Diuini. dis.
15. n. 75.

E.

Ecstasis.

N*ullus ecstasi correptus vtura pra-*
nuunciare potest non Deo adspiran-
te. dis. 12. num. 55.

Sanctorum ecstasis. ibid.

Ecstaticis praedictionibus ex Melancholia
non adhibenda fides. ib. n. 56.

Elephas.

Quare diuissimè viuant Elephantes. dis.
50. num. 249.

Ephod.

Apud Haebros erat Oraculum institutum
ad ferendas propheticas praedictiones:
dis. 8. num. 33.

Eius forma. ib.

Quomodo in illo Deus futura praenuncia-
bat. ib. n. 34.

Epi-

NOTABILIVM.

Epicurus. Epicuræi.

Epicuræi deridebant Oracula Etnicorum.
dis.4.n.20.

*Epicuri commentam de stellis igneis in
athene.* dis.22.n.117.

Equus.

Lux in Equis. dis.42.n.216.

Equus Tiberij Cesaris. ibid.

Erichræa.

Sibyllarumsecunda. dis.5.n.22.

Eschilus.

Fortuitò ab Aquila extinctus. dis.3.n.11.

Etnicus.

A quibus vaticinia Etnici requirebant.
dis.16.n.75.

*Etnicorum afflicte significationes de toni-
truis.* dis.22.n.122.

Necromantie studebant Etnici. dis.28.
num.141.

Experientia.

Diuinatores falso experientia innituntur.
dis.9.n.43.

Experientia Genethliacorum fallax. dis.
sert.18.n.94.

F.

Fatum.

Vnde dictum, & quid sit! dis.
sert.6.n.25.

Fatum Parca, sive Sors. ibid.n.216.

Fatum in astris secundum Platonicos. ib.

Fata hominum ignota. ibid.n.27.

Fax.

*Faces ardentes in Cælo vise nunquam
innocia.* dis.22.n.117.

Feliciter apparuerunt Seruio Tullio. ibid.
num.118.

Item Lucio Martio, & Senero Cesari. ib.
num.124.

Fœmina.

Fœminarum Imperfectio. dis.ert.49.
num.241.

Fœmine insidijs pollut. ibid.n.243.

*Fœminee vinctive apud Hebræos Epy-
ptios, & Barbaros explodebantur.* ib.

Fontes.

*Fontes vaticini apud Oraculum Apollinis
Antiochia.* dis.25.n.131.

In Achaicis, & apud Trullos. ib.132.

*Fontes Ioui sacer. Item Granopolitanus,
Collis Martij, & ad Ammonis Fa-
num.* ibid.

Fortuna.

*Cur Poete adscripserint rotundum Fortu-
næ globum.* dis.3.n.12.

Fortuna agnomina, & Tempia. ib.n.13.

Fortuna

INDEX RERVM

Fortunaverum contingentium causa. ib.
In quo differat à casu. ib. n.14.
Rationicontraria. ibid. n.15.
In fortunæ euentibus nihil certi prævidi,
aut prædici potest. ibid.
Fortuitum, aut est omnino fortuitum, aut
ab aliqua causa præter expectationem.
dis.32. n.159.

Frons.

Frons in homine Animi Ianua. dis. 20.
num. 104.
Genio sacra. ibid.
Quomodo coniectandum ex fronte. ibid.
Quenam eiusmodi prædictionum certitu-
do. ibid. n.105.

Fulmina.

Fulminum auorria apud Romanos. dif-
sert.33. n.165.

Futurorum præsentio.

Connata Animantibus. dis.1. n.1.
Lapsu primorum Parentum infuscata. ib.
Ad certum interitum sua vanitate homi-
nes rapit. ia. n.2.
Que licita, que damnata. ib. n.3.
Omnium gentium consensu vel Natura,
vel Arte quesita. ib. n.5.
Non datur in rebus, in casu, vel Fortuna
positis. ib. n.6.
De futuris contingentibus nihil certi affir-
uari potest. dis.3. n.17.

G.

Geomantia.

D*Vplex diuinandi per Geomantiam*
genus. dis.26. n.134.
Quibus consistet Geomantia. ibid.
Prorsus futilis, & damnanda quæcumq.
illa sit. ibid.

Gagates.

Quid, & unde colligatur. dis.feri.23.
num.119.

Gallus.

Mutationes temporum cantu præfagit. dif-
sert.42. n.214.

Gallus Gallinæus.

Diminationes per ipsum pertractata. dis.
29. n.147.

Generatio.

A corruptione initium sumit in naturali-
bus. dis.49. n.243.

Genethliaci.

Separandi ab Astronomis. dis.16. n.75.
Eorum prædictiones incertissima. dis.17.
num.82
Vesana illorum audacia. ibid.
Quas prædictiones ferre possint. ibid. nu-
mero 83.
Insulsum, & criminale est Genethliacis
prædictionibus fidem adhibere. ibid.
num.84.

Mala

NOTABILIVM.

*Malâ, quæ ab huiusmodi prædictionibus
in homines derivantur. ib. n. 89.*

*Eiusmodi prædictionibus fides omnino ab-
roganda. ib.*

*Genethliaci Veteres ignorarunt, quæ nunc
nota. ib. n. 94.*

*Falsum absolute est posse Genethliacos præ-
videre, ac prædicere eventus hominum,
ibid.*

S. Gregorius Nazianzenus.

*Physiognamica eius prædictio de Iuliano
Apostata. dif. 19. n. 97.*

Gyges Lydorum Rex.

De illius Annulo fabula. dif. 28. n. 144.

Gymnosophistæ.

*Prædictiones Physiognomicas commenda-
runt. dif. 19. n. 97.*

H.

Hebræi.

V*iginti duabus literis omnia, quæ
sub cognitionem cadere possunt, ex-
primunt. dif. 17. n. 85.*

Halo.

*Corona scilicet, quæ circa Lunam existit,
observanda in prædictionibus ex signis
Temporum. dif. 41. n. 209.*

Hartuspicina. Vide Aruspicina.

*Ab Annibale, & Cesare spectata. difs. 9.
num. 42.*

Hector.

*Eius dictum memorabile de Augusto. dif-
fert. 33. n. 168.*

Helenus.

*Priami filius Vaticinatur, & Augur. dif-
fert. 25. n. 74.*

Helitropium.

*Helitropium lapidem in aquas proiectum
solem obscurare falsum. dif. 44. n. 219.*

Hellepontica.

*Sibyllarum sexta ignoto proprio nomine.
dif. 5. n. 22.*

Heraclides.

*Homines ab Orbe Lune decidisse opinan-
bantur. dif. 38. n. 197.*

Herbæ.

*Prædictiones tempestatum ex Herbis. dif-
fert. 43. n. 218.*

Heros.

Hierorum infausa exempla. dif. 3. n. 16.

Hidaspes.

Filij Dei apud Gentiles assertor. d. 5. n. 23

Historia. Historici.

*Historice prædictiones assertæ. dissert. 36.
num. 182.*

Ee *Histo-*

INDEX RERVM

Historica temporum, & Regnorum computatio. ib. & seq.

Quo fundamento nitantur prædictiones Historice. ib. n. 137.

Homerus.

Mulctatus ab Atheniensibus, tanquam in vaticinijs insaniens. dis. 15. n. 74.

Homo.

Dum per incerta felicitatem inquirat certissimam experitur miseriam. dis. 1. n. 2

Homini satis est nosse quæ vult. dis. 6. num. 29.

Homines statura parvi excellenti ingenio præditi. dis. 47. n. 233.

Homines proceri tardi in agendo. ibid. num. 234.

Homines mediæ staturæ optimi. ib. n. 235.

Hydromantia.

Hydromanticarum prædictionum inanitas. dis. 25. n. 130.

Divinationum genera apud Hydromantas. ibid.

Gentes Hydromantie addictæ. ib. n. 133.

I.

Iamblichus.

Eius divinatio, & mors. *dissert. 29. num. 147.*

Idolum.

Idolum Hammonis quali figura coleretur. dis. 4. n. 20.

Incantatio. Incantatores.

Incantatores ut Prestigiatōres damnati. dis. 29. n. 145.

Incantationum vis, fallacia, ac modi. ibid. & n. 147. & seq.

Incantationum varia nomina, & usus; damnate artis deliramenta. ib. n. 149.

Imperium.

Imperia non amplitudine, sed firmitate æstimanda. dis. 37. n. 192.

Imperij Romani, ac externorum Regnorum mutationes, & computationes per tempora. dis. 36. per totum.

Incendium.

Incendia extra Naturæ ordinem sæpius visa, & quid portenderint. d. 23. n. 122.

Indoles.

Prædictiones ex signis Indolis. dis. 52. per totum.

Iouianus Imperator.

Ab Ano ob proceritatem corporis censura notatus. dis. 47. n. 234.

Iulianus Cæsar.

S. Gregorij Nazianzeni de ipso præsagium dis. 19. n. 97.

Magia deditus. dis. 28. n. 144.

Eius detestanda impietas in diuinando. dis. 40. n. 204.

Iouis

NOTABILIVM.

Iuppiter.

Iouis Ammonis Oracula antiquissima. dissert. 4. n. 19.

Fons Ioui sacer & vaticus in Epiro. dissert. 25. n. 132.

K.

Kabala.

Quid sit, & unde nomen traxerit. *diss. 5. n. 22.*

Kabalistarum damnatae diuinationes. dissert. 29. n. 148.

Kabala quae nomen scientia sit, & unde originem traxerit. diss. 30. n. 150.

Duplex, scripta scilicet & spiritualis. ibid. Libri Kabalistici. ib.

Kabala nomine scientiae abscondita apud Hebraeos designatur. ib. n. 151.

Kabalistarum praedictionum Iactatores verae Kabalae corruptores. ib.

Ex Kabalistis Heretici pluries profecti. ib. n. 152.

Nihil valent Kabalistsae de futuris diuinae. ib. n. 153.

Kabala numerica, eiusque vanitas. ibid. n. 154.

L.

Lapides.

Praedictiones ex signis lapidorum, quae assertae, quae damnatae. *d. 44. n. 219*
Virtutes lapidum. ib.

Lapides nihil efficere possunt in actus humanarum facultatum. ib. n. 220.

Minus in Deum, & Daemones. ib.

Mirabilia efficiunt in Natura. ib. n. 227.

Lapidum sympathia. ib. n. 222.

Libertas.

Humana libertas Diuinae praesentiae infallibilitati non obstat. diss. 7. n. 32.

Appetitus violentiam repellere potest. dissert. 14. n. 69.

Humanae libertati nihil astra derogare possunt. diss. 23. n. 123.

Linea.

Linearum in fronte abusus à Physiognomistis, quantumque fallax, & damnabilis huiusmodi observatio, ac diuinationis. diss. 20. n. 102. & seq.

Linearum in manibus distributio à Chiro-mantis. diss. 21. n. 108. & seq.

Liua.

Liua praegnantis deliramenta. diss. 40. num. 206.

Luna.

Luna septimus numerus quare assignatus. diss. 32. n. 160.

Ex Luna praedictiones assertae. dissert. 41. num. 209.

Quarta Luna observatio. ib.

Lybica.

Sibyllarum septima ignoto nomine. diss. 5. num. 22.

Lychaones.

Qui Animalium formas, & praecipue Luporum induere credebant; Lychaones appellabantur ab Antiquis. d. 22. n. 57.
Lychaonum commutatio in Liconia fabulosa, vel luctus diaboli. ib.

Ec 2 Ma.

INDEX RERVM

M.

Magia. Magi.

M Agorum ars apud Persas. *dis.* 28. *num.* 140.

Magica artis predictiones damnatae. *ib.*
Nulla fides adhibenda predictionibus Magi-
cis. *ib.* 144.

At ex naturalis Magia laudabiliter eliciun-
tur. *ib.* n. 145.

Manes.

Manium evocationes, aut fictae, aut à de-
monibus inuocatae. *dis.* 128. n. 144.

M. Marcellus.

Eius dictum de Angurijis. *dis.* 9. n. 42.

M. Tullius Cicero.

Qua ratione Diminationes probauerit. *dis-*
sert. 1. n. 6.

Ipsius error de fato, & futurorum prano-
tione. *dis.* 7. n. 31.

Marc.

Prognostica in mari. *dis.* 1. n. 6.

Mas.

Mas perfectior Foemina. *dis.* 49. n. 241
& seq.

Vita longior, quam Foemina. *d.* 57. n. 248

Masculi victimae in sacrificio apud He-
braeos, Aegyptios, & Barbaros. *dis.* 49.
n. 241.

Medicus. Medicina.

Signa diuinandi apud Medicos. *dis.* 38.
n. 193.

Quae certa, aut que probabilia. *ib.* & *num.*
194. & seq.

Predictiones ex pulsuum motibus fallacis-
sima. *ibid.* n. 196.

Itemque ex Coelorum aspectu, astrorum, et
planetarum influxu desumptae. *ib.* 197
At ex corporis habitu laudabiles. *ib.* 198.

Melancholia.

Melancholici habent in animo aliquid praes-
agium, ac diuinum. *dis.* 71. n. 53.

Melancholia signata in Ecstasibus. *dis-*
sert. 12. n. 56.

Ex Melancholia predictiones quae dis-
sert. 51. n. 249.

Meliissa.

Periantri Vxor, eiusque responsum Mari-
to post mortem. *dis.* 29. n. 148.

Mens Humana.

Ad ventura semper anhelat. *dis.* 1. n. 1.

Mercurius.

Quare appellatus bifrons. *dis.* 20. n. 104.

Meridies.

Meridiana Regionis Incolarum natura,
mores. *dis.* 41. n. 227.

Meteorologia.

Quae meteora praesagiendi vim obtineant,
nec ne. *dis.* 22. n. 112.

Meteororum signa futura significantia. *dis-*
sert. 16. n. 113.

Quomodo in Meteoris diuinandum. *ibid.*
n. 117.

Mirabilis in meteoris apparitio Oeniponti,
et in Saxonia. *dis.* 24. n. 128.

Apparitiones fabulosae. *ib.* n. 129.

Phy-

NOTABILIVM.

Motoposcopia.

*Physiognomie pars. dif. 20. n. 101.
Omnium diuinandi artium incertissima.
ibid.*

Monstra.

*Monstrorum generatio. dif. 27. n. 137.
Nulla super his adhibenda fides Teratopis. ibid.*

Montanus Hæreticus.

Eius error in Prophetis. dif. 8. n. 34.

Moyfes.

*Duplicem à Deo legem recepit scriptam, &
spiritualem. dif. 30. n. 150.
Kabalistarum de Moyse error. ib. n. 153.*

Mulier.

*Mulieribus futura prædicentibus ex visu
fides difficulter adhibenda, nam facile
demon illis illudit. dif. 8. n. 36.*

Mundus.

*Mundi Catachysmus ab Stoicis prædictus.
dif. 39. n. 199. & seq.
Mundi finis non potest prædici ex natura
astrorum incendio, aut alij coelorum
motibus. ib. n. 202.
De mundi fine historica narratio lepidissima. ibid.*

N.

Næuus.

N*Aeuorum prædictiones explose.
dif. 20. n. 103.*

Nani, & Pygmei.

Vt plurimum stolidi. dif. 47. n. 233.

Natura monstra. ibid.

Natura.

*Signa, & nota condita in Natura ex sapientum consensu. dif. 1. n. 6.
Ordo in Natura est ex inferiora per superiora rezantur. dif. 9. n. 40.
Natura paucioribus, Ars pluribus indiget.
dif. 13. n. 65.
A natura labente omne crimen corruat.
dif. 14. n. 71.*

Necromantia.

*Necromantia pars cum ipsa damnata. dif.
29. n. 148.*

Necromantia.

*Magie pars, & damnata. dif. 28. n. 141.
Necromantium Incantationes damnate, et
falsæ. dif. 29. n. 148.
Prædictiones Necromantice eiurata. dif.
fert. 40. n. 204.*

Nitocres.

*Quatenus violationem sepulchri præsum-
pserit. dif. 3. n. 13.*

Noctua.

*Ex Noctuis temporum prædictiones de-
sumptæ. dif. 42. n. 213.*

Nubes.

Prædictiones ex nubibus. dif. 47. n. 212.

Numa Pompilius.

Hydromantia additus. dif. 25. n. 133.

Numerius Suffius.

*Prænestinarum Sortium author. dif. 32.
n. 158.*

Nume-

INDEX RERVM

Numeri.

Numerorum assignatio Stellis, & Planetis secundum Pythagoræos. differ. 32. num. 160.

Nutrices.

Predictiones ex Nutricum signis depromptæ. dif. 52. n. 251.

O.

Occidens.

Occidentalium gentium natura, & mores. *dif. 45. n. 227.*

Oraculum.

Oraculum Delphicum quale Iouibus datum. dif. 1. n. 2.

Oraculum Dodoneum. dif. 4. n. 19.

Duplex. ib. n. 20.

Oraculum Pythium, eiusque fabula. dif. fert. 4. n. 20.

Oraculum Trophonium, & Sabeum. dif. fert. 4. n. 20.

Oracula Demoniorum enigmatibus quare innoluta. dif. 1. n. 4.

Oracula Diuina quomodo differant à falsis Oraculis Etnicorum. dif. 4. n. 18.

Oracula Idolorum, & Vatum Etnicorum fas, & nefas prohibitum suadebant. ib.

Oraculorum authores non Dij, sed Demones, & homines callidissimi. d. 4. n. 21

Oracula Sibyllarum maxima auctoritatè apud Veteres. dif. 5. n. 23.

Accurato examine expendenda ne fabulis deludamur. ib. n. 24.

Oracula varia Demonum ex coniectura. dif. 20. n. 47.

Oraculum Græcum de Genijs. d. 11. n. 50

Oracula Ecstaticorum in Animalium forma fabulosa. dif. 2. n. 57.

Oracula Astrologorum falsa. dif. 17. n. 88.

Oraculum Herculis ex Talis. d. 32. n. 138

Oracula somniorum à quibus captarentur locis. dif. 34. n. 173.

Oriens.

Orientalium gentium natura, & mores. dif. 45. n. 227.

Orphæus.

Eius vaticinium de mundi fine. dif. 15. n. 74.

Ostenta.

Quid ostenta? dif. 27. n. 135.

Nulla fides adhibenda Teratoscopis in ostentorum prædicationibus. ib. n. 138.

P.

Parca.

Idem est ac Fatium. Et quomodo distinguatur ab Hesiode in Atropos, Cloton, et Lachestis. *dif. 6. n. 26.*

Quomodo regat omnia. ibid.

S. Paulus.

Quid de Ecstasi senserit, & de erroribus hominum obuiam iret. dif. 22. n. 58.

Pecunia.

Omnium rerum Anima. dif. 50. n. 246.

NOTABILIVM.

Perfæ.

Regem ex Physiognomicis prædictionibus creabant. dif. 19. n. 97.

Phacton.

Phactontis fabula vero proxima. dif. 23. num. 120.

Pherecides.

Quomodo Terræ motus prædixerit. dif. 2. num. 11.

Philosophia. Philosophus.

Philosophorum prædictiones legi Dei non aduersantur. dif. 13. n. 59.

Superfitione carent. ib. n. 61.

Physicus Vates, non solum Artis, sed & Naturæ præsidio ornandus. ib. n. 65

Phrenesis.

Vnde oriatur. dif. 19. n. 99.

Phrygia.

Sibyllarum nona ignoto nomine. d. 5. n. 22.

Physiognomia.

Signa Physiognomica non sunt causa, sed effectus. dif. 13. n. 61.

Perfectio Physiognomica diuinationis quemansit. dif. 19. n. 95.

Celebriores Physiognomistæ. ib. n. 96.

Ad inuestigandos animorum motus diuiniens data. ib. n. 98.

Quomodo se ferre debeat Physiognomus in diuinando. ib. n. 100.

Phyto.

Sibyllarum quarta alias Eriphile. dif. 5. num. 22.

Planetæ.

Planetarum distributio secundum Chro- mantas. dif. 20. n. 108.

Ex Planetarum complexionibus gignuntur admiranda. dif. 23. n. 123.

Plantæ.

Plantarum, & arborum diuinandi notæ. dif. 2. n. 11.

Prædictiones ex Plantarum signis assertæ. dif. 43. n. 217.

Plato.

Quomodo Fatum in Astris collocauerit. dif. 6. n. 26.

Eius error de Deo. ib. n. 28.

Astronomiam non Astrologiam recipit. dif. 16. n. 77.

Plutarchus.

Oracula à Dæmonibus subducta ad Naturam retulit. dif. 4. n. 21.

Confutatur eius disputatio de Oraculorum origine, duratione, & defectu. ib.

Poesis, Poeta.

Mala ex antiquis Poetis errata. dif. 15. num. 73.

Ex Poesi diuinationes explose. ib.

Poetarum temeritas, & Vanitas. ib. n. 74.

Illorum vaticinia ut fabulosa explodenda. ib.

Poesis utilitas. ib. n. 75.

Quomodo Poetarum vaticinia ad morem accomodanda. ib.

Potentia, Prodigia, Monstra.

Quid sint? dif. 27. n. 1351

An illis adhibenda fides. ib. n. 136.

Adquid illis utatur Deus. ib.

Prodigiorum Vanitas. ib. n. 139.

Politica

INDEX RERVM

Politica.

- Politica praedictiones Astrologica impro-
bata. *dis.* 37. n. 189.
- Quaenam assertae. *ib.* n. 190.

Prædictio.

- Praedictiones vulgares quae sint. *dis.* 2.
num. 8.
- Quibus adhibenda fides. *ib.* & n. 9.
- Praedictiones ab animantibus ex natura-
libus rebus. *dis.* 2. n. 10.
- Ex Astris, & Nature, & Experientia
arcanis. *ib.* n. 11.
- Quomodo in fortuitis euentibus ferri pos-
sint. *dis.* 3. n. 17.
- Praedictiones Oraculorum fabulose plerū-
que & commenticiae. *dis.* 4. n. 21.
- Praedictiones fatidicae explosae. *d.* 6. n. 25.
- Praedictiones ex Deo assertae. *dis.* 7. n. 30.
- Praedictionibus diuinis cur fides adhiben-
da sit. *dis.* 7. n. 32.
- In praedictionibus vita, & mores predi-
centis sunt inspicendi. *dis.* 8. n. 37.
- Praedictiones Angelicae non facile admit-
tende. *dis.* 9. n. 40.
- Praedictiones ex Genijs fabulose explo-
dendae. *dis.* 11. n. 53.
- In quantum à Deo, & Genio nostro reci-
piendae. *ib.* n. 54.
- Praedictiones Ecclasticorum erroribus su-
biectae. *dis.* 22. n. 58.
- Praedictiones Physicae superstitione carēt.
dis. 13. n. 61.
- Infirmari possunt à Deo. *ib.* n. 63.
- Quae certissimae. *ib.* n. 66.
- Praedictiones Theologicae haud certae.
dis. 14. n. 72.
- Praedictiones Poeticae omnino falsae. *dis.*
15. n. 74.

- Praedictiones Astronomicae assertae. *dis.*
16. n. 75. Vide Astronomia.
- Praedictiones Astrologicae explosae. *d.* 17.
n. 79. & n. 81.
- Item Genethliacorum. *ib.* n. 82.
- Astrologiarum praedictionum impossi-
litas. *dis.* 17. n. 85.
- Praedictiones Physiognomicae assertae. *dis.*
19. n. 95.
- Praedictiones ex Metoposcopia fallaces, &
incertae. *dis.* 20. n. 101. & seq.
- Praedictiones Chiromanticae ex Astrolo-
gia desumptae damnatae. *dissert.* 21.
n. 107.
- Praedictionum Meteorologicarum quae-
nam futiles, & quaeenam certae. *d.* 22.
n. 122. & seq.
- Praedictiones ex Cometis. *ib.* n. 117.
- Praedictiones Pyromanticae explosae. *dis.*
23. n. 121.
- Item ex Pyroscopia. *ib.* n. 124.
- Pariterq. ex Aeromantia. *d.* 24. n. 127.
- Praedictionum Hydromanticarum inani-
tas. *dis.* 25. n. 130.
- Praedictiones ex Gacomantia insipientia
laborant. *dis.* 26. n. 134.
- Ex Teratoscopia incertissimae. *dis.* 27.
num. 136.
- Ex Magia damnatae. *dis.* 28. num. 140.
& seq.
- At ex naturali Magia laudabiles. *ib.*
num. 145.
- Ab Incantatoribus, Cinganis, alijsque
praestigiatoribus profectae item dam-
natae. *dis.* 29. n. 143. & seq.
- Sicut & à Cabalisticis. *dis.* 30. n. 151.
- Itemque à Cinganis. *dis.* 31. n. 156. Vt
inanes, & vanae.
- Item à Sortibus, & Sortilegijs. *d.* 32.
n. 159.
- Sicut ab Augurijs. *dis.* 33. n. 267.
- Et à somnijs. *dis.* 34. n. 171.

NOTABILIVM.

Et à sacrificijs. *dis.* 35. per totum.
Predictiones Historicae assertae, & quae fides illis adhibenda. *dis.* 36. n. 187.
Predictiones Politicae Astrologicae improbate. *dis.* 37. n. 189. Et quanam assertae. *ib.* n. 190.
Predictiones Medicae quae certa, quae verisimiles, quae falsa. *dis.* 38. per totum.
Item predictiones ex Stoicis. *disert.* 39. per totum.
Predictiones Coniecturum, qualicumque vocitentur nomine damnata. *dis.* 40. per totum.
Predictiones ex signis temporum assertae. *dis.* 41. n. 208.
Et ex signis animalium. *disert.* 42. n. 213. & seq.
Et Plantarum. *dis.* 43. per totum.
Et lapidum partim assertae, partim damnatae. *dis.* 44. n. 219.
Et natura Coeli probatae. *dis.* 45. n. 225.
Et ex signis temperamenti. *disert.* 46. n. 229. & seq.
Quae autem ex illis damnandae. *ibid.* num. 232.
Item ex corporis constitutione. *dis.* 47. per totum.
Ex aetatis discrimine. *dis.* 48. n. 266. & seq.
Ex sexus disparitate. *d.* 49. per totum.
Ex status conditione. *dis.* 50. n. 244. & seq.
Ex signis vitae. *dis.* 51. n. 248.
Ex signis indolis. *disert.* 52. n. 250. & seq.
Ex animi affectionibus. *dis.* 53. n. 253 & seq.
Ex corporis, & animae coniecturis. *d.* 54. n. 257. & seq.

Præsciendi.

Dei proprium attributum. *dis.* 3. n. 30.

Etiam Ethnicorum confessione. *d.* 16. n. 75

Prognostica.

Florum, & Cometarum prognostica. *disert.* 13. n. 61.
 Prognostica Genethliaca explodenda. *dis.* 17. n. 84.

Propheta, Prophetia.

Prophetarum vaticinij fides adhibenda. *dis.* 1. n. 4. & *dis.* 4. n. 18.
 Divinationes ex Prophetis assertae. *dis.* 8. num. 33.
 Quomodo in apsis loquebatur Deus. *ibid.* num. 34.
 In quibus emicet Prophetia. *dis.* 8. n. 37.

Pub. Claudij Pulcher.

Eius dictum de Augurio. *dis.* 9. n. 42.

Pyromantia.

Videndam materiam sumat diuinandi. *dis.* 23. n. 119.
 Pyromantice predictiones incertae, & futiles. *ib.* n. 121.

Pyroscopia.

Quid? & unde sumatur? *d.* 23. n. 124.
 Eius vanitas, & incertitudo. *ib.*

Pyrrhus Rex Epirotarum.

Homines proceros in milites eligi volebat. *dis.* 47. n. 234.

Pythagoras: Pythagorais.

Physiognomicae predictiones Pythagorais commendavit. *dis.* 19. n. 97.

Et Pytha-

INDEX RERVM

Pythagorica divinationes ex numeris exploræ. dis. 32. n. 160.

Pythagorici ex signis Indolis coniectabant dis. 52. n. 252.

Pythia.

Sacerdos Oraculi Pythij. dis. 4. n. 20.

Q.

Quercus.

Q *Vercus Vocales in Epiro ad Urbem molossis. dis. 4. n. 20.*

Quintus Fulvius Consul.

A Catone damnatus quod vaticinijs Ennii fidem adhiberet. dis. 15. n. 74.

R.

Rabanus Monachus.

K *Abale Lusibus addictus. dis. 30. num. 152.*

Rana.

Pluuias, & tempestates profugiunt. dis. 42. n. 214.

Religio.

Si Religio concidit, & Regna concidere necessum est. dis. 37. n. 190.

Rosa.

Si secundo in Autumno floret pestilitatem prænuuntiat. dis. 2. n. 11.

S.

Sabathum.

S *Aturni dies. Quare tempestates, quæ in illo accidunt rarò durant. dis. 41. n. 210.*

Sambethes.

Sibyllarum prima à quibus procreata, & quo tempore floruerit. dis. 5. n. 22. Alias Sibyllarum octava, quæ & Persica, & Hebræa nominatur. ib.

Sapor Rex Persarum.

Eius detestanda impietas in diuinando. dis. 4. n. 204.

Scyomantia.

Necromantia pars, pariter cum illa damnata. dis. 29. n. 118.

Scythæ.

Quere irrisi ab Hippocrate. dissert. 45. num. 227.

Senectus.

Quid ex hominis senectute coniectari possit. dis. 48. n. 239.

Sacrificia.

Sacrificia Etnicorum videnda. dis. 35. num. 175.

Sacrificia diuinatoria apud Egyptios, Græcos, Romanos, &c. & plurima, & omnia falsa. ib. & n. seq.

Sacri-

NOTABILIVM.

Sacrificandi modi . ib.
Item diuinandi species . ib. n. 179.
Diuinatio in Epate damnata . ib. n. 180.
Item diuinationes ab igne desumptæ . ib.
n. 181.

Septemtriones.

Septemtrionalium gentium natura , &
mores . dis. 45. n. 225.

Seruius Tullius.

Felix eius presagium e Coeli facibus . dis.
fert. 22.

Seuerus Imperator .

Imperij presagium accepit ab Equo ignes
eijciente ; dis. 27. n. 124.

Sexus .

Quid ex sexus disparitate coniectari liceat
ac predicere . dis. 49. n. 240. & seq.

Sibyllæ.

Vnde nomen acceperint . dis. 5. n. 22.
Quot fuerint, unde ortæ, quomodo compellatæ . ib.
Quare et quomodo in illis locutus est Deus
ib. n. 23.
Sibyllarum libri Christianis ab Ethnicis interditi . ib.
Quantum Ecclesia Sibyllis tribuerit . ib.
Quæ Sibyllarum Vaticinæ . ib. n. 24.

Socrates.

Diuinationem ex Astris probauit . dis. 1.
num. 6.

Eiusdem Genius expensus . dis. 111. n. 32.
Geomantes factus appellabat . d. 26. n. 134

Sol.

Solis virtus, cursus, & operatio . dis. 16.
num. 77.
Solis apogæum in quo gradu existat . dis.
17. n. 85.
Centrum Solis quantum distet à centro
Terræ . ib.
Vnitus ; & *Quaternitas Soli assignatæ* .
dis. 32. n. 160.
Ex Sole prædictiones . dis. 41. n. 208.
Dies Dominicus Soli ascriptus . ib. n. 210.

Somnia.

Diuinationes per somnia apud Romanos .
dis. 1. n. 5.
Somniorum genera apud Poetas . dis. 34.
num. 169.
Somniorum numerus ; *Physica, Præfagica* ,
Diuina, & Diabolica . ib.
Diuinitus immissa somnia asserta, cætera
qualiacumque explosa . ib. n. 170.
Somniorum obseruatio damnata . ib.
Somnijs Dæmon illudat hominibus . ibid.
& n. 171.
Somniorum euentus in magnis Viris .
ibid.
Nulla somnij fides adhibenda . ib.
Accademicorum, & Arabum opiniones de
somnijs improbatæ . ib.

Sors. Sortilegium.

Sortes Homerica, & Virgiliana quæ dis.
15. n. 73.
Sortes Lycia, Delia, Prænestina, & An-
tiatina . dis. 22. n. 157.
Sortilegi a nihil habent certi . ib.

INDEX RERVM

Sortium varia genera. ib. n. 158.
Sortis Divinationes vel Deo, vel Dæmoni adscribenda. ib. n. 159.
Sortes Divinae, & Politicae. ib. n. 161.
Sortes Athenienses, Romanae, ac Venetae. ibid.

Stellæ. Sydera.

Centum annis unum gradum efficiunt. dis. 17. n. 85.
Stellæ Polaris distantia à Polo apud antiquos, & recentiores. ib.
Syderum actio generalis est, ideo nullus effectus particularis ex ipsis produci- tur. dis. 8. n. 92.
Stellis, & Planetis Pythagorici numeris, quinque divinandis attribuerunt. dis. 32. n. 160.

Sternutatio.

Predictiones ex Sternutatione, quæ laudabiles, & quæ damnatae. dis. 54. n. 161. & seq.
Sternutamentum presagium mortis. ib. num. 162.
In Puerperis, & moribundis bonum omen. ibid.

Stoici.

Divinationem ex astris non reiecerunt. dis. 1. n. 6.
Stoicorum delira necessitas, qua Deo imperium nature eripiunt. dis. 17. n. 79.
Stoicorum deliramenta de Somnijs. dis. 34. n. 169.
Stoicorum predictio de Mundi fine. dis. 39. n. 199.
Stoicorum opinio de pabulo stellarum derivandi. ib. n. 200.

Stoicorum predictiones fide carenti. 201. ib.

Superstitio.

Superstitutionis damna. dis. 1. n. 2.

Sybaritæ.

Sybaritis predictio ex coniectura Dæmonum. dis. 10. n. 47.

Sympathia.

Quid sit. dis. 44. n. 222.

T.

Tartari.

Divinandi studio addicti, Cingulorumque crediti panes. d. 31. n. 155.

Temperamentum.

Predictiones ex signis Temperamenti assertæ. dis. 46. n. 229. & seq.
Quæ autem damnatae. ib. n. 232.

Temperantia.

Massinissa, & Myrtyridatis Regum temperantia, & longa vita. dis. 53. n. 256

Tempestas.

Tempestatum prognostica. dis. 1. num. 6, & dis. 2. n. 11.

Tempus.

Ex signis temporum predictiones assertæ. dis. 41. n. 208.

Vnde

NOTABILIVM.

Teratoscopia.

Vnde nomen accepit, & quid sit. d. 27. num. 135.

Vnde prædictiones eliciant Teratocopi. ib. Illarum incertitudo. ib. n. 136.

Ternarius Numerus.

Quare Ioui assignatus. dif. 32. n. 160.

Tertullianus.

A muliercularum visionibus in errorem tractus. dif. 8. n. 36.

Tesperius Cilex.

Cum Luna interijisse, ac reuixisse se testatur. dif. 38. n. 197.

Thebani.

Thebani Tyrese Vaticanij quotannis vicimas macabant humanas. d. 1. n. 2.

Theologus.

Quorundam Theologorum error de præscientia Dei. dif. 7. n. 31.

Theologorum diuinationes assertæ. dif. 67.

Quibus nitantur signis in diuinando. ib. n. 69. & seq.

Theon.

Ex signis plantarum suas de ventis prædictiones accepit. dif. 43. n. 217.

Thersites.

Quare fatuus prædicetur ab Homero. dif. 19. n. 100.

Tiberius Cæsar.

Religionem in sternutamentis fouebat. dif. 54. n. 263.

Timarcus.

Quid de Genijs accepit in Trophony antro. dif. 11. n. 52.

Titus Imperator.

Eius pietas in reficiendis Vesuuij inceptis. dif. 23. n. 122.

Trifolium.

Prædictiones ex Trifolio tempestatum, & plantarum. dif. 43. n. 218.

Turcoida.

Turcoidis mutatio, morbum, vel mortem prænuncians expensa. dif. 44. n. 227.

V.

Valeria Proba.

Centones de Christo ex Virgilio collecti. dif. 30. n. 152.

Vates.

Vates Etrurcorum quomodo arrepti à diabolo vaticinabantur. dif. 4. n. 21.

Quis Vates optimus. dif. 9. n. 41.

Vates Physici non solum Naturæ, sed & Artis præsidio ornandi sunt. difs. 13. num. 65.

Quo-

INDEX RERVM

Vesuvius Mons.

Quoties incendio eruperit, atq. eorumdem incendiorum præfagiâ .disf. 23. n. 122.

Virgilius Maro.

Oraculorum Sibyllinorum notitiam habuit, illisque usus est. .disf. 5. n. 22.

Virilitas.

Quid ex hominis Virilitate coniectari liceat. .di. 48. n. 237.

Virtus.

Virtuti, non Fortune adscribenda præscientia, & prævisio in fortuitis euentibus. .disf. 3. n. 16.

Visio. Visus.

Quid differat à Prophetia. .disf. 8. n. 34.

Varys contingunt modis. .ib. n. 35.

Visionum prædictionibus difficulter fides adhibenda. .ib.

Exemplis probatur. .ib.

Quare antiquitus frequentiores. .ib. n. 36.

Vita.

Predictiones ex signis vite assertæ. .disf. 51 num. 248.

Volucres.

Volucrum volatus nec dextra, nec sinistra hominibus portendit. .disf. 1. n. 1.

Voluntas.

Humane voluntatis libertas. .disf. 14. n. 68

Voluntas non appetit incognitum. .ibid.

Præsidio discipline roboranda ne rapiatur ad detrita. .ib. n. 72.

Vox. Sermo.

Vox gravis in homine generosa nature nota. .disf. 54. n. 259.

Vox tremula molliciem significat. .ib.

Sermo est animi Idolum. .ib.

Vultus.

Ex vultu hominis prædictiones desumptæ. .disf. 54. n. 258.

Vultus animi simulacrum. .ib.

Animæ speculum. .ib. n. 259.

X.

Xenophanes.

Omnem divinationem sustulit. .disf. 1. num. 6.

Xenophon.

Ex milite sternutante omen accepit. .disf. 14 num. 263.

Z.

Zeno

Stororum Princeps eiusque ad Adolescentem admonitio.

F I N I S.

ANIMADVERSIONES
PHILOSOPHICÆ
IN TRACTATVM DE FIDE
Diuationibus Adhibenda:

1772

1773

set; constat enim inter nos de multis prædictionibus Diuinis, Angelicis, & Propheticis; constat etiam inter priscos de oraculis sybillarum, & aliorum vatum; & si fides aliqua esset adhibenda Poetis, habemus apud Homerum, & Hæsiodum Chalcantem vatem egregium; apud alios, Mopsum, Tiresiam, Amphiarum; innumeros denique apud Chaldaeos, Ægyptios, & Indos; denique non paucos apud Græcos, & Latinos, quos omnes habemus diuinatione vsos esse, ita vt nihil in vita suè in priuatis, siue in publicis rebus agerent sine diuinatione; & si grauium virorum auctoritas in hac re aliquid ponderis habet, Pythagoras, Plato, Socrates, Aristoteles, Democritus, Chrysippus, Diogenes, Cratippus, Porphyrius, Plinius, & alij quamplurimi diuinationem asseruere, eam existere probantes vel ex existètia Deorum, quorum munus sit, non solum omnia occulta, atque futura præscire, sed ea quoque hominibus reuelare; vel ex animi immortalitate, eiusque diuina origine, cui debita sit diuinatione, præsertim cum à corpore abstrahitur; vel denique ex fato, quibus omnia fieri putabant, quod, cum sit series, & ordo causarum infallibilis, ab æterno, & in æternum ductus, continua concatenatione, & sæpius iterata reuolutione, illud consequenter importat, vt ex præteritis sæculis, & experimentis in illis factis, & ex similibus signis tempore decurrentibus, & apparentibus similes quoque diuinentur euentus.

3 Ratio verò potissima diuinationis adstruendæ in natura ea est, quod multorum effectuum, quæ nondum

sunt, multæ sunt causæ, & multa sunt signa, quibus perfectè cognitis, possunt etiam eorum effectus cognosci, præsertim futuri, & contingentes; volunt enim aliqui Philosophi de effectibus futuris necessarijs nõ esse propriè diuinationem, sed potius certam scientiam, quod præsertim docet Tullius lib. 11. de diuinat. definiens diuinationem rerum solummodo fortuitarum prædictionem; quæ tamen doctrina ad summum est intelligenda de rebus necessarijs simpliciter & absolutè; non verò de necessarijs secundum quid & ex suppositione; nam ex iisdem Philosophis supponitur posse esse diuinationem etiam de præteritis, & presentibus, quatenus sunt ignota & occulta, quæ tamen habent necessitatem suppositionis; illi igitur effectus & euentus, qui quomodocunque latent in suis causis, possunt ex ipsis aliquo modo diuinari ac prædicari antequam sint, ipsis causis perfectè cognitis; quod etiam affirmatur de ijs, si quæ sunt, quæ tantum futurorum signa sunt, & non causæ. Adde ad constituendam diuinationem, quod sit tantum de rebus contingentibus, satis esse, quod causæ illarum rerum possint quoquo modo impediri, ita ut dicantur res illæ aliquatenus posse non esse, licet spectato naturæ ordine in ipsis causis dicerentur effectus necessariò cum illis connexi. Demum ablata quacunque alia ratione ex eodumtaxat poni posset diuinatione, quod aliquid occultum alteri diuinaretur, suè diuinans illud certò sciret ex suis causis, siue non; satis est enim vt diuinatione euentus admittatur, quod talis euentus ab aliquo præsentiat, & præ-

dicatur, & quod talis euentus verè contingat alicui, cui erat occultus & ignotus; non enim hic de alio quæritur, quam de diuinationis existentia,

quæ satis ex dictis probatur contra Epicurum, Xenophanem, & Carneadè, qui licet Deos assererèt, videntur tamen omne in diuinationè fustulisse.

ANIMADVERSIÒ II. PHILOSOPHICA

In Essentiam Diuinationis.

4

DIUINATIO, quæ à Diuis dicta est, vt Cicero animaduertit, lib. 1. de diuin. inquiring, nihil magis diuinum esse, quam futura prædicere, varijs modis definita est à Philosophis, ac primum ab ipso Cicerone definita est præsentio rerum fortuitarum, à Chryssippo vis cognoscens, & videns signa, quæ à Dijs hominibus portenduntur; à Cardano coniectura vera de futuris non certa ratione habita; à Platonicis furor oracula fundens; ab alijs alijs modis, quos non est opus recensere. Ego verò puro diuinationem esse vniuersaliùs definiendam, scilicet rerum, quæ latent, præsentionem, atque prænnunciationem, qua definitione omnia comprehenduntur diuinationis obiecta, quæ possunt esse, tum præterita, tum præsentia, tum futura, dummodo vel occulta, vel ignota sint, quidquid in oppositum dicat Cardanus lib. 14. de variet. rerum, affirmans diuinationem esse tantum coniecturam de futuris; nam ex sacris literis habemus Nathan Prophetam diuinasse adulterium, quod iam commiserat Dauid, & occisionem Vriæ; & Helisæum diuinasse, licet absentem,

quod Giezi argenti talenta acciperet à Naaman. Sic etiam præterita dicitur diuinasse Sophocles, cum in somnis monitus est ab Hercule, quis esset ille, qui auream pateram ab Herculis æde furripuisset; Præsentia denique apud Ciceron. 1. de diuin. diuinavit Accius Nauius, cum Tarquinij regis cogitationem de cote nouacula discenda reuelauit. Non solum igitur de futuris, sed etiam de præsentibus & præteritis posse esse diuinationem concludo; & licet vt plurimùm dicatur diuinatione tantum esse de futuris, id fit, quoniam futura suapte natura nobis ignotiora & occultiora sunt, cum præsentia & præterita faciliùs à nobis ipsis intelligi possint absque diuinatione.

An verò diuinatione distinguenda sit omnino à scientia, ac visione rerum, non est ita certum apud Philosophos licet enim diuinatione, prout dicit Artem aliquam adhibitam ad diuinandum non possit esse scientia, eo quod ars omnis à scientia distinguatur, potest tamen ipsa quoque ad intellectum spectare, & non tantum ad sensum, vt illi præsertim volunt, qui eam cum Cicerone definiunt præsentionem fu-

tutorum; atque non solum spectare ad intellectum tamquam ars, quæ est vnus ex habitibus ipsius intellectus; sed etiam tamquam scientia, cum in multis naturalibus effectibus diuinandis, ac prænunciandis vti possimus discursu & certa ratione, quidquid dicat Cardanus loco citato; gratis namque asseritur à quibusdam Philosophis diuinationem non posse esse scientiam, neque posse discursum inuolueri; cum is, qui per scientiam aliquid ex alio deducit, tamquam ex causa, vel tamquam ex signo licet respectu sui dicatur sciens, eo quod res illa iam sibi per scientiam nota sit, respectu alterius potest esse, & dici diuinator, cum occultam rem alteri possit reuelare; Vnde sequitur, quod licet non omnis diuinationo scientia sit, cum

plures etiam inueniantur diuinandi artes, potest tamen aliqua diuinationo esse scientia; Et hinc satis reijciuntur definitiones illæ diuinationis, quibus ab illa nituntur Philosophi discursum excludere, cum ferè diuinationo omnis discursu fiat, & ratiocinatione, nimirum euentus ipsos semper deducendo, vel ex causis, vel ex signis, vel ex obseruationibus, & experimentis; quare nullo modo audiendus est Frãciscus Sanchez in suo libello de Diuinat. cum ait esse definiendam diuinationem Visionem internam occultorum nullo rationis discursu habitam; multas namque patitur difficultates hæc definitio, præsertim quoad illam partem, quod visio sit; cum visio videatur exigere obiecti præsentiam, quæ sæpè non est in diuinatione.

ANIMADVERSIO III. PHILOSOPHICA

In Differentias Diuinationis.

6

MISSA diuina diuinationone, quæ sola certissima est, atque infallibilis, siue ipse Deus immediatè reuellet occulta, siue id agat per alios, scilicet vel angelos, vel Prophetas, duplex tantum diuinationis genus distinguendum est, quorum alterum naturale dicatur, alterum verò artificiale; hæcque tantum duo diuinationis genera admitterebant Philosophi veteres teste Cicerone 1. de diuin. licet ea sæpè confunderent, ac permiscerent, pu-

tantes in quacunque diuinatione partem habere naturam, sed naturæ plerumque artem quoque superaddi, qua nimirum res ipsæ naturales ad diuinandum applicarentur; & ideo putabant prudentes & ingeniosos viros sæpius diuinare, quam ignauos, ob artis vsurpationem; & ob id etiam longè certius sapientiores diuinare, quam rudiores, qui solum casu absque vlllo ingenij artificio diuinant. Artificiales autem diuinationes naturalibus permixtæ, quas longo vsu & experimento so-

lent

lent ferre Medici, Astrologi, Agricola, Nautæ, Duces in bello, & gubernatores, qui omnes si in arte, quam proficentur valde periti sint, possunt multa diuinare, quæ tamen ineptum vulgus admiranda, ac propè extrà ordinem naturæ posita iudicabit; Sic Thales Philosophus futuram oliuarum vbertatem præuidit; Sic Solon insurgentem Pysistraci tyrannidem; sic Galenus futuram hemorrhagiam, & sic de cæteris; Quin imo nonnulli tam acri ingenio inuenti sunt, vt ex præsentibus quadam coniectandi arte adhibita ferè omnia præterita diuinent, & ex præteritis ventura, facta potissimum obseruatione experimentis.

7 Stoici vnum tantum diuinationis genus admittentes, illud ex triplici genere componebant; volebant enim in quacunque diuinatione, & Deos interuenire, & naturam, & artem, ita vt omnis diuinandi modus esset ex Dijs, ex natura, & arte, quatenus Dij ipsi omnibus naturæ, & artis operibus præsiderent, opemque suam, & concursum præstaret; ex quo ipsi nullum vaticinandi genus respuebant, sed omnium gentium credulitati fauentes, censebant & auspicia, & auguria, & portenta, & scientiam Magorum, & sortes aliquid in se certi, & firmi continere, tum propter naturam, & artem, quæ firmissimis, & certissimis innituntur principijs; atque adeo nullum diuinationis genus tanquam vanum reiciebant, sed quiduis auspiciatò aggrediebantur, præsertim in vita magni esset momenti: Quin esse præter rationem autumabant contemplationem dimittere dextri, & si-

nistri, volatus auium, lugubris, aut hilaris cantus, & extorum animalium in sacrificijs; præter hæc etiam esse vim quamdam quibusdam hominibus, & quibusdam locis vaticinandi, nunc scilicet cælitus immisam, nunc furore conceptam; esse quoque frequentissima Deorum responsa de rebus futuris; ex quibus omnibus videbantur vnum constituere diuinandi genus, quod simul esset diuinum, naturale, & artificiale.

8 At id, quod Stoici vnum tantum fecere diuinandi genus, tripartitam fecit reliqua Veterum Philosophorum turba, exceptis Epicureis, quo omnem diuinationem funditus sustulerunt, censentes nihil eorum, quæ omnino non sint, sciri posse, ac propterea futurorum, quorum nullum ad huc est esse, nullam notitiam haberi posse, siue hæc sit naturalis, siue artificialis; nam de diuina nec verba faciebant, cum nullos putarent esse Deos, vt testis est Cicero, qui rebus humanis præsens. Sic Platonicus præter diuinos afflatus ponebat diuinationem ex arte, præsertim dæmonica, & alteram ex natura, ita tamen vt diuinandi vis ijs præsertim hominibus esset à natura tributa, qui minimè vti prudentia valerent, ac propterea mente alienatos, furentes, ignauos, ac etiam morti proximos maximè diuinos esse aserebant. Sic Pythagorici apud Laert. diuinationem per auguria præsertim admiserunt, ita tamen vt ipsam benè augurandi artem Dij ipsi dirigerent. Sic denique Peripatetici cum Aristotele, licet fortassis diuinationem ex arte improbarent, probabant tamen eam, quæ esset ex natura

6 Animaduersio IV. Philosophica

natura per insitam quamdam facultatem hominibus futura præsentendi calore incitante : De quorum opinionibus quidquid sit, id saltem ex illis colligi potest semper cognita fuisse hæc tria diuinationum discrimina; scilicet diuinum, artificiale, & naturale; hæcque etiam à nobis esse admitenda tanquam apud omnes vulgarissima; licet quosdam diuinandi modos ad ea spectantes tanquam nuga-

ces, futiles, ac fallentes omnino rejiciamus; primò namque diuinationibus ex Deo mediatè, vel immediatè latis nullum dubium esse potest apud Philosophos Catholicos; cum illas habeamus ex fide, & ex sacris literis; de alijs quoque diuinationibus naturalibus, & artificialibus, quæ omnem superstitionem excludunt, nemini dubitandum est, vt patet ex dictis iam, & melius patebit ex dicendis.

ANIMADVERSI O I V. P H I L O S O P H I C A

In facultatem diuinandi cuique
insitam à natura.

9 PVD Plerosque Philosophorum, etiam sapientiorum error ille firmissimè inualuit, quod quædam esset hominibus insita diuinandi vis, qua non solum præterita, & præsentia sibi ignota, & occulta præsentire possent, si vellent, sed etiam futura; idque ex eo præsertim colligebant, quod in maniacis, & furentibus, in dormientibus, ac moribundis vis illa sæpissimè deprehensa est, quæ sanè nõ potest haberi nisi à natura; & Plato præ cæteris hanc naturalem diuinandi vim ponebat in iecore, quod satis constare videtur ex Dialogo de Natura, vt testatur Valeſius in sacra Philosophia cap. 30. licet Aristoteles contrà illam posuerit in cerebro, vbi est mentis sedes, eam incitante calore, vel morboſo vt in maniacis, phre-

neticis, & lymphaticis; vel naturaliter per atram bilem in ipſo cerebro exundantem, cuius causa sybillas, vates, & alios plures diuinatores factos esse ipse opinatur sect. 30. Problem. Additur etiam horum Philosophorum authoritati ratio, nam cum sit animæ naturaliter tributa vis quædam sentiendi præsentia, quæ dicitur sensus, & alia etiam vis sentiendi præterita, quæ dicitur memoria, oportet etiam pari modo affirmari eidem animæ collatam esse à natura vim sentiendi futura; consentaneum enim est animæ perfectioni, vt obiecta sua queat in omni statu cognoscere, non modo in statu præsentia, & præteritionis, sed etiam possibilitatis, & futuritionis, cum aliàs dicatur potentia animæ cognitiua suis obiectis proportionata; neque ratio dispar innotescit,

rescit, cur anima possit præsentia, & præterita naturaliter attingi, & futura nequeat attingere.

IO At nullam esse eiusmodi vim diuinatricem hominibus naturaliter inditam certum est apud saniores Philosophos; nihil enim est hominibus naturaliter collatum, quod non sit eorum naturæ aut conueniens, aut debitum; cognitio autem futurorum neque congrua est hominibus, qui tantum obiecta cognoscunt per species ab ipsis obiectis immixtas, quas immittere non possunt, nisi sint, naturaliter loquendo, neque talis cognitio futurorum debetur hominibus naturaliter, cum satis perfecta intelligatur natura cognoscens creata, si præsentia, & præterita cognoscat per species immixtas, & in memoria relictas, etiam si non cognoscat futura. Anima verò nostra nimis perfecta esset, & diuinitatem ipsam attingeret, si facultatem naturalem haberet omnia cognoscendi futura; si enim quædam cognoscere valeret, non esset maior ratio, cur non posset etiam reliqua cognoscere, & ita fieret sicut Deus, qui solus dicitur omnium futurorum cognitor. Addo satis esse ad perfectionem animæ intelligentis, quod possit futura cognoscere, cum erunt in statu sibi proportionato, scilicet cum erunt præsentia, vel præterita: nam in statu futurationis, cum non habeant præsentiam realem, neque possint habere præsentiam obiectiuam. Quod si dicatur nullum esse inconueniens, quod admittatur in hominibus facultas intelligens, quæ se extendat ad infinita, saltem successiuè cognoscenda, ac pari ratione non esse in-

congruum, quod admittatur facultas diuinatrix etiam infinitorum, si eodem modo considerentur; dico ego illam esse in hominibus potentiam tantum synchategorematicam, quæ potest admitti; potentia verò diuinandi esset cathegorematica, cum actu se extendat ad omnia futura, quæ supponerent actu esse obiectum illius facultatis diuinatricis. Deniq. etiam si admitteretur illa potentia diuinatiua esse respectu futurorum, quemadmodum est potentia intellectiua respectu intelligibilium successiuè, quæ infinita sunt, dico ex speciali Dei prouidentia futura posita esse inter obiecta, quæ voluit ipse Deus homines latere.

Negandam tamen non esse in hominibus illam naturalem diuinandi facultatem, ego censeo, quæ, ut dictum est, potest naturaliter homo aliquem euentum aut effectum futurum præsentire, aut præcognoscere, ac diuinare ex perfecta cognitione causæ talis effectus, vel signi talis significati; cum enim causa sic vel sic disposita maximam habeat connexionem cum tali, vel tali effectus, poterit quis naturali quodam discursu, seu naturali illatione vnum ex altero deducere, quod erit diuinare, si non respectu cognoscentis effectum in causa, vel in signo; saltem respectu alterius, cui effectus ille, vel euentus sit ignotus; & licet videatur necessarium cum sua causa connexus, cum tamen per alias causas, vel saltem per firmam causam illa causa sit impedibilis, ex hoc capite potest dici contingens. Cæterum alio modo admittere diuinationem naturaliter homini insitam omnino

nino à veritate alienum est, quem-
admodum etiam fidem adhibere a-
lijs diuinationibus artificiosis protfus

insanum est, licet concedamus inter
genera diuinationum non minus na-
turale, quam artificiale.

ANIMADVERSI O V. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Mentis Alienatione.

12

VI ex oraculis vaticinia non sine ratione reddita fuisse opinantur, eo præsertim fundamento inniuntur, quod in quibusdam locis, vbi Oracula fundebantur, poterat esse animus ab omnibus curis corporeis solutus, sicque magis aptus ad reddendas diuinationes; quod præsertim in antro Trophonij contigisse dicitur, cuius proprium erat mentem ita à sensibus amouere, atque abalienare, vt statim rerum futurarum, quæ consulebantur, fieret compos, easque consulentibus prænunciare posset; adstante præsertim benigno Veneris influxu, cuius astrum vatibus, & Sybillis dicebatur quammaximè fauere. Quæ tamen mentis alienationes, licet ab antiquis præstigiatoribus admisæ fuerint, à sapientioribus tamen semper irritæ perhibentur, qui tales vaticinandi furores præsertim in antris conceptos, vt Numinibus indignos omni æuo detestati sunt; ac præ cæteris Tullius 1. de diuin. furores illos vocat potius insanos, quam diuinos, cum in illis pars hominis princeps, quæ est mens, amitteretur, cui tamen

dicebantur potissimum Dij præsidere. Mitto hic reliqua sapientum testimonia oraculorum falsitatem abiurantia, ea præsertim ratione, quod in credentibus esset nimia stoliditas, ac rationis impotentia; in diuinatoribus verò nimia vafrities, atque fraudulentia; etenim hic potius philosophicis rationibus, quam autoritatibus pugnandum.

Ijs ergo potissimum rationibus oracula euertenda sunt, omnique fide indigna censenda; nam cum affirmet oraculorum Assertores creduli, inter quos Cardanus diuinationes factas esse in Pythia, & in Sybillis ex quodam violento tetra halitu, vel vapore animus vatis circumferente, qui cogeat lumine futurorum indito vaticinia proferre præsertim in antro, astro Venereo aptè etiam in Cælo disposito, ac collocato, non videtur aliqua ratione consistere, cur, aut qua vi animus ille vaticinatis posset ad fundenda vaticinia commoueri; & qua de causa eo temporis vaticinijs ipsis adstaret Venetis astrum; hæc enim omnia vt gratis ab ipsis prolata, gratis etiam & absq. villo negotio à nobis

13

bis

bis improbanda sunt; vbi enim ab ipsis figyentis agitur non est nobis argumentis agendum. Verum eo præfertim telo confodiendi sunt, quod aſſerant, non potuisse talia ab oraculis vaticinia fundi, nisi mens à sensibus abſtraheretur, itaut vaticinantes propè insanirent; si enim id necessarium fuisset, omnino superuacanea fuissent antra illa, in quibus animi vatum in diuinationes commouebatur; potuissent namque etiam extra antra illa inueniri ebrij, maniaci, ac phrenetici, qui ex mentis alienatione vaticinarentur; nec solum Trophonij antrum potuissent mentes, & animos submouere, sed etiam meconium, & cicuta. Adde nullam esse rationem, qua animus à corpore, atque à sensibus submotus vim illam vaticinandi possit acquirere, nisi futurorum species aquirat, quod tunc non conceditur; & cum vim illam nõ habuerit in corpore, & cum sensibus colligatus, neque potest illam obtinere extra corpus, seu alienatus à corpore; nulla enim perfectio, quæ sit animo indita à natura potest per corpus impediri, aut per sensus, cum corpus ipsum sit animi perfectio, & complementum,

14 Si verò confugiant ad Astrum Veneris, quod diuinationibus illis præſideat, vt vult Cardanus de rerum variet. non est perceptibile, cur astrum

illud futura illa reuelet tantum in antro Trophonij ex. gr. & non alibi, vel sine antro; nulla enim cogitatur ratio talis societatis aſtri Veneris cum illo antro, quodcunque sit; neq. constat adhuc, vnde habeat Veneris aſtrum, vt secreta, & futura prænoſcat. Adde quod si Virgo Apollini sacra diuinat, quia nata est Veneris aſtro in tali puncto existente, cum non & aliæ eodem momento natæ non poterunt diuinare? nam si solum cum Veneris aſtrum in tali est cæli puncto, & tali respectu ad alios planetas, & aſtra etiam fixa diuinationi fauet, tunc quotquot eo in instanti nascuntur, diuinatores erunt; quamdiu ergo uiuent hi, qui eo in puncto nati sunt, tamdiu diuinabunt, ac sine intermissione, quod tamen antiquis vaticinantibus non concedebatur, quibus non erat assidua diuinandi facultas. Denique ridiculum erat apud illos id quod agebatur, nam absque vilo respectu ad aſtrum Veneris, cum vates vnus ex illis interiret, vel vna Virgo Apollini sacra, statim altera substituebatur, quæ diuinaret, licet eadem generi non eſſet prædita; & hac fortasse ratione nugæ, & deliramenta Veterum agnoscens partim diuinationem ex oraculis admisit, partim verò irrisit, & irrisit potius vt Philosophus, quam vt Astrologus.

ANIMADVERSI O VI
PHILOSOPHICAIn Diuinationem ex Animi
Concitate.

15 **N**ON est id prætereundum in diuinatione, quod pertinet ad animi concitationem suapte natura diuinatoris; volere enim nonnulli Philosophorum animum ex sua natura omniscium esse, quod vel eiusdem sit naturæ cum Deo, vel particula sit Animæ mundi, quæ vbique præsens sit, nihilque sit rerum, quod ignoret; nam quamuis dicant animum non esse præsentem adhuc rebus ipsis, quæ nondum sunt, sed tantum futuræ, docent tamen præsentem esse earum causas, vel proximis, vel remotis, quæ continuata serie colligatur cum suis effectibus, sicque vt in seminibus vis inest earum rerum, quæ progignuntur, sic in causis conditæ sūt res omnes futuræ; ac propterea si concitetur animus in causarum contemplationem, aiunt, facile ex ipsa res omnes futuras innoscere posse. Vt verò fiat hæc animi concitatio ad diuinandum, docent, animum ipsum in corpore immersum, nec perinde ex corporis impedimento omnia peruidentem, peruidere tamen valentem, si remoueatur obex, abduci quoquo modo debere ab ipso corpore; aut vi alicuius morbi, quæ quasi emersionem à corpore molietur; quo mo-

do Aristoteles docet apud Cicer. 1. de diuinat. furentes, & melancholicos aliquid præsciens in animis habere, ac diuinum; aut phrenesi, & mania; aut aliqua alia ratione placidiorre, quæ se quasi abducatur, auoceturque à corpore, quod potissimum per somnum fieri opinabantur, in quo animus longè solutior est à corpore, quam in vigilia, ideoque magis apertus ad diuinandum. Atque ad hanc doctrinam pertinentur illi quoque accessisse, qui omni diuinatione in naturam Deorum relata, ab ipsis haustos, ac delibatos animos nostros esse putarunt, quorum Deorum cognitione pro ipsorum placito animi ad diuinandum excitarentur indita quadam interna commotione.

16 Verum hæc omnia, quæ de animi concitatione dicuntur ad diuinandum mera figmenta putanda sunt; quemadmodum nugæ sunt; & fabulæ antiquorum, quæ recensentur de Anima mundi, de particula diuinitatis animis impressa, & de alijs eiusmodi, quæ nulla ratione nituntur in sana philosophia, vt alibi fusè demonstratum est. Adde facta etiam ex Veterum erroribus omni suppositione de anima mundi, de animi Deorumq. cognitione, de furore diui-

In Diuin. ex Idear. Contemplatione. 11

diuinitus concitato, de alienatione à corpore quomodocunque facta, adhuc esset inuestiganda ratio, cur animus potius in vno statu concitetur, quam in alio, potius vno tempore, quam alio, & sic de cæteris; neque etiam facile discrimen inueniretur, cur potius ad quædam diuinanda futura concitaretur, & non ad alia, vel ad ad omnia, cum iam supponant isti Philosophi animum nostrum ex sua natura omniscium esse; quod sanè si esset, à diuinitate non recederet cum proprium solius Dei sit omnia scire,

& cuncta ex suis causis, imo ex se ipso præuidere; & licet interdum quidpiam ea ratione prædictum contigerit, non proinde, quod casu factum est, animi naturæ adscribendum est, qui ea tantum nouit, quorum vel acquisitas, vel inditas à Deo species habet; & certum est species omnium futurorum non habere, vt præter faciniores Philosophos fatentur Theologi omnes; vnde reiicienda omnino est hæc diuinatio ex animi concitatione.

ANIM·ADVERSIO VII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Idearum Contemplatione.

17 **RE**VTARVNT Academicorum non pauci, dum anima magis est à corpore soluta per quasdam inditas sibi rationes ideis respondentibus somnia quædam excitari, quæ diuinationem includerent ob nexum rationum illarum cum ideis Diuinæ menti conuenientibus; Imò quod hi tantum in somnijs contingere docuerunt, alij plures etiam extra somnum euenire crediderunt, cum possit anima pro libito etiam extrà somnum rationes illas inditas contemplari, ex quarum contemplatione ea dignoscantur etiam, quæ futura sunt, dummodo rationibus illis, seu ideis re-

spondeant; ea facta suppositione, quod sint animæ nostræ congenitæ omnium cognoscibilium idearum, seu rationes. Quæ doctrina non videtur ab ea recedere, quæ animum nostrum facit omniscium; nisi forte in eo discrepet, quod illi faciebant animum suapte natura omniscium, vt participem diuinæ substantiæ, isti verò faciunt omniscium ratione idearum congenitarum; qui tamen videretur esse omniscius per ipsos, sicut Deus, qui omnia ab ipsis dicitur scire per contemplationem idearum, siuè sint immanenter congenitæ, siuè exterius positæ, vt illas respiciat Deus ipse, quando aliquid vult operari.

18 Ad hanc evertendam, ac repellendam doctrinam ea satis essent, quæ congerit Arist. ubi Platonicas ideas oppugnat; cum enim ab ipso Aristotele figmentum Platicum vocentur idæ absq. vilo fundamento philosophico excogitatum, ficta quoque ea omnia putanda sunt, quæ ex ideis colliguntur; at præsertim, quæ spectant ad diuinationem, quæ etiam admissis ideis, nullo modo ex ipsarum sola contemplatione haberi posset. Primò, quia nulla posset assignari ratio, si per ipsas solas fieret diuination, cur potius vna, quam altera ad sui cognitionem nos excitet, cum eodem modo se habeant. Secundò, quia sequerentur eadem absurda, quæ allata sunt de Idolis emissis ab obiectis; essent namque & ipsæ actu infinitæ, vt potè omnium rerum cognoscibilem, quæ infinitæ sunt; essent summæ confusionis causa, quia posset simul contradictoria, & contraria cognosci; essent quoq. diuinationis impedimenta, quia dum euentum vnus rei re-

presentarent, posset simul oppositum representari eiusdem euentus; sicque vel nihil futurum diuinaretur, vel diuinarentur opposita. Tertio, quia idæ illæ animæ congenitæ, præter absurda, quæ afferrent, essent etiam formæ omninò superuacaneæ, cum omnis cognitio absq. illis formis haberi possit, quemadmodum de facto habetur apud Peripateticos omnes; satis enim est ad efficiendam cognitionem, vt formæ quædam intentionales, quæ à Philosophis species vocantur, vel emittantur ab obiectis, vel infundantur; positis verò illis ideis adhuc requirerentur species illæ determinantes potentias potius ad cognitionem vnus obiecti, quam alterius; nam idæ illæ, quæ æquè, ac simul essent in potentia, non possent ex se determinare potentiam, cum omnes æquè illam actuent; vnde aliquid aliud exigeretur; id verò, quod exigeretur, si esset species obiecti, ex se satis esset.

ANIMADVERSI O VIII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Idolorum effluxione.

19 **D**ICEBAT Democritus, & cum eo etiam Synesius Platicus à rebus omnibus tum præteritis, tum presentibus, tum futuris idola quædam, & simulachra perpetuò fluere,

quæ cum phantasticum spiritum, qui est illorum quasi speculum impingunt, cum excitant, & mentem ad sui contemplationem compellunt; sicq. omnium rerum diuinationem fieri; ac propterea dormientibus potius, quam vigi-

vigilantibus, & Ecstaticis potius, quã prudentibus, eiusmodi idola offerri, atque ex illis diuinationes immitti, ex eo præsertim, quod in hoc hominum genere animus sit à curis corporis magis solutus, ac segregatus; Quod verò hæc idola noctu potius, quam interdiu offerantur spiritui phantastico, & effluant ab obiectis, ea ratione cõtingere tradebat Democritus, quod noctu acr vt plurimum tranquillior sit & purior, adeoque magis aptus ad illa recipienda, atque in phantasiam transmittenda. Aristoteles verò, qui ferè in omnibus Democritum insectatur, in hac re videtur ambiguus, quod præsertim notauit Franciscus Sanch. lib. de diuinat. per somnum ad Arist. postquam enim docuit somnia naturaliter quandoque signa esse, quandoque etiam causas, quandoque neque signa, neque causas eorum, quæ fiunt, tandem in eo libro sub finem videtur ad Idola, & effluxiones Democriti accedere, aut ad dæmones, vt quidam putât, qui hominibus in somnis futurorum imagines obijciunt. Vtrum Aristoteles verè ista idola effluentia admiserit admodum Democriti adhuc controuersum est apud Commentatores; si tamen dicatur illa admisisse, iure est censura notandus, erroreque damnandus, vt Democritus ipse.

20 Absurdissimum itaque est in Philosophia eiusmodi idolorum effluxiones admittere eo modo, quo admittebat Democritus, vt fieri posset omnium rerum diuinatio; nulla enim ratione suaderi potest, quod aliquid actu effluere possit à re quæ actu non est; & cum futura, neque præterita

sint, licet fuerint, non possunt actu illa idola ex se ipsis emittere. Deinde si sic ab omnibus rebus emitterentur idola, caque ad illustrandum, aut excitandum phantasticum spiritum cuiuscunque peruenirent, sequeretur quod omnes essent vates & diuini, quod tamen non conceditur; quemadmodum etiam sequeretur, quod æquè omnino futura, præsentia, & præterita scire possent, quæ cum sint infinita, in cognitionem finitæ perfectionis cadere non possunt; supponuntur enim talia idola actualiter emitti ab omnibus obiectis, neque est maior ratio de vno, quam de alio. Adde denique ex his idolorum effluxionibus maximam in spiritu phantastico oriri confusionem, quæ etiam diuinationem impediret; si enim effluat idolum de hoc futuro contingenti, quod Byzantium diructur, & aliud idolum, quod Byzantium reedificabitur, deinde alia idola, quod secundò, & tertio id continget, longis tamen interuallis, cum æquè effluant eiusmodi idola destructionis, & constructionis, quid ex his poterit diuinari, quod sit euenturû? aut quæ temporum distinctio esse poterit, vt primò destruendam, deinde construendam, denique cuertendam illam ciuitatem insinuent? sed esto insinuent; si præcisè tempus destructionis non denotent, quid prodest hæc videre, quæ non contingent nostris temporibus? Denique si præterita, præsentia, & futura de se idola, & effluxiones mittût, vel impressum habent temporis characterem, quo res est, aut erit, vel nõ; si non habent, tanta erit in nobis confusio, vt futura pro præteritis, & vice versa

uerfa præterita pro futuris accipiamus; si habent, ergo non sunt pura idola, vt supponuntur, cum idoli proprium sit, vt sit simplex imago rei abque temporis nota. Quod si verborum, cogitationum, actionum, operumque, insuper & rerum permanentium, fluentium, orientium, occidentium, omni tempore, omni loco futurorum; omniumque hominum, brutorum, lapidum, plantarum, vrbium, domorum, omnium denique & quorumcunque entium fluxionibus sunt omnia repleta, quid quaeso in hoc chaos, in hac tanta rerum confusione poterit diuinari? Mihi quidem ne

cogitare etiam licet, vnde absurdum censeo in tam absurda doctrina diutius immorari. At id non est præmittendum, eiusmodi idolorum & similitudinum effluxiones eo præsertim admissas esse, vt facta quadam cû acre permixtione, & cum spiritibus animalium, vna cum ipsis spiritibus ad animam deferrentur, indeq. somnia consurgerent, in quibus volebant potissimum diuinationes fieri; hæ tamen idolorum effluxiones cumulatè fatis reijciuntur ab Aristot. in lib. de sensu, & sensili, quem in hac re opus est consulere.

ANIMADVERSI O I X. P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex Animorum egressu, & congressu.

21 **H**IERI animorum egressionem, & congressionem cum præsertim homines detinentur somno, tumq. animos ipsos vt diuinos origine, & immortales natura pro libito extra corpora egredientes, & cum alijs animis, ac spiritibus congregientes, & suo principio se se adiungentes posse facillè omnia futura diuinare, vel saltem quorundam scientiam expiscari, constans fuit multorum opinio, quos quidam Pythagoræos vocant, alij verò Academicos, id proprium vocantes animorum officium, quod corporis cura soluti, se se excitant ad

omnia cognoscenda, quorum semina ipsis ab initio indita sunt; cum tamen non assignent rationem, qua fiat in animis eiusmodi excitatio, neque cur potius quædam, quam alia futura prænoscant, ac diuinent, quod indicat eorum leuitatem in admittendo hoc animorum egressu, & congressu; videtur namque omnino somniare, dum admittunt in somnijs has animorum egressiones extra corpora, discursationes per aera, congressiones cum primo principio, & cum alijs spiritibus, reuersiones denique in sua corpora; quis enim est homo ille, cuius animus pro libito exire à corpore posset

posset, & id rursus reuerti? aut quæ esset illa hominis forma, quæ cum vellet absq. alio agente, posset suum subiectum deserere, æq. iterum absque alia actione illud amplectari? certe essent hæc omnia satis miranda in philosophia; idque esset in eorum errorem incidere, qui docuerunt posse hominem mori quotidie, ac regenerari, dum singulis diebus posset anima à corpore discedere, & iterum ad corpus redire. Quia hoc etiam esset animorum transmiratione quoquo modo cum Pythagoræis amplecti, vel in sententiam Platonis abire, qui docuit corpus nostrum esse animo tanquam carcerem constitutum, è quo tamen posset sponte, ac sapius euolare, quæ tamen à sanioribus Philosophis non probantur.

22

At neque quoad animorum congressionem videtur admittenda in hominibus diuinatio; nondum enim constat, quinam essent spiritus illi, cum quibus congresserentur animi, & ea, quæ scirent, inuicem communicarent, vt inde fieret futurorum alicui ex ipsis signorum, notorum tamen alijs diuinatio, si enim supponantur spiritus illi alijs animi humani, non est credendum eos plus sapere quoad futura, quam quod quisque sapit in se ipso; si supponantur Dæmones, iam

fatis dictum est eos quoque futura contingentia latere, nec quod ipsi latet, potest alijs patere; vnde ad summum in hac animorum congressione possent præsentia, ac præterita inuicem communicari, non futura, quorum in ipsis non adest scientia, quam sibi soli referuauit omnium conditor Deus, cuius, licet animus noster soboles, & propagio sit, non tamen propterea voluit in scientia futurorum æqualem habere; neque fas est vlllo modo, dum hic adhuc erramus, lumen illud ineffabile intueri, & eminens aspiciere, quo futura beatis panduntur, cum id ex peculiari priuilegio alicui tantum à Deo concedatur. Cum igitur certò ferè experimento constet, animos nostros nunquam corpus in vita deserere, quod patet, cum subito à somno excitamur, quod non contingeret, si animus à corpore longè distaret; neque per inane vagari, & cum alijs congregi ad hauriendam inde diuinationem, non est vlllo modo ex hoc doctrinæ fundamento admittenda in nobis futurorum diuinatio, etiam si hanc solummodo in somno contingere fateantur; cum eadem sint rationes diuinationem ex illa oppugnantes, siue in somno, siue extra somnum.

ANIMADVERSI O X. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Geniorum
dictamine.

23 **D**OCVERE quidam ex
Vetustissimis Philosophis
speziali quadam Deorum
prouisione factum esse,
vt cuiuslibet hominis animo lumen
quoddam inditum esset, quo dictan-
te homo iugiter dirigeretur ad opus;
quo suadente, bona tantum ample-
cteretur, quo denique reuelante ne-
dum presentia sciret, & præterita, sed
etiam futura; putabant namque intel-
lectuale in homine naturam nimium
fore defectibus obnoxiam, si paulò
brutorum perfectione excedens tan-
tummodo presentia dignosceret, ac
rimareur obiecta, sublata omnino fu-
turatorum cognitione. Quodnam ve-
rò esset hoc lumen, non facile expli-
cabant, nam plerique existimarunt
esse illustrationem quandam à Genio
cuiusque dato dimanantem, qua
etiam occulta, & obscura posset at-
tingere; Alij verò Genium ipsam
cuique adstantem, & iugiter quæ a-
genda, quæue cauenda essent edi-
ctantem voluere; Alij denique in ea
fuere sententia, vt nobis quidem ad-
essent aliqui puriores spiritus, quo-
rum tutela regeremur, sed præter ip-
sos nostris inesse animis lumen, quo
ventura præuideremus; sicque homi-
nes quoslibet, velut quidam diuinan-
di principijs insignitos, quidquid ab

æternitatis abyso præparauerint fata
posse præcognoscere; ita tamen vt
animas nobiliores illustriores quoq.
Genij tutarentur, adductis in exem-
plum Genijs magnorum illorum vi-
rorum Socratis, Pythagoræ, Pompilij,
Scipionis, Octauiani, & aliorum
plurium, qui fatalem quamdam, ac
omnino gloriosam sortiti sunt à Ge-
nijs nascendi, & agendi felicitatem.

At quidquid sit de varia Genio-24
rum doctrina, quæ fusè in dissertatio-
nibus allata est, siue, nimirum, Genij
sint quædam lumina animis innata, vt
vult Pythagoras, siue sint animi ipsi,
& indoles vniuscuiusque vt putat A-
puleius; siue sint boni, & mali demo-
nes ab initio ad hominum regimen
destinati, vt antiquis Ethnicis persua-
sum erat, non proinde admittendam
putamus ex Geniorum dictamine di-
uinationem, quæ ventura perlustret;
cum enim nihil à natura inseri homini
possit, quod facultatem, & vires ip-
sius naturæ superexcellat, certum est
neque potuisse à natura infundi ho-
minibus lumen, quo futura dignosce-
rent, cum futurorum notitia, vt sæpius
dictum est, sit impar cuiuscunque fa-
cultati, quæ à natura proueniat; Si
verò lumen illud aliquid esse supra
naturam cuiuscunque contenderetur,
quatenus à primo rerum conditore
indi-

inditum esset ad mala præcaueda, atque ad bona prosequenda; iam non amplius Genius vocandus esset, scilicet ipsi naturæ congenitum ad opera naturæ perficienda; præterquamquod gratis alsereretur tale lumen esse aliquid super naturam, cum ipsa natura, ut aliquid debitum exposceretur; Si denique Genij putarentur Dæmones esse, quid futuri possent nobis suggerere dæmones, quod ipsi ignorarent? neque enim ut toties dictum est futura contingentia vniuersè possunt dæ-

mones attingere, & quæ ipsi diuinare non possunt, neque alij possunt, excitato in ipsis spiritu vaticino, reuelare. Quare fabulosa omnino ea putanda sunt, quæ diu sensere Ethnici de adstantibus cuique Genijs, atque de eorum dictamine, si intelligantur ea à Deo, vel à natura data esse ad diuinandum; ac denique hæc quoque res ita claudenda est, ut non sit tanquam certa diuinationo admittenda ex ijs, nimirum ex Genijs, qui adhuc apud Philosophos ipsos incerti sunt.

ANIMADVERSI O XI.
PHILOSOPHICA
In Diuinationem ex intelligentiarum afflatu.

25 RABES olim magni nominis Philosophi, inter quos non ima tenet Auienna existimarunt Intelligentias miro nexu inter se, & cum primo principio ita esse colligatas, ut cunctæ ordine aliquo penderent à Deo, adeo ut Deus se intelligens produceret primam Intelligentiam, quæ prima Intelligentia, ut intelligens primum principium, produceret secundam ex nihilo, ut verò intelligens se produceret animam sui orbis, & mediante anima orbem; pariter secunda Intelligentia, ut intelligens primam, crearet tertiam, ut intelligens se produceret animam sui orbis, & ea mediante orbem; id ipsum de cæteris affirmabant usque ad postremam, quæ postrema Intelligentia comprehendens primū prin-

cipiū, produceret immediate intellectum agentem, & materiā primā; intellectus verò agens apprehendens primū principiū, produceret animas rationis compotes numero multiplicatas, quæ materiæ iunctæ producerent cæteras animas, & formas mortaliū, quæ forme singula constituerent cōposita, sicque absolueretur omnium corporū productio, & perfectio, quasi per quamdā in solubilem concatenationē, qua cuncta à primo usque ad vltimum essent colligata, & per quā omnia ascenderent, ac descenderent, cuius etiam virtute animæ nostræ possent de omnibus diuinare, quas primæ illæ intelligentiæ intelligenter adhibito ministerio intellectus agentis, ne dum præsentium, sed etiam futurorum imagines in anima excitantis; sicque Intelligentiarum ope-

C fierent

fierent in nobis de futuris diuinationes. Hæc habet Auicenna magnæ authoritatis vir inter Arabes 9. Met. cap. 4.

26 In quibus tamen acriter redarguitur ab omnibus ferè Philosophis, vt potè malè sentiens de Intelligentiarum productione, cum solus Deus ille sit, qui creare valeat; nec fortassè possit tale creandi munus, vt pleriq. opinantur, Intelligentijs, quantumuis perfectissimis conferre, ex eo quod in creatione virtus infinita exigatur ad suppleendam infinitam distantiam inter esse, & non esse. Sed quidquid sit de Auicenna, cuius mos semper fuit à sanioribus Philosophis recedere, Arabum doctrina, vt plura continens absurda, prout spectat ad diuinationem, omnino reijcienda sit; si quidem supponit animam cæli præditam virtute sentiendi, & imaginandi, quod falsissimum est, cum in cælo non inueniatur anima ab Intelligentia distincta, nec debent multiplicari entia absque necessitate; vnde sequitur etiam falsum esse animam nostram accipere vim diuinandi ab anima cæli medio intellectu agente, & ab Intelligentijs animæ superioribus, cū ipsæ quoque careant hac virtute quoad futura quædam contingentia, omnino ipsi ignota; non enim possent accipere animæ nostræ ab Intelligentijs, nisi quod ipsæ dare possent; nullo autem modo possunt dare intelligentiam futurorum, qua ipsæ carent vniuersè loquendo. Addo esse Arabibus reddendam rationem, quare ab intelle-

ctu agente horum futurorum potiùs imàgines, & diuinationes excitentur, quam aliorum; si enim assererent id fieri munere Idecarum, iam inciderent in opinionem Platoniorum, quæ supra reiecta est; si verò per aliquid aliud, id esset assignandum, & essent adhuc ipsis plures difficultates soluendæ.

27 Modus verò, quo eiusmodi diuinationes excitarentur ab Intelligentijs in anima nostra adhuc improbabilis est, nam volunt Intelligentias, quas formas mundi apellant, nedum adstare cælo, sed etiam illi perfectionem impertiri; & insuper virtutem quamdam, quasi lumen per vniuersum effundere, quæ virtus, cum sit efficiens omnium attentium ad illam Intelligentiam, & orbem eius, dicitur ea omnia in se continere; hæc eadem virtus præsertim in animam rationalem dicitur effundi, quæ illi Intelligentiæ sit affinis, eaq. est, quæ futura patrefacit. Improbabilis inquam est eiusmodi explicandi modus, cum non explicetur, quid sit illa virtus ab Intelligentia anima infusa, cum enim deberet esse incorporea, non pendēs à materia, vel esset aliqua alia Intelligentia, & sic daretur progressus in infinitum, vel alia substantia spiritalis vt ipsa anima, quæ tamen ab Intelligentia fieri nequaquam potest. Igitur admissa diuinatione ex Intelligentijs, non ità facillè percipi potest, quomodo talis diuinatio contingat; Et quod captu difficillimum est, quasi ad impossibilitatem accedit.

ANIMADVERSI O XII
PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Dæmonum
intelligentia.

28 **R**ISTOTELES, qui Dæmonas aperte asserere, nec negare ausus est, non ueretur tamen sæpe sapius illud Dæmonium vocare, quod diuinum est, seu, quod vim aliquam diuinandi habet; siue id habeat, quatenus sint etiam Dæmones diuinæ substantiæ particulæ, ut quidam errore decepti uoluerunt, siue, quod sint particulæ animæ mundanæ, quæ cum omnibus insit rebus præsentibus, præteritis, & futuris, uideatur posse omnia illa cognoscere, qui tamen etiam fuit Veterum Philosophorum palmaris error. At quidquid sit de eiusmodi Antiquorum erroribus, apud quos constabat Dæmones, & Cacodæmones esse, præsertim apud Platonicos, nos, quibus diuini Euangelij, & sacræ Scripturæ ueritas illuxit, licet fide teneamus inconcussa Dæmones esse, non proinde absolute omnium rerum diuinatores facimus; fueruntque semper Veterum præstigiola signa illa, quibus artē diuinandi dæmonibus tribuebant; possunt namque Dæmones indito quodā diuinitus naturæ lumine multa naturalia scire, præsentire, atque etiam prædicere; sed omnes omnino cōtingentes effectus nulla ratione possunt, licet eos acriori quodam ingenio, ac ratio-

ne cōiectent; quo fit, ut quoties putamus aliquid per dæmones reuelari, si necessariā inter causas, & effectus naturæ connexionem excedat, semper suspectū, imo prorsus incredibile nobis habendū sit; licet plura experimenta testentur sæpè uera etiā à dæmonibus fuisse prænunciata, quod casu tantum factum esse potuit, uel ex solertiori quadam coniectura, & industria absque uilla ipsius euentus certitudine; unde eos omnes deceptos credere fas est, qui tantam dæmoni adhibent fidē circa futuros euentus, quantum ipsi diuinæ reuelationi adhiberent, si illius compotes essent.

Nequeunt ergo dæmones uniuersè diuinare, neque omnes futuros euentus prænunciare, cum id neque obtineant à suæ naturæ perfectione, neque ab indito supra naturam diuinitus lumine; licet enim sint ipsi congeniti omnium rerum naturalium species, illæ tamen ea sola repræsentant obiecta, quæ præsentiam habent, uel iam habuerunt, nisi dicantur quoddam præsentia genus etiā illa obiecta obtinere, quæ necessariò connectuntur cum suis causis tali, uel tali modo ad operandū dispositis; tunc enim quod respectu nostri ignotū est, cum nobis desit etiā illarū causarū cognitio, potest esse

Dæmonibus notum, atq. ab ipsis præ-
 nunciari potest, vnde sunt futuri Eg-
 clypsus ortus siderum, & cætera eius-
 modi, quæ ex rata dispositione, con-
 stantique corporum cælestium motu
 dependent. Cæterum reliquos con-
 tingentes effectus, quos voluit Deus
 ex sua providentia latere, licet sint
 intra ordinem naturæ, nullo pacto dæ-
 mones præscire possunt; dicuntur enim
 esse obiecta illa, si non supra ordinem
 naturæ, saltem præter ordinem ipsius
 naturæ, atq. adeo dæmonum cogni-
 tionem dicuntur excedere. Neque
 ex eo, quod concedantur Dæmoni-
 bus species rerum naturalium ab ini-
 tio congenitæ, concedi debet futuro-
 rum omnium cognitio; supposito nã-
 que quod habeant Dæmones eiusmodi

di species rerum pro eo tempore, quo
 futura sunt exitura, vel quo Deus vo-
 luerit illa ipsis revelare, nõ eas tamen
 habent representantes pro omni tem-
 pore, vel defectu existentie obiecto-
 rum, vel defectu diuinæ voluntatis,
 quæ non vult ea Dæmonibus innotescere.
 Quapropter licet datæ fuissent ipsis etiam species ad occulta, &
 arcana cordium cognoscenda, cum
 acti sunt, nequirent tamen illa obiecta
 repræsentare, nisi quando vellet
 Deus; idque ex eo præsertim, quod
 tale obiectorum genus, licet non sit
 supra cognitionem Dæmonum, est
 tamen præter eorundem cognitio-
 nem; quod pari modo de Angelis di-
 cendum est.

ANIMADVERSI O XIII P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex Influentijs Cælorum.

30 **PHILOSOPHORVM** quamplurimi non valentes
 apertas causas multo-
 rum effectuum in cælis in-
 uenire, ad influentias quasdam occul-
 tas confugere, in hac re Astrologis fe-
 rè omnibus adhærentes, qui cum om-
 nes euentus, liberos etiam, & fortui-
 tos cælis adscribant, nec tamen con-
 fiteri satis de illorum causis, virtutes
 quasdam inter astra latentes produxe-
 re, quas eorum omnium causas sine

hæsitacione compellant; opinantes
 etiam ex eiusmodi causis, & virtuti-
 bus, quamuis ipsis ignotis, posse om-
 nia ventura prædici, ac diuinari. At
 quidquid sit, an præter lumen, & mo-
 tum sint in cælis admittendæ virtutes,
 seu influentiæ illæ occultæ (quod ta-
 men pleriq. etiam Philosophorum,
 & Astrologorû negant, putantes pro
 omnibus sublunariis effectibus lu-
 men cælorum satis esse, in quo vis ea-
 rum omnium virtutum esse potest)
 malè

malè semper arguitur ex illis certos euentus, & effectus posse diuinari; cum enim virtutes illæ ne dum essentia, sed etiam existentia suæ incertitudinem patiantur, non videtur sufficiens ratio suppetere, quomodo ex illis virtutibus, & influentijs occultis certi, ac notissimi deducantur effectus. Adde ex alio capite impossibile esse diuinationem futurorum ex influentijs illis occultis, cum enim influentia occultæ sint eiusdem omnino rationis in cælo, ac influentia Philosophis, & Astrologis notæ, si ex notis non licet diuinare, neque licebit ex occultis; coque magis diuinandi ratio, vel ars aberrabit, quod nulla deur virtutum occultarum notitia, quæ sit certa. Præterquamquod virtutes illæ occultæ deberent esse maioris efficacitatis, quam virtutes cælorum, quæ cognoscuntur, vt sunt lumen, motus, calor, & aliæ eiusmodi; ex illa autem maiori in agendo efficacia debent magis cognosci, non solum in effectibus, sed etiam in se ipsis. Denique cum futura, quæ vt plurimum prædicantur ex influentijs cælorum, eorum actiuitatem, ac sphaeram excedant, nulla ratione poterunt in ipsorum virtute contineri.

31 Quod si dicant Astrologi occultas cælorum influentias esse necessariò admittendas vt explicetur modus, quo cæli ipsi agunt in viscera terræ, vbi

mineralia producunt; quò tamen non potest pertingere lumen, neque calor, neque aliqua alia huiusmodi qualitas; ac propterea, si admittuntur virtutes occultæ progignentes effectus notissimos in rebus omnino naturalibus, admitti etiam debere quoad effectus liberos, ac fortuitos, ita vt possint ex illis faciliè prævideri: Dicitis Astrologorum in hac re respondendum est, quam longissimum esse discrimen de effectibus purè naturalibus à cælo productis, ac de effectibus liberis contingentibus, aut merè fortuitis, possunt namque tales effectus naturales in virtute cælorum contineri quæcumque sit, & satis est, quod à Philosophis determinetur siue sit lumen, siue calor, siue aliquid aliud; eo namque ipso, quod est determinata à Philosophis, non dicitur ampliùs virtus ipsis ignota, aut occulta; & hæc quæcumque sit, potens est illos effectus, nedum continere, sed etiam progignere; quod tamen affirmare non licet de effectibus liberis, & contingentibus futuris, qui semper virtutem illius causæ excedunt; quæ ab Astrologis statuatur in cælo; & hinc est, quod ritè, ac physicè ratiocinantes, nequeant certas ducere diuinationes ex cælorum influentijs, siue notæ sint, & omnibus aperta, siue ignotæ, & occultæ.

ANIMADVERSI O XIV.

PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Constellationibus Cælorum.

32

O contendunt Astrologi futura diuinari posse ex cælorum constellationibus, quod constellationes ipsæ, licet effectus futuros præueniant, eos tamen possint indicare, vel continere pro eo tempore, quo res ipsæ statum futurationis ingrediuntur; potest namque signum virtuale, & virtualis causa relationem habere ad suum effectum, & significatum in potentia, licet actu nõ sint effectus ipsi, aut significata; quemadmodum enim causa actu agens exposcit terminum suæ actionis in actu; ita causa potens tantum agere terminum requirit suæ potentie actiue in potentia; hancque ratione conantur tueri, quomodo ex constellationibus, saltem tanquam ex causis, & signis possint effectus contingentes futuri præuideri etiam antequam sint. Quam doctrinam ego quoque censeo non solum ab Astrologis, sed etiam à Philosophis esse admittendam, cum nulla sit ex hac parte difficultas. Sed id, quod haud facillè percipitur à Philosophis illud est, quomodo possit causa, vel signum quoquo modo causare, aut significare, quando actu non sunt; & hoc est quod multum facessit negotij in philosophia; cum enim ad-

ueniunt illa futura, quæ talia sunt, quia à talibus prodeunt constellationibus, iam constellationes ipsæ euanescere, & transactæ supponuntur; quomodo ergo tunc erunt illi effectus, vel significata sine suis causis, & sine suis signis? Causa namque, quæ præcessit, & amplius non est, non potest producere effectum de præsentibus, præsertim cum nouè semper constellationes adueniant, sæpè contrariæ, vel saltem admodum diuersæ à præteritis; in quæ etiam re Picus Mirand. deridet Astrologos, quod cælorum influxus, & constellationes, tunc velint esse magis efficaces, cum non sunt.

Id verò, quod quidam proferunt recentiores Astrologi ad tuendos constellationum influxus etiam in effectus non præsentibus, vel non præsentibus ipsis constellationibus; nimirum, quod non sit necesse vt perseuerent constellationes post emissos influxus; sed solum quod sit opus, vt perseuerent effectus ipsi cum esse, & conditionibus receptis ab illis transactis constellationibus, mihi omnino videtur ineptum atq. à veritate alienum, cum omnino imperceptibile sit effectus recipere suum esse non existentibus suis causis, aut existentibus causis in illis effectus præuideri, qui tunc non

non

non sunt, & qui varijs, & varijs constellationibus, quæ continuò mutantur, obnoxij sunt; ex quo necesse esset affirmare, quod si ex existentibus constellationibus possent effectus nõ existentes prævideri, possent pro ipsarum constellationum varietate, quæ fit singulis momentis, & ipsi varij &

varijs prævideri, & ita nulla de ipsis sequeretur diuinationo certa. Quod præsertim asserendum est de futuris, & successivis accidentibus, quæ pendunt à momentanea natalis constellatione, in quibus maximè decipiuntur Astrologi rationibus suprapositis.

ANIMADVERSI O X V. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex efficientia Siderum.

34 eo præsertim Astrologi in suis diuinationibus sibi fidem conciliare nituntur, quod omnibus in confesso est, sidera nimirum non mera signa esse, sed causas quoque physicas plurimorum effectuum, & ideo sidera ipsa æquè suam causalitatem exercere in omnes euentus etiam liberos, & fortuitos, quos se iactant prævidere; putant namque omnibus factis notum, ac compertum esse non frustrà res inferiores esse superioribus subiectas, cum ab ipsis adeò aperte focentur, moueantur, regantur; Solem siquidem esse causam lucis, & caloris, accessuque, ac recessu suo inducere seriem, ac vicissitudinem temporis anni, procreare plantas, & animalia; specialiterq. hominem generare cum homine; ex terra excitare vapores, vt concresecant in aquam, abeant in ventos, & id genus alia, ne-

mo est, qui ambigat. Lunam similiter & complere, & vacuare conchyliis, ossaq. animalium; plurimùm posse in res omnes humefcentes, ac in mare potissimùm, cuius accessus, & recessus ad eius motum dicitur contemperari, nemo vertit in dubium. Dari denique alias quamplures cæli influentias, quibus reliqua quoque astra suas in hæc inferiora exerunt vires, certum est apud omnes: Atque ex his, quæ nemo fortassis inficiabitur, colligunt Astrologi esse admittendam etiam in cæteris rebus siderum efficientiam, & ex illa licere de omnibus fortuitis euentibus diuinare, cum contineantur in siderum virtute, tãquam in virtute suarum causarum; quippe, inquiunt, cum astra otiosa esse non valeant, & euentus illi non ad alias causas, quàm ad sidera referri possint, sequitur benè posse ex astris ipsis à longè dignosci.

At

35 At in hac re ea videntur Astrologi connectere, quæ nulla, neque experientia, neque ratio probare potest; mirumque est Astrologos sæpè viros graues, & Philosophos, qui rationem profitentur turpiter, probati in pueriles nugas, & anilia deliramenta; cum turpissimum sit in philosophia ex specioso antecedente elicere consequens absque vi vlla consequutionis; nam licet ratione, & experientia probetur Solem variare tempestates, Lunam implere conchyliam, & quæ sunt alia eiusmodi ab alijs astris effici, non probatur tamen euentus omnes fortuitos haberi à signis Zodiaci eiusq. gradibus, aut à sideribus, cum nulla ratio ostendat tales effectus ad sidera pertinere tanquam ad causas, cum id tantum ex se habeat vnumquodq. sidus, vt lucidum sit, vt pro suæ lucis modulo luceat, calefaciat, & agat omne aliud, quod ex eiusmodi luce, ac calore promanare potest, nulla in ipsis sideribus deprehensa virtute, quæ ad effectus se extēdat, qui sint extra vim causandi in ipsis positam; Ex qua mala illatione, quam faciunt Astrologi ex bono antecedente reprehenduntur apud Philosophos communiter versus illi diuinatorij, in quibus licet ex suis causis quidam diuinētur effectus, non tamen euentus omnes, qui in illis recensentur, bene diuinantur, quod facillè consideranti patebit

Rorida si nubes confuserit Iridis arcum

Pacatum mundo federe Numen erit.

Si micet è Cælo lampas, fax, lancea, trabesque

Feruebit logo tempore teri a nimis.

Si rugiat tonitru, transcendent fluminaripas

Et nante infaustu fluctibus aquor erit

Insonet horrificum, siue intremat indyctatellus

Exul erit pietas, exul & ipsa fides.

Si glacies gelidas condenset saxea lymphas

Parturiet sobolem femina quaque marem

nihil enim habent connexionis spiritualia cum corporeis, atque animata cum rebus inanimis, quæ tamen ex illis portenduntur.

36 Adde sidera, cū sint generales solummodo causa respectu horum inferiorum, potestatem rationem, vt determinatio singularis cuiusq. effectus ad singularem aliquam causam, quæ in his inferioribus sit, non ad sidera ipsa referatur; hæc verò singularis causa non agnoscitur ab Astrologis; vnde omnino præter rationem est, dicere vbi plures alicuius effectus sunt cause, sine quibus omnibus concurrentibus sequuturus effectus non est, sufficere, vt earum vnica noscatur, quo de futuratione effectus pronunciare liceat; maximè cum sint plures effectus, qui vel nullam, vel saltem non ita manifestam dependentiam habeant à sideribus; ac propterea saltem in his postulabit ratio, vt potius causæ inferiores agnoscantur, quam vt ad sidera confugiamus; dato enim, quod cælum, & sidera sint complurium effectuum causæ, inferiores tamen causæ speciales sunt, & ideo ab ipsis specialiores influxus expectandi sunt, cum ad illas tantum pertineat, vt hi effectus in indi-

indiuiduo; scilicet hic & nunc, hoc, & non alio modo contingant; Cælum namque absque illis nihil producere posset, cum influxum suum earum dispositionibus attemperet; & idèò minus philosophicè loquuntur illi, qui

nihil aliud putant esse causas inferiores, quam instrumenta cæli, cum & ipsæ reuera habeant suas virtutes agendi speciales, quales instrumentis non cõpetunt; ipsæq. sunt potius, quæ vtuntur cæli viribus, tanquã instrumentis.

ANIMADVERSIÒ XVI.

PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex significatione Siderum.

37 **I**n inspectis sideribus, tanquam ex signis in cælo ad diuinandum cõstitutis ita fidenter suas prænotiones ferunt Astrologi, vt nihil verius esse putent, quã quod ipsi prædicunt astra significare, siue id sit circa aereas varietates, vt sunt frigora, æstus, venti, pluuiæ, & similia, siue sint circa hominũ fortunas, coniugia, liberos, dignitates, & amicos; cum tamen id etiam vt Philosophi nosse deberent, quod si quid parere valet notitiam cuiuspiam effectus futuri, id debere esse illius, vel causam necessariã, seu qua posita talis effectus semper fiat; vel signũ necessarium, seu quo posito talis effectus semper sequatur; eo modo quo Sol quoties accedit ad vernum æquinoctium, flores dicitur in arboribus creare, & quoties aurora ad orientẽ conspicitur, succedentem mox Solem dicitur habere; & idèò facile est prænosce, dum trãsigimus hyemem, proximo vere flores futuros, & dũ versamur in aurora, exoriturum breui Solem, illud ob causã, istud ob signi manifestã necessitatem. Quod si nulla talis necessi-

tas sit, sed vel causa, & signum aliquãdo sint absq. eiusmodi effectus; vel effectus aliquando absq. causa, atq. signo eiusmodi, perspicuũ est incertam omnino prænotionẽ esse, etiamsi plures fuerint obseruationes, quæ probet eiusmodi causã, vel signũ crebrius cõiungi cũ hoc effectũ, quam cum alio. Neque hoc loci examinandum venit, an à supremo naturæ cõditore potuerint sidera in signa omnium agendorum, vel futurorũ constitui; satis namq. est de facto sidera, quæ ab Astrologis signa futurorum cõsentur, ea significare nõ posse, cum desit requisita connexionis necessitas inter signum, ac rem significatam; dato namq. quod Deus voluisset sidera esse signa omnium futurorum, non proinde illorũ significatio omnib' innotuisset, præsertim si futura fuisset ex natura sua libera, & occulta; quod patet in Angelis ipsis, qui licet per quosdã Theologos loquantur per signa, per alios medijs speciebus, per alios alijs varijs eiusmodi modis, nõ possunt tamen Angeli per sola illa indita signa loqui, vel aliorũ cõceptus intelligere, nisi volentes loqui, liberè

D velint

26 Animaduersiono XVII. Philosophica

velint manifestare; vnde fit, quod etiam admissis sideribus in Cælo tamquam signis futurorum, futura tamen si libera sunt, aut alio modo occulta, debeant vterius manifestari; Idque in eorum gratiam dictum est, qui signa omnium rerum dant in cælo, absque eo quod res omnes manifestari possint.

38 Quæcunq; igitur sit actio siderum, vel illorum significatio; non propterea ex ipsis fas est diuinare futura, cū & ipsa actio, & ipsa quoq; significatio ad summum generalis sit, non specialis; quemadmodū enim sola causa vniuersalis non potest continere omnes rationes, & conditiones agendi, quas habent causæ particulares, ita signum vniuersale non potest nisi aliquid in vniuersum significare. Addo, quod si sidera possent omnia futura significare, possent etiam illa omnia tanquam

causæ continere, cū non sit potior ratio de continentia, quam de significatione, deberent siquidē continere saltem in significando illas omnes loci, temporis, agentium cōditiones, quas præ se ferunt res significatæ; quod capto difficillimum est in philosophia, cum plures ex illis conditionibus sint ad placitum agentium vel merè libera, vel merè contingentia, & quod esse non potest, potest etiam non significari; vnde haberetur in terminis cōtradictio; signa namq; vt naturalia, & vniuersalia non possent omnia non significare; ex alia parte res significatæ; quia libera, & contingentes possent non significari; Impossibile autem est dari relationem in quocunq; genere sine termino relationis; quidquid ego ipse alibi docuerim in Scholis præsertim de relatione transcendentali.

ANIMADVERSI O XVII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex efficacia Eclipsium.

39 **PR**IMORVM luminum deliquia, aliorumq; astrorum obumbrationes quomodocunq; prouenientes materiā ad diuinandū de futuris euentibus omni tēpore suppeditasse, satis omnibus notū est; quia eiusmodi obtenebrationes fuisse hominibus summorum calamitatū præfagia nemo potest inficiari, cū experimentis pluribus constet, ac diuturna temporū obseruatione nūquam innoxie Solē suā faciē

abscondisse Lunæ interuētū contactā, vel iacturā sui luminis Lunā ex umbra terræ fuisse perpessā sine pernicie; cōspicuis enim admodū se se declararūt effectibus luminū deliquia, quæ varijs tēporibus inciderunt, vel tota Luna in terræ umbrā deuoluta, vel magna Solis parte Lunę opacitate infuscata; nec aliud magis suadere nituntur Astrologi, quā magnas calamitates per Eclipses hominibus imminere, atq; portendi; quod, licet præsertim affir-

ment

ment de potioribus Solis, & Lunæ Eclipsibus, confirmant tamen etiam de alijs, tam inerrantium quam errantiũ stellarum obnubilationibus, cum perspicuum sit posse etiã inerrantes stellas à Planetis occultari, licet ipsæ, nec possint se inuicem, neq. planetas occultare; quemadmodum in ipsis quoque planetis illi inferiores oportet sint, & superioribus subtercurrant, qui sunt illos occultaturi; non dicuntur propriè Stellæ Eclipsim pati à Sole, cur radijs eius occultantur, cum proprij Eclipses illi tantum sint, in quibus tam Luna, quam quælibet inferior stella superiorem tegere potest. Ex his itaq. siderum Eclipsibus, quicunq. sint, varia malorum portenta omni tempore ducta sunt, ita vt nemo in cælum suspicere posset, quin spectata astrorum infuscatione, sibi meritorum tenebras inde compararet.

40 At licet fortasse hoc triste ex Eclipsibus diuinandi genus plura experimenta suadeant, quatenus longa euentuum ad Eclipses consecutorum obseruatione deprehensum sit, clades, interitus, pestilentias, aliaque id genus calamitates ad orbis exitium fuisse profusas, ex hoc tamẽ nil aliud colligi potest certò, nisi mala post Eclipses in orbem aduentasse, non verò ex Eclipsibus pullasse; multa namque cõcedunt etiam Philosophi euenire post alia, non tamen ex alijs tanquam ex causis, neque tanquam ex signis, quæ intrinsecam habeant ad significata correlationem; neque enim vlla ratio philosophica suadere potest, cur portentosa faciant Astrologi siderum deliquia, cur singulares casus, euentaq. tristia præire affirmant, cum

neq. contra vtitatum naturæ cursum, neque insueta, ac minus ordinaria ratione Eclipses ipsos constet accidere; Luna quippe non proprio, sed composito à Sole refulgens lumine, non potest non illo exui, ac priuari, cum à regione Solis facta caligine circumfunditur, & obuoluitur terra ipsa soliditate sua arcente, atque excludente Solis radios à Lunæ contactu; nec sui occultationem euitare Sol potest, si Luna sibi directè in eodẽ puncto subtenfa, nostrisque opposita oculis excipiat, ac repellat sursum demissos ex alto radios; quod verò contingit constanti quadam motuum naturalium lege, portentum esse non potest, neq. ex eo tanquam ex infausto signo præter naturam dato licet malum ominari, cum ipsum nec sit in natura malum. Adde reliqua serè omnia sidera, vt scitè notauit Casædus in philosophia Epicuri suos Eclipses pati, quos tamẽ non æquè portentosos faciunt Astrologi diuinatores. Quos si infausti euentus ideo Eclipsibus adscribuntur, quod corpora inferiora consuetis orbita illuminationibus faciliè fatiscant, fiantque prauis statim obnoxia malorum incursionibus; id ad summum esset admittendum pro illo modico tempore, quo benignis illis luminum influxibus carent elementaris regio, nõ pro reliquo temporis tractu, quem designant Astrologi pro Eclipsium effectibus, remotis enim causis, statim essent effectus remouendi, quod tamen nolunt Astrologi, malorum durationem longius extendentes, quam durationem Eclipsium, duos menses vt plurimum Eclipsi Lunari præscribentes, duos verò annos Eclipsi Solari.

ANIMADVERSI O XVIII.

PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Eclipsium Duratione.

41 **VID QUID** in Eclipsibus accidit, cum iuxta leges naturæ contingat, nihil præter naturam portendere, aut præſagire poteſt, quod de ipſa Eclipsium duratione affirmare licet, ex qua magis, aut minus extenſa ſolent Aſtologi extenſiores, aut inextenſiores effectus prænotare; nihil enim aliud ex luminis priuatione contingere poteſt in ſublunaribus, quam eorum effectuum priuatione, qui per ipſum lumen habentur, & hæc tamquam effectus ex ſua cauſa prænotari poteſt; cætera verò, quæ prædicuntur, aut prænunciantur, omnino nugatoria ſunt. Quod verò naturale ſit quidquid in Eclipsibus contingit, cõſtat ſatis ex naturali methodo, qua ſiunt Eclipses ipſæ, eripitur enim alterutriuſ luminis ſplendor oculis noſtris, quotieſcunq. circa ſuarum Abſidum commiſſuras cocunt, vel inter ſe opponuntur; tam certò, tamque neceſſariò, vt ſex menſium interuallo alterutruſ vni terræ tractui bis adimi poſſe, & ratio ſuadeat, & experimento compertum ſit. Similiter naturæ lege ſtatutum eſt, vt Lunæ defectus nũquam accidat, niſi in plenilunio, Solis verò, niſi in nouilunio, dum illic nempe Sol, & Luna opponuntur è diam-

tro; Terra autem media intercipitur, quæ umbra ſua lumen Lunæ à Sole acceptum hebetare poſſit; hic Sol, & Luna ſic cocunt in eandem cum terra lineam, vt Luna interpoſita vices rependat, ac luce Solis orbare terram valeat. Deinde non quouis plenilunio, ſeu nouilunio defectus illi contingunt luminum, verum ſexto proximè menſe ſolum redeunt, quia nimirum orbita Lunæ Eclipticam ſecat duobus ſolum in punctis, ſeu modis, quos caput, & caudam Draconis appellant, & in quibus neceſſe eſt Sol, & Luna ſint, vt certè proximè, vt Eclipsis fiat, & in diſtinctis quidem, ſeu oppoſitis, vt fiat Lunarum, in eodem verò, vt fiat Solarum; aliàs quippe Luna habente latitudinem, & diſtantiam ab Ecliptica, aut umbra terræ ipſam non attingit, aut umbra illius terram præterit. Quare & cum Sol, niſi bis in anno eſſe in nodis illis queat, non poteſt Luna defectum paſſa, niſi ſexto menſe redeunte iterato deficere; neque Sol ſimiliter; niſi quod vbi Eclipsis Lunæ in ipſo met nodo contingit, poteſt Sol in nouilunio tam antecedenti ad nodum accedens, quam in conſequenti ab ipſo met recedens leuiſſimum pati deliquium, vt poteſt Lunæ margine margini eius ſubter currente; & aliquan-

do quidem contingit, vt nulla toto anno sit Lunæ Eclipsis, si nempe duo sint nouilunia centraliter Ecliptica; at frequens est tamen, vt vna, sæpius etiã duæ contingant, quatenus per quàm crebrò contingit, vt aliquantò ante, aut post nodorum nouilunium sit, atque ea ratione non potest, quod plenilunium, vel præcedit, vel sequitur, Eclipticum non esse. Ad Solem verò quod spectat, vix vllus est annus, quo non alicubi terrarum bis, aliquãdo etiam ter, Eclipsim patiat; dico alicubi terrarum, nam respectu quidem alicuius determinati terræ loci pauciores fieri Solis, quam Lunæ Eclipses manifestum est.

42 Ex quibus periodicis temporibus, ac statutis naturæ cursibus fit, vt tamer si aliæ fingi possint causæ, quæ Luminaribus officiant, eaque extinguat, ipsa tamen res clamare videtur, nihil esse necesse causas alias ad diuinandum requirere præter dictas iam ad hoc ab ipsa natura constitutas; ex

quibus etiam ars quædam veluti certa orta est prænoscenti, ac prædicendi Eclipses, cum causæ sint veluti in natura certæ; ex quo Thales Milesius, licet Eclipsim illam prædixerit, quam Herodotus contigisse memorat anno sexto belli inter Lidios, & Medos, non multæ propterea præscientiæ commendatus est. Hinc etiam certa forma, ac duratione qua prædicuntur solent Eclipses contingere, cum id totum habeatur ab oppositione, & coitione, quam habent in nodis ipsa Luminaria, modo proximius, modo remotius accedentia; modo etiam tardius, modo celerius recedentia; ac propterea, cum diuinantur effectus ex Eclipsium forma, quæ sit vel totalis, vel partialis, & ex duratione, quæ sit extensior, vel minus extensa, non possunt nisi effectus quidam naturales diuinari, ad illas causas naturales consequentes; reliqua, quæ diuinantur, semper incertissima erunt.

ANIMADVERSIO XIX. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex obseruatione Cometarum.

43 **IR** RIVSQVAM diuinationem, quæ fit ex Cometarum apparitionibus attingam, operæ pretium est Veterum opiniones de natura, & substantia Cometæ breuiter recense-

re, non vt aliquid tandem ex tam varijs sententijs in hac lite concludam, sed vt ex tanta opinionum varietate incertitudinem diuinationis, quæ sumitur ex Cometis, apertius euincam. Aristoteles igitur & tota Peripateticorum

corum Schola terrena origine natum Cometam voluit in aere incendi, esseque exhalationem siccam, & calidam, quæ è terræ spiraculis in altum protrahæ paulatim compingitur, radijsque siderum percussa inflammatur, pendulum velut à primo igne incendium spargens. Stoici referente Seneca lib. 7. natural. Quæst. voluere Cometas, sicut tubas, & trabes, & alia ostenta denso aere creari: Democritus, & Anaxagoras, item Pythagoræi, & ante illos Chaldæi in Cælo, & numero stellarum errantium Cometam collocarunt, etsi non eodem modo omnes. Seneca, in hac re loco citato à Stoicis suis discedens, absurdum putauit ad eò pulchrum spectaculum aeri consecrare, sed Cometas æternos fecit, & fortis eiusdem, cuius sunt cætera sidera, etiam si faciem non habeant similem. Hippocrates Chius & discipulus eius Eschylus è cælo, & aere dogma suum miscuerunt, feceruntque Cometam cælestem quemdam sideris globum cum aerea coma. Fabularum conditores non potuerunt sine Cometa ingeniosi esse, nec consecrare lepidissimum figmentum, nisi in cælum eueherent; putarunt enim Metiocham, & Menippam Orionis filias, vt Aoniam peste liberarent, se ipsas immolasse; earumque cadauera à Plutone, & Proserpina in stellas fuisse conuersa. Æui nostri opiniones potissimæ aere, & cælo diuisæ sunt; pro aere accenso plerique Philosophorum cum Aristotele; pro Cælo vero Mathematicorum nonnulli. Nos id vnum ex tot opinionibus colligimus nõ posse esse omnino certam ex Cometis diuinationem, cum

ad eò incerta sit earum substantia, & natura.

Quidquid sit de Cometarum natura, & substantia, quidquid de eorum loco, forma, & figura, de quibus differit egregiè Petrus Cassendus in Meteorologia Epicuri, & Ericius Puteanus in suo libello de Cometa, à nobis philosophicè loquentibus statuendum est, certos non posse ab illis prænosci, aut prænunciari euentus, neque faustos, neque infestos; exemplis siquidem plurimis, & experimentis à Philosophis pluribus demonstratum est, modo felicia, modo infausta ad Cometas esse subsecuta; quin nunquam Cometas aliquid mali portendisse, nisi etiam simul, & semel aliquid boni præferrent, quæ experimenta rationibus ipsis philosophicis longè potiora sunt. Adde alios Cometarum effectus, qui dicuntur ab eorum natura promanare, ipsos quoque admodum incertos esse; nam quod in primis venas creet dissipatione exhalationum; quod tempestates ventorum vi; quod sterilitatem, & siccitatem eductione succi terreni; Quod præ sterilitate famem, rixas, ac proinde bella, & Principum interitus, itemque pestem, quæ vulgò famem, bellumque consequitur, cæteraque similia, ferè omnino gratis, ac sine ratione affirmatur; nam & venti, & aliæ impressiones in aere, quæ dicuntur ad Cometarum exortum, & durationem consequi, alijs etiam causis faciliè adscribi possunt, nec adest ratio maior, cur potius illa omnia sint Cometis adscribenda; experimento siquidem deprehensum est aerem nõ similiter ad omnes Cometas commoueri, nec easdem impressiones pati;

Si

Si igitur circa has res, quæ magis naturales videntur, tâta incertitudo est, quid erit de illis dicendum, quæ magis arbitrariæ sunt, vt sunt prænunciata bellorum clades, regnorum euerfiones, principum interitus, & id genus alia; licet enim de Cometa canat Claudian. lib. 4. bell. Gortic.

*Et nunquam Calo spectatum impune
Cometen*

In hac re tamen potius Philosophis, quam Poetis fides adhibenda est; si enim anni steriles non forent, si non inualefceret fames, si non grassaretur pestis, si bella non excitarentur, si exercitus nõ profligarentur, si Principes non morerentur, nisi Cometis præeuntibus, præclare quidem illæ omnes diuinationes de Cometis circumferrentur; at, cum siue præfuerint Cometæ, siue abfuerint, om-

nia pari modo contingant, non suppetit ratio, cur potius effectus eiusmodi referantur in Cometæ, quam in alias causas, præsertim cum Cometæ non soli vni domui, vrbi, aut regioni impendant, non vnus aciei, cladi, aut exercitus destructioni, non vnus regis, aut optimatis morti, sed per varias discurrunt regiones, totam ferè terram circumeant, alijs calamitatem afferentes, alijs felicitatem; alijs cladem, alijs victoriam, alijs funera, alijs auras vitales, & sic de reliquis. Quod si Cometæ, qui vt plurimum benigni, salutare, atq. amabiles esse deberent, nostris oculis terrifici euadunt, id nostra dementia contingit, quæ vt plurimum Panicos sibi obijcit timores, ac proprijs malis non contenta, extranea vndiq. adfiscit.

ANIMADVERSI O XX. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex frequenti siderum
cadentium discursione.

45 **N**ONNULLI, obseruata præter morem siderum cadentium discursione, Regnorum, ac Rerum publicæ casus, vbi præsertim obseruarentur Stellæ cadentes, prænunciarunt, eo præsertim ducti argumento, quod stellæ cadentes sint Cometis valde per similes, ac propterea neque dispares effectus portendant. At nos illud idè, quod de Cometis attulimus, de stel-

lis cadentibus pronunciare debemus, cum eiusmodi cadentes stellæ nihil aliud sint, quam ignes quidam minores in aere, sed quasi in æthere accensæ, qui præsertim nocte sub obscura varè excurrere, ac deficere obseruantur; nec aliam habent vim præsignificandi futura, quam illam, quam de Bolidis, & Lampadibus canunt Poetæ tritis illis carminibus 1. Georgic.

Sape

32 Animaduersion XX. Philosophica

*Sape etiam stellas vento impendente
videbis*

Præcipites celo labi, noctisq. per umbram

*Flammaram longos à tergo albescere
tractus.*

Vbi id, quod dicitur de noctis umbra, ita intelligendum est, vt præsertim ad tales præsignificationes inter nocturnas tenebras eiusmodi stellæ cadentes obseruentur; tametsi credere par sit non pauciores etiam interdiu præcipites labi, cum idem frigus, quod dicitur necessarium noctu vt antiperistasi quadam in aere accendantur, possit etiam inter diu vigere in superiore aere, imo etiam intensius, & per ætatem maximè, vt proinde habituum accensionis sufficere valeat; quod idem etiam proportionem dicendum de cæteris causis.

46 Ad summum igitur, cum eiusmodi cadentes, ac discurrentes stellæ sint, vel causæ naturales aliquorum effectuum, vel naturales effectus quarundam causarum, poterit ex ipsis aliquid naturale prænotari, non liberum, aut fortuitum; hacque ratione putauit Achilles Tatius cum alijs Philosophis non paucis generari eiusmodi stellas per scintillas à stellis vento agitatis emissas, ad modum carbonum, qui dum exsufflantur, ac deteruntur, quasdam sui particulas dicuntur emittere, quæ scintillæ sunt promicantes; & refert ipse Tatius Aratum antiquum Philosophum exinde ducere præsignium pro ventis consueuisse; non ex eo, quod stellæ perpetuæ, quæ in cælo sunt, vento agitentur, sui que detractione has cadentes faciant; verum ex eo, quod dum hæc stellæ ad perpendi-

culum non cadunt, indicetur ventus ab ea parte flare, à qua flabellorum instar deflectuntur. Qui tamen modus generationi harum stellarum adscriptus, cum multas pariat difficultates, incertas quoque reddat ex illo modo diuinationes; Arist. namque 1. Meteor. cum alijs Philosophis docet alio modo generari, & accendi; vult enim esse exhalationes calidas, & siccas sursum prouectas ea parte accensas, quæ ad accensionem fuerit magis disposita, quod docet etiam de alijs stellis discurrentibus, quæ cadere non dispiciuntur, quæ vix differunt ab ipsis stellis cadentibus, nisi quatenus plures sunt, quæ videantur vna, dum vna post aliam statim genita, ac velut subnata apparet; voluit enim Aristot. esse exhalationes varias, quæ sic vna ab alia propter viciniam accendantur, vel solent lucernæ extinctæ, & adhuc fumantes, cum ad ad motum aliarum flamma in eas excurrat, ac dissilit; ex quo putarunt aliqui eas esse appellandas Capras saltantes; licet Arist. velit Capræ saltantem fieri, cū inflammatio longior est, quam latior; Alij verò putarunt ex illis ignes fatuos, & erraticos efformari, ex quibus sæpe ducuntur felicitatis præfagia, vt in mari, cum nautis apparent flammæ illæ, quæ dicuntur Gemini scilicet Castor, & Pollux; vel vt in alijs eiusmodi euentibus, in quibus apparent ignes lambentes, qui sæpe regie dignitatis præfagia habita sunt, præsertim tempore Seruij Tullij, in cuius vertice visi sunt, quemadmodum etiam de Alcanio cecinit Poeta

*Funderè lumen apex, tactuque innoxia
mollis*

Lam-

*Lambere flamma comas, & circum
tempora pasci.*

Ex quibus tamen omnibus, si natura-
lis tantum & philosophica attendatur

ratio, incertissimæ diuinationes sumū-
dæ sunt, cum nulla adfit effectus co-
hærentia cum sua causa.

ANIMADVERSI O XXI. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Me- teoris.

47 **D**IUINATIO ex quibus-
cunque rebus naturalibus
ideò faciliori negotio ad-
mittitur à Philosophis,
quod ordinem, & connexionem cau-
sarum physicarum, naturas, vires, effe-
ctiones, consensioneque earumdem,
atque etiam in vtrisque corporibus
simplicibus, & mixtis qualitates om-
nes, & accidentia scrutatur, indeque
æstimatis pro sua conditione rerum
omnium naturis, de secuturis conie-
ctat effectionibus; cum & ipsæ cog-
nitiones nostræ, quantumuis certò com-
prehensæ nihil aliud sint, quàm quæ-
dam ex effectionibus, notis que in sen-
sus incurrentibus de interioribus, at-
que abstrusis viribus rerum diuination-
es, & coniectationes; & vicissim ex
animaduersis signorum, effectuum vi-
ribus ratiocinationes futurorum præ-
sensiones vocentur. Potissimum ve-
rò diuinationes sumi solent ex quibus-
dam corporibus naturalibus imper-
fectè mixtis, quæ dicuntur Meteora
nata in sublimi ex vaporibus, vel ex-
halationibus educis, atque eleuatis
astrotum vi, & calore, aut de sicciori-

bus terræ locis, aut de humidis, & irri-
guis, sed extenuatis, caloreq. aut fri-
gore in igneâ, acream, vel aqueâ sub-
stantiam commutatis; terra namq. cū
mediam teneat mundi sedem, in qua
feruntur cuncta, & ex qua aquis vndiq.
resperfa cuncta vaporū, & exhalatio-
num materia eleuatur, dicitur quodā-
modo esse omnium Meteororū parēs,
Sole ipso concurrente, cuius radijs fo-
ta, quos ex aere demissos excipit hu-
mores; quosque, aut sibi insitos, aut
insusos extrinsecus nutrit, extenuatos
in halitus, assidua vicissitudine remit-
tit; hincq. omnium meteororum ha-
betur origo, siue meteora sint ignita,
siue aerea, siue aquea, quæ & materia
differre dicuntur, & etiam causarum
efficientium vi, & efficacia.

Ex his itaq. Meteoris animaduert-
endū est, quædam esse aliquid signifi-
cantia, quædam verò nihil significantia,
quæ nimirū nihil imminēs, aut secutu-
rū significant, neq. vllas effatu dignas
mutationes præmōstrant, si moderata
sint, nec mensuram quantitate, aut tē-
pore excedant. Ex significatibus pos-
sūt philosophicè plures diuinationes

E insti-

48

institui, præsertim de cæli constitutione, aerisque ex tempestatum mutatione, de ventis, pluuijs, turbido ære, serenitate, & de alijs id genus; hoc enim nihil aliud est, quam de suis causis effectus diuinare; quapropter plura ex Meteoris significantibus non solum futurorum signa sunt, sed etiam causæ; signa namque, & causæ mutationum, quæ sunt in aere, sunt venti, halones, Irides, Ignita Metæora omnia, ac præcipuè Comætæ; Metæora verò nihil significantia dicuntur pluuij, niues, rores, pruinæ, tonitrua, & alia huiusmodi, dummodo modum non excedant; si quidem si eorum aliquis daretur excessus, statim aliquid portenderent, quod tamen ex principijs ipsius naturæ posset denotari. Remouendæ tamen sunt hic omnino com-

menticiæ, & ab Ethnicis affixæ tonitruis significantiones, qui opinati sunt sonitus, fragoresque percussarum nubium, & scintillationes emicantium flammæ diuinitus suscitari eo fine, vt calamitatis aliquid, aut detrimenti incutiatur pro flagitijs, vel vt læta spöderent pro meritis, ac virtutis operibus; cum tamen tonitrua nihil aliud sint, quam flatus, ac vapores per nubes vagi ruentes, atque torrentium modo luctantes, vt exitum quærant, qui huc, & illuc agitatione traiecti, solidiores nubium partes concutientes, ex agitationis impetu sonitus illos horribilos, & fragores edunt; hæc quæ omnia cum ipsius naturæ fiant ingenio, nihil ultra naturam debent portendere, aut significare.

ANIMADVERSI O XXII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex afflato Ventorum.

49

ETIAM ærea Metæora suas diuinationes habent, cum pro varia ipsorum afflato variæ temporum mutationes prænoscantur, ac prædicantur, nedum ab Astrologis, qui ventorū flatus redigunt in astra, sed etiam à Philosophis, qui illos tanquā futurarū mutationes causas agnoscunt, eorumque originē, vel ad terrā, vel ad aquam, vel ad aerē tanquā ad omnium mutationū subiecta re-

ferunt; qua Philosophorū doctrina redarguuntur illi, qui ventos omnes ex vno prodire loco, esseque vnicum tantū ventum affirmarunt, & illi quoque qui licet putarent ventos varios esse pro varietate locorū, per quæ eos flare cōtigerit, esse tamen omnes eiusdem naturæ, eosdemque semper effectus indicare, aegeretes fortassis in hac re Poetarum figmentis, qui regē vnum ventis omnibus præficiunt, eumque fingunt esse, qui non modo apud Virg. I. Æn.

Impe-

Imperio premat, ac vinculis & carcere frans

qui sedere

certa

Et premere, & laxas norit dare iussus habenas

Sed etiam qui illos omnes vno vtre concludat, ex quo etiam omnes in vnum erumpant, vt est apud Homer. Odyss. 10.

Vtrem soluerunt, venti omnes profilierunt.

Certum namque est plures, ac varios esse ventos, nedum pro Elementorum varietate, è quibus progignuntur, sed etiam pro locorum diuersitate, cum in quouis horizonte quatuor occurrant præcipuæ plagæ, nimirum, Septemtrio, Meridies, Oriens, cõdistincti, scilicet Septemtrionalis, Australis, Subsolanus, & Fauonius; licet quidam apud Strabon. lib. 1. sex ventos discernent, duos præcipuos admittentes Septemtrionem, & Austrum, quibus singulis duo alij laterales adiungerentur, qui flarent hinc inde ad ortus, & occasus solstitiales; hisque succedere alij, qui traderent esse quatuor vêtos, hoc est, præter quatuor primores, alios quatuor à Solstitialibus punctis; inter quos refert Vitruuius lib. 1. c. 6. fuisse Andronicum quemdã Cyrrhestem, qui pro exemplo ventorum collocauit Athenis Turrin marmoream octangularem, & in singulis lateribus singulorum ventorum imagines exculpfit, suos cuique flatus designâs, collocato etiam supra Turrin Tritone Æneo, manu dextera virgam porrigente, qui omni vento circumactus, semper tamen contra flatum confisteret, & supra imaginem flantis ven-

ti indicem virgam teneret. Alij etiam cum Aristotele decem ventos posuerunt; alij cum Varrone apud Senecam duodecim; Alij denique alias pro libito inuenere, de quibus agunt Meteorologici omnes; hæc nos tantum tetigimus, quatenus etiam ventorum numerus, discrimen solet ad diuinandum adhiberi; dicuntur namque nubibus Cælum turbare, atque implere Cæcias, & Africus, qui etiam dicuntur tēpestates quaslibet anni autumnare; dicuntur contra aerem serenare displosis, atque depulsis nubibus Septemtrio, Thrafcus, & Corus; dicuntur denique fulgetra ciere Aquilones, & alij eiusmodi; quo fit, vt ex eiusmodi ventis præ cæteris mutationum diuinationes instituantur.

Ventorum igitur, cum in ciendis tempestatibus, ijsdemque sedandis, atque amolendis, atque etiam in acre repurgando maxima sit vis, vt observationum experimenta docent, non agricolis solum, ac nautis notata, sed etiam medicis, propterea fit, quod ex ipsorum varia afflacione varietatē tēporum mutationes possint præcognosci, ac prænunciari; hincque prædictiones illæ de ventis vsurpatæ circumferuntur etiam apud Poetas

Protinus urget hyems, Boream si pronocet Ausfer

Offendente lutum Borea, mox terra gelascit

Tertia lux numquam nocturno Aquilone laborat.

Similiter à Cæcia tractum illud Proverbium (omnes ad se trahit, perinde vt nubes Cæcias.) Serenant aerem Fauonij, & Septemtrionalis, turbant,

obnubilantque Austri, Eurus caliginosus est, & sic de reliquis, ex quibus

philosophica ratione diuinationes erui possunt.

ANIMADVERSI O XXIII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Nubium aggregatione.

51

MULTIFORMIS, ac varia nubium aggregatio in aeris regione cōspecta solet Meteorologis multiplex esse diuinationis argumentum; siquidem densa, compactaque nubes solent humorum esse admodum fecunda, rara, ac tenuiores in roridas guttulas liquefcere, pinguiore, & frigore diuulsa velut in lanarum floccos in niues euolare, alias denique in grandines, alias in pluias, & sic de reliquis; ita tamen vt eiusmodi varios effectus semper variæ denotent ipsarum nubium aggregationes, obseruatis præsertim plagis, ac mundi partibus, in quibus congregantur; quamuis enim in aere fiant multoties nubium aggregationes, absque eo quod ex ipsis aliquis portendatur euentus, vt plurimum tamen, si certis locis, temporibus, atque colligationibus fiant, solent aliquid fecuturum ex aere, vel ex aqua prænunciare, quod tamen dicitur causam habere in natura, cum sæpe deprehensum sit fragmina nubium ex aere auulsa, ac præcipiti in valles delata motu fluminum alueos compleuisse, tum aggeres rupisse, atque exitu vndique

perfecto per immensa terrarum spacia vndatim decurrisse, Verum tamen est, effectus ex nubium aggregatione præuisos sæpe sæpius impediri posse, alijs surgentibus, atque agentibus in aere causis, quæ sint frigore, vel calore validiores; quo fit, vt tempestatum mutationes ex Meteorologia prænuñciatæ plerumque non succedant; fieri namque potest, vt Aristoteles ipse obseruauit, vt nubes, quæ pluiam solent indicare, paulatim in nubeculas, & caligines dispersæ indicent serenitatem, fiantq. nubes infæcundæ, quod tunc præsertim contingit, cum in nubibus ipsis excedunt aliquæ partes nõ aqueæ, quæ partibus aqueis in pluiam delapsis solent etiam superesse, & nubeculas infæcundas contexere.

Id potissimum animaduertendum est, quod licet ex nubibus ingentes, ac diurnæ pluiæ, & ex illis pluijs Eluuiiones quædam possint præiuderi iuxta illud i ucretij lib. 6.

At retinere diu pluiæ, longumque morari

Consueuerunt, vbi multa fuerunt semina aquarum

Atque alijs alie nubes, nimbiq. rigantes

Non

Non tamen propterea sola naturæ vi prævideri potest Diluuium aliquod vniuersale, quo tota terra absorbeatur; id namque quod naturaliter fieri non potest, neque potest naturaliter prævideri; Si quidem licet aquas omnes in vapores abijisse fingas, cum illi tamen rursus in aquas fuerint resoluti, non maior sanè ijs excipiendis debetur locus, quam priùs; & hinc quidquid de Diluio Deucalionis, vel Ogygis percubuit, accepit ex fabulis vires, cum inûdationes eiusmodi fuerint solum in paucas regiones, & vrbes grassatæ; Quin Plato in Timæo, Seneca in Q. natural. & alij plures, qui Diluuijs fauere videntur, saltē mōtes excipiunt, in quos perfugium parat, quantumcunque velint, vt simul imbres cadant, increscant flumina, maria sedibus suis excita percurrant, & omnia vno agmine ad exitium humani generis incumbant. Quæ tamen dicta volo, spectata solâ naturæ vi, cum certum sit extare in sacris literis Diluuium Noachicum, cuius aquis cacumina cellissimorum mōtium cubitis quindecim fuerint superata; id verò, vt perspicuum est, solitis, aut vaporibus, aut aquis præstari nō potuit; neque tot diebus pluere ex regione nubium possibile fuit naturaliter, qua-

propter tale diluuium neque potuit naturaliter prævideri, licet fuerit multo ante tempore prænunciatum.

De alijs pluuiarum prognosticis 53
 multa essent attextenda cum Theophrasto, Plinio, Arato, Virgilio, Læcretio, & alijs; verum, cum ex earum signis plurima dubia sint, aut planè fallacia, siue ex animalium præensionibus petantur, vt ex coaxantibus ranis, ex crocitantibus magno agmine coruis, & similibus; siue ex astris, ex Sole, dum mane rubescit, ex Luna, dum palefcit, atque id genus cæteris; siue denique ex alijs Meteoris, vt ex halonibus, Iride, coruscationibus &c. idcirco relinquenda sunt cum reliquis innumeris signis, quæ obseruari solent, quorum opposita significata, vt plurimum contingunt. Quemadmodum etiam relinquuntur hic diuinationes omnes, quæ colliguntur ex pluuijs prodigiosis, quibus nihil occurrit apud historicos frequentius; vt plurimum enim fabulosa fuere illa portenta, quæ narrantur, quales fuere pluuiæ vitulorum, lapidum, & aliorum animalium, quæ vi turbinis cuiusdam immanis abrepta esse potuere, & in nubes translata, licet inter nubes genita viderentur, atque ex nubibus decisa.

ANIMADVERSI O XXIV.

P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex Iridis
apparitione.

54 **I**RIDE inter nubes appa-
rente ea tantum præfagia
ducere par est, quæ vel in
viribus causarum natura-
lium continentur, vel ex sacris literis
denotantur; quare ex sacra historia
Iris nil aliud significare videtur, quam
nullum amplius futurum esse diluuium;
quemadmodum ex Meteorologia id
tantum colligitur, vt quandocunque
Iris in aere, seu in nube aque facta pin-
gitur, significet, aut iam cadentem,
aut mox casuram pluuiam, quod do-
cet etiam Aristoteles, & ex ipso for-
tassis Seneca, qui ait caelestem arcum;
non eandem vndeunque apparuerit,
minas afferre, cum, si à meridie oria-
tur, magnam vim aquarum vehat, si
verò circa occasum refulgeat, tantum
irretet, & leuiter impluat; si denique
circa ortum surrexerit, serena promit-
tat. Verùm experientia conuincit ni-
hil certi vniuersè de Iride affirmari,
aut prædici posse; nam & quod ait Pli-
nius lib. 18. cap. 35. & lib. 2. cap. 29.
Arcus, cum sunt duplices, pluuiam
nunciare, post pluuias serenitatem, se,
penumero falsum obseruatur, nam ar-
cus frequètes ne pluuios quidem, aut
serenos dies cum fide portendunt; ta-
met si enim in Iride nubes rorida sit,
& aquosa, ea nihilominus esse potest

aeris constitutio, vt quidquid est hu-
moris faciliè exhaletur, atque tenuetur
in auras, neque concreuit in plu-
uiam, ac proinde serenitas sequatur.
Quod intelligendum est de effectibus
significatis etiam ab Iride Lunari, quã
Aristoteles memorat inobseruatam
Veteribus, & bis solum suo tempore
supra annos quinquaginta visam; quã-
uis enim doceat ipse Iridem Lunarem
prorsus albam esse, & non nisi plurium
annorum interstitio contingere, vni-
ca etiam mensis die, in qua plenilu-
nium cõtingat; oppositum tamen cui-
stum est tum à Cornelio Gemma, qui
eam variè coloratam obseruauit, tum
etiam à Snellio, qui biennio bis appa-
ruisse testatus est; Ipseque Magnus
Albertus ait Iridem Lunarem visam
esse etiam Luna non plena; quidquid
sit, an Meteorologici isti obseruato-
res Iridem Lunarem pro halone, siue
Area circa Lunam acceperint, vt mul-
ti opinantur; Ex qua opinionum in-
certitudine circa Iridis naturam, co-
lores, & apparitiones non nisi incertæ
diuinationes possunt haberi.

Quod verò variè sentiant Meteo- 55
rologi de Iridis apparitione quoad
colores, formam, figuram, & situm ad-
certum est, vt probatio non egeat;
si quidem Aristoteles tres tantum co-
lores

lores præcipuos adnotauit in Iride, extimum puniceum seu croceum, medium viridem, intimum purpureum; & quia inter puniceum, & viridem color apparet flauus, vult Arist. ex eo id esse, quod color puniceus iuxta viridem veluti albescat. Ptolemæus vero ex Olympiodoro Iridem Septicolore fecit; Alij non solum multicolore, sed etiam mille trahentem colores aduerso Sole. Sic circa Iridis causas non omnes conueniunt, quamuis enim ferè omnes Philosophi duplicem constituent ipsius Iridis causam, nimirum, Solem illustrantem, & aquosam nubem sitam ex aduerso, tamen rem non explicant eodem mo-

do; quippe aliqui apud Senecam c. 3. guttulas nubis roridae, quas ille stillicidia vocat, rariore, & densiores statuant; sicque cum aëre translucant, aliae umbras faciant, ex mixtione lucis cum umbra procreari Iridis colores volunt. Denique circa formam arcus volunt Anaximenes, & Anaxagoras apud Plutarchum, & alij apud alios Nubem, ex qua confingitur Iris, esse veluti speculum concauum, cuius rotunditas vel ab ipsa nube proueniat, vel à Solis imagine, quæ est rotunda; In quibus omnibus, cum summa appareat sententiæ discrepantia, nulla potest esse ex Iride diuinandi certitudo.

ANIMADVERSI O XXV. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Tonitruis.

56 PRIMIS vsque temporibus tonitrua ipsa ad diuinandum obseruata fuerunt; quidam enim è Veteribus notarunt, quod, si vehemens tonitruorum fragor, ac strepitus serena tempestate fuisset exauditus, inausi rerum euentus hominibus, rebusque etiam sacris imminerent; sereno namque cælo tonare, videbatur ipsis idem perinde ac tristes ominations è cælo fieri, necesseque ac clades velut cælesti tubarum clangore ad orbis exitium edictari; præsertim verò, si ab occasu

tonitrua inerepitassent, aut per Septentrionem in occasum transcurrissent; quod etiam animaduertebant, si multiplici sonitu, sed pari numero edito inciperent, ac desinerent; ex eo namque numero in paritatem redacto diros euentus, & calamitates sibi ominabantur. Alij contra testante Homero felix omen, ac lætum auspicium tonitruis adscribebant, si præsertim insonuissent tonitrua sereno cælo post effusus præces, quibus à Dijs læti poscerentur euentus; faustumque etiam à tonitruis accipiebant auspicium, si sæpius

sæpius repeterentur cum exaudient iū terrore; putabāt namque sic terrore illo conueniendū esse hostes, quorum victoria optabatur in prælijs, ac confictibus incundis. Ex tonitruis alia etiam capta fuisse auguria apud Veteres iam in dissertationibus adnotauit

- 57 Quæ tamen ex tonitruis obseruationes adeo sæper inanes fuere apud Sapientiores, vt eas summoperè deriderent, cum experimentis, vt plurimū compertum sit, nil aliud indicare tonitrua, quam temporis, vel aeris mutationem, pluuiam, vel grandinem; hæc enim ex ipsis tamquam naturalibus signis possunt facillè indicari; vel enim exeitantur tonitrua ab igne fulmineo rapidissimè, ac validissimè è suo glomere erumpente, vt vult Pontan. in Meteor. qui circumquaque mouetur, & sic tamquam eorum effectus præcisè significantur, nec aliud significāt naturaliter; vel fiunt tonitrua ex spiruum volutatione intra nubes, quod non improbat Seneca in Q. natur. & sic sumuntur tonitrua tamquam ventorum indicia intra nubes eolluctantium, fluctus quosdam, seu agitationes suscitantium, quemadmodum præter Heraclitum, Anaximandrum, Anaximen, & Metrodorum videtur innuere etiam Lucretius, cum agit de tonitruorum murmure

Sunt etiam fluctus per nubila, qui quasi murmur

Dant, infringendo grauiter, quod item

sit in altis

Fluminibus, magnoque mari, cum frangitur aestu.

Vel coalescunt tonitrua ex ipsa effractione, & concussionem nubium, cum fulmineus ignis erumpit, quod apud Stobæum opinati sunt Leucippus, & Empedocles, vel ex effractione nubium ventorum facta, cuius sententiæ fuere Strato, & Diogenes apud Senecā, & sic eorum, quæ portendunt naturaliter, satis clara præferunt argumenta; vel denique fiunt tonitrua ex sola nubium collisione, vt putauit Epicurus, & sic possint inuicem collidi nubes ex aeris motione, & etiam ex congelatione, iam inde manifesti pāduntur eorum effectus, absque alia rerum fortuitarum diuinatione. Quomodo cumque igitur habeatur tonitrus fragor, nil extra effectus naturæ potest portendere; inter quos tamen admittere non possum extinctionem illam, vel ignis ætherei, quam cogitauit Anaxagoras fieri in tonitribus, vel traſcurrentium stellarum, quæ incidunt in nubes, & extinguuntur; non enim agnosco, quomodo sonus tam vehemens possit exoriri ex sola luminis, vel ignis extinctione; præterquam quod non satis deprehenditur à Philosophis, quinam sit ille ignis æthereus, qui extinguitur, vel quænam astra, quæ suum lumen amittant in nubium occurſu, cum nulla nubes tollatur ad astra,

ANIMADVERSI O XXVI. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex fulmine, ful- gure, & coruscatione.

58 **F**ULMINA quoque, ful-
gura, & coruscationes
pro indicijs futurorum ha-
bebantur antiquitus, itaut
si ex ortu emitterentur fulmina, atque
ineandem partem redirent, quod
Syllæ Dictatori cōtigisse memorant;
si excusa à nubibus à terra resilijs-
sent; si fulgura à sinistra in dextram
emicuisent, prosperos euentus præ-
nunciare ex Numinum afflatu opina-
bantur. Distinguebantur autem ful-
niq̃a & authoribus, & vsu, & finibus;
nam Romani fulmina diurna Ioui, no-
cturna Plutoni attribuebant, & ea,
quæ solus Iupiter eiacularetur, læta
promittere, quæ verò habito Deorū
consilio aduersa minitari putabant;
Antiquiores Romanis lucos etiam, a-
rasque & sacra pro euocandis fulmi-
nibus habuere, & inter Deos Stato-
res, Tonantes, Feretrios etiam Iouem
habuere, quem Elicium vocarunt,
quod crederent ipsum fulmina è cæ-
lo elicere, vel ciere. Porro fulmi-
num alia nominabant purè bruta, ac
vana, quæ nulla ratione naturæ con-
tingere putabant, alia fatidica, quæ
ex alto, statisque de causis ex suis se-
dibus venire censebant; horum verò
alia consiliaria vocabantur, quæ ne-
gotijs cogitatis superueniebant, alia

authoritatiua, quæ rebus consilio fu-
sceptis præsidebant; Alia publica,
alia priuata, alia postularia, alia au-
xiliaria, alia monitoria, quæ pro re-
rum diuersitate nominabant, vt va-
ria etiam ex illis futurorum accipe-
rent vaticinia; quæ varia fulminum
obseruatio præsertim apud Thuscōs
Veteres fuit in vsu, qui Cælum in sex-
decim partes diuidebant, & fulmi-
na, quæ ex illis partibus ita diuisis e-
rumperent, suani putabant felicitate-
m, vel calamitatem asserere; mul-
tum enim apud illos referebat, vnde
venirent fulmina, & quò ferrentur,
atque excurrerent, eaque præsertim
dira habebantur, quæ in Septemtrio-
nes ab occasu porrigebantur.

Epicurus tamen, & cum ipso Phi-
losophi omnes sanioris intelligentiæ 59
æquè fulminum, ac fulgurū significa-
tiones extra naturā inuentos deridēt,
eamq̃. haruspicinæ partem, quæ tâto
studio ab Hetruscis exulta fuisse per-
hibetur, velut profus inanè respiciūt,
quoad ea præsertim, quæ ad fulmina,
& fulgura spectant; nā missis illis, quæ
Seneca cæterique Philosophi conge-
runt, illa præ cæteris notâda sunt, quæ
habet Tullius ad hanc rē lib. 2. de diu.
qui ideo improbat ex his omnibus di-
uinationem, quod malè ex ijs rerum

42 Animaduersio XXVII. Philosophica.

consequentius significatio quærat, quæ nulla vi naturæ, nulla constantia, nullo rato tempore effici videmus; si enim in illis quædam superius significaret non tot fulmina frustra diceretur emittere, præsertim in medium mare, in altissimos montes, atque in eas gentium oras, in quibus illa ne quidem obseruatione digna censentur. Addit Lucretius non esse inquirenda alia fulminum, vel fulgurum mysteria, præter illa, quæ dat natura ipsius fulminis, cum reliqua omnino superuacanea sint, ac sine ratione excogitata

Hoc est igniferi naturam fulminis ipsa

Perpicere, & qua rui faciat rem quæcumque videre;

Non Tyrrhæna retrò voluentem car-

mina frustra

Indicia occultæ Diuum perquirere mentes:

Vnde volans ignis præuenit; aut in rtram se

Verterit hic partem: quo pacto per loca septa

Insinuarit; & hinc dominatus ut extulerit se;

Quidue nocere queat de Cælo fulminis iclus.

Nihil enim aliud metuendum, vel iucundum portendunt fulmina, vel fulgura, quam id, quod ex eorum natura dignoscitur, licet homines ex prima admiratione, quam ex fulminibus, atque tonitruis contaxerunt, crediderint ea effecisse rerum omnium præpotentem Iouem ad aliquod significandum.

ANIMADVERSI O XXVII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Terræ motibus.

60 **Q**UOSSE Terræmotus facili negotio ex quibusdam præcurrētibus signis præsentiri nemini dubiū est; rantum enim mali in Terræmotibus est, vt in ijs imminentibus ipsa inhorrescat natura, pluraq. edat signa, quorum potissima sunt lineæ quædam infuctæ ex nubeculis tenuioribus in lōgum spatium per cælum protensæ, ac diū perdurantes, quæ reconditorum ventorum vi diffari nequeant; maris

etiam præter solitū intumescences, atque exundationes, quæ indubia esse solet etiam nauigantibus coniectura, qui ideo non minus contremiscunt in nauibus, quam in ædificijs; Aquæ turbidiores, quæ prius erant in puteis purissimæ, quæ scilicet perturbatæ naturæ indicia sint, ac dissidentium Elementorū tumultū, pugnamq. testentur, solēt & bruta nescio quo naturæ stimulo cōcitata huc illuc diffugere, ac significare mortalibus aliud esse migrandum, quem-

quemadmodum etiam Anaxagoras ex auium volatu terræmotum prædixit. Ardet etiam aliquando ante terræmotum aer, ac faces præterdit, tanquam indices futuræ ruinæ, quam ex aeris ardore dicitur animaduertisse Calisthenes. Antecedit sæpe & Lunæ defectus; addunt alij & Solis deliquium, quasi exhorrescat ante cælum, & clarissimos, quos habet oculos, claudat, ne intersint exitio. Cælum ipsum indicium est, cum maximè pacatum, ac tranquillum est, & cum maximè silet à ventis, quasi tunc incipiat immurmurare, atque mugire tellus, cum venti omnes, omnesque aeris commotiones concluduntur in specubus, & in cauernis. Denique immane quoddam murmur è terra, quasi pulsantium fragor armorum solet ipsius terræmotionem quandoq. præire; hæcque omnia signa, & alia eiusmodi plura solent esse terræmotus indicia apud Diuinatores, quæ tamen an certitudinem diuinationis faciant, non adèdè apertum est, cum plurà ex his signis cum suo significato naturaliter non cohæreant; præsertim cum non constet adhuc vniuersè, ex quibusnam causis terræmotus ipsi proueniant; siquidem potest terra, & ab aqua intra eius viscera existente moveri, si ita partes aliquas ipsius terræ abradat, vt illæ decidant, & fundamenta terræ concutiantur, vt putauit Democritus apud Plutarchum, Senecam, & Aristotelem; Democritus namque voluit subterram magna reuolui flumina, quæ vbi aquis pluvialibus torrentium modo intumuerint, varias terræ partes tum propellant, tum excedant, sicque ex ijs col-

labentibus terra contremiscat; vel etiam ex eo, quod ventus subterraneus ipsas vndantes aquas impellat; qua ratione putarunt antiquissimi Græcorum Neptunum esse terræ motorem, & quassatorem, eo quod aquarum in terrarum cauis vndatium fluctus moueret iuxta illud Lucretij

Fis quoque tibi magnas in aqua, vassasque lacunas

Gleba vetustate è terra prouoluitur ingens

Vti actetur aqua, et fluctu quoque terra vacillet.

Alij cum Thalete opinati sunt terram aquis sustentatam nauigij instar interdum fluctuare, maximè si impetu ventorum concutiat, & hunc ipsum esse terræmotum, eo argumento, quod plerumque aquæ erumpant dehiscente corpore ipsius terræ, eo modo, quo aqua in nauim per fissuras ingreditur; quæ tamen opinio omnino reiicienda est, deberet namque tota terra intremiscere, vt intremiscit, & fluctuat tota nauis, quod non perspicitur, quemadmodum neque semper aquam erumpere in terræmotibus deprehenditur; cum sæpe etiam ignis erumpat, vt toties visum est in terræmotibus Campaniæ. Alij voluerunt cum Epicuro nullam esse causam motus maiorem, quam spiritum intra ipsam terram contentum; Alij denique docuerunt terræmotum contingere ex repentina inflammatione habitus sulphurei, & bituminosi, qui ignem concipiat in Cryptis illis subterraneis non multùm à terræ superficie distitis. Quidquid sit de eiusmodi varijs opinionibus, id pro re nostra colligendum est signa terræmotus diuinationem

44 Animaduersio XXVIII. Philosophica

certain inducere non posse, cum pro hominum libito ita varientur:

- 61 At hic quod magis ad nos spectat, diuination est, quæ solet ex ipsis terræ motibus tamquam ex signis certis futurorum, vel imminentiū malorum fieri; hæc enim multiplici ratione incerta esse solet, maximè si sit de euentibus præter naturam, atque ab hominum voluntate pendentibus; unde bella, excidia regnorum, regionum vastationes, quæ ex terræmotibus prædicuntur ex ipsis neque ex causis, neque ex signis naturaliter cõnexis possunt indicari, cum nulla sit horum effectuum connexio cum natura. Qui-

dam tamen euentus ex terræmotu diuinari possunt, vt sunt aquarum eruptiones, quæ sæpe fiunt dehiscente terra, & aqua ad replendum vacuum accurrense; vt sunt etiam incendiorum vomitus, quæ in terræ visceribus ex halitibus bituminosis solent generari, & alia eiusmodi, quæ causas naturales habere possunt; ex illis namque possunt effectus argui, & etiam naturaliter prædici. De his verò terræmotus effectibus purè naturalibus plura congerunt Iulius obsequens, & Lycosthenes in suis prodigijs, & etiã Aristoteles 2. Meteor.

ANIMADVERSI O XXVIII.

P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex Terræ Incendijs.

- 62 **N**EDVM sua signa præcuntia habere putant Diuinatores terrestria incendia inopinatò erumpentia, sed etiam euentus ipsi, qui ad talia subsequuntur incendia, regionum que conflagrationes; sic putant, non multò ante quam è terræ visceribus exurgant flammarum volumina, quasdam inauspicatas aues apparere, quæ circa regiones illas, ex quibus euomuntur ignes, frequentissimè volitât, ad modum illius auis incendiariæ, cuius memorat Plinius per magna fuisse apud Romanos terriculamenta, cū

illam videbant inter direptos victimæ artus ominoso aspectu circumuolare. Plerique etiam pro incendiorum indicijs sumere solent quædam somnia Autumnalia, quibus maximè agitantur, & consternantur animi etiam in vigilia; quibus tamen nullam esse adhibendam fidem docebat Democritus, eo quod, vt arborum folia eo tempore ventis maximè agitantur, ita eodem in somnijs homines turbulentis motibus iactati concutiantur. Alij signa incendiiorum dicunt spectra quædam apparentia, ignemque hominibus minitantia; Alij horrendas concussæ

cussæ telluris tremores, ac fragores; Alij denique alia eiusmodi portenta pro signis incendiorum habuere, in quibus tamen contrarijs euentibus sæpè decepti sunt, cum in plerisque ex illis signis nulla fuerit benè coniectãdi philosophica ratio; Quemadmodum neq. solida reputatur apud multos Astrologorum ratio, quæ incendia ventura fatagunt ex astris diuinare, præsertim ex deliquijs Solis, & Lunæ, ex Cometa, ex ignea trabe, & id genus alijs, vt potè ducta ex Herculis fabula, qua perhibetur, eo die, quo Solis defectum futurum præuiderat, se cõstructa Pyra in flammam coniecisse, quo se aut diuinum probaret, aut Deum; inde enim ortum dicitur incendij prælagium ex astrorum deliquijs, ac propterea nulla fide ex hac parte dignum censendum est.

63) Quoad verò euentus, seu effectus ad incendia subsécuturos id in hoc diuinationis genere statuendum est, vt illi tantum ex incendijs prænotentur effectus, qui naturaliter ad illa tamquam ad causas consequuntur; vnde reliqua omnino inania existimanda sunt; qualia præsertim fuere illa apud Siculos Veteres, qui ex Etnæ incen-

dijs sua ducentes prognostica, cum incendium magis efferucterent; exploraturi, an aliquid mali portenderet, argentea sigilla, & etiã aurea, tum victimas omnis generis in ardentem eius voraginem tãquam in aram conijciebant, quæ dona, si Etna fundo exciperet, omnia sibi læta, ac fausta ominabantur, sin ea impetu flammæ regereret, forsãq. repelleret, sinistra, & calamitosa nunciari, portendique interpretabantur, tem adeo insanam in omen legitimum cõuertentes; cum tamen effectus illi coniectorum in flamas donorum ipsi naturæ potius essent adscribendi, quam cogitatis diuinationum mysterijs; poterat namque modo flammarum impetus coerceri per pabuli defectum, cuius etiã causa dona illa in intimis voraginis recessus penetrarent, modo etiã vehementius excitari, fomitis, & pabuli additamento; nec aliter in hac re philosophari posset Amphiarus ipse, qui primus dicitur ignis picia inuenisse. Addo excidia, vastationes, & reliqua incommoda, quæ ex incendijs solent Astrologi prænunciare, vt plurimum non accidisse, quod satis est, vt earum diuinationes incertæ sint.

ANIMADVERSI O XXIX.

PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Temporum comparatione .

64 **M**OS erat Antiquis præterita, & futura diuinandi ex temporum comparatione cogitatis scilicet temporibus, quibus suū esse habuissent præterita, suū quoque essent habitura futura; cū enim opinarentur nil aliud esse tempora intercurrentia, quam eisdem vniuersi motus, eisdem cæli ac siderum cursus, inde deducebant, eisdem etiam recurrentibus illis cursibus, ac motibus, statisque cælorum vicibus esse euenturos effectus; qua potissimum ratiocinatione suas diuinationes de rebus omnibus instituebant. Quod verò de tempore plures senserint Philosophorum nihil aliud esse, quam vel vniuersi motum, vel Cæli tantum, & siderum cursus, refert Aristoteles ipse 4. phys. cap. 10. vbi licet illorum Philosophorum nomina reticeat, ait tamen ab ipsis definitum esse tempus motū vniuersi, imo spheram ipsam vniuersi; ex quibus Plutarchus innuit vnum fuisse Platorem, qui temporis essentiam dixerit esse motum cæli; alium Pythagoram, qui dixerit tempus esse ambientis spheram, Alium Heraclitum, qui dixerit tempus esse corpus quoddam ingentissimum, & nihil differre à corpore primo; Alium Xenocratem, qui dixerit

esse motum rerū perpetuum; Alium denique Aristarchum Samium, qui voluerit tempus esse motum telluris, cuius constanti conuersione omnia in idem perpetuū conuerterentur; qui omnes, cum in tempore non eisdem semper motus inuenirent, ex eorum comparationibus varia etiam futura indicabant, sanè varijs præteritis similia, ex eo, quod eadem essent præteritorum, ac futurorum causæ vel in cælo, vel in sideribus, vel in vniuerso, vel in Anima mundi, quæ omnia ad diuinandum considerabant.

In qua doctrina, si corruat potissimā illa, quam adhibebant, diuinandi ratio, corruit etiam omnis eiusmodi diuinationis probabilitas, ac certitudo; siquidem cum certò cōstet Tempora, neque esse vniuersi motus, neque cælorum, ac siderum cursus, qui etiam sua tempora, ac durationes debēt habere, nam & ipsi in tempore fiunt, etsi æternitati coexisterent, inde quoque manifestum est ex illis, quæ ventura sunt, nequaquam prævideri posse. Adde nullam certam fieri posse ex temporum comparatione coniectandi artem, cum licet eadem recurrent tempora, non proinde iisdem mores, eadem leges, eadem viuendi præscripta; nec proinde eadem agendi rationes,

tiones, neque eadem semper rerum causæ, vndæ nimis fallax esset eiusmodi ex temporibus diuinatio, seu coniectatio. Denique si ea motibus cælorum, siderumq. cursibus, quatenus tempora constituunt, possent euenturi effectus prænunciari, possent etiam

ex iisdem præuideri, quatenus essent causæ, vel signa rerum, quæ contingunt; at sæpe demonstratum est, non posse omnia futura ex astris dignosci tanquam ex causis, aut tanquam ex signis, igitur, neque tanquam ex temporum constitutiuis.

ANIMADVERSI O XXX. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex rerum successione.

66 **R**ERVM omnium interitus, quæ sub cælo sût fuere diu Veteribus argumenta futurorum, quæ ad ortum trahenda erant; sicq. ex ijs, quæ in dies corruptioni erant obnoxia, sumebât eorum indicia, quæ progignêda forent, hacq. ratione de futuris diuinabant, opinantes tales eiusmodi nouas res esse extituras, quales interire dispiciebant, iisdem quoque ortus, vel interitus spectatis circumstantijs, cuius doctrinæ rationem à causis cælestibus accipiebant, quæ eodem semper tenore ad rerum sublunarium generationem essent intentæ, eo ducti sanæ philosophiæ dogmate, quod idem manens idem, semper faciat idem; ex quo illud ducebant argumentum tales esse extituros effectus, quales forent, ac perdurarent in suo esse causæ efficietes; illud etiam addentes, tales esse futuras rerum generationes, quales

erant ipsarum rerum exsolutiones; eoque vsque suis erroribus adducebantur Philosophi isti, vt ex mundi machina, quam nunc interituram agnoscebant, alios mundos similes in futurum generandos agnoscerent, atque prædicerent, cum ita prorsus se habeat seruata proportione totum ad rotum, ac pars ad partem, & quemadmodum obseruantur in mundo partes eidem interitui, & ortui obnoxia, sic obseruare fas esset totum mundum noui, ac similis exortus participem, quò spectasse videtur etiam Lucretius lib. 5. illis carminibus

Principio quoniam terra corpus & humor

Auratumque leues anima, salidiq. vapores

Ex quibus hæc rerum consistere summa videtur

Omnis natiuo, ac mortali corpore constant

Debet

48 Animaduersiono XXX. Philosophica

Debet tota eadem mundi natura putari.

Quippe etenim quoniam partes et membra videmus

Corpore nativo, et mortalibus esse figuris

Hec eadem sermè mortalia cernimus esse

Et nativa simul. Quapropter maxima mundi

Cum videam membra, ac partes consumpta regigni

Scire licet Celi quoque idem, terreque fuisse

Principale aliquod tempus, clademque futuram

Eadem namque necessitate naturæ, qua fit exsolutio vnus parris, nouaq. eiusdem generatio in mundo, putauit Lucretius fieri posse exsolutions, & generationes aliarum omnium partium, & sic etiam totius mundi, licet nostris temporibus videantur tantum ortus, & interitus partium particularium; quamuis enim nec facillè, nec frequenter aliquid fiat, asserendum tamen non est, id neque omnino, neque aliquando fieri posse: quippe id momento sæpè euenit, quod euenire non contigerit per aliquot annorum millia. Quin imo existimarunt Empedocles, Heraclitus, & Stoici plures iam fuisse correptos, & genitos mundos similes, atque ex cineribus alterius mundi, qui ad hunc præfuerit, potuisse

hunc mundum genitum etiam ante generationem coniectari, quasi mundus esset instar Phœnicis ex cineribus consurgentis.

At fortassis hoc diuinationis genus cæteris ineptius in philosophia putandum est, hocque multiplici ratione, nulla enim suadet ratio, partes, quæ de nouo in hoc mundo progignuntur consimiles esse debere partibus, quæ corrumpuntur, cum sæpe neque eandem sortiantur formam, neque qualitates easdem, aut alia accidentia similia, quod satis experientis ipsius naturæ deprehenditur, plura in dies generari, quæ haudquaquam similia sunt rebus, quæ corrumpuntur. Deinde id etiam pro certo habendum est in philosophia, plura obnoxia esse interitui, quæ tamen naturaliter nequeunt regenerari neque in se ipsis, cū à priuatione ad habitum, non detur regressus, neque in alijs, quæ sint omnino similia, vnde saltem ex hac parte nimis fallax, & incerta esset diuinationo. Deniq. falsa omnino doctrina est illa, quæ supponit plures fuisse mundos, cum vnicus à Deo in principio creatus sit, & illa etiam, quæ supponit vicissitudinem totius mundi, ita esse propriam toti mundo, quemadmodum propria est vicissitudo in partibus totius mundi quoad generationem, & corruptionem.

ANIMADVERSI O XXXI.
PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex fatalibus
Constitutionibus.

68 **NAQVÆQVE** diuinatorum seſta ſuum inuenit fatum, quo de futuris euentibus vaticinia funderet; in ea tamen duo potiffimùm videntur ferè omnes conueniſſe, quod dicerèt, primò intra fati rationem eſſe conſtituenda omnia corpora cœleſtia, ac ſidera ipſa, vel tamquam primarias, ac principales cauſas, vel ſalrem tamquam primarum cauſarum inſtrumèta principalia; illi namque qui à cauſis materialibus infra lunarem orbem exiſtentibus fatum deduxerunt longè à veritate, atque à recta opinandi ratione diſtare facilè cõuincuntur, cum nulla in rebus neceſſitas à materia poſſit exoriri, quæ tot mutationibus obnoxia eſt, niſi ad ſummum neceſſitas quædam in priuationibus, quæ nihil ſunt; ſecundò, quod ea quæ fato eueniunt, ineuitabili prorfus neceſſitate eueniant, ita vt quod in ſaro cuiuſcunque conſtituitur, nulla ratione vitari poſſit. Diſſenſerunt verò, vt principio lib. 5. de Ciuit. Dei adnotauit etiam Diuus Auguſtinus, quia eorum quidam à ſideribus, corporibus cœleſtibus Deum, & diuinam voluntatem omnino alienarunt, opinantes, virtutem tantum & aſſionem huiuſce-

modi corporum, quocunq. modo ad nos illa delaberetur illud eſſe, quod Fatum iure vocitatur; quod hæc ipſa nimirù reget, vrgeret, cogeret vniuerſa, à qua ineuitabili neceſſitate euenirent cunſta, quæ eueniunt; Alij vero ſaralem vim, eſſi à moru cœleſtium corporum, & ſtellarum configurationibus ortum ducere, & inde ad hæc ſubcœleſtia iugiter delabi faterentur, à Deo tamen eriam aliquo modo pèdere, ac tẽpeſari rectiùs exiſtimarunt, ſicq. Deum ipſum, & dignã volũratẽ intra Fatj rationem conſtituerunt; Atq. pro opinionũ diuerſitate ſtatuẽrũt ad diuinationes ex fato inſtituendas, vel ſolã cœleſtiũ corporũ cognitionẽ, eorumq. inclinationũ, eſſe neceſſariã, vel præter illã etiã diuinorũ decretorũ notitiã, quæ haberetur, per reuelationẽ, aut per quõſdã effectus, qui eſſent veluti ſigna, & indicia diuinę volũtatis.

Hinc etiam alij Fatum apertius diuidentes, aliud fatum **Aſtologicum**, ſeu **Marhematicum** vocarunt, illudque tantummodo depẽdens ab aſtris fecerũt, aliud Fatum **phyſicum**, quod dicit connexionem, & colligationem quandam cauſarũ phyſicarũ immutabili ordini agentũ, aliud deniq. fatum diuinum, quod dicit ineuitabilẽ rerum præordinationẽ diuinitus, & ab æternio

constitutam, quod triplex Fatum si agnosci posset ab homine, putarunt & bene, omnia facile posse ab ipso homine diuinari; Verum cum id soli Deo possibile sit, ipsi quoque soli adscribenda est futurorum cognitio perfecta, & diuination; solus namq. Deus eiusmodi causarum ordinem, & colligationem, tum præteritarum, tum præsentium, cum futurarum intelligit, atque ex hac intelligentia omnia nouit, & omnia omnibus siue præsentia, siue præterita, siue futura, siue possibilis potest reuelare; quæ intelligentia ea est, quam Plato concedebat summo Ioui, qui rerum omnium cathera

manibus complicabat, hancque non solum Academici, sed etiam Stoici fatalem prouidentiam nominabant. At quidquid sit de multiplici fatorum opinione, & doctrina, nulla ex fato adstrui potest futurorum diuination, cum fatum ipsum nulla ratione admitti possit, eo modo quo explicatur à Stoicis, vel ab alijs Philosophis solam rerum necessitatem agnoscentibus; neq. fatum Astrologicum concedendum est, ut sæpe demonstrauius; quod verò spectat ad Fatum diuinum, scilicet ad diuinam rerum præordinationem, dico nihil ex illa diuinari posse præcisa reuelatione, cum nemini illa innotescat.

ANIMADVERSI O XXXII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Animasticis commotionibus.

70 VASDAM inueniri in rebus omnibus animasticas commotiones, siue res ipsæ sint arte factæ, siue physice procreatæ, asserunt aliqui cum Mercurio Trismegisto in libello, cui titulus Pimander, & etiam cum Cardano lib. de subtilit. ex quibus fas esset de quocumque euentu, vel effectu in arte, vel in natura consecuturo diuinationes sumere; Hinc Asclepius putauit homines posse Deos facere omnia diuinantes, si nimirum statuas quasdam efformarent, in quibus educatæ ab inferis animæ, vel Dæ-

mones accommodarentur; putabant enim, quod eo modo, quo plerumque naturale trahitur per artem, ut ad lignum quamuis densissimum flamma trahitur per oleum, vel per picem, vel per aliud eiusmodi, ita prorsus diuinum trahi posse per artem, & per naturam, ut dicitur de Embrione humano, qui certo modo affectus, & figuratus trahit animam humanam. Cuius doctrinæ addebat Mercurius Trismegistus fieri posse, ut ex certis quibusdam materijs certo cuidam Dæmoni cõgruentibus, ex quibus ritè sit aliqua statua composita, confestim certam videri Dæmonis

nis attractionem; ex quo et iam docebat æquè Artem, & Naturam Magam esse nominandam, cum admiranda eiusmodi vtraque sit potens suscitare; Atq. ex his animationibus rerum artificialium, vel naturalium, cum plurimæ oriuntur commotiones, ex his affirmant posse omnes futuros euentus pro rerum diuersitate diuinari. Sic etiam alij ex eo, quod vniuersum hoc putaret animari anima quadam communi, quæ esset per partes diffusa in omnibus rebus sublunariis, dixerunt, vniuersum hoc, modo per partes, modo per totum ita pati animasticas commotiones, vt illæ præfertim, si sint insuetæ, iure merito habendæ sint pro futurorum vaticinijs.

71 Pro huiusmodi animasticis commotionibus euertendis, licet satis esse possent ea, quæ dicta sunt alibi de anima mundi, deque Dæmonibus, & animabus ab inferis euocatis, quædam tamen alia dicenda sunt; nam quomodocumque admittantur in rebus motiones illæ arte, vel natura prouocata, ex ipsis, statuendum est nihil certò posse diuinari, cum neque animæ ipsæ, vel dæmones, quibus res animantur, habeant eiusmodi vim futurorum diuinatricem; vnde ad summum ex il-

lis motibus insuetis, atque inopinatis argui potest, in ijs rebus esse aliquid ens animatum, non verò aliquid aliud portendere ex ijs, quæ ventura sunt; quapropter etiam si daretur in rebus particula illa animæ mundanæ, quæ profus diuina dicta est, vt potè à Deo ipso progrediens, non proinde liceret ex ipsa diuinare, quæ in futurum essent exitura, cum ipsi quoque ignota sint; nisi concludatur animam mundi nil aliud esse, quam ipsum Deum per omnia diffusum, iuxta illud Iucani ex Orphico desumptum

Iupiter est, quodcumque vides, quodcumque mouetur

dicebat neque ad hanc rem etiã Mercurius Trismegistus in Pimandro, nihil in corporibus esse, quod Deus nõ sit, ipsumque esse quidquid est; ipsum esse, quidquid agitur, quodcumque gignitur, quodcumque intelligitur; ipsum esse æternitatis animam, animam mundi, & cæterorum. Quo tamen etiam posito, vt commotiones omnes in rebus à Deo prouenire putentur, vt ab anima quadam mundi vniuersali, non rectè tamen ex ijs futura indicari possunt, quæ Deus ipse vult esse tenebris ignorantia obuoluta.

ANIMADVERSI O XXXIII.
P H I L O S O P H I C AIn Diuinationem ex Oraculorum
natura, & origine.

72 **D**ESUMPTAM diuinationem ex oraculorum origine narrat Plutarchus apud Veteres fuisse, ita ut etiam ab ipsa terra vaticidii quidam anhelitus excitarentur, quibus mentes hominum vi quadam naturali afflata rerum futurarum providæ efficerentur; putabant enim quasdam præsertim terræ partes tali præditas esse temperamento, ut vim diuinam parent medijs spiritibus erumpentibus cælitus in illas immisissis; sicque breviori spatio has spirituum vaticidiorum eruptiones recurrere, ubi terre vis magis vigeret, magisque idonea esset materia ad elaborandos habitus illos vaticidos; quemadmodum contra tardiùs semper, & post longa intervalla easdem rediisse, ubi vis efficitrix illorum spirituum langueret, aut materia minus esset idonea; ob quam etiam causam, aiebant, quibusdam locis toto semestri, in alijs verò certis tantum diebus responsa ab oraculis reddi. Denique tum primùm eam se vim terræ exercuisse, atque innotuisse, quando exactè maturavit longo tempore, & astroque terræque efficacia, qualitatibus exquisitè, fortiterque inter se mixtis, & earum temperie integrè absoluta; rursusque circumacta pe-

riodo, sensim defecisse, ac tandè evanuisse, vel languefacta, aut dissoluta temperie qualitatum illi actioni accomoda, vel materia spirituum consumpta, ac dissipata; quo etiam id factum esse opinarentur, ut certiora, ac veriora redderentur oracula, ubi acrior purior, elaboratior, ac politior esset spirituum vaticidarum materia, obscuriora verò contra, & magis implicata, & ambigua, ubi hebetior, atque impurior terræ vis; spirituum natura extitisset. Sic itaque non solum oraculorum originem ad aliquam naturalem terræ temperiem referebant, sed etiam vim ipsam ex oraculis diuinatricem.

73 Hæc habet Plutarchus fuisse à Veteribus quibusdam philosophicè excogitatis, quæ tamen, ut à rei veritate maximè dissona, rejicienda sunt; non enim consentaneum est à terra omnis rationis, ac sensus experte, cui nulla inesse potest præsentium, vel futurorum notitia, expirationes fieri vaticidas, seu futurorum diuinatorias, cum id sit in philosophia firmissimum, nihil posse dare, quod in se ipso non habet; neque vnquam satis constare poterit, quomodo sint concessa rei prorsus exanimæ munera naturæ intelligentis, ac sentientis, non enim futura præ-

præsentire, aut prænosse potest, quæ neque sentiendi, neque cognoscendi facultatem habet; neque ex singulari stellarum positu potuit innasci illis terræ partibus illa vis diuinatrix, cum in stellis ipsis nulla sit, vt sæpe dictum est, eiusmodi facultas. Quemadmodum igitur dicendum est à nulla corporea natura oraculorum originem dimanasse, ita neque vim diuinandi, aut à naturalibus qualitatibus, aut ab alia aliqua naturali substantia exortam esse, putare debemus, cum iam fati ex sacris literis constet, atque ex alijs diuinis oraculis, à Diabolo in lucem fuisse euocata ad perdendos homines, licet Diabolus ipse sæpe habitibus illis terrestribus vteretur, alijsq. terræ tremoribus, vt fortassis huic erroneæ doctrinæ fidem conciliaret; Atque ex solo Diabolo oraculorum ortum; ex solo Christo eorundem occasum profuissse satis testantur carmina illa diuinitus extorta ab eodem Dæmone, quibus ipse testatur nascente Christo statim oracula fore extinguenda

*Mo puer Hebraeus iubet hinc, Rex ille
Dæorum*

*Tartareos remcare domos, hac ade re-
lictâ*

*Post ergo oratenens, altaria nostra re-
linquas*

quæ carmina perhibetur Delphicus Dæmon protulisse cum Augusto Cæsari interroganti Pythiam de successore, qui post ipsum futurus esset orbis terrarum Monarcha, respondit

cum puerum Hebræum fore existurū totius orbis dominatorem.

Cum verò pugnet potissimum phi- 74
losofia cum fabulis, idèd præsertim explicata oraculorum natura, & origo damnanda est, quod in fabulis, ac figmentis quoad primum eorum exordium sita fuerit; refert namq. Diodorus, oraculum Pythium, quod totius orbis vmbilicum tenuisse creditum est, cum in eo loco, vbi templum postea extructum est, terra patuisset profunda quadam voragine, & circum pascerent Capræ, factum esse repente, vt vna ex grege frequenter ad hiatum illum accederet, & quotiescumque introspexisset, toties reuerfa miris, & inusitatis gestiret saltibus, vocemque sonaret insuetam, quæ pastor miratus, cum accederet, & ipse hiatum spectaturus, mox eodem impetu hausto, conceptoque simili modo exilire, & vaticinia fundere inciperet; cuius rei fama increbrescente, fiebat in dies cõkursus maior ad hiatum, & quotquot aderant illi, vatidico habitu statim afflabantur furibundis similes euadentes; cum verò ex furore multi per præceps in hiatum desilirent, ac perirēt, interdicto cautum fuit, ne quis amplius voraginem inscenderet; quo denique factum est, vt voragini templum imponeretur, ibique futurorum responsa exciperentur; Atque ex hoc vbicunque reperti essent terræ hiatus, putabantur oracula fundi, errorem Dæmonis artificio sæpe confirmante.

ANIMADVERSI O XXXIV.

PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Oraculorum loquutione.

75

ITa loquebantur oracula apud Veteres, vt quidquid prænunderet, quoquo modo posset contingere, vnde putabant Philosophi ipsi antiqui, quod ex ijs, quæ oracula proferrēt, vnum semper foret determinatè verum, alterum verò determinatè falsum, cum veritas vna tantum sit; neque licet loquerentur oracula de futuris cōtingentibus, de quibus dicitur in philosophia, nullam dari determinatam veritatem, poterat eorum dictis, vel responsis falsitas subesse, cum ita semper sua ederent respōsa, vt aliquid ex ijs, quæ summa ambiguitate proferebant, verum esset, & tale experimento ipso deprehenderetur; cuius rei exemplū reddidit oraculum Apollinis Dindymæi Seleuco Syriæ Regi, qui cum sciscitaretur de suo in Macedoniam reditu, quam Syriæ à monte Alexandri occupatæ coniungere cupiebat, responsum accepit prorsus ambiguum, & cum de morte, & loco, in quo esset periturus percontaretur, contrarijs prorsus dictis monitus est, vt Argos fugeret, & vt ad Argos aduentaret

Fatales perages annos, si fugeris Ar-

gos

*Ante æuum fatale cades, cum rueris
Argos*

cuius oraculi veritatē probauit euentus, nam fugere conaretur regionem omnem sitam ad Argos, vnde etiam Mædones Argeadæ nominati sunt, tandem accedens ab Helleponto ad Urbem Lysimachi, iam ab ipso cæsi, ac deuicti, casu incidit in aram, quam accolæ nominabant Argos, & ibi ex insidijs ab hospite Ptolomæo Cerauno interfectus, oraculi prædicta compleuit.

Verum, tametsi ex ambiguitate 76 verborum verum aliquod omni æuo, quo perdurarunt, protulerint oracula, id minimè contigisse ex futurorum præsentione, aut præcognitione censendum est, quæ ipsis omnino erat indebita, & occulta, sed vel casu putandum id accidisse, vel ex regalis ipsius philosophicis, quas optimè callebant Dæmones edentes oracula, cum notum ipsis esset, ex quibuscunq. enunciationibus, quas efformarent, siue de præterito, siue de præsentem, siue de futuro, aliam esse determinatè veram, alteram verò falsam; non proinde tamen errores omnes à suis responsis arcebant, cum plerumque etiam his, quæ diuinabant, plures subessent fallaciæ, ac deceptiones, aut ex parte temporis,

poris, aut ex parte loci, & personarum, qua ratione optimè animaduertit Eusebius semper plus fallaciæ, ac mendaciæ in oraculis extitisse, quam veritatis; vnde etiam probat oracula omnia Veterum, vel à Dæmonibus edita fuisse, vel à veteratoribus, & præstigiatoribus calliditate insigni contexta; quin imo ex ipsa vocum ambiguitate, ex barbaris vocabulis, ex affectata verisimilium textura, quæ in oraculis inueniebatur, sæpe eorum falsitas deprehensa est, experientia testante, quam malè ijs censerit, qui oraculorum hortatu susceperunt bella, vel aliud eiusmodi peregere; & inde narrat Plutarchus sapientiores Philosophos oracula semper habuisse su-

specta; quæmadmodum etiam Lucretius fatetur plus fidei Philosophis ipsis esse adhibendam, qui plura ratione philosophica nouere, quam oraculis; nam de Philosophis illud dicitur,

multa bene, ac diuinitus inuenientes

Ex adyto tamquam cordis responsa dedere

Sanctius, & multò certa ratione magis, quam

Pythia, quæ Tripode ex Phabi, laureaque profatur.

ex quibus satis deprehenditur nullam fuisse in oraculis germanam vaticinandi rationem, licet ad vaticinia sæpiùs sequerentur euentus.

ANIMADVERSI O XXXV.

PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Sacrificiorum Immutatione.

77 **H**X varijs sacrificiorum generibus, quæ fuerunt in vsu apud Ægyptios, Romanos, & Græcos, quædam in illis præcipuè immutationes obseruabantur, quæ essent eorum futurorum notæ, & indicia, quorum diuinationem per Sacrificia intentabãt; ac propterea licet, vt plurimum macarentur oues, fues, capræ, boues, anferes, & gallinacci, ex hædis tamen, ac agnis præcipuas quasdam innatas qualitates præferentibus, putabant

multò rectiùs, & Deos consuli, & ventura, quæ ex sacrificijs quærebant, facilius prænosci; censebant namque id animalium genus esse potissimùm Dijs deuotum, astrorumque confluxibus ita conformatum, vt si in macratione quosdam motus, gestulationes, contorsiones, colores, odores, & etiam sapes ederent, inde possent quicunque euentus futuri coniectari; quemadmodum testatur Homerus quasdam immutationes apparentes in immolatione aliorum animalium fuisse

fuisse omni ævo futurorum portenta

*Protinus his superi portenta ostendere
pelles*

*Serpere humi, verubus carnes mu-
gire cruenta*

*Affateque boum, qualis vox grata fa-
tigat.*

Licet apparitiones illæ ex præstigijs Dæmonum censentur institutæ, cum nulla vi naturali fieri possent, neque inueniri posset agens, quod illas immutationes ex rerum natura posset inducere. Solebant verò tot varios euentus ex sacrificijs prænotare, quot erant differentiæ, ac discrimina rerum, quæ in sacrificijs adhibebantur; nam aut hostias ipsas, priusquam iugularentur obseruabant; aut earum exta considerabant, postquam essent maculatæ, & dissectæ, aut rimabantur flammæ, & fumos, qui ex incensis, & ardentibus victimis euolabat, aut denique alias qualitates ad suas naturales formas consequentes, vel nõ consequentes examinabant; vnde apud ipsos mali ominis erat, si victimæ haud sponte suos ductores sequerentur, sed vi essent trahendæ, vel si ex ducentium manibus se prorsuissent, ac profugissent, si horridius iugulatæ exclamassent, si semianimes prouoluerentur in terram, & alia eiusmodi spectanda ederent signa, ex quibus ipsi significata ducebant offensa atque alienati Numinis pœnas, & mala mini-

tantis; Quemadmodum contra erant læti ominis indicia, & fauentium Numinum testimonia, cum victimæ opposita supradictis signa proferrent.

In quibus obseruationibus si naturalia tantum ex queratibus, aut motibus naturalibus ducenda sint præfagia, certum est nullos fortuitos euentus potuisse in illis portendi, vt opinabantur veteres: cum enim illi, qui spectabantur effectus in animalibus ante, vel post immolationes suas causas naturales indicarent, omnem naturæ finem in illis indicationibus assequerentur; neque ad aliud fuisse ab ipsa natura institutos censendum est, cum reliqua omnia, quæ dicebantur prænotare, extra ipsorum naturam essent; Quid enim ad prosperos belli euentus, ad felices nuptiarum exitus, ad benè auspiciata negotiorum initia victima in sacrificio taliter, vel taliter mota, hoc vel illo modo exusta, ac cremata? Quid flamma celeri motu, vel tardiori victimam corripiciens, his vel illis infecta coloribus, fauillas eiaculans, vel retinens? Quid fumus in plures orbis contortus, ac multiformi vertigine voluminatus? Quid denique aquæ, sanguinis, vel vini libatio hoc vel illo modo facta, vsque ad tale vel tale spatium dispersa? hæc omnia sanè, nullam cum fortuitis euentibus colligationem habent in natura, ac propterea neque naturalia eorum indicia, ac testimonia esse possunt.

ANIMADVERSI O XXXVI.
PHILOSOPHICAIn Diuinationem ex Victimarum
exploratione.

79

VICTIMARVM exploracionem ad futura coniectanda Græci pariter, & Latini Extispicinam nominarunt; in dissectis enim victimis præsertim signa quædam fausta, vel infausa notabant, quibus ex habitu, coloreue extorum, & fibrarum, ex humorum affluxu, vel abscessu de euentuum conditione iudicabant; sicque coniecturas sumebant, in quam partem Numen, cui sacrificia adornabatur, propenderet, quibusnam, vel lætis, vel tristibus votis adspiraret. Græci verò præsertim ex inspectione Epatis suas diuinationes solebant instituere, & inde ea omnia explorabant, quæ aut contingere, aut non euenire peroptarent; spectato namque Epate benè constituto, ac optimè temperato pro victimæ natura opinabantur omnia læta promitti, sicut è contra, ipso viciato, aut mutilato aduersa portèdi, cum illud per ipsis creditum sit Deos victimis illibatis maximoperè gaudere, morbidis verò, ac malè affectis offendi, & quam maximè ad iram commoueri; & idcirco priusquam eos sacrificijs adhiberent, diligenter contemplabantur, ac forissecus pertentabant, nunquid quod immundiciem argueret aliquam, vel labem interio-

rem aduerterent. Inchoata igitur extorum contèplatione in victimis præsertim à iecore, si illud grata, & natiua purpura ruberet, nulla que inueniretur labe contaminatum; vel si caput iecinoris auctum, duplicatumue, aut geminum iecur reperiretur, vel si extremæ fibræ versus interiora replicatæ, ac conuolutæ viserentur; hæc eximie felicitatis argumenta certissima dare, & magnas accessiones, potentie amplificatione, probatione finiu, triumphos, summa dignitatum fastigia designare augurabantur. Sic etiam cõstitutis in Epate geminis capitibus, vnū hosti, alterum illi, in cuius gratiã diuinationo instituebatur, destinabant; & alterutrum eorù, si vel corrugatù emarcuisset, vel colorè habitumq. suu quo uis modo mutasset, rerù ruiuã, & consternatione, aduersaq. omnia minitari putabatur, si verò florido enituisset colore, motuq. alacri, & continuè micasset, victoriã certã spondere, & successus sælicissimos illi credebatur, cuius nomine victima egebat; atq. ex hac extorù obseruatione videtur Lucanus ipse victoriã Cæsari renuiciale.

*Quodq. nefas nullis impunè apparuit
extis.*

*Ecce vides capiti fibrarum incresecere
molem*

H

A'te-

58 Animaduersion XXXVI. Philosophica

Alterius capitis pars agra, & marida pendet

Pars micat & celeri venas mouet improba pulsus.

Sic denique explorato Epate ad alia victimarum exta perpendenda gradiebantur, atq. ex reliquorum exploratione singulares diuinationes proferebant.

80 Quam tamen insulse, ac prorsus sine ratione id agerent, sepe experientia declararunt, cum plura, quæ mali ominis apud ipsos habebantur, faustissima quæque præferrent; nec enim causa inueniri vnquam potuit, cur ex animalium partibus euentus pendere putarentur: vnum tamen varicinij genus videtur ex extis animalium iure, ac optima ratione haberi posse, nimirum si ex iecoris inspectione reliquæ viscerum constitutiones in animalibus diuinentur; cum enim in-

ter viscera in aliquorum sententia primum omnium formetur Epas ex sanguine menstruo, qui ex prægnantium corpore in matricem attrahitur, & fons est sanguinis, si ipsum valeat, vigeatq. sanguis vniuersus gignitur purus, naturæque conueniens, ex cuius optima distributione, optima fit in cæteris partibus nutritio, & ex hac optimè compactæ reliquæ partes possunt diuinari, etiam si earum exploratio ommitteretur; potest namq. optimè philosophica ratione, causâ ex natura desumpta, deduci quod si in sanguinis fonte nihil vitij reperiat, reliquæ partes omnes Epati benè congruentes deprehendantur, ea facta suppositione, quod optimum nutrimentum ad eas transmittatur, quo perfecte alantur, & reficiantur; Cætera, quæ diuinantur, omnino extra rationem sunt.

ANIMADVERSI O XXXVII. P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex Auguriorum notationibus.

81 **V**SPICES, Augures, & rerum inopinatarum obseruatores eo apud Veteres suam augurijs deuuebant fidem, quod quibusdam sepe notatis signis, atque euentibus ex illis, artem quamdâ diuinandi efformarent, qua vt plurimû adhibita ea quæ prædicarent, euenirent; non aliter ac Medici, qui cõsideratis in male valen-

tibus quibusdâ signis, casibusq. vitæ, vel mortis, ex illis sequentibus dicuntur physica quadâ cognitione sua prognostica pronũciare; nõ aliter, ac agricolæ ex quodâ insueto auicularum volatu, ranarû coaxatione, suû grunnitu præsentunt pluere philosophica ratiocinatione ducti; nõ aliter deniq. ac nauarû ex pisciû motu, & maris colore, vel ex alijs eiusmodi signis solent imbres & tem-

& tēpeſtates etiā à longè coniectare; vt ergo nemo erat, qui hæc præſenſionum genera non reciperet, tamquam naturalia, ita nemo prudens, ac ſapiēs apud Veteres habebatur, qui augurijs non crederet, atque ex illis ventura ſibi, vel alijs non præcognoſceret; & licet apud eoſdem ignorarentur cauſæ, cur ex illis ſignis certos illos notarent euentus, nō propterea cenſebāt, eſſe augurijs detrahendam fidem, cum etiam ignorantis cauſis quāplures admittantur effectus; cum ſit ſatis ad Philoſophum conſtituendum, vt in ſuis ratiocinationibus effectum deducat ex cauſa, licet cauſa illa Philoſophum lateat; aiebat enim Cratipus, multa, Philoſophos latere, quæ tamen Philoſophiam non lætent, cum non ſit Philoſophi cuiuſcūq. munus id omne ſcire, quod ſcit, & docet Philoſophia ipſa.

82 Quibus tamē nō ita facilè admiſſis, ſtatuendū eſt, omnes, quæcunq. ſint, auguriorū notationes vanas omnino; ac futiles eſſe, vt potè nullā naturalem ſignificationem præſeferentes; neque enim in auiū volatu, in victimarū extis, in pullorum paſtu, aut alijs eiufmodi caſu cōtingētibus potuit natura cōſtituere, id quod natura ipſa non potuit efficere; atq. cū naturalis Philoſophia ea tantum ſit, quæ per cauſas procedit ad diuinandos effectus, nō poterit ille Philoſophica ratione, aut Phyſico diſcurſu procedere, qui effectū cauſas, quos prædicat, nō attingit. Dicere nāque poſſe Philoſophū effectus coniectare, tametiſi cauſas ignoret, omnino abſurdū, atq. à veritate alienum; quomodo enim certū deducere poteſt eſſe euenturū effectum, ſi certā cauſam ignoret talis euentus? tritum ſiquidem

eſt in Philoſophia determinatū effectū determinatā cauſam expoſcere, ex quo id etiam certiffimè inferitur certā effectus cognitionē certæ cauſæ notationem ſupponere; cū eodem modo doceāt Philoſophi res ſe habere ad eſſe, ſicut ſe habent ad cognoſci; hæc q. doctrina non ſolū extendenda eſt ad auguria, & auſpicia omnia quæ ducuntur ex cantu, paſtu, aut auium volatu, ſed etiā ad alias quacunq. res caſu incidētes, vt quod hoc, vel illud nomē auditū ſit; quod talis, vel talis homo occurrerit iter agenti, quod in menſa fal exciderit, aut vinum fuerit effuſum, atq. ad id genus alia. quæ omnia eadē vanitate notātur. Si quid verò in his maius euenit, quam vt caſu fieri cenſeri poſſit, id omne Dæmoni adſcribendū eſt, non naturæ, vel ipſius naturæ ſignis, quæ naturā ipſā in ſuis ſignificationibus nequeunt excedere; nō enim cogitabile eſt, quid naturaliter ſignificēt ſigna quædā tantum ex hominū placito ad ſignificandum inſtituta, ex quibus cōiecturæ ipſæ, quæ ſumūtur, ſine prudentia, ac ratiocinatione accipiuntur, cum neq. ſint, ex cauſis, neq. ex notis ad ea, quæ coniectantur decerpæ, quemadmodum dicuntur coniecturæ illæ, quibus vel Imperator in bello, vel rector ciuilis vitur in adminiſtranda Rep. vel medicus in curandis morbis, vel Agricola in mittendis feminibus, vel nauta in prænoſcendo maris ſtatu, ac ventorum incurſu; qua propter malè comparantur ab aliquibus coniecturæ eiufmodi, quæ cū ratione naturali, ac diuturna experientia cōiunguntur, cum illis, quæ capiūtur ex augurijs, quæ nulla naturali innitētes ratione, prorfus inanes cenſendæ ſunt.

ANIMADVERSI O XXXVIII.

P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex Præfensionibus
Brutorum.

83 X eo Platonici, & Peripatetici quidam diuinationem in fatuis, ac stupidis esse dixerunt, quod in illis minimum sit prudentiæ, & rationis, maximum verò sensitiuæ facultatis; quod etiam fabula illa Tyresij diuinatoris demonstrabant, qui non prius diuinandi facultate à Dijs donatus est, quam cæcus euaserit; qua etiam ratione in furentibus magis, quam sanæ mentis hominibus, atq. in dormientibus magis, quam in vigilantibus docuere diuinationem futurorum contingere; quæ admodum igitur se habent fatui inter homines ad prudentes quoad vim diuinandi, ita volunt se habere bruta ad hominum genus, quibus longè meliorem tribuunt futura præfensendi modum ob prudentiæ, & rationis defectum, quam hominibus ipsis, indeq. arguunt diuinandi facultatem maximæ sensibus adherere. Quam doctrinam, vt exemplis confirmet, referunt pisces in mari, multò magis, quam nautas maris tempestates præsentire, auiculas multò magis, quam agricolas, armenta quam bubulcos, greges quam pastores; quin etiam mures, si in proximam confertim abeant domum, dicunt præmòstrare incolis rui-

nam prioris domiciliij. Multa etiam alia his admirabiliora narrant de brutorum præfensionibus, quas illis videtur natura indidisse, ad varios prænuiciandos euentus, quarum omnium præfensionum putat causas quasdam naturales admitti, scilicet maiores quasdam brutorum compassiones cù causis naturalibus, & corporeis; eaq. potissimum adducunt causam, quod cum animæ brutorum careant mente, ac prudentia, diuinandi quadam vi pro prudentia compensentur; hincque fit quod præsertim Pulmones marini in pelago plurium dierum hyemem portendant, Delphini tranquillo mari læscientes statum ex illa, qua veniunt parte, turbato verò mari spargentes aquam, tranquillitatem; Ranae vltra solitum vocales, imbrem; Grues silentio per sublime volantes serenitatem, Corui singulto quodam crocitantem ventos, & sic de reliquis.

At licet futura quædam, quæ naturaliter cœceniunt, possint bruta perferre, cum possint quamplures effectus in ipsa deriuari ex causis naturalibus imminetibus, qui sint veluti signa suarum causarum, non proinde vis quædam diuinatrix animantibus brutis à natura indita admittenda est, qua possint omnia futura etiam contingentia perfer-

perſentire; nõ enim ex eo, quod bruta ſortæſſe exactiùs hominibus ſentiant, non propterea concedendum eſt etiam exactiùs res euenturas præſentire, aut præcognofcere, cum id ſit potiùs adſcribendum facultati ratiocinanti, quæ ex præteritis, & præſentibus meliùs ventura deducit, quam vis brutorum ſolummodo ſentiens, & nullo pacto ratiocinans; vnde in hoc deſipiuntur illi omnes, qui putant meliùs longinqua, ac ventura diuinare fatuos, ac ſtolidos, quam prudentes, ſi tamen illi tantum caſu collimant, ſi tamen quandoq. collimant, hi verò ex prudentiæ ratiocinio. Neque ex eo, quod dicat Franciſcus Valeſ. in ſacra philoſoph. ineſſe brutis, & hominibus rudioribus naturale diuinationis genus per compaſſionem cum cauſis naturalibus, aut per exordia indita naturaliter rerum futurarum, colligendum eſt, poſſe bruta, & homines rudiores, fatuos, ac ſtolidos diuinare, quaſi ex ipſius naturæ habitu; ſuit namq. Valeſij intentum ibi diſcrimen dumtaxat ponere inter diuinationem, quæ ſit dicenda naturalis, ſuppoſito quod ſit, & inter diuinationem, quæ ſit dicenda prophetia, ſeu diuinatione ſupernaturaliter data, & namque quæ diuinant bruta, homines fatui, furentes, ac ſtolidi, licet caſu diuinent, dicuntur tamen naturaliter diuinata, quatenus nullum lumen diuinitus immittitur, vt in prophetia ſupernaturali. Cæterum nullam eſſe poſſe vim diuinandi naturaliter inditam, præter illam quæ in

cauſis, & effectibus naturalibus verſatur, iam ſatis monſtratum eſt.

Hinc Epicurus in ſua philoſophia apud Caſſendum lib. 10. Meteor. licet admiſerit. nõ modo Cometæ, Parhelia, Irides, aliaque id genus meteoræ haberi pro ſignis variorum euentuum, qui partim in ipſa natura, partim in rebus humanis contingunt, verum etiam animalium geſtus, voces, migrationes, & reliquos eiufmodi motus, quibus sæpe sæpius denotant inſtare ventos, pluuias, procellas, ruinas, ac terremotus, non propterea voluit homines, vel ſuperſtitioſis ritibus irretiri, vel in palmares errores abire, ſi crederent actiones illas brutorum ab indito quodã diuino inſtinctu futura prænunciante exoriri; poſſunt enim animalia futuras quaſdam mutationes, præſertim in aere, indicare, ac præſentire; verum non id fieri cõſendum eſt, quod natura quæpiam diuina hunc ſenſum, hanc indicationem in illis faciat, ſed quod illa ſint ea tẽperie, vt cæptas moueri cauſas phyſicas illicò perſentiſcant; quod perinde ſit, ac dum Iſchiatici, aut infirma alia parte laborantes frigus, pluuiam, & alia eiufmodi præſentiant, quæ non præſentiant validi, ac toto corpore benè ſani; & hoc præſenſionum naturalium genus in brutis philoſophicè ſatis deſcribit Virgil. 1. Georg. ad illa Carmina

*Cum medio celeres reuolant ex aequore
mergi
Clamoremque ferunt &c.*

ANIMADVERSI O XXXIX.

PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Somniorum Interpretatione.

86 **L**ICET difficillima sit somniorum interpretatio circa res venturas, adcoque soli Deo, si sint diuinitus immissa somnia referuata, vel eius adminiftris, quibus ipse somnia reuellet, vt constat ex Sacris Literis, plerique tamen omni æuo ex ipforum interpretatione artem quamdam diuinandi futura instituerunt, ea ratione compulsi, quod Numina æquè vigilantibus, atque dormientibus adstant. & quemadmodum nullas fineret esse suo sine vacuas vigilantium operationes, ita neque dormientium; somnium namque à Platonice dicitur quidam animi motus, & operatio suum finem intendens, & etiam affequeus in natura; ideò pro comperto habebatur apud eosdem animam iugiter in corpore operari; nec vnquam sensus internos, atque intellectum feriari, licet sensus otiantur externi; quin imo animam ipsam somno sopitam putabant, vt potè sensationibus minimè remorata velociori intuitu penetrare ad futura; in quorum indagatione, tametsi pluries deciperetur, vt plurimum tamen in verù collimare; cum mentis acies sensibilibus operationum veluti laxata tumultu, clariùs obiecta percipiat, quam vigilæ

curis detenta; quamobrem Socratem ipsum per somnia vaticinantem maximè mirabatur antiquitas, quæ, cum somniorum interpreteres quamplures haberet mendaces, ad ipsius Socratis interpretationem pro mysterijs somniorum teuelandis confugiebat, cui tamen etiam perdifficile erat fatorum imagines, vel futurorum portenta per tenebras dignoscere; ex cuius tamen doctrina illud ortum perhibetur documentum, somnia circa autotam esse obseruanda, in qua primum albescente putabant Veteres firmiter fidem esse adhibendam; cum tunc dulciori quiete futura explorentur, tuncque emergat magis animarum vigor ad diuinandum iuxta illud de somnijs vulgatum oraculum

*Namque sub aurora iam dormitante
lucerna*

Tempore, quo cerni somnia vera solent.

licet Astronomi doceant posse omni tempore, atque omni hora obseruari somnia eorumque interpretationem quoad diuinationem euentuum adhibeti; dummodo considerentur astrorum aspectus pro eo tempore, quo res ipsæ somniantur.

Ex his quamuis constet apud veteres adhibitam omni æuo fuisse somniorum

87

niorum obseruationem, atque interpretationem circa euentura, testante Iamblichio in lib. de Myst. Egyptiorum somnia quæcunque, sed præsertim à Dijs immissa explicante oraculo indigere, præter ea tamen, de quibus idem exploratū sit à Deo demitti ad aliquid reuelandum, qualia fuere somnia Pharaonis, Nabuchodonosor, & aliorum in sacris literis, quæ exponebant Prophetæ, vel alij viri sanctitate insignes; & etiam præter illa, quæ dicunt signa, causæ, vel effectus naturales aliquorū rerum, omnis alia somniorum interpretatio, obseruatio, vel diuination incerta putanda est; qua ratione docebat etiam D. August. lib. de Spirit. & Anim. somnia esse semper incertiora ipsi infomnis, aiebat enim D. August. maximum versari discrimē inter somnium, & infomnium, eo quod somnium illud esset, quod esset pluribus figuris rectum; atque ad eo non posset sine interpretatione intelligi; Infomnium vero esset illud,

quando postquam diu res aliqua vigilantem fatigauit, tandem etiam dormienti se offert, & inde dicitur causam merè naturalē habere; cuius generis ea sūt omnia, quæ Claud. describit in venatoribus, Iudicibus, & aurigis

Venator de fessa thoro cum membra reponit

Mens tamen ad Sylvas, et sua lustra redit

Iudicibus lites, auriga somnia currus

Vanaque nocturnis meta cauctur aquis.

de quorum tamē incertitudine, aliquid in animaduersione sequenti dicturi sumus, licet affirmet Plutarchus in vita Luculli nihil certius, nihil credi dignius esse, quam quod per infomnia fuerit præsignatum; possunt namque in somnia ipsa sæpe sine causis naturalibus contingere, ex quibus sola diuinationis certitudo haberi potest, cum tamen, & ipsæ causæ naturales nequeunt impediri.

ANIMADVERSI O XL PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex causis Somniorum.

88 **I**UVENT somnia, vt docet Arist. in lib. de somn. ex rerum sensilium speciebus in memoria, vel imaginatiua, vel in sensorijs externorum sensuum referuatis; atque ad ea exci-

tanda præter proprias in vnoquoque spirituum motiones conferunt etiam animi affectiones, corporis tempestantia varia; ciborum æqualitates, artium, & consuetudinum professiones, pro quarum rerum diuersitate diuersa quo-

sa quoque, & diuersis temporibus somnia excitantur; isque etiam est somniorum finis à diuina prouidentia institutus, ut natura in omnibus otium & torporem deuictet, ac semper operetur; sicque anima etiam somno sopita quoquo modo operetur, neque omnino torpescat; cum enim animæ cura corporis pro omni tēporis momento fuerit demandata, necesse etiam fuit, ut ipsa anima, velut optimus custos arci sibi ad custodiam cōmendatæ iugiter inuigilaret. Cum verò tria sint somniorum genera, quædam, nimirum, signa eorum quæ nobis eueniunt, quædam causæ, quædam ex accidenti nobis tantum connexa, & copulata, in omnibus his animaduertendæ sunt causæ, antequam ad decerpendam ex ipsis diuinationem accedamus, quod præferim aguar Medici, qui dum morbo laborantes de somnijs interrogant ab illis, qui somniant se per ignem transire, signum arguunt atræ bilis dominantis, & diuinant ex illa morbi incrementum, acque decrementum, & sic de reliquis corporis humoribus, & affectionibus, ex quibus plures euentus possunt à Medicis prænnunciari, cum sint ipsis somnia connexa, vel tanquã signa, vel tanquam causæ; vel tanquam effectus; Longè verò difficilius est ex somnijs, quæ fiunt in homine ex accidenti diuinationes, & prognostica instituire, cum eiusmodi somnia ex innumeris causis ortū habere possint, tum intrinsicis, tum extrinsecis occurrentibus; nam licet omne somnium, ut ab origine, pendeat ex speciebus sensilium referuatis, attamen, cū illis innumera alia copulari possint,

per quæ ex accidenti innumeræ somniorū imagines excitari solēt, propterea difficillimum est ex hoc somniorum genere diuinationes efformare.

Ratio itaque diuinandi ex causis somniorum multiplex esse potest, sicut multæ esse possunt somniorum causæ; ar ea præsertim fundamentum in re habet quæ fit ex causa diuina somnia imittente, vel per somnia aliquid reuelante, & ex causa aliqua naturali, cum qua connectantur euentus. Cæterum ex nocturnis somnijs, & visionibus nil aliud potest anima cognoscere, quã sui corporis statum, & circa illud aliquid diuinare; neq. id omninò manifestè, sed quasi per nubem; quapropter ex rebus sæpius in somnijs obseruatis, quæ postmodum corpori superuenere, alia aduētura similia possunt somniatēs colligere, & diuinare, non alia tamen diuinandi vi, quam ratiocinatione, inductione, & coniectura veritati proxima; ex quo Medici potissimùm sua prognostica solent instituire, & ad morborum præcautionem regulas quasdam constituire, & remedia præscribere, cum tamen reliquæ diuinandi artes ex somnijs omnino consistēt sint, fallaces, cōmentitiæ, atque deceptoris, & si quid eorū, quæ ratione ex causis naturalibus non colliguntur, cōtingat, totum fortuitum, & parum cōringens putandum est; neq. mirū esse debet, quod sæpe, & tam multa somniantes, aliquando in res venturas verè incidamus, cuius generis ea omnia sunt, quæ refert Cicer. in lib. de diuinat. accidisse Endemo Cyprio, Ptolemæo Alexandri Magni familiari, Alexandro Tyranno, & alijs contigisse.

ANI.

ANIMADVERSI O XLI.
PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Somniorum
Proprietatibus.

90 **A**RIÆ somniorum proprietates à Platonicis excogitatae, varias etiam eorundem obseruationes peperere, quibus utebantur ad certiore methodo ex ipsis diuinandum; si quidem, si somnium per modum oraculi immitteretur, apparente in somni aliquo Numine loquente, putabant certò euenturum, quod in somno enunciabatur; Si per modum visionis, re nimirum in somno optato euentui per præsentiam respondente, sperabant res euenturas sine mora, uti apparuerant; si per modum somnij, quod tectum figuris, & velatum ambagibus sine interpretatione intelligi non poterat, inferrebant inde euentus multiformi vicissitudini obnoxios; si per modum infomnij, quod se offert dormienti, eo profusus modo, quo res ipsa diu vigilan- tem fatigat, opinabantur euentura fore omnino votis conformia; Si denique per modum phantasmatis, quod inter somnum, & vigiliam sensus semisopitos adoritur, augurabantur inde faustissima quæque, quæ per phantasma essent inter vigilandum, & dormiendum oblata. Atque ex his varijs somniorum proprietatibus, quas enumerat Macro-

bis lib. 1. de somn. Scipion. cap. 3. & etiam Diuus Augustin. lib. de spiritu, & Anima cap. 25. varias etiam diuinationum species colligebant, eodumtaxat fundamento, quod nihil ad diuinandum aptius de futuris esse potest quam somniorum obseruatio; non enim solum multum somnijs tribuebant, sed ea omnia aliquid portendere autumabant, vel ex sui natura, vel saltem ut cælitus immissa; in qua sententia præter Platonicos fuere etiam Pythagoræi, & Stoici ferè omnes; vnde factum est, quod Veterum plerique de somniorum interpretatione scriberent, tamquam de re ad diuinandum summoperè necessaria, inter quos celebriores fuere Antiphon, Philocia, Artemon, Scipion Acalonites, & postremis temporibus Artemidorus Daldianus.

Fuere tamen ex aduerso constantissimè contra somnia pugnantes Epicurei omnes, Cynici etiã Philosophi, & Stoicorum quamplures, cū quibus Cicero lib. 1. de diuin. vniuersam ex somnijs sustulit diuinationem, ridiculum omnino putantes inesse somnijs aliquid diuinitatis, & diuinationis, ac propterea pari modo esse obseruandas eorum proprietates, sicut obseruatur in æthere vaporū, ac nubiu

figuræ, quæ in ipsa obseruatione dispereunt; quorum sententiæ etiam visi sunt adherere Peripatetici arguentes nullam ijs inesse proprietatem, quibus nulla prorsus est essentia; cum verò nulla sit in somnijs essentia ad diuinandum, si excipiantur naturalia, & ea, quæ sunt ad hoc diuinitus immisa, sequitur etiam nullam inesse ad diuinandum proprietatem; quod præsertim intelligendum est de illis somnijs, quæ sine causa solent in nobis contingere; si enim contingant diuinitus, vel ex causis naturalibus, utique fatendum est, posse ex ipsis plura naturaliter intelligi; & ex hoc

Medici plura naturaliter solent coniectare, quæ ad corporis, & animi affectiones spectant; hæcque somniorum coniecturas, & diuinationes nulla improbant iura, sed ea tantum improbant, quibus temerè fortuiti diuinantur euentus, quod diuinationis genus à Græcis Onirocriticum est appellatum; Quid enim connexionis habere potest cum somnio nostro numquã cogitatus euentus? Quid causæ somnium cum euentu, qui illius somnij effectus esse non potest? ac propterea docet optimè Cicero genus dementiæ esse, effectum sine causa ponere, remque significatam sine signo.

ANIMADVERSI O XLII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Somniorum exemplis.

92 LIM Stoici ostendere conabantur Deum somnia sæpius immittere, & per ea futurum aliquid præsignificare, quod probabât multis hinc inde congestis exemplis, quæ in historijs reserebantur, in quibus multa per quietem visa, ita contigisse postea legebantur, sicut in quiete, & in somno visa fuerant; eaque non pauca commemorat Tull. 1. de diuinat. & etiam Valer. Maxim. Sic Cæsar, qui antequam arma in urbem inferret, videbatur sibi per quietem videre, se matri stuprum intulisse, à

coniecturibus somniorum in spem imperij summi concitatus est, somniumque probauit euentus teste Suetonio. Sic Sophocles cum ex æde Herculis aurea patera surrepta esset, ipseque sæpius in somno furcem agnouisset, illum tandem Arcopagitis renunciauit, qui tandem comprehensus, atque ad confessionem coactus crimen confessus est, pateramque retulit. Sic Amilcar Carthagenensium dux, cum Syracusas obsideret, & somniasset se proximo die in vrbe illa cænaturum, omnibus ad id paratis, somnio veritatem euentus con-

conciliauit; Sic deniq. alios quamplures euentus legimus in veterum monumētis somnijs respondisse; quo factum est, vt veteres ipsi maximam somnijs adhiberent fidem, nulloque alio crebrius, ac facilius vterentur, quam somnijs ad diuinandum; nihil inde cogitantes, quomodo possent euentus illi somnijs coherere; & quamuis veritas euentuum in illis deprehenderetur exemplis, posse tamen id vel Dei nutu factum esse, vel solo casu, vt in pluribus alijs contingit.

93 Cicero tamen, qui plura ex somniorum exemplis commemorat, id vt Philosophus tandem concludit, nihil omnino somnijs tribuendum esse quoad vim diuinandi; idque ea sua det ratione, quod neque Deus somniorum effector sit; neque vlla sit naturæ societas cum somnijs; neq. tandem possit ars, aut scientia ex sola euentuum obseruatione parari; præsertim, cum illi ipsi, qui somnia experiuntur, vt plurimum nihil diuinent, sed egeant coniectorum interpretatione, qui tamen in diuinando solam coniecturam adhibent, non naturam. Quod si somnium aliquod verum euadit, non ex vno cæteris fides adhibenda est, sed potius ex multis, quæ falsa deprehenduntur, vni vero fides

deroganda erit. Quæ Ciceronis doctrina fortassis optima esset, nisi ex eo negaret Deum esse somniorum effectorem, quia putat Deum non posse fortuita futura præcognoscere; ignorauit enim Cicero diuinam omnium rerum præscientiam, etiam antequam sint in propria duratione, & diuinam quoque omnium efficientiam, posito quod vellet, quæ sunt perfectiones ipsius naturæ diuinæ infinitam sapientiam, atque infinitam potentiam exigentis. Quare ex alijs tantum rationibus, quas affert Tullius, reiicienda est diuinatio ex somnijs, non verò ex impossibili somniorum effectione, aut ex impossibili eorundem prænotione. Neq. adducta ex somnijs exempla, vel adducendi casus, in quibus veritas euentuum somnijs respondisse dispicitur, satis sunt, vt probetur somniorum vanitati veritatem coherere; etenim semper fieri potuit, vt euentus illi casu omnino cõtingerent, vel Deo permittente, vel Dæmone ipso eos procurante ad homines decipiendos; quod licet concedamus, inde tamen certa non est arguenda ex somniorum exemplis diuinatio, cū innumeri propemodum in toto temporum cursu fuerint euentus somniantij, qui tamen numquam contigere.

ANIMADVERSI O XLIII.

• P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex Sortium vsu,
ac missione.

94 **S**PECIES diuinationis, cui euentum veritas certiore modo subesset, fuit apud Veteres sortium vsus & missio; cum enim putarent omnia ineuitabili necessitate cōtingere, quæ iam ex fato decreta essent, credebant posse etiam sortibus indicari, idque plana quadam significatione in talis, numeris, vel id genus alijs constituta; Sic ex talis & Abaco apud Burenſes in Achaia verissima responsa Herculem dedisse author est Pausanias lib. 7. hist. capiebantur namq. oraculorum sortes ex tabula per talos, & qui consultum veniebant, quatuor talos super mensam iniiciebant certis notis inscriptos, quarum notarum interpretationem sequebantur in ijs, quæ requirebant. Sit Gerijonis quondam oraculum in agro Patauino fuisse qui dam asseruerunt, & præ cæteris in vita Tiberij Cæsaris Suetonius narrat, & nuper Nicolaus Leonicus in Dialogis vbi iactis in Aponi fontibus sub aquam talis, certissima consulentibus fatebantur reddi responsa, quo oraculo vsu aliquando Tiberium fuisse idem Suetonius tradit. Sic sortes Prænestinæ quot annis Kalendis Ianuarij excavata columna in qua referuabatur, eximebantur Cicerone teste, il-

lisq. ea serie, qua eductæ essent, coniunctis integra responsa absoluebantur; hasque sortes Domitiano Cæsari mortem prænucciasse Suetonius annorauit. Sortes denique Antiatinæ Caij Caligulæ morte fuerunt insignes, quæ aliquanto ante obitum, vt Cassium, à quo postea occisus fuit, caueret, præmonuerant. Ex huiusmodi sortium vsu, ac varia missione mos erat Antiquis coniectandi futura, sed ea potissimum ratione, quod res fatali necessitati subiacerent quoad omnes euentus, qui possent per sortium notas indicari.

95 Eo igitur primùm innotescit quæ longissimè à ratione aberrare diuinationem ex sortibus, quod eo nitatur tanquam suæ certitudinis fundamento, nimirum rerum necessitate fatali; cū enim in rebus contingentibus nulla sit, vel esse possit ex parte ipsarum rerum necessarius ordo, aut ineuitabilis constitutio, quæ solum admittitur ex parte Dei præscripto ordine agentis, neque potest in ipsis cogitari fatum, aut necessitas illa absoluta, quæ à Philosophis, & Theologis dicitur fatalis; quomodocunque enim in hoc orbe res ipsæ gignantur, aut procreentur, ita semper fiunt, vt possint non fieri, aut non esse, quod est satis ad

ad abolendam fatalem necessitatem. Adde ea omnia quæ ex sortium mis-
sione colliguntur nullam posse ne-
cessitatem fatalem in rebus indicare,
cum enim quilibet sortium vsus, qui-
cumque fuerit, dicatur casualis, ac
merè fortuitus, vt ex sortium inuen-
tione constat, non potest esse indi-
cium alicuius rei necessariæ; sequere-
tur namq. posse eandem rem neces-
sariam omni signo contingenti indi-
cari; & sic non magis ex sortibus, quàm
ex alijs signis, sicquè etiam non magis
ex vna sorte, quam ex alia; quod ra-

men ab Antiquis non admittebatur;
quæ ratione visus est vti etiam Cice-
ro lib. 2. de diuin. qui ex eo quod sor-
tes casu tantum, non ratione, aut con-
silio valeant, arguit esse rem ad quæ-
stum dumtaxat, ac superstitionem in-
uentam, atque ex illis nihil ordinatum
coniectari posse. Nihil igitur certi,
aut quod immutabili necessitate con-
tingat possunt portendere sortes, quæ
vt plurimum, vel ad nutum fortunæ
solijs pueri manu miscentur, vel cæco
casu ducuntur.

ANIMADVERSI O XLIV. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Sortium dispositione.

96

VEMADMODVM
plura celebratur apud ve-
teres Sortium inuenta, sic
prorsus variæ recen-
tentur earundem dispositiones ad varias
diuinationes ordinatæ. De sortibus
Prænestinis narrat Tullius lib. 2. de
diuin. inuentas fuisse à quodam Nu-
merio Suffetio, qui somnio monitus,
vt silicem cederet, per fracto saxo di-
cuntur sortes ita erupisse, vt quasdam
insculptas in robore præferrent pri-
scarum literarum notas, quæ etiam si
hoc vel illo modo erunt dispositæ, hæc
vel illa rerum eucta indicarent. Apud
Romanos sortes Antiatinæ pro ora-
culis habitæ fuerunt, quæ tamen ex il-
lis diuersimodè ducebantur, nec nisi

cum tali dispositione fidem prome-
rebant, vnde ille apud Tibullum li. 2.
eleg. 8. de eiusmodi sortibus loquens
dixit

*Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra
Deorum
Præcinit euentum, nec mihi cantus
avis.*

Reliqua, quæ supersunt sortium ge-
nera dicuntur inuenta à Minerua, quæ
etiam dicitur eas præscripto quodam,
ac lege disposuisse, vt essent diuina-
tionibus aptæ; quibus tamen dicitur
Iupiter fidem derogasse in gratiam
Apollinis; ex quo genere illæ recen-
sentur, quæ ad Geomanticas diuina-
tiones referebantur, scilicet ex pun-
ctis, & figuris sexdecim constitutis,
quæ

quæ figuræ à primis vsurpatoribus cõponebantur digestæ in certas species, non casu, sed iudicio, easque etiam ad aptabant ad duodecim signis Zodiaci, vt melius imperitis persuaderet in figuris illas caelestem vim diuinatoriam illabi; atque eiusmodi figuris etiam artificiosa nomina imponebãt, quæ singulis tribuebantur iuxta proportionem rerum, quas diuinare volebant; nomina autem, & dispositio harum figurarum Geonanticarum extant apud Peucerum vbi de fortibus agit.

- 97 At neque ex fortium dispositione quomodocunque facta putandum est posse diuinationes institui; vel enim casu tantum, ac merè fortuitò fiunt illæ figurarum dispositiones, & sic certum est, nihil certi posse ex illis diuinari propter rationes in dissertationibus allatas; si verò sortientium iudi-

cio, atque consilio haberentur figurarum dispositiones clarè sequitur, ex ijs, quæ sunt ad placitum hominum, res statì ordinis, atque inuariabilis decreti prouenire non posse; quare à cordatis Philosophis omne stridetur sortium genus, quod in diuinationem collimet, etiam si putentur astra fortes ipsas, vel sortium dispositiones dirigere; non enim habere possunt fortes ex astris, quod astra ipsa dare non possunt. Possunt tamen, & fortes aliquid significare, nimirum, aliquando diuinam dispensationem ordinatè singula distribuentem, quod præsertim adscribitur fortibus politicis, quæ dicuntur sortes electoriæ, quæ à Deo tamquam signa, & indicia suæ voluntatis sæpe sæpiùs disponi queunt; at præter id nil aliud ex se possunt significare, aut portendere fortes.

A N I M A D V E R S I O X L V . P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex Lineamentis corporis humani
vniuersè.

- 98 RISTOTELES in suo libello Physiognomiæ, & Galenus in lib. cui titulus est, quod animi mores sequuntur temperamētum corporis ex eo demonstrant dari aliquam diuinandi artem, quæ vtitur corporis lineamentis, tanquam instrumentis, quod animæ omnes quãdam cognationem habeât cum suis corporibus;

ac ideo eorum affectibus compatiantur; & corpora similiter ab animarum pathematis facillè mutantur, idque cū ex strictissimo eorum nexu contingat, non erit à ratione dissonum de anima per corpus iudicare, & de corpore per animam; & licet tam actiones ex codè Arist. 1. de anim. cap. 1. quam pas-

passiones sint suppositorum, hoc est, ab esse totius compositi proueniant, alias tamen proprius ab anima prodire, alias à corpore apud Philosophos exploratissimum est; quo fit, vt licet moueri, irasci, & diligere toti contingant animali, ab anima tamen potissimum dicantur originè habere; quemadmodum contra licet totum animal febrescat, incalescat, & vulneretur, hæc tamen omnia illi contingunt, quæ corporeum est; corpora namque omnia eò facta sunt, vt animæ illis vtantur tamquam instrumentis, & eò etiã animæ, vt corpora earum virtute in suis operibus, exerceantur; vnde sequitur, quod animæ propria habentes officia, propriasque facultates proprijs etiã egeant instrumentis ad promendas operationes, adeoque peculiariora etiã exposcant ne dum membra, sed etiã in membris, & in corpore lineamenta; & inde per corpus eiusque affectiones de animæ facultatibus, & pathematis possit aptè iudicari.

99 His probat Peripatetici quamplures ex Aristotele institui posse diuinandi artem etiã ex corporis humani lineamentis, quam putant Aristotelem ipsum accepisse à quibusdam vetustioribus Philosophis, qui ad cõiectandum de hominum moribus ex lineamentis à quolibet animaliu generis signa quædam extrahebant, & ideam quamdam ex illis signis sibi fingebant, quam respicerent, quotiescunque vellent de aliquo diuinare; illum quoque sibi præscribentes diuinandi modû in Physiognomia, quod mores notarent in liberis similes moribus parentum, si similem parentum

formam, & effigiem erunt à natura sortiti, iuxta illud

Et sequitur leuiter filia Matris iter.

At re vera, licet plura indicent in homine corporis lineamenta, & vnicuique insit pro varijs animorum passionibus plerumq. varia in corpore forma, hæc nimirum in timido, illa in iracundo, & sic de reliquis, cum tamen etiã plerique inueniantur qui animæ passionibus plurimum differentes, eadem tamen signa habeant, ac corporis lineamenta, hinc fit, quod non sit semper tutum, ac certum per corporis formam de anima iudicare; & quãuis ferè vniuersè concedatur ars quædam diuinatoria in Physiognomia, nõ proinde neque ad eò certa admittenda est, vt falli vnquam non possit, qui illa vtitur, præsertim si in illa arte non sit valdè excellens, & expertus; potest enim quis esse natura tristis, vel ex naturali habitu luxuriosus, qui tamen signa quædam habeat hilaritatis, & continentiæ, quemadmodum etiã vice versa; peritior tamen Physiognomus ille erit, qui præsentis animi passionis studio, ac diligentia acquisitas distinguet à congenitis; qui enim natura tristis est, etiã eo die, quo hilaris est, plura retinebit congenitiæ mæstitiæ signa, cum sit valdè difficile ex Tibullo imitari gaudia falsa, & tristi fingere mente iocum; panditur siquidem etiã clauso sæpius ore furor. Certior igitur ars diuinandi in Physiognomia illa erit, quæ ex Philosophia procedit, hoc est ex causis cognitis procedit ad diuinandos effectus, vel contra ex effectibus ad diuinandas causas; qua etiã ratione Physiognomia dicitur pars Philosophiæ natu.

naturalis; Vndè benè animaduertit Valef. in Sacr. Philof. certiores fore diuinationes, quæ fumuntur ex cognitione brutorum, quam hominum,

quia bruta nihil habent præter ipfam naturam; in hominibus verò plurimum valent ad mutandos mores educatione, industria, atque difciplina.

ANIMADVERSI O XLVI. P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex Lineamentis in manibus.

100

VI Chiromantiam profitentur; vt scientiam, vel artem quamdam Astrologiæ subalternatam, omnia futura diuinantes ex lineis manuum, sicut Astrologi ex schematis Stellarum, omnino deridendi sunt; nam eatenus ars quædam naturalis censenda est, & aliquid certitudinis habens, quatenus referri potest in aliquas naturales causas, habeatq. principia, aut per se nota, aut alibi demonstrata, aut procedat ex certis experimentis; cum verò Chiromantia nihil eorum habeat, sed diuidens lineas in manibus, omnia fingat ad numerum, formam, & qualitatem planetarum nulla causarum ratione habita, idcirco merito tamquam vana reiicienda est; imo eo magis Chiromantia ipsa Astrologia iudicaria spernenda est, quò plures fingit ad libitum linearum positiones in manibus, licet quasdam tantum faciat Planetis respondens, ponatque in astris ipsis causas talium linearum; nulla siquidem naturalis ratio, vel causa cogitari potest, cur ex hac linea, quam

faciunt gratis Ioui, vel Veneri respondentem, tales vel tales habeantur effectus, qui vt plurimum fortuito contingunt, quorum si daretur causa per se, iam non essent fortuiti euentus; si verò non daretur, iam suum esse habere non possent, cù omne esse effectus habeatur ab aliqua causa. Quod si dicant in singulis astris adesse non solum naturales linearum causas, sed etiam effectuum, qui per lineas significatur, eò impugnandi sunt; quod in diuersis hominibus, tamen sub eodem astro nascentibus eadem sæpe dispiantur lineæ, & ijdem etiam contingentes effectus, quod nunquam cerneretur, si astra essent linearum, & euentuum causæ naturales, sicut è contra in hominibus licet astrorum varietati subiectis eadem tamen deprehendantur in manibus lineamenta, ijdem contingentes effectus.

Illa igitur tantum Chiromantia, quæ pars quædam Physiognomiæ naturalis est, tamquam res ad diuinationem apta probanda est, quatenus Physiognomus considerans omnes par-

101

partes corporis humani, easque omnes ad peculiare genus operationum institutas dignoscens, ex illis etiam quædam agenda deducit, ita tamen ut fines inclinationis naturæ, sed naturalis dispositionis non egrediatur; habet enim Chiromantia hæc, quæ est pars Physiognomix, parem cum ipsa auctoritatem, & par etiam iudicium; Physiognomus namque non solum faciei lineamenta considerat, quæ mentem maximè produnt, sed etiam reliquarum in corpore partium, ac præsertim manuum, in quibus docent Aristoteles, & Galenus factius agendorum virtutes residere, easque posse faciliè indicare; dicitur enim manus organum organarum, atque in organis ipsis magna vis ad agendum sita intelligitur. Ex quo Veteres quidam Philosophi putarunt talia esse animalia, qualia essent organa, quæ ipsi putabant agendi principia; ac præ cæteris Anaxagoras, ut animaduertit Galenus lib. 1. de vsu partium affirmabat animalia

talia esse, quia talia habent ad agendum instrumenta, quasi per ipsum animæ ipsæ omnes profus eadem essent, ac similes, sed tantum pro differentia instrumentorum varios inderent mores; quam tamen doctrinam non admittit ibi Galenus, qui opinatur animas ipsas per se differre moribus, & vnique data esse instrumenta animis, & moribus accommodata; Quos tamen videtur conciliare Vales. in Sac. Philosoph. cap. 32. qui docet, & Anaxagoræ, & Galeni doctrinam veram esse, quatenus verum est, & animalibus data esse talia organa, quia talia sunt; & talia esse, quia habent talia organa, cum & homo, quia audax est, arripiat enssem, & quia enssem habet, audacior sit. Possunt itaque considerari à Chiromantibus in manibus lineamenta ad diuinandum, quatenus sunt quidam naturæ effectus, sicut possunt considerari reliqua etiam manuum, & corporis accidentia, quæ possunt indicare de ipsius corporis constitutione.

ANIMADVERSI O XLVII.
PHILOSOPHICAIn Diuinationem ex Lineamentis
in fronte.

102

NOTANDA semper fuit eorum hominum stoliditas, qui in humano capite putarunt quibusdam vitæ lineis, ac signaculis humanarum actio- num præfagia adumbrari, quasi in facie, atq. in fronte collata essent diuini regiminis arcana, & in genis vniuscuiusque euentus omnes soli Deo conditori noti suis coloribus depingerentur; cum tamen rerum opifex neq. in hominis vultu hominis fortes descripserit, neque centrum suorum cogitationum, & arcanorum voluerit per illas lineas reuelari; licet enim animæ motiones quandoq. exiliant in facie, vnde canunt Catullus, & Seneca

*Frons expirantis præportat peccatoris iras
Turbidam frontem gerens
Et mæsta vultu.*

non ita ramen anima, quamuis varijs passionibus concitetur, communicat vultui sui luminis radios, vt cuncta, quæ intima sunt, per vultus lineamenta elucefcant, vel ad oculos intuentium transmittantur; & ideo quæ de lineis in fronte cogitantur auspicia, censenda sunt vt plurimum solius curiositatis laquearia; præsertim cū nulla ratio sit cur septem illa frontis signacula dicantur septem planetis respondere, vt volunt Metoposcopi; neque enim lineæ illæ frontis possunt ef-

7

se planetarum correlatiuæ, cū desit ibi omnis fundandæ relationis ratio, quæ est actio & passio, similitudo & figura, quantitas, & numerus; Cernimus siquidem eiusmodi frontis lineas. plurimq. vel numerum planetarum excedere, vel eundem numerum nõ attingere; atque in casu excessus non ita facile est præprehendere quæ sit dicendæ planetarum lineæ, sicuti in casu defectus, non patet ratio, cui potius respondeat Ioui, & non Mercurio, & sic de reliquis.

Vanillæ igitur speculantur ingenia de istis lineis, atq. inanæ omnino ex illis diuinationes instituunt; si enim daretur ad planetarum illarum ordinatio, septenariū numerū neq. augeter natura, neq. minueret, cū tamē cernamus oppositum. Quin imo si quælibet sui prædominantis sideris teneretur regimine, à Saturni frigiditate, & siccitate atidior, & excauata apparet prima lineæ; Iupiter quoque propriam lepidissimè ornaret; Mars ruberet accensus in sua; Lunæ Solisq. influxus viuido colore vtramq. lineam perbelte concinnaret; Mercurij deniq. inter oculos signaculū mobilitate quadam rutilaret conspicuum. Addo etiā quod eiusmodi lineæ omnes suorum influxuum diuersitate pugnaces vna in aliā semper agerent, & quæ proprij sideris

103

fideris maiori polleret aſtuitate cæ-
 teras poſſet, & multum alterare, atque
 in viribus ſuis infirmare. Denique id
 certius in Metopoſcopia ſupponen-
 dum eſt, quod dat lineas in fronte cu-
 iuſcunq; natura, vt per muſculorum
 poſitionem ad varios motus ordina-
 tam faciliùs aperiantur, & claudantur
 oculi, non vt cordis reuelentur arca-
 na, vel occulta animorum pandantur;
 quod deprehenſum eſt in Nerone
 crudelitatis monſtro, qui ſua imma-
 nitate totum ferè orbem abſumpſit, &
 tamen eius in ore, ac vultu leuis quæ-
 dam, ac placida morum radiabat ele-
 gantia; vt etiam experimento habe-
 remus non ſemper excubare in facie,
 atque inter frontis lineamenta ani-
 morum imagines.

104 Plura tamen ſunt, quæ ex frontis
 lineamentis indicari, atque diuinari
 poſſunt ſine nota; eaq; ſunt, quæ fron-
 tem ipſam ſpectant abſque correla-
 tione ad Cælum, lineasque inuentur
 ſeptem planetis minimè responden-
 tes; quemadmodum enim dictum eſt
 admitti poſſe diuinationem Chiro-
 manticam ex lineis manus quoad il-
 lam partem, quæ dicitur Phyſica con-
 iectatio, ita prorfus dicendum de di-
 uinatione Metopoſcopica Phyſica;
 ſicq; vbi frons parua, & anguſta erit,
 licet in homine imperitiam, & ſtoli-

ditatem diuinare, eo quod ea ſit ſi-
 gnum, quod vètriculi cerebri ſint par-
 uui, ex quibus ſpiritus maximopere
 conſtringuntur, & incaleſcunt; hæc-
 que ratione, qui anguſtam habent
 frontem, dicuntur ad ſuam referri ani-
 mal valdè ſtolidum, quod numquam
 erigit caput, niſi cum maſtatur: Vbi
 verò frons longa, & valdè portenta
 ab aure ad aurem magna ingenij præ-
 ſtantia indicabitur, quòd intelligen-
 dum eſt etiam de fronte lata propter
 oppoſitam rationem. Sic ex fronte
 ruгоſa vir cogitabundus indicatur,
 quia omnibus notum eſt aliquem ſe-
 riò de re aliqua cogitantem ſemper
 frontem contrahere, ac corrugare;
 contra ex fronte valdè exporrecta ſi-
 ne rugis homo à curis remotiſſimus
 oſtenditur, & ſic deinceps de reliquis
 frontis notis, quæ non ſine ratione
 conſtitutæ ſunt à natura. Non admit-
 to tamen ita facile tres illas lineas
 tranſuerſales in fronte certa quadam
 longitudine protractas eſſe indicia
 quædam certæ longitudinis, vel bre-
 uitatis vitæ; licet enim id doceat
 Ptolemæus, non video qua ratio-
 ne certum annorum numerum illis
 lineis respondentem affirmet, cum
 mors, & vitæ ſint in manu Domini,
 à quo tantum tempora ſunt præſi-
 nita.

ANIMADVERSI O XLVIII.
PHILOSOPHICAIn Diuinationem ex reliquis Physio-
gnomiæ signis.

105

M ad vaticinandum totam corporis cōformationem adhibemus, ea præ cæteris signa antepōnēda sunt, quæ in potioribus ipsius corporis membris sunt constituta; ac præsertim ex Egyptiorum placitis ea quæ in capite, thorace, aluuo, vlnis, ac cruribus posita sunt, erunt accuratè notanda, vt ex illis membris, per quæ passiones, quas indagamus, exercentur, certius aliquid diuine mus; si quidem, cum caput rationis Regia sit, ingenij memoriæque sedes, ex illius signis erunt petenda ingenij, & memoriæ vaticinia; quemadmodum etiam ex humeris, brachijs, & manibus, quibus omne constat corporis robur, ipsius roboris, & fortitudinis argumenta; & ex pectore, quod iræ, timorisque subiectum est, harum perturbationum iudicaturæ; & sic de cæteris; Ita tamen in omnibus se gerere debet Physiognomus diuinator, vt Aristotelis cautionem teneat in hoc diuinationis genere, qua monet, non vni tantum signorum credendum esse, sed plura circa vnum semper esse pensitanda, vt tutius pronuncietur iudicium; atqui cum sæpè signorum eiusmodi accidat contrarietas, idè eorum vires, & facultates erunt ad trutinam reuocandæ, vt pro-

babiliore cōiectatione iudicemus; quo fit vt Physiognomia à plerisque non existimetur scientia, sed potius ars, vel opinio, nam licet plura per effectus, & causas dignoscat, cum tamè interdum etiam infirmis vtatur cōiecturis, atque sola rerum probabilitate conuincatur, omni excussa certitudine, potius opinio erit dicēda, quam scientia; vnde ne facilis sit diuinantibus Physiognomicis in errorē lapsus, plurima erunt inquirenda, plura conferenda, & exploranda; ac præsertim, quæ consentiant, quæ dissentiant, quæ diuersa declarent; sicque si eidem plura signa suffragentur, certius diuinatur; si plura alia refragentur, erit cohibenda diuinatio.

Cum verò Physiognomia ad diuinandum procedit ex causis certis, aut certis effectibus, tunc certa quoque diuinatio existimanda est, ac tunc Physiognomia potius scientia, quam opinio erit dicenda; non enim improbabile est, scientiam ipsam quandoque in opinionem transire, ea saltem ratione, qua sæpè scientia dicitur opinionibus vtī; quod in qualibet ferè scientia perspectum esse potest, quæ licet in quibusdam, demonstrationibus vtatur, non tamen in omnibus; porro quam multa habet Physicus, quo-

106

quorum causas ignorat, solamque tenet opinionem, aut experientiam, licet Physica verè dicatur scientia. Sic cum procedit ad diuinandum ex rebus tantum probabilibus, incerta quæque semper etit diuinationo, quod tunc potissimum contingit, cum ex externis corporis signis iudicat de occultis animorum affectionibus; potuit enim studium, atque industria ea sæpè corrigere vitia, ad quæ natura ipsa nos incitauit; vnò licet ex illis signis bene coniectet Physiognomus naturæ procliuitates, non certò mores ex illis sequentes coniectabit; idèò hominem amplis naribus circinatique Pinnulis prædium, vbi quis animaduernerit, probabiliter tatum dicere poterit ad ad iracundiam eum actu, & re ipsa

procliuem esse, cum probabile sit eù naturæ suæ genio obtèperare, neque eius prauis cupiditatibus relictari, quamquã fortassis alioqui certum esse possit, eum ad iræ excandescentiam propensum esse. Quod si affectiones, quas Physiognomus ex signis externis conijcere potest, mutari aut aboleri non possunt adhibito quocumque artis, industriæ, vel consuetudinis ingenio, tunc non adèò mutabunt vaticinia, sed ad certitudinem paulò proprius accedunt. Perfectionem igitur diuinationis Physiognomicæ ille satis fuerit consecutus, qui licet interdum verum nõ assequatur, ex signis tamen in corpore positis, ac in potioribus ipsius corporis membris, probabiles coniecturas sumet.

ANIMADVERSIÒ XLIX. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex notis bonæ, vel malæ Valetudinis in corpore.

107

Hæc illa medicinæ parte, quæ agit de signis, arguentibus in hominibus aut firmam, aut affectam, & in deteriorius labentem valetudinem ducunt Medici plures diuinationes, quibus etiam plerumque de totius hominis statu solent iudicare; atque non solum prænotiones, & prædictiones forment de morbis imminentibus, atque oborituris, de conualescentia, de vita, ac morte, sed etiam de alijs sym-

ptomatibus corpus æquè, & animum afficientibus, sicque in suis præfagijs etiam ea quæ extrà corpus sunt, videntur includere; quorum tamen an certa, vel solummodo probabilia habeant indicia, apud ipsos ambiguum est; Galenus namque ea vocat signa certa, & necessaria, quæ rem vnã semper, atque eandem perpetuò, ac necessariò citra aliquam ambiguitatem demonstrant, nec fortuitis notantur obseruationibus, sed ratione logica,

gica,

gica, firmaque demonstratione ex veris causis, vel effectibus certò cognitis colliguntur; signa verò tantum probabilia compellat, quæ còtra, nec necessariò, nec perpetuò, sed vt plurimum eamdem rem indicat, & constant, ac nituntur consentientis experientia argumentis; horumque discrimen explicat potissimùm ipse Galenus lib. 3. de prognost. vbi etiam ex tota signorum congerie ea excipit, quæ sunt, aut signa tantum, aut signa simul & causæ, aut signa simul & symptomata, atque ex his omnibus docet posse prognostica, & diuinationes fieri aliqua consecutione logica demonstratiua, vel saltem aliqua consecutione probabilis; hocque modo diuinantes, semper Physicè agere, nihilque contra rationem deducere.

108 Quæ tamen, licet apud Medicos extra dubietatem sint, eò ducenda sunt, vt animaduertant Medici ipsi in ferendis prognosticis, an signa illa, & causæ tot ad sint in homine, eoque nexu sint colligatæ, quot opus est, vt effectibus illis, qui præcognoscuntur, producendis sufficiant; aut si de genere symptomatum sint per se comitatum affectiones illas, quas indicare pertinent; eam enim debent in arte medica diuinatoria rationem sumere, vt eadem ratio semper sit signorum ad res significata, quæ est, vel causarum ad effectus, vel effectuum ad causas, vel eorum; quæ causis, & effectibus adiuncta cohærent ad eorundem correlatiua. Porò cum signorum alia de integra, & constanti valetudine attestentur, alia degenerantem, aut iam affectam prodant, alia iam prostratam, & morbo succubentem,

alia denique victricem, ac se se vndequaque recolligentem naturam arguant, erit accuratè obseruandum à Medicis, quid quæuis moneant, indicent, aut præsignificent, antequam ad iudicium diuinatiuum accedant; præsertim verò signis demonstratiuis vti licebit, & præfagis, quorum vsus præcipuus erat apud veteres, quæ licet differre videantur, non multum tamen inter se dissentiunt, cum, ex ipsdem petantur fontibus; eadem namque, cum ad affectionem quæ actu inest corporibus accuratè explorandam adhibentur, demonstratiua dicuntur, cum verò ad inuasuram, aut consecuturam affectionem, dicuntur præfaga; sicque demonstratiua salubria & sunt, quæ existentem indicant in corporibus sanitatem, viriumque præcipuarum integritatem, & constantiam, præfaga salubria sunt eorum indicia, quæ vel in ægrotaturis deprehenduntur, vel in conualituris ex morbo; ex quibus facillè erit Medicis peritis de futura corporis ægitudine, vel valetudine diuinare, cum semper cum suis causis, vel effectibus connectantur in natura. His verò omnibus certius, ac firmitus indicium bonæ, vel malæ valetudinis à pulsû petendum est; ex hoc enim æquè viuida, ac constans, ac nutans, & prostrata virtus animalis innotescit, cum ex eius moderatione, ac mediocritate viget, ac integra salus ostendatur, ex vehementia verò, atque immoderatione, vel læsa, vel languida, vel luctans cum morbo virtus denotetur; Verum tamen est, quod pulsuum exploratio, cognitio, & de iudicatio, non dicam exacta, sed qualiscumque difficilima,

In Diuinat. ex morborum cognitione. 79

ma est, cum paucissimi illi sint è numero medicorum, qui etiam à prima ætate, totoq. vitæ tempore in ea tractatione exercitati, vix tandem pulsum discrimina perdiscant, imo nequidè ea attingant difficultatibus co-

rumq. fallacijs absterriti; quò postea fit, vt medicorum prognostica, quæ ex pulsibus fieri solent, cæteris omnibus fallaciora sint, cum obseruationes in eo faciendæ penè sine numero sint, & nondum etiam pericissimis exploratæ.

ANIMADVERSI O L PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex morborum cognitione.

109

VID homini, ceterisque animalibus ex præsentibus, vel imminuentibus morbis euenturum sit, præ nunciant sæpè Medici ex ipsorum cognitione morborum, quæ ad hoc quanti ponderis sit, memini incompertum est; ac propterea, primum, ac impensius medici studium ponendum est in morbis dignoscendis, ac corporis ægritudinibus, ne in suis prognosticis decipiantur; Quidquid enim morborum homines infestat, omne ex genere eorum est, quæ sunt præter naturam; non oriuntur tamen omnes, nec ciuntur à causis physicis, licet ab his quidem plurimi existant, ac frequentissimi, ea scilicet analogia causarum ad subiecta, quæ est ab actione contraria naturæ ipsorum; quemadmodum etiã alij multi ad nullas causas naturales euidentes reduci possunt, licet fortassis reducatur ad abditas, & occultas. Nec debet medicis ignotum, aut inobseruatum esse illud morborum ge-

nus, quod dicitur rationis omnino, & causarum expertis, eo quod ad artem dæmonum; incantatorum, & veneficarum omnino pertineat; sæpe namque videntur ægri ex ipsa humorum intemperie vexari, cum tamen potius à Dæmone diuexentur; & si hoc morborum genus medicos lateat, multa possunt ferre de ægris prognostica omnino fallacia, quod præsertim cõtingit Medico cuidam Quedlinburgico Philosopho etiam eximio, atque ex prognosticis commendatissimo, qui in curatione proprii filij diu deceptus est, cum morbum crederet esse à natura, qui tamen ex Dæmonum arte proueniebat.

Mixta etiam, & composita quædam sunt morborum genera, quæ Medicis maxinè obseruanda sunt, qualia in Melancholicis, Maniacis, Ecstatis, Phreneticis, Epilepticis, atque hysteriis mulieribus, alijsque huiusmodi aliqua aliamalignitate infectis cõtingunt, in quibus, licet cause physice

110

cæ non lateant, sæpe numero tamen symptomata quædam illis coniunguntur, quæ cum sint præter omnem illorum rationem, & consuetudinem, non à causis Physicis, sed à veneficijs cieri censentur; ea tamen pars morbi potissimum ad medicum pertinere dicitur, quæ secundum rationem ad Physicas causas reducitur; etsi enim aliqui morbi ex sua substantia, specie, atque proprietate Medicis quasi imperceptibiles sint, tamen ex humorum immutatione, ac corruptione quoquo modo semper dignosci possunt; ex qua etiam cognoscendi regula poterit facillè Medicus discernere, ac separare Physica à præstigijs dæmonia-

cis, id præsertim animaduertendo, quod morbi omnes sunt sensu manifesti, non tamen causæ; & quod causæ etiam occultæ, & latentes dummodo ortum ducant à natura, aliqua semper ratione attingi possunt, cum dentur in omnibus rebus Physicis notæ aliquæ, & signa ex quibus tandem, quidquid Physicum est deprehenditur. Cognita igitur, ac benè discussa à Medico morborum conditione, non ita difficile erit de hominis incolumitate, ægritudine, aut etiam morte euentura iudicium ferre, cum id notitiam, quam potest suppeditare natura ipsa, haudquaquam excedat.

ANIMADVERSI O L I. P H I L O S O P H I C A

In Diuinationem ex contingentia rerum.

III

VIDAM ex Antiquis Philosophis in ea fuisse sententia, vt opinarentur de nullis alijs rebus posse diuinationes institui, quam de contingentibus; ea namque quæ necessariò euentura forent, putabant non posse diuinationibus subesse, cum de illis propter inditam à natura necessitatem vnusquisque teneretur scire essentiam, & existentiam, non verò diuinare, ex eo quod diuinatione videtur esse coniectatio rei, quæ non cognoscitur. Alij

contra è regione docuere nihil certo diuinari posse, quod sit contingens; contingentia siquidem illud in rebus ponit, quod res ipsæ possint esse, & non esse, ac propterea quod res ipsæ contingentes numquam possint in diuinationem certam cadere, cum id, quod contingenter euenit, ab alijs causis possit impediri, ac sequente impedimento possit non contingere; quo fit, vt obiectum hoc modo cognitioni diuinatoriæ expositum, semper incertum sit, & anceps, eoque potest diuinationem incertam, imo irritam

ritam reddere. Alij denique difficile admodum rerum contingentium diuinationem effecere propter difficultatem causarum cognoscendarum; cum nemini adhuc compertum sit, quanam sint rerum contingentium causæ, & licet dicatur natura ipsa res contingentes intendere, atque adeo dari causas per se rerum omnium contingentium, & etiam fortuitarum, quatenus natura ipsa intendit orbis vniuersi integritatem, & perfectionem, ad quam perfectionem non minus exiguntur effectus contingentes, fortuiti, & casuales, quam illorum effectuum causæ; attamen non satis perspectum esse potest quanam sint istæ causæ, à quibus omnis contingentia pendeat, cum multorum euentuum fortuitarum, & casualium causæ ignorentur, licet verè constet eos esse in natura; atque ignoratis causis, vel saltem in dubium vocatis, nulla ratione videtur ex illis posse effectus diuinari, aut coniectari.

12

Hæc sunt, quæ difficilem adstruunt apud plerosq. rerum contingentium diuinationem, quæ tamen nullius essent ponderis, ac momenti, si aliunde haberent futura contingentia, quod diuinari possent; siue enim admittatur sola in rebus contingentia, siue sola rerum necessitas, siue vtraq. simul,

id non officit, quod effectus sicuti sunt, non possint præcognosci; cum enim omnia necessaria, contingentia, mixta ex vtraque scilicet contingentia, & necessitate, fortuita, & causalia habeant veram rationem effectus, ac propterea ab aliqua causa proficiantur, siue agente per se, & directè, siue agente per accidens, & indirectè, vt tales necessariò habere debent, quod possint præcognosci, vel in suis causis, vel ex suis causis, & consequenter habent, quod possint diuinari; at id fieri non potest, nisi ab habente cognitionem rerum omnium, perfectissimam, qui est solus Deus, sua cognitione omnia attingens, & sua potentia, ac virtute ad omnia concurrens. Ex quo sequitur non esse referendum præscientiæ certæ defectum, vel prædiuinationis ad ipsarum rerum contingentiam, vel necessitatem, sed ad aliquid aliud perfectius, quo carere intelligens creatum necesse est, nam Deus & ea, quæ contingunt quadam necessitate naturæ, si quæ sunt præcognoscit, & ea etiam, quæ eueniunt ex contingentia, cum eius obtutui obijciantur, sicut sunt in se ipsis. Quanam verò sit contingentia, vel necessitatis radix in rebus nondum apud Philosophos, & Theologos statutum est.

ANIMADVERSI O LII.
PHILOSOPHICAIn Diuinationem ex necessitate
rerum.

113 TOICI, & illi omnes, qui eorum placita, ac statuta prosequuntur fieri omnia putant necessitate quadam inuitabili; siue intelligatur eiusmodi necessitas exoriri ex diuina præcognitione, & intelligentia, siue ex diuinis, ac fatalibus vrgentibus decretis, siue ex diuina prouidentia, & rerum cunctarum præordinatione, siue ex perpetua quadam causarum serie, & complicatione, siue ex siderum configuratione, & influxu; siue denique ex quacumque alia eiusmodi causa, & ratione; variè enim etiam apud ipsos explicata est necessitatis radix in rebus creatis, nec vna fuit aut concursus omnium sententia; atque ex hac rerum necessitate, vnde cumque proveniret, admittendam tantum certam diuinationem existimabant, cum nihil ex ijs certò diuinari possit, quod necessario quodam causarum confluxu suum esse non fortitur; dicuntur namque tantummodo veræ, ac certæ vatum prædictiones ex fatali, atque inuitabili necessitate, quæ in rebus supponitur; & idè certò diuinantur res venturæ, quæ fatalem præferunt necessitatem, qua nulla ratione mutari possunt, atque ex earum immuta-

bilitate omnis euentuum certitudo desumitur. His nitentur rationibus ad demonstrandam diuinationis certitudinem ex rerum necessitate quidam è Stoicorum familia, ac præcæteris Chryppus, qui non aliunde certitudinem diuinationum promovere docebat.

Verum enimverò aduersus hoc diuinationis genus, quod videtur defendere Stoici insurgit primus Carneades, & cum ipso etiam Tullius, cæ præsertim ratione pugnant, quæ funditus destruit diuinationem omnem; si enim esset admittenda diuinationis, dari etiam necesse esset illius certum aliquod subiectum, seu certam materiam, de qua sit, & circa quam versetur; omnia namque, quæ sunt, genus aliquod subiecti requirunt pro ratione naturæ ipsius rei, quæ existit; Cum verò diuinationis neque possit esse earum rerum, quæ sensibus subijciuntur; neque earum, quæ actibus continentur; neque earum quæ in philosophia disseruntur; neque earum, quæ versantur in Rep. neque earum quæ in fortuna posita sunt, nec denique aliarum omnium eiusmodi rerum, inde fit, quod nullum queat certum habere subiectum, & si subiectum non habet, neque ipsa sit. Deinde si omnia fato, atque inuitabili

114

tabili necessitate prouenire putentur, quid prodest diuinationem admittere? aut quid est, quod nos moneant de futuris aut sortes, aut animalium exta, aut sidera, aut aliqua alia prædictio? Si enim ut optimè ad rem ratiocinatur Cicero lib. 2. de diuin. factum fuit, quod classes populi Romani naufragijs, ac conflictibus interirent, nulla ratione erat obseruandum pullorum tripudium, aut aliud eiusmodi signum. Adde quod admissa omnium rerum necessitate, non pro-

pterea admittenda est diuinationis certitudo; plura namque licet fato certissimè sint exitura, non tamen certa ratione possunt præcognosci, cum etiam ex ijs, quæ fato eueniunt, multa lateant, aut ratione causarum occultarum, aut ratione ipsorum effectuum, qui in statu futuritionis nulli dicuntur cognitioni creatæ patere; cum itaque etiam in rebus necessarijs possit admitti incerta cognitio, poterit etiam dari incerta diuinatio.

ANIMADVERSI O LIII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex nominibus rerum.

115

X numeris per Cabalam quamdam nomina rerum partientibus institutas esse diuinationes apud Veteres iam omnibus notum est, & nos ipsi Cabalam hanc numericam diuinatoriam alibi reiecitimus, ut potè prorsus inanem, ac vecordes homines deludentem. Aliud hic recolitur diuinationis genus Veteribus ipsis visitatum, quo ex nominibus rebus ipsis & etiam hominibus impositis, effectus ab illis progressuros coniectare solebant; quæ fortassis diuinandi ars non omnino improbaretur, si nomina ipsa non distinguerentur à rebus, essentque potius ab ipsa rerum natura, quam ex hominum instituto; quæ

quæstio, ut aduertit Agellius in philosophiæ dissertationibus apud multos celebris est; & Dialogus ille apud Platonem, Cratylus inscriptus, eo tantum spectat, ut ostendat omnia rerum nomina esse à natura, & quæ à natura non sunt, ea ne nomina quidem esse, eo sensu, quo falsum dicentem nihil dicere autumamus; Cum tamen contra Hermogenes defendat nullum esse nomen à natura, sed esse omnia ex instituto, hoc est, lege, pactione, consensu, consuetudine eorum, qui nominibus utuntur, adeo ut, quocumque tandem res vocetur nomine, dummodo de illo homines conueniant, id sit, & non aliud ipsius rei nomen. In qua

re tamen videtur Socrates medium tetigisse, qui docuit quædam esse nomina a natura, quæ tantum attribuuntur rebus æternis, ijsq. speciatim vtuntur Dij; quædam verò ex hominum placito, quæ attribuuntur rebus caducis, quæque homines fortuitò imponunt, & quibus ad Æætorum discrimen speciatim homines ipsi vtuntur, adhibito in confirmationem suæ doctrinæ illo Homeri carmine

Quem Xanthum Dij appellant, hominesque Scamandrum.

116 At cum potissimū diuinatione ex nominibus supponat nomina ipsa esse à natura, ac propterea ex nominibus significari posse quæque futura conuenientia naturæ, idcirco ex hac parte doctrina Cratyli euertenda est, eamque profus inanem demonstrant argumenta Democriti, quibus suadet non posse nomina haberi ab ipsarum natura rerum, tum propter homonymiâ, qua idem nomen diuersis rebus tribuitur; tum propter Polyonymiam, qua diuersa nomina eidem rei imponuntur; tum deniq. propter assiduam nominum mutationem, qua eidem rei modo vnum, modo aliud imponitur nomen, quæ sanè non contingerent, si nomina rerum essent ab ipsarum natura. Cui doctrinæ videtur adhærisse etiam Pythagoras, semper ænig-

maticè loquutus, cum rogatus, quid esset sapientissimum, respondit, Numerum; sic interrogatus, quid secundum ad sapientiam, respondit, illum, qui imposuit nomina rebus; per numerum intelligens mentem, in qua sunt rerum exemplaria, per nomen verò impostorem intelligens animam, cuius sit dare nomina ipsis exemplaribus conformia; Certum enim est nomina data esse ad exprimendas, & significandas rerum naturas, atque adeo ab aliquo fuisse excogitata arte quadam, & scientia, ac proinde operasse non ipsius naturæ, sed alicuius agentis intelligentis, quod præsertim habetur in primis, ac vera nominum impositione, in qua legitur Deum stitisse coram Adamo omnis generis animalia, & quo vnumquodque donauit, hoc illi nomen extitisse. Cæterum quidquid sit de nominum origine, quæ Veteribus fuit incomperta, pro certo habendum est nullam ex nominibus rerum posse certam institui diuinationem, licet

Rebus conueniant nomina sepe suis
nam nomina ipsa, vt à rebus, & causis seiuicta non possunt illos effectus indicare, qui tantum cum causis cohærent; si verò non seiuictentur à rebus, diuinationes potius tunc petende essent ab ipsis, quam à nominibus.

ANIMADVERSI O LIV.
PHILOSOPHICAIn Diuinationem ex Naturis
rerum.

117 **E**FFECTVS quamplurimi, qui in natura admirabiles quotidie cernuntur, solēt ex rerum ipsarum naturis, tanquam ex causis præuideri, ac diuinari; licet in ipsis vt plurimum facultates agendi à diuinatoribus ignorentur; quo fit, vt quamplures qualitates occultas in illis constituent, ad quas confugiunt, cum admiranda fatagunt diuinare. Hinc etiam rerum antipathias, ac sympathias admittentes, hoc est, consensiones ac disensiones in ipsis agendi facultatibus, eò sæpe opinationis ducuntur, vt naturalia ferè omnia, quæ stupenda hominibus obtruduntur, ad ignotas rerum antipathias, ac sympathias referre non erubescant, omissa illa causarum indagazione, quas accuratè venari Philosopho par esset; addētes etiam singulis rerum naturis certas consentire, ac præsidere stellas, ex quarum viribus dominationem in hæc inferiora exercentibus, fas sit admirandorum effectuum exortus prænunciare; ex eo potissimum id affirmātes, quod fateri necesse sit hæc omnia inferiora vim aliam, atque ab elementari diuersam haurire, quæ illa admiranda perficiat; id pluribus in natura firman-
tibus exemplis, præsertim in Chamæ-

leonte Muscas pro libito attrahante, in magnete ad Septemtrionem præsertim inclinante, in Succino paleas rapiente, & alijs eiusmodi, quorum vires, licet in effectibus dignoscantur, non adhuc tamen in suis causis competæ sunt. Præ cæteris verò mira sunt illa diuinandi genera ex rerum naturis, quæ habentur per Phytoscopiam, hoc est per coniectationem ex naturis plantarum, per Zeoscopiam, scilicet ex naturis animalium, & Oritoscopiam, nimirum, ex naturis fossilium; inueniuntur enim in plantis, & animalibus quamplurimæ notæ securos effectus indicantes, præsertim initia, fines, & conditiones quatuor anni tempestatum, vt alibi dictum est; sic apud Metallarios Virgula quædam diuina maximè vsitata est, qua venas auri, & argenti feraces explorant, eò virgula se inclinante, quò sub terra feruntur, atque incedunt venæ illæ, quæ virgula nihil aliud est, quam bifidus quidam furculus ex Corylo arbore decisus, quo Scioterici vias ductusque venarum profundissimum miro artificio peruestigant, & designant; diuiguntque operarios, ne deuiet ex planorum triangulorum natura.

Ne tamen diuinationem omnem 118
ex re-

ex rerum naturis, eorumque occultis qualitatibus, consensionibus, ac disensionibus admittamus sine discrimine, animaduertendum est, eos tantum effectus ex illis diuinari posse, quæ aliquam habeant causarum Physicarum connexionem in natura; licet enim quænam qualitas expressè agat, ignoretur, dummodo tamè Philosophica ratiocinatione euinci possit, posse aliquam qualitatem agere aut immeditatione sui, aut immeditatione alicuius aliæ virtutis tunc non est improbanda diuinatio, tanquam naturalis, licet sit rerum admirandarum, nostramque intelligentiam excedentium; non enim negandum est, vel omnes, vel plerisque eorum effectuum, qui sui admirationem pariunt per aliquam vel antipathiam, vel sympathiam produci posse, sed non videtur existimandum alia ratione id peragi, quam, quæ solet magis familiaribus effectibus interuenire; nam quod sympathia sit quædam consensio, antipathia disensio inter duas aliquas res, in quarum altera, vel utraque, aut in tertia exoritur aliquid, quod nos stupore quodam percussit, non ideo ipsis non competit generalis ille, familiarisque rebus naturæ omnibus agendi, & patiendi modus, qui modus in eo consistit, ut nullus effectus sine causa sit, ut nulla causa sine motu agat, ut nihil agat in rem distantem, seu cui non sit præsens, vel per se, vel per virtutem conianctam. Ex qua vera, ac genuina Philosophiæ doctrina colligendum est, numquam esse admittendos velut effectus naturales, qui talibus conditionibus in suis effectibus destituuntur; ac propterea ego ipse philosophicè ratiocinans

numquam percipere potui vim illam vnguenti; quod armarium appellatur, seu pulueris sympathetici, qui fit ex Chalcanto, seu Vitriolo calcinato, cuius actione, atque applicatione dicitur curari vulnus hominis multis milliariibus distans, si applicitus modo fuerit gladio, vesti, linteo, ligno, aut alteri rei sanguine, sanie, quæ ex illo manauerit, infestæ; Enimvero, si id excipias, quod est in Chalcanto, adstringendi vis, ac sistendi sanguinis, & cicatricis obducendæ facultas, quod superest, videtur esse omnino fabulosum, vel superstitiosum; Quippe quantumcumque plurima exempla curationum eiusmodi passim celebrètur, mirum tamen dictu est, quousque procedat humanæ mentis credulitas, ut id sine ratione tam facillè persuadeat; mira siquidem est, ac supra omnem fidem naturæ vis, ac non ideo tam facillè præbenda fides, ubi naturale illud, ac philosophicè oblectatur principium, nihil agere posse in rem distantem; præsertim cum in hac re purum somnium sit ad animam mundi confugere, quæ ubique locorum sit præsens, & varijs instrumentis agat; si enim ipsa esset, quæ medio illo puluere vel vnguento curat loco distante, posset etiã sine illo curare cum vnguentum distans à vulnere perinde sit, ac si non esset respectu illius vulneris; At in hac re non est immorandum, cum sit extra meum institutum. Facillè tamen, si vellet, doctrinas omnes euerteret Theatri sympathetici, quod prodijt Norimbergæ anno 1660. licet opuscula omnia collecta contineat Digbæi, Papinij, & Helmontij, ad ostendendam in his curationibus vim naturæ conscripta.

ANI-

ANIMADVERSI O LV.
P. H I L O S O P H I C AIn Diuinationem ex rerum
figuris.

119

RAT Antiquis inditus ille coniectandi error, ut ex rebus hac illaue figura delineatis, aut sculptis, aut aliqua alia forma expolitis, atq. elaboratis, præsertim sub certo siderum, ac cæli positu, de futuris oracula quædam diuinatoria decerperent, putabant, siquidem eo prorsus modo, quo characteribus, & numeris quibuscumque insunt mysteria ad coniectandum de rebus inscripta, ita figuris rerum vim diuinatoricam diuinitus fuisse concessam; sicque spectata solummodo in rebus ipsis superficie extima, intimos rimari recessus aggrediebantur, atque ex ipsis diuinationes funderant; id namq. pro certo habebant ex philosophia, nihil in natura conditum fuisse, quod superuacaneum foret, ac propterea figuras ipsas rerum ad suos fines fuisse à Deo conditore destinatas, qui fines possent ex figuris innotescere, atque illas spectantibus, atque considerantibus. Hic fuit quorundam error, ductus præsertim ex Incantatorum, & Magorum impietate, qui ad exercenda Magie, & Incantationum opera etiam rerum figuris utebantur.

120

Verum quantum philosophiæ error iste repugnet, ipsa rationis, ac ve-

ritatis testimonia satis declarant, certum namque est figuras omnes, quæ ad res naturaliter consequuntur, esse à natura productas tanquam ipsarum rerum ornamenta, non tamquam diuinationis, vel aliorum agendorum instrumenta, est namque figura vel extrinsecum rei complementum, quod nullam tribuere agendi potest efficaciam, neq. significandi; ad summum namque id habent externæ rerum figuræ, ut indicent extrinsecam quamdam ipsarum rerum distinctionem, qua distinctione sensibus innotescat, cum intellectus solus ille sit, qui ad intima rerum discrimina pertingit. Et licet non casu, aut ex fortuito aliquo confluxu atomorum, ut voluerunt Epicurei, in suas singula corpora coierint, formas, & figuras, sed à suprema sapientia miro ordine cuncta fuerint ad suos fines instituta, non propterea dicendum est, aliquid in externis rerum figuris collocasse, quibus ea parerent, quæ ipse Deus conditor latere omnino præscribebat. Addo quod si ex externis rerum figuris, atque lineamentis occulta rerum possent reuelari, cum experiamur quotidie res innumeras varias, ac varias siue ex arte, siue ex natura figuras suscipere, essent etiam in dies, imo singulis momentis

mentis immutadæ diuinationes, quod ridiculum prorsus esset. Atque quod dicitur de figuris dicendum est etiam de characteribus, quibus res ipsæ suis nominibus exprimitur, qui sanè nullum significatum, nullamque efficaciam habere possunt, vel à Dei instituto, & si quid habent, à Dæmone proficiscitur, cum præsertim veriora futurorum putent præfagia fieri, cum in rebus exprimentis latini characteres adhi-

bentur, potius quam Græci, Hebraici, vel Syriaci, cum tamen illi fuerint primi, atque vsu potiores; nimis namque ineptum, ac puerile censendum est, aliquid mysterij, aut significati potius latinis characteribus inesse, quam Græci, vel alijs eiusmodi, eo quod characteres omnes; quibus res exprimentur, sint rebus valdè extranei, ac minimum res ipsas afficientes.

ANIMADVERSIOLVI.

PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex numeris
rerum.

121

LICET miræ sint, & variaz numerorum proprietates, quibus res omnes in ordinem quædam distributæ concinnum quoddam reddunt harmoniæ genus; licet sint suæ classes numeris secundum se consideratis, & ut ita dicam, materia expertibus, quorum prima genera complectuntur solum numeros pares, & impares, suæ sint classes, & numeris geometricis, hoc est, in materia consideratis, qui secundum discrimina, ac differentias magnitudinum distinguuntur in numeros lineares, planos, & solidos; Suæ denique sint numeris rationes, quas computationes vocant, sintque ipsorum inter se numerorum rationes admirandæ; prædictiones tamen omnes diuinatrices, quæ sunt numero-

rum artificio omni probabilitate vacare dicuntur; non enim numeris rerum inesse potest quædã naturæ actiuitas, aut naturalis significatio, cum numeri ipsi per se, aut quantitates sint, quas mens intuens, & velut ordinans obiecta sensibus subiecta cogitando format, & sic cum non differat ab ipso intelligendi actu, neque possunt aliud significare quam ordinationem quamdam metalem ipsarum rerum; vel sunt characteres illi picti, quibus notantur, & exprimentur numeri, & hi nil aliud possunt significari, quam pictas quasdam vnitarum imagines, quibus vnitates ipsæ in numeros varios congregantur; neque ex his vis aliquæ diuinatiua extrahi potest; quæ si extrahitur, cum fiat solo hominum placito, & ingenio, nullam

Iam in natura firmam potest habere rationem; ac propterea ratiocinium illud arithmeticum, quod affert Plato de Rerump. periodis, tamquam sine fundamento allatum rejicitur ab Arist. 5. polit.

122 Quod si ex quibusdam annorum periodis certo numero vel pari, vel impari constrictis obseruent politici regna, & Respub. aut declinare, aut penitus interire, aut etiam in meliora regimina commutari, id ex eo tantum prouenit, quod sint fatalia quædam incrementa, atque decrementa ipsis diuinitus constituta, extra quæ ex diuino consilio, ac decreto non possint euagari, aut longius abscedere; non verò ex eo, quod à certis numeris suos fortiantur exitus, aut renouationes; non enim ea potest afferre ~~numerus~~ *vis*, quæcumque sit, cum sit id ex alijs causis per varias temporum rationes, ac statuta temporum curricula præscriptum; vel ex ipsis naturis rerum in declina proclinantibus; vel ex agentibus extrinsecis, quæ possunt mutationes indu-

cere inductis nouis regiminū formis, earum primordia per aliarum causarum applicationem abolentibus. Reliquæ etiam quæ contingunt in natura rerum mutationes, aut desitiones, à suis causis petendæ sunt, non à numeris, qui ad summum vim habent causas ipsas in ordinem redigendi, non in actiuitatem, non in mutationes, ac desitiones. Neque Pythagorei, qui naturas, & proportiones numerorum considerant ad stabilendam in rebus harmoniam, id solis numeris tribuerunt, sed etiam concinnæ cuidam conformationi, quam ex intrinseco quo res quæque haberet primo ordini, seu primæ ordinationi à primo molitore rerum dimanant. Adde experimenta nos docere, quod iisdem in rebus constitutis numeris, non iisdem tamen, ac pares portentuntur euentus, sed sæpe contrarij, quod sufficiens indicium est, nihil statim ordinis per numeros posse in natura constitui, ac proinde nihil ex ipsis de futuris contingentibus posse diuinari.

ANIMADVERSI O LVII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex proprietatibus Plantarum.

123 **P**LANTAS quoque, herbas, & aliquarū arborum folia in diuinationem vocarunt Veteres, ea vel superstitiosa quadam obseruatione rimantes, vel ex inditis à natura qualitatibus, ac proprietatibus examinantes; præcæteris vero in diuinandi vsum trahebant, laurus, ficus, & saluiam, ex quarum plantarum folijs, quæ velent diuinare, si varijs vlturparentur modis, decerpebant; sic ex saluiæ, ac ficuum folijs sub patulum, atque apertum Cælum collocatis, si situs quosdam retinerent inter ventorum agitationes, si in certas formas, dispositiones, & figuras coalescerent, quæ quærerent futura dignoscebant; Ex laureis ramis igne crepitantibus, atque fluctuantibus etiam solebant vaticinari, quasi id lauro esset inditum à natura, vt tali crepitu, atque fluctuatione ventura indicaret, quemadmodum innuit etiam Claud. lib. 2. de rapt. Proserp.

--- *Venturi præscia laurus
Fluctuat.*

Exercebatur etiam diuinationo, vt refertur Theocritus Idyl. 3. ex crepitu foliorum Telesphili, quæ folia, vt notat Scholiastes, fuere folia papaucri in ignem coniecta, ex quibus præfer-

tim amantes de amore suo coniectabant; sed tunc præsertim cum folia illa inter vtramq. manus volam percussa sonum ederent. Nicander denique, ait Diuinaculos vfos esse Myrica herba, quam vaticinatricem vocat, vnde & Apollo futurorum oracula edens Myriceus dictus, est ex eò quod Myricæ ramum manu teneret; quæ herba non eadem ratione ab omnibus accepta fuit, *scilicet* neque Cressa, neque ala Ægyptia, ex quibus diuinabant; at nobis est satis diuinationem ex herbis, quæcumque sit, Philosophicis rationibus eradicare.

Tantum igitur abest à verò, vt in sit herbis, vel plantis vis aliqua diuinatrix, vt potius contrarium semper experti sint Veteres ipsi, nam refert Bulengerus lib. 3. quod si folias plantas, aut plantarum folia in diuinationibus adhibuissent, nullis alijs additis, vel incisionibus, vel notis, & characteribus, vel vocum obmurmurationibus, tunc nihil omnino coniectabant; si verò illis externis rebus vsi fuissent in herbarum applicatione, tunc futurorum oracula, & coniectationes reddebantur; vnde solebant in folijs herbarum, præsertim Saluiæ quærentis, & rei quæ sitæ

fitæ nomen inscribere, & magicum quoddam murmur accinere, & inde postea furta, & fures indicare. Ex quibus satis liquet nõ fuisse solis herbis, ac folijs insitam virtutem diuinatoricam, neque fuisse impertitas à natura eiusmodi proprietates plantis, vt ex ipsis possent vaticinia sumi. Ad do plantarum, atque herbarum proprietates ipsis datas esse ad alios à natura intentos effectus, quod experimento quotidie comprobatur à medicis, & pharmacopolis, vnde om-

nino superuacanea forent illa vaticinia; nec ratio reddi potest, cur ex ipsis possint dignosci futura, cum plantæ, neque sint futurorum causæ, neque signa; & efficientia sanitatis, quæ sæpè redditur ægris ex herbarum applicatione non præuidetur in ipsis vt futura, sed tantum dignoscitur virtus quædam actualis in ipsis potens tales humores temperare, ex quorum temperie sæpè sapius sequitur in ægris corporis salus.

ANIMADVERSI O LVIII. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex proprietatibus lapidum.

127

DOTES quasdam, ac proprietates etiam lapidibus, & gemmis adscribere veteres, quæ vaticinos homines efficerent, si gestarentur collo, si capiti supponerentur, vel alijs huiusmodi modis adhiberentur; ac præfertim de Bætulo lapide scribit Photius in Bibliotheca, quod iuxta varias apparens formas, & figuras, varia etiam redderet futurorum oracula; quod etiam putarunt plurimi de magnetæ, ac de alijs quibusdam gemmis, præfertim de Hyazina, Chelonia, Erytylos, & Eumeces, quarum omnium vim vaticinam recenset Plinius l. 37. cap. 10. atq. inde fortassis tantum vaticinandi munus illis tribuebatur, quod

opinarentur lapides omnes quoddam animæ genus esse à natura sortitos, vi cuius essent futurorum præscij, ac diuinatores; idque arguebant ex quibusdam inopinatis mutationibus, quæ sine causa in ipsis dispiciebantur, illæque potissimum mutationes in magnetæ, & in alijs lapidibus pretiosis, & non pretiosis viscebantur, quibus, cum causæ deessent exteriores, ab intimis provenire necesse erat; atque cum mutationes, vel actiuitates eiusmodi materiam lapidum, eorumque formas purè materiales excederent, fateri iam oportebat, quod ab alijs nobilioribus formis proficiscerentur, quibus vis quædam præfaga, & di-

M 2 un 1-

uinatrix inesset, & hæc essent animæ quædam lapidibus insitæ, quæ possent futura cognoscere, & quoquo modo præsentire; ex quarum etiam inclinationibus tot illæ pronascerentur antipathicæ, & sympathicæ. mutuo attrahentes, ac retrahentes, tot illi amores, & conflictus, & id genus alia, quæ præsertim in lapidibus, & gemmis dispicitur; ex quibus Thales apud Laert. lib. 1. præcæteris Philosophus egregius putauit eos esse animatos, non sola anima vegetante, sed etiam sentiente, ac cognoscente, quod præsertim affirmauit de lapide magnetico, cuius animæ eam vim tribuit, quâ ferum attrahitur, & qua reliqua ex ipso diuinantur, à qua sententia visus est non abhorreere etiam Cardanus lib. 7. de subtil. qui inquirens causa, cur ferum magnes attrahat, respondet, quia uiuit, & ferro, ut alimento utitur; quod fortassis spectauit etiam Claud. Epig. 2. de Magnete cum cecinit

Flagrat anhela silex, & amicam faucia sentit

Materiam, placidisque Chalybs cognoscit amores.

126 Verum, cum ea omnia, quæ afferuntur, ut demonstraretur inesse lapidibus proprietates ex quibus miranda, ac etiam futura coniecerentur, eo præsertim nitantur fundamento, quod lapides ipsi uiuant, ac per animam ea admiranda agant, & futurum perfensificent, id cæteris falsum esse, nullaque probabili ratione sultum à nobis demonstrandum est; quamuis enim ea sit in lapidibus vis admiranda, ut quædam nobis incognita, atque inopinata edant, ac præsertim in magnete, qui ferri sentit aspectum etiam di-

stans, qui semper ad polu se ipso conuertitur, non propterea ramen ita facile animari cõcedendum est; si enim lapides omnes eo præsertim argumento, ut uult Cardanus, essent in uiuentium numero reponendi, quod ipsorum plurimi aliquo tempore uigeant, alio uero omni uirtute, ac robore destituti consensescant, quod nisi à uita, atque ab anima proficisci potest, cur etiam continua temporum uicissitudine nunc uirium in illis robor, nunc earumdem languorem intra unius anni curriculum nõ experimur? nihil enim eorum est, quæ uita fruuntur, quo duro anni tempore non opprimatur, placido non reereetur, & unius nunc tempestatis beneficio uigeat, nunc alterius iniuria languat. Quis uero magnetem, uel alios lapides unquam uidit unius anni decursu eam uicissitudinem subijisse, statisque temporibus, suis nunc uiribus destitutos, nunc uero restitutos? Adde uniuersis planè uiuentibus perpetuum esse, ut certam figuram, certumque suæ cõformationis terminum, atque modum à uitali natura fortiatur; id enim habent omnia animantia, ut certis quibusdam propriæ figuræ terminis circumscripta suæ speciei, uel solo aspectu referant unitatem; at quæ magneti, aut alijs lapidibus figura communis? pluribus ille angulis incusus, hic rotundus est; alius asper, alius læuis, plurimi ad quadrati, non pauci ad formam triangularem construuntur, omnesque tandem uaria lineamentorum cõformatione dissentiunt. Habent etiam animantia uniuersa partes quædam ad uitam regendam alijs efficaciores, magisque principales quo

inge-

in genere animalibus sunt viscera, ft irpibus radices, atq. medullæ; at neque magnes, neque alij lapides his similem particulam videntur obtinere, cum sint partes omnes vnus ordinis, & rationis, hoc est homogeneæ, & similes. Denique omnibus vuentibus insita est naturalis similitum procreatio, quæ tamen neque magneti, neque alijs lapidibus, & gem-

mis concessa est. Neque in magne- te vis attrahendi animæ argumen- tum esse potest, cum tot alij lapides supponantur ab ipso Thalete, & Cardano animati, qui tamen non attrahunt. Cum itaque quæ de lapidibus dicuntur in ordine ad diuinationem ex eorum vita, & animatione præfer- tim petantur, facili negotio falsitatis, atque improbabilitatis conuincitur.

ANIMADVERSIO LIX. PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex Immortalitate Animæ.

127

O diuinandi facultas, quæ-
cunque ventura vellet,
animæ hominis tributa est,
à quibusdam, quod ipsi
debita esset ex suæ conditione natu-
ræ, nimirum ex immortalitate, quam
à Deo conditore sortita est; cum
enim condita fuerit vnus cuiusque
anima, vt in æuum perduret, sitque
æternitatis particeps, congruum etiã
illis visum est, vt illa eadem, quæ con-
secuturis omnibus temporibus præ-
sens; ac contemporanea esse debe-
bat, etiã futura omnia, quæ illis tem-
poribus essent exitura dignosceret,
sicque applicata cognitione pro libi-
to diuinaret: Quam fortasse doctri-
nam à Theologis haustam fateri ne-
cessum est, cum & ipsi doceant, ideo
Deum omnia ventura cognoscere,
quia æternus est, ac sine fine duratu-

rus; cumque illius cognitio eius natu-
ræ consentiat, mensuram solius æter-
nitatis exposcere dicitur, in qua, ea
omnia, quæ nobis futura sunt, ipsi iam
sint realiter in æternitate præsentia,
cum æternitas omnibus temporibus
coexistat. Cum tamen eiusmodi fa-
cultatem futurorum diuinatricem illi
tantum animæ parti tribuerent, quæ
verè esset pars rationalis æterna, in-
corporea, atque immaterialis, ad di-
scrimen alterius in anima partis, quæ
est imperfectior, ac sensitiua, quam
haudquaquam ad futurorum cognitio-
nem eleuatam, seu eleuandam autu-
mabant, ex eo potissimum, quod sen-
suum obiecta non transgredereetur,
quæ tantum præsentia esse possunt,
non futura.

At mirum est, quod in hac re tot I 28
vera cum falsis admisceantur, lumen-
que

que ipsum veritatis tot errorum tenebris contegatur. Potest siquidem anima postea esse æternitatis particeps, atque in æuam suam vitam, ac cognitionem protrahere, absque eo quod sit illi velut connaturaliter inditura futura præsciendi, ac diuinandi donum; nec enim constat, cur donum eiusmodi sit ipsius naturæ debitum, cum omnes impleantur eius perfectionis numeri, licet ipsi diuinatrix desit facultas; quin imo id prorsus est contra rectum diuinæ prouidentię ordinem, si ea attingere posset pro libito, quæ sæpius expedit omnino latere. Neque ex eo, quod ad Deum per æternitatem participatam accedat, sit veluti Deus omnisciens; futurorum namque cognitio, quæ soli Deo conceditur à Theologis, ideo conceditur, quod etus diuinitati infinita etiam in cognoscendo perfectio debita sit, quæ cognitio cum in eodem Deo sit ipsa æternitas,

atque æternitas omnia tempora complectatur, necesse est, vt etiam omnia ventura in illa cognitione comprehendantur; cum tamen animæ cognitio, neque æternitas sit, neque ipsa æternitate mensuretur, vt optimè callent Theologi. Id etiam alienum à veritate est, quod sit diuinatrix facultas in sola parte animæ Principe constituenda, quæ antonomastice sit rationalis; nam partes eiusmodi aliqua ratione inter se disceptantes non sunt in anima admittendæ, quæ vnica est, simplex, incorporea, incomposita, indiuisibilis; illæque omnes contrarietates; quæ ponuntur in anima, ex quibus diuersæ arguuntur partes, sustineri possunt in diuersis agendi facultatibus absque partium discretionē. Quocunque igitur modo ponatur æternitas, scū immortalitas in anima, non proinde ex illa arguenda est facultas futurorum diuinatrix, cum hanc sibi soli referuauerit Deus.

ANIMADVERSI O LX.
PHILOSOPHICA

In Diuinationem ex perturbationibus
animæ.

129

ANTAM inter animam, & corpus cognationē intercedere putarunt Veteres Græci, vt arbitrarentur nihil posse contingere corpori, quod prius non præsentiretur ab anima; sicque munus animæ esset ea omnia diuinare, quæ corpori essent euentura; idque multiplici ratione confirmabant, quarum potior illa erat, quod corpori data esset anima tamquam præses, imo oculatum præsidium, cuius patrocínio vigili aduersantes omnes deuitaret incurfus, quos etiam anima ipsa à longè prospiceret ad cauendum; ideoque antequam corpus inuaderetur, ipsa sua præfagia pateretur; quo fieri etiã dicebant, vt animæ nostræ plerumq. commotiones quasdam experiantur ex futuris euentibus, quatum tamen causas potius ignorant; eo potius modo, quo ex quadam sympathiæ videlicet inuicem pati etiam res longissimè distitæ, dummodo sint aliquo necessitudinis vinculo colligatæ; qua etiam ratione apud Porphyrium finxere Poetæ tantam fuisse in fratribus Erote, & Anterote consensionis, ac sympathiæ vim, vt altero crescente, cresceret alter, ægotaret ægotante, decubente decumbetet, moriente

etiam moretetur; indeque fieret, vt quidquid eorum alter esset acturus, illico Frater præsentiret agendum sibi, adeoque vates futurorum vterque haberetur, quod sanè non contingebat nisi ex præsentione, quam intima fraternitatis cognatio vtrique conciliaret. Ratio vetò potior præsentionis in anima eorū, quæ corpori euentura sunt, inde à Platonicis quibusdã ducta est, quod anima cuiusque, vel esset diuinæ animæ particula, quæ omnia sciret; vel saltem particula animæ mundi, quæ esset omnia, sed eorum præsertim intelligēs omnium, quæ ad statum sui corporis pertinerent.

Hæc sunt multorum errores circa præfagiã, quæ indita animæ putant ex ipsius cū corpore cognatione; at cum eiusmodi præfagia habeantur per exurgentes in ipsa anima commotiones, atq. perturbationes, neque eiusmodi effectus in anima sine causa haberi possint, deberent, tum Veteres Græci, tum Platonici illi in primis causas illarum perturbationem assignare, quæ pro præfagijs futurorum habentur; sola namque cognatio seu consensio inter animam, & corpus non tantæ efficacæ creditur esse, vt possit præfagos illos motus in anima suscitare,

130

re, cum vinculum illud cognationis non aliunde oriatur, quam à nexu, qui solet intercedere inter materiam, & formam, eotamen pares effectus in cæteris compositis nequaquam producente. Adde quod si anima per intimas eiusmodi commotiones fieret infaustorum euentuum sibi vel corpori præfaga, cum sit rationis compos, facillimè posset eos auertere, & numquam posset corpus ex casibus fortuitis, atque imminentibus pati, quod tamen contra experimentum esse comperitur. Denique alibi reiecta est illa doctrina, quæ facit ani-

mas hominum particulas Dei, aut particulas animæ mundi; & cum potior ratio sita sit in ea doctrina, vtraq. facile ruit, idq. solum pro certo habendum est nullam animam posse futura etiam ad suum corpus spectantia præsentire. Quod si quandoque in magnis quibusdam imminentibus ærumnis dicitur cor hominis, vel hominis animus non modicè commoueri, id eo contingit, quod illa imminencia mala vt plurimum præuisa iugiter mutantur, atq. ex conceptu metu commotionem pariant.

F I N I S.

I N D E X

R E R V M N O T A B I L I V M ;

Quæ continentur in Animaduersionibus Philosophicis .

A.

CADEMICI diuinationem ex Idearum contemplatione adstruentes. *Anim.* 7. *Phil.* n. 17.

Academici egressus, & congressus animorum non insipientes. *animad.* 9. *phil.* num. 21.

Amphiaræus primus ignispiciorum inuentor. *anim.* 28. *phil.* n. 63.

Animi non pro libito corpus deserentes. *anim.* 9. *phil.* n. 22.

Animorum egressus, & congressus impugnati. *anim.* 9. *phil.* n. 21.

Animus ex sua natura non omniscius. *an.* 6. *phil.* n. 15.

Animus a sensibus, & corpore submotus diuinationibus inidoneus. *animad.* 5. *phil.* n. 13.

Animus neque eiusdem nature cum Deo, neque particula anime mundi. *anim.* 6. *phil.* n. 15.

Antiquorum error, quod esset hominibus insita quedam diuinandi vis. *anim.* 4. *phil.* n. 9.

Animaſtica commotiones demonstræ anim. 32. *phil.* n. 70.

Antrum Trophoni ferendis diuinationibus maximè opportunum. *animad.* 5. *phil.* n. 12.

Aque turbidiores in puteis, quæ prius erant limpide signa terræmotus. *animad.* 27. *phil.* n. 60.

Aristoteles diuinandi vim ponebat in cerebro, Plato in iecore. *anim.* 4. *phil.* num. 9.

Asclepius homines Deos arte faciebat. *an.* 32. *phil.* n. 70.

Astrum Veneris vatibus, & Sybillis maximè fauens. *anim.* 5. *phil.* num. 12. *Minimè fauens* *ib.* n. 14.

Auguria Veterum vana, & inutilia. *an.* 37. *phil.* n. 81.

Anium volatus terræmotus prædicentes ex *Anaxagora*. *animad.* 27. *philosoph.* num. 60.

Autumnalia quedam somnia pro incendiorum indicij sumi solita. *anim.* 28. *phil.* n. 62.

INDEX RERVM

B.

- B**eneficium Physiognomiae. anim. 48. philof. n. 105. Ipsius praesagia non semper fallentia. ibid.
- Betulus lapis v. r. i. s. apprensus figuris, varia reddit futurorum oracula. anim. 58. phil. n. 127.
- Bolidæ seu lampades quaedam sidera nihil omnino significantes. animad. 20. phil. n. 45.
- Bona, & mala ex temporum comparatione praenunciata. animadu. 29. philof. num. 64.
- Bona, & male ominations factæ ex Tonitruis. animaduersio 25. philosoph. num. 56.
- Brutorum praesensiones diuinationibus opportune. animaduersio 38. philosoph. num. 83.
- Bruta sine ratiocinatione futura praesentientia. ib. n. 84.
- Bulengerus superstitiosas facit diuinationes omnes ex folijs herbarum vel plantarum. anim. 57. n. 124.
- Busenenses in Achaia medijs fortibus responsa futurorum ab Hercule expectabant. anim. 43. phil. n. 94.

C.

- C**abala numerica diuinatoria reiecta. anim. 53. phil. n. 115.
- Cardanus impugnatus, quod solam diuinationem posuerit de futuris non de praesentibus, aut praeteritis. animadu. 2. phil. num. 1.

- Carneadis doctrina de diuinationibus. anim. 52. phil. n. 114.
- Causa, quæ actu non est, neque causare potest, neque aliquid significare. anim. 14. phil. n. 32.
- Causæ Iridis variæ apud Philosophos. anim. 24. phil. n. 55.
- Causæ terræ motuum adhuc ignotæ. anim. 27. phil. n. 60.
- Causæ naturales somniorum. animad. 40. phil. n. 88.
- Calorum influentiæ occultæ nequeunt in hominibus vim diuinationem progignere. anim. 13. phil. n. 30.
- Calorum constellationes in rebus liberis nullam partem habentes. anim. 14. phil. n. 32. 33.
- Calum in sexdecim partes diuisum à Veteribus. anim. 26. phil. n. 58.
- Cometarum variæ Veterum opiniones. anim. 19. phil. n. 43.
- Commotiones animallicæ ad diuinandum damnatae. anim. 32. phil. n. 71.
- Colores praecipui in Iride tantum tres ex Aristotele. animaduersio 24. philof. num. 55.
- Contingentia solum, vel quæ possunt aliquaratione impediri sub diuinationem cadunt. anim. 1. phil. n. 3.
- Cordium arcana Angelis, & Demonibus præcisa reuelatione semper occulta. anim. 12. phil. n. 29.
- Corporis, & animæ cognatio apud Græcos. anim. 60. phil. n. 129.
- Corui crociantes pluuiarum indicia. anim. 23. phil. n. 53.
- Corpora non sponte ab animis relicta. anim. 9. phil. n. 22.

Demon-

NOTABILIVM.

D.

Demonstrata à Stoicis certitudo diuinationis ex sola rerum necessitate. anim. 52. phil. n. 113.

Deus, & diuina voluntas à fata alienata. anim. 31. phil. num. 68. Deus fatirationem ingrediens. ibid.

Dei diuinatio, seu reuelatio semper certissima, & infallibilis. anim. 3. philof. num. 6.

Delphini rerum futurarum. animad. 38. phil. n. 83.

Dæmones ad vniuersa futurorum vaticinia impotentes. anim. 12. philofoph. num. 28.

Democritus omnium rerum idola effluentia admittens, quæ tamen potius noctu, quam die effluents. animad. 8. phil. n. 19.

Dij Statores, Tonantes, Feretrij. anim. 26. phil. n. 58.

Diluuii Deucalionis, & Ogygis, vel omnino fabulosa, vel non vniuersalia. anim. 23. phil. n. 52.

Diluuium vniuersale non potuit sola nature vi præuideri. anim. 23. philof. num. 52.

Discrimen inter somnium, & insomnium ex Diuo Augustino. anim. 39. phil. num. 87.

Dispositio sortium varia apud Vcteres. anim. 44. phil. n. 96.

Dispositio rerum diuina quandoque in sortibus significata: ib. n. 97.

Diuinatio variè definita à Philosophis. anim. 2. phil. n. 4.

Diuinatio non semper distinguenda à sciëntia, ac visione rerum. anim. 2. philof. num. 5.

Diuinatio ex Idolis rerum effluentibus re-

pugnans conuictui politico. anim. 8. phil. n. 20.

Diuinationes ex temporum mutationibus præsertim Agricolis, Nautis, & Medicis concessæ. anim. 22. phil. n. 50.

Diuinationes ex satis singulorum improbate. anim. 31. phil. n. 68. 69.

Diuinationes ex Oraculis reiectæ. anim. 33. phil. n. 72.

Diuinationes certiores ex cognitione brutorum, quam hominum. anim. 45. phil. n. 99.

Diuinationes negatæ à Philosophis de futuris contingentibus. anim. 51. phil. num. 111.

Diuinationes ex nominibus rerum quomodo sine fundamento ferantur. anim. 53. phil. n. 116.

Diuinationes ex naturis rerum non omnino improbandæ. animadu. 54. phil. n. 17. 118.

Diuinationes ex characteribus reiectæ. anim. 55. phil. n. 120.

Diuinationes ex numeris rerum ridiculæ, quibusdam tamen Vcterbis acceptæ. anim. 56. phil. n. 121.

Diuinationes ex anime immortalitate deceptæ. animaduersio 59. philosophica n. 127.

Diuinationes ex perturbationibus anime anim. 60. phil. n. 129.

E.

Eclypses præter Solëm, & Lunam patiuntur etiam alia sidera, quæ possunt ab inferioribus tegi. anim. 17. num. 39.

Eclypsum efficacia. animadu. 17. phil. num. 39.

N 2 Ecly-

INDEX RERVM

Eclipses futuri Demonibus naturaliter noti, quemadmodum reliqua ex rata siderum dispositione pendentia. anim. 12. phil. n. 29.

Ecstatici non moventur ab Idolis rerum effluentibus ad diuinandum. anim. 8. phil. n. 19.

Effectus ex nubium aggregatione prauis si sepe sepius impediti. animadu. 23. phil. n. 51.

Egressus, & congressus animorum damnati pro capienda rerum omnium cognitione. anim. 9. phil. n. 21.

Elementa temporum mutationum causa. anim. 22. phil. n. 49.

Eluiones quaedam ex nubium dispositione prauis. anim. 23. phil. n. 52.

Epatis inspectio Graecis consueta ad diuinanda futura. animadu. 36. philosoph. num. 79.

Epicurus omnis diuinationis euerfor. animadu. 1. phil. n. 1.

Epicurei diuinationem negantes ex non esse rei, qua diuinatur. animadu. 3. phil. n. 8.

Error diuinationis ex figuris rerum. anim. 55. phil. n. 119.

Error circa vaticinia Sybillarum ex eo quod essent virgines Apollini sacrae, & sub Veneris astro enascerentur. anim. 5. phil. n. 14.

Euentus mali sepe post Eclipses, non semper ex Eclipsibus. animadu. 17. phil. num. 40.

Excidia ex incendijs praeiudicata. anim. 28. phil. n. 63.

Existentia diuinationis à plerisque Philosophorum funditus abolita. anim. 1. phil. n. 1.

Existentia diuinationis auctoritatibus rationibus, & exemplis probata. anim. 1. phil. n. 2.

Extispicina quomodo Veteribus usurpata ad diuinandum. anim. 36. philosoph. num. 79.

F.

FAbularum conditores non potuerunt sine Cometis ingeniosi esse. animadu. 19. phil. n. 43.

Falsitas Oraculorum à Sapietioribus semper abiurata. animadu. 5. philosoph. num. 12.

Fatorum constitutiones ex Calorum constellationibus dependentes apud Antiquos. animadu. 31. philosophica num. 68.

Fatorum diuisio. ib.

Fatuitas Veterum Siculorum Etnae incensia explorantium. animadu. 28. phil. num. 63.

Fausta aequè, & infauista sequuta ad Cometas. animadu. 19. philosophica num. 44.

Fides derogata sortibus à Ioue in gratiam Apollinis. anim. 44. phil. n. 96.

Fides facta somnijs per somniantium exempla euentum sortita. anim. 42. phil. num. 92.

Figmenta de animi concitatione ad diuinandum. anim. 6. phil. n. 16.

Figure rerum ad diuinandum adhibita. anim. 55. n. 119.

Finis somniorum à diuina providentia institutus. anim. 40. phil. n. 88.

Folia herbarum, & Plantarum ad diuinandum adhibita. anim. 57. phil. n. 123.

Formae intentionales praeter rerum ideas ad cognoscendum necessariae. anim. 7. phil. n. 18.

Fortuiti euentus ex sacrificiorum immutationibus nequaquam deprehensi. anim. 35. phil. n. 78.

Ful-

NOTABILIVM.

Fulgura, & fulgura indicia futurorum apud Antiquos. animad. 26. philof. num. 58.

Fulgura diurna Iouis, nocturna Plutoni adfcripta. animaduerso 26. philof. num. 58.

Fulgurum obferuatio praefertim apud Thufcos veteres. ib.

Fulgurum myfteria extraneam non querenda. ib. n. 59.

Furentes, & melancholici aliquid praefugiens in animis habentes ex Aristot. anim. 6. phil. n. 15.

Futura contingētia fola apud Veteres Philofophos diuinationis obiefta. anim. 51. phil. n. 111.

G.

Genera morborum mixta, & compofita maxime medicis cognofcenda. anim. 50. phil. n. 110.

Genera varia fortium à Minerva inuenta. anim. 44. phil. n. 96.

Genij diuinationum adminiftri. anim. 10. phil. n. 23.

Geomantiae figure in fortibus damnatae. anim. 44. phil. n. 96.

Germana philofophia horrit Ideas Platonicas, & Idola Democratica effluentia. anim. 8. phil. n. 20.

H.

Halationes terreftrēs caufe stellarum per aethera difcurrentium. anim. 20. phil. n. 46.

Halationum terreftrium materia meteororum parens. animadu. 21. philof. num. 47.

Halones lunares fepè pro Iride accipiuntur. anim. 24. phil. n. 54.

Haruspicina ducta à fulminibus ab Epicuro irrifā. anim. 26. phil. n. 59.

Heraclitus affirmans tempus eſſe corpus quoddam ingentiſſimum. anim. 29. phil. n. 64.

Homerus felix omen tonitruis adfcripfit. anim. 25. phil. n. 56.

Horizontis cuiuslibet quatuor praecipuae plagae conditio, ſcilicet Meridies, Septentrio, Oriens, Occident.

Humores terreftrēs meteororum progenitores concurrente Sole. animadu. 21. phil. n. 47.

I.

Idea Platonice etiam ad diuinandum oppugnata. animaduerso 7. philof. num. 18.

Idea omnium cognofcibilium nequaquam noſtris auimis congenita. animaduers. phil. 7. n. 17.

Idola a rebus omnibus praefentibus, praeteritis, & futuris effluentia non admiffa cum Democrito. animadu. 8. phil. n. 19. ib. n. 20.

Ignis erumpens ex Terrae motibus. anim. 27. phil. n. 60.

Ignes fatui, lambentes, & erratici fepè felicitatis praefagia. anim. 20. philof. num. 46.

Ignis aetheri extinctio per Anaxagoram. anim. 25. phil. n. 57.

Incertitudo diuinationum, quae profcruntur ex Cometis, oritur ex incerta eorum ſubſtantia. animaduers. 19. phil. num. 43.

Indoles vniufcuiusque naturalis Genius eſt. anim. phil. 10. n. 24.

Influentia occulta in caelis non admittenda. anim. 13. phil. n. 30. 31.

INDEX RERVM

- Infusio luminis ad futura cognoscenda à solo Deo haberi potest, non à Genio.* anim. 10. phil. n. 24
- Intelligentiarum colligationes ex Avicenna, & alijs Philosophis Arabibus.* anim. 11. phil. n. 25. *Eadem damnata.* ib. n. 26.
- Intelligentiarum afflatus ad diuinandum excitantes.* ib. n. 25. *Idem reiecti.* n. 26. 27.
- Interitus hominum sæpè ex hominibus ominati.* anim. 15. phil. n. 40.
- Interpretatio somniorum quam vana pro dignoscendis futuris euentibus.* anim. 39. phil. n. 86.
- Interpretatio somniorum soli Deo concessa, vel alijs ex Dei afflatu.* ib.
- Iris apparens non easdem, vnde cumque appareat, minas affert.* animad. 24. phil. n. 54.
- Iris apparens nihil certi vniuersè portendit.* anim. 24. phil. n. 54.
- Iris Lunaris veteribus inobseruata ex Aristotelo.* anim. 4. phil. n. 54.

L.

- L** *Apides precipui vim vaticinam retinentes.* animad. 58. philosoph. n. 125.
- Lapidum proprietates quomodo apud veteres obseruatae ad diuinandum.* anim. 58. phil. n. 125.
- Lapides animati anima vegetante, sentiente, & cognoscente ex doctrina Thalætis.* anim. 58. phil. n. 125.
- Laurus diuinationis arbor apud quosdam.* anim. 57. phil. n. 123.
- Libera omnia fortuita, & contingentia à sideribus independentia.* animad. 13.

- philos. num. 30.
- Libertas humana intemerata stante quacumque diuinatione.* anim. 1. philosoph. num. 1.
- Linea quadam insueta ex nubeculis tenuioribus in aeris regione protensa, ac diu perdurantes terramotus prænuucia.* anim. 27. phil. n. 60.
- Lineamenta corporis humani multarum rerum indicia.* animad. 45. philosoph. num. 98.
- Lineamenta corporis humani artem physiognomicam peperere.* animad. 45. phil. n. 99.
- Lineamenta varia pro varijs animi passionibus.* ib.
- Loquutiones Oraculorum semper varia, & implexa.* animad. 34. philosoph. num. 75.
- Lumen à Genijs inditum ad diuinandum.* anim. 10. num. 23. *Idem lumen Genijs negatum.* ib. n. 24.

M.

- M** *Agia Artis, & Nature.* anim. 32. phil. n. 70.
- Magica arte statuae se mouentes, vultu animatae.* ib.
- Agnes animal viuens ex Cardano.* anim. 58. phil. n. 127.
- Manuum lineamenta ad diuinandum inutilia.* animadu. 46. philosoph. num. 100.
- Manuum lineamenta Planetis respondentia.* ib.
- Medici quosdam futuros euentus possunt ex somnijs prænuucia. e.* animad. 40. phil. n. 88.
- Mentis alienationes ad vaticinandum à sapien-*

NOTABILIVM.

- sapientioribus semper irrita. anim. 5. phil.n.12.*
- Meteora certas faciunt diuinationes, at non semper. animaduers. 21. philosoph. num. 47.*
- Meteora quaedam nihil significantia. animad. 2. phil.n.48.*
- Methodus naturalis, qua contingunt Eclipses, indicat nihil mali prater naturam Eclipses ipsos portendere. anim. 18. phil.n.41.*
- Metoposcopia non dat actionum humanarum presagia. animad. 47. philosoph. num. 102.*
- Metoposcopia Planetis respondens. ibid. num. 103.*
- Metoposcopia fallax in Nerone. ib.*
- Montes a diluuijs excepti à Seneca, & Platone. animaduers. 23. philosophic. num. 52.*
- Morborum cognitio iuuans ad ferenda prognostica. animad. 50. philosoph. num. 109.*
- Mores non semper temporibus respondentes. anim. 29. phil.n.65.*
- Mundi istius procreati machina non infert alios mundos esse procreandos. animaduers. 30. phil.n.66.*
- qui augurijs non crederet. anim. 37. phil.n.81.*
- Nihil prater naturam portendunt Eclipses, vel eorum duratio. animad. 18. phil.n.41.*
- Nomina rerum non apta diuinationi. animad. 53. phil. n. 115. Eadem non sunt à naturis rerum. ib.*
- Notationes auguriorum apud Veteres. Anim. 37. phil.n.81.*
- Nota bonæ, vel malæ valetudinis in corpore. anim. 49. phil. n. 107.*
- Nubium varia aggregatio multiplex diuinationis argumentum. animad. 23. phil. n. 51.*
- Nubes non semper temporis mutationem presagientes. animad. 23. philosoph. num. 51.*
- Numeri malè in diuinationibus usurpati. animaduersio 56. philosophica num. 121.*
- Numerorum proportionum harmoniam parientes apud Pythagoræos. anim. 56. phil.n.122.*
- Numina in somnis loquentia veritatem euentus portendebant. animadu. 41. phil.n.90.*

N.

- N**atura ipsa diuinationis assertrix. anim. 1. phil.n. 3.
- Nature Demonum non connata vis omnium diuinatrix. animad. 12. phil. n. 29.*
- Naturale diuinationis genus quomodo inditum Brutis ex Valesio. animad. 38. phil.n.29.*
- Nemo prudens ac sapiens apud Veteres,*

Oblata

INDEX RERVM

O.

P.

O Blata phantasmata inter somnum, & vigiliam fausia praesentiebant apud Platonicos. animad. 41. philosoph. num. 90.

Obnoxia interitui non proinde regeneranda. anim. 30. phil. n. 67.

Observationes ex Tonitruis semper inanes apud sapientiores. animadu. 25. phil. n. 57.

Observatio temporum diuturna fidem faciens eventibus praeventibus ex Eclipsibus Solis, & Luna. animad. 17. phil. n. 39.

Olympiodorus Iridem septicolorem fecit ex Prolameo. anim. 24. phil. n. 55.

Ozyrocriticum diuinationis genus quale apud Graecos. animadu. 41. philosoph. n. 91.

Opiniones varia de numero ventorum. anim. 22. phil. n. 49.

Oraculi veritas eventus probata. anim. 34. phil. n. 75.

Oracula ut plurimum à Demonibus edita. ib. n. 76.

Originem Cometarum omnino terrestrem facit Aristoteles. animadu. 19. phil. n. n. 43.

Oris sepius diuinationis genus. anim. 54. phil. n. 117.

Orionis siue Methioea, & Menippa in Cometis conuersa. animad. 19. phil. n. n. 43.

Ortus incendiorum non semper ex astrorum deliquijs deriuandum. anim. 28. phil. n. 62.

P Apaueris folia in ignem coniecta iudicia eorum qua in rebus amatorijs essent euentura. animadu. 57. philosoph. num. 123.

Peritus Physiognomus animum ex corpore dignoscens. animadu. 44. philosoph. num. 99.

Peripatetici omnem diuinationem ex arte improbarunt; probarunt tamen, quae esset ex natura. animadu. 3. philosoph. num. 8.

Perseuerantia influxuum caelestium non habetur sine perseuerantia constellationum. anim. 14. phil. n. 33.

Philosophi plures existimantes successivam mundi corrupti nem, & generationem. anim. 30. phil. n. 66.

Pisces in mari tempestates praesentientes. anim. 38. phil. n. 83.

Platonici diuinationem concedentes solis furcibus, ignavis, ac morti proximis. anim. 3. phil. n. 8.

Pluviarum signa non semper certa. anim. 23. phil. n. 53.

Pluvia vitulorum, lapidum, & aliorum animalium. anim. 23. phil. n. 53.

Praesentia sortes quomodo ortae ex Cicero. anim. 43. phil. n. 94.

Praesagia ex Iride inter nubes apparente. anim. 24. phil. n. 54.

Præterita aequè, ac futura sunt obiecta diuinationis. animadu. 1. philosophica num. 3.

Præsentia etiam diuinationi subiacere demonstratur. animadu. 1. philosophica num. 3.

Præsentio Brutorum non excedit eorum natu-

natu-

NOTABILIVM.

- naturam, neque naturales euentus. an. 38. phil. n. 84.*
- Præsignata per somnia quomodo certa ex Plutarcho. animadu. 38. philosophica n. 87.*
- Primorum hominum deliquia primas calamitates portenduntia. animadu. 17. phil. n. 39.*
- Prognostica à Medicis non serenda, nisi spectatis omnibus signis bona, vel male valetudinis. animadu. 49. philosoph. num. 108.*
- Propticitates somniorum variæ à Platonicis excogitatae ad diuinandum. anim. 41. phil. n. 90.*
- Providentia fatalis quænam apud Stoicos, & Academicos. anim. 31. phil. num. 69.*
- Pythagorici solum diuinationem per auguria admittentes. animadu. 3. phil. num. 8.*
- Pythagorei egressus, & congressus animorum non improbant in ordine ad diuinationem. animadu. 9. philosophica num. 21.*
- Pythoscopia diuinationis genus. anim. 54. phil. n. 117.*

Q.

- Q***ualitates rerum occultæ diuinationibus inservientes. animadu. 54. phil. n. 118.*
- Quam vultu somniorum interpretationes, & obseruationes apud Epicureos, Cynicos, & Stoicos. animadu. 41. phil. num. 91.*
- Quedlinburgicus Medicus in curatione proprii filij valde deceptus. animadu. 50. phil. num. 109.*

- Quomodo homines Diij arte facti ab Asclepio. animaduersio 32. philosophica num. 70.*
- Quorundam futurorum coniectatio Demonibus concessa. anim. 12. philosoph. num. 28.*

R.

- R***ane coaxantes signa pluuiarum. anim. 23. phil. n. 53.*
- Rationes adductæ ad improbandam diuinationem ex animi concitatione. anim. 6. phil. n. 16.*
- Ratio diuinationi maxime inserviens. an. 2. phil. n. 5.*
- Ratiocinium arithmeticum à Platone alatum de Rerumpub. periodis non admittitur. anim. 56. phil. n. 122.*
- Regnorum euerfiones, regnumque interitus non semper bene prænunciantur ex Cometis. anim. 19. phil. n. 44.*
- Reijcienda somniorum diuinatio ex alijs causis, quam ex illis, quas affert Cicero. anim. 42. phil. n. 93.*
- Rerum successio malè in diuinationibus adhibita. anim. 30. phil. n. 66.*
- Rerum discrimina in sacrificijs adhibita ad diuinandum. anim. 35. philosoph. num. 77.*
- Rerum necessariorum non semper certa cognitio. animaduersio 52. philosoph. num. 114.*
- Rerum figuræ ipsarum rerum ornamenta, non diuinationis instrumenta. anim. 55. num. 120.*

INDEX RERVM

S.

- S**apientes melius diuinant, quam rudes, & ignari. anim. 3. philof. num. 6.
- Sacrificiorum immutationes futurorum indicia apud Veteres. animad. 35. phil. n. 77.
- Seruij Tullij caput ignibus radiatum dictum est regie dignitatis praesagium. anim. 20. phil. n. 46.
- Sidera multorum euentuum non mera signa, sed etiam causa physica. anim. 15. phil. n. 34.
- Siderum virtus numquam otiosa. anim. 15. phil. n. 34.
- Siderum significatio in pluribus profus inanis. anim. 16. phil. n. 37-38.
- Sideribus etiam indita omnium rerum significatione de possibili, non propterea ex ipsa omnia cognosci possent praecisa reuelatione. animaduers. 16. philof. num. 37-38.
- Siderum significatio ipsorum causalitati naturaliter respondens. animadu. 16. phil. n. 38.
- Somnia opportuniora excitanda Idearum contemplationi pro ferendis vaticinijs. anim. 7. phil. n. 17.
- Sortes praestestinae, & Antiatinae, & earum vsus. anim. 43. phil. n. 94.
- Species rerum naturalium Daemonibus congenite non arguunt in ipsis omnium futurorum naturalium diuinationem. anim. 12. phil. n. 29.
- Spiritus phantasticus ab Idolis rerum effluentibus minimè excitatus ad diuinandum. anim. 8. phil. n. 19.
- Spiritualia cum corporis nullam habent

- causalitatem connexionem. anim. 15. phil. n. 35.
- Spiritus vaticini è terra erumpentes. an. 33. n. 72.
- Status corporis ex somnijs indicatus. an. 40. phil. n. 89.
- Stelle cadentes, & per aethera discurrentes nihil praesignant euenturum. an. 20. phil. n. 45.
- Stoici vnum tantum diuinationis genus admittentes. animadu. 3. philosoph. num. 7.
- Sylla Dictatori prosperi euentus praenunciati ex fulmine. animadu. 26. phil. num. 58.
- Sympathia, & Antipathie rerum diuinationibus suffragantes. animad. 54. phil. n. 117.

T.

- T**Arquinij cogitatio occulta diuinata. anim. 2. phil. n. 1.
- Temporum comparatio nullam infert certam coniectendi artem de futuris contingentibus. anim. 29. phil. n. 65.
- Temporum mutationes varia ex varia ventorum afflatione dignoscuntur. an. 22. phil. n. 49.
- Terra incendia ex deliquijs Solis, & Luna non bene praenunciata. anim. 28. phil. n. 62.
- Terra incendia inopinato erumpentia quadam indicia habere solent. anim. 28. phil. n. 62.
- Terra nauigij instar aquis sustentata iugiter fluctuat ex doctrina Thaletis. anim. 27. phil. n. 60.
- Terra halitus violentus vaticinijs nihil conferens. animaduersio. 5. philosoph. num. 13.

Ter-

NOTABILIVM.

- Terræmotus præuisi ex præcurrentibus in natura signis. animadu. 27. philosoph. num. 60.*
- Terræmotus signa semper incerta. ibid. num. 61.*
- Theatri sympathetici doctrine non satis probata. animaduersio 54. philosoph. num. 118.*
- Tonitruis significationes ab Ethnicis affixæ omnino remouende. animadu. 21. phil. n. 48.*
- Tonitrua, flatus, & vapores per nubes impetu discurrentes. anim. 21. phil. num. 48.*
- Tonitrua ventorum indicia ex Seneca. anim. 25. phil. num. 57.*
- Tonitruorum causa variæ. ib.*
- Transmigratio animorum Pythagoreis negata. Animaduersio 9. philosophica num. 21.*
- Trismegisti doctrina circa statuarum animationes ope Dæmonis faciendas. an. 32. phil. n. 70.*
- Tullius nullam fidem vult somnijs adhibendam esse. animadu. 42. philosoph. num. 93.*
- Turris marmorea octangularis Athenis erecta ad ventos omnes designandos. anim. 22. phil. n. 49.*
- Tyresias tunc diuinator, cum cæcus euasit. Animaduersio 38. philosophica num. 83.*
- Vaticinium Oraculi Delphici de Christo nascituro. animaduersio 33. philosoph. num. 73.*
- Vaticinia Pythia quomodo ex capra pascente exorta. ibid.*
- Vaticinia Socratis per somnia. anim. 39. phil. n. 86.*
- Ventorum non genus vnum. anim. 22. phil. n. 49.*
- Ventorum flatus etiam in astra redigendi. anim. 22. phil. n. 49.*
- Veterum auguria capta ex Tonitruis. an. 25. phil. n. 56.*
- Victimarum exploratio quomodo in diuinationibus adhibita apud Græcos. an. 36. phil. n. 79.*
- Victimarum examen, quam vnam pro insituendis diuinationibus. ibidem num. 8.*
- Virgula diuina apud metallarios quenam. anim. 54. phil. n. 117.*
- Vis diuinatoria futurorum nulli lumini à natura congenita. anim. 4. philosoph. num. 10.*
- Vis diuinatoria neque indita animo immortalis. animaduersio 59. philosoph. num. 128.*
- Vsus sortium apud Veteres ad diuinandum ineptus. animaduersio 43. phil. num. 94.*

X.

V.

X Enocrates admittens motum rerum perpetuum, eumque collocans in tempore. animadu. 29. phil. num. 64.

V Aletudinis bonæ, vel malæ signa certa, & necessaria ex Galeno. anim. 49. phil. n. 107.

Vaticinantes ex insania, ac furore non admissi. anim. 5. phil. n. 13.

INDEX RERVM

7.

Z *Eosopia diuinationis genus. anim.*
54. phil. n. 117.

Zodiaco sortes conformatae per figuras planè inanes. animaduersione 44. philos. num. 96.

Zodiaci signa non omnes fortuitos euentus significant, aut portendant. anim. 15. phil. n. 35.

FINIS.

ANIMADVERSIONES
ASTROLOGICÆ
IN TRACTATVM DE FIDE
DIVINATIONIBVS
ADHIBENDA.

ANIMADVERSIONES

A STRODOLICE

IN TRACTATUM DE FIDE

DIVINAE SCRIPTURAE

ADHEB. EDV.

ANIMADVERSI^O I. ASTROLOGICA

In Vanitatem Diuinationis Astrologicae.

I **N**ATIS est ad euincendam astrologicae diuinationis vanitatem, quod illa sapientiores Philosophi omni æuo derisere; ac præ cæteris Pythagoram omnem fidem huic diuinationi abrogasse, testes sunt apud Miradulanum lib. 1. Theodoretus, Laertius, & Plutarchus. Sic etiam præter Democritum Academicum, & Panætium Stoicum eadem ridetur etiam à Seneca, & confutatur à Cicerone; Quia Plato ipse & Aristoteles Philosophiæ Princeps eam indignam putauerunt, de qua verbum aliquando facerent, plus eam silendo, quam quisquam voce, scriptisue condemnantes. Et licet plerique, ac præclari Philosophi inuenti sint, qui de hac prophetante astrologia scripserint, id eò fecere non quod fidem adhiberent ijs, quæ scriberent, vt aduertit Nicolaus Leoni-

cus, sed propter auaritiam, & propter Principum imperitiam; nam cum in dimetiendis astrorum motibus, & corporibus, quod Mathematica facit Astronomia, præcellentes illi viri die noctuque laborarent, nullumque inde referrent à Principibus emolumentum, quibus scilicet nihil curæ esset, quam magno sidera corpore, aut quâ veloci motu per cæli spacia reuoluerentur, hoc illi, cum vidissent, ne cælestia per scrutantes, interim terrenorum essent inopes, hanc lepidam diuinationis astrologicae cæperunt excogitare fallaciâ, qua sibi Principum animos obligarent, & suæ professionis facerent amatores; & ideo commenti sunt ab astris omnium fortunas dependere, sed præsertim Principum, eorumque liberos, vitam, imperia, victorias, & id genus alias, quæ tamen nullo modo esse in astra referenda agnoscebant.

Ratio potissima vanitatem demō-
strans

4 Animaduersiono I. Astrologica

strans astrologiæ diuinationis ea est, qua vritur etiam Phauorinus apud Gelliū, quod scilicet nemini liqueat, stellas erraticas non esse plures, quam vulgò dicuntur; posse enim fieri, vt plures sint, quas cernere homines nō possint propter exuperantiā vel splendoris, vel altitudinis; nam quædam sidera è quibusdam tantum terris conspiciuntur, earumque terrarum hominibus dumtaxat nota sunt; sed eadem ipsa ex alia omni terra non videntur, & sunt alijs omnino ignotissima; atque vt demus has tantummodo stellas ex vna parte terræ obseruari debuisse, qui tandem finis istius obseruationis fuit? quæ tempora satis sunt ad præmonstrandum, quid significet aut situs stellarum, aut circumitus, & transitus? non enim adhuc notum est quot sæculis huius orbis motus perfici possit; cum constat inter Astrologos Stellas erraticas, quæ omnibus rebus fatales dicuntur, infinito propè annorum numero ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes, vnde profectæ sunt, regredi; vt neque vllus obseruationis tenor, neque memoria vlla tanto æuo possit durare. Cum igitur Astrologi non

certo reneant astrorum numerum, vires, influxus, & efficientiam, neque fieri potest, vt veram habeant ex astris prædicendi artem, nam ignoratis causis, necesse est etiam effectus ignorari; Ignorare autem Astrologos, quæ sit Cæli natura, quæ magnitudo, quæ numeros orbium, quæ motuum varietas, quæ lux, aut siderum potestas ex eo conuincitur, quod si omnia illa tenerent, in tam discrepantes sententias non abirent; cum admittant alij octo tantum cælestes orbis, alij nouem, alij decem, nonnulli vndecim, multi duodecim, plerique tredecim; quidam etiam tres tantum. Ignorant etiam Astrologi, Cælum ne sit natura quædam simplex, an verò composita ex materia, & formâ; an vna, & eadem sit materia cælestium orbium, & rerum inferiorum; sitne Cælum ahiotatum vel inanime; an à seipso moueatur, vel extrinsecus ab intelligentiâ; Quid causæ, cur non omnes orbis vno motu circumagantur; & alia eiusmodi plura; quæ cum ignorentur ab Astrologis, atque ab ipsis præsertim pendeat astrologica diuination, sufficiunt pro demonstranda huius artis inanitate seu vanitate.

ANIMADVERSI O II.
PHILOSOPHICA

In Incertitudinem Diuinationis
Astrologica.

3 **I**NCERTITUDO diuinationis astrologica eo maxime innoteſcit, quod Principes ipſi artis diuinatoriae profefſores eius incertitudinem agnouerit; Ptolemæus ſiquidem, poſtquam iudicia Astrologorum ſæpè eſſe mendacia dixit vitio prædicentium, affirmauit etiam hanc artem iugiter per incerta vagari, eo quod maior ſit astrologorum imbecillitas, quam, vt tantæ profeſſionis magnitudini pares ſint; addens etiam, ex eo incertam eſſe, quod quæcumque aſtra promittant, poſſit tamèn non euènire; vel quia materia non ſit idonea influxui ſuſcipiendo; vel quia humana à variabili arbitrio plurimum dependeat, vel quia quocumque fato particulari Omnipotentior, & Cælo maior diuina prouidentia ſit; quæ omnia incertitudinem arguunt in diuinatione Astrologica; Quin imo ex his etiam Haly Ptolemæi interpres friuolâ proſus, & inefficacem astrologiæ partem appellat, quæ circa electiones verſatur; cum experientia ipſa manifeſtum ſit eos poſſimùm in in ſuis rebus agendis parum eſſe felices, qui vanam hanc artem obſeruant; Contra verò longe feliciores eos, qui iſta ſuperſtitione reiecta, ſola electione, & pru-

dentia vtuntur; Zoroaſtrum enim inter antiquos astrologia, magicis, & armis potentiffimum, vicit, & occidit in bello Ninus nec Astrologus, nec Magus; Pompeium diuinatorum reſponſis plurimam fidem adhibentem aduerſa poſtrauit fortuna, Cæſarem erexit felix, ac læta astrologiæ hoſtem; Iulianum denique Imperatorem, & Chriſtiani nominis inimicum, & omnium ſuperſtitionum astrologicarum obſeruatorem è viſta ſimul & imperio citiſſimè vitæ ſcelera exturbarunt; & ſi omnes illos recensere fas eſt, qui aſtrorum arte decepti, ſeries penè in infinitum protracta attexeretur.

4 At eo magis incertitudo huius artis probanda eſt, quod eam omnis philoſophica ratio reddit improbabilem; Primò quia euentus futuri particulares cognoſci non poſſunt niſi per eas cauſas, à quibus ſuum eſſe particulare fortiuntur; à Cælo autem, & ab aſtris eſſe recipiunt, tamquam à cauſis vniuerſalibus, cum eorum efficiencia vniuerſalis ſit, ſcilicet ad produccendos quoslibet effectus per ſuas cauſas proximas, & particulares. Secundò cum omnis astrologica diuinatione fundetur in connexionem, quam habent corpora inferiora cum ſuperioribus ſequeretur poſſe ex aſtris diuinari

6 Animaduersio III. Astrologica

nari etiam fata omnium corporum inferiorum, & omnium animantium, muscarum etiam, & culicum, quod tamen nemo astrologorum affirmat; nō enim esset maior ratio de vno homine astris subiecto, quam de cæteris animantibus. Tertio cum homines vsū habeant suæ liberæ voluntatis, quæ nullo modo potest subijci Cælo agenti ex necessitate nature, non possunt agenda ab hominibus villo modo ab astris dependere; maxime quia nemo de ipso certo statuere potest, quid in posterum facturus sit; numquam enim humana voluntas eodem firma vestigio hæret, sed variè sem-

per mutatur, & ambulat, igitur multò minus poterit Astrologus diuinare, aut definire quid ab ipso homine agendum sit, & quò voluntatis impetus eum sit abrepturus. Quarto denique quia experientia constat astrologicas diuinationes, vt plurimum falsas esse, ac perquam rarò veridicas esse, ex quo apparet eas non ex certa aliqua arte proficisci, sed tantum temere, ac fortuito denunciari. Atque ex his potissimum rationibus viri omnes excellentioris ingenij astrologicas diuinationes nihili semper fecere, exceptis ijs, in quibus Physica corporis, ac qualitatum coordinatio esse potest,

ANIMADVERSI O III. ASTROLOGICA

In errores Diuinationis Astrologicæ.

5

INNUMEROS profert Mirandulan. lib. 2. Astrologorum errores, quos omnes recensere nimis operosum esset. at à nobis colligendi sunt præsertim ex mutorum ignorantia, quæ scire deberent Astrologi, & tamen ignorant; ac præ cæteris error ille plusquam palmaris est, quod speciales denuncient effectus, seu euentus ex vniuersalissimis cælorum, atque astrorum causis, quarum actiones ex actionum particularium consortio, vt plurimum mutantur, ac propterea etiam varia-

tos portendunt effectus, atque à causis vniuersalibus dissonos. Alius error est, quem etiam affert Mirandul. quod ab Astrologis numquam bene obseruantur anguli illi, qui sequuntur locum, in quo deficit Sol, vel Luna, cum id maxime ad certam futurorum prænuinationem spectet, ex quo errore tota prædicendi ratio infirmatur, cum nihil in prædicendo magis respicere debeant Astrologi, quam naturam, & statum siderum cum loco Luminarium angulis prædominantis; pro diuersa namque dominantis sideris natura varia, imo contraria sit de futuris

futuris euentus pronuntiatio. Alius error Astrologorum sumitur ex similitudine inter ipsos sententiarum discrepantia, qui in nulla penè obseruatione astrologica conuenientes in id vnum conueniunt, vt à veritate semper aberrant; nec Porphyrius aliunde oraculorum rethicit responsa tamquam falsa, nisi quod ex caelestium causarum obseruatione essent per Demones deprompta, qui tamen logè feliciter per caeli contemplationem suo ingenij acumine peruagantur; potest namque quodcumq; ingenium inter astra à nobis remotissima facile decipi, atq; in respectu illa nimium splendentia hallucinari; qua ratione excusat idem Porphyrius discordem Ægyptiorum, Persarum, Indorum, & Babyloniorum astrologiam, & simul etiam inculcat tamquam erroribus plenam. Alius error ortus est ex Astrologorum indigentia in consulendis Ephemeridibus ad quas vt veram siderum positionem assequantur, solent confugere; id enim qui faciunt, & multa perpetrata dicere, & multa etiam omittere necessarium est, & hinc omnis predictionum veritas infirmatur, in Ephemeridibus namque nulla de Planetarum latitudine significatio habetur, qua ignorata, necesse est multa ignorari, vt etiam demonstrat Mirandulan. loco cit. Addo tam varias esse Astrologorum Ephemeridas, scilicet tabulas quasdam quibus vtuntur, vt vix ex illis aliquid certi erui possit.

6 Error Astrologorum postremus, & summus ille putandus est, quod existiment necessariam esse Astrologiam ad diuinandum numerum annorum, qui ab Adam ad Christum lapsus est,

de quo inter Ecclesiasticos Codices tanta est concordantia; & etiam ad confirmanda Prophetarum Oracula, quibus sine astrologicis predictionibus illis concordantibus aliquid fidei detraheretur, cum vna debeat esse veritas, & per Prophetas reuelata, & in astris contenta, vnde necesse est theologicæ veritati etiam scientiam astronomicam esse concordem, cum inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciantur, & Cæli enarent gloriam Dei, & opera inuisibilium eius annunciet firmiter: Hunc autem errorem esse inter Astrologos eximium ipsa ratione constat; nam in primis nondum certum est apud Astrologos, quæ fuerint ab exordio mundi magnæ illæ coniunctiones, ex quibus per astrologicam supputationem volunt haberi veritatem de numero annorum ab Adam ad Christum; & licet septem tantum supputarentur coniunctiones maximæ, vt plerique volunt; atque ex hac parte possit ille annorum numerus certo haberi; non proinde haberi posset certitudo predictionum astrologicarum, quæ fiunt de futuris; cum futura pendeant ab alijs quamplurimis causis, quæ extracælum, & astra sunt. Sic, quæ à Prophetis enunciata sunt, nec fieri posse à cælis, nec significari facile demonstratur, cum plura in eorum virtute, aut significatione nequeant contineri, vt sunt præsertim miracula, & reliqua entia supernaturalia, actus liberi, & alij euentus ad causas cælis superiores spectantes. Alij sunt etiam, ac penè sine numero Astrologorum errores, quos hic non refero, cum non

8 Animaduersio IV. Astrologica.

non sit meum institutum eos confutare, sed quibusdam allatis ex alijs illis

similibus falsitatem totius diuinationis Astrologicæ contestari.

ANIMADVERSI O I V. A S T R O L O G I C A

In Damna Diuinationis astrologicæ.

7

LIIIS Astrologorum erroribus is etiam fortasè alijs illustrior adiectus est quod astrologica diuinationo christianæ religioni maximè proficit, cum ipsam eius veritas magis, ac magis nobis confirmetur; at quale mendacium hoc fuerit, non solum ex di&is coniectandum est, sed etiam ex eo, quod nõ solum arma aduersus catholicam religionem ex hac arte supeditantur, sed etiam ad impietatem, ad malam religionem, ad hærefes, ad vanam superstitionem, ad perditos mores, ad irrevocabilem malitiã præceps, & facillimus lapsus præparatur. Qui enim diuina miracula, quibus omnis potissimum religio confirmatur referunt ad cælum, ij sanè aduersus religionem armant impietatem, eiusq. radicibus admouent securim; omnia enim putant facta, non summa quadam, ac diuina potentia, sed sola stellarum cognitione; ac propterea apud Veteres Astrologos leges omnes, religiones, cultus, vt cæteræ res humanæ siderum constellationibus subijciebantur; Et Ptolæmeus ipse lib. 2. Apotelesmaton, quod apud hanc

gentem illud Numen, apud aliã aliud coleretur, non aliunde natum intelligit, quam ex varia siderum, imaginũq. natura populis illis, & gentibus imperitante; nec procul ab eo loco Grecus quidam Ptolæmei interpretes miraculum Moysis, qui sicco pede cum populo mare rubrum pertransiuit, factum ait, quod ille accessum, & recessum maris obseruauerit; quasi non simul in ijsdem aquis & illeus Hebræorum populus pertransiret, & cū Astrologis suis Pharaõ submergeretur; & quasi non Iosue Iordanem sicco pede transierit, in quo nulli æstus, nulla vndarum reciprocatio fingitur ab eis.

At non solum vetustioris religionis damna ex astrologicæ diuinationis professione corriuare clarè dispiciuntur, cum vt dixi, quæcumque populo Iudaico contingere in tanta annorum serie ad varias siderum coniunctiones relata sint; sed etiam recentioris, & Euangelicæ; inuenti namq. sunt homines quidam in splendore Euangelij ita cæcutientes, vt longè peius, quam antiqui de nostra religione sentirent, eò vsque dementiae abrepti, vt ipsum Dominum Iesum affirmarent

8

marent omnia peragenda ex astris euocasse; ac præsertim in agendis ea tempora sibi elegisse, quæ ad optatos euentus agnosceret ex astris opportiora; qualem aiunt fuisse electionem illius horæ, qua Iudæi non poterunt eum lædere, quando ipsum comprehenderunt, quasi illos, cum uoluerit, non prostrauerit, & inter eosdem in luce diei medius transiens, eos non latuerit. Mitto quã temerariè, quam blasphemè quædam diuini amoris miracula opera Martis fabulentur esse; atque religionem christianam à Ioue cultus rectitudinẽ, & à Virgine suam puritatem accipere. Quomodo etiam in nouo deligendo Pontifice sidus Mercurij doceant esse deuotè supplicandum, vt suo sancto affulgeat radio; Mercurio namque nostram subesse religionem affirmât, & ideo Christianos homines Mercuriales appellant. Alij denique eò vsque delapsi sunt, vt scribere non dubitauerint, errare Christianos omnes, qui die Sabbati non feriantur, quasi debeant operibus vacare ritu Iudæorum ex eo,

quod sit dies Saturni, quæ stella rebus agendi parum commoda est, parumque felix existimatur; quæ omnia si quis recto iudicij examine penset, videbit nullo magis errore pietatẽ veræ religionis offendi, quam errore artis astrologicæ, cum æquè impium sit nullam omnino putare esse veram religionem, atque ex cælo fatali quadam necessitate eam deducere. Sic ex arte astrologica Idololatriam promanasse faciliè affirmari potest, cum nulla faciliùs apud homines sit capefenda religio, quam eorum Numinũ, à quibus omnia bona sua, & mala expectant, quæ Numina per Astrologos astra sunt; sic etiam Manichæorum hæreses arbitrij libertatem tollentes ex falsa fato Astrologorum opinione, habemus apud August. ortas esse; sic denique reliquas in orbe superstitiones ex hac arte prodijse cõtestatur Varro, qui etiã affirmat Geomantiam, Magiam, Chiromantiam esse alumnas Astrologiæ, cum sine illa non exercentur.

ANIMADVERSI O V. ASTROLOGICA

In Diuinationem Astrologicam ex re- rum experimentis.

9

NULLA ars est, tam ani-
lis, ac vacua, quæ quan-
doque experimentis non
comprobetur, non quod
ex artis cuiuscumque instituto, atque
cerritudine illa succedant, sed quod
casu plerumq. res ipsæ nostræ respec-
tu nostri regantur; quo fit, vt atten-
tis rerum euentibus, ibi sepe magis ve-
ritas inueniatur, vbi minus speraba-
tur; siue quod ibi plus possit casus, vbi
minus est rationis; siue quod in illis
multiplex Astrologorum fallacia nos
led. sicut; si enim de præteritis Astro-
logis est dicendum, vt ostendant talia
euenisse, qualia cælum significabat,
nihil eis deest, maximè ad irretien-
des imperitorum animos, quod ali-
qua siderum positio, genitura aliqua,
aut constellatio cælestis nõ significet,
siue significatio sit prospera, siue ad-
uersæ fortunæ; si vero de futuris præ-
dicendum sit, in his quoque non de-
sunt rationes ad fallendum, cum ge-
neraliter vt plurimum futura cõnun-
ciant, quæ non possunt fieri non eue-
nire, aut non putari saltem non eue-
nisse, ambiguè semper sua oracula
astrologica proferentes, semperque
aliquid excipientes, quo possit illud,
quod prædictum est, quoquo modo
comprobari: Quando verò aliquid

veri pronunciant explicitè, quod ta-
men rarò ab ipsis auditur, tunc dicen-
dum cum D. August. eos veritatem il-
lam occulta dæmonum afflacione as-
sequi, quam alioquin non assequerentur;
quod nobis satis esse deberet, vt ab
astrologicis prædictionibus anim-
um auerteremus, & fidem; præfer-
tim cum ad excusandas suarum præ-
dictionum fallitates multa proferant,
quæ vix ab ipsis Astrologis perci-
piuntur, faciunt enim pro libito eos-
dem planetas modo felices, modo in-
felices, aiuntque plus iuris in cælesti-
bus habere, quam in terrenis; nec de-
est suffragari eorum fallitatibus, vel
ambiguis cæli locis, vel signi bonitas
& malitia, vel stelle contrariæ radia-
tio, vel aliquid aliud eiusmodi; & cum
hæc non satis sunt, auxilium implorât
à Rebus nõ erraticis, in quibus ipsi nõ
quam non errant, vel confugiunt ad
Iosorum imagines, ad Ægyptiorum
partes, vel ad Antifcia Firmici, vel ad
dodechatemoria Chaldæorum, vel ad
aliud simile signum omnibus igno-
tum atque imperceptibile; vnde bene
qui Homerû allegoricè exponunt per
illâ Icarî fabulam, qui factitijs pennis
cælo tenuiori se committens in mare
præcipitatus est, Astrologos aiunt de-
signari, qui pennis temerarij artis in cæ-
lum

In Diuinat. Astrol. ex rer. experimentis. 11

lum se subtolles, in pelagus ruunt mendaciorum.

10 Et inde præsertim diuinationis astrologicæ falsitas ex rerum experimentis deprehendi potest, quod in notioribus rerum euentibus mendaces vt plurimum appareant, in ipsis etiam aeris, & temporum mutationibus, quibus nihil certius ab Astrologis haberi potest, cum obseruatione comprehensum sit, nullius ferè vquam diei statum eorum prædictionibus respondisse; quod diu se obseruasse testatur Picus Mirandulan. lib. 2. cap. 9. cum igitur de aeris statu ferè semper falsa proferant oracula, facile hinc animaduerti potest, non fo-

lum de rebus spectantibus ad nubes nebulones Astrologos mentiri, sed etiam, cum prædictiones ferunt de hominum, ac populorum fatiis, quæ longè minus subiaceant cælo, quam Elementares, aut Metheorologici euentus; Atque innumera recenserit possent exempla, & experimenta, quibus Astrologi mendaces, & falsi visi sunt, plura prædicendo, quæ aut non eucnere, aut saltem non eo tempore, aut cum circumstantijs prædictionibus ipsis omnino oppositis; quæ percurere volentibus, præsto sunt apud omnes Astrologorum oppugnatores.

ANIMADVERSI O VI. ASTROLOGICA

In Diuinationem Astrologicam ex artis, & naturæ concursu.

11 OMINE naturæ ordo ille intelligendus est, quo causæ necessariæ, & necessariò agentes creatæ sunt, & præordinatæ à Deo omnium rerum opifice; nomine verò artis ea causarum liberarum libertas intelligitur, qua ipsæ causæ necessariæ ex arte, & industria applicantur ad plures causandos effectus; quæ libertas in causis liberis, dato quod posset à causis necessarijs allici ad magis appetèdam hanc vel illam rem, cogi tamen nullatenus po-

test. Cum verò ex arte, & natura hoc modo explicata, & ad varios euentus concurrente confusio quædam, ac cõmixtio sæpè oriatur, hinc fit, quod non omnia, quæ præordinata sunt in ipsa natura, scè in causis necessarijs, exeant ad lucem, & habeant suum effectum, eo quia peruertantur ab arte, ex quo sequitur, quod non omnes naturæ effectus possint præuideri; sic neque quæcumque fiunt ab arte, optatum assequuntur finem, eo quod natura ipsa iuxta cursum suæ præordinationis sæpè artè præuertat.

13 Animaduersio V I. Astrologica

ex quibus perspicuum esse potest, quam facile decipiantur Astrologi plura prædicendo, licet ab arte, & natura dependeat.

- 12 Hinc primus est Astrologorum error, cum putant non posse mores inditos in pueris à natura, ad libitum parentum, & nutrientium sedula educatione in alteram partem indicæ inclinationis detorqueri; quamuis enim natura validissimè renuat, ars tamen potest naturam vel temperare, vel etiam omnino vincere. Sic decipiuntur Astrologi illi qui bonarum artium perpetuam imperitiam prædicunt natis, quasi ex libertate non possint illas sibi vigilijs, & labore comparare; licet verum sit, quod ingenij docilitas, & peculiaris ad disciplinas propensio plurimum conferat, atque ad longè vltiorem perfectionem, & minori labore deducat. Decipiuntur etiam prædicentes natis, quæ ad fidem, ad gratiam, ad pios attinent mores, cum hæc astris ipsi superiora fiat, & possit

homo gratia adiutus ab omni iniquitate se subtrahere, licet adsit astrorum impulsus; hominis namque libertas, & sapientia potest astris ipsis dominari, imo futuros infelices astrorum a fœtus reddere felices si velit, & è contra; cum possit homo arte, & industria etiam ab ijs se præcauere, quæ maximè subijciuntur cælo, puta ab ingruentibus morbis, & eiusmodi; si enim ex sua libertate medicamenta, vel alias cautelas adhibeat, facile resistit, & euadet; nam medicamenta corpus præmuniunt ad resistendum, & qui ea sumunt, roborantur, & adiuuantur ad euadendum; quemadmodum ea negligentes sæpe auxilio, & robore sponte destituuntur. Mitto hic alios Astrologorum errores in ijs, in quibus concurrat ars, & natura, cum enim huiusmodi concursus in omnibus ferè actionibus vitæ inueniatur, ideo fit, quod innumeri sint eorum prædictionum errores.

ANIMADVERSI O VII.
ASTROLOGICAIn Diuinationem ex siderum
substantia.

13 **I**X varia siderum substantia, quæ ipsis ab Antiquis sapientibus adscripta est, varias rerum diuinationes ab Astrologis desumptas esse cõperimus; qui enim ingenerabilem, incorruptibilem, atque omni modo immutabilem astrorum substantiam fecere, negãtes inde mundi totius exitum, & interitum, euentus quoque stato iugiter ordine, atque immutabili prouenientes ex ipsa prædixere; qui verò contra cælum, & astra mutationibus formarum obnoxia fecere, inde quoque ad eorum mutationes variatos euentus existimauerunt; Sic præ cæteris orbis, ac terrarum incendia plura ab astrorum ignea natura facilè ad accensionem propensa coniecere, atque cum eiusmodi astrorum accèssiones, atque inflammationes ex exhalationum congerie sursum rapta præuiderent, statim incendia magna prædicebant in terris; siue putarent astra esse ex igneis atomis, (scilicet corpusculis constata; siue esse specula quædam; igne aliunde excepto fulgètia, ac rutilantia; siue nubes accensas, siue lapides ardentes, siue laminas candentes, siue globos inflammatas, siue denique ignes ignitos; in his enim non

una fuit omnium sententia apud veteres. Alij verò ex eo diuinationes futurorum ex siderum substantia instituebant, quod putarent, quodlibet sidus esse integram mundi Sphæram, quæ in æthere infinito completèretur non solum elementa quatuor, aerem, terram, aquam, & ignem, verum etiam animalia cuncta, homines quoque, & reliqua eiusmodi, quæ in hoc mundo dispiciuntur; atque cum mundum hanc inferiorem factum putarèt ad similitudinem superiorum qui in astris continerentur, spectatis illis superioribus, cognitisque omnibus motibus, & euentibus, qui in illis contingerent, arguebant, ac diuinabant eosdem prorsus esse in mundo inferiori euenturos. Alij denique substantiam astrorum diuinitate donaram credere, in qua essent omnium futurorum decreta splendide inscripta, ad quæ præcognoscenda satis esset cælum, & astra ipsa suspicere, ex quorum numero refert Lucretius lib. 5. eos fuisse, qui

Immortalia mortali sermone notantes

Quæ procul rosque adeo diuino à Numine distent

Inque Deum numero sic sint: indignus videns

No.

14 Animaduersio VIII. Astrologica

Notitiam potius præbere, ut posse putentur

Quod sit vitali motu, sensuque remotum.

14 Verum ex Veterum deliramentis nullo modo cõmendari possunt Astrologorum vaticiniã, cum neque ipsis fas sit in suis vaticinijs à ratione discedere, demus namque astra cuiuslibet esse naturæ, & substantiæ, siue igneæ, siue animatæ, siue etiam diuinæ, non proinde futura ex ipsis coniectare vnquã licebit; quis enim ille est, qui etiã cognito igne sublunari, cognoscit statim omne id, quod ille ignis facturus sit; quæ incẽdia suscitaturus, aut id genus alia patraturus? atque quod dicitur de igne, dicendũ est etiã si supponeretur quodlibet astrum esse animal, esse mundum, vel esse substantiæ diuinæ; ex cognitione enim alicuius substantiæ, quæcunque sit, non dignoscitur, quænam & quales sint exituræ operationes illius sub-

stantiæ, præsertim cum operationes eiusmodi latentes sint. Adde eos omnes, qui supra relati sunt, fuisse antiquorum errores circa astra, nullaque ratione constare substantiam astrorum esse illius naturæ, quæ à Veteribus descripta est, cum satis apertè, & luculenter oppositum constet ex lib. de Cælo per Aristotelem. Diuinitatem verò positam in astris præsertim damnat Lucretius eodem loco, vbi subdit

ne forte rearis

Terras, & Solem, & Cælum, mare, sidera, Lunam

Corpore diuino debere aeterna manere.

cui adhærens Lactantius lib. 2. cap. 5. sic argumentatur, si mundi Elementa & sidera Dij sunt, & mundus est Deus, igitur vnus Deus conficitur ex acervo multorum Deorũ, & cognita res vnus Dei, non sequitur res aliorum cognosci.

ANIMADVERSI O VIII. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex siderum
qualitatibus.

15 **IN** OSVERE nõnulli Astrologorum in siderum substantiã præter lucem quasdam alias qualitates, quæ vel ex se ipsis essent multorum euentuum molitrices, vel ex aliarum qualitarum consortio mira, ac stupenda

nobis obruderent spectanda; quænam verò essent qualitates eiusmodi, aut simplicitate sua in sublunaria agentes, aut mixtione aliarum, non satis apertè explicarunt; id satis sibi putâtes, quod ex effectibus agnoscerentur, nimirum, cum alij spectarentur

tur effectus præter illos, qui proficiuntur à luce, arguebant ipsi, alias quoque esse adstruendas qualitates, ex quibus effectus illi promanarent; atque ex illis vaticinari conabantur euentus ipsos, antequam essent. Illi verò, qui solam lucem in astris agnouere, ex ipsa quoque variè in astris ipsis disposita, at temperata opinati sunt varios quoque euentus deriuari, qui possunt ex solius lucis perceptione à longè dignosci, dummodo lux ipsa astrorum in obices non impingeret, quos etiam fatebantur posse ex astris præuideri; idque assererebant, siue astrorum lumen à Sole velut à fonte, & scaturigine totius lucis eruperet, siue astra ipsa de proprio splendore micarent; Atque ex his concludebāt Astrologi plures, ac plures per astrorum qualitates euentus portendi qui facile etiam diuinari possent.

16 Obscurius tamen, atque incertius cæteris omnibus hoc diuinationis genus à nobis existimandum est, cum principijs nitatur incertioribus, atque obscurioribus, nimirum qualitatibus astrorum omnino ignotis; si enim solam lucem in astris cōsiderent Astrologi sua sola simplicitate micantem, ex hac non licet inferre summam illarum euentuum, ac rerum varietatem, quam in dies in hoc orbe experimur, & cum vna, & eadem sit immota

semper, ac statò ordine in suos diffusa radios, non potest nisi vnum, & idem aut semper causare, aut semper significare; si verò cū luce alias ignotas, & occultas qualitates indagent, cum nesciant ipsi, quænam sint qualitates illæ, cuiusnam efficacæ, atque virtutis, nec debent ex illis certò sua vaticinia fundere. Neque ex radiorum cōmixtione, quam in astris supponant Astrologi noua vis coalescere potest, quæ sit effectrix inopinatum euentuum, qui tamen ex illa mixtura præuideantur, etenim cum radij lucis supponantur eiusdem omnino esse rationis, quod singuli seorsū non possunt efficere, aut significare, neque poterunt permixti, & coniuncti. Addo, quòd etiam si diuersæ rationis, ac virtutis forent radij illi lucis, qui commiscentur, non posset propterea ex illis commixtis præuideri, quod nō prænoscitur ex seiuactis; cum in seiuactis quoque saltem virtus partialis effectrix illorum euentuum esset deprehendenda; quod doctè satis notauit etiam Plotinus apud Mirādul. lib. 3. qui negat eam radijs lucis accidere posse temperaturam, vt eorum coalitu noua vis effectrix resultet, eo quod non sint radij lucis, velut affixæ corporibus qualitates, quæ ex commixtione nouam quandam induant formam.

ANIMADVERSI O IX.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex siderum
ortu, & occasu.

17 VM varijs Astrologorum animaduersionibus sæpe notatum sit non semper eodem modo deprehensos esse ortus, & occasus siderum, inde factum est, quod ex ipsius orbitibus, & occasibus siderum, qui insueti videbantur, plures de futuris euentibus prædictiones ferrent; quæ tamen, cum eo solum niterentur fundamento quod tales ortus, & occasus varij apparent, re tamen vera non essent, idcirco nullam apud Sapientiores viros promerere fidem; siue prædictiones illæ fierent ex vario ortu, & occasu siderum, quem vocant Heliacum; & Solarem, siue de ortu, & occasu Horizontali, quem vocant Cosmicum, & Hironychum. Dicitur autem siderum ortus, & occasus Heliacus ille, quo Luna, cæteraque astra oriri dicuntur, dum ob viciniam Solis, & ob illius radiorum occultationem prius non apparentia, ex eius vicinia radijsque emergunt, & apparere incipiunt, vt Luna quidem, ac interdum etiam Venus, & Mercurius vespere; cætera verò, ac etiam interdum Venus, & Mercurius mane: occidere verò, cum prius apparentia ob factam deinceps viciniam, subitionemque in solis radios, quasi in illos demerguntur, & defi-

nunt apparere, vt Luna interdum, Venus atque Mercurius mane; cætera verò etiam sæpe cum eodem Mercurio, & Venere, vespere. Dicitur verò ortus, & occasus Horizontalis ille, quo videmus sidera, ac speciatim Solem manè supra horizontem emergere, & Vespere infra horizontem delabi. At cum præter eiusmodi regulares siderum ortus, & occasus alij ab Astrologis fuerint obseruati, eos arbitrati sunt tamquam futurorum euentuum portenta, quos ipsi ex astris possent diuinare.

Verum si alijs retulissent insuetas 18 illas ortus, & occasus siderum apparitiones, quam ad artem diuinatricem, essent fortassis eorum obseruationes non flocci pendendæ; cum verè, vt doctè notauit Cassèdus in Philosoph. Epicur. non eodem modo semper deprehensi sint eiusmodi siderum ortus, & occasus; licet enim constet in primis stellas fixas nõ esse omnes ortui, & occasui Heliaco obnoxias, sed eas duntaxat, quæ sunt in Zodiaco, vel intercipiuntur hinc inde ad certam à Zodiaco, ac solis semita distantiam, licet notum sit nõ omnes stellas in eadem à Sole distantia non eodem modo oriri, & occidere, nam quòd vnaquæque stella maior, atque lucidior

dior est, eò cæteris paribus & oritur citius, & occidit tardiùs; licet perspicuum sit stellas, quæ tardè occidunt, non propterea tardiùs exoriri, aut viciùs, citò oriri, quæ citò occidunt, cum oppositum contingat propter situm Ecclipsiæ; licet denique nemo Astrologorum ignoret ex Planetis alio modo oriri, & occidere supremos tres, nimirum Saturnum, Iouem, & Martem; alio Luam infimam; alio interiectos Venerem, & Mercurium, siquidem Saturnus, Iupiter, & Mars

oriuntur Mane, & occidunt Vespere, quemadmodum stellæ fixæ, tamen his omnibus suppositis, in quæ consentiunt Astrologi omnes, alij ortus, & occasus à quibusdam notati sunt non ità communes, ex quibus variè rationari fas fuisset, at numquam eo intento, vt aliquid portentosum in ipsis collocaretur, cum ad summum varia siderum motio inde argui posset, ex qua varia motione nihil potest portendi, vt in sequenti animaduersione concludam.

ANIMADVERSI O X ASTROLOGICA

In Diuinationem ex siderum motu.

19 **D**E O diuinationem ex siderum motu construxere quidam Astrologorù, quod ille ex motoribus proueniret, qui omnes siderù, cælorù motus ad ventura dirigerent, vel tamquam causas, vel tamquam conditiones, vel tamquam portententia, aut significatã signa; atque ex varijs corporum cælestium, & astrorum motibus, non solum excellentiam, & dignitatẽ mouentium cõiectabant, nemo etiam effectuum præcellentiã, qui ad eos motus, & motores essent consecuturi; Sic ad motus primorum corporum, quos fieri putabant ex sententia Platonis in Epinom. per octo germanas, & vno partu editas potestates, magni &

præcipui rerum euentus, quos in hoc orbe experiri solemus, consequi volebant; quas potestates obseruat Macrobius fuisse ab eodem Platone Sirenas nuncupatas ab initio singulis spheris inditas ea ratione profusus, qua apud Hesiodum primis corporibus destinatæ sunt Musæ, quibus Deus primus motor, tamquam Apollo præfideret. Cum verò Aristoteles, & alij saniores Philosophi opinentur motuum omnium in astris nullam aliam posse assignari causam, quam substantiam quamdam separatam, eamque esse Deù supremũ omniũ moderatorem, inde deduxerunt motus illos omnes esse in astris tãquam indices diuinæ volûntatis, quæ per illos designaret,

C quid

quid vellet non solum in cælo, sed etiam extra cælum; quos tamen indices nemo posset penetrare, nisi qui mentem illam arcanam intelligeret, de qua dictum est à Boetio.

----- *mentemque profundam*

*Circuit, & simili conuertit imagine
cælum*

quò referri videtur Platonica illa doctrina de toto cælo, de toto mundo, de omnibus sideribus per Deum animatis, ubi, qui percipit motus, percipit etiam motores, & ipsorum motorum arcana in futuris euentibus reuelanda.

- 20 At sic desumpta à motibus astrorum diuination nulla ratione potest subsistere, cum non omnes Astrologi, ac Philosophi idem sentiât de motibus, ac motoribus cælorum; existimarunt enim aliqui cælum, & astra à prima sui procreatione innatas, & immutabiles accepisse vertigines, quæ in æuū essent duraturæ; Alij verò putarunt astra omnia impulsam, & motum ab ære recipere, nullumque alium ad-

stare astris motorem; Alij denique virtutem cælorum motricem esse igne quemdam interiorem, qui ita astra circumageret, vt ea inflecteret, quocumque vellet; ex quibus sententijs tam varijs, licet à ratione, ac veritate alienis id apertè colligitur non posse diuinationes certò conungi ex motibus, & motoribus astrorum supra constitutis. Adde quomodocumq. fiant motus in cælo, aut constituentur motores, nihil omnino rei futuræ ex illis coniectari posse, cum per ipsos non reuelentur fines, aut euentus illi, ad quos dicuntur tales motus referri, vel ordinari; quilibet enim motus si localis sit, ad summum est indicatiuus sui termini, si physicus suæ formæ, si rationalis suæ facultatis motricis, sed non finis mouentis, vel impellentis; quo fit vt ex Solis motibus, licet possint coniectari motores in vniuersum, scilicet dari, & existere qui moueant, non possunt tamen quoquo modo indicari euentus ad morus consecuturi.

ANIMADVERSI O XI. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex siderum inclinatione.

21

INVENTI sunt quidam magni nominis Astrologi apud Simplicum, & Plotinum, qui sua tulere vaticinia de natorum moribus tantum ex Astorum inclinatione, coque putauerunt talem diuinandi modum esse ab omni censura immunem; præsertim cum affirmarent ex astorum inclinatione non posse nisi bona & virtutes in natis diuinari, nullatenus verò mala & vitia, quæ omni modo à corporum cælestium influxibus sunt ableganda; neque enim cogitarunt potuisse cælestibus corporibus, ac luminibus virtutes demandari, quibus ad turpitudines, ad prauas actiones, atque ad impia facinora proclinaremur, cum nihil mali à præclarissimis, ac præstantissimis corporibus ad opera tam admiranda constructis iure expectare possimus; qua sola ratione commendatus est Plato apud Pierium lib. 3. Hieroglyph. qui sepe docuit nihil mali posse ab astris dimitti, quemadmodum contra reprehensus est Iulius Materius, qui ex stellis nonnullas esse maleficas existimauit. Præsertim verò conatus est Picus Mirand. demonstrare aduersus Astrologos à cælestibus corporibus non vitia, non bella,

non mortem, non deniq. mali, vel inordinati quidpiam posse euenire; sed hæc omnia vel à tumultuantibus Elementis, vel à materiæ in motorem suū & opificem contumacia, vel à quapiam huiuscemodi alia inferiore causa originem trahere rectissimè existimauit; id vnum pro comperto habens cælorum, & siderum virtutes ad bona solummodo conferre, nec esse Venerem copulatā Marti, quæ nos ad adulteria vocat, vel ad alios nepharios concubitus; nec Martem nonam cæli partem occupantē nos irreligiosos facere, nec deniq. alias omnino constellationes ad alia nos irritare flagitia, cum omnia hæc mala sint ritum nobis met ipsis imputanda non sideribus.

Hæc licet habeant quidam Astrologiæ patroni, vt eam inculpati nominis faciant, non propterea benè in omnibus ratiocinantur; atque eo imprimis peccare dicuntur quod affirmant ex sola astorum inclinatione posse de futuris certā sumi coniecturam, cum eiusmodi inclinatio per modum actus primi nihil ponat in cælo nisi per modū potentia, ex qua ad summū effectus tantū possibiles possunt diuinari, nō actuales, vel futuri. Præterea posita inclinatione potius ad vnū, quā ad alterum actum, tollitur perfecta agētis

indifferentia, quæ dicitur agēdi æquilibrium; & sic tolleretur. quoquo modo libertas in agentibus liberis, quod neque concedunt Astrologi. Ad do quod licet astra inclinarent homines tantum ad bona, non propterea bona illa possent ex inclinationibus prævideri, cum ex nulla inclinatione ad actus, siue in potentijs actiuis, siue in potentijs passiuis, possint actus ipsi prævideri, quatenus sunt ad illam inclinationem consecuturi. At quod super hæc omnia virget magis, illud est, quod nulla est in cælo admittenda inclinatio ad ea, quæ facturus est

homo, vel si admittenda est, æquè poni debet ad vtrumq. extremum propensa; non enim est maior ratio, cur adsit ad bonum inclinatio, & non ad malum, cum astrarum inclinatio sit in ordine ad homines, qui æquè ad bonum, & malum à natura propensi dicuntur, & inclinatio causæ superioris debet cum inclinatione inferioris cõfirmari, quando fieri potest, à qua ratione solus seiungitur Deus supremus omnium conditor, ac summè bonus. Patitur itaque innumeras difficultates etiam diuinatione ex sola astrarum inclinatione, & idè est respuenda.

ANIMADVERSI O XII. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex siderum Inclinationes per homines deprauata.

23 **A**METSI ex siderum inclinatione fateatur Astrologi non posse nisi bona ab hominibus peragenda prævideri, eo quod ad innocentem dumtaxat vitam traducendam nos sidera ipsa, ac cælestia corpora pronos faciant, si tamen faciunt, putant nihilominus prauitatem nostram futurâ, incompositosque mores nostros, & malas consuetudines, ac reprehensibiles habitus, in quos prolapsuri sumus, diuinari, ac facillè conijci posse, quatenus cælestibus bonis, & optimis siderum qualitatibus nos ipsi, vt plurimum abutimur, atque cum eiusmodi

abusu siderum influxionibus, atque inclinationibus copulati nõ sint Astrologis ignoti, aiunt inde sequi, quod possint omnia mala prævideri, atque prædici; cuius rei plures cause redduntur ex Iamblichò, & Plotino; vna est, quod omne munus cælitus attributum ex ipso, quod à superiore causa exit, etiam deficit inde, & quasi à se ipso degenerat; altera, quia illud, dum in viliori materia recipitur, pro vilitate materiæ recipientis capitur, & sic facillè deprauatur; manifestum siquidem est vnumquodq. recipi pro captu recipientis naturæ, tertia est, naturæ illud demandantis, & idem recipien-

pietis diuersitas, quæ facit, vt dum recipitur, à se ipso pro ratione diuersum efficiatur; quarta est, quod præter cælestia mûnera, alia quædã aliunde nati accipiant, tum inter se pugnantia, tum à cælo diuersa, sicque cælestia dona confundantur, & reddantur frequentissimè passionibus obnoxia; quinta est, ipsius naturæ inferioris recipientis debilitas, quæ sæpe bonum cæleste non sustinet, sed competente ad illud proportionem carens, ægrè illud patitur; licet enim omnes cælestes influxus descendant salutare, subiecti tamen peruersitas potest illos iniectere, atque in suam prauitatem eorum efficaciam conuertere; quæ omnia, si diligentius attendantur perspicuum cuius esse poterit, quidquid nobis euenit mali, nõ à cælestibus corporibus provenire, sed à nobis metipsis, vel ab alijs inferioribus causis.

24. At in hac re, licet admittendum esset posse cælestes influxus ex praua subiectæ materiæ dispositione vitari, non propterea benè deducitur ex illa praua dispositione, etiam in hominibus præcognita, posse actus ipsorum hominũ inde secuturos præuideri, cum hi omnes liberi sint, atq. natura sua valdè occulti, præsertim quia stante qualibet mala proclinatione potest homo rectè agere, si velit, ex libertatis arbitrio; Addo, quod etsi cuncta siue in sideribus, & siderum configurationibus, siue in cælestibus corporibus, eorumque motibus, siue in siderum, & corporum conjunctionibus, & inclinationibus tamquam in

aperto volumine descripta continentur, non tamen concedo ita in illis omnia esse explicata, vt quiuis, quod voluerit, in eisdem legere, aut conspiceret vtrò possit; nemo enim hominum vnquam fuit, qui in eiusmodi rerum, & euentuum omnium signis, & indicijs, quæ in stellis, & cælestibus corporibus exposita dicuntur, cuncta aliquando prospicere, legere, aut indagare potuerit, cum id sit proprium solius Dei, qui solus numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat, de quo etiam egregius cecinit vates

Quis stellas numeras, quarum tu nomina solus

Signa, potestates, cursus; loca, tempora nosti.

Denique nescio quã ratione concedant Astrologi posse ab ipsis præuideri de prauationem illam cælestium influxuum, quæ in subiectis euentura est; si enim illam concedant ex astris ipsis præuideri, iam non est necesse ad diuinandum inclinationem siderum, & inclinationem subiectorum coniungere, cum illa futura de prauatio iam satis ex sideribus innotescere queat, quod tamen illi vniuersè non admittunt; si dicant præuideri ex prauis hominum, & subiectorum dispositionibus, iam præuiderentur effectus antequam essent causæ; non enim adhuc prauæ illæ dispositiones sunt, ex quibus tamen actus futuri dicuntur præuideri. Neque igitur ex hac parte admittenda censeo astrologorum diuinationem.

ANIMADVERSI O XIII.

A S T R O L O G I C A

In Diuinationem ex Genesi singulorum.

25 **I**NSPECTA hominum Genesii, quocunque modo exploretur, procedūt Astrologi ad singulares cuiuscunque euentus prænunciādos, cum tamen fateantur Astrologi ipsi de singularibus nihil in Astronomia certi prædici posse propter celestium schematum dissimilitudinem, igitur malè semper erit vniciuique denūciatum ex Genesi, quod singulare est, quod præsertim affirmat Bellantius in lib. de Astronomiæ veritate; ac propterea spernendæ sunt prænunciations illæ, quæ fiunt de morte violenta, de veneno, de insidijs, atque de id genus alijs, hominibus valdè infestis, & exitialibus. Eò verò præsertim reiciendæ sunt singulares eiusmodi rerum prænunciations ex Genesi, quod Astrologi astrorum vices, neque bene cognoscere, neque experiri potuerint; nullaque sit tam infelici astro Genesii, cui regia fortuna, nullæ conuerso tam felici siderum schemate, cui mendicitas, exilia, cruces adscribi non possint; deò fortasse Ptolemæus in Centiloq. num. 1. docuit Astrologos in prædicendis rebus generalibus, & indefinitis minus errare, quam in particularibus, cum particularia, non nisi ab ijs, qui Numine

afflati sunt, prædici possint, vt ipse testatur etiā in lib. 2. Quadrip. ex quo scripsit postmodum etiam Bellantius quæst. 1. art. 2. Astrologos ad summum posse cognoscere eum, qui natus est, fore Principem, diuitem, militem, aut literis deditum, nō verò quibus medijs in particulari, quo auxilio, vel quibus personis concurrentibus; quemadmodum etiam docet diuinari quidem posse ab Astrologis aliquem obiturum esse morte violenta, non verò quo mortis genere, nec à quo sit mors illa inferenda. Etiā Cardanus sect. 1. aphorism. vltimo docuit Principum successus astris non subiacere; ideoq. affirmauit lib. cent. genit. genitura 7. ex genitura non posse de publicis negotijs iudicium ferri. Quæ Astrologorum dogmata si vera sunt, euincunt apertè nihil certi ex Genesi cuiuscunque posse diuinari, præsertim cum ea, quæ diuinanda forent, spectent ad particulares euentus.

26 Quod si dicat Cardanus singularia omnia, quæ ab Astrologis ex eorum Genesi Augusto, Tiberio, Vitellio, Domitiano, Adriano, & Seuero Imperatoribus prædicta sunt, certam vaticinij fidem habuisse; dicendum etiā erit à nobis, gratis illud affirmari à Car-

In Diuinat. ex Gen. Vrb. & Regnorum. 23

Cardano, nec satis demonstrari; Deinde non sunt euenta vaticiniorum in fidem artis aduocanda, cum nulla fuerit ars tamquam fallax, quæ aliquando non collimauerit; ratio enim vaticinandi ea est, quæ debet arti fidem facere. Denique quamuis nullum est Astrologiæ nomen, aut nulla ratio, vt

verè in quibusdam rebus nulla est, quas temerè tantum, & casu pronunciant, aliqua tamen è tam multis, quæ prædicuntur, euenire necesse est; at si numerus eorum, quæ euenerunt, & summa eorù quæ falsò vaticinati sunt, compararetur, pro vno vero nolle mendacia extitisse deprehenderetur.

ANIMADVERSIO XIV. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Genesi Vrbium, & Regnorum.

27 **N**ON desuere olim Astrologi, qui vrbium etiam, & regnorum Genes in astra referrent, eorumque natalitia colerent, ac cælo adscribebant, quod præsertim factum est apud Veteres de potissimis in orbe regnis, ac ciuitatibus; præsertim de Vrbe Roma, & Constantinopoli. Quin Cardanus ipse lib. cent. genitur. Venetiarum, Bononiæ, Mediolani, & Florentiæ ortus traxit à Cælo; fecitque Florentinos ex Marte in eorum Genesi cadente nõ multum bello aptos, Mediolanenses ad literas aptissimos ex Mercurio, & sic de reliquis; At in hoc etiam Astrologi errore ducuntur, cum putent astra etiam lignis lapidibus, lateribus fata dispensare, quæ tamen an ab ipsorum ortu, & formatione accipienda sint, an verò tantum ab eorundem aggregatione ad ciuitates extruendas, an denique ab ipso-

rum coctione, vel dolatione, adhuc apud Astrologos ipsos incompertum est; deberent enim cuique etiam lapidi, ac ligno suam Genesim assignare, & inde Genesim totius vrbis, vel regni coniectare, quod non solum ridiculum est, sed moraliter impossibile; quo enim sidere, quo tempore vnumquodque lignum conditum sit, aut dolatum, aut mænibus substratum omnino imperceptibile est, quod etiam dicendum de lapidibus, & de alijs eiusmodi, quæ in extruendis vrbibus requiruntur. Deinde, cum alia sit astrorum dispositio, cum primus fundamento à conditore iniicitur lapis, alia cum sulcus aratro mænibus signandis ducitur, alia cum mænia ipsa turreseque extruuntur, alia denique cum templa, palatia, & fora edificantur, non ità facile elucescit, quænam sit ex his dispositionibus tamquam validior ab Astrologis atten-

tendenda, aut accipienda.

28 Neque maior apparet ratio, cur hæc potius in vrbium, & regnorum Genesi sint obseruanda, quam reliqua, quæ ad animalia spectare dicuntur, quibus vtuntur ædificatores tamquam rebus ad ædificandum necessarijs, quæ etiam ad stirpes, arbores, & instrumenta in ædificatione interuenientia, videntur enim hæc etiam à sideribus pendere, quæ tamen in Genesi vrbium consideratione relinquuntur. Addo debere ab Astrologis singulis vrbium, & regnorum, partibus certa sidera applicari, & ita se-

queretur, vt aliqua pars ciuitatis aliquo salutari sidere afficeretur, altera verò noxia, & insalubri, sicque ciuitas ipsa partem prosperas possit experiri fortunas, partem verò aduersas; nulla enim pars ciuitatis, vel regni possit esse tam infelix, vt alicuius sideris aspectu in tota Cæli vertigine non recrearetur; neque dicendum est in Africa, in Ægypto, in Arabia, vbi tot sunt solitudines, vbi tot monstra grafsantur, nulla sidera esse, quorum salutaris aspectus cum aliquo Zodiaci signo coniunctus feritatem illam, & vastitatem auertere possit.

ANIMADVERSI O XV. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex signis Genethliacis.

29 AT ET VR ipse Cardanus lib. de Iudicijs cap. 26. Astrologos, cum non potuerint tot rebus, quæ homini eueniunt, solo septem Planetarum situ satisfacere, plura inuenisse signa genethliaca, partim vera, quæ re ipsa in cælo notantur, vt sunt erroneæ, & sidera quædam octauæ orbis; partim commentitia, & ingenio arbi tratuque hominum ficta, quorum nomina, & schemata ab Ægyptijs, Græcis, & Arabibus variè commutantur, cuiusmodi sunt, Antiscia, Nouenariæ, facies Currus, Carpentæ, Figuræ, Exaltationes, Deiectiones, Al-

fridaria, Fines, Ducatus, Defluxus, Domicilia, Loca, Familiaritates, Gaudia, Odiæ, & id genus alia, quorum necessitatem voluit induxisse eorum euentuum varietas, qui terra, mari, aere, toto denique terrarum orbe contingunt. At dum tantæ euentuum varietati per tot signa genethliaca putant mederi, nugarum morbos, rerumque, ac sententiarum contrarietates imperceptibiles inducunt; tradunt enim Genethliaci astrorum vires infringi, aut corroborari, acui, vel retundi, quoties exaltantur, aut deiciuntur; vel si sunt astræ diurna, vel nocturna, domi propriæ, vel alienæ; si suos

suos habeant fines, vel alios ingrediā-
tur; si matutina, aut vespertina, si Au-
stralia, aut Septentrionalia; si in signis
masculinis, aut femininis; si iuuentur
aliorum benigno aspectu, aut mali-
gna irradiatione perstringantur; qui-
bus etiam addunt directiones varias,
multiplices reuolutiones, Alfridaria,
Absides, caudam Draconis, & caput,
triangula dextra, læua, ignea, aerea,
aquea, exagona, tetragona, quadrata,
antiscia, dodecatemoria, & alia innu-
mera portenta, ex quibus in qualibet
genesi quilibet pro libidine confi-
ciunt; ex qua tanta rerum, ac signo-
rum multiplicitate pro lubito in cælo
posita, vel ab astris accersita id con-
tingere solet, quod si ad eandem ge-
nesim constituendā plures adhibean-
tur Astrologi, vnus eidem homini lō-
gæuitatem, opes regias, ampla & no-
bilia coniugiat, nominis celebritatem
honores, magistratus, ac dignitates;
alter verò contra breuem vitæ decur-
sum, egestatem, obscura, & infausta
matrimonis, dedecus, & ignominiam
denunciet; quod satis est ad demon-
strandam illorum signorum inanita-

tem, idque demonstrat optimè Sixtus
ab Hemminga triginta geniturarum
exemplis.

Neque sat est, quod dicunt Chal-
dæi, se habere obseruationes ex his si-
gnis innumerabilium annorum euen-
tis comprobatas, è quibus ars gene-
thliaca collecta est; cum enim in om-
ni præteriti temporis spatio iisdem
signis antegressis penè innumerabilis
res eodem semper euenierint modo,
ars quædam effecta est, eadem sæpè
animaduertendo, & notando; quare
aliqui Chaldæos dixere quadringenta
septuaginta annorum millia monu-
mentis huiusmodi obseruationum cō-
prehensa habuisse; hæc enim omnia
deliramenta sunt insipientium, & ani-
libus fabulis similia; cum Cæli facies,
& omnia signorum positura, quæ se-
mel fuit, eadem omnino, non nisi post
impressa annorum spacia redire pos-
sit; quo fit, vt Genethliaci non potue-
rint eiusmodi obseruationes toto vitæ
curriculo inter se comparare; octauus
enim orbis, in quo sunt stellæ fixæ
non ante sex & triginta annorum mil-
lia circuitum suum explet.

ANIMADVERSI O XVI. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex signis fatalitijs.

31 **V**EDAM alia signa in caelo nouerunt Astrologi, quæ fatalicia appellant, quasi ex ipsis singulorum fata innotescant, non hominum duntaxat, sed cæterorum animantium, Elementorum, mixtorum, & id genus aliorum, quæ in hoc orbe voluuntur; Quæ signa si inter astra essent admitrenda, non solum humana esset adimenda libertas, sed etiam omnium aliarum rerum contingentia; deberet namque eiusmodi signa vel naturalia esse, vel ad placitum gentium, & cum non potuerint esse ad placitum hominum, qui præscire non potuerunt, quidquid esset euenturum in rebus sublunarijs, atque adeo euentibus illis non potuerunt significationem astris imponere, necessariò essent dicenda signa naturalia; at naturalia signa alicuius rei, vel eius rei causa est, vel effectus, vel vtrumque ab vna eademque superiore causa proficiscitur; astra verò eorum, quæ sub Luna eueniunt, nec causæ sunt, nec effectus; nec igitur signa; præsertim quia signum effectus eius est, cuius signum est, vt fumus effectus est ignis, cuius est signum; at sidera futurorum effecta esse, nemo sanus dixerit, vn-

de neque sidera signa esse futurorum. Adde quod effecta fortuita causam proximam, & immediatam habent fortuitam, igitur accipitem, ac minime definitam antequam efficiantur, non igitur ab astris erunt, quæ causæ sunt necessariæ non fortuitæ. Denique si inter astra signa illa naturalia fatalicia omnium rerum futurarum collocarentur, necessarium esset, vt quod significant, necessariò eueniret; sicque tolleretur non modo omnis agendi libertas, laus & vituperatio, sed etiam omnium rerum contingentia & ob id plerique etiam Astrologorù, qui astra causas, & signa rerum esse defendunt, fatum in astris omnino repudiant, & cum Fato omnia illa signa fatalicia, cum non possint dari signa eiusmodi rerum necessaria, quæ à singularibus causis quotidie impediri posse experimur.

Id verò, quod magis arduum est, in percipienda hominum signorum actiuitate, atque efficacia, ab eo desumitur, quod terra ad cælum instar puncti se habet, & singula illa signa terram ipsam multis partibus superant, & inde fieri non potest, vt ea singulis terræ partibus respondeant ex æquo, & pariter cum illis se proferant, vel

vel contrahant, pariter cum illis se dimetiantur, & ad eas se applicent, & accomodent; præsertim cum maxima terræ pars ob frigus, æstus, montes, maria, solitudines, feras, & id genus reliqua vastissima sit, & parum habitabilis; ex quo multa & multa, quæ in hoc orbe sunt, vel suis fatis carere deberent, vel suis signis fatalitij, cum per inde sit signa non habere in quod agant, ac si non essent, cum ad hoc tantum admittantur inter astra. Adde, cum innumeræ sint in cælo stellæ ex Phaurino, quæ mentis, & oculorum aciem fugiunt, Astrologis ipsis ignotæ, necesse est etiam signa fatorum

cuiuscumque eas stellæ comitancia ignorari, ac proinde nihil certi ex signis fatalibus posse prænunciari; cum enim ita notæ sunt Astrologis stellæ omnes, ut quidam Cabalitiæ purarunt, quemadmodum innotescunt ferè omnibus alphabetici characteres, ex quibus pro libito legere, aut cognoscere; aut formare omnium fata possint; neque putandum est, ut vult Manilius in Astronom.

— esse conficia fati

Sidera, fatorumque vicies certis discurrere signis

cum id sine ratione supponatur, imo contra rationem sit, ut sæpe dictum est.

ANIMADVERSIO XVII.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex momento Natalitio.

33

VACVMQVE alia diuinatione ea videtur incertior, quæ ab Astrologis solent institui ex momento natiuitatis cuiuscumque, cum enim nihil hoc momento incertius sit, nihil etiam obscurius, ac captu difficilius, non potest inde clara futurorum notitia nobis exhiberi, atque adeo semper incerto itinere per natorum vitæ discrimina vagabimur, nihilque ex illo momento consequi fas erit, per quod agenda ab hominibus diuinentur; Hocque licet ægrè ferant Astrologi, ipsi tamen vel inuicti fateri tenentur, cum non constet

adhuc apud ipsos, vnde nam sit hoc momentum natiuitatis desumendum, nam alij volunt accipiendum esse ex puncto conceptionis, alij ex puncto respirationis, quo primum fœtus attrahit aerem, quemadmodum è cõtra moritur, cum homo amplius non respirat; Alij ex puncto, in quo fœtus egreditur ex utero matris admissa tamen aliqua temporis latitudine; Alij ex eodem, sed detractò temporis spacio; Alij denique cù primò fœtus egrediens ex matris utero, sit ab ipsa matre indepèdens, ita tamen ut hoc momentum sit instans temporis indiuisibile;

D 2 Qua.

Quarum sententiarum discrepantia sola sufficit, ut dignoscamus, quatum in hac re caliget Astrologorum obtutus, & quam exiguam prædictionibus suis promereantur fidem; variato enim quolibet natiuitatis momento, necesse est variari etiam constellationes, à quibus, aiunt, omnia euentura dependere.

34. Si tamen in hac re esset aliquid à nobis accipiendum ab Astrologis, illud pro certiori reputandum esset, quod tradunt plerique ipsorum, nimirum verum natalis momentum illud esse, cum primùm fœtus, qui prius pendebat à matre, tamquam à causa proxima, fit ab eadem independens; nam illud videtur esse verisimilius cuiuscumque momentum, in quo fœtus tanquam effectus sit extra suam causam proximam, quod accidit tantum, cum fœtus fit à matre independens; quousq; enim fœtus fuit intra matris viscera, vel ab illius utero dependens, videbatur esse vnum & idem cum ipsa matre, saltem quoad constellationem, regula illa philosophica, quod effectus contentus in causa non dicitur habere aliud esse, quàm ipsius causæ. Dicitur autem fœtus fieri independens à matre, cum primò relinquitur à ministerio matris, & nomine mi-

nisterij matris intelligitur influxus ille, quo mater tamquam proxima causa alit, & perficit fœtum. Id tamen, licet probabilius sit, quoad doctrinam de momento natiuitatis, suas tamen, & multiplices subit difficultates in ordine ad astrologicam diuinationem; nam adhuc incertum est, an illud momentum, quodcumque sit, diuisibile, vel indiuisibile existat; si diuisibile, multas, & varias constellationes admitteret, ex quibus varia iudicia ab Astrologis de euentis nati prænunciari deberent; si verò indiuisibile, esset capto difficillimum, quomodo successus sua accidentia pèdere possint ab vna momentanea Natalis constellatione, ex eo quod causa, quæ præcessit, & amplius non potest non possit producere effectum de præsentis, & nouæ semper adueniant constellationes varia, ac sæpè etiam cõtraria à præteritis potentiores. Adde, quod actio instantanea iuxta doctrinam multorum Philosophorum non potest extendi ad temporales, & successiuos effectus; quæ doctrina, licet oppugnari possit, nobis tamen non est hoc opus astutendum, cum satis sit ex illa difficultates coniectare pro admittendo natiuitatis momento in ordine ad diuinationes astrologicas.

ANIMADVERSI O XVIII.
ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Planeta
prædominante.

35

Ad amoliendam difficultatem cognoscendi verum Natalis momentum Ptolemæus pulcherrimè excogitauit modum, illud scilicet repertiendi ex Planeta prædominante in præcedenti luminarium, vel coniunctione, vel oppositione; cui tamquam potentiori causæ sit potestas definiendi Cardines Natalis; quæ ratio videtur talibus inniti naturæ principijs; primò, quod sidera, quæ maiorem auctoritatem habent, & prædominantur in singulis, vel coniunctionibus, vel oppositionibus luminarium, habent etiam præcipuam auctoritatem toto tempore illius semicircuitus Lunæ, & ratio est, quia afficit, vel ambo luminaria in Synodo, vel conditionarium, id est, quod supra terram fuerit in oppositione; cum verò à luminariibus primùm pendeant generationes, & corruptiones rerum, qualiter luminaria afficiuntur in his suis congressibus ex familiaritate cum cæteris, talem tunc producant effectus in plaga sublunari; implent enim elementarem plagam illis qualitibus, quibus afficiuntur. Secundò quod effectus illi, qui sunt in potentia proxima, tunc fiunt, ac separantur à causis, quando nouum quendam impulsum,

& dispositionem, licet leuissimam suscipiunt; idque experiamur passim in cunctis rebus, & etiam sæpissimè contingit, vt mortis alicuius hominis censetur esse leuis causa, vel cibi, vel potus, vel suscepti aeris nocturni, vel frigoris, quæ tamen res, quia alijs non obstant, vt potè leuissimæ, non sunt censendæ potiores causæ mortis hominis, cum semper supponatur ad mortem aliqua intrinseca dispositio magis efficax, cui addita quæuis licet modica alia impellens causa dicitur illum ingètem elicere effectum. Tertiò denique dispositionem, & qualitatem prædominantis astritunc esse efficacem, quando respicit aliqua familiaritate Cardines mundi.

At hæc omnia possent aliquid fidei Ptolemæo comparare, eiusque ³⁶ doctrinæ sectatoribus, si locum posset habere in momento Natalis prædominium Planctæ in præcedenti luminarium coniunctione, vel oppositione; cum enim certò innoscere non possit Astrologis momentum natiuitatis, quomocunque ab ipsis assignetur, neque certò poterit iudicari de Planctæ prædominante in præcedente luminarium oppositione, Et coniunctione; licet enim certum esset apud Astrologos felices, vel infelices
lumi-

30 Animaduersion XIX. Astrologica

luminarium dispositiones in præcedenti congressu non parum influere in fatum; non proinde certum est, quomodo præcedens iste congressus

ad momentum natalis sit inueniendus, cum non certò inueniatur ipsum momentum natalitium, quo fit, vt nihil certi in hac re ab ipsis prædici possit.

ANIMADVERSI O XIX.
ASTROLOGICA

In Diuinationem ex stellis felicibus,
& infelicibus.

37 TELLAS alias felices, & salutare, alias infelices, & maleficas Astrologi adiuuenero, ex quibus hominibus fata sua vel fausta, vel infasta dispètant, certis notariis numeris, qui præsertim Soli, & Lunæ aggregantur; ac propterea quòd plures, vel pauciores sunt numeri, quibus erraticæ stellæ sibi inuicem confociantur, eò dicuntur feliciores, vel infeliciores; hinc Iouis stella, quæ per omnes numeros soli confociatur, nimirum per Epitritum, Hemjoliù, Epogdotum, Duplarem, & Quadruplarem, dicitur felicior quacumque alia stella, quæ non per omnes numeros nominatos adiungatur; Stellæ autem, quæ putantur accomodariore vitæ nostræ est Iupiter cum Sole, & Venus cum Luna; Saturni autem, & Martis stellæ ex minori cum luminibus numerorum competentia, non dicuntur vitæ nostræ adeò concordæ; & ideo Iouis stellam semper beneficam vocant Astrologi, Saturni verò semper maleficam. Sic etiam ex domicilijs

Planetarum solent Astrologi bona, vel mala ominari, quæ domicilia præter ea Solis, & Lunæ, qui vno contenti sunt, duo assignantur singulis Planetis, alterum scilicet naturale, alterum accidentale; Sic Lunæ domicilium naturale dicitur Cancer, Leo Solis, Mercurij Virgo, Libra Veneris, Scorpius Martis, Sagittarius Iouis, Saturni Capricornus; & dicuntur hæc Planetarum domicilia naturalia, quod in ijs quisque suæ creationis principium habuerit; Accidentalia verò domicilia dicuntur Saturni Aquarius, Pices Iouis, Ariès Martis, Taurus Veneris, Mercurij Gemini; In quibus domicilijs si se tenerent Astrologi, nil inde ad felicitatem, vel infelicitatem humanam deriuantes, optimam fortasse laudem, & iucundissimum disciplinæ suæ fructum caperent; at cum ex illis egrediantur, necesse est, vt ab errantes à recto tramite exorbitent, atque in præceptis errorum abeant.

Atque potissimus ille est, quod dum constellationibus suis omnia tribuunt, in Creatoris prouidentia pro-

38

rum-

rumpunt iniuriam, futuris euentibus necessitatem ex constellatione imponentes, & arbitrij libertatem perimentes; Eoque vsque Vesanix prolapsi sunt quidam, vt ex diuersis stellarum positionibus dicant imaginem ab homine formari posse, quæ si per interualla temporum, & quadam proportionum ratione in constellatione seruata formetur, stellarum nutu non solum prosperam vel aduersam recipiat fortunam, sed ipsius quoque vitæ spiritum, quo etiam de futuris consulentibus vera respon-

deant; quibus tamen deliramentis nil aliud agunt, quam se ipsos amentes ostendere, atque à Dei cultu ad cultum astrorum velut Numinum, vel ad cultum Dæmonis deuolutos; non enim possunt ex astris ea prænotare, quæ astra nequeunt sua vi continere, aut agere, cum felicitas, vel infelicitas humana vel à sola Dei arcana Sapiëntia pendeat, vel ab hominum prudentia, & imprudentia in exercendo libertatis dominio, super quod non possunt astra.

ANIMADVERSI O XX. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex signis prosperæ,
vel aduersæ fortunæ.

39

VATVOR, aut plures Planetas in suis dignitatibus constitutos prospera omnia spondere, totidem in suis deiectionibus aduersa omnia iudicare contendunt Astrologi; nos verò rationibus, & experimētis edocti etiam hæc Astrologorum asserta meritò falsitatis damnamus; cum enim contraria contrariorum causas esse non posse fateantur & ipsi, optimè iure miramur, quemodo eorum vulgaris error in animos omnium penè hominum irrepsit, qui eò vsque adducti sunt, vt opinarentur omnem in agēdis fortunam, omnemque in euentibus fau-

oritatem, aut infelicitatem ab astris dependere, atque inter ipsa signa quædam immobilia ab initio fuisse constituta; cum tamen nihil magis contrarium rato, certoque astrorum motui, quam instabiles fortunæ vires, nihilque magis repugnans constantissimæ Cælorum, ac Planetarum vertigini, quam inconstantissima fortunæ varietas; nihil enim absurdius est, quam ea, quæ temerè, & ex fortunæ volubilitate cōtingunt, Cæli astrorumque definitis, ac ratis cursibus adscribere; & cum in multis peccent Astrologi, tum in hoc vel maximè delinquant, quod ex puncto natiuitatis cuiusque prædicentes potissimè fortunam,

tunam, in incertum iugiter suo studio laborant; cum quacumque adhibita diligentia vix vnquam aut illud certo deprehēdi possit, aut ex ipso quid homini sit euenturum decerpere; difficile namque vagam, & fugientem cuiuscumque Genesim in suum domicilium retrahunt, licet ex ijs, quæ homini accidunt punctum natiuitatis restituere, & æstimatas, quas vocant genituras, ad veram Geneseos fidem redigere se falsè gloriantur.

40 Inde verò præsertim in his confin-
gendis fallūt Astrologi, quod tem-
pore alicuius mali, aut periculi, de
quo quærunt, aiunt ipsi obseruādum
esse locum Martis, aut Saturni, aut
vtriusque simul; quod si eorum alter,
vel vterque repertus fuerit in eo gra-
du, in quo existimata genitura est
horoscopus, ritè natalitiam horam
obseruatam fuisse putant; si autem
Saturni, aut Martis locus longè ablit
ab eo gradu, qui cēsetur horoscopus,
falsè renunciatam esse genituram de-
fendunt; relictoq. priori horoscopo,
locum, quem tempore morbi, aut pe-
riculi, Martis, aut Saturni Errones oc-
cupant, vel aliqua irradiatione attingunt,
pro natalitio astro sumunt; quo fit,
vt ex tam varia restituendi horos-
copi ratione diuersissima opinionum
fluctuatio insurgat, quæ omnem arti
Genethliacæ derogat fidem; maximè
quia pluribus exemplis, atque experi-
mentis constat, quæ affert Sixtus ab
Hemminga Frisius rei Astrologicæ
vir scientissimus, inaleficos Planetas
sæpius trāsgressos esse horoscopus,

eiusque triangula, & quadrata, con-
sentientibus etiam annorum finitjs si-
ne vlllo effectu. Quibus addendum,
non omnia, quæ hominibus accidunt,
ab astris proficisci, vt sæpè dictum est
de ijs, quæ à liberis, & proximis causis
proficiscuntur; item ex ignotis astris
futuros euentus prænunciari non posse,
neque ex incertis fortunæ casibus
posse certa natalitia astra deprehen-
di, quod tamen in dies faciunt, & sup-
ponunt Astrologi. Vnum verò debet
in hac re sufficere exemplum ad con-
iectandam Astrologicæ diuinationis
inanitatem quoad bonam, vel malam
cuiusque fortunā ex cælestibus signis;
idquæ solet afferri in Sfortia Mediola-
nensi Ducē nato anno 1452. diē 3.
Augusti, qui in Genesi sua omnia fel-
licitatis visus est habere portenta; di-
citur enim habuisse Solem in gradu
decimo nono Leonis, minuto vice-
simo, Iouem in Piscibus, Venerem in
Libra, Martem in Ariete, Saturnum in
Libra, idest, quinque Planetas in di-
gnitatibus suis; Et tamen is toto vitæ
tempore omnibus aduersæ fortunæ
procellis iactatus perhibetur. Con-
tra verò Franciscus Sfortia Ludouici
filius natus anno 1495. diē 3. Fe-
bruarij nullum dicitur Planetam ha-
buisse in sua dignitate præter Martē,
& tamen secunda fortunæ aura iugi-
ter subuectus, omnia, quæ Pater ami-
ferat, Caroli V. auspicijs recupera-
uit. Plurima alia exempla, & experi-
menta ad hanc rem allata leges
apud eundem Sixtum ab Hemminga.

ANIMADVERSI O XXI.

ASTROLOGICA

In Diuinationem de Coniugijs.

41 **T**IAM Astrologorum vaticinia circa coniugia medicis, fraudibus, atque erroribus plena deprehenduntur; eaque causa est, quod aliqui masculorum coniugijs Lunam, feminarum verò Solem præfere aiunt; Alij Solem, & Saturnum patribus, matribus verò Lunam, & Venerem; Alij denique alios Planetas coniugijs præfidentes assignant; ex qua sententiarum varietate necesse est summam prædictionum incertitudinem exoriri; sed quod maius est, quodque omnem derogat fidem huic diuinationis generi illud est, quod volunt Astrologi vnum cælestem schematismum eidem fæminæ plures viros portendere, alium verò eidem viro plures vxores conciliare; pro qua enodanda difficultate nec ipsi Astrologi satis sunt; nã ponamus, quod vxor alicuius sub ijs astris nata sit, quæ plures maritos portendunt, & vir item eius sub alijs astris, quæ plures ei vxores decernit, quomodo natalitiæ stellæ has inter vtrumque difficultates explicabunt? Supposito namque, quod vterque primas nuptias agitauerit; & quod vtrique sidera alterum & tertium coniugium polliceantur, quomodo poterit alter ab altero diuertere, vt nouum

contrahat matrimonium? non enim inter Christianos libera sunt diuortia, vt inter Iudæos, & Turcas, & ideo non apparet ratio, quomodo hæc ita difsona possint concordari.

Quæ igitur ex hac parte apud Astrologos difficultatibus irretita deprehenduntur, viam sternunt ad reliqua difficilia agnoscenda, ac summæ incertitudinis plena, cum ea sæpè spondeant consulentibus, quæ ex astris euenire non valent; & licet astra novos maritos, vel nouas vxores dare possent, opes, honores, & Principum fauores, non proinde dare possunt hominibus, vt illa ex astris consequantur, cum ad illa consequenda sæpè necessaria quædam sint, quæ ab astris expectari non possunt. Sic sæpè aulicis propitia omnia spondentur in aulis Principum ex astris; promittuntur dignitates, magistratus, & id genus alia; at non vident Astrologi, quomodo per astra nequeant reparari aliorum aulicorum inuidiæ, criminationes, odia, & persecutiones, quibus vt plurimum Principum beneuolentia deperditur; non vident, quomodo Princeps possit diem suum obire, antequam ille, cui promittitur fortunæ, ad aulam perueniat; non attendit deniq. quomodo Genesii aulici cum

E Genesi

Genesi principis non conueniat, ex qua disoordantia multa exoriantur mala. Sic ea, quæ ut plurimum arbitraria sunt, vel astris subiecta faciunt, quod facere nequam est, vel ab astrorum dominio subtrahunt; quo facto nihil potest, ex astris ipsis præuideri.

Addendum ut toties dictum est, in celo quoad omnia sublunaria generalem tantum, ac remotissimam causam esse constituendam, quæ sine proprijs, & proximis causis nullam dicitur efficaciam in agendis habere.

ANIMADVERSI O XXII. ASTROLOGICA

In Diuinationem de similitudine liberorum cum parentibus.

43 **EST** lex quædam apud Jurisconsultos l. Gallus §. de liberis, & posthumis, quod, quoties dubitatio incidit, ad quem maritum proles pertineat, ad mortuum, an ad viuum, id ex similitudine prolis sit statuendum; hancque similitudinem, quam in filijs natura expressit, non ab intrinseco principio, sed ab astris volunt Astrologi desumendam esse; vnde si contingat ignorari à quonâ parente proles orta sit, docent ipsi, esse ad astra confugiendum, ac solius Cæli rationem habendam esse, à quo fatum pueri cum illa similitudine dependere putant. At id quam sit absurdum, atque à veritate alienum, experientia docet; nullam enim habere sidera partem in similitudine liberorum cum parentibus in eo manifestum est, quod pleribus eodem temporis momento, atque sub eodem siderum aspectu nascentibus eadem similitudo

cum genitoribus inesse deberet, quod tamen aperte deprehenditur falsum, cum paucissimi sint, nati illi, qui parentum lineamenta, indolem, & reliquos naturæ conditiones imitentur, licet sub eodem nascatur sidere, quod signum est sidus ipsum nihil conferre ad imprimendam natis similitudinem. Addo ex iure statutum esse, ad diuinaandum de parente nati, debere eo meliori modo, quo fieri poterit, decerpi similitudo in natura, vel alijs rebus naturalibus; atque ex hoc satis colligi non esse recurrendum ad Astrologos etiam ex hac parte summopere deceptioni obnoxios.

44 **Ut** vero coniectent Astrologi ex astris hanc similitudinem liberorum cum suis parentibus, solent vel ad punctum conceptionis, vel ad punctum natiuitatis examinandum accedere, ut ea omnia deducant, quæ ad generis constitutionem solent con-

solent concurrere. At ex hoc etiam incerto semper labore in suis operibus desudantes apparent; cum adhuc dubium sit inter eos, an in genituris constituendis conceptio spectanda sit, an vero natiuitas; & illi, qui a serunt, omnem corporis constitutionem, quæ puero accedit, ex hora conceptus pendere, neque à natalitijs stellis posse mutari; dicuntur magis per incerta vagari; cum doceat Ptolemæus ipse lib. 3. c. 2. in centiloquio, & etiam Aristot. lib. 4. de generatione animal. cap. 7. id tempus quo concipitur fœtus, ut plurimum ab ipsis coniugibus ignorari, quorum frequens consuetudo nullum relinquit argumentum, in quam potissimum horam conceptus inciderit; nec rarè falluntur mulieres omnes opinantes se tali tempore concepisse, cum verè non conceperint; vnde si hora conceptus, parentibus ipsis ignota est, quanto erit ignotior Astrologis. Quod si dicant

Astrologi non ità facilè ab artis peritis conceptionis punctum in natis ignorari, cum locus, quem Luna tenet, quando infans vterò funditur sit horoscopus conceptus; & contrà, locus, in quo Luna fuit tempore conceptus sit horoscopus natalis; respondendum est, ignorata conceptionis hora necesse esse, ut etiam locus, in quo Luna fuit tempore conceptus ignoretur; sic ignorato puncto natiuitatis, cum possit pluribus de causis partus accelerari, vel moram pati, etiam esse necesse, ut locus, in quo Luna fuit, cum infans in lucem prodijt, ignoretur; ex quo colligitur numquam aliquid certi in hac re ab Astrologis posse obtineri; præsertim cum breuissimum momentum in rapidissima cæli veragine magnam siderum mutationem afferat; & si vel puncto temporis aberrant Astrologi, necesse est, ut quam longissimè ab æris natalitijs discedant.

ANIMADVERSI O XXIII.

ASTROLOGICA

In Diuinationem de vita, & morte
cuiuscunque.

45 **V**ATICINIA omnia, quæ de vita, & morte cuiuscunque fundit Astrologi ex directionibus significatorum vitæ ad Promissores eiusdem petere solent; atque cum tres in vniuersum vitæ significantores constituât, Solem, Lunam, & Horoscopum, addentes etiam Sortem; siue partem fortunæ, & Dominum horum locorum; hauriunt inde, quidquid ad mortis, & vitæ lineam dicitur spectare; In qua re tamen, cum nullam certam habeât legem, qua significatores, promissoremque vitæ deligant, ideo videntur eorum iudicia de vita, & morte, non solum incertis stare principis, sed facili casu ferè semper corruiere; imo, & directiones, quas illi ominosas, & inauspicatas autumant, plerumque sine noxa transire dispiciuntur; quemadmodum contrâ, quas minùs diras existimant, lethaliore sæpe deprehenduntur; inde vt plurimum directiones veras, & reuolutiones ignorantes, temerè & cæco istu de Vita, & Morte vaticinantur; & etiam attentis directionibus, & reuolutionibus sèpè fit, vt multi sine manifestis directionum, & reuolutionum causis mortem appetant; & sèpè etiâ factum est, vt ingens hominum nu-

merus id temporis excederet, quo nulla directio, vel reuolutio suspicabatur, neque vlla Solis, aut Lunæ inauspicata defectio præcesserat. Plerique insuper morte violenta sublati sunt, quibus astra quietum, & naturale mortis genus pollicebantur; plerimi denique; quibus vim, & Crucem astra minabantur, naturalem interitum scibere; ex qua tanta euentuum inconstantia, atque ignorantia deducendum est, nihil omnino certi Astrologos habere, quo vaticinia sua firmant. Quod etiam affirmandum est de ijs, quæ prædicunt Astrologi, spectantibus ad honores, dignitates, & diuitias, & ad reliqua etiam vitæ, & morum officia, de quibus nihil certius, aut credibilius cæteris pronunciare possunt.

Quod si etiam ab exemplis veritas hæc est accersèda, inueniemus Astrologos, vt plurimum in suis prædictionibus de vita, & morte fuisse deceptos; Cardanus namq. Henrico Secundo Christianissimo Regi felicem senectam, & quietum, ac naturale genus mortis sponderat, qui tamen hæc fragmento in equestri certamine interemptus est. Alij Francisco Secundo Henrici Secundi filio ab anno 1652. vsque ad annum 1571. vitam

46

tam

tam inoffenso itinere euntem denunciarant, quem tamen rapuit annus 1560. Ita denique alij in Caroli IX. Galliae Regis, Isabellae Vleriae Philippi Regis Hispaniae vxoris, in Petri Aloysij Placentiae Ducis morte, & in numeris alijs falsa pronunciarunt; nõ secus aberrantes etiam in ijs, quæ ad bona fortunæ spectare dicuntur; multi namque qui ab Astrologis in felici astrorum posu nati dicuntur, vel in ipso iuuentuti flore immatura morte præcepti sunt, vel in summis elangere calamitatibus, & ærumnis; sicut contra quâplures in fausto siderum schemate nati ad Regna, & Principatus cuncti sunt; quare saniores Astrologi hæc omnia fluxæ fidei esse animaduertentes confessi sunt nihil certi ex

astris prædici posse; ea præferim obseruatione facta, quod in genijuris Alexandri VI. Iulij II. Clemenris VII. Pauli III. Iulij III. Marcelli II. & Pauli V. natalitia sidera tam longè fuere ab illo dignitatum fastigio, vr alia omnia porius portendi viderentur ex illis, quam Summus Sacerdotij apex; & sanè si res in eiusmodi dignitatibus prædicendis accuratè perpenderetur, facile innotesceret, quam difficile sit Summos Pontifices in astris agnosci, cum tot Purpuratorum suffragijs renuncientur, quorum suffragia ex libera voluntate collata deberent etiam in iisdem astris prævideri, quod tamen ridiculum est; neque ex vnijus genesi aliorum genituræ coniectari possunt.

ANIMADVERSI O XXIV.

ASTROLOGICA

In Diuinationem de virtutibus, & vitijs cuiuscumque.

47 M asserant frequenter Astrologi astra causas esse principes eorum omnium, quæ in orbe magno & etiam in Microcosmo gerantur, subinde etiam affirmât omnia hominum vitia, ac virtutes ab astris ipsis pendere, atque à natalitijs constellationibus effluere; sic repudiatis in hominibus omni libera agendi facultate, omni institutione, atque educacione, omni denique consilio, & exem-

pio, quæ tamen, si vera essent, quod scilicet homines non iudicio, vel libero animi arbitrio, sed nascendi forte, aut fari necessitate ad bona, & mala peragenda raperentur; superuacaneæ omnino dicendæ essent leges, quibus præmia bonis, & supplicia flagitiosis decernuntur; inanes etiam essent virtutum exercitationes, quibus mores hominum in malum proclinati emendantur in meliùs; vanæ denique essent, & inutiles omnes rectæ viuendi

38 Animaduersio XXIV. Astrologica.

dī rationes, quibus vitiorum importuniores infringuntur. Atque cum non ea sit astrorum vis, vt omnes inferiores causas ad suos effectus ad mouere possit, fatēdum est dari quasdam Principes, & intrinsecas virtutum, & vitiorum causas, quæ nullo siderum extraneo auxilio ad suos effectus producendos egeant; Animus quippe ratione pollēs omnibus adiuuis facultatibus in agendo legem indicit, & motibus effrænis pro libito frænum iniicit, quod est astris ipsis superesse, eorumque inclinationes, si quæ essent in hominibus temperare; & licet & constitutione, habituque corporis innasci possit quædam hominibus animi propensio magis ad hoc, quam ad illud agendum, & eligendum, hæc tamen suprema, ac Principe rationis parte dirigitur, & etiam cum opus est, arbitrij libertate castigatur; vnde fit quod ex astris nullum certum de vitijs, ac virtutibus iudicium haberi possit.

48 Quod si dicant Astrologi varios gentium mores, ac cultus ab astris præsertim esse repetendos, in hoc etiã saltem ex parte decipiuntur, nam animi feritas, truculentia, atque moderatio potius ab educatione, institutio-

ne, atque consuetudine petenda est, quam à Cæli climate, licet hoc quoque suos quoquo modo possit influus impertiri; quod præsertim ex eo manifestum est, quod gentes plures olim feræ, ac truculentiores, hodie cæteris humaniores, moderatiores, ac literis instructiores sunt cæteris ferè omnibus; sicut contra illæ, quæ erant humaniores, nunc exuta humanitate ferociores sunt; cum tamen sidera ipsa, siderum aspectus, & orbis plagæ eisdem omnino mores deberēt portendere. Magis igitur animi à se ipsis, quam à sideribus mouentur, idque præsertim dispicitur in vitijs, ac virtutibus amplectendis; plus ad mores, & indolem genus, conditio, & fortuna conferunt, quam stellæ; plus seueritas legum, ac Principum ad iustitiam, & morum integritatem, quam omnes Capricorni, & Scorpionis afflatus, aspectusue possunt; conscientia integra vim siderum frangit, eamque sibi seruire cogit, & motus voluntarius eam naturam in se ipso continet, vt sit in nostra sola potestate, nobisque pareat non astris, cum homines sui iuris, & arbitrij sint, nec aliq̄de quam à Deo, & à se ipsis necessariò pendeant.

ANIMADVERSI O XXV.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Criticis Astrorum Constitutionibus.

49

RITICAS vocant Astrologi temporum constitutiones illas omnes, ex quibus iudicia quædam formari possunt de euentibus qui bona, vel mala tum agris, tum bene valentibus solent afferre, ac propterea hoc nomen crisis pro iudicio sæpe usurpatum est; eiusmodi autem criticas temporum constitutiones inuenere tum in diebus, tum in mensibus, tum in annis, & aliqui etiam criticas alijs temporibus horas adiecere, ex quibus conati sunt de euentibus etiam criticas quædam prædictiones ferre; Supposito autem, quod causa efficiens vniuersalis remota Criticorum temporum sint sidera; & causæ efficientes in specie sint præsertim Sol, & Luna, quæ sola inter astra mouentur motu perpetuo æquali, non modo velociter, modo tardè, vt dicitur de cæteris; ita tamen, vt etiam Sol, & Luna dicantur causæ remotæ Criticorum temporum in comparatione quædam Elementarium, & qualitatum Cælestium, quæ dicuntur causæ proximæ; dicendum est neque ex Criticis temporum constitutionibus posse Astrologos aliquid certi prædicere, nõ quia Criticæ temporum constitutiones suos non pa-

riant effectus, si adsint; sed quia tales Criticæ constitutiones haud facillè ipsis innotescunt; oriuntur namq. euentus sed effectus inopinati ex Criticis aliqua constitutione temporum, cum illis temporibus qualitates Elementares, & cælestes ita agunt ad inuicem, vt cælestes quo quo modo succumbant Elementaribus; definitur enim Crisis actio inter qualitates Elementares, & Cælestes, & etiam à Medicis Crisis vocatur motus, & omnis motus actio est; at dignoscere tempora illa dies, annos, & horas, quibus præualeant Elementares Cælestibus difficillimum est, cum etiam difficile sit in ipsis mixtis refractionem qualitatum Elementarium agnoscere.

Et licet ab effectu dignosci possit, 50 quo tempore Cælestes qualitates robustiores sint, cum scilicet Elementaribus per refractionem succumbentibus, ipsæ robustiores præualeant, quod maximè patet in mixti conseruatione absque vlla Crisis, non tamen ab eodem effectu cognosci potest, quando infirmiores sint extiturae, vt possint Crisim causare, hoc enim omnino dicitur ignotum, licet ex noto Crisis effectu possit argui Critica causa, scilicet Critica temporum, & siderum constitutio; tota enim est difficultas de cogni-

40 Animaduersio XXVI. Astrologica

cognitione futurorum accidentium ex prænotione Criticæ temporum constitutionis, quam fatemur, vel de præfenti; vel de præterito cognosci posse, non vero de futuro; hæc siquidem pendet à multorum, tum sub-lunarium, tum Cælestium concursu, qui haud faciliè attingitur ab Astrologis, cum inter multa sæpè etiam libera quædam, vel omnino fortuita commisceantur. At admissis etiam vulgariis Criticis temporum constitutionibus, quas docent Doctores communiter, & Medici Lunam afferri à quartis Zodiaci, vt sunt Crises quæ fiunt in morbis diebus 7. 14. 20. vel 21. & 27. quibus diebus Luna ponitur in Quadratis locis, oppositione, & coniunctione à principio morbi,

remanent tamen semper incertæ euentuum prædictiones, non solum ex incertitudine mensium lunarium, qui apud aliquos duo tantum sunt, scilicet mensis coniunctionis, & peragratiõis; apud alios verò tres, addito scilicet mense apparitionis, sed etiam ex incertitudine rationis, cur Luna afferat Critica tempora à quartis mensis peragratiõis Zodiaci; sicut comprobatur experientia, & asserunt Doctores, & non à quartis mensis coniunctionis, cum tamen certum sit, etiã tunc Lunam agere validissimè; ex his igitur omnibus, quæ aut ignota, aut incertissima sunt, non potest certitudo colligi diuinationis ex Criticis temporum constitutionibus.

ANIMADVERSI O XXVI. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Critici dierum obseruationibus.

51 **R**EFERVNT Astrologi ad sidera Criticas quosdam dies, in quibus morbi, vel initium, vel incrementum, vel diminutionem, vel terminum capere solent; quemadmodum etiam reuocant ad astra Critica illa tempora, in qua lues aliqua in greges ouium, & armenta, & etiam in hominum corpora solet grassari; putant enim hæc omnia mala, vel Lunæ adscribenda esse, quæ Cæli signa de-

currens corporum humores ita commoueat, vt morbis afficiantur, & inficiantur; vel Soli, cuius effecta in sublunaria corpora longè validiora fatentur, vel alijs etiam Planetis vim suam à corporum dispositionibus non ab-similem in inferiora exercentibus; at quam insigni decipiantur errore in hac etiam Astrorum idololatria, à quibus mala, & bona orbis sublunaris pendere fatentur, ex eo liquet, quod nullam rationem assignent, cur Luna, quæ

quæ ad exagitandos humores per ipsos potentissima est, potius id agat octaua, aut decima sexta die, quam vndecima, aut decima septima; Cur vnus dies magis criticus sit, quam alius, cur magis commoueantur humores in septimo die, in decimo quarto, in vigesimo, quam in cæteris; cum certum sit apud medicos quosdã humores sponte naturæ tardiùs commoueri, alios verò celeriùs; cur denique potius ex astris, quam ex aere corrupto, vel ex aliqua alia ex primis qualitibus mala illa deriuentur; nihil enim probat, quod vel aeris infectio, vel aliqua alia eiusmodi causa sit illorum malorum effectrix, quæ ipsi trahunt ab astris.

§ 2 At tamquam aliquid longè absurdius est animaduertendum, quod Planetarij astra ipsa, non modo corpus, verum & animum afficere autumant, criticos dies, annos & tempora etiam animasticis operationibus affigentes; cum tamen omnis ratio dicat à vero longissimè alienum esse, vt corpora in spiritualia agant, à quibus toto genere distita sunt; & Ptolæmeus ipse lib. 1. de Iudicijs Astr. c. 4. & 8. astrorum erraticorum, & affixorum vires vniuersas in calido, sicco, frigido, & humido, aut in alijs, quæ ex his primis fiãt, solummodo collocauit, quemadmodum etiam alij prænobiles Astro-

logi hanc veritatem, vel inuiti fatentes, docuere efficientiam cæli, & astrorum in eo rãtum positam esse, vt quotidianas feminum, animantium, cæterorumque corporum mutationes pariat. Quod licet quandoque ex affectionibus corporis, quæ ab astris pendere possunt, cernatur etiam animus immutari, id tantum fit in ijs, in quibus res animasticæ maximè cum corporeis connectuntur, cum ex corporis, & animi cognatione multa prouenire possint; non in omnibus, quæ dicuntur ad animum spectare; Ad mutationes etiam corporeas potius suis causis proximis, & immediatis esse adscribendas, quam remotissimis, vt sunt astra, quibus efficientia assignanda non est, nisi eorum, quorum nulla sub orbe Lunæ proxima causa ostendi possit; nihil autem eorum, quæ sub cælo reperiuntur sua proxima causa, & immediata destituitur, vt norunt benè Philosophi, & etiam rationales medici, qui nũquam proprias, & proximas causas effectuum repudiant, turpe censentes in rebus naturæ ad communes, & generales facile confugere, ex quibus sequitur etiam diuinatione astrologicam ex criticis diebus omnino futile esse, ac ridiculam, cum proprias, & proximas causas reiiciat, vt remotas, & ignotas amplexetur.

ANIMADVERSI O XXVII.
ASTROLOGICAIn Diuinationem ex signis morborum
in Astris.

53 **N**VM fingitur diuinationis Astrologicae emolumentum, vt certo habeamus ea pro tucnda valetudine, quae proficua sunt, eaq. fugiamus, & auersemur, quae noxia, vel nocua esse solent; praedicit enim Astrologus ex caelestibus morborum signis, Martem tritaeum hoc anno nobis esse comminaturum, esse bilem excitatum ex potestate, quam in annua habet conuersione; & idcirco esse nobis in vitae ratione frigidis potius utendum, quam calidis, ipso Marte id è caelo nobis edicante; atq. quod de Marte pronunciant caloris, & bilis excitatore, id etiam faciunt de reliquis Planetis, quos coniectant ex signis alijis humoribus praedominari, ex quorum excessu, vel defectu omnis valetudo nostra infirmatur. At hoc etiam Astrologicae diuinationis emolumentum, vel superuacaneum esse, vel noxium eo demonstrari potest, quod sine astrologia possunt haberi eiusdem humoris praedominantis indicia, cui consilio medicorum facile possumus obistere, atque adhibere remedia, absque eo quod tanto labore, vsq. in caelum conscendamus; Vel dato quod ex Marte minitatore vera praenunciaret Astrologus pro aliquo tempo-

re, verè commotionem bilis, & maximum ardorem in corpore portedente, cum possit naturalis temperatura, cum vniuersalis ipsius anni dispositio, cum vitae ratio, qua diu utimur, possit nos ad contrarios humores vertere, hinc fit, quod omnino superflua euidit eiusmodi astrologica obseruatio; maximè quia de his melius longè iudicant Medici proprias, & propinquas causas inuenientes, quam Astrologi tantum remotissimas, atque à sensibus nostris omnino abductas.

54 **N**ocumenta verò Astrologicae obseruationis pro curandis, aut auertendis imminētibus morbis inde praesertim proficiscuntur, quod homines ob eiusmodi diuinationes, vel obseruationes multo magis correpti sepe in noxiam labuntur melancholiā, ex qua caeteri viciantur humores, & ita facilius valetudinem, qua alioqui gauderent, amittunt. Adde homines nimium propriam valetudinem ex astrorum obseruatione curantes, vt plurimū in errores impingere, qui maximè ipsi valetudini aduersantur; vt illis cōtingit, qui ad auertendam bilis, vel pituitae generationem, alios excrementitios congregāt, & aggrant humores, ex quibus non solū infirmitas, sed saepe etiam paratur interitus; non cogitan-

cogitantes in tenenda vitæ ratione, quod, licet quædam mala corporea astra portendant, quod, inquam, possint ex alijs causis fortuito concurrentibus illa mala impediti, aut reparari; & ita non ratò accidit, quod in morbos inopinatos incidant, dum malè opinatos, & ominatos ex astris conantur auertere: quapropter o-

primè consultum illis erit, qui ad tuendam valetudinem nec Astrologos, nec astra consulunt, nec etiam Medicos, cum sibi ipsis consilia præstare possint ex prudentia, & recta viuendi tatione, illud semper animo recolentes, quod optimum medicinæ genus Diæta est.

ANIMADVERSI O XXVIII. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex innatis Astrorum qualitatibus.

55 **M**ITTENDÆ hic omnino sunt, ac repudiandæ illæ qualitates astrorū, quarum naturam non attingentes Astrologi, vocant qualitates, astris quidem à natura insitas, sed nobis occultas; non enim video, quomodo ex his possint vaticinia rerum, & euentuum formati, cum vis illa lateat, quæ dicitur efficax illorum euentuum & futurorum causa. Illæ tantum qualitates hoc loco commemorantur, quæ ex astris primùm deriuantes dicuntur omnibus notissimæ, licet quoad omnes cælestes influxus ab omnibus non exactè percipiuntur; atq. ex his quod in inaniter vaticinia, & prædictiones duci satis manifestum est; licet enim in eiusmodi prædictionibus ferendis se putent Astrologi procedere tantum per naturæ vestigia nihilque superstitiosum profiteri, eo tamen di-

cuntur delinquere, quod etiam in his ipsis naturæ fines prætergrediuntur, atque à tramite rationis exorbitant; nam id quod docet Ptolemæus plus facere ad intensionem, & remissionem primatum qualitatum positionem fiderum, ac mixturā radiorum in astris, quam ipsas anni, & temporum constitutiones, apertè fallum videtur, cum æstiuus dies semper hybernis calidiores sint, etiam si æstate summè rigeat, & frigeat Saturnus; sicut cōtra æstiuus sint semper hyberni frigidiores, etiam cum ardet Mars, medioque furit flammatus Olympo; quo argumento vtitur etiam in hanc rem Mirandulanus lib. 3. cap. 20. addens, quod si fatorum differentia oriatur ab Astrorum frigore, calore, humiditate, & siccitate plus, minusque vigentibus, sequeretur semper esse dānatos frigidō sato, quicumq. hyeme

44 Animaduersio XXIX. Astrologica

nascuntur, calido, qui per æstatē, & sic de reliquis; quod tamen experientia non probat euentuum contrariorum testis; nec ratio ipsa suadet, cum sit absurdum natos, vel alia quæcunque sublunaria, plus cælestes qualitates sentire, quæ sunt causæ remotæ, quam feminis, materiæ, vel alterius causæ proximæ conditionem.

56 At etiam concessa Astrologis hac diuinandi ratione, quam ipsi naturalem vocant ex eo quod. radij Planetarum per qualitates naturales omnia agant, non propterea asserere debent qualitates illas vim habere in

hominum genituras, mores, vel fortunam, cum constellatio ex illis formata ad summum corporis habitum tangat, & ea quæ consequuntur ad corpus; non reliqua ad partem hominis Principem spectantia; neque pro tot euentibus singularibus sat esse potest vnâ rem tantum inspicere, & vniuersalem, scilicet primarum qualitatum constitutionem, cum plura contingant, quæ alias causas particulares, & etiam liberas exposcunt. Subijcere igitur possunt Astrologi siderum qualitatibus eas res humanas, quæ ab ipsis pendere possunt, non alias.

ANIMADVERSI O XXIX.

A S T R O L O G I C A

In Diuinationem ex Astris Elementaribus.

57 STRA Elementaria dicuntur apud Astrologos illa, quæ ex similibus cum Elementis qualitatibus merito sibi hoc nomen usurpant, eo maxime, quod propter eiusmodi qualitates dicuntur potissimum Elementis ipsis prædominari, cum enim quædam astra sint, quæ verè frigiditatem pariunt, alia, quæ caliditatem, sequitur inde secundum Astrologos, vt frigidis stellis prædominantibus, Elementa frigida inualecant, calidis calida, & sic de reliquis; & inde etiam fit, quod ex concursu magno frigidarum constellationum frigiditas ira aquarum

exuberet, vt cluuiouibus terra mergatur; contra verò calidis prævalentibus exustiones fiant, incendia, & Catachysmi; qua sola ratione nituntur Astrologi, cum de eiusmodi insolitis euentibus in Elementis prædictiones ferunt; At cum alio solidiori fundamento destituuntur, neque hoc apud ipsos tanquam firmum probandum est; probabilius enim constat ratione naturali varijs Elementis varia sidera præfecta esse, sed ad perficienda Elementa ipsa iuxta naturæ præscriptum, non ad destruenda, vel ad alios excessus inducendos; dicitur enim potius tanto perfectius Elementum ipsum

sum, quanto prædominatrix Stella erit paucior, & validior; & si perfectio partium perfectioni totius non repugnat, nunquam pertinebit ad Elementi perfectionem, vt Elementum ipsum transgrediens naturæ ordinem excedat ab ordinaria sui status præscripta ratione; Quocirca si præsit igni Mars, Aquæ Saturnus, vel alij Elementis alter eiusmodi Planeta, non potest congruum in natura esse, quod ordini, ac naturæ legibus in vnoquoque non consentiant.

58 Potest igitur concedi Astrologis, vt sint quatuor primæ qualitates à Cælo, & ab astris, non tamen proinde, quod Elementorum defectus, transgressiones, tumultus sint ab ipsis astris, cum sint potius à materiæ motibus inordinatis Cælestibus astrorum legibus vsquequaque non obsequētis; qua fortasse ratione, nec Plato, nec Aristoteles, nec alij Philosophi celeberrimi istas Elementorum tyrannides, temporarias ad astra retulere, neque vim aliquam circa eiusmodi eue,

tus in constellationibus inuenere; Idque quod de Elementis dicitur, licet de humoribus itidem dicere in nostro corpore elementis respondentibus, cum æquali modo dicatur atræ bili præesse Saturnus, Mars rubræ, alius sanguinis, alter pituitæ, &c. vnde nunquam licebit cum Astrologis mortem, vel aliud quodcunque malum à Cælo accersere, cum potius cælestia semper hæc inferiora perficiât, quam destruant, cum ad hoc nata sint, atque à supremo opifice condita; omnia enim mala sublunaria proueniunt vel à materia in aliquod vitium degenerante, vel ab ipsis qualitatibus sublunaribus, quæ cum ita degenerât, vt prædominantium astrorum disciplinam non sustineant, tunc mixtorum dissolutionem, & interitum solent afferre, vel aliquod quidpiam eiusmodi malum; vnde damnandi sunt illi diuinatores, qui facillè nimis omnia mala referunt in Cælum, cum potius à cælo ipso omnia bona corruent.

ANIMADVERSI O XXX.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Astris inopinata
portendentibus.

59 **DESCRIBUNT** Astrologi inopinatos quosdam euentus astris quibusdam oculis qualitatibus insignitis, quos euentus, quia non attingunt, nec causas eorum certas assignant, licet occultas quasdam incognitas vires in astris designent; neque verò esse eiusmodi astra in Cælo inopinata portendentia, neque inueniri illas qualitates occultas apud omnes pro comperto esse debet; cum enim ex principijs Philosophicis necessaria debeat esse relatio inter causam, & effectum, si effectus illi inopinati non cognoscuntur in causis, neque possunt in eisdem causis ab Astrologis cognosci vires occultæ ad producendos illos effectus; eo enim ipso quod euentus sint præter opinionem cuiuscunque, sunt etiam præter cognitionem, & dicuntur inopinati, quia non prævidentur, neque prænoscentur in causis. Adde præter vulgarissimas qualitates, quæ adscribuntur astris, nimirum, calorem, frigus, humiditatem, & siccitatem; & præter lumen, quod sub omnium cadit obrutum, probabilissimum esse nullas alias qualitates inueniri, & ideo neque ex ipsis posse in sublunariis inopinati euentus portendi. At insuper quærere ego ab istis

Astrologis, an bella, seditiones, pestilentie, exustiones, & eluiones possint quandoque contingere præter hominum opinionem, & cognitionem; si asserunt; Superuacaneum ergo erit confugere ad astrorum qualitates occultas pro prædicendis inopinatis euentibus, cum euentus eiusmodi cõtendant, vel ex prædominante Venereis humiditate, vel ex Martis caliditate, vel ex Saturni frigiditate, quæ qualitates omnes notissimæ sunt; si verò negent, experientia ipsa ipsorum errorem suadet, nam plerumque imo vt plurimum suscitantur bella inopinata, & etiam, vt plurimum contingunt alia mala, quæ neque ab Astrologis, neque ab alijs hominibus prævidentur.

Quod si dicat inueniri vires etiam in sublunariis occultas ad efficiendos mirabiles, ac profusus nobis incomptos effectus, quæ vires sanè non possunt aliunde deriuari, quam ab astris; dicemus, & nos vires illas occultas, si quæ sunt in corporibus præter acceptas à primis qualitibus, non haberi à cælo, vel astris, sed ab intimis ipsarum rerum principijs; scilicet ab earum formis, & essentijs, cum quibus tamen Cælum, & astra dicuntur concurrere non per alias qua-

60

qualitates occultas, sed tantum per notissimas, scilicet, luminis, & caloris; quarum dumtaxat potestate possunt Astra tam mira, ac tam diuersa producere, etiam in intimis terræ penetrabilibus, ex ipsa varia subiectorum dispositione ad recipiendos cælestes influxus, ex quo fit, quod nec sit admittendæ in astris eiusmodi qualitates occultæ, nec sit adhibenda fides astrologicis prædictionibus deductis

ex astris, quæ dicunt Astrologi euentus inopinatos portendere; & licet sæpè euentus humani vires, atque intentionem suarum causarum excedant, non propterea eorum quasi fatalem virtutem astris adscribere debemus, cum faciliè ostendi possit, quidquid in hoc orbe nobis contingit, suas etiam apud nos causas habere, nec apparere quicquam in illis quod Cælum authorem desideret.

ANIMADVERSI O XXXI.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Astris fortuita Præsignantibus.

61 **A** ratio, qua vtuntur Astrologi, vt demonstrent res fortuitas à Cælo, & ab astris esse, quia nimirum extra Cælum nulla eorum causa naturalis esse potest, cum natura tendat ad vnum per se, & fortuita sint plura facta ex pluribus, & ad summum vnū per accidens, contra ipsos pugnare videtur, cum etiam Cælum, & astra sint intra ordinem causarum naturalium, nec possint agere, nisi vt natura ad vnum colligans; effectus igitur, qui non est vnus, cum non possit esse à causa naturali, neque poterit esse à Cælo. Quod si res fortuitæ, quarum bono, vel malo euentu homines fortunatos, vel infortunatos vocamus eo à cælesti astrarum concursu tantum pendentes fiant, quod nullas habeant

per se causas proximas in natura, ac propterea exigunt causam superiorem, & occultiozem; id ad summum demonstrat, esse causam aliquam superiorem omnium præordinantem ad suos fines, quæ est diuina prouidentia, respectu cuius nihil fortuitum est, cum vnus cuiusque rei non solum moueat causas remotas ad suos effectus, sed etiam proximas, licet sint nobis ignotæ, & videantur agere præter iutionem; Quapropter si quaeratur, qua causâ plerumque fiat, vt quis terram effodiens inueniat thesaurum, respondendum est, non vnam esse causam, sed plurium causarum concursum ab authore naturæ dispositum, qui concursus optimè haberi potest sine astris influentibus; imo difficile admodum videtur, quomodo

tot

48 Animaduersio XXXII. Astrologica.

rot ad astra deputentur tot causis ad fortuita concurrentibus, cum supponenda sit valdè diuersa constellation, & etiam influxus.

- 62 Addendum est, quosdam fortuitos euentus, qui referuntur ab Astrologis in aliquam benignam siderum constellationem, vt cum quis egressus domo ipsius ruinam euadit, nullo modo fortunantibus Planetis, quorù ope absit ruina, esse adscribendos, nam hominem aliquem excitare, vt domo egrediatur, ne ruina pereat, causæ est intelligentis, agentisque consilio, & ratione; qualis nec Iupiter in Cælo, nec Venus, nec alius Planeta esse potuit; Quia sæpè euentus fortunati contingunt nobis ex temperamèti dispositione, ratione cuius alij dicuntur sedentarij, & torpentes libenter domi,

alij verò ambulatores, & vagi, atque ex inclinatione ad vagandum fieri potuit, quod ille non maneret in domo, quando corruere debebat; & si illa inclinatio ad vagandum tribuitur astris, quod ipsa partem habeant in nostris temperamentis, non proinde tribuendus illis euentus ille fortuitus, quod quis liberetur à ruina, cum ad summum motus ille localis tribuendus sit, ex quo per accidens sequitur, ne homo ruina domus opprimatur. Vna igitur in his omnibus causa assignanda est, quæ neque sit Cælum, neque astra, scilicet diuina prouidentia, cuius ministerium est in similibus casibus animos hominum vellicare, & mouere, vt id assequantur, ad quod fuit intenta illorum euentuum præordinatio.

ANIMADVERSI O XXXII.

A S T R O L O G I C A

In Diuinationem ex Astris ineuitabilia
annuentibus.

63

VEDAM etiam Astra præficiunt Astrologi rebus ineuitabilibus, in quibus aiunt delineari, quidquid in hoc orbe ineuitabile est, siue hæc ineuitabilia fata rerum nuncupentur, siue rerum ordines ab exordio creationis constituti, siue aliquid aliud, cuiusmodi. Hæc fatalia astra, licet etiam alibi oppugnata sint, iterum tamen hic sunt oppugnanda, ne deci-

piantur incauti, cum rebus ineuitabilibus subiiciuntur, & nomine rei ineuitabilis hoc loco intelligitur, vel ipsa natura necessario agens, vel causarum series, & ordo in natura nexu necessario cuncta producens; vel fiderum constitutio; vel diuini consilij certa, & ineuitabilis executio; Sic Alexander Aphrodiensis in lib. de Fato scribens ad Principes Seuerum, & Antoninum, ait multa esse ineuitabilia in na-

in natura, at non astris referenda, sed rebus ipsis in tali ordine constitutis, nimirum, quod ignis calefaciat, humectet aqua, illuminet Sol, & similia. Sic Sapiens ille Persarum apud Herodotum rogatus à Thebano, vt prænunderet Imperatori exercitus, quod esset in pugna ineuitabile, cum id ex astris posset præuideri, respondit, id tantum homini esse ineuitabile, quod fieri Deus ordinauerit; quare nec verba sua, licet Imperatorem monuisset, fidem vllam essent promerita, cum omnis rerum ineuitabilitas sit à Diuino consilio, non à cælo; quod diuinum consilium (inquit D. August.) si quis fatum vocet, rectius sentiet, quam loquatur.

64. Omnino igitur reiecta illa rerum ineuitabilium acceptione, quæ dicitur ineuitabilis constellatio, vel siderum constitutio; non sunt à nobis alio modo admittendæ res ineuitabiles, nisi quatenus sunt quædam diuini consilij præordinationes, ac certæ, & infallibiles supremi decreti executiones; nã respectu cæterarum causarum, quæcumque sunt in natura, nihil est ineuitabile, cum saltem à superiore, vel suprema possunt impediri; solusq. Deus causa sit omnium potentissima, & efficacissima, quæ nulla vi impediri po-

test. Addo rerum ineuitabilitatem ab ea causa tantum prouenire posse, quæ est ineuitabilis in suo esse, atque etiam in operationibus, consilijs, & decretis; hæc verò causa est solus Deus: Quo fit vt præcisa diuina reuelatione non possint ea, quæ nobis ineuitabilia sunt, cognosci saltè quoad tempus, & alias rerum circumstantias, vt loquuntur Theologi; qui etiam in rebus ineuitabilibus nullam agnoscunt vel nostræ, vel diuinæ libertatis læsionem, cum immutabiliter possit velle Deus, quæ ex sua natura mutabilia sunt; vult enim Deus res ipsas cum modis ipsarum rerum, vt egregiè docet S. Thom. prima parte, atq. adeo licet res, quæ ineuitabiliter contingunt, quia tamen contingentes sunt, ita contingant, vt non cõtingere possent, si Deus vellet, & Deus, quæ vult contingere, potest velle non contingere, quæ potentia ad volendum, & nolendum in Deo dicitur potentia logica in ordine ad obiecta, non physica in ordine ad actus diuinos; nam licet repugnet actus in Deo non esse, non tamen repugnat non esse obiectum, quod per actum diuinum volitum est; Sed hæc potius spectant ad Theologos, quam ad Astrologos.

ANIMADVERSI O XXXIII.

A S T R O L O G I C A

In Diuinationem ex Astris Auspicatorijs.

65 **A**STRA etiam collocantur in cælo, quæ ideo humane vitæ maximè vtilia reputantur, quod bonas, vel malas auspicationes contineant, ex quibus quid sit agendum, quo tempore, & quo loco, vt felicius cedat, facillè intelligitur. At hæc etiam astra cum cæteris, licet speciem quamdam probabilitatis præferant, omnino damanda sunt, cum impossibile sit ex ipsis auspicationes bonas, vel malas decerpere, quæ in ipsis non continentur; neque tamquam in causis, neq. tamquam in signis; si enim eas contingerent, vel significarent, non esset maior ratio, cur potius eas contingerent, & significarent pro tali tempore, quam pro alio; vnde homines auspicia illa ab astris accipientes, quando nascuntur, possent pro libito, & omni tempore eas operationes suscipere, quod tamen Astrologi non concedunt. Addo quod si ab Astris auspicatorijs liberetur, quod iter felix contingat tali tempore, vel tali hora susceptum, quod comoda peregrinatio euadat, ac sine periculis; quod à Principe quis benignè excipiatur, quod res familiaris adaugeatur, superuacaneum omnino foret aliud studium, vel aliam operam impen-

dere pro exitu eiusmodi rerum auspiciato. Deinde cum euentus eiusmodi felices sæpe sæpius temporis latitudinem exposcant, vt constat de itineris susceptione, de gratiæ Principis comparatione, de diuitiarum augmento in ea tanta temporis extensione sæpius etiam dicerentur mutaræ constellationes, atq. ita variarentur euentus; variatis enim causis, & signis, necesse est variari effectus, & significata. Deniq. cum multæ operationes liberæ in his interueniant nõ possunt in astris auspicatorijs delin-

66
Neq. admittendum est, quod tradit Ptolemæus de astro Martis Principibus, & Ciuitatibus auspicatorio, quod scilicet si in Vrbs constitutione Mars Cæli medium obtinuerit erunt Principes illius Ciuitatis plerumque gladio perituri; nam intelligi non potest, vbi nam sanguinolenta illa Martis radiatio recipiatur, quæ tot Principes sit successu temporum necatura; dato enim etiam, quod illa radiatio susciperetur à Principe, qui tunc urbem ædificat, non propterea dicendum esset in eius posteros, regniq. successores quasi hæreditario iure deuenire posse noxiam illam Martis virtutem quæ

Quæ etiam doctrina Ptolemæi, si vera esset, maximam ignorantie notam inferret cunctis politicis, præsertim Platoni, & Aristoteli, qui tot libros de optime constituenda Rep. & Ciuitate conscripserunt, nec tamen hanc astrorum auspicatoriorum constitutionem obseruarunt.

ANIMADVERSI O XXXIV. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Astris Decretorijs.

67 **D**ECRETORIA Astra illa dicuntur ab Astrologis, ex quibus res nostræ quoquo modo decernuntur in cælo, itaut ijs inspectis, innotescat statim, quid de omnibus rebus nostris futurum sit; hæcque astra decretoria volunt Astrologi nedum futura indicare, sed etiam præterita; nedum hominum mores corporis assuetudine acquisitos, sed etiam animi, & mentis exercitationibus comparatos; quæ tamen omnia quantum retineant astrologiæ fatuitatem ex eo coniectare licet, quod neque præterita in suis causis permanere possunt, cum iam supponantur egressa, & prætergressa; neq. futura ex transacta iam siderum positione, quæ amplius non est, possit præuideri; nec deniq. hominum mores ut plurimum liberæ facultati subiectos, & ab ipsa prouenientes, possint ex causis purè naturalibus, & necessarijs deprehendi. Quin & his omnibus longè illud absurdus est, quod ex hora plerumque qua filius nascitur, decretoriam quamdam constel-

lationem formant Astrologi de patrum, auorum, fratrum, & maiorum naturis, & fortunis, cum tamen hæc omnia priora sint illa constellatione, & ab ea itidem aliena, utpotè, quæ à præteritis iamdiu proprijs constellationibus sui habeant facti ordinem, & dependentiam; & licet conentur Astrologi ostendere ex fratris, vel filij genituris, fratrum, & parentum fata præuideri posse in astris decretorijs, quod mulier cum viro congregiens tunc solum concipit, cum ea incidit hora, cuius constellatio cum parentum, vel fratrum constellatione concordat, nam quæ cum alio pariter concordant, inter se quoque conuenire necesse est; fateri etiam coguntur vel inuiti hanc constellationum concordantiam perrarò accidere posse, cum sæpe sæpius alio cælo pater, alio genitrix, alio filius enascantur, nec videtur quomodo vna constellatio tam varijs cælorum, & temporum constellationibus possit respondere.

Id quoq. nō minimum difficultatis adfert, quod decretoriæ illæ constel-

52 Animaduersiono XXXIV. Astrologica

laciones iam præterierunt, cum illi contingunt effectus, qui ab Astrologis prædicuntur, nec percipit ratio, quomodo virtus natis infusa ab illis constellationibus queat perdurare in ipsis natis constellationibus transfactis; cum id sit proprium omnium causarum, quæ aliquid sunt effecturæ, quod tunc magis illud efficiant, quando sunt, quam cum multo iam tempore desierunt. Quod si fortè dicant non statim fieri Regem, Principem, vel Philosophum eum qui nascitur, licet id astra decernant, eo quod repugnet ætas, quæ non adhuc eorum munerum sit capax, quæ natalitiæ stellæ pollicentur; dicant etiam cur tot alij ea munera fortunæ non accipiant, in quibus tamen & ætas sufficiens est, & etiam materiæ dispositio per idonea? Vel igitur non dant astra, quod promittunt, & decer-

nant natis; vel materiæ dispositio astrarum impedit decreta, & ita potius à materiæ dispositione, quam ab astris essent prædicendæ cuiuscumque fortunæ. Mitto in hac re cætera Astrologorum deliramenta, quod scilicet sint duo præsertim astra humanæ felicitatis decretoria, Venerè, & Iouem, quæ diuersis officijs & præsentis vitæ, & futuræ largiantur felicitatem; Quod Venus Marti copulata aduheria pro natis decernat, & si sint in signis masculinis ad nefarios masculorum concubitus homines vocet; Quod virtute alicuius magnæ coniunctionis in cælo vel religiones nascantur, vel aboleantur; bonæ condantur leges, malæ insurgant, & sic de cæteris; nam hæc omnia, vt apertissimè constat, orbis cælestes superant, nec eorum motibus, vt potè ipsis superiora circumuoluuntur.

ANIMADVERSI O XXXV.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Astris Interrogatorijs.

69

ISVM est Astrologis non parum sibi gloriæ, honoris, & etiam quæstus comparare, cum æstuante in hominibus sciendi desiderio, astra quædam in Cælo condidere, quæ ex eo interrogatoria dicta sunt, quod de omnibus in desiderium vel quæstionem hominum cadentibus interrogarentur, atque ex hoc sibi, & alijs Astrologi persuaserunt, omne quod quæreretur ex astris in ipsa quæstionis, vel desiderij sciendi hora, posse facile prævideri, & cognoscisci, modo tamen, vt qui interrogaret, vel consuleret Astrologum, id naturali quodam impetu ageret, nõ propria electione, vt scilicet sic haberent, quo ab omni falsitatis infamia se vindicarent; nam si quod respondebant, re ipsa refellebatur, tunc non Astrologiam accusabant, sed interrogationem indebitis modis, & conditionibus habitam; quibus actibus, & fallacijs Veteres præsertim Astrologi imperitos ludificabant, cum nihil magis dissonum à ratione possit excogitari, quàm quod de ista interrogandi fallacia adinuenerunt; dato enim etiam, quod à Cælo esse posset. repentinum illud desiderium aliquid sciendi, quomodo postea inde potest ab Astrologis

inferri verum esse futurum, cuius desiderium hac hora explicatur Astrologo, vt de ipso interroget astra. Quod si velint Cælestem constellationem eam esse, quæ animum nostrum vellat, & impellit ad interrogandum de re futura, ac propterea illud desiderium, vt à constellatione profertur fatiis indicare, quod res illa futura sit; dico multa, & multa esse, de quibus solemus astra, & Astrologos interrogare, quæ tamen numquam sient, nec votis nostris vnquam respondebunt. Igitur siue spectanda sit Cæli constitutio, qua hora Astrologum interrogamus, siue spectandum sit primum momentum, quo interrogandi cupiditas nos inuadit, non est dicendum, quod eadem sit constellatio, quæ & cucuntur parit, & desiderium illud agnoscendi.

70
Nullo itaque fundamento ponuntur ab Astrologis in Cælo Astra interrogatoria, quibus moueantur animi nostri ad desideria sciendarum rerum; absurdissimum enim esset, quod possit Astrologus de rebus omnibus, de quibus quæstio fiat, Cælum interrogare, & vera ex astris responderi; Sic enim superuacaneum esset, & Astrologis, & alijs omne aliud scientiarum studium, præter studiũ Astrologia,

54 Animaduersion XXXVI. Astrologica

logiæ, ex qua omnia scire posset, si sciendi desiderium vrgeret; & cum omnes homines naturaliter scire desiderent, deberent in omni temporis momento ad astra interrogatoria cōfugere, vel ad Astrologos, quod tamē fieri non deprehenditur. Adde plura esse, quæ de absentibus, ac de rebus alienis indita quadam curiositate scire desideramus, quæ tamen prouidens naturæ author ad optimum orbis regimen voluit latere, præsertim, cum inter illa plura facta libera sint, & occulta ad quæ scienda magis impellimur; & hæc certè scire naturaliter non possumus; vnde ruit in hac re tota Astrologorum doctrina, sicut in cæteris.

ANIMADVERSI O XXXVI. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Astris supra naturam significantibus.

71 **I**tem etiam infanz deuenere Astrologi, vt etiam quæ naturæ vires supergrediuntur, & ipsa quoq. diuina miracula in astra referrent, ignorant, quod ea quæ totius naturæ facultatem excedunt, etiam ipsū astrorum ordinem omnino superant, non solum quoad continētiam causalem, sed etiam quoad significationem; id namque quod ipsi Astrologi impossibile non putant, quod nimirum aliquid supra naturam, habeat signum in natura, verè impossibile est, cum ordinem diuersum attingant ea, quæ naturalia sunt, & quæ supernaturalia; quare omnis siderum motus, & dispositio, omnis efficiencia, & significatio, quæ ex naturali eorum conditione procedit non potest nisi inter naturales effectus obuerfari. Hinc tamquam deliramenta Astrologorum ea

irridenda sunt, quibus aiunt diuinam etiam religionem referri ad siderum potestatem, & omnia illa miracula, quæ siue in Veteri, siue in nouo testamento acta sunt, fuisse in astris, & ab astris præsignificata; cum enim miracula à Cælo fieri non possint, neque possunt ex Cælo, vel ex astris præiuderi; nam Cælum, quæ non facit, neque præsignificat, vt crebrè dictum est; & sic, quemadmodum naturalibus signis voluit Deus naturalia significari, ita supernaturalia supernaturalibus; quare ea omnia mira, quæ supra naturæ leges erant agenda, non naturali aliqua Cæli configuratione voluit Deus iudicari; sed aliqua speciali reuelatione cælitus immissa; vnde Ezechie vitam diuina virtute prorogandam non benigna Iouis irradiatio, sed supernaturalis Solis retrocedentis regressio prænuuciauit; atque Iu-

Iustitiæ Sole in Cruce deficiente, Sol & Luna signa quædam supra ordinem naturæ ediderunt, & sic de reliquis.

72 Neque Stella, quæ magis apparuit nato Domino dicenda est cõstellatio quædã index illius natiuitatis; nõ enim est illa stella, vt ex Euangelio constat, inter Cælestes configurationes enumeranda, cum fuerit factitia, & temporæa, ad modicum scilicet tempus apparens; eoque modo Magi ex illa Stella natum Dominum intellexerunt, quo postea in somnis moniti sunt declinandum Herodem, & alia, quæ venerant viã, in patriam esse reuertendum. Neque putandum est supernaturalia ea fortasse ratione posse ab astris præsignificari, quæ aliquid naturale admixtum dicuntur habere contentum, cum enim modus, quo illa sic existunt, sit supernaturalis, videtur esse semper eadem ratio improprietatis. Adde quod si præsignificarentur supernaturalia quoad naturalia, quæ simul cum supernaturalibus con-

tinerentur, iam nihil haberent Astrologi, quo possent sustinere supernaturalia posse ab astris præsignificari; si enim dematur ex rebus supra naturam, quod ijs proprium est, & ea tantum relinquuntur, quæ sunt rebus naturalibus communia, non est, cur Astrologi eos ordinarios effectus tam studiosè quærant in cælo; illi qui Genesim Iesu supernaturalem inuestigant, non illud ex astris scire contendunt, quod in Vtero Matris no uem mensibus fuerit, quemadmodum reliqui homines, quod fuerit bono corporis statu, prolixo capillo, viuido colore, nam eiusmodi conditionibus abundat etiam reliqua hominum vita, sed eorum maximè causam quærunto in sideribus, cur natus ex Virgine, cur Deus, & homo, cur patriæ incola, & peregrinus, cur iudex viuorum, & mortuorum; & id genus alia, quæ certè ex astris dignosci non possunt.

ANIMADVERSI O XXXVII.
ASTROLOGICAIn Diuinationem ex Astris rebus internis
præsidentibus.

73 **D**EDVCVNT Astrologi ex anteaçtis, quod si primarum qualitarum sidera sunt authores, vt scilicet à Saturno nascantur, siue concipiuntur corpora sicciora, vel frigidiora, calidiora sub Marte, humidiora sub Venere, & ita de reliquis; ex hoc etiã admitta temperamenti varietate diuersitas ingeniorum, & affectionum animi sit in hominibus admittenda solo auctore ipso Cælo, at licet verum sit mores quoquo modo consequi ipsius corporis temperamentum, ita vt prouiores ad iram bilis efferuescens, seigniores pituita, Sanguis hilariores, tristiores atra bilis efficiat, cum tamen hoc non semper rerum experientis respondeat, nec occultioribus quibusdam, & maximè proprijs ingeniorum cõditionibus, ambigam reddit partem illam, quam dicuntur astra habere in internis animi motibus, atque affectionibus; interdum enim inuenti sunt homines corporis temperamento dissimillimi, qui tamen ijsdem moribus educati, easdem quoque animi dotes, easdem ornamenta sunt consequuti; quemadmodum contra simillimi in corpore, in moribus animi maximè dissenferunt; sic quidam sub virginea facie ferinam

immanitatem redolere visi sunt; alij vero sub truci vultu, & aspernabili mites, & amabilis mansuetudinis; Alij comperti sunt frontis gratia, orisque venustate lætitiã perpetuam præferre, qui tamen intus mæroribus æstuabant, sibi que ipsi erant fastidio; Alij denique deprehensi sunt, qui esse planè Saturni mancipia videbãtur, cum tamen omnia suis facetijs, & hilaritatibus sereneret; ex quibus exemplis illud deducendum est, quod tametsi sidera partem haberent non contemnendam in corporis temperamento, non tamen dicenda sunt eandem habere in rebus animi internis, neque de illis certò ex astris posse coniectari.

Ratio potissima, quæ res animi internas vindicat ab astrarum dominio 74
ea est, quod Cælum, sub quo tamquam sub causa vniuersali, & Beotiæ suæ, & Philosophi Actici pariter germinant, nõ est causa proxima, & propria eorum, quæ ad animum spectant; cum enim animus incorporeus sit, & immortalis, in ijs, quæ eius propriæ ditionis sunt, non potest à Cælo pendere, cum Cælo superexcellat. Quare Aristoteles quæritibus quibusdam à quonam astro tantam ingenij felicitatem sortitus esset, respõdit, ab astro indi-

inditi immortalis animi, cui datum est corpus, & cælum famulari fortiuntur si quidem homines, dum in hanc lucem erumpunt non astra meliora, sed meliora ingenia; quapropter semper plus cælo dant Astrologi

quam oporteat, si animum diuinitatem corporeis illis astrorum radijs adscribunt; & similiter cum deformitates ipsas nostras, & labes mentium referunt in astra, quæ tamen maculis obnoxia esse non possunt.

ANIMADVERSI O XXXVIII. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Astris rebus externis Dominantibus.

75 **T** I A M S I vera esset Ptolemæi, & aliorum Astrologorum doctrina, quod nimirum res, quæ dicuntur externæ, habeant affinitatem quædam cum rebus animi internis, ex coniunctione corporis, & animi, quæ sunt hominis partes intimis, & externis quibusdam rebus detentæ, quale est corpus, ad quod dicitur spectare diuitiæ, vxor, liberi, & alia similia; & qualis etiã animus est, ad quæ pertinere dicuntur honores, & dignitates; non propterea ex stellis istis rerû externarû dominantibus prædictiones instituendæ sunt; cum enim omnis affinitas inter res internas, & externas sit ratione cognitionis inter animam, & corpus, & iam animus cû rebus suis ab astris subtrahus sit, sequitur, quod etiam corpus sit subducendum ab iisdem, quatenus rebus exterioribus affici potest; ridiculum enim esset bella, & seditiones in astra referre, eo quod astra ipsa in corporibus Principum excitet bilem,

cuius æstu flagrante excitantur ad arma; beatus enim & felix esset orbis totus, & perpetua pace florens, si pituitosos haberet Principes, non biliosos; si bilis per pharmaca quam citò à Principibus euacuaretur. Non est bellorum causa semper bilis & ira, sed vt plurimum immoderata habendi cupido, spesue potiundi; non sèper similitates, & odia, quæ per Astrologos à Saturno, vel à Marte excitantur, sed sæpe amor ipse Iustitiæ, qui excitatur à Deo. Quare, vt nugæ habendæ sunt Astrologorum prædictiones, cum illas nobis ferunt ex astris rebus externis præsentibus.

Id verò potissimum ab Astrorum 76 dominio subtrahit etiam res eiusmodi externas, quo experientia nobis compertum sit, plures, & plures ex rebus eiusmodi ab actibus liberæ voluntatis pendere, qui sanè in Astris nequeant contineri; summa namque Magni Macedonis felicitas in rebus agendis, summa in bellis,

H

& 31

58 Animaduersio XXXIX. Astrologica

& victorijs fortuna, quæ sideribus imputatur, potius eius virtutibus est imputanda, nimirum fortitudini egregiæ, magnanimitati, rei militaris peritiæ, & alijs eiusmodi, quæ non dependent ab astris; Quod enim exercitum nactus sit sub patre Philippo exercitatissimum, ac regionis beneficio bellicosissimum; quod inertissimi fuerint populi, quos superauit; Quod summa celeritate in varias Cæli plagas contenderit; Quod non solo animi robore, sed etiam plerum-

que temeraria quadam sui fiducia ductus sit ad egregia perpetranda facinora; hæc omnia non fuerunt astrorum opus, sed ingenij, Indolis, & fortunæ Alexandri; alioquin omnes illi homines, qui sub ijsdem astris nati sunt, eadem felicitatis auspicia habere debuissent; & benè ad hanc rem dicebat Phauorinus, nihil esse magnum in homine, quod non sit ab ipso homine, siue sint bella, siue fœdera, siue victoriæ, siue paces.

ANIMADVERSI O XXXIX.

A S T R O L O G I C A

In Diuinationem ex Cabala Astrologica.

77 **MISSIS** legibus Astrologiæ Cabalisticæ de natorum fati, utpotè orthodoxæ doctrinæ repugnantis, cum supponant animarum ante corporis introitum existentiam, eam tantum Astrologorum Caballicorum placita hic erunt animaduertenda, quibus se ex cognita proportione quadam natorum cum Astris, & Intelligentijs ipsis astris præsentibus putant cuncta posse diuinare; atq. dum inter natos illos Soturnios, hos Martios, alios Iouios, Solares, Venercos, Mercuriales, & Lunares decernunt, nihil aliud intelligunt, quam occultam quamdam proportionem, quam diuersas hominum complexiones, & in-

clinationes, non tantum ad materiam variè dispositam, & ad Planetas proportionatam obtinent, sed & ad vltiorem analogiam cum Intelligentijs spheris præsentibus, & etiam cum supramundanis diuinitatis notis, à quibus omnia cælestia, ac terrena volunt dependere; vnde deducunt, quod si nati materia habuerit cū Ioue analogiam, aut congruentiam, habebit etiã analogiam cum Intelligentia præside, à qua congruentes etiam agendi proprietates accipiet; & quod dicunt de Ioue, aiunt, dicendum etiã de reliquis Planetis, alijsque Intelligentijs præsentibus, à quibus æquè, ac à naturalibus astrorum influxibus volunt directiones natorum immiti.

Sed

78 Sed eiusmodi Cabalistarum commenta, licet ex astris deducta, omnino eiuranda sunt, cum nulla innitatur ratione, sed solo ipsorum placito imperceptibilia confingente; quod non solum manifestè deprehenditur in Cabala Astrologica, sed etiam in naturali, & magica, quæ varijs superstitionibus sunt implicatæ, cum præsertim ex numeris in nomine alicuius contentis, astrisque & sideribus quibusdam respondentibus, totius vitæ cursum, prosperam, aduersamque fortunam, reliquos etiam euentus stolidè diuinent; quidquid enim Hebræi per nomina, numerosq. in sua Cabala demonstrant, hoc idem parallela quadam ratione Ægyptij per figuras symbolicas expriment, atq. adeo per

diuersa media in vnum, eundemque finem diuinandi collimant; eo tamen æquè peccantes, tum Hebræi, tum Ægyptij, tum etiam Pythagorici, vt Cabalam faciant artem rerum occultarum diuinatricem, cum delirū profus, atque insanum sit naturalem vim in rebus constituere ad ea patranda, quæ nullo modo per naturā fieri possunt. Quare omnino vana, atq. impia cēfenda sunt Cabalistarum dogmata nō solum quoad diuinationem astrologicam, sed etiam quoad alias innumeras superstitiones, quæ à Cabala proficiscuntur, & ideò non merito ars eiusmodi ab Ecclesia tamquam execranda proscribitur, & cum sortilegis artibus connumeratur.

ANIMADVERSI O XL. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex figillis Planetarum.

79 ON modo antiquis Ægyptijs, & Arabibus, qui varia Cabalæ ratione vsi sūt, sed etiā alijs pluribus fuit in more quibusdā sigillis, & figuris vti respondentibus septem Planetis, ex quibus, quæcumq. vellent, pro lubito diuinarent; Ita ex sigillo Saturni in plumbea lamina incito ipso Saturno dominante prænantū, ac parturientium felicitatem, coniectabāt, gratias etiam & fauores Principū, & id genus

alia; si tamen sigilli incisio facta fuisset Saturno impotēte, omnia mala solebant ominari; qua forma autē esset incidēdum hoc sigillū fusè refert Kirchesius in Oedipo Ægyptiaco to. 2. par. 1. & 2. vbi agens de Cabala Sarcenica formas omnes sigillorū respondentū planetis accuratè describit. Ex sigillo etiam Iouis, in quo quot pūta, tot erant superstitionis, lucris, & mercibus felicem exitum prænucciabant, diuitiarū amplificationem, hominum

gratiam, & amorem, pacis creptæ re-
stitutionem, & similia plura. Ex Sigil-
lo Martis ipso Marte ascendente for-
mato victorias, & triumphos bellato-
ribus pollicebantur, gloriosa facino-
ra, & exitus omnium rerum bellica-
rum fatis propitias; contrâ verò si si-
gillum in lumina incideretur Marte
descendēte. Ex Sigillo Solis homines
benè fortunatos in omnibus agno-
scebāt, dummodo sigilli tabula, die &
hora Solis existentis in sua exaltatio-
ne, vel in proprio gradu Arietis, vel
decimonono gradu eiusdem Arietis
formaretur. Ex sigillo Veneris factō
existēte Venere in domibus proprijs
amicitias, maleficiorum solutiones,
armentorum, & gregum multiplica-
tiones augurabantur. Ex Sigillo Mer-
curij certo die, & hora confectō felici-
tatem in vōtis omnibus deducebāt,
& etiam in prædijs summam fertilita-
tem. Ex Sigillo denique Lunæ simi-
liter fabrefactō rerum nobilium, &
magni pretij acquisitionem, in itine-
ribus felicitatem, & alia plura polli-
cebantur. Hæc sunt, quæ ex septem
Sigillis Planetarum diuinabant Vete-
res Astrologiæ Cabalisticæ, & Chara-
cteristicæ professores, quæ haud dubiè
Ægyptiorū dogmata olēt, quæq. Ara-
bes Ægypto vicini, tāquam Sacrosan-
cta in sua Phrontisteria receperunt.

At hæc omnia, quæcunque sint, 80
Herebi potiùs, quam Ægypti vel Ara-
biæ dogmata censenda sunt, cum à
recto nostræ fidei tramite quam lon-
gissimè descendant; sunt enim supersti-
tionis plenissima, ac pacta apertissi-
ma cum Dæmone inuoluens nullaque
subest ratio, qua philosophicè, vel ca-
tholicè possint admitti; ac propterea
à sancta Matre Ecclesia, tamquam ex
Dæmonum officina profecta iamdu-
dum proscrip̄ta, & eliminata fuere,
eo præsertim, quod nulla causa natu-
ralis, vel efficientia physica queat assi-
gnari; nec putandum est causam eo-
rum effectuum esse Deum, vel ad An-
gelos, cum his non detur locus in im-
pijs, ac penitus sacrilegis ministerijs;
ex quo valdè mirandum est, quosdam
licet catholico nomine, & Christiana
Religione insignitos stolidissimam
hanc charæolatriam diabolicis fun-
damentis innixam, innumeris super-
stitionibus expositam tam anxie se-
ctari, tam studiosè inquire re, tanti de-
nique facere, vt eam sacris Christia-
norum amuletis antepone re non eru-
bescant, eo prætextu quod in illis
sita habeatur quædam occulta natu-
ræ vis ad portentosa patranda, quæ
tamen vis naturæ nulla ratione per-
cipi potest, vt ratiocinanti pate-
bit.

ANIMADVERSI O XLI.
ASTROLOGICA

In Diuinationem ex magnis Planetarum
coniunctionibus.

81 VÆ de religione, de legibus, atq. de eiusmodi alijs rebus vniuersalibus impia quadam temeritate diulgant Astrologi, eo maximè falsa deprehenduntur, quod omnino fallaces sint viç illæ, quibus magnas rerum inferorum mutationes solent inuestigare; magnas verò vocant superiorum Planetarum coniunctiones, cum simul præsertim iunguntur Iupiter, & Saturnus, in quibus coniunctionibus aiunt semper fuisse in mundo aliquam legum mutationem, aliquem Prophe- tæ aduētum, aliquem in rebus humanis euentum admirabilem; atque ex illis præsertim fuisse prænotatum diluuium, Moyſis & Christi aduentum, Mahometis sectam: quorum dictærijs posset adhiberi fides, si ea, quæ prædicuntur, posset cælo subesse, nec omnino ab astris subtraherentur; Ipsa namque experientia, & historia posset certum illis facere, quod quotiescumque de sectarum, & religionum ortu, & mutatione vaticinia tulere, semper mendaces, & fallentes deprehēsi sunt, quorum errores potissimum enumerat Mirandul. lib. 5. cap. 1. vbi tempora a Mirandul. profert, quibus supponunt mutationes magnas contigisse, quæ verè non contigerunt

ijs temporibus, sed alijs longè discrepantibus. Quin Petrus Alliaccensis scribit, quo anno generale Concilium Constantiense celebratum est, prædixisse Astrologos nullam futuram in Ecclesia pacem, sed potius extremum religionis exitium, cum summæ defensionis designarentur eo temporis ex Ioue in prima domo ex anni figura retrocedente; & tamen Scisma illud magnum, quo nullum vnquam in Ecclesia fuit maius, nec diuturnius per quadraginta annos iam confirmatum, eo primùm anno extinctum est, solita pace, & tranquillitate Ecclesiæ reddita; Quod satis fuit Alliaccensi, vt nullam huiusç artis vanitati fidem adhiberet.

82 Neque satis ratione suaderi potest, cur Iupiter, & Saturnus, vel alij Planetæ cum simul sunt in magnis coniunctionibus, quam separati, plus valeant; cum potius eò inclinemur, vt credamus minùs aliquid fieri, quam si seorsum vnusquisque ageret, cū commixti contrariorum Planetarum radij potius inuicem impediãtur, quam iuuentur, refractis inuicem qualitibus, quod ipsi præsertim fatentur Astrologi de coniunctione Martis, & Saturni, qui sunt omnino oppositi; nec est maior ratio, cur idem non
fa.

fateantur etiam de Ioué, & Saturno; & licet daretur ipsis coniunctos Planetas plus facere, quam separatos ad magnas istius mundi mutationes, non propterea ijsdem concedendum est, eas potius euenire ex Iouis, Martis, & Saturni coniunctionibus, quam ex alijs sideribus; præsertim cum celeberrimi Astrologi eorum non meminerint. Quin Ptolemæus generales, & magnas mundi mutationes in 2. lib. Apotelesmaton refert tantum in Solis, & Lunæ defectum, cum debeant effectus vniuersaliores, & magni in eas

referri causas, quæ maximè vniuersales, & efficaces sunt; est autem confesum apud omnes inter Planetas Solem potissimum, & Lunam esse efficientiæ vniuersalioris; quare si qua debet cælestis virtus, origo, & causa existimari effectuum vniuersalium, atque magnorum, nulla debet potius, quam siderum istorum talis haberi; gratis namque dicitur à quibusdam magna omnia fieri à Ioue, & Saturno, quia sunt tardioris motus, cum concors sit sententia deberi mobiliori corpori, & potèntiori motum velociorem.

ANIMADVERSI O XLII. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Reuolutionibus Saturni.

83 **ATVRNIE** reuolutiones sunt apud Astrologos, cum Saturnus decem periodis absolutis, quæ trecentis ferè annis complentur, magna quædam eueniunt in rebus humanis; eaque coniectura ducuntur Astrologi ad stabiliendas eiusmodi reuolutiones Saturnias, quod ex historijs, vt plurimum deprehensum sit, post hunc numerum annorum insigne aliquid contigisse, in qua obseruatione fundarèt dogmata sua, quod reuolutiones Saturni maximas in rebus inferioribus afferant mutationes; At in adstruendis hisce reuolutionibus, sicut in reliquis, aberrarūt Astro-

logi, nam Albumasar, qui primus, vel solus Saturnias reuolutiones sibi finxisse videtur in historicis coniecturis maximè deceptus est, atq. in eo præsertim quod dixerit post Alexandrum exactis annis trecentis apparuisse Belsaforem, qui Persus contriuit, & post alios totidem annos apparuisse Iesum Ducem nostrum, ac orbis Dominum; qua admissa annorum computatione sequeretur à Iesu ad Alexandrum elapsos fuisse annos sexcentos, quod tamen constat esse falsissimum, cum nulla historia enumeret annos quadringentos à Christo ad Alexandrum; & ipse Alphonsus in tabulis astronomicis non plures enumerat, quam

quam trecentos, & vndecim; & similiter, quæ tradit Albumasar de alijs legibus exortis post Iesum post decem Saturnias reuolutiones, etiam falsa deprehendantur, cum nullam sciamus post Christum legem exortam ante Mahometem; nisi pro legibus intelligant Arabes hæreticorum sectas; Quapropter Alliacensis ipse, qui in diuinationibus suis sæpè vsus est Saturnijs huiusmodi reuolutionibus, concludit tandem in Elucidario suo, eas nullum fundamentum habere ad captandam hominum fidem.

84 Potius igitur tempus magnarum rerum, quo scilicet contingunt mutationes magnæ in hoc orbe inferiori ab historia petendum erit, quam ab Astrologia per Saturnias reuolutiones; quidquid sit, an possit etiã Astronomus, si veram aliquam siderum positionem habuerit, quæ olim fuerit, rursusque aliam proximam notam habuerit, certa ratione determinare, quantum temporis necessariò me-

dium exactum sit inter illas; dato enim quod hanc certitudinem posset Astrologus habere, facilius tamen illa habebitur à vera, ac fideli historia, quam ab infideli Astrologia. Adde mutationes magnas in hoc orbe, earumque tempora non minus diuinari posse per Saturnias illas annorũ reuolutiones, quas assignant Astrologi, sed etiam per alias temporum exactiones; licet enim inueniantur magnæ in rebus nostris exortæ mutationes post trecentorum annorum curriculum, quo Saturnus suas ægere reuolutiones fertur, aliæ etiam magnæ mutationes, aliæque rerum vicissitudines in eodem orbe inueniuntur, si minor annorum numerus computetur; idque potius adscribendum est mutabili omnium rerum sub-lunarium naturæ, quæ ex intrinseco suo mutationes portendit, quam ex extraneo temporum spacio, quod plerumque nihil confert ad rerum mutationes.

ANIMADVERSI O XLV.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex successione Planetarum.

85 PVD Veteres Chaldaeos, Perfas, Indos, Aegyptios, & Arabes illud de Planetarum successione definitum erat, tot annos nos regere Planetam aliquem, quo tempore consumpto, succedenti alteri Planetæ, vel pro Sphærarum, vel pro Climatis ordine, quasi per manus gubernaculum traderetur; qui rursus per concessum sibi tempus administrata iurisdictione cedat sideri proximo ius, & potestatem; & sic successiue de omnibus alijs; ex qua planetarum successione ad regimen nostrum, ea omnia, quæ ad nos spectarent, diuinabant. Quod tamen, quam sit à ratione naturali alienum nemo non videt, nam quod hoc potius fides, quam aliud hoc tempore nobis dominetur, alia non potest rationabiliter causa assignari, quam, aut materiæ dispositio huic potius impressioni, quam alteri opportuna; aut sideris ipsius ad nos efficacior habitudo, vno potius tempore, quam altero; neutrum verò dici debet, cum non sit assignabilis ratio, cur potius hanc impressionem suscipiat materia, quam aliam; cur potius hoc tempore, quam alio sit in Planeta efficacior agendi vis; ad summum enim posset inueniri rationes ab extrin-

seco acceptæ, quæ nihil omnino probant. Adde ridiculum esse affirmare, Iouem nunc præfesse rebus inferioribus, quia annis præcedentibus præfuit Saturnus, quem ex Sphærarum ordine Iupiter sequitur, & Taurum hoc anno dominari, quoniam præcedenti anno dominabatur Aries, quasi Magistratum vices etiam in Sideribus inuenire nentur; cum tamen aliunde nobis cõstet ex Astrologis alium Lunæ, alium Marti, alium Ioui eisdem annos attribueri.

Præsertim verò in his est fides Astrologis abroganda, quod pro sua quisque opinione summa doctrinæ varietate contendat; nam Aegyptij, quos sequutus est Firmicus vitæ administratione cuiilibet siderum dedere æqua partitione annorum decem, & mensium nouem; hoc scilicet ordine, ut in diurna genitura primum decennium accipiat Sol, in nocturna Luna; post quod decennium succedat, qui per signorum cursum in secundo loco fuerit inuictus, & simili modo cæteri. Persæ eundem quidem annorum numerum collegere, facientes, & ipsi vnum Planetam temporum Dominum principalem, sed alios tamen in dominatu vicaria successione participes, quam distributionem vocarunt fridariam,

in co

In Diuin. ex Diēt. ac dom. Planetarum. 65

in eo tamen ab Ægyptijs semper differentes, quod in successu Planetarum non loca thematum genituræ, sed spherarum ordinem obseruarunt, Solem medium facientes; neque cuique Planetæ æquale tempus assignarunt, sed Soli quidem annos decem, Veneri octo, Mercurio tredecim, Lunæ nouem, Saturno vndecim, Ioui duodecim, Marti septem, Capiti Draconis tres, Caudæ duos, & sic de reliquis. Chaldæi inuenta plurimum diuersa in hac eadem re prodidere, quæ

ex numeris amorum non desumpserunt, sed ex cardinibus genituræ. Arabes successiōem posuere in dominis triplicitarum; Ptolemæus in Dominis ætarum; Alij tandem in alijs eiusmodi; ex quibus satis perspectum est, quæ fides sit Astrologorum doctrinis mancipanda, cum tam variæ sint, ac discrepantes; non enim ex tanta rerum incertitudine aliquid certi in diuinationibus accipi potest.

ANIMADVERSI O XLIV.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Ditionibus; ac dominijs Planetarum.

87

AD vniuersales prædicendas mutationes solent Astrologi triplici potissimum via incidere, aut ex magnis siderum superiorum, vel luminarium Eclipticis coniunctionibus; aut ex Cæli dispositione, cum primas Arietis minutias Sol ingreditur, quod quasi principium anni statuerunt; aut tandem ex principijs vrbium, regnorum, ac gentium peculiaribus; hoc est, ex hora, qua vrbs est ædificata, vel regnum institutum, vel genti, quæ viuit, lex data sit, qua gubernatur; quæ omnia, quam sint friuola, magna ex parte alibi ostensum est, non solum vbi tota depulsa est quoad quosdam

eventus, siderum efficientia, sed etiam cum totam prædicendi ex magnis coniunctionibus rationem infirmamus; & licet nunc daremus omnium rerum fata esse astris quoquo modo subiecta, & ab istis dependere, non propterea tamen aliquid certi definiti posse ex Planetarum dominijs, hic affirmamus; aiunt namque magnas quasdam, & admirabiles mutationes in illis regionibus expectandas esse, quæ sunt tali, vel tali signo subiectæ, in quo talis, vel coniunctio siderum, vel luminarium defectus contigerit; nec solum quæ in signo penitus eodem, sed vel eodem, vel in signo saltem eiusdem triplicitatis; & ex hoc colligunt nihil

I pos.

posse de fato alicuius regionis diuinarī, nisi prius constiterit, cuinam signo, aut cui Planetæ regio illa subijciatur; quemadmodum volunt, nec de hominis fato posse aliquid prænunciari, si tempus genituræ fuerit ignotum.

88 At cum de eiusmodi terrarum, ac regionum distributionibus sub signis, ac Planetis dominatoribus omnia incerta sint apud Astrologos, necesse est etiam quod incertissimæ sint de eiusmodi rebus eorum diuinationes; Alij namq. ex ipsis volunt, inter quos Ptolemæus in lib. Apotelesmatum igneam triplicitatem præfesse Septemtrioni, Terream Meridiei, Aeream Orienti, Aqueam Occidenti, quam sententiam sequutus est etiam Iulius Firmicus veterum opinionum æmulator: Alij verò Igneam triangularitatem non tam Septemtrioni præficiunt, quam terris, quæ sitæ sunt inter Septemtrionem, & Occidentem,

terream his, quæ inter Orientem, & Meridiem, Aeream his; quæ inter Ortum, & Septemtrionem, Aqueam his, quæ inter Occasum, & Meridiem. Alij denique aliter Planetarum præfecturas, & ditiones distribuunt, ac tanta opinionum varietate, vt meritò recentiores quidam Astrologi dicant nondum constare, quinam sint Planetæ omnium locorum, ac regionum dominatores. Ex quo luce clariùs constat nihil posse ab Astrologis certò pronunciari, præsertim vbi nam gentium, atque terrarum casus aliquis sit euenturus, cum de ipsa sub signis gentium terrarumque diuisione nihil habeant certum, vel exploratum; vnde etiam sequitur maximè detipi Astrologos in auspicandis ex Planetis dominatoribus Urbium, Regnorum, vel Principum fati, cum neque de his aliquid certi apud eos constare possit.

ANIMADVERſIO XLV.
ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Planetarum Retrogreſſionibus,
& Progreſſionibus.

89 **M**ERÆ fabulæ, vel arbitria commenta ea Aſtrogorum putanda ſunt, cum ad exercendam artis diuinatricis profeſſionem, fingunt aſtra progredi, & retrogredi, ex quo progreſſionis, vel retrogreſſionis motu voluit Planetarum fluxus vel imminui, vel roborari, ſpeciemque ipſam variare rerum efficiendarum pro illa motuum diuerſitate, opinantes aſtra nunc quidem directo curſu procedere. nunc retrogredi, nunc ſtatu tarditate ſubſiſtere; & tunc Planetas debilitate agere, cum retrogrediuntur, efficaciter verò cum procedunt, mediocriter cum ſubſiſtunt; imò tunc propitios fieri, cum recto progrediuntur curſu, infauſtos verò, cum retrocedunt; At nobis animaduertendum eſt, quod licet Planetæ dicantur ab Aſtrogis inæqualiter moueri, reuera tamen in cæleſtibus nihil putandum eſt inæquale, nihil inordinatum; quin potiùs omnem ordinem, omnem æqualitatē in illis inueniri; & licet appareant inæqualiter aſtra moueri, & interdum etiam ſtare, hoc ſit tantum ad noſtram æſtimationem, cum ipſa reuera neque ſtent, neque vnquam motum ſuum retardent, aut retrogant; ſed accidit, vt appareat ita fieri ab illis ob Ec-

centricorum, & Epicyclorum poſitionem, ſuper quibus mouentur, vt Ptolemæus in ſua compoſitione nos docuit.

Et licet diu uſurpatum ſit apud Aſtrogos in ſuis Apotelesmatis, hoc eſt reſponſis Planetas modo progredi, modo retrocedere, modo ſtare; atque ex his motuum differentijs plura colligantur in aſtrogia, non propterea dicendum eſt eiufmodi progreſſiones, ſtationes, aut reſſiones inueniri in aſtris, quemadmodum inueniuntur in alijs rebus, quæ diuerſis his motibus de loco ad locum feruntur, ſed quoniam accidit Planetis, vt in Epicyclis delati modo terræ proximiores ſiant, modo verò à terra remotiores; quod præſertim obſeruatum eſt ab Heliodoro, à quo illud non modo conſeſſum, ſed conſirmatum accepimus ſtationes Planetarum, aut motiones nihil efficere, quatenus tales, hoc eſt Planetarum efficientiam nihil immutare; pariter neque retroceſſiones, neque direceſſiones, quatenus ſunt huiufmodi; at ſolum ex his varia pronunciari, quod accidat in his motuum differentijs, aut terræ proxime Planetas, aut à terra magis elongari; quaſi ea ſit nos immutan-

di ratio, vt aliter nos immutent, cum sint proximi, aliter cum sint remoti; constat namque ferè apud omnes, vt quanto terræ proximior est Planeta, fortius nos immutet, afficiatque potentiùs, omnis autem planeta, cum retrocedit, terræ proximior fit, è contra cum recto progreditur motu, fit distantior; vnde neque in hoc

est vnus Astrologorum consensus; cum plerique velint Planetam in retrogressionem debiliorem esse, in directione verò motus fortiorem; & hac doctrina supposita ex his progressionibus, & retrocessionibus Planetarum solent diuinare, quæ nutante doctrina faciliè corruunt.

ANIMADVERSI O XL. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Planetarum Directionibus.

91

NTVNTR Astrologi in prædicendis euentibus quibusdam etiam Planetarum partiumq. Zodiaci directionibus; opinantur enim horoscopus cuiuscunque genituræ peruenire aliquando ex directione ad aliquem Planetam, & quo anno perueniet ex illo Planeta aliquid natis imminere; peruenire autem aiunt ea ratione, quoniam singulis annis singulæ nobis signorum partes attribuuntur pro anaphorarum proportione. Dicunt etiam primo anno vitæ ipsum deberi gradum, in quo est horoscopus, quare si in eo gradu Planeta bonus fuerit, eo anno sua bona largiri; contra, si malus, mala; sic secundo anno secundum à primo respondere; tertio tertium, & sic deinceps; quare si Saturnus, exempli gratia, primam & vigesimam partem ab horoscopo oc-

cupauerit, cum primo, & vigesimo ætatis anno pars illa respondeat, volunt fore, vt annus ille Saturni radijs infestetur; ea semper ducti ratione, vt cum velint præuidere, quoniam anno aliquod bonum, vel malum sit nato euenturum, dimetiantur gradus inter loca principalia genituræ, & considerent corpora, vel radios bonorum, vel malorum siderum interceptos, & pro numero graduum de annorum numero præscribant, postquam euentus illi debeant expectari. Hac lege reguntur Astrologi in suis directionibus, ex quibus & vitæ spacium, & casus omnes, & omnes fortunæ vices solent prænunciare, quorum dux præ cæteris in his habetur Ptolemæus.

At hæc graduum ad annos distributio in directionibus, cum sit solo Astrologorum placito ficta, & constituta, nulla censeri debet vera ratione conce-

92

concepta, atq. vsurpata, maximè cum interdum annos, interdum dies pro libito à gradibus istis dicant indicari. Adde commentum dirigendi apud Astrològos nihil aliud esse, quam res subijcere, non solum constellationibus, quæ sunt, sed quæ etiam esse possent; constellationes verò, quæ esse possent, verè in ortu hominum non sunt, & si postea aliquando essent futuræ, nihil tamen pertinent ad natos, quibus si fatum aliquod constitutum est, iam illud dedit præterita Cæli di-

spositio. Plura alia sunt, quæ vanam atq. inconsonam ostendunt dirigendi positionem, ac præsertim illud, quod si pro illa graduum, & annorum distributione influxus astrorum pertineret ad natos, sequeretur quod aliquando pertinerent Planetæ ad natos, quando ibi non essent, vbi dicuntur pertinere, & absurdum est dicere, quod ibi relinqueret suas qualitates bonas, vel malas pertinentes ad natos, quando astra ibi non essent, cum eas secum semper deferant.

ANIMADVERSI O XLVII. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex signis Planetarum.

93 **V**OD duodecim Planetarum signa sint tantum ab Astrologis ficta, & inuenta ad supputandi facilitatem, atque ad fallendos artis imperitos, ex eo coniectare licet, quod Chaldæi Astrologiæ peritissimi, vt testatur Mirandul. lib. 6. cap. 4. in suis diuinationibus nullis vtebantur eiusmodi signis, neq. vllas faciebant Planetarum domos; neq. enim apud eos Leo Solis domicilium, aut Lunæ Cancer, aut Libra Veneris & Taurus, aut Iouis Pisces, & Sagitarius, atque ita de reliquis; sed altitudines dumtaxat fiderum obseruabant, non ad signa relatas, sed ad imagines; nihilq. apud eosdem Saturnus in Capricorno, nihil

possidebat in Aquario, sed in Libra tantummodo & Scorpio ius obtinebat; ex quibus arguendum est, numerum hunc signorum, quo innituntur Astrologi in ferendis prædictionibus non esse ab ipsa natura constitutum, sed à libera ipsorum Astrologorum voluntate, nec proinde inesse ipsis naturales quasdam euentuum consignificationes, vt contendunt; Atque eadem ratione omnino fictitia censenda est illa signorum in triginta partes distributio; illa etiam partium in sexaginta minutias partitio, ex quibus nullæ erui possunt nature proprietates ad influendum, sed ad summum illarum partium, & minutiarum numerus adhibetur ad faciendas supputationes

nes solum opportunus, licet Astrologi alias partes lucidas faciant, alias tenebrosas, Alias Soli, alias Marti, alias alijs Planetis adscribant. Si itaq. ferè omnem Planetarum efficaciam accipiant Astrologi à signis illis imaginarijs, necesse est etiam, ut ex hac parte imaginariæ tantum sint illorum vires, nec possint propterea rerum, quæ verè euenturæ sint, ab ipsis diuinationes accipere.

94 Nec ideo, quod Solem dixerint in Leone positum violentius terrascalfacere, positum verò in Ariete longè remissius, ac potius illius signi contactum mundum instaurare, dicendum est Solem cum Leone, vel cum Ariete aliquam cognationem subire, qua peragrans illa signa fortior, vel remissior euadat; sicq. auctis ex illis signis, vel diminutis viribus, liceat postea ex iisdem signis alios effectus præsentire ac prædicere; nam quod Sol in Leone magis nos calefaciat, non ex natura signi, quod peragrat, sed ex situ positi que contingit, quod scilicet ex eo loci rectius terram ferit nostris regio-

nibus magis proximam; alioquin si recepta de signo qualitas hoc efficeret, faceret idem apud omnes gentes, cum eadem signa sint apud omnes; cum tamen oppositum dispiciamus; nam quo tempore Sol positus in Leone vrit terras sitas ad Aquilonem, friget apud eos, qui meridiem incolunt; apud quos tamen feruet, veniens ad Aquarium, sub quo nobis glaciem, & aquarum imbres effundit; cuius rei sola ratio est, quod quantò magis ad nos accedit, tantò magis ab illis elongatur, & quotiescumque iter suum ad eos inflectit, tunc semper à nobis digreditur. Adde denique cum idem Planetarum signum in cælo tot, ac tam varijs finibus diuidatur ab Astrologis, aliter scilicet à Chaldæis, aliter ab Ægyptijs, aliter ab Indis, aliter à Grecis, aliter ab Arabibus, quemadmodum nulla est inter eos de finibus signorum concordia, ita neque potest esse inter eosdem aliqua constans doctrina, qua ex ipsis Planetarum signis suas prædictiones ferant.

ANIMADVERSI O XLVIII.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Planetarum distantia.

95 **N**e ea fuere sententia Astrologi ferè omnes, tum Veteres, tum Recentiores, vt putarent Planetarum distantiam, ex qua eorumdem formatur aspectus, maximam partem habere in euentibus, quæ à Cælo pendent fecere; opinati sunt namque Saturnum, si à Ioue sexaginta partibus distaret, hoc est duobus integris signis, aliter inferiora afficere, atque mouere, quam si per nonaginta ab eodem sidere distaret, quod est trium signorum interuallum. Similiter alias esse vtriusque sideris proprietates, si alter ab altero centum, & viginti partibus absit, vnde trigona radiatio, id est, trinus aspectus emergit; Alias etiam esse, si simul ex diametro opponantur, vel in eodem situ, & loco conueniunt; & quod de Ioue, & Saturno dixerunt, idem de omnibus Planetis intelligendum putarunt, ita ut pro varia semper eorum inter se distantia virtus eorum, & efficientia permute- tur; atque adeo quidem permute- tur, vt cum certis quibusdam distant interuallis hoc est, vel trigono, vel hexa- gono, omnis eorum defluxus sit bo- nus, & salutaris; & rursus alia quadam distantia constituti, hoc est, vel qua- drangula, vel opposita vires suorum

radiatorum habeat maximè noxias, aut certè parum beneficas; addentes non solum mutari ex hac interuallorum di- uersitate bonitatem, & malitiam eor- um influxuum, sed efficiendi quoque speciem, & rationem.

96 Quæ tamen, licet communiter af- firmant Astrologi, tueri tamen Philo- sopheri non possunt, cum nulla suppetat ratio apud ipsos euincens ex sola di- stantiæ, & interualli diuersitate dua- rum causarum naturam, & proprietatem ità commutari, vt varios, & diuer- sos producat effectus; nihil enim in- trinsecum ponit in Planetis, quod sic vel sic distent, atque inuicem rece- dant, aut quod sic accedant, & con- iungantur, maximè, quia in cælo, vbi nulla fieri potest alteratio, nequeat vnus Planeta ab alio pati, vel immu- tari; Quod si inter se sidera illam non possunt mutationem subire, neque il- lam suscipere poterunt in ordine ad producendos suos effectus, quod for- tassis vellent Astrologi; quare, si quæ mutatio admittèda est in corporibus cælestibus, ea ad summum admitti po- test, quæ habetur per solam locorum varietatem; quo fit vt non possit stel- la ab alia stella aut lædi, aut obsideri, aut infici, aut debilior vel deterior fie- ri in virtute, cum ab omni mutatione remo-

remotissima sit omnis caelestium natura. Deinde, si fieri posset in astris, atque in Planetis aliqua mutatio ex distantia, multò magis fieri posset ex proximitate, cum vulgatissimum sit in philosophia, omne quod agit in aliud, quanto proximius est passo, tantò vehementius, atque efficacius agere; hoc tamen Astrologi non admittunt, quasi Astrologia ipsa principijs philosophicis non innitatur. Cum igitur Planetarum aspectus nihil aliud sint, quam radiationes quaedam, hoc est luminis, atque virtutis mutuae, vel non mutuae propagationes, si in proximo nõ supponuntur ab Astrologis efficaces ad ponendos effectus illæ radiationes, multominus erunt dicendæ efficaces positæ in remotiori parte. Neq. minor adest difficultas aduersum illos, qui putant diuersitatem radiationis

non in corporibus Planetarum esse considerandam, sed in eorum effectibus; vt scilicet nihil pati adinuicem sidera dicant, sed variam inter ea distantiae rationem illud efficere, vt radij ex ipsis profluentes aliter misceantur, ac proinde varij pro diuersitatibus mixturæ effectus inde proueniant; nam in primis negat Plotinus posse radios cælitus diffuentes ita commisceri, vt noua virtus, vel forma ex illa commixtione proueniat; sed dato etiã quod radij illi commiscerentur, atq. in nouam formam, & virtutem transirent, non adest ratio, cur id agant potius in tali distantia constituti, quam in tali, vel tali proximitate, & coniunctione; ac propterea corrumpunt ex his Astrologorum rationes, quibus putat se posse multa diuinare ex Planetarum aspectibus qui per distantiam fiunt.

ANIMADVERSI O XLIX. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex varijs Aspectuum
rationibus.

97 **X**ijs, quæ dicta sunt de Planetarum distantia, dicenda facile colligi possunt, de varijs eorundem Planetarum aspectibus, varijsque eorum rationibus; cum enim cuncta, quæ proferunt Astrologi de varijs aspectibus siderum, fundentur in varia siderum distantia; hæcque nihil prorsus conferat ad eos, quos prædicunt eue-

tus, vel effectus, sequitur nihili quoque pendenda esse, quæ imperitis obtrudunt de aspectuum varietate. Varias autem aspectuum rationes videtur Astrologi desumere ex varijs partium numeris, ita ut eo partium numero sidera separata iuncta dicantur, quæ in aliquem numerum ductus, vniuersas cæli partes numerat; sic volunt centum, & octoginta partium intervallo

uallo diametram fieri radiationem, quoniam iste numerus duplicatus integrum numerum trecentorum, & sexaginta partium efficit; volunt pariter Trigonum ex centum, & viginti partibus constare, quoniam hæ partes, si triplicentur, videtur omnes Cæli partes absolui; Quadratam radiationem volunt exigere partes nonaginta, quæ si duplicentur, fit summa partium trecentarum, & sexaginta; Hexagonum denique volunt computari ex partibus sexaginta, quæ sunt sexta pars omnium partium. In his, & similibus ponunt Astrologi omnem aspectuum varietatem, quæ tamen in re, cum nullum habeant fundamentum, neque possunt in res nostras veram euentuum varietatem portendere.

98 Hinc ex diuersis Lunæ vel aliorum Planetarum ad Solem positionibus, quæ eiusmodi numeros, & distantias inuoluunt, nihil certi est colligendum, cum volunt eas res humanas attingere; nam præterquam quod neque in his consentiunt Astrologi, eos etiam maximi tenuere errores in siderum positionibus constituendis, in ipsorum obsessionibus declarandis, & etiã in beneficijs, vel maleficijs astrorum cõnumerandis; quos tamen meum non est hic refellere, sed tantum, vt

aliquid circa hoc genus diuinationis animaduertamus; præsignare; maxime quia de siderum aspectibus alibi etiam aliquid dictum est; ac præsertim demonstratum Planetas non pro diuersa à Sole, aut ab inuicem distantia conditionem, ac statum variare, vt imaginariè ab Astrologis cõtenditur, qui in eam deducti sunt opinionem, nec plures, nec pauciores, nec alias inter se Planetarum configurationes inueniri, quam quot, qualesque Luna ad Solem in signi magis diuersitate deprehenditur; faciunt autem Lunæ ad Solem schematicissimos, cum nimirum, aut Soli coniuncta, aut cornicularis, aut diuidua, aut prætumida, aut plena conspicitur; quibus totidem in Planetis aiunt respondere excogitatas ab illis configurationes; sicque cum sunt simul, aut hexagona, aut quadràngula, aut triangula, aut opposita radiatione volunt se conspiceri; respondet enim coniunctio coniunctioni, tum hexagona radiatio figuræ corniculari, quæ tunc primùm in Luna conspicitur, cum ipsa à Sole sexaginta partibus distat; & præter hæc alia multa commenta sunt Astrologi plus licentia Poetica. quam ratione verè Philosophica.

ANIMADVERSI O L ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Planetarum exaltationibus.

99

VI de siderum exaltationibus, gradibus, seu altitudinibus pertractarunt, eo alia altiora postere, alia verò inferiora, quod vnumquodque à suo centro absidas altissimas habeat in illis signis, nimirum, Saturnus in Libræ parte vigesima, Iupiter Cancrì decimaquinta, Mars Capricorni vigesima octaua, Sol Arietis decimano-
na, Venus Piscium vigesima sexta, Mercurius Virginis decimaquinta, Luna Tauri quarta; putarunt enim ferè omnes siderali scientiæ vacantes posita sidera in partibus memoratis altissimè à centro suarum absidum summoueri, & inde gradus illos, siue partes, altitudines, & exaltationes Planetarum dixere; quo postea Genethliacis data est occasio, vt eiusmodi Planetarum exaltationes, & altitudines in suis diuinationibus obseruarent, non quod essent tantum loci altitudines, & dignitates, sed quasi essent alicujus dignioris naturæ, & potestatis characteres; neque enim alio modo docuerunt Astrologi exaltari Planetas præsertim ex vetere Astronomia, nisi eo, quo putarètur Planetæ ipsi à suis cætris altissimè distare. At cum etiam quoad partes eiusmodi exaltationum in signis sit maxima opinionum varietas inter Astrologos, nul-

lam certam nobis possunt afferre doctrinam circa eorù diuinationes ex siderum gradibus acceptas; Alij namque aliã à supranumeratis assignant supremã partem Veneri, Alij Saturno, Alij Lunæ, Alij alijs etiã Planetis; quo fit, vt nulla certitudo de his exaltationibus habeatur apud Astrologos.

Atq. si ex his non intelligat quis, quam vana sit obseruatio Astrologorum de siderum exaltationibus, ex eo saltem intelligere debet, quod in naturam, & potestatem Astrorum illud translatum est, quod proprium dicitur loci, & situs Planetarum; atq. cum sæpe iam dictum fuerit locum, & situm nihil omnino conferre intrinsecum ad Planetarum vires, sequitur eos omnes fuisse deceptos, qui in ferendis diuinationibus vires astrorum ex locorum altitudine dimensi sunt; nisi id egerit spectata tantum extrinseca loci conditione, ex qua ratione maioris, vel minoris distantia possunt etiam maiores, vel minores vires in astris considerari; Quod notauit etiam Mirandulan. lib. 6. cap. 14. contra Ptolemaum, qui docuit Solem in Ariete exaltari, quoniam ad eum cum peruenit, incipit eius vis magis apparere; id namque efficere non potest signi qualitas, & natura, vt etiam de domibus Planetarum dictum est,

100

In Diuinatione ex Imaginibus Planetarum. 75

est, quæ ad astra merè extrinsecè se habent, sed ad summum situs conditio, non enim Sol fortior esse incipit, quia peragrat Arietem simpliciter, sed quoniam propinquare nobis incipit; idque animaduertendum est in reliquis Planetis, & eorum exaltationibus.

ANIMADVERSI O L I. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Imaginibus Planetarum.

101 **PL**URIMÆ signa Planetarum, de quibus iam dictum est satis inueniuntur Astrologi in cælo etiam imagines quasdam, in quibus totius astrologicæ diuinationis cardinè versari voluerunt; quæ imagines, licet fortassis, & numero, & nomine cum signis conueniant, diuersæ tamen omnino ab illis censendæ sunt, nam signa immota semper, & fixa constituuntur æquinoctiis intercepta, atq. Solstitiis; imagines verò mobiles etiam, & vagantes ab Astrologis supponuntur. At quidquid sit de signorum, & imaginum distinctione à nobis de vtriusque eodem modo differendum est quoad diuinationes; quemadmodum enim in præhabitis statutum est, nullas esse in signis phycas vires, & potestates, ex quibus phycum aliquid causari, aut prænosci possit, ita de imaginibus statuendum est, quæ pro libito Astrologorum inuentæ sunt; Idq. ex eo manifestius constat, quod licet Chaldæi solas imagines astrorum in suis prædictionibus considerarent, reliquis si-

gnis; Alij tamen sola signa inspectabant absq. imaginibus. Adde quod imaginum inspectores in Cælo alias visibiles fecere, alias verò inuisibiles, ex quibus etiam valdè diuersa omniarentur, cum tamen certò liqueat inuisibiles imagines ipsis quoque inuisas fuere, ac solo ipsorum ingenio fictis, quod etiam de visibilibus affirmare licet; nam quamvis stellæ ex quibus imagines illæ efformantur verè reales sint, & corpora quæ iam hucusquam facta, varia tamen illarum stellarum dispositio, seu constitutio, ex qua formantur imagines, fuit ab initio Astrologis ipsis arbitraria; hæcque ratione arbitrariæ quoque sunt diuinationes ex illis latæ; quare videntur omnino corruere vaticina ex astrorum imaginibus decerpta.

Ratio verò, cur nihil ad sublu- 102
nares euentus pertineat varia astrorum constitutio, quam ponunt Astrologi in cælo, ea est, quia virtus vniuscuiusque stellæ ex se sola non est satis ad eos progignendos

effectus, quos supponunt ex imagine, seu ex constitutione multarum stellarum in vnum coeantium profecturos, igitur neque erunt satis virtutes plurimum stellarum, licet vt transeant in illas imagines; nam illa commixtio stellarum non constituit vnum corpus stelliferum, aquirens ex mixtione aliquam nouam virtutem, vt contingit in constitutione planetarum elementarium, manent enim stellæ illæ immensa quadam spacij cælestis vastitate distantes, ac propterea in tanta distantia nihil possunt sibi inuicem conferre virtutis, quod magis possit, quam virtus vniuscuiusque ab altera seiuncta; præsertim cum vnum sidus non agat in aliud, sed ad summum in subluna-

ria. Adde, quod sicuti plura fuere Astrologorum deliramenta in notis imaginibus constituendis, ita alia plura potuissent esse figmenta in alijs cõfingendis, quæ adhuc Astrologis ipsis ignoræ, atque incompetæ sunt; neque est maior ratio, cur diuinentur futura ex imaginibus iam cõfictis, & non ex cõfingendis, cum vtrobique libitum Astrologorum partem habere possit; præsertim quia in constructione harum imaginum semper dissenserunt, sicut fortasse etiam in vsu, Chaldæi, Arabes, Indi, & Egyptij, apud quos nunquam fuit vnanimis super hac re consensus; atque ex hoc maximè laborat astrologica diuinatione ex imaginibus Planetarum.

ANIMADVERSIO LII. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Iconiformis signorum Zodiaci.

103

ICET Astrologi omnes signa quædam constituent in Zodiaco, non omnes tamen eodem modo signorum imagines, & Iconismos definiunt, ex quibus suas eruunt prædictiones. Supponunt autem omnes signa duodecim in ipso Zodiaco vulgarissima, scilicet Arietem, Taurum, Geminos, Cancrum, Leonem, Virginem, Libram, Scorpionem, Sagittariũ, Capricornum, Aquarium, Pisces; hæcque signa hoc ordine disponunt ob temporum vi-

cissitudines, & successiones eam dispositionem exposcentes, quare etiam Manilius in Astronomicis ea signa sic ennumerat lib. 1.

Vt sit idem mundi primum, quod consistet arcem

*Aurato Princeps Aries in vellere fulgēs
Respicit admirans aduersum surgere
Taurum*

*Submisso vultu Geminos, et fronte
vocantem*

*Quos sequitur Cancer; Cancrum Leo;
Virgo Leonem*

Aequato

In Diuin. ex Iconismis sign. Zodiaci. 77

*Æquato tum Libra die, cum tempore
noctis*

*Attrahit ardenti fulgentem Scorpion
astro*

*In cuius caudam contentum dirigit ar-
cum*

*Misilus equo, volucrem missurus iam
que sagittam.*

*Tum venit angusto Capricornus sive
re flexus*

*Post hunc inflexam defundit Aqua-
rius urnam*

*Piscibus affuctas auidè subeuntibus
vndas*

*Quos Aries tangit claudentes ultima
signa.*

auspiciantur autem Astrologi ordinem signorum ab Ariete, quia, ut animaduertit Scaliger ex Alcabitio ex eo præcipuæ causæ ortus, & interitus rerum defluunt, atq. ab eodem ducitur omnium fatorum ordo; & licet horum duodecim signorum characteres, quibus utitur vulgus Astronomorum sint deprauati, tamen antiquissimæ sunt originis, ut idem Scaliger testatur; Atque eiusmodi signorum characteribus varios etiam iconismos Astrologi veteres affixere, ex quibus multas, & varias diuinationes proferebant; ut

præsertim videre est in Mathematica Hieroglyphica Ægyptiorum, de qua eruditissimè disserit Athanasius Kircherius.

Præcipuè verò deridendæ occurrunt in hac re Ægyptiorum diuinationes, quas ex quadraginta, & octo signorum caelestium Iconismis ducere solebant, adhibentes etiam Physicas quasdam eorum interpretationes cum tamen omni Physico fundamento destituerentur; ex illis enim Iconismis, in quibus vniuscuiusque Genium collocabant, de cuiuscunque nati fortuna, vel Fato infallibilem se coniecturam habere posse credebant; & si Genius illos aduersos inspectaissent, eos statim sacrificijs, ac quibusdam alijs cæremonijs placare contendebant; Si verò Genios propitios animaduertissent, eos beneuolos alijs precibus, ac cultibus retinebant; eos autem Genios pro libito effingebant, & signis illis arbitrariè destinabant, seruata tamen aliqua analogia cum rebus, quibus vellent Genios illos, & Iconismos præsidere; quæ omnia, quam vana sint, se ipsis se produnt, & vanum esse in his longius immorari.

ANIMADVERSI O LIII.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex signorum, & domorum distinctione in cælo.

105

O etiam peccant sideri
 Idololatræ, vt quasdam
 cōstituant in Cælo do-
 mos velut templa, vn-
 de omnium futurorum
 fundantur oracula, quas tamen do-
 mos, & signa siderica ita partiuntur, vt
 quod vni adscribitur ex ijs, quæ eue-
 niunt in sublunaribus, alteri nequa-
 quam possit adiudicari; sic partiti-
 onem realem effectuum efficientes,
 vbi nulla potest esse realis signorum,
 ac domorum distinctio; non enim ap-
 parent in Cælo hæc distinctiones si-
 gnorum reales in Zodiaco, neque do-
 morum, cum sint ibi domus illæ per
 intellectum concipientium ex ædifi-
 cata, quemadmodum etiam cetera si-
 gna, animantia, & id genus alia; ex
 quibus non videtur quomodo possint
 reales effectus dimanare, cum ipsa
 tantum imaginaria sunt; atque à Ma-
 thematicis inuenta per puncta, super-
 ficies, circulos ad libitum ipsorum di-
 spositos; & licet neorhericus quidam
 Astrologus contendat signorum, &
 domorum distinctionem in Cælo esse
 realem astrorum effectum, qui habetur
 per varios ipsorum astrorum mo-
 tus, & influxus, qui verè reales sunt,
 nõ tamen proinde assignat rationem,
 quæ sit efficax ad demonstrandã eius-

modi realitatem, cum omnia illa, ex
 quibus arguit illos effectus reales, sint
 tantum Mathematicè apprehensa, vt
 constat accuratè consideranti. At da-
 to etiam quod essent reales distin-
 ctiones illæ domorum, non tamen ar-
 guitur posse ex illis Astrologos futura
 præuidere, quæ intra illas domos, &
 signa nequeunt contineri.

Addendum est, quod tam varia est 106
 in Cælo domorum distributio, vt ni-
 hil omnino certi possit causare; qui-
 dam enim diuidit signiferum in duo-
 decim partes æquales circulis per po-
 los eiusdem ductis, quorum primus
 per punctum exorientis partis Ecli-
 pticæ transit; Alij similiter diuidunt
 parallelum Æquatori, qui parallelus
 transit per gradum Eclipticæ Orien-
 tem ductis circulis per polos man-
 di; Alij diuidunt per partes æquales
 portionem signiferi interceptam ab
 vno ad alium cardinem; Alij consti-
 tuunt domorum cuspides per bo-
 nas temporales horas in signifero;
 itaut quæ pars Ecclipticæ distet ab
 ortu duabus temporalibus horis, dica-
 tur esse in duodecima domo; quæ
 quatuor in vndecima, &c. Deinde
 per hæc puncta ducunt circulos posi-
 tionum transeuntes per commissuras
 Finitoris, & meridiani; cuius autem
 rei

rei gratia ducunt hos positionum circulos adhuc ignotum est. Alij diuidunt Æquatorem circulis per eandem Finitoris, & Meridiani commissuras; Alij diuidunt Circulum Verticalem qui per puncta ortus, & occasus Æquatoris transit, ductis circulis per commissuras Finitoris, & Meridiani. Tandem diuidunt alij Angulorum Interapedines per binas temporales horas, prout videtur tradere Ptolemæus; quæ sententiæ, cum sint tam variæ, ac discrepantes, summam ipsius artis diuinatricis incertitudinē pariunt; Quid quid sit, an domorum distributio, vt naturalis sit, fieri debeat in partes ad inuicem proportionales, nec ne; quod sufficiat, vel non sufficiat Domos esse æquales inter se in vno tantum circulo, puta in Æquatore, in signifero, aut

Verticali. Quod Domorum distributio debeat semper, vel non debeat eodem modo permanere in vnoquoque horizonte; Quod ipsa Domorum diuisio fieri debeat diuisione influxus Astrorum, non spacij Cæli, vel aeris. Quod puncta in Finitore, & meridiano, à quibus lineæ ducendæ sunt, & in Cælestes mansiones diuidendæ, sint puncta, in quibus sidera oriuntur, & mediant Cælum, vel alia. Quod Domorum particio, vt naturalis sit; fieri debeat per binas temporales horas locorum, & siderum, vel aliorum; quæ omnia hic si essent dirimenda, negotium nimis graue, ac molestum forent, nec spectans ad institutum. Possunt tamen videri apud Ptolemæi commentatores.

ANIMADVERSIOLIV. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Astrorum sexu.

107

RÆ cæteris signis in Cælo positis ab Astrologis illud maximè videtur inane, quod per sexus discretionē masculini scilicet, & feminini constituitur, finguntur enim ab ipsis signa quædam cælestia hac sexus diuersitate constantia, ex quibus varios solent euentus prænunciare, vel virili robori consociatos, vel femineæ imbecillitatis consortes; cuius fictitiæ doctrinæ inanitas ex eo arguenda est, quod om-

nis sexus diuersitas videtur tantum à natura in animalibus constituta ad prolis generationem, atque ad eodè modo stultum esse, quædam in Cælo construere signa ad prædicendum, quæ sexu virili, vel femineo dissentiant; non enim natura aliquid superuacaneum in suis operibus molitur; neque est excogitabilis finis, cur sit in Cælo ponendum sexus discrimen, nisi ponendum esset in ordine ad sublimarium animantium generationes, quæ tamen sine sexus discretionem etiã

ab

ab astris fieri possent per alias qualitates astris inditas sine sexu, quemadmodum per easdem videmus in alia agere, & etiã in animalia ipsa. Cum igitur nulla appareat huius diuersitatis in sexu ratio vel necessitas frustra hæc erit in astris ponenda, & frustra etiã ex ipsa erunt eliciendæ ab Astrologis futurorum prædictiones, præsertim quoad ea, quæ spectant in hoc orbe ad masculos, & fæminas, ad coniugia, & matrimonia, ad prolem suscipiendam, & educandam, & ad id genus alia, quæ ex masculina, vel fæminina aliqua proprietate in astris solent ab Astrologis diuinari.

108 Si tamen aliqua esse in Astris, vel in signis sidereis admittenda sexus disparitas ea solummodo posset admitti, quæ desumitur ex qualitatibus, quæ possunt esse magis propriæ vnus sexus, quã alterius; cum enim in astris, atque in quibusdam signis possit esse virtus quædam continens tantum qualitates actiuas, in alijs verò virtus continens qualitates tantum passiuas, ex hac virtutis dissimilitudine possunt si-

gna ipsa appellari, alia masculinã; alia fæmina, cum actiua virtus videatur spectare ad sexum virilem, passiuua verò ad fæmineum; & quo magis erit intensior agendi virtus in astris, vel signis, eò magis dicentur astra illa vel signa masculina, sicut è contra dicendum de virtute passiuua. Verum tamen est quod licet ex hac qualitatum discrepantia possint astra saltem metaphoricè dici masculina, & fæminina, propriè tamen loquendo non est sexus disparitas in ipsis admittenda, & ex eo quod metaphoricè admittatur, non propterea id satis est, vt in masculis, & fæminis effectus astrorum sexu differentium coniectemus, cum sint eiusmodi qualitates etiã in alijs, & respectu aliorum sublunarium exerceantur, quæ tamen sexus non patiuntur discrimen; Quo fit, vt si benè diuinationes Astrologicas perpendamus, faciliè dispiciamus omnia in astris pro libito Astrologorum inuenta esse, atque vsurpata, idque ad facilius diuinationes in quacunque materia proferendas.

ANIMADVERSI O LV. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex siderum familiaritatibus.

109 **F**ACILE instituit Astrologi suas diuinationes etiã ex siderum Familiaritatibus, at fortasse nihil difficilius est in tota Astrologia compræ-

dere, quam eiusmodi familiaritates astrorum, earamque effectus, cum nõ eodem modo ab omnibus intelligantur, aut explicentur, & inde fit, quod etiã ex hac sententiarum varietate infur-

insurgat prædictionum incertitudo; Supponitur autem ab Astrologis nihil aliud esse familiaritates astrorum, quàm ipsorum applicationes vel immediatas, vel mediante virtute ad subiecta, in quæ astra ipsa dicuntur influere; quemadmodum enim docent Philosophi familiaritatem causæ efficientis ad passum nihil aliud esse, quam mansionem subiecti intra spheram virtutis actiue causæ efficientis; sic dicunt astra rebus sublunariis familiaria, cû applicatam habebunt suam virtutem ad elementarem plagam, in quam agunt præsertim per lumen, quamque perpetuis circulationibus illuminant; certum namque est, quod sicut nulla causa efficiens potest agere in subiectum omnino distans, cum quo nullam possit familiaritatem cõtrahere, neque per immediationem suppositi, neque per immediationem virtutis; ita similiter nec sidera possunt agere, in res inferiores, neque miscere ad inuicem suos influxus, nisi tam ad inuicem, quam erga sublunaria familiaritate aliqua iungantur; hincq. fit, quod astra posita in proportionali distantia numquam possunt desistere ab alterando sublunaria, quam alterationem potissimum efficiunt lumine circumducta; ad quam tamen sublunariam alterationem quæ perennis est, cum etiam inefficiens sit siderum circulatio, non sequitur semper productio notabilis effectus, nisi in ipsa alteratione interueniat proportionalis intensio qualitatum, quæ necessaria est ad naturam rei producendæ.

II. Cum itaq. ex his habeatur, duplicem esse siderum familiaritatem, vnâ

purè alteratiuam qualitatum, à qua nunquam abstinere, nisi fortè Luna in totali sua Ecclipsi, cum circumferantur perpetuò, & admirabili ordine intendant, ac remittant qualitates materiales; Alteram efficacem, qua sidera attingunt productionem notabilis alicuius effectus, quam familiaritatem obtinent tantum in proportionatis locis, & distantijs, vbi nimirum proportionales quosdam qualitatum gradus attingunt, qui qualitatum gradus apti sint elicere notabilem effectum; Ex iisdem etiam emergit non posse ex familiaritatibus siderum notabiles euectus prænosci, aut prænunciari, nisi in proportionata quadam distantia ad subiecta agnoscantur; quæ cognitio cû difficillima sit, difficillimas quoque facit, atq. incertissimas rerû prædictiones; Atque in hac re falluntur Astrologi illi, qui putant Astrorum familiaritates esse admodum nostris obutibus familiares, cum non adeò facilis negotij sit, quanta qualitatis intensio necessaria sit ad eos producidos effectus, qui prædicuntur; & in qua distantia possint astra sufficientem illam intensiorem obtinere. Ad nõdum certum esse apud Astrologos ex quibus coalescât familiaritates efficaces astrorum, quomodo coire possint lumina in proportionalem distantiam; quomodo partes, & spacia cæli diuidantur; quo interuallo distent sublunaria ab astris illis familiaribus, & plura id genus alia, quibus latentibus, necesse est etiam reliqua latere, quæ spectant ad certitudinem prædictionum.

ANIMADVERSI O LVI. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex proprietatibus siderum.

101

STRORV M vires specialiter inditas ipsis à natura vocat Astrologi proprietates, ex quarum notitia effectus illi prænosci possunt, qui ab ipsis per diuinationem prædicuntur; cum vero proprietates eiusmodi sint soli Deo notæ, præsertim si occultæ in ipsis admittantur, ad quas sæpè confugiunt Astrologi ipsi, non video quomodo ex ipsis euentus rerum notitiatu possint deduci. Quod si ex proprietatibus, & passionibus astrorū notissimis multa præuideri admittamus, hæc etiam suas præ se ferunt difficultates, cū toties dictū sit, eiusmodi astrorū qualitates licet notissimas posse variè in agendo impediri, aut retundi; itaut neq. illi consequantur effectus, qui alioquin consequi deberent. Adde ipsas notissimas astrorū qualitates, proprietates, motiones, ac circulationes nō vniformiter ab Astrologis explicari, quod satis est ad progignendum in prædictionibus incertitudinē; licet enim admittat omnes v. g. Intensionē, & extensionē esse potissimas luminis astrorū proprietates, nō tamen admittunt omnes ab intensione lucis astrorū procedere qualitatē, quatenus actiua; sicut neq. admittunt omnes ab extensione lucis astrorum procedere

qualitatem quatenus passiuā; nam affirmat pleriq. qualitatē ex sua natura ablata qualibet extēsiōne, vel intēsiōne, esse actiuam, vel passiuā. Quod verò dicitur de his, dici potest etiā de ceteris, quæ in quæstionū vocari possūt, & data quæstione statim obscuritas, & incertitudo insurgit doctrinæ, cui idcirco firma fide adherere non licet.

Nec minorem in eiusmodi diuinationibus astrologicis incertitudinē parit maiorum varietas, quibus volunt Astrologi astra per suas qualitates influere in hæc inferiora; nam quales erūt modi agendi, & influēdi in astris, tales etiam erūt modi essēdi in ipsis qualitatibus, & proprietatibus astrorum, & ignotis illis, necesse est nesciri etiam essēdi modos, sine quorū notitia de multis iudicium ferri nequit; quod sanū sit. Quin fatētur Astrologi ipsi influxus astrorum maximè pēdere à motu, & lationibus eorumdē; quinā verò sint effectus singularum lationū siderū, difficile admodū est cognoscere; quāuis notum sit Solē duabus lationibus influere in res inferiores, latione scilicet peragrationis Zodiaci, & latione horaria circa mūdū, & reliqua sidera tribus lationibus, nimirū peragrationis Zodiaci, coniunctionis cū Sole, & horaria circa mundum; lationes

102

cnim

enim ad summum dicuntur influendi conditiones, & non rationes, aut virtutes, quæ etiam licet cognosceretur, non propterea notum esset, quando incipiunt astra influere per illas virtutes, & proprietates; suppono namque esse alias qualitates, proprietates, & virtutes in astris præter eas, quibus dicuntur incipere suos influxus primarum qualitatum, nimirum à punctis Cardinalibus mundi, & Zodiaci; vt à Tropico hyemis humiditatem, ab Æquino-

atio verno calorem, à Tropico æstiuo siccitatē, ab Æquinoctio Autumni frigiditatem; & similiter ab Imo humiditatem, ab Ortu calorem, à Culmine siccitatem, & ab Occasu frigiditatem. Mitto hic recensere etiã incertas coniugationes modi influendi in ipsis sideribus, ex quibus etiam confusio supradictorum magis elucet; nam hæc factis erunt ad astruendam incertitudinem in diuinatione astrologica pro eo, quod spectat ad siderum proprietates.

ANIMADVERSI O LVII. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex Astrorum mutationibus.

113

MT tueantur Astrologi omnem rerum inferiorum mutationem, & diuersitatem à sideribus proficisci; quandoquidem si illa eadem semper, atque immutabili virtute essent necessarium aut idem, aut similes ab illis semper effectus prouenirent; affirmant in cælo virtutem, & potestatem siderum, & stellarum aliam, atque aliam esse singulis horis, & momentis, dum scilicet sunt, aut in alijs cæli locis, quos Neotherici vocant Domos; aut in alijs signis, quæ duodecim fingunt inueniri; aut denique dum Planetæ ipsi spacij interuallo distantes inter se, varijs inuicem radiationibus copulantur; quos vulgo vocant ipsorum Planetarum aspectus; & hinc

aiunt, quanta est in effectibus rerum inferiorum varietas, tantam in cælo reperiri causarum diuersitatem; neque rationem asserere possent, cum alijs quædam, alia alijs sidera largirentur, nisi aliquid fingerent, vnde stellarum virtus, & efficientia alia, & alia sit singulis temporum momentis: Sed hac Astrologorum doctrina nihil absurdius putandum est, nihilque magis ab omni ratione remotum, cum tantam adstruant in natura corporum superiorum instantiam, & mutabilitatem, quantum vtiq; nec in rebus ipsis inferioribus est videre; esset enim corporum cælestium mutabilitas, & inconstantia longè maior, quam illa Chamæleontis, qui ad omnem motum rerum

exteriorum mutationem subit; cū tamen ex opposito habeamus perfectissima illa corpora semper eadem esse, atque ipsdem semper dotibus ad constanter agendum illustrata.

- 114 Cum igitur sideralium defluxuum proprietates, vel ab ipsa natura, & substantia siderum proficiscantur, vel ex aliqua vi ipsis extrinsecus immissa, nimirum, vel ex duodecim Cæli locis, vel ex signis, vel ex mutuis radiationibus, atque à nullo ex his possint illud incōstantiæ genus haurire, quod supponunt Astrologi, sequitur neque benè ex eorum mutationibus, quæ afferuntur posse futurorum diuinationes institui. Si enim dicerent Astrologi mutari proprietates astrorū, qua-

tenus ab eorū substantia proueniunt, aliquid omnino ineptum pronunciant, cum ipsa siderum substantia, ut quæcunque alia cælestis omnino incommutabilis sit; Si verò dicerent fieri illas astrorum mutationes per extrinsecam quamdam vim aduentantem, vel ex signis vel ex alijs eiusmodi rebus, iam cælestia corpora facerent omnium corporum ignobilissima, quod nec ipsi fateri auderent; tanto namque substantiam corporea perfectior est, quanto magis de intimo operatur, & quanto minus ab extrinsecō mutationem patitur, omnia nāque facere ad externum aliarum rerum motum aliquid imperfectissimū est, & quidem à Cælo excludendum.

ANIMADVERSI O LVIII. ASTROLOGICA

In Diuinationem ex locis Astrorum.

- 115 STRORVM, ac Planetarum loca, ex quibus omnem malitiam, vel bonitatem quoad influxus volūt Astrologi esse desumendam, sunt duodecim illæ celebratissimæ in cælo domus, in quibus morari, aut per quas discurrere solent Planetæ; nihil enim Planetas ipsos bonos, vel malos efficere posse tradunt, quam eorundem domos, & mansiones, cū doceant Planetam bonum in malo loco positū nocere, in bono vero malum proficere; sic volunt Iouem in oriente collocarū magna semper bona portendere, in

duodecima verò domo, quæ attigua est oriētī, magna semper mala decernere; Illudq. Ioui eidem maximè proprium esse, ut opes largiatur, atq. diuitias, sed tamen mutatione loci frequenter bonorū dissipationē afferre; denique Iupiter ipse ex sua natura nobiles faciat, & sapientes, si octauū tenuerit locū, faciet ignobiles; & licet Iouis sidus vocetur antonomasticè beneficū, & fortunatius alijs Planetis nominetur, si tamen fuerit in sexto collocatus loco, omnia mala ominabitur ex sententia quorundam, qui tradunt sextū locum in cælo habere quamdam malitiam

In Diuinat. ex apparit. Cometarum. 85

litia prerogatiuam, vt quęcumq. stella in ipſo ſit, ad efficiētia mala ex ipſius loci vicio vires maximas mutuatur; Quod verò dicitur de Ioue, dicendum volunt etiam de reliquis Planetis, quos tantum pro varietate domorum, vel locorum, in quibus inueniuntur, faciunt bonos, vel malos, quaſi nulla ipſis inſit malitia, vel bonitas ex eorum natura, niſi ſit à loco extrinſeco mutuata.

- 116 At ſi cuiusmodi Astrologorum doctrina eſet admittēda, nulla nobis ex Philoſophia ſuppeteret ratio ad demonſtrandum, loca extrinſeca nullam habere in rerum effectibus partem, niſi illam, quam dat agendi conditio, ex eo quod agens, maximè corporeū, dum agit, ſupponatur eſſe in loco; Fruſtra enim qualitates, & proprietates rerum, quę ponuntur in loco, inueſtigaremus, ſi earum effectus pendere etiam poſſent à qualitatibus locorum; & Ariſtoteles ipſe non deſiſſet locum puram ſuperficiem cor-

poris continētis immobilis, ſi aliquid aliud exerceat munus in locatum. Adde adhuc ab Astrologis tradendū eſſe, vnde illa loca planetarū, vel domus illas qualitates accipiāt, quas dicunt vires ſuas in planetas exerere? Si dicant eas habere ex ſe ipſis, non eſt, cur id negent etiam aſtris; Si aliundè, ſtatim quęrendum venit, vnde illa alia corpora illas qualitates accipiant, & ſic in infinitum erit procedendum. Id verò quod maius habetur in confutatione malitię, & bonitatis à locis aſtorum deſumpta, illud eſt, quod loca illa ſupponuntur Astrologorū figmenta, ac propterea fictitias tantū habere influendi vires; vbi contra ipſa aſtra corpora quędam realia ſupponuntur, de quorum ratione eſt, veras, & legitimas qualitates habere, iſq. medijs cęleſtes influxus demittere in hæc corpora inferiora; videtur igitur diuerſitas in locis planetarum virtutes cogitare omnino fictitium eſſe, imo ab ipſa ratione valdè alienum.

ANIMADVERſIO LIX.

ASTROLOGICA

In Diuinationem ex apparitionibus Cometarum.

- 117 MNIV M ferè Astrologorum conſenſu in triſtiſſimam de Cometis opinionem itum eſt; ita vt, quę ex eorum apparitionibus miranda portenderēt peruerſa quadam triſtitia hallucinatione timenda putarentur; ſi-

que error non ſolū apud Astrologos, & Philoſophos inualuit, ſed etiam apud Poetas, & omnium penè gentiū vulgus, quod Cometarum apparitiones tamquam malorū prodigia omnino recepti; ante omnia monente, ac minante Manilio 1. Aſtron.

Seui

Sicut bella canunt ignes, subitofque tumultos

Et clandestinis surgentia fraudibus arma

quasi id potissimum indicarent Cometarum apparitiones, ut ipsis affulgentibus lethales cædium, & sanguinis tenebræ denunciarentur; id fortasse colligentes, aut ex sanguinis colore, quod crinita horrent sidera, aut ex ferali crine, quo rubent, cū tamen potius ab ambitione, ab auaritia, atque ab indita quadam hominibus naturæ feritate bella ipsa proficiscantur; bella nanique, atque bellorum ærumnas siue canant, siue non canant Cometarum apparitiones, bella tamen semper, & vbiq;ue locorum ingruere compertum est, sine quibus genus humanum numquam fuit, numquam erit; & licet desinant Cometæ, non desinunt mutuo ferire mortales, & micissimum, quod possident, humanitatis nomen violare; adeo ut tã proprium sit hominibus bello collidi, quã bellum Marti portendere, quasi homines ipsi potius ad feritatem nati sint, quam ad humanitatem; & quasi crudelitas vertatur in gloriam, haussisse sanguinem decus sit, ac denique per stragem, & cædem virtus quæcunque inlarscat; qua etiam de causa voluerunt aliquæ gentes potius sine patria esse, quam sine hoste viuere, potius sine Lare, quam sine Marte.

118 Non sunt igitur ex Cometarū apparitionibus, tamquam ex portentis semper diuinanda mala; neque quoniam fulgeant Cometæ, sequuntur bella, pestilentiæ, vel fames; cum hæc omnia, ut plurimum habeantur sine Co-

metis, & plura semper in omni antiquitate bella, atque alia mala datur inueniri, quam inuenti fuerint, sed apparuerint Cometæ; ludit enim etiam in eiusmodi apparitionibus meticulousa nimis mortalium superstitio, quemadmodum, & Solis defectus, & Lunæ Ecclipsis sæpè etiam ad infelicitatem cunctum errore vulgi relata sunt, quæ tamen suas habent in natura causas, nil nisi impediens quosdam luminis occursum prænotantes. Causas habent suas in natura etiam Cometæ, qui vaporū exustione incenduntur in aere; vel si putantur in Cælo præmicare, nihil est, quod nos eos suadeat fulgere ad ruinam; cum diu etiam obseruatum sit post Cometarum apparitiones plura bona fuisse subsequuta, quod eruditè satis demonstrat Erycius Puteanus in suo libello de Cometa. Vnde meritò fallaces obseruationes, atque diuinationes illæ censendæ sunt, quæ à fortuito paucorum exemplorum consensu necessitatem ducunt; si quis enim cum terra Cælum componat, si cum Cometis mala, quæ hic contingunt, & sine malis Cometis mala quamplura; quæ propter cum fatalis quidam ab Amicis Vespasiano Imperatori Cometa denunciaretur, vanissimum illud ostentum iocosa interpretatione repellens, respondit, Stellas crinitas esse regibus Parthorum metuendas, qui crinitis, ac benè comati erant, non caluis Imperatoribus; ut ea re sponse indicaret errorem vulgi illum esse, qui metuendas facit Cometas, qui essent potius cum admiratione suspiciendi.

ANIMADVERSIOLX.
ASTROLOGICA.

In Diuinationem ex varijs Cometa-
rum formis.

119

ARBITRATI sunt Astrologorum nonnulli varias Cometarum formas, quibus apparere solent, varias etiam fatales vires habere, atque pro vaecitate similitudinum, seu effigierum, quas praefecerunt, varia etiam portendere; sicque si speciem gererent humanam, hominibus mala, si belluinam belluis, si trabeam stirpibus, earumque germinibus ominari, & ita pariter de reliquis. Prae caeteris Plinius lib. 1.1. cap. 29. postquam Cometarum figuras fatales esse docuit rebus ipsis figuratis, addidit etiam, plurimum referre, animaduvertere, in quas partes se se Cometae iaculentur, aut cuius Stellae vires accipiunt; nam si Cometae qui Hipeus vocatur, quasi crinem faciens, faecemque obliquam post se trahens ab occasu Solis in ortum venerit, mala Persidi, & Syriae dicitur denunciare, si ad meridiem videbitur vergere, Africam, & Aegyptum à malis dicitur releuare, solis pecoribus pestem denuncians; si Septemtrionem respexerit, Aegyptum bellis, & miserijs premere; si ad occidentem declinauerit, Italiam grauare, & quidquid ab Italia vsque ad Hispanias tendit; Si à meridie in Septemtrionem ierit, à bellis

quidem externis securitatem afferre, sed seditiones domesticas significare. Si Cometae gladio similis apparebit, cuius tractus sit longior, & coloris subpallidi, neque fufas habens Comas, & ad Orientem accedat, Regem Persidis significat esse dolis appetendum, denunciat & bella, & Syrios pari conditione inuoluit, & Lybiam, atque Aegyptum fraudibus, & insidijs nunciatur posse laborare; Quod si Occidentem attenderit saedera noua regionis illius regi significat, praesertim ineunda per nuptias. Si Cometae ad formam, & normam lampadis affulserit, & quasi fax coruscauerit, eam partem quam spectat Orientalem dicit posse nebulis laborare, frugesque omnes caliginoso aere corrumpi; si vero alias spectauerit partes, dicitur alia mala portendere. Si Cometae luceat in modum tympani, & Electri colorem habeat, caedes, rapinas, bella, & alia eiusmodi mala dicitur significare; Si denique ex omni parte aequè comatus appareat, qualis apparuit Augusti tempore, dicitur omnium bonorum toti orbi felix auspiciū. Haec animaduertunt communiter Astrologi circa Cometarum figuras.

Sed addunt esse etiam animaduertenda signa, in quibus Cometae nascuntur, I 20

tur,

tur volunt siquidem Cometā ortum ab Ariete trahentem motus, & seditiones Orienti minitari; à Tauro Septemtrioni, & Occidentis; à Geminis impuras, incestasque libidines, & religionis labefactionem; à Cancro pestilentiam, & iuris oppressionem; à Leone frugibus, & arboribus perniciem; à Virgine Regum Principūque Ministris damnium, carcerem, & exilium; à Libra latrocinium, à Scorpio dissidia, proditiones, rebelliones; à Sagittario artibus, & scientijs contemptum; à Capricorno honestati, & pudicitiae maculam; ab Aquario tumultum, caedem, populationem; à Piscibus denique discordiam, & lites inter amicos, & propinquos; ita tamen vt in his omnibus attendantur regiones illae, quas occupant signa Cometarū, & intelligantur illae potissimum praefatis malis vrgeri. Volunt etiam Cometarum virus, & vires à crinibus in proximum quodque sidus trāsfundi, vnde si in Saturni globum fax conuertatur, aiunt, Satorum interitum, & annonae caritatem sequi; si in Iouis, diadematum siue damna, siue pericula; si in Veneris mulierum interitū, & praecipue magnarum, regijque sanguinis, si in Mercurij, turbas, & seditiones populares; Solem tamen, & Lunam ab hoc sodalicio eximētes, cum vix circa istos Planetas Cometæ colluceāt; & si collucēt, promiscuā orbi terrarū cladem, stragemque portendi. Sic quidquid de astris somniant Astrologi, aut fingunt Caeli interpretes, ad Cometem referunt tamquam ad astrorum astrum, sicque ab ipsis pulcherrima

mundi machina imposturis obnoxia fit. atque accensi in caelo ignes in exitium generis humani computantur.

Verum sine iure, atque etiam omnino sine ratione tot mala adscribuntur astris, & Cometis, idque eo fortasse ab Astrologis fit mysterio, vt vel Caelum ab hominibus alienetur, vel homines à Caelo, dum felicitatis regio tristissimis impletur fati, & mortale genus, quidquid ad terrorem, minasque deductum est, cogitur timere; cum tamen longè satius esset à Caelestiū corporum Communione horroris causam secernere, atque innocentia Caelo permittere, liberata ab omni superstitione ipsius naturae simplicitate; potest naq. ardere aer, ac Caelum ipsum illustrari, absq. eo quod terrarū quies conturbetur; & potest Deus ipse alijs terrere prodigijs dimisso Cometarū ministerio. Adde, cum adhuc Astrologis, & Philosophis ignotum sit, cuius substantiae sint Cometæ, quomodo in Caelo, vel in aere accendantur, non possūt illis effectus, vel euētus adscribi, quorum causa prorsus ignoretur; & siue Cometæ causae dicantur, siue tantum signa, ipsorum natura nos latere non debet, vt scire possimus, quid causent, vel quid significent. Denique cum plures omni æuo extiterint Cometæ omnino salutares, praesertim in ortu Mithridatis regis Ponti, in Augusti inauguratione, & etiam sub Neronis Imperio, non est, cur ab ipsis infausta solummodo vaticinia sumantur, cuiuscunque generis sint, aut cuiuscunque figurae.

I N D E X

R E R V M N O T A B I L I V M

Quæ continentur in Animaduersionibus
Astrologicis.

A.

- BVSVS** apud homines bonarum qualitarum, que inueniuntur in cælis. anim. 12. astrol. n. 23.
- Admissis astris interrogatorijs tollendæ essent omnes rerum scientiæ. anim. 35. astrol. n. 70.*
- Affinitas rerum externarum cum rebus animi internis. animaduersio 38. astr. num. 75.*
- Alexandri Aphrodiensis doctrina de inenitabilibus. animaduersio 32. astrol. num. 62.*
- Animata sidera ex doctrina Platonis. an. 10. astrol. n. 19.*
- Animus ratione pollens astrorum dominator. animaduersio 24. astrologica num. 47.*
- Animi mores potius ab institutione petendi, quam à cæli climate. ibid.*
- Animus ex astris per accidens immutatus. anim. 26. astr. n. 52.*
- Animi motus interni non astris subiecti, anim. 37. astrol. n. 73.*
- Apollo præses Musarum. animadu. 10. astr. n. 19.*
- Arabum usus circa Cabalam. anim. 40. astrol. n. 79.*
- Ars astrologica per incerta vagatur ex Ptolomeo. animaduersio 2. astrolog. num. 3.*
- Astra coniugijs præsentia. animadu. 21. astrol. n. 41.*
- Astra fati conscia ex Mamilio. anim. 16. astrol. n. 32.*
- Astra inenitabilibus præsentia quænam? anim. 32. astrol. n. 63.*
- Astra diuinitate donata ab Antiquis. an. 7. astrol. n. 13.*
- Astra motum, & impulsum ab ære recipientia secundum aliquos. anim. 10. astrol. n. 20.*
- Astra decretoria multas patiuntur difficultate. an. 34. astr. n. 68.*
- Astrorum idolatria. anim. 7. astrol. n. 13. & an. 26. n. 51.*
- Astrologica diuinationis vanitas. anim. 1. astrol. n. 1.*
- Astrologi nec bene aeris mutationes præuidentes. an. 5. astr. n. 10.*

M

Astro-

INDEX RERVM

- Astrologi decepti in prædictionibus de vita, & morte. animadu. 23. astrolog. num. 46.*
- Astrorum distantia quomodo in diuinationem adhibita. animadu. 48. astrol. num. 95.*
- Astrorum distantia ineptè ad diuinandum usurpata. ibid. n. 96.*
- Auauitia Philosophorum diuinationem astrologicam induxit. anim. 1. astrolog. num. 1.*
- Aulicis propicia omnia ab Astrologis promissa. anim. 21. astrol. n. 41.*
- Auspicatoria astra quænam. anim. 33. astrol. n. 65.*
- Auspicia Urbium, & regnorum malè deducta ex Planetarum dominijis. anim. 44. astrol. n. 88.*

B.

- B***ella, & seditiones in astra non referenda. anim. 38. astrol. n. 75.*
- Bellantius oppugnator diuinationis astronomice. animaduerso 13. astrolog. num. 25.*
- Bilis excitata ab astris in Principibus ad bella gerenda. anim. 38. n. 75.*
- Boetius arcanam Dei mentem describens, quam nemo penetrare potest. anim. 10. astrol. n. 19.*
- Bona tantum ex astrorum inclinatione prænunciata. animaduerso 11. astrolog. num. 21.*
- Bona ad corpus spectantia. animadu. 38. astrol. n. 75.*
- Bononie ortus tractus è celo secundum Cardanum. animaduerso 14. astrol. num. 27.*

C.

- C***abalistarum opinio de stellis. anim. 16. astrol. n. 32.*
- Cabala astrologica quid. animaduer. 37. astrol. n. 77.*
- Cabalistarum commenta reiicienda. ibidem.*
- Cause futurorum quamplurime extracelum. anim. 3. astrol. n. 6.*
- Certa ex astris coniectura de rebus internis nunquam habita. anim. 37. astr. num. 73.*
- Chaldeorum obseruationes euentibus comprobate quomodo reiiciantur. anim. 15. astrol. n. 30.*
- Chaldei Astrologie peritissimi nulla admittentes Planetarum signa in diuinationibus. anim. 47. astrol. n. 93.*
- Chromantia Astrologie alumna. anim. 4. astrol. n. 8.*
- Christi miracula astris adscripta. anim. 4. astrol. n. 8.*
- Celestes influxus ex præue subiectæ materie dispositione vitati. anim. 12. astrol. n. 24.*
- Cælorum motus ad ventura directi. anim. 10. astrol. n. 19.*
- Cæli natura adhuc incomperta Astrologis, & Philosophis. animadu. 1. astrolog. num. 2.*
- Cognatio inter animam & corpus. anim. 38. n. 75.*
- Cognitio alicuius substantiæ non infert cognitionem omnium effectuum, quæ in illa substantia continentur. anim. 7. astrol. n. 14.*
- Commendatio Platonis apud Picium. anim. 11. astrol. n. 21.*
- Confusio artis, & nature ad quosdam patrandos*

NOTABILIVM.

patrandos effectus. anim. 6. astrolog. num. 11.
 Coniugia malè ab Astrologis prænuñciata. anim. 21. astrol. n. 41.
 Creatoris providentia lesa per Astrologos. anim. 19. astrol. n. 38.
 Critica astrorum constitutiones quales. an. 25. astrol. n. 49.
 Cultus Religionis non subijciendus astris, seu constellationibus siderum. anim. 4. astrol. n. 7.
 Cultus astrorum velut Numinum apud Astrologos. animadu. 19. astrolog. num. 38.

D.

Damna diuinationis astrologice. an. 4. astrol. n. 7.
 Data etiam astrorum inclinatione nihil certi in agendis potest prævideri. anim. 11. astrol. n. 22.
 Decretoria constellatio malè formata ab Astrologis. animad. 34. astrolog. numero 67.
 Decretoria astra que apud Astrologos. an. 34. astrol. n. 67.
 Delectio Summi Pontificis non ex astro Mercurij petenda. animadu. 4. astr. num. 8.
 Deus solus omnium futurorum cognitor. anim. 12. astrol. n. 24.
 Dignitas motus ex dignitate motoris illata. anim. 10. astrol. n. 19.
 Dignitates Planetarum. anim. 20. astr. n. 39.
 Discrepancia opinionum apud Astrologos circa momentum nativitat. anim. 17. astrol. n. 33.
 Dispositio imminens ad mortem. anim. 18

astrol. num. 35.
 Divina providentia celo maior, & potentior. anim. 2. astrol. n. 3.
 Diuinitas astris concessa à Veteribus. an. 7. astrol. n. 13.
 Domina Planetarum observata ab Astrologis. anim. 44. n. 87.
 Dominium stellarum supra res externas. anim. 38. n. 75.
 Domorum distinctio in celo omnino fictitia. anim. 53. astrol. n. 105.
 Domus Planetarum, que anim. 19. astrol. num. 37.
 Diuiniatio astrologica ex rerum experimētis. anim. 5. astrol. n. 9.
 Diuinationis astrologice fallacia ex ipsis experimentis. ibid.
 Diuiniatio astrologica ex artis, & nature concursu. animaduersio 6. astrologica num. 11.
 Diuiniatio ex siderum substantia. anim. 7. astrol. n. 13.
 Diuiniatio ex siderum qualitatibus. anim. 8. astrol. n. 15.
 Diuiniatio ex siderum ortu, & occasu. an. 9. astrol. n. 17.
 Diuiniatio ex siderum motu. anim. 10. astrol. n. 19.
 Diuiniatio ex siderum inclinatione. anim. 11. astrol. n. 21.
 Diuiniatio ex siderum inclinatione per homines deprauata. anim. 12. astr. n. 23.
 Diuiniatio ex Genesi singulorum. an. 13. astr. num. 25.
 Diuiniatio ex Genesi vrbium, & regnorum. anim. 14. astr. n. 27.
 Diuiniatio ex signis Genethliacis. an. 15. astrol. n. 29.
 Diuiniatio ex signis fatalitjs. anim. 16. astrol. n. 31.
 Diuiniatio ex momento natalitio. anim. 17. astrol. n. 33.

INDEX RERVM

- Diuinatio ex Planeta predominante . anim. 18. astrol. n. 35.*
Diuinatio ex stellis felicibus, & infelicibus . anim. 19. astrol. n. 37.
Diuinatio ex signis prospera, vel aduersa fortuna . animaduersio 20. astrol. num. 39.
Diuinatio de coniugijs . anim. 21. astrol. num. 41.
Diuinatio de similitudine liberorum cum parentibus . animaduersio 22. astrol. num. 43.
Diuinatio de vita, & morte cuiuscumq. anim. 23. astrol. n. 45.
Diuinatio de vitijs, & virtutibus cuiuscumque . animaduersio 24. astrol. num. 47.
Diuinatio ex Criticis astrorum constitutionibus . animaduersio 25. astrolog. num. 49.
Diuinatio ex Criticis dierum obseruationibus . anim. 26. astrol. n. 51.
Diuinatio ex signis morborum . anim. 27. astrol. n. 53.
Diuinatio ex astrorum qualitatibus . anim. 28. astrol. n. 55.
Diuinatio ex astris elementarijs . anim. 29. astrol. n. 57.
Diuinatio ex astris inopinata portendentibus . anim. 30. astrol. n. 59.
Diuinatio ex astris fortuita praesignantibus . anim. 31. astrol. n. 61.
Diuinatio ex astris inevitabilia annuntiantibus . animaduersio 32. astrologica num. 63.
Diuinatio ex astris aspiciatorijs . anim. 33. astrol. n. 65.
Diuinatio ex astris decretorijs . anim. 34. astrol. n. 67.

E.

- E**clesie pax quam falso ab Astrologis predicta . animaduersio 41. astr. num. 81.
Effectus fortuiti causa fortuita . anim. 16. astrol. n. 31.
Elementaria astra quenam apud Astrologos . anim. 29. astrol. n. 57.
Elementis varijs varia sidera praesciendanda . ibid.
Elementares qualitates quomodo ab astris oriuntur . ibidem.
Ephemerida saepe sepius ab Astrologis male consultae . animaduersio 3. astrolog. num. 5.
Errores diuinationis astrologice . anim. 3. astrol. n. 5.
Euentus etiam spondentibus astris incerti . anim. 2. astrol. n. 3.
Euentus inopinati quibusdam astris adscripti . animaduersio 30. astrologica num. 59.
Exaltationes Planetarum à centro quomodo diuinationum regula . anim. 50. astrol. n. 99.
Ex astrorum inclinatione nulla certa de futuris sumenda coniectura . anim. 11. astrol. n. 21.
Ex directionibus Planetarum quamplura male praenunciata . anim. 46. astrolog. num. 92.

Falsitas

NOTABILIVM.

F.

F Altitas diuinationum astrologicarum constat experimentis. anim. 2. astr. num. 4.

Familiaritates siderum capere difficillime. animaduerso 55. astrologica, num. 109.

Fata singulorum quomodo innotescant. an. 16. astrol. n. 31.

Fatum in astris repudiatum. ib.

Feliciores semper, qui recta ratione utuntur in agendis, quam qui superstitiosa diuinatione. animadu. 2. astrologica, num. 3.

Felices euentus in astris auspicatorijs delineati. animaduerso 33. astrologica, num. 65.

Felicitatis humanae duo astra decretoria. anim. 34. astrol. n. 68.

Fides Astrologis abroganda ex varietate opinionum. animadu. 43. astrologica, num. 86.

Florentie ortus tractus è Cælo à Cardano. animaduerso 14. astrologica, numero 27.

Fetus quo tempore independens à matre. anim. 17. astrol. n. 34.

Fortuiti euentus in astra non referendi. anim. 31. astrol. n. 62.

Fortuitorum euentuum causa sola Diuina Providentia. animaduerso 31. astrolog. num. 62.

Fortuna euentus astris malè adscripti ab Astrologis. animadu. 20. astrologica, num. 39.

Franciscus Sfortia Ludouici filius ex astris infelix, sed felix ex euentibus. an. 20. astrol. n. 40.

Fundamentum ponendi in cælo astra interrogatoria quale. anim. 35. astrolog. num. 70.

G.

G Enesis obseruanda ab Astrologis non solum quoad totum, sed etiam quoad partes in turribus, ac regnis. an. 14. astrol. n. 28.

Genesis Principum Astrologis incerta. an. 13. astrol. n. 26.

Genesis hominum per astra explorata. an. 13. astrol. n. 25.

Genus vniuscuiusque in Iconismis astrorum collocatus. anim. 52. astrolog. num. 104.

Gentium mores non ab astris repetendi. anim. 24. astrol. n. 48.

Geomantia Astrologie alumna. anim. 4. astrol. num. 8.

Germana potestates octo vno partu editæ. anim. 10. astrol. n. 19.

Gradius Planetarum quid significant. an. 50. astrol. n. 99.

H.

H Ebræi omnia demonstrantes in sua Cabala per nomina rerum, & numeros quosdam. anim. 39. astrolog. num. 78.

Heliodori obseruatio de motu Planetarum. animaduerso 45. astrologica, num. 90.

Herodes non declinatus à magis per motum astrorum, sed stella que apparuit anim. 36. astrol. n. 72.

M 3 Ha-

INDEX RERVM

- Hereses Manicheorum ex fato astrologico exorte. animaduersio* 4. *astrolog. num.* 8.
- Historia probantes euentus reuolutionum Saturniarum. animadn.* 42. *astrolog. num.* 83.
- Hominis libertas astris dominatur. anim.* 6. *astrol. n.* 12.
- Hominis magna omnia ab ipso homine sunt ex Phaonino. anim.* 36. *astrol. num.* 76.
- Humana libertas nullo modo astris subiecta. animaduersio* 2. *astrologica, numero* 4.
- Humane felicitatis astra duo decretoria. anim.* 34. *astrol. n.* 68.
- Humores corporis certis diebus magis comoti, quam alijs. animad.* 26. *astrol. num.* 51.
- Humoris predominantis iudicia sine astris anim.* 27. *astrol. n.* 53.
- 1.
- I** Amblichus reddens in celo plures nostrorum malorum causas. *anim.* 12. *astrol. n.* 23.
- Icarus fabula Astrologos exprimens. anim.* 5. *astrol. n.* 9.
- Iconismi signorum Zodiaci non eo modo quo imagines astrorum definiti. anim.* 52. *astrol. n.* 103.
- Iconismi astrorum deridendi apud Aegyptios. ib.*
- Idololatria ex arte astrologica corruata. anim.* 4. *astrol. n.* 8.
- Iesu Genesii ab Astrologis quesita. anim.* 36. *astrol. n.* 72.
- Ignis uirtus calorum motrix. animad.* 10. *astrol. n.* 20.
- Imagines Planetarum à signis eorundem discriminate. animaduers.* 51. *astrol. num.* 101.
- Imagines sole astrorum à Chaldaeis constitrate in diuinationibus. ibid.*
- Incendia orbis terrarum ab ignea astrorum natura ab Astrologis deriuata. anim.* 7. *astrol. n.* 13.
- Incertitudo diuinationis astrologica. anim.* 2. *astrol. n.* 3.
- Innocens uita ex astris traducenda. anim.* 12. *astrol. n.* 23.
- Indorum imagines astrologicae. anim.* 5. *astrol. n.* 9.
- Ingenium quodcumq. deceptioni obnoxium si per astra discurrat. anim.* 3. *astrol. num.* 5.
- Instantanea actio ex Philosophis ad temporales, & successiuos effectus non potest extendi. animadn.* 17. *astrolog. num.* 34.
- Interrogatoria astra quenam apud Astrologos. anim.* 35. *astrol. n.* 69.
- Iouis stella semper benefica apud Astrologos. anim.* 19. *astrol. n.* 37.
- Ira non semper bellorum causa. anim.* 36. *astrol. n.* 75.
- Erridenda Astrologorum deliramenta in ijs, que superant naturam. anim.* 36. *astrol. n.* 71.
- Julianus Imperator astrologiarum superstitutionum summus obsequator. anim.* 2. *astrol. n.* 3.
- Julius matrem repræhensus. animad.* 17. *astrol. n.* 21.
- Iupiter, & Saturnus quid possint in magnis coniunctionibus. anim.* 41. *astrol. num.* 82.
- Iustitia amor excitatus à Deo sepe bellorum causa. anim.* 36. *astrol. n.* 75.

Kirche-

NOTABILIVM.

K.

K Irchérius agens de Cabala Saracenicæ in Oedipo Ægyptiaco quid sentiat. animaduersiono 40. astrologica num. 79.

L.

L Aclantij argumentum ad amouendam diuinitatem ab astris. anim. 7. astrol. n. 14.

Leges astris non subiiciendæ. animad. 4. astrol. n. 7.

Lethales vitæ directiones. animad. 23. astrol. n. 23.

Libertas humana astris non subiecta. an. 6. astrol. n. 12.

Libertas humana infelices astrorum influxus potest reddere felices. ibid.

Lignis, & lapidibus Genesæ assignandæ ab Astrologis. animad. 14. astrolog. num. 27.

Loca Martis, & Saturni pro malis iminentibus ab Astrologis obseruati. anim. 20. astrol. n. 40.

Lucis simplicitas impotens ad varios progignendos effectus. anim. 8. astrolog. num. 16.

Lucretius tollens diuinitatem ab astris. anim. 7. astrol. n. 14.

Ludificatio imperitorum per astra interrogatoria. animaduersiono 35. astrolog. num. 69.

Luna Criticarum constitutionum causa. anim. 25. astrol. n. 50.

Luna, & Planetarum positiones varie

nihil certi indicantes. anim. 49. astr. num. 98.

Lux potior fiderum qualitas. anim. 8. num. 15.

M.

M Agia Astrologiæ Alumna anim. 4. astrol. n. 8.

Mala corporis Luna adscribenda. anim. 26. astrol. n. 51.

Martis astrum Principibus auspicatorum. animaduersiono 33. astrologica num. 65.

Magnæ Planetarum coniunctiones quid portendant. animadu. 40. astrolog. num. 81.

Magni Macedonis suuma felicitas unde orta. animaduersiono 36. astrolog. num. 76.

Mahometis secta quomodo ex astris prenotata. animaduersiono 41. astrologica num. 81.

Medici quid nomine Crisis intelligant. an. 25. astrol. n. 49.

Medici melius corporis mala prædicentes, quam Astrologi. animadu. 27. astrol. num. 53.

Medicina genus optimum diæta. animad. 27. astrol. n. 54.

Mediolani ortus tractus è Calo à Cardano. animaduersiono 14. astrologica, num. 27.

Mediolanenses ad literas aptissimi ex Mercurio dominatore. anim. 14. astrolog. num. 27.

Melancholia morborum causa. anim. 27. astrol. n. 54.

Microcosmus independens ab astris quoad vitia, & virtutes. animaduersiono 14. astrol. n. 47.

Mira.

INDEX RERVM

Miracula in astris non contenta, neque descripta. animaduersio 3. astrolog. num. 6.

Mirandulanus demonstrans nil mali à celo posse demitti. anim. 11. astrolog. num. 21.

Motiones Calorum potestates Sirenae nuncupate. animaduersio 10. astrolog. num. 19.

Motus in astris indices diuinae voluntatis. animaduersio 10. astrologica, num. 19.

Motus octauæ orbis certo tempore definitus. animaduersio 15. astrolog. numero 30.

Motus Planetarum æquales. anim. 45. astrolog. n. 89.

Mosis miraculum astris adscriptum. an. 4. astrolog. n. 7.

Multiplicitas signorum astrologicorum pro libito posita in celo. anim. 15. astrolog. num. 19.

Mundi coniunctiones magnæ, quot fuerint, adhuc latet. anim. 3. astrologica num. 6.

Mundi sphaera integra in vno sidere. an. 7. astrolog. n. 13.

Musa primis corporibus destinata. anim. 10. astrolog. n. 19.

Mutationes magnæ in orbe terrarum nequaquam à reuolutionibus Saturnij desumenda. animadu. 42. astrolog. num. 84.

N.

Natiuitatis momentum incertissimum. animaduersio 17. astrolog. num. 33.

Natorum imperitia perpetua ab Astrologis præuisa quomodo possit reparari. anim. 6. astrolog. n. 12.

Natorum mores ex astrorum inclinatione indicati. animaduersio 11. astrolog. num. 21.

Natorum analogia cum astris. anim. 37. astrolog. n. 77.

Nature effectus non omnes facillè præuidentur. animaduersio 6. astrolog. numero 11.

Nemo potens statuere de se ipso, quid in posterum facturus sit. anim. 2. astrolog. num. 4.

Nihil mali ab astris expectandum. anim. 11. astrolog. n. 21.

Nihil certi definiendum ex Planetarum dominij. animaduersio 44. astrolog. num. 87.

Numerus errantium stellarum non omnino certus. animaduersio 1. astrolog. num. 2.

O.

Observatio de siderum proprietatibus. anim. 56. astrolog. n. 111. & 112.

Observatio de siderum exaltationibus omnino uana. animadu. 50. astrolog. num. 100.

Observationes de siderum mutationibus. anim.

NOTABILIVM.

- animaduersio 57. n. 113. 114.*
Observationes dierum critica quales apud Astrologos. animaduersio 26. astrol. num. 51.
Observationes Cometarum apud Astrologos. animaduersio 59. astrol. n. 117 118. 119.
Observationes Cabalistica à fide & à Catholica Religione aliena. animad. 40. astrol. n. 80.
Occulta qualitates ab astris reiecta. anim. 30. astrol. n. 60.
Opinionum varietas maxima inter Astrologos. animaduersio 3. astrologica numero 5.
Opinationes diuersa de motibus astrorum. anim. 10. astrol. n. 20.
Orbis motus non certo tempore definitus. anim. 1. astrol. n. 2.
Ortus, & Occasus siderum non semper eodem modo deprehensi. animadu. 9. astrol. n. 18.
- P.
- P** *Artitio signorum in Zodiaco omnino fictitia. animaduersio 47. astrol. num. 93.*
Petri Alliaccensis obseruatio contra diuinationes astrologicas. anim. 41. astrol. num. 81.
Phavorini Philosophi sententia de homine. animaduersio 36. astrologica numero 76.
Philosophia improbabilem facit Astrologiam. animaduersio 2. astrologica numero 4.
Planetarum successiones vanae. anim. 43. astrol. n. 85.
Planete supremi non eodem modo Orient-
- tes, & Occidentales velut infimi. anim. 9. astrol. n. 18.*
Potentia logica quanam in Deo. anim. 32. astrol. n. 64.
Praedictiones Astrologice de fide, de gratia, & bonis moribus omnino ineptae. anim. 6. astrol. n. 12.
Praesides sphaerarum intelligentia. anim. 37. astrol. n. 77.
Primus Astrologorum error. animadu. 6. astrol. n. 12.
Primus inuentor reuolutionum Saturniarum. anim. 42. astrol. n. 83.
Principum euentus astris non subiecti ex Cardano. animaduersio 13. astrolog. num. 25.
Principum imperitia fidem Astrologis concilians. animaduersio 1. astrolog. num. 1.
Proles dubia per similitudinem admiratum decernenda per Iurifconsultos. an. 22. astr. n. 43.
Proles similitudo non ab astris desumenda. ibid.
Propheta non loquentes ex astris, sed ex Dei afflatu. animaduersio 3. astrolog. num. 6.
Prouidentia diuina nihil habens fortutum. animaduersio 31. astrolog. numero 61.
Ptolemai doctrina ad cognoscendum natiuitatis momentum. animaduers. 18. astrol. n. 35.
Punctum conceptionis, & natiuitatibus ab Astrologis examinatum ad inueniendam similitudinem liberorum cum parentibus. animaduersio 22. astrolog. num. 44.

Qua-

INDEX RERVM

Q

- Q**ualitates astris inſite à natura.an.
28.aſtol.n.55.
Qualitates in aſtris futurorum euentuum
molitricæ. animaduverſio 8. aſtolog.
num. 15.
Quam difficile Summos Pontifices in a-
ſtris agnoſcere. animad. 23. aſtolog.
num. 46.
Quenam indicia motus ſideræi. anim. 10.
aſtol.n.20.
Queſtiones rerum humanarum ad aſtra
interrogatoria relatæ. anim.35. aſtr.
num. 69.

R.

- R**adiorum commixtio vires aſtro-
rum non auget. anim.8. aſtol.
num. 16.
Radij Planetarum omnia agentes per qua-
litates naturales. anim. 28. aſtolog.
num. 56.
Ratio demonſtrans vanitatem diuina-
tionis aſtologicæ. animadu. 1. aſtolog.
num. 2.
Ratio potiffima vindicans ætus inter nos
ab aſtrorum dominio. animaduverſ. 37.
aſtol.n. 74.
Rationes aſpectuum variæ in Planetis.
anim.49. aſtol.n. 97.
Regnorum Geneſes in aſtra relatæ. anim.
14. aſtol. n. 27.
Regimini Planetarum ſtrato tempore in-
ducta. anim. 43.n. 85.
Religio Chriſtiana a Iouis conſtellatione

- faſidè deſumpta. anim. 4. aſtologica
num. 8.
Robur celeftium qualitatum quando ma-
ius. anim.25. aſtr.n.50.
Roma ortus in aſtris præviſus. anim. 14.
aſtr.n.27.
Reſpöndentia ſigillorum Caballicorum cum
planetis. anim. 40. aſtol. num. 79.
Res inévitableſ quomodo admittendæ.
anim. 32. aſtol. num. 64.
Res exteriores potius à libera voluntate;
quam ab aſtris pendentæ. anim. 36.
aſtol. num. 76.
Retrogreſſiones, & progrefſiones Planeta-
rum quid ſignificent. animaduver. 45.
aſtol.n.89.
Revolutions Saturni quid afferant. anim.
42. aſtr.n.83.

S.

- S**alutares ſiderum aſpectus etiam in
ſolitudines Africa, Arabia, & Ægy-
pti. anim. 14. aſtol. n. 28.
Sapientes deridentes vanitatem diuina-
tionis aſtologicæ. anim. 1. aſtolog.
num. 1.
Saturnus atræ bilis præſes. animadu. 29.
aſtr. n. 58.
Saturni ſtella rebus agendis parum com-
moda. animaduverſio 4. aſtolog. nu-
mero 8.
Series cauſarum in natura qualis. anim.
32. aſtol. n. 63.
Sexus aſtrorum impugnatus. anim. 54.
aſtol. n. 107.
Sfortia Mediolanenſis Dux ex aſtris fe-
lix, ſed ex euentibus infelix. anim. 20.
aſtol. n. 40.
Sidera ex igneis atomis nequaquam con-
ſlata.

NOTABILIVM.

- flata. anim. 7. astr. n. 13.*
Sigilla Planetarum adhibita ad diuinandum. anim. 40. astr. n. 79.
Singulares rerum poenunciaciones ex Genesi reiecta. an. 13. astr. n. 25.
Signa Genethliaca vera, & commenticia que. anim. 15. astr. n. 29.
Sphera mundi integra in vno sidere. an. 7. astr. n. 13.
Stelle Astrologis ignota ex Phaurino. an. 16. astr. n. 32.
Stelle felices, & malefice apud Astrologos. an. 19. astr. n. 37.
Substantia siderum varia apud Antiquos. anim. 7. astr. n. 13.
Substantia separata causa motus in astris. anim. 10. astr. n. 19.
Sublunaria à celo perficiuntur, non destruantur. an. 29. astr. n. 58.
Successiones Planetarum quid præ se ferat. an. 43. n. 85.
Summi Pontifices difficillimè in astris cogniti. anim. 23. astr. n. 46.
Supernaturalia non cognoscibilia in astris, aut ex astris. animadu. 36. astrolog. num. 71.
Superstitiones ex arte astrologica procedentes. anim. 4. astr. n. 8.
astrolog. num. 52.
Temporanea Magorum stella. anim. 36. astr. n. 72.
Terra ad instar puncti celum respiciens. an. 16. astr. n. 32.
Terra pars maior inhabitabilis. ib.
Terrarum ac regionum distributio sub planetis dominatoribus. animadu. 44. num. 88.
Testamenti veteris, & noui miracula ab astris non significata. animadu. 36. astr. n. 71.
Thebanus apud Herodotum consulens sapientem de astrologia quid habeat responsi. an. 32. astr. 63.
Theologi quomodo loquantur de rerum inueniuitate. animadu. 32. astr. num. 64.
Theauri, qui à fodiente inueniuntur, non vna, sed plures assignanda causa. an. 31. astr. n. 61.
Triticus mars malorum comminator. an. 27. astr. n. 53.
Tyrannides temporales elementorum in astris relecta. animadu. 29. astr. num. 58.

V.

T.

- T** Emporum computatio in reuolutionibus Saturnijs. anim. 42. astr. num. 83.
 Temporum constitutiones critica. an. 25. astr. n. 49.
 Tempora tritica Astrologis ignota quoad omnes effectus futuros. ibid.
 Tempora critica etiam animastitici operationibus designata. animadu. 26.

- V** Aletudo ex astris tuenda. an. 27. astr. n. 53.
 Varia Planetarum sigilla apud Veteres. an. 40. astr. n. 79.
 Vaticinia Astrologorum ex veterum deliramentis reprobata. animadu. 7. astr. num. 14.
 Venetiarum ortus è celo aduocatus à Cardano. animadu. 14. astrologica, num. 27.
 Venus etiam Marti copulata quomodo ad adul-

INDEX RERVM

- adulteria non prouocet. animad. 11.
 astrol. n. 21.
- Verisimilius natiuitatis momentum quale accipiendum ab Astrologis.* an. 17.
 astrol. n. 34.
- Vires astrorum quomodo infringantur, ac roborentur.* animaduersio 15. astrolog. num. 29.
- Vires signorum in Zodiaco imaginaria tantum.* an. 47. astr. n. 94.
- Virtus celorum motrix ignis, & nonnullorum sententia.* anim. 10. astrolog. num. 20.
- Vita significatores tres Sol, Luna, & Heroscopus.* animaduersio 23. astrologica num. 45.
- Vita administratio quomodo concessa sideribus ex Firmico.* animaduersio 43. astrol. n. 86.
- Vrbium Genesis astris adscripta.* an. 74. astrol. n. 27.
- X
- X**ixti ab Hemminga triginta geniturarum exemplum. Anim. 15.
 astrol. n. 29.
- Z
- Z**odiaci stella ortus, & occasus Heliasico obnoxie. anim. 9. astrolog. num. 18.
- Zodiaci directiones adhibite ab Astrologis.* anim. 46. astr. n. 91.
- Zoroaster potens armis, & magia.* an. 2. astrol. n. 3.

FINIS.

ANIMADVERSIONES
THEOLOGICÆ
IN TRACTATVM DE FIDE
DIVINATIONIBVS
ADHIBENDA.

1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000

ANIMADVERSI O I THEOLOGICA

In nomen, & Definitionem
Diuinationis.

A METSI diuinationis nomine apud plerosq. Doctores, præfertim apud Diuus Th. 2. 2. q. 95. Suarez 1: de relig. lib. 2. cap. 7. Baldell. tom. 2. lib. 4. disput. 3. intelligenda veniat quædam Idololatriæ species, quæ tacita, seu implicitas vocitatur, ego tamen eiusmodi doctrinæ non possum adhærere; licet enim diuinationis nomen genus quoddam superstitionis importet, qua sæpè coli videtur creatura ad futura, & occulta dignoscenda, cum tamen spectata nominis vi in ipsa diuinatione nil aliud habeatur, quam rerum ignotarum inquisitio, hæc nulla ratio ad idololatriam spectare videtur, quamuis in eiusmodi inquisitione Diuinatores vterentur aliquo indebito cultu erga Dæmones, aut erga aliam creaturam, in qua eo cultu non sisterent, tanquam in obseruantie, & venerationis obiecta per quamdam di-

uinæ excellentiæ æstimationem, sed dumtaxat, tâquam in medio ad alium finem obtinendum, quod nõ est satis ad efformandam idololatriæ speciem, quæ ex sua ratione formali in indebito cultu obuersatur Idolis, vel creaturis exhibêdo, ita vt euadant obiectum latriæ, quæ exhibetur per indebitam diuinæ excellentiæ æstimationem; Quemadmodum enim non vocatur idololatria affectus ille colendi medici ad obtinendam sanitatem, Principis ad impettandos honores, ac dignitates; Sic non erit diuinatione idololatria vocanda, licet impensum dæmoni, vel alteri creaturæ præstet obsequium, eo solum vt ignota coniectet, seu occulta rimetur, absque alia diuinitatis æstimatione.

Nomen igitur diuinationis, ex eo quod diuinâ quamdam notionem significet, seu participationem illius notitiæ, quæ est propria diuinitatis, potius cultum ipsius Dei videtur continere, cum diuinatores verè agnoscant Deum om-

niū futurorū, & occultorū cognitorē, ex quo cognitionem illam per niedia humana, ac sæpè illicita vellent sibi vſurare; eſt namque folius Dei propria futurorum prænotio, quæ ideo etiam actio diuina vocatur, quæ non poteſt à creatura, niſi per reuelationem participari, in quo caſu actio illa diuinaria participata prophetia vocaretur; ſicut contra illicita vſurpatio noctiæ, vel prædictionis futurorū contingentium abſolutè diuinatio ſolet appellari, quæ etiam extenditur ad aliorum occultorū illicitum ſtudium, & inquisitionem, quæ quis humano modo cognoscere non poteſt; nam diuini etiam vocantur, qui occultum ſerem indicant, qui res perditas oſtendunt, qui occultas mortis, vel morbi cauſas aperiunt, quæ naturaliter ſciri non poſſunt; vnde licet diuinationis nomen latiùs acceptum, & bonas, & malas diuinationes importet, nimirum & prophetias, & diabolicas artes, præſtius tamen ſumptum hoc diuinationis nomen ex vſu Scripturæ, & Eccleſiaſticorum Doctorem ſemper in malam partem acceptum eſt, cum hæc præſciendi, ſeu diuinandi facultas vt plurimum à Dæmone, vel per eius virtutem exquiratur; & ideo Sancti Patres cum D. Thom. vbi ſupra, docent diuinationem ſic acceptam ſemper eſſe peccatum; cuiuſq. expreſſam extare prohibitionem tum in ſacris literis Michæ 3. Deut. 18. Non ſit qui Pythones conſulat, neq. diuinos; tum etiam in ſacris canonibus, in quibus diuinatoribus ſtatuantur pænæ, quas infra referemus; Atque malitiæ diuinationis ratio ea eſſe poteſt, quod modus aquirendi talem noctiam, &

præſenſionem ſemper à recta ratione diſſentit, cum ſit per media illicita, & mala ſiue ex ſua natura, ſiue ex expreſſa prohibitione; ac propterea, vt ſcitè aduertit Suarez loco citato, in malitia diuinationis non tantum ſpectandus eſt finis, quem quis intendit in diuinatione, qui fortaliſſis poteſt eſſe indifferens; ſed etiam ſpectanda ſunt media, quæ vt plurimum mala ſunt, nimirum ope Dæmonis adhibita.

Atque ex his ſatis conſtare poteſt, quomodo ſit definienda diuinatio, de qua hic agimus; Ex ipſa namque nominis explicatione innotefcit, nil aliud eſſe, quàm futurorum, ſeu occultorum prænotionem, vel prænunciationem indebitis modis aquiretam contra ordinem diuinæ prouidentię, quæ ea latere voluit; Ex eo verò dicitur præſertim indebitus diuinationis modus, quod ad eam comparandam Dæmonis auxilium quærat, cuius confortium, cum ſit iuratus Dei, & hominum hoſtis, maximè indebitum eſt. vbi aduertendum, quod etſi Dæmones non poſſint certò cognoscere futura, quæ à libero alterius pendent arbitrio, vt certum eſt apud Theologos, & apud D. Auguſt. de diuinat. Dæmon. cap. 5. & 6. & lib. 2. de Genef. ad lit. cap. 17. poſſe tamen longè plura de rebus futuris ab hominis arbitrio pendentibus per coniecturas rimari, & de alijs rebus occultis cognoscere, quam homines ipſos. primò, quia cognoscunt exactius cauſas naturales, earumque vtm quoad omnes effectus. ſecundò, quia poſſunt ſcire quid ipſi, & alij dæmones malorum adminiſtri Deo permittent e facturi ſint. tertid, quia perfectè

fectè cognoscunt inclinationes, & complexiones hominum, ex quibus plura sequuntur. quartò, quia vident in longinquis locis multorum effectuum causas iam positas, & applicatas. quintò, denique quia ipsi plura in natura efficere possunt, quæ sint no-

bis inopinata; cum certa sit Theologorum sententia tantundè posse Dæmones naturali virtute, quantum possunt Angeli; ex quibus omnibus inferitur posse Dæmones ad quorùdam futurorum, & occultorù diuinationem còcurrere, licet non possint ad omniù.

ANIMADVERSIÒ II. THEOLOGICA

In species Diuinationis.

4 **M**ININO superuacaneù esset singulas hic denuò repetere diuinationis species, quæ in pacto tractatu fusè saris expositæ sunt; præter enim singularum nomina, quæ allata sunt, proprietates etiam varias, variosque illarum exercendarum modos suo ordine prouelimus; ac propterea cum omnes diuinationis species ad duplex quoddam genus reuocentur, idcirco de hoc duplici genere tantum quædam sunt animaduertenda, atque duo ista genera ea sunt, quorum alterum dicitur Diuinario facta per expressam Dæmonis inuocationem, vel per expressum cum eodem pactum, alterum verò, quod fit tantum per tacitum pactum, vel per implicitam inuocationem. Ad primum genus reuocant Doctores communiter cum Sanchez in Decal. lib. 2. cap. 38. Necromantiam, Præstigiù, Somnium, Oraculum, Geomantiam, Hydromantiam, Pyrrhomantiam, Æromantiam, & Aruspicium; Ad alterum

genus reuocant Genethliam, Augurium, Auspicium, Chiromantiam, Metoposcopiam, & id genus alia; At ego, licet affirmem esse admittendas diuinationes ex pacto expresso cum Dæmone, atque ex pacto tantum implicito, non video tamen, quomodo species illæ diuinationum potius ad vnum genus redigantur, quàm ad aliud, cum in singulis diuinationis speciebus pro libitò diuinationem quærentis, vel exercentis possit interuenire, & pactum cum dæmone expressum, & pactum tantum implicitum; quemadmodum etiam in singulis vtraque Dæmonis inuocatio tacita vel expressa; hoc enim pendet à libertate volentis diuinare, qui in omni diuinatione potest, aut ipse pactum inire cum Dæmone, aut pacto aliorum adhærere, qui ijs diuinandi modis vsi sunt, quibus ipse quoque vti decernit.

Ex quo sequitur, quod licet admittantur duo illa prima diuinationum genera, scilicet diuinatio ex pacto explici-

6 Animaduersion II. Theologica:

plicito, & diuinatio ex pacto implicito cum Dæmone, non esse tamen sub illis admittendas determinatas species, eo nimirum sensu, quod nonnullæ numerentur additæ vni generi, aliæ alteri, cum omnes vni tantum generi addici possint, ex eo quod in omnibus vel solum pactum expressum inueniri queat, vel solum tacitum pro libertate diuinantis. Hincque etiam sequitur non solum diuinationes omnes posse esse eiusdem generis, sed etiam eiusdem speciei, si rerum materialitas excludatur, & solum formalitas diuinationis attendatur in genere moris; si enim spectentur omnes diuinandi modi in genere naturæ, certum est materialiter specie differre, cum Elementa, Aues, & Altra differat species; Si verò spectentur tantum formaliter in genere moris, cum diuinationes omnes contrahant eandem malitiam ab oppositione cum eadem virtute religionis, vel cum eadem recta ratione, ex hoc exploratum omnibus esse debet specie non diuersificari; sicut enim in eadem specie sunt: furtum omnia, siue sint auri, siue argenti, siue aliarum rerum, sic eandem speciem obtinebunt diuinationes omnes, siue per aerem fiant, siue per aquam, siue per somnia. Atque ex hoc potest inferri non esse opus exprimere in confessione rem, per quam facta est diuinatio, cum diuersitas rei non valeat inmutare iudicium confessorij, nec diuersam speciem constituat, ex eo, quod prorsus accidentarium sit diuinatio, quod potius in vna re fiat, quam in altera Huic doctrinæ videntur adhærere Azor. tom. 1. lib. 9. caps. 12. Bonacin. tom. 2. disp. 3. quest. 5,

punct. 3. Trullench. 1. Decal. cap. 10. dub. 3. & alij.

Cui addendum puto diuinationem omnem, siue factam per expressam Dæmonis inuocationem, siue factam per tacitam tantum esse eiusdem speciei in genere moris, seu malitiæ moralis propter rationem allatam; videtur namque ratio pacti expressi, & impliciti differre tantum tamquam perfectum, & imperfectum, quod non potest variare speciem; Quidquid dicant in oppositum Sanch. lib. 2. in Dec. Suar. tom. 1. de relig. c. 9. Lessius c. 49. Filijuc. Bonacin. & alij plures, qui licet fortassis hanc doctrinam non omnino rejiciant, volunt tamen esse explicandum in confessione an diuinatio facta fuerit cum tacita, vel expressa Dæmonis inuocatione, ex eo quod expressa Dæmonis inuocatio sæpe sæpius adiunctam habeat hæresim, aut adorationem Dæmonis, vel aliquid aliud scelus, quod in confessione exprimendum est, vt confessorius rectum iudicium ferat, & salutare remedium adhibeat; Supposita namq. illa doctrina, quod ex necessitate sunt tantum aperiendæ circumstantiæ mutantes speciem, non aggravantes licet in infinitum, corrui in hac re scrupulus supradictorum Doctorum, si verè admittant illas diuinationes esse eiusdem speciei. Quod verò diuinatio per expressam Dæmonis inuocationem alia habeat adiuncta scelera necessariò confitenda, hoc non obest doctrinæ nostræ, sed ad summum ostendit ea crimina, utpotè propriam speciem efformantia, esse in confessione pronuntianda, quod nos ipsi fatemur.

ANIMADVERSI O III.

T H E O L O G I C A

In facultatem Diuinandi.

7

T certius constet de diuinandi facultate, cum distinctione procedendum est, potest enim quis diuinare vel ex solo instinctu, atque inspiratione Dei, vel etiam ex cognitione causarum, & signorum naturalium; vnde ad rem paucis expediendam, hæc duo pro certis habenda sunt; Primum, facultatem diuinandi, & prædicendi omnia futura etiam libera, ac merè fortuita, quæ à solo Deo debent poni in esse non posse esse naturalem, sed verè, & propriè esse supernaturalem, & solum haberi ex lumine Dei; cum sit supra totum ordinem, & exigentiã naturæ, quod docet D. Th. 2. 2. *quest. 172. artic. 1. & quest. 12. de Verit. art. 3.* qua etiam de causa in Epist. ad Rom. 12. & 1. Corinth. numeratur Prophetia à D. Paulo inter dona Spiritus Sancti; Huiusq. doctrinæ ratio est, quia cognitio futurorum, quæ antequam sint, nullam habent determinationem, sed æqualiter possunt esse, & non esse, vt benè norit Theologi, solum pertineat ad eum intellectum, qui illa potest cognoscere in suis causis, vt futura sunt, vel in se ipsis, vt præsentia, & ætemperati coexistentia, qui intellectus diuinus est; non enim intellectus humanus præcisa diuina reuelatione potest intelligere, nisi ea, quæ sunt, quorum species, &

imagines ipsi obijciuntur. Adde plures actus liberè futuros suapte natura quatenus immanentes occultos esse, neque naturaliter cognosci posse, nisi à suprema causa, quæ ad eos mouet, & concurrat.

Aliud quod pro certo habendum dicitur, illud est, quod facultas diuinandi, & præcognoscendi ea futura, quæ habet determinationem in causis naturalibus, potest esse naturalis; cum enim possint naturaliter, ac perfectè illæ causæ cognosci; in quibus continentur illa futura, poterit etiam esse naturalis cognitio eorum, quæ in causis continentur; quod etiam suo modo dicendum est de signis naturalibus, cum quibus euentus, vel effectus futuri naturaliter connectuntur; ac propterea plura diximus supra posse de rebus futuris diuinari, eisque etiam fidem adhiberi, dummodo scilicet connexionem effectuum cum suis causis, vel signis non excedant; An verò ad prophetiam naturalem sint semper redigenda illa, quæ prædicuntur ex astrorum influxu humores in hominibus commouente; præsertim Melancholiam; illa quoque quæ proferuntur in somnijs, vel ex somnijs, vel etiã ex repentinis quibusdam furoribus; non ita certum est, nisi certò constet, supradicta tamquam causas naturales posse agere in illos eticòns; vnde

8

non

8 Animaduersio III. Theologica

non est ita faciliè admittenda illa doctrina, quam admittunt plures cum Arist. in *problem.* Albert. Magn. 3. de *anim. tract.* 1. Iamblic. *lib. de Myster.* Plut. *lib. de oracul.* alijsque Philosophis vetustioribus, quod scilicet ex complexione, temperie, atque humorum dispositione ad faciliùs recipiendas cælestium corporum impressiones possint aliqui, velut lymphatico instinctu acti diuinare futura, quemadmodum aiunt quidam Sybillis, & Baccantibus contigisse; licet enim aliquis alio fortitùs, ac firmiùs recipiat astrorum impressiones, propria spectata humorum complexione, ac dispositione, non proinde hæc sola potest esse causa physica, & naturalis eorum omnium, quæ sæpè prædicuntur, & cum deficiat ordo iste naturalis inter causam, & effectum, qui prædicuntur, illa prædictio numquam citi dicenda Prophetia naturalis, quod fati experimento innotescit, præsertim in Melancholicis, in quibus frequentiores esse solent eiusmodi diuinationes semper mala maiora augurantes, quæ tamen non eueniunt; quo fit cotumvaticinia nullius roboris esse debere, si sola spectetur natura, quæ tantum audere, nec assequi potest.

9 Verum tamen est, idque præsertim contingere solet, in furentibus, & melancholicis, inter multa, quæ pronunciantur ab ipsis, sæpè aliqua vera prædici posse, quæ tamen prædictiones neque naturales dici possunt, cum non habeant causam naturalem determinatam, neque supernaturales, cum nõ fiant ex Dei inspiratione; sed erunt prædictiones quædam casuales

absque ratione, ac fundamento latæ; non enim est mitum, quod quis aliquando collimet, si sæpiùs collimatione intendat in scopum; ad quod prædictionum genus reuocandum est illud, quod naturale vocat Baldell. *tom. 2. lib. 4. de superst.* quod exercebant antiquitùs homines illi Phanatici, qui specus, & antra incolètes respõsa dabant de futuris, & occultis; falsù enim est ex illis antris, & specubus emitti potuisse vapores seu exhalationes aliquas, quæ phanaticos, & fatidicos homines faceret naturaliter, licet in ipsis agitaretur præcipuè melancholia, & atra bilis, vt vult Baldellus, cù eiusmodi humores naturales seò vsq. nõ peringant. Vndè licet admittamus plures fuisse latas prædictiones de futuris à Phreneticis, furentibus, & melacholicis, quas præsertim refert Petrus Aponeñsis in probl. Arist. has tamen admittimus potiùs tamquam fortuitas, & casuales, quæ velut naturales, licet ea humorum temperies in se, ac dispositio fuerit naturalis. Non neganda est tamen aliqua facultas naturalis sed purè coniecturalis ad præcognoscenda etiam quædam futura libera, & contingentia, cum ex præteritis factis etiam futura quoquo modo, scilicet, coniecturaliter tantum argui possint; & hinc habetur discrimen inter Prophetiam simpliciter, quæ est supernaturalis, & Prophetiam secundum quid quæ est naturalis; hæc enim non se extendit, nisi ad illa futura, quæ habent causas determinatas in natura; illa verò indifferenter se habet ad omnes effectus futuros, siue sint necessarii in suis causis, siue liberi.

ANIMADVERSI O II.
THEOLOGICA

In malitiam Diuinationis.

10 **EXTRA** omnem dubitationem est apud Doctores, ac præsertim apud D. Th. q. 95. art. 2. & 3. quodcumque diuinationis genus, si fiat cum expressa, siue cum tacita dæmonis inuocatione esse ex natura sua intrinsecè malum, atque ex genere suo semper peccatū mortale; dicuntur namque omnes eiusmodi diuinandi modi prohibiti quia mali ex se; cuius doctrinæ rationem petit Suarez 1. de relig. lib. 2. de superstitione, potissimum à medio intrinsecè malo, & prohibito, quo utitur diuinatione, est namque diuinationis studium præsciendi futura, seu cognoscendi occulta mediâte dæmonis ope & inuocatione, cum quo, cum sit iuratus Dei hostis, numquam licet societatem vel consortium inire; Atque ex hoc plures aliæ malitiæ dicuntur in diuinationem corruere, scilicet malitia subiectionis voluntariæ, quæ fit diabolo, cuius disciplina quæritur; malitia tacitæ cuiusdam idololatricæ saltem latè acceptæ, qua diabolo præstatur obsequium, quod soli Deo debetur, licet in eo diuina excellentia non agnoscarur; malitia deniq. credulitatis, qua fides adhibetur diabolo, qui est parer mendacij. Ex grauitate autem criminis, & malitiæ, quæ reperitur in diuinatione, in qua interuenit dæmon, benè arguunt Valentia, Regi-

nald. Sanchez, & Bonacin. apud Trullench. in Decal. lib. 1. cap. 10. non dari in hoc peccato paruitatem materiæ excusantem à mortali; quæcumque enim dæmonis inuocatio, si serio fiat, hoc est ex aduertentia rei, quæ fit, seclusa ignorantia, malum grauissimum est, quo multiformiter læditur Deus; licet autem valdè difficile sit in eiusmodi diuinationibus ignorantia inuincibili detineri quemquam; si tamè hoc esset; potens esset illa ignorantia à mortali excusare, sicut in reliquis criminibus. Vbi aduertendum, quod si in exercendis diuinationibus diuinantis intentio nō sit superstitiosa, sed ijs tantū diuinationibus utatur ioci causa ad capiendum oblectamentū, cōtempso dæmone cū artibus suis, in hoc casu nō dicitur diuinā peccare mortaliter; hocq. ego affirmo, nō quia ex hac partē possit imminui malitia diuinationis, vt volunt plures Doctores cum Sanch. loco cit. Decal. c. 38. asserentes in eo casu si seri tantum peccatum veniale contradicentes sibi metipsis, cū supra docuerint nullam dari paruitatem materiæ in diuinationibus modo explicato; sed quia sic vtentes diuinationibus, sed non diuinant, nec intendunt diuinare, sed potius diuinationem derident, ex quo videntur ab omni culpa excusari.

Vt verò apertius cognoscatur de I I

B viiuf.

vnus cuiusq. diuinationis malitia, ratio quædam malitiæ generica in vnaquaque diuinatione cogitanda est, atque ex hac vt scitè satis aduertit Sanchez 2. *Decal. cap. 38.* particulares malitiæ facillè innotescunt; est namque primo animaduertenda in diuinatione propositio rei, quæ diuinatur cum medio, per quod diuinatur; secundo natura, & modus ipsius diuinationis; tertio intentio ipsius diuinantis; si medium per quod diuinatur, neq. sit causa rei, quæ diuinatur, quomodo se habet, ex gr. causa motus Cæli ad diuinandas Ecclipses; neque sit illius effectus, quomodo se habet fumus ad diuinandum ignem latentem, tunc diuinatione semper erit superstitiosa, atque ex sua natura sæpe mala, ac prohibita; nam eo ipso quod medium diuinandi non habet naturalem, & necessariam connexionem cum re diuinata, conuincitur eam habere ex institutione, & placito alicuius causæ intelligētis; & quia certum est, quod eam non habet ex institutione, & placito Dei, saltè vniuersaliter, & quoad omnes effectus etiam liberos, & merè contingentes; Siquidem Deus ipse in Scripturis facris sæpè prohibet diuinationes eiusmodi, conuincitur, inquam, solum habere ex institutione dæmonis, & hunc sese immiscere in tradenda notitia, & in ponendo euentu rei diuinatæ. Sic si medium sit aptum dumtaxat fundare diuinationem coniecturalem, & incertam, & tamen qui illo vtitur putet se diuinare certè ex modo ipso, & ex natura talis diuinationis, semper illa diuinatione mala censenda erit, ac superstitiosa; quemadmodum etiam erit superstitiosus ille diuinator, qui licet

vtatur medio cognito inani, inuiti, atque ridiculo, intendit tamen verè & seriò diuinare; secùs si solum iocose, & relaxandi animi gratia. Ratio autem malitiosæ superstitionis in quacumq. diuinatione petenda est ex cultu, qui dæmoni exhibetur, ac Deo detrahitur, vt sciatur, aut queratur illicita; qua de causa dicitur diuinatione habere malitiã oppositam virtuti religionis, vt benè notat Suarez 1. *de relig. lib. 2. cap. 8.* cum cognitio certa rerum per se occultarum sit propria Dei, atque illam à dæmone petere, sit dæmoni tribuere, quod est proprium Dei, ac quodammodo agnoscere in dæmone excellentiam quamdam diuinitatis ex hac parte, ex qua à multis diuinatione vocatur tacita quædam Idololatria. Verum tamen est, cum in diuinatione plures actus peccaminosi possint interuenire, non omnes illos continere malitiã oppositam religioni satis notum esse, si enim quis appeteret occulta scire quocumq. modo per consensum etiam deliberatum, in hoc actu esset quidem malitia peccaminosa, at non opposita virtuti religionis, cum nullus illicitus cultus interueniret, neque fortassis talis illiciti cultus affectio; posset namque in illo actu esse quædam illius detestatio explicita; & quod affirmatur de hoc actu posset de alijs etiam qui possunt in diuinatione interuenire affirmari; qui tamen formaliter non essent appellandi actus diuinationis, sed actus in alijs criminum speciebus; nam diuinatione quatenus talis formaliter semper dicitur opposita religioni, quatenus creaturis obsequium tribuit, quod esset soli Deo tribuendum.

ANIMADVERSI O V. T H E O L O G I C A

In Prohibitionem Diuinationis.

12 **D**OCET Caiet. ex D. Th. 2. 2. q. 95. art. 2. diuinationē supersticiosam esse ex illis malis, quæ ideò prohibētur, quia sunt intrinsecè mala; rationemque huius doctrinæ petit ipse à medijs intrinsecè malis, & illicitis, quibus vtuntur diuinatores ad sciēda, quæ naturaliter sciri non possunt, inter quæ media idem Caiet. commemorat secretam quādam virtutem demoniacam, quæ in illis omnibus continetur, licet à pluitibus ignoretur, vel saltē non animaduertatur; vnde colligit eiusmodi supersticiose diuinationis genus esse omni iure prohibitū, tum iure naturæ, tum iure diuino in vtroq. testamēto veteri, & nouo, tum etiā ipso iure Ecclesiastico, quod patet ex sacris Concilijs, Bullis Pontificijs, & sacris etiam Canonibus, apud Doctores, præsertim apud Simanc. *de Catholic. Institut. tit. de diuinat. & titul. de sortileg. & de superstit.* An vero vna, & eadem sit ratio prohibitionis intrinsecæ, & naturalis, vt ita dicam, & prohibitionis extrinsecæ, scilicet positiuæ & Ecclesiasticæ, non satis adhuc compertum est apud ipsos Doctores, qui licet in hoc consentiant quamcumq. prohibitionem indicare malitiā in re prohibita, cum tamen in rebus intrinsecè malis eiusmodi malitiā non oriatur à prohibitionē, quemadmodū ori-

tur in rebus tātum malis extrinsecè, & ex prohibitionē, ex hoc fit quod sit etiam diuersa prohibitionis ratio; quare quæ extrinsecè tantum prohibita sunt, quandoq. non prohiberi, & non esse mala; secus verò quæ intrinsecè prohibentur ex interna, atq. immutabili malitiā; quo etiam fit vt lōgè maior sit malitiā, grauiusq. peccatum in rebus intrinsecè prohibitis, quam in extrinsecæ tātum lege vetitis, ac propterea etiam grauius delinquere eos, qui contra præcepta negatiua delinquant, quam qui contra positiua, cum in negatiuis duplicata quodammodo inueniatur prohibitio, quæ non inuenitur in positiuis; Quidquid hic reclamant aliqui Doctores asserentes per multiplicem impositā legem rem aliquam vetantem non augeri malitiā transgressionis, cum vni prohibitioni, quæ rem iam facie malam, nihil mali addat altera adueniens prohibitio, nā quælibet prohibitio lata ab habente potestatem prohibēdi suam peculiare malitiā inducit, cum non sit maior ratio cur vna prohibitio inducat, & nō altera; hæc sunt valdè obseruāda pro quamcumque re vetita, atque in quamcumq. materia legis, & prohibitionis.

Si verò diuinatio etiam rerum occultarū, & futurarum fieret tantū medijs vanis non illicitis, ac per se malis ad quādam sciētiæ compatationē, vel

ad aliquem alium honestum finem, nimirum ad obstitendum malo, quod occulte, seu ex causis occultis posset alicui imminere, tunc talis diuinatione nullo iure censenda est prohibita, cum nequeat esse mala neque ratione finis, neque ratione mediorum; hoc genus diuinationis nunquam superstitiosum habendum esset, licet, ut scitè aduertit Caiet. *suprà*, possit esse vanum. Ceterum in dignoscenda diuinationum malitia, vel prohibitione animaduertendum est ex eodem Caiet. & ex Suarez *cap. 11*. eas esse diuinationes prohibitas, & superstitiosas, quæ nec diuinæ autoritati, nec naturali connexioni effectuum cum suis causis, nec causarum cum suis effectibus coherent; atque ad huius rei notitiam ampliorum comparandam erit discurrendum suis locis per singula diuinationum genera, in quibus peculiare cuiuscunque malitiæ, & prohibitiones preferentur; & hæc in vniuersum hic tetigisse sat est.

14 Duo insuper circa prohibitionem diuinationum animaduertenda sunt; primum non esse prohibitum præfagire sibi ex aliquo euentu malo, aliquem alium euentum malum posteriorem, ita ut ex illo præfagio homo sibi in posterum prudentius caueat; potest siquidem homo, ut docet Caiet. *q. 96. 2. 2.* & ex ipso Baldellus *tom. 2. Theol. Moral. lib. 4. disput. 3.* accipere vnum euentum tanquam signum de-

terioris euentus, præsertim si criminibus; & sceleribus sit onustus, vel irretitus, potest enim cogitare Deum scelerum punitorem velle per malum deteriorius illatas iniurias vlcisci, primumque malum fuisse posterioris nuncium, & monitorem; quapropter homo iste non esset damnandus superstitionis, sed laudandus prudentiæ, cum rationabiliter præfagiat, ac sibi mala diuinet, dammodo tamen animum vanis timoribus, ac certa omnimodè credulitate impleat, non enim ut optimè inquit D. Aug. *lib. 2. de Doct. Christi.* potest certò scire, quid agere velit Deus. Alterum est non esse prohibitum demonum interrogare ad aliquem honestum finem, ut nobis aliquid prænunciet, quod vel nobis ipsis vile sit, vel alijs; idque docet D. Thom. *2. 2. q. 95. in resp. ad 1.* nam etiam 5. Marc. Euangelist. habet, quod Christus dæmonem interrogauit de nomine, quod haberet; quod tamen cum duplici conditione intelligendum est ex Reginald. *lib. 17. num. 167.* nimirum, ut solum in nomine Dei dæmonem adiuremus, & sic compellamus diuina virtute, ut vera dicat, & nos non decipiat; & præterea ut solum id faciamus ex iusta causa scilicet vel utilitatis propriæ, vel aliorum; ex quo tamen non sequitur aliquando posse esse licitum dæmonem inuocare ad aquirendam occultorum cognitionem, ut optimè concludit D. Th. loco cit.

ANIMADVERSI O VI.
THEOLOGICA

In Pœnas Diuinationis.

15

IN omni Iure, tum dīuino, tum humano legimus plures latas esse pœnas ad puniendā diuinationum crimina, quæ non modo ipsos diuinatores dicuntur afficere, sed etiam ipsos consulentes ad futurorum, vel occultorum reuelationem; Sic ex lege veteri *Leuit. 20.* statutum est, vt diuinatores pœna mortis punirentur, atque lapidibus obruerentur, vt sanguis eorum esset super illos; & etiā ex *Deut. 18.* tam diuinantes, quam alij, qui eos consulere, dicuntur esse delendi de numero viuentium. Ex Iure quoque ciuili *L. Et si C. de Malef. qui artem diuinandi exercent, dicuntur esse subijciendi tormentis, etiam si sint in dignitate constituti; & L. Nemo eodem Titulo dicuntur esse gladio puniendi, & L. Nullus C. eodem dicuntur esse conprehendi.* Denique in Iure Canonico sœpissimè vt testatur *Azor. p. 1. lib. 9. cap. 26. q. 3.* dicuntur esse excommunicandi; & si eorum diuinationis manifestè contineat, aut sapiat hæresim, etiam de facto dicuntur excommunicati tamquam Hæretici, saltem in foro externo, vt subdit ibidem *Azor.* quamquam in foro interno, si verò non sint hæretici, non sint de facto excommunicati, sed solum sint excommunicandi, vt etiam ex communi sententia probat *Bonacin. 1.*

Decal. disp. 3. q. 5. puncto 3. contra *Reginald. lib. 17. num. 167.* Quo autem modo sint specialiter de facto excommunicati ex Bulla Urbani VIII. qui futura, vel occulta specialiter diuinant ex astris, dicemus infra, quādo agemus de hoc diuinationis modo.

In qua re est animaduertendum, 16. quod licet afferatur in cōtrarium traditæ doctrinæ quædam Constitutio Ioannis XXII. quæ habetur in *Diretorio Inquisit. p. 2. q. 43. num. 8.* & apud Tabienā Verbo Excommunicatio, in qua ipso facto excommunicantur omnes, qui de demonibus immolant, eosque adorant, qui fabricant, aut fabricari procurant imagines, annulos, specula, phialas, vel aliam quamcunq. rem magicè ad Demones ibi alligandos, ab illis petentes, & accipiētes respōsa, & auxilia postulant; & etiam qui habuerint, vel tenuerint libellos, vel Scripturas quasunque de præfatis erroribus aliquid continentes &c. dicta tamen cōstitutio saltem quoad hanc pœnam excommunicationis late sententiæ non fuit vsu recepta, vt notat *Suarez de superstit. cap. 19. num. 6.* & *Sanchez 2. Decal. cap. 38. num. 91.* Quin dicitur expressè reuocata per Bullam Sixti V. in qua Diuinatores, & Incantatores solum dicuntur esse puniendi ab Inquisitoribus; neque vlla pœna ijs inferatur de facto;

Quam-

Quemadmodum etiam de Excommunicatione latæ sententiæ contra eos, qui habuerint libros de eiusmodi incantationibus expressè dicitur illa cōstitutio reuocata per Bullam Pij I. V. ad Indicem lib. prohib. & quamuis in huiusmodi Bullis Sixti V. & Pij IV. non fiat mētio dictæ Const. Io. X. II. adhuc tamen censeri potest esse per illas reuocata, cum Princeps non censetur ignorare lura ad suum regimen spectantia, & ideo eo ipso, quod aliquid statuit contra illud Ius, censetur illud reuocare, etiamsi de illo mētionem non faciat, quemadmodum dicitur in Legum abrogatione; Neque in hac re magnificandus est Tabiena, qui dictam constitutionem admittit, ut vsu receptam, & per omnes illius casus ait incurri excommunicationem latæ sententiæ; cum in contrarium sint alij Doctores communiter apud Suarez *cap. 19. n. 3.* Atq. eodem modo non multum videtur vrgere ex lura communi *cap. Si quis 26. q. 5.* vbi Arioli, & Incantatores excommunicantur, neque enim talis loquendi modus semper importat latam sententiam, sed aliquando tantum præcipitur, ut feratur, quemadmodum benè notat Nauar. *Manual. cap. 27. num. 12.* & idem valet, atque excommunicetur, vel fiat excommunicatus, ut notat Glos. in *Cap. Si quis ex Clericis*, & in *Cap. Nullus iudicium*, & in *Cap. Si*

quis eorum; colligitur namque ex alijs textibus illum esse sic explicandum.

Ex quibus constat diuinatores quoscunque siue alligantes, siue inuocantes dæmones ad vaticinia fundenda non esse ipso facto excommunicatos, præcisè qua diuinatores sunt, cum non inueniatur in lute communi lata ipso facto hæc excommunicatio; vt tenent Azor. Lessius, Suarez, Sanchez, Soufa, & alij plures, qui volunt hoc idem esse intelligendum etiam de Clericis vtentibus sortibus diuinatorijs, quod & nos fusius suo loco tractabimus. Intelliguntur tamen ipso facto excommunicati, si cum diuinationibus admisceatur error cōtra fidem, sicque sūt excommunicati tamquam hæretici, non tamquam diuinatores; qua sola ratione Inquisitores possunt de diuinatoribus cognoscere eosque punire; censentur autem vt plurimum hæretici diuinatores abutentes Sacramentis, alijsque rebus sacris, & etiam Dæmoni tribuentes, quod proprium est solius Dei; de qua re videndus est Simanc. in *Cath. Instit. de diuinat. Tit. 21.* De eo verò quod refert Barbosa in *Collect. Bullarj V.* Astrologia esse nimirū quamdam Vrbani VIII. Constitutionem quæ incipit Inscrutabilis excommunicantem ipso facto omnes Astrologos Iudiciarios videndus est Trullench. 1. *Decalog. dub. 3.*

ANIMADVERSI O VII.
THEOLOGICA

In credibilitatem Diuinationis.

18 **N**ON VLLÆ sunt diuinationes, quæ dicuntur à Theologis ex sui natura credibiles, eo quod ipsis insit credibilitatis ratio fundata in rei veritate, quod res ita sit, aut saltem esse possit; cuius generis diximus esse diuinationes omnes, quæ haberi possunt spectata naturæ vi in ordine ad suos effectus, cum quibus aliquam connexionem retinet. At præter diuinationes eiusmodi in quibus nullam habet partem superstitio, aut virtus dæmoniaca, cæteræ omnes dicuntur prorsus incredibiles, cum ab auctore mendacissimo proficiantur, & nullam coherentiam habeant cum ratione, aut cum veritate; & licet sæpe sapius in diuinationibus eiusmodi superstitiosis, aliquid quærat à Dæmone, vel per inuocationem, vel per pactum, vel per consultationem, quod ab ipso Dæmone sciri potest, ut potè ipsius intelligentiam non excedens, non propterea censendum est illud fieri ex natura sua credibile, cum eo ipso quod à Patre mendacij proficiatur suspecta fiat omnis rei credibilitas; quare censere aliquid credibile, ut ore Dæmonis prolatum, etiamsi aliunde possit esse credibile, semper peccatum est, cum semper homo per illam falsam existimationem se periculo exponat diabolicæ

deceptionis, quæ vitabile damnum inferre potest: Non peccaret tamen hoc crimine, qui rem crederet etiam à Dæmone prolatam, dummodo res illa haberet aliunde credibilitatem, ratione cuius præeisè homo moueretur ad credendum, præcisa Dæmonis prolatione.

Animaduertendum tamen, quod si 19 Dæmon virtute diuina cogeretur ad aliquid reuelandum, ut sæpè contingit in ministris Ecclesiæ, tunc illa reuelatio etiamsi facta à Dæmone, credibilis euaderet, non ipsius reuelantis auctoritate, sed Dei cogentis potestate; Tunc enim censetur Dæmon vera proferre, cum non possit aliter agere, sic imperante virtute diuina. Potest tamen Dæmon etiam in his casibus tot falsa admiscere veris, ut veritatem ipsam suspectam faciat, quod sæpè obseruatum est in arreptijs, & obsecsis, in quibus ab exorcistis interrogatus Dæmon ex Dei auctoritate multa quidem vera protulit, multis tamen falsitatibus admixtis; in qua re valdè cauendum est, præsertim cum agitur de fide dæmoni adhibenda in casibus grauioribus, qui possunt accidere, quamplures enim in hoc deceptos esse refert Martin. Delrio in *disquisit. Magic.*

Reliquæ etiam futurorum prædictiones, vel occultorum reuelationes non

non ita facile credibiles esse sunt, licet ferantur à personis, quæ Sanctissimæ reputentur; quamuis enim per sanctos multa Deus reuelauerit, ac possit reuelare, nisi tamen constet per probatissima signa de sanctitate eiusmodi reuelantium, suspectæ reuelationes censendæ sunt, cum in his sæpe sæpius Angelus tenebrarum transfiguret se in Angelum lucis; Idque animaduertit expressè etiam Simanc. *in Cath. Instit. Titul. 21.* vbi agit de improbis reuelatoribus, qui Dæmonum ope, & illusione ventura prædicunt, afferens exemplum multis sæculis memorandum cuiusdam puellæ Cordubensis, quæ à teneris vnguiculis in Cænobio arctissimo, ac religiosissimo inclusa tanta sanctitatis specie fulgebat, vt ab omnibus putaretur esse Sanctissima, quæ multa in dies vera prædicebat, & multa passim signa faciebat, & continuis penè reuelationibus affluebat; eò vsque, vt ciues Cordubenses, viros alioqui sagaces, & cautos per triginta, & eo amplius annos mirè suspensos sui admiratione teneret; nec eos dumtaxat fefellit, sed omnes ferè Christiani Orbis Principes ea-

dem simulatione decepit, donec tandem grauissimo morbo affecta, dæmonem illum, cuius execranda societate omnia illa peragebat, Omnipotentis Dei gratia reuelauit, ne populo Christiano diutiùs illuderet; ipsaque ab Inquisitoribus comprehensa, & ad sinum Ecclesiæ restituta, in aliud Cænobium detrusa, vitam piè, ac religiosè transegit: In eiusmodi verò deceptorias reuelationes solent, vt plurimum incidere mulieres fatuæ, vel improbæ, & ideo qui illas facile credibiles existimant, peccant crimine leuitatis, & imprudentiæ, pluribus sæpe malis per vanā credulitatem cooperantes; quapropter optimè docet Richard. de Sanct. Viç. suspectas habendas esse omnes futurorum, vel occultorum reuelationes, quæ vel testimonio Dei, vel Sacra Scriptura, vel ratione manifesta nõ probentur præsertim cum supernaturalia, vel occultissima reuelantur. Adde incredibiles esse putandas omnes illas reuelationes, quæ vel omnino inutiles sunt, vel de rebus leuioribus feruntur, vel ad salutem animarum nullo modo spectare dicuntur.

ANIMADVERSI O VIII. THEOLOGICA

In credulitatem, quæ adhibetur in Diuinatione.

21 **I**X damnata in diuinatione
superstitiosa credibilitate
satis argui potest, quo-
modo etiam sit damnan-
da fides, & credulitas, quæ eidem di-
uinationi superstitiosæ solet adhiberi,
& quæ etiam culpa sit afficienda; licet
enim, vt optime docet Lessius *lib. 2. de
superstit. dubit. 7.* licitum sit adhibere
fidem illis omnibus diuinationibus,
quæ aliquod fundamentum habent in
natura, nec sunt vlllo modo supersti-
tiosæ, illicitum tamen semper erit, vt
doctissime aduertit Suarez *lib. 2. de su-
perstit. tum ex parte modi credendi,*
tum ex parte rei creditæ credulitatem
præstare ijs diuinationibus, seu vati-
cinijs, quibus ex superstitione dicitur
se dæmon immiscere. Vbi notandum
est aliud esse credere, quod dæmon
possit quædam scire, & reuelare, aliud
verò credere ipsi reuelanti, & prædi-
ceti medijs superstitionibus; primum
omni culpa vacare potest, præsertim
in ijs, qui bene norunt virtutem dæ-
monis, & quousque illa virtus, eiusq.
intelligentia se potest extendere; est
enim fides illa fundata in cognitione,
& noticia quædam proportionata, quæ
omne crimen excludit, secundum nū-
quam extra scelus esse potest, cum
dæmon nulla sit fide dignus, vt reue-

lans; quin imo si crederetur quod re-
uelat dæmon tanquam res infallibili-
lis, atque adeo in eius obsequium ca-
ptiuaretur intellectus, docet Suarez
hoc scelus vel ad idololatram, vel ad
Infidelitatem, vel ad hæresim pertine-
re, nam crederetur Dæmoni tanquam
Deo, essetque error in intellectu om-
nem fidem diuinam obliteras, ex qua
habemus soli Deo credendum fide di-
uina, ac dæmonem esse fallacissimum,
& esse creaturam æterno supplicio
damnata.

Citrà verò plenam fidem, atq. in-
dubitata credulitatem, quæ diuina-
tionibus superstitiosis absq. graui cul-
pa adhiberi non potest ex consensu
omnium Doctorum, non erit semper
mortale peccatum quamdam imper-
fectam fidem iisdem diuinationibus
præstare, quæ tamen fides imperfecta
potius dicitur quidam conceptus timor
de futuris euentibus ortus ex obserua-
tione præteritorum, quam vera fides.
Sic videntur docere Suarez, Caietan.
Lessius, Sanchez, Delrius, Layman, &
alij apud Baldell. *lib. 4. de superstit.* qui
tamen etiam addunt esse rem valde
periculosam etiam cum leui creduli-
tate dare operam eiusmodi diuina-
tionibus; si quidem dæmoni datur occa-
sio in peiora semper pertrahendi, atq.

paulatim inducendi habitum credulitatis firmiorem. Quod præsertim notauit S. Th. 2. 2. q. 95. artic. 4. Similiter veniale tantum peccatum erit obseruare somnia, auguria, sortes, autium cantus, ac volatus, & reliqua eiusmodi, ex quibus diuinationi haberi potest, non habēdo illis fidem tamquam certis, neq. definitum assensum præbendo de futuro euentu malè ominato; censetur enim id tantum fieri ex quodam timore præconcepto, cuius vi etiam sine graui culpa cessare possumus ab aliqua actione inchoata, vel aliquod negotium nō suscipere; quod tamen intelligendū est, nisi adsit scandalum, & nisi inducantur alij hoc exēplo ad aliquam firmam credulitatem prædictis rebus adhibendam; Quemadmodum è contra definitè credere aliquem tristem euentum secururum propter vānam horū obseruationem, à graui culpa non potest excusari, nisi maxima sit ignorantia, & ruditas personæ; videtur namq. non leue malum ex huiusmodi vanis obseruationibus pendere, atque ad earum quasi normam actiones nostras dirigere, quod tradunt plures Doctores præter supra citatos apud Fagundez lib. 1. in 1. præcept. Decal. cap. 36.

23 Hinc etiam colligendum, quod licet fortasse licitum sit vti certis orationibus, quæ vulgo circumferuntur, & in sepulcro Hierosolymitano reperiuntur, aut in alijs locis san-

ctis in quibus promittitur recitāti aduentura felicitas vel in bello, vel in aqua, vel in igne, vel in morbis, ex eo quod orationes illæ possint esse vndequaque bonæ, nulla scilicet continentes verba inania, vel de se apta ad inuocādum dæmonem, facta prius protestatione de non concurrento cum pacto dæmonis posito quod in illis verbis lateret, quod præsertim docet Caiet. in Sum. V. Incantatio, dummodo orationes illæ ex sola animi deuotione recitentur, atque ex sola bona spe in Deo constituta, reiecto firmo quodam assensu, ac certa credulitate deposita ea recipiendi, quæ sperantur; tamen ijs vti se mper periculosum cēsendum est, cum sepe in rebus sacris se immisceat diabolus ad homines decipiendos; vnde qui illis vtuntur orationibus speratos euentus ex illis certò expectantes, putandi sunt supersticiosè agentes, atq. à Confessarijs corrigēdi, quemadmodum moment Sanchez, Suarez, Lessis, Syluester, Armolla, Nauar. Philarch. Fagundez, & alij quamplures, vbi agunt de superstitionibus; Quin imo addit Ciruelo de superstis. 2. p. cap. 11. Superstitiosas, & vanas esse omnes illas orationes, in quarum titulis determinatur numerus dierum, & vices, in quibus dicendæ sunt ab obtinēdas à Deo gratias inibi contentas; non enim potest homo terminum Deo præscribere vbi agitur de gratijs conferendis.

ANIMADVERSI O IX.
THEOLOGICA

In Diuinationem pacto, & inuocatione Dæmonis.

24

ON sunt hæc duo inuicem permiscenda, aut cōfundenda in diuinatione, vt plerique faciunt, nimirum pactum, & dæmonis inuocatio; licet enim sæpè sæpiùs vtrumque in ipsa diuinatione interueniat, & pactum, & inuocatio vel expressè, vel tacitè, fieri tamen potest, vt quandoque vnum sine alio habeatur, quod doctè satis notauit etiam Suarez locis sæpiùs allatis *s. de rel.* potest namq. ad postulandam rerum occultarū cognitionē simpliciter dæmon inuocari sine vlla promissione, vel pacto ex parte petentis, vel etiam cum pacto, & promissione, qua petens se obliget vel tacitè, vel expressè ad obsequiū dæmoni præstandum, ad perpetuam societatem, vel subiectionem cū dæmone seruandam, vel ad aliquid aliud peragendum: & quod dicitur ex parte petētis, potest etiā affirmari ex parte dæmonis respondentis, qui quandoq. pactū acceptat alienum absq. vlla sui obligatione, quandoq. etiam respondet, & agit quæ postulātur absq. pacti, & promissionis acceptatione. Ego tamen existimare valdè difficile esse dæmonem inuocare absq. eo quod interueniat aliqua tacita obligatio ex parte petentis ineundi, aut contrahendi so-

cietatē cum dæmone, eamq. quoquo modo profitendi, cum per ipsam dæmonis inuocationem nō solum tacitè, ac virtualiter, sed expressè ineat societatem, quæ ex sua natura quādam præferret obligationem, non solum actualis subiectionis, sed etiā aliquid aliud agendi iuxta leges inite societatis. Animaduertendum tamen est aliud esse dæmonem inuocare, & cū illo pacisci, aliud ipsum dæmonem de aliqua re occulta simpliciter interrogare; nā dæmonis inuocatio ex sua natura sæper est mala, & nullo casu potest esse licita, interrogatio autem aliquando potest esse bona, & etiam licita, præsertim si fiat ex instituto Ecclesiæ, atque ex eiusdem autoritate, qua solent Exorcistæ sæpè dæmones interrogare, eosq. compellere vi exorcismorum ad quædam proferenda, quæ ad salutem arripiorum, & obfessorum posunt conducere.

Cum igitur omnis futurorum euentuum, earumque rerum prænunciatio, quæ humano modo sciri non possunt, censeatur ab hominibus fieri vi pacti expressi, vel taciti cum dæmone, addita inuocatione explicita, vel implicita, animaduertere necesse est, quando detur expressum pactum Dæmonis, & quando tacitum,

C 2 . & quan-

25

& quando expressè, aut implicitè inuocetur; Solut autem illud pactum expressum à Theologis communiter nominari, cum illa duo expressis verbis ex vna, vel vtraque parte interueniunt, faciam, vt facias, vel facies, vt faciam, nimirum, inuocabis me, & dabis cultû, & ego auxiliabor tibi; item pones talia, vel talia signa, aut hoc, vel illud facies, & ego ad positionem illorum, aut cum hoc, vel illud feceris, fauebo tibi, & hoc vel illud pro te efficiam. Sic dicitur expressè Dæmon inuocari virtute pacti expliciti, nō solum quando expressis verbis ab illo auxilium requiritur, ipse uel interpellatur; aut quando ipsa signa ponuntur, ipse uel factō ea fiunt, quæ quis pactus est; sed etiam, quando ille, qui sciens dæmonem per aliqua signa inuocari, & occulta docere, ea signa facit, vt de re aliqua ab illo edocetur. Tacitè autem, & implicitè inuocatur, quando quis cognitionē, aut effectum alicuius rei soli Deo reseruatū medijs vanis, & indebitis procurat; nam quāuis præter illius intentionem sit dæmonem tunc inuocare, tamen eo ipso, quod hæc media vana, & indebita portentat, quibus libētissimè Dæmon se permittet, vult à dæmone vanorum inuentore edoceri, & ab illo consequi quod sperat. Hæc de pacto expresso, & tacito, atque de vtraque dæmonis inuocatione tacita, & expressa animaduertuntur à Suarez, Sanchez, Caiet. Sayro, Valentia, alijsque pluribus apud Fagundez *lib. 1. in primum præcept. Decal. cap. 35.*

26 Ex quibus inferendum est eum dæmone pacisci, ipsumque inuocare, siue expressè per verba, per signa, &

quocunque alio modo; siue tacitè, & implicitè semper esse peccatum mortale, & grauissimum ratione malitiæ, & deformitatis, quam suprè diximus diuinationem continere, quæ malitia, cum ei sæpè iungatur etiam Hæresis, & apostasia à fide; imo multiplex aliud crimen, accuratè est examinanda à confessorijs, vt cognoscant, qua ratione sit talis malitia punienda, & etiā an vlla ratione sit excusanda, quod solum conuigere potest, vel ex summa ignorantia, quæ dicitur inuincibilis, vel ex minima aduertētia, vel ex maxima animi leuitate, vt est in mulierculis; Vnde qui vtitur huiusmodi signis diuinatorijs, quæcumq. sint, nō est excusandus à malitia superstitionis per hoc quod protestetur se nulli cū Diabolo habere velle societatem, neque aliud velle scire magistro Diabolo, sed illia signis velle vti tantummodo, vt faciat experientiā cognoscendi occulta, quæ prius fecerūt alij plures, nam hæc protestatio est contraria factō, & qui sic protestatur interpretatiuè, & verè vult scire occulta ab ipso Diabolo, quod declarat factō ipso usurpationis taliū signorū; Secus verò si protestatur, quod nolit vti illis signis tamquā institutis ad cognoscēda occulta, sed solum ad aliquem alium finem; quia talis protestatio non est contraria factō, dum factum ipsum directè excluditur, sed dicitur protestatio contraria pacto saltem tacito cum dæmone deponēdo effectū, quando ponuntur illa signa; quæ doctrina est Caiet. in *Sum. V. Incantatio*, vbi affert exemplum cuiusdam experimenti à se facti.

ANIMADVERSI O X. T H E O L O G I C A

In obseruanda in pacto, & inuocacione Dæmonis.

27 **I**N superstitione diuinandi futura, & occulta cognoscendi per auxilium Dæmonis, quæ modo fit, vt dictum est, per expressam illius inuocacionem, modo vero per tacitam solum, animaduertendum est, quod licet aliquando interueniat ex parte hominum promissio explicita faciendi hoc vel illud in obsequium dæmonis. si doceat, & reuelat occulta, aliquando etiam ante promissionem ipsa obsequij exhibitio per sacrificia, suffitus, & id genus alias oblationes, quandoque nihil omnino horum omnium interuenire, sed ipsum dæmonem ex propriæ voluntatis peruersitate, & studio nocendi hominibus, præsertim ijs, quos aduertit eiusmodi inquisitionibus occultorum nimis addictos, se illis ingerere, atque immiscere, homines ipsos ad vanas illas curiositates spontè excitando, atq. extimulando; quibus excitationibus, & impulsibus dæmonis, si homines consensu tantum respondeant, nullo opere adhibito ad diuinationem ordinato, peccant quidem grauiter, at non peccato superstitionis, in qua semper sunt adhibenda media vana, & inutilia ad diuinandum; vnde homines eiusmodi, licet consentiant dæmoni interius suaden-

ti, ac quodammodo per consensum acceptent, quod dæmon promittit, cum tamen nullum verum pactum de aliqua re agenda interueniat, ac nulla profus dæmonis inuocatio, nulla quoque hic erit diuinatoria superstitio; quæ doctrina licet à quibusdam Doctoribus non admittatur, tamen vera est, si vera ratio superstitionis in quocumque genere examinetur, maxime diuinatoriæ.

Sic, qui à dæmone peteret eam notitiam futurorum, quæ reuera non est propria Dei, sed potest haberi etiam à dæmone, vt, verbi gratia, certam notitiam Eclipsium, coniuunctionum, vel oppositionum, quæ sunt in astris, aut similibus effectuum, qui habent causas necessarias, & infallibiles, vel etiam eorum, qui habent causas naturales quidem, sed per accidens inpedibiles, vt sunt pluiiæ, siccitates, vel ægritudines; vel denique etiam eorum, qui solum ex coniecturis possunt probabiliter colligi à dæmone, vt sūt actus liberi, quos dæmon ex cognitione nostrarum inclinationum, atq. ex obseruatione, & experientia præteritorum potest coniectare, probabile est, quod propriè loquendo non committeret peccatum superstitionis diuinatoriæ, sed solum aliud peccatum

28

contra

contra aliam virtutem, habendo scilicet commercium, & societatem cum dæmone, quod nunquam est licitum, quod benè notarunt etiam Valent. Lessius, & alij apud Suarez *cap. 8.* & Baldellum *lib. 4. disp. 3. de superst.* non enim per eiusmodi diuinationē agnosceretur in Dæmone, aut illi aliquid tribueretur, quod esset propriū Dei, solum agnosceretur in illo quædam excellentia naturæ, seu naturalis cognitionis, quæ sit perfectior humana, quod cognoscere in dæmone, illique tribuere nullum crimen est, cum tribuatur quod ipsi propriū est; eiusque perfectioni naturæ consentaneum; præsertim si homo profiteatur in hoc genere diuinationis se velle tantum à dæmone scire, quod ipse assequi potest proprio ingenio; in qua re, si præscindamus ab actibus liberis, atque ab actibus externis adorationis, & obsequij erga dæmonem, nihil perpetratur sceleris contra Dei cultum; sicut nihil mali committeretur ab eo, qui peteret aliquam notitiam rerum sibi occultarum ab alio homine peccatore, & Dei inimico, qui illas sciret, dummodo id formaliter non agatur in contemptum Dei, adhibendo ipsius hostem ad aliquid sciendum, quatenus reduplicatiuè esset Dei hostis, & inimicus. Et licet ex D. Th. 2. 2. q. 95. & ex Caiet. *ibidem* doceant Nauar. Suarez, Sanchez, & Layman. vbi agunt de superstitione quodcumque confugium ad dæmonem, vt reuelètur occulta inuoluere obsequium, & cultum Dæmonis, ac propterea ad superstitionem pertinere, probabilius tamen est verè non cōmitti superstitionem, cum dæmoni non tribuatur cul-

tus, vel obsequium, quod est propriū Dei, sed illum tantum, quod ipsi Dæmoni conuenire potest; vnde talis homo ad Dæmonem ita confugiēs peccatet quidem crimine Lesæ Maiestatis diuinæ, quia cōfugeret ad hostem Dei iuratum, ac perduellionis crimine irretitum; peccaret etiam contra charitatem, & contra se ipsum, qui ex commercio, & societate cum Dæmone grauiorem sibi parat ruinā, peccaret contra fidelitatem Deo debitam, & in Baptismo promissam de renunciando Diabolo, & operibus eius, cuius violatio potest dici pertinere ad quamdam prodicionem, & apostasiam.

In hoc tamen crimine diuinationis prohibita, atque intrinsicè malè, licet non adsit malitia superstitionis propriæ, & rigorosè, est tamen vera malitia diuinationis, quæ præsertim sumitur à medio illicito, quod ad diuinandum adhibetur, & etiam à pacto cum ipso dæmone, qui enim petit à Diabolo notitiam futurorum euentuum licet naturalium, facit in hac petitione quoddam pactum cum Dæmone saltem virtuale, quo obligatur ad subiectionem, quam debet profiteri discipulus cum Magistro, vel saltem ad societatem, & amicitiam, quæ subiectio, societas, & amicitia non potest non esse peccatum, illudque grauissimum in alia specie, licet fortassis non sit in specie idololatriæ, aut veræ superstitionis; ac tanta est diuinationis culpa, quocumque modo fiat Dæmone interueniente, ex Caiet. 2. 2. *quest. 95.* vt inferat certissimum signum damnationis æternæ, quemadmodum enim consuetudo cū

Ange-

Angelis in hac vita est inchoatio que-
dam æternæ beatitudinis, sic ex oppo-
sito consuetudo cum dæmone initium
damnationis æternæ.

ANIMADVERSI O XI. THEOLOGICA.

In Diuinationem ex præstigijs apparitionibus.

30 **D** damnatum superstitionis
diuinationis genus redi-
gendum est illud, quod fit
per præstigijs quasdam
apparitiones, & locutiones, quibus dæ-
mones sæpe futura prænu-
nciant, aut manifestant occulta; dicuntur autem hu-
iusmodi apparitiones, & locutiones
dæmonum præstigia, quia hominum
aspectum, atque auditum illudentes,
solent eorum sensus ita præstringere,
vt propriam illusionem, & deceptionem
semper ignorent, inducta etiam
quandoque ipsi menti caligine; Quo-
modo loquuntur igitur fiant præstigijs
apparitiones, & locutiones, ad diui-
nandum opera dæmonum semper ha-
benda sunt; neque illis vti vlla ratio-
ne licet ad diuinandum, cum eandem
habeant malitiam, quam habent cæ-
teræ diuinationes, quæ fiunt per dæ-
monum inuocationem, vnde in hac
re nihil vterius addendum est. Ne-
que dæmones diuinantes medijs præ-
stigijs apparitionibus, & locutioni-
bus aliquid eo amplius diuinare pos-
sunt, quod ipsi sciunt; quapropter etiã
in hac re adhibenda est doctrina su-
pra tradita circa ea, quæ præscire pos-

sunt dæmones, atque prædicere, vt
apertius innotescat, quid huiusmodi
medijs illusorijs possit diuinari; sem-
per autem peccatum erit illis vti, etiã
si obiecta sciētiae dæmonum propor-
tionata, scilicet eorum intelligentiam,
& cognitionem nequaquam ex-
cedentia quærentur, quod scitè ani-
maduertunt *D. August. 3. de Trinit.*
D. Thom. 2. 2. q. 95. Caiet. ibidem,
& *Sanchez in 2. Decalog.*

Solent autem fieri diuinationes ex
præstigijs apparitionibus omnibus
illis modis, quibus præstigia ipsa so-
lent hominibus apparere ope Dæmo-
nis ad illudendum, qui modi tres re-
censeri solent apud Doctores ex parte
sensuum exteriorum, & ex parte
sensuum interiorum. Ex parte sensuum
exteriorum fiunt præstigia diui-
natoria, cum ipsis apparent quædam
vera corpora non solum eisdem sensu
internos præstringentes, & illudentes,
sed etiam ea prædicentes, quæ sci-
re præstigijs optamus; possunt nam-
que dæmones eiusmodi vera corpora
efformare applicando actiua passiuus,
eisque motum tribuere, ac loquelam;
sunt etiam præstigia diuinatoria per
solas

folas apparentes imagines nobis obloquentes, quæ diuinatione inuestigamus; sunt denique per solam conuotionem imaginationis, qua putamus ea nobis reuelari, quæ verè non reuelantur; his omnibus diuinationes querere, ijsque fidem adhibere superstitiosum est, & grauissimum peccatum; dummodo tamen adsit aduertentia malitiæ, & superstitionis, vt optimè aduertit Sanchez loco citato; Si enim præstigia fierent à solo Dæmone à nobis per præstigia non interpellato, neque illius fraudem in præstigijs deprehenderemus, nulla nobis inureretur criminis nota.

32 Vna tamen pro præstigijs doctrina excipienda nobis est à Philosophis, & etiam à Theologis, & hæc est, non posse dæmones per se ipsos producere species rerû sensibilium, quæ

dicuntur species impressæ, & intentionales, sicut nec possunt alijs mutationibus transmutare materiam, nisi per motum localem; sed solum posse ex aere, & vaporibus corpora formare, quæ speciem referant huius, vel illius rei, quod satis est ad conficiendas præstigiosas apparitiones; quibus dæmones ipsi vt solent ad loquendum; & sic explicat etiam Caiet. 2. 2. q. 95. art. 2. apparitiones illarum imaginû, quæ aliquando cernuntur opera dæmonis factæ per Hydromantiam in Phialis aqua plenis, vel in alijs Elementis; ac rebus inanimatis; sat enim est in præstigijs, quod aliquid appareat, quod sensus præstringat, licet illud non semper sit verum, reale, ac solidum corpus, sed tantum fictitium, seu fictitia corporis imago.

ANIMADVERSI O XII.
THEOLOGICA

In Diuinationem ex præstigiōsa sanguinis apparitione
in occisi cadauere.

33

QUINANTVR pleriq. sanguinis effusionem, seu apparitionem, quæ sæpe in cadauere occisi præsentē occisore contingit, non esse rē præstigiōsam, aut superstitiosam, sed eam prouenire vel ex causa naturali, licet nobis ignota, vel ex causa supernaturali, scilicet ex diuina Iustitia, ad quam spectat eo miraculo tāti criminis reos detegere, vt magi & ratibus innotescāt, & puniātur; ac propterea asserunt isti hoc modo velle de reis occisionis, & homicidij diuinare non esse malum, neq. superstitiosum; quin hoc modo sine culpa posse Iudices vti, vt torqueāt reos tortura, eaq. media in cognitionem criminis deducantur. At longè melius alij quam plurimi apud Vericellum nostrum singularis doctrinæ virum in *quest. moralib. tract. 1. sect. 2. 3. 4.* putant esse omnino superstitiosum, atq. præstigiōsum hunc diuinationis modum exercere, cum omni no præstigiōsa sit illa sanguinis effusio, seu apparitio in occisi cadauere, scilicet semper dæmonis opera ad hominum perniciem concinnata; quam doctrinam ipse libenter amplexatus omnes Iuris peritorū experientias reijcio, quibus ennanrur ostendere eam sanguinis effusionem esse à causa natura-

li ex eo, quod sēper illa succedat præsentē occisore, eaq. sit causa verè naturalis, qua posita semper ponatur effectus; dico namq. in illis experimētis semper dæmonis præstigia interuenire, cum nulla naturalis ratio suadeat in his partem habere naturam, vt doctè satis demonstrat Vericellus *sect. 2.* Addo, quod licet suaderent experimēta, & rationes illam effusionē esse à causa naturali, cum tamen eiusmodi causa sit semper ignota, siue sit qualitas quædam occulta impressa ab occisore in cadauere occisi, siue sit antipathicæ vis, siue aliquid aliud, sequitur incerta omnino esse illa experimēta, incertas etiā rationes, ac propterea ipsis non licere illa effusione sanguinis vti tanquam naturæ aliud iudicio ad ferendum certum tormentum, & præiudicium, quo sæpe affici potest innocens vir, cū semper satius sit mille nocentes impunitos dimittere, quam vnicum innocentem condemnare iuxta *l. Absentem ff. de penis*; atque eo maximè debent Iudices ab his experimētis abstinere, quod non semper occisi cadauere coram occisore sanguinem emittat, vt testantur plures apud eundē Vericell. ac propterea non sit illa effusio censendum iudicium naturale; neq. sit ibi censenda causa naturalis.

D Eo

Ed verò præfertim intento vitur diabolus præstigiola sâguinis effusione, vel apparitione, vt vindictæ desiderium in ipsomet occisi cadauere ostendat, & sic hominem perditum declararet; vt tali prodigio propinquos occisi ad vltionem extiteret, atq. inimicitias diutiùs nutriat; vt simplices homines decipiat, eumq. firmet in ipsis antiquorum errorem, quo credebât animas occisorû adstare corporibus, quæ cômoto sanguine vindictâ peterent; deniq. vt ostendat dæmon sitim suam quam habet sanguinis occisoris, cum ad hoc tantum sanguinẽ ex occisi, cadauere eliciat, vt occisorẽ ducat in in-

teritum, & damnationem. Igitur concludendum est hoc genus diuinationis omnino superstitiosû esse, atq. in Ecclesia Dei abolendû, cû verè talis effectus non sit à naturali virtute, neque à virtute diuina; sed contingat per quãdam tacitam, & virtualẽ dæmonis inuocationem; cum enim adducitur inquisitus ad præsentia cadaueris occisi, nec possit mortuus suum occiforem indicare, tacitè ea adductione dicitur inuocari dæmon, vt ipse indicet, ac reuellet occiforem, sicut etiam alijs plurimis superstitionibus solet tacitè inuocari, vt fures ostendat, & aliquid aliud simile operetur.

ANIMADVERSI O XIII. THEOLOGICA

In Diuinationem ex Astris, tamquam ex causis in
vniuersum.

35 **M** astras non minus causas sint quorundam futurorum effectuum, qui fiunt in cælo, quam illorum, qui naturaliter contingunt etiam in corporibus inferioribus Elementorum, Plantarum, Animalium, & Hominum, vt sunt pluuix, venti, tempestates, pestilentix, mortes, & id genus alia, optimè docet D. Thom. 1. 2. q. 95. art. 4. *opuscul. 26. ex professo*, & etiam *lib. 3. cont. gent.* posse de vtroque horum effectuum genere diuinationem efformari ex astris; tãquam ex causis; Quomodo verò id absque criniis nota

fieri possit, in hac animaduersione statuendum est; atq. id pro certo habendum est, fuisse summo pere congruum diuinæ sapiëntiæ, eodem S. Th. testâte, vt corpora inferiora, per superiora regerentur in naturalibus, atque conseruarentur; quo factum est vt ijsdem corporibus superioribus virtus quædam collata sit, qua tãquam cause agere possent in hæc inferiora; & hoc modo videmus, quod per accessum, & recessû solis fiût in anno distinctiones temporû, & augeatur in Elementis, & in alijs corporibus primæ qualitates; & præterea multæ dantur generationes mix-

nixtorum, quæ non sunt ab vniuoco agēte, vt sunt productiones lapidum, & metallorum, & alię operationes viuentium, ad quas ipsa viuentia non sunt se solis sufficientia. Cum itaque in astris tāquam in causis naturalibus multi contineantur effectus futuri, qui etiā naturaliter in ipsis causis prænosci possunt, non erit supersticiosum ex ipsis diuinationes efformare, eisq. etiam fidem adhibere, quod præter D. Th. locis cit. docent etiā Caiet. 2. 2. q. 95. art. 5. Pet. Nau. de rest. lib. 2. cap. 2. n. 27. Ferras. lib. 3. cont. Genes. Suarez de superst. c. 11. Azor. p. 1. lib. 9. c. 13. Lessius lib. 2. c. 43. Sanchez 2. in Decal. cap. 38. Layman. lib. 4. tract. 10. Bonacin. 1. Decal. disp. 3. q. 5. punct. 3. Baldell. disp. 4. de superst. & alij plures, qui omnes in id consentiunt effectus ex necessitate euenturos in causis inferioribus per operationes astrorum, & corporū inferiorum rectè posse in illis præuideri, & diuinari; quamquam non eadē certitudine, qua diuinantur Eclipses, & illi effectus, qui sūt futuri in ipso cælo, vt benè aduertit Pet. Nau. n. 27. si quidem illi solum dependent à motu ipsius cæli, qui semper est constans; & à nulla alia causā potest impediri naturaliter; cū tamē alij effectus, qui sunt futuri in inferioribus non solum pendeant à motu, & virtute cæli, sed etiā à pluribus alijs dispositionibus ipsorū corporū inferiorū, à quibus potest impediri, & variari efficacitas cæli, & astrorū, & per consequens etiā falli humanū iudiciū, & diuinitio de futuris.

36 Si quis tamen interdū excedat pro certis iudicando, quæ vix probabiliter cognoscit ex astris, excessus iste non est censendum crimen supersti-

tionis, neque damnandum tamquam scelus contra religionē, sed potius erit crimen imprudentiæ, & temeritatis cōtra virtutem studiositatis, quod præ cæteris Doctoribus scitè satis notauit Suarez lib. 2. de superst. cap. 11. vnde ad discernendum an diuinationes ex astris tamquam ex causis vniuersè cōsideratis licitæ sint, vel illicitæ, considerare oportet, quales sint effectus, qui prædicuntur, sint ne naturales, ac necessarii, an merè contingentes, & casuales, an verò liberi, & immanentes; nam interdum potest esse tam generalis prædictio, vt à certis personis, & locis abstrahatur; aliquādo verò possunt designari loca rārum particularia, & non personæ; quandoque demū prædici possunt effectus de personis in particulari, non pro determinato loco, & tempore; Si tāta sit prædicendi abstractio, & vniuersalitas ex astris tāquam ex causis in ordine tantū ad effectus naturales, seu necessarios ad suas causas consequentes, certū est non esse per se malū, nec prohibitum sic ex astris euētus in vniuersū coniectare, cū nulla fiat determinatio locorum, temporum, vel personarū, in qua aliquid liberi cōtingentis, vel fortuiti potest esse admixtū, quod ex sua natura est per se occultū; quotiescūq. autē effectus nō sunt per se occultis, possunt absq. cēsurā per suas causas indicari.

Igitur de diuinationibus, quæ hoc modo ferūtur ex astris tāquam ex causis vniuersè, nulla difficultas est, quin pertractari possint absq. criminis nota cum certum sit apud omnes Doctores non omnem prædictionem tanquā ex obseruationibus siderū illicita esse, cū ipsa quoq. iura Ecclesiastica illā per-

37

mittat, vt patet ex Cōst. Sixti V. Cæli, & Terræ Creator Deus &c. Vbi postquam damnauit artes omnes ad prænoscentos futuros, & fortuitos euentus præsertim ex astris, excipit illos, qui à causis naturalibus necessariò proueniunt; neque est q̄nsenda diuinatione illa superflua, & prohibita, quæ per solas naturæ vices haberi potest, vt toties dictum est; in qua etiam licet error irreperere possit defectu in-

telligentiæ diuinatōris, vel ratione alterius impediēti, talis error ad genus naturæ potius redigendus est, quàm ad genus moris; etenim ratio ipsa docet ex causis naturalibus posse effectus naturales indicari, licet ex eo quod astrorum virtus à nostris sensibus remotissima sit, & etiam maiori ex parte occulta, sæpè contingat in hac virtute, eiusque effectibus dignoscendis homines hallucinari.

ANIMADVERSI O XIV. THEOLOGICA

In Diuinationem ex astris tamquam ex causis in
particulari.

38 **A**METS I dictum sit ex astris tamquam ex causis in vniuersum per plures effectus diuinari, posse ex ijs, qui in eorum virtute continentur, cum tamen non omnium astrorū virtutes propriis naturali inuestigatione ita facile attingere queat intellectus humanus, hinc fit, quod neq. sit adeò facile negotiū omnes effectus astrorum in particulari certò cognoscere, eosque cum omni certitudine prædicere, aut prænunciare; cuius rei ratio illa potissimam adducitur à Suarez *de supersfl. cap. 11.* quod effectus in particulari, qui à Stellis promanare cernuntur, paucissimi sunt respectu tantæ multitudinis stellarum, ac propterea cum possint à varijs sideribus prouenire, non potest homo certò cognos-

scere an sint à Saturno, vel ab alio planeta; & licet in quibusdam effectibus fieri possit probabilis coniectura post multam experientiam, & obseruationem, non tamen certum iudiciū, quod ad summum in paucis fieri conceditur, qui à Sole, vel Luna fiunt, cum duorum horum planetarum influenza nobis sit notior. Additur, quod etiam illi effectus, qui in quibusdam Planetis possent prædici, & prævideri, possunt per actiones stellarum fixarum sæpè impedi, ex quo redditur incerta, ac difficilis eorum cognitio. Denique cum effectus in particulari nedum pendeant à causis celestibus, sed etiam ab inferioribus, nec solum à causis efficientibus, sed etiam à materialibus, atque à subiectorum dispositione varia; pro qua varij suscita-

scitantur effectus, etiam hinc satis liquet quam curta sit, & incerta effectuum cognitio ex astris, tamquam ex causis in particulari.

39 In eiusmodi igitur effectuum diuinatione peccari potest, aut nimia certitudine eos prædicendo, aut nimiam fidem diuinationi adhibendo; quod tamen peccatum per se loquendo non videtur ad superstitionem pertinere, quia nullum pactum cum demone ibi interuenit siue explicitum, siue implicitum, ut optime notat Suarez loco citato, sed solum quædam mentis leuitas, & inconsideratio, qua firmiter adhibetur fides indicationi vnius causæ, non considerando, nec rationem habendo impedimentorum, quæ occurrere possunt, ut frequenter contingit ipsa experientia testante; multæ namque, ac variæ prædictiones, quæ quotannis feruntur de aliquibus effectibus in particulari magna ex parte inter se inueniuntur contrariæ, quod est signum magnæ incertitudinis; imo, quod maius est prædictiones eiusmodi inueniuntur maiori ex parte deficere, quod sæpè à viris doctissimis obseruatum est. Si verò quæretur, quodnam genus peccati sit eiusmodi diuinationis, respondet idem Suarez esse quoddam genus mendacij, cum in ipsa affirmetur à diuinantibus vel à credulis diuinationum incerta pro certis, vel futura sub conditione pro futuris absolutè, & idcirco semper mendacium adest; quod tamen peccatum ex suo genere erit tantum veniale, nisi nocuum aliquod publicum, vel priuatum inde timeatur. Hinc sunt reprehendendi Medici illi, qui grauitatem, aut periculum mor-

bi, aut vulneris, ex solis astris, aut ex signis Zodiaci mentiantur, spectando nimirum, sub quo aspectu ægritudo illa incæperit; etenim ad hanc rem ostendit scitè Delrius lib. 4. cap. 3. q. 1. non esse tantam vim in stellis, aut saltem non esse à nobis ita perfectè cognitam, ut ex illis sumere possimus iudicium certum de eiusmodi effectibus particularibus, eorumque conditionibus absque aliarum causarum considerationes, quæ plures esse possunt, & nobis ignotæ.

40 Posito tamen, quod darentur aliqui effectus ita astris addicti tamquam suis specialibus causis, ut ab alijs non possent prouenire, tunc de his certò diuinare nulla ratione deforme esset; quemadmodum enim singulæ rerum species, ut docet D. Th. in 2. dist. 1. q. 1. art. 2. ad 2. & art. 3. ad 2. habent in Cælis respondentes peculiæres virtutes, quibus conseruantur, ita certi effectus debent habere virtutes peculiæres in quibus continentur, ex quibus effectus ipsi prænoscantur, si illis solis sint addicti; ac propterea etiam Scot. in 2. dist. 14. ad finem docet ex eo quod Planetæ singuli metallis singulis dominantur, idest auro Solem, argento Lunam, ferro, & Chalybi Martem, Saturnum Plumbo, Stanno, & Electro Iouem, Mercurium argento viuo, Venerem æri, licet arguere ibi ampliorem horum metallorû copiam esse progignendam ab astris, vbi magis astra illa dominantur; & sic de reliquis; verum tamen est hæc certam talium effectuum cum talibus causis connexionem non ita facilè cognosci posse, atque ideo ex ipsa non posse cognitionem ita certam duci, maxime,

mè, quia vt dictum est, vel ad eosdem effectus possunt etiam alie causæ cōcurrere, vel saltem tales effectus per alias causas quoquo modo impediri;

Vnde fit numquam omnino certas diuinationes ex astris tamquam ex causis in particulari edi posse.

ANIMADVERSI O XV. THEOLOGICA

In Diuinationem ex Astris tamquam ex signis
vniuersè.

41 **N**LLI, qui negant astra esse causas effectuum contingentium in natura, vel si sunt causæ aliquorum, compertam omnino haberi posse earum cognitionem, affirmâtes propterea ex illis tamquam ex causis non posse certas diuinationes institui, cōcedunt tamen eadem astra posse esse signa quædam futurorum, vel naturalia, vel ex placito Dei in cælo constituta ad diuinandum de rebus inferioribus; idque inferunt ex sacris literis, in quibus luminaria in firmamento Cæli dicuntur posita in signa, & tempora, & etiam ex Authoritate D. Damascen. *lib. 2. de fid.* D. Aug. *lib. 5. de Ciuit. Dei*, Origen. *in Comment. supra Genes.* Albert. Magn. *in speculo Astronomic.* & aliorum; quorum tamen autoritates facillè explicari possunt, etiam si non concedatur astra esse posita in Cælo tamquam diuinationis signa, cum possint esse aliarum rerum signa extra diuinationem, vt facillè constat. An verò potuerit Deus de absoluta potentia in Cælo, & in

astris describere omnes euentus futuros, & Cælum facere veluti librum totius vniuersitatis, hoc parum facit ad præsens nostrum institutum morale, in quo tantum quod de factò factum sit in ordine ad diuinationem inquirimus; plura namque stante hoc rerum ordine, & hac lege ordinaria facta non sunt, quæ tamen sine hoc ordine ex summa potentia Dei fieri potuissent; licet fortassis dubium sit, an Deus potuerit astra signa facere omnium futurorum contingentium, nam si agatur de futuris supernaturalibus videtur impossibile quod possint significari per naturam, quæ in nullo genere ea, quæ supra naturam sunt potest attingere; si verò de futuris liberis, & immanentibus, etiam videtur imperceptibile quomodo possint cognosci extrâ suas causas liberas præcisa reuelatione; si tandem de effectibus omnibus purè naturalibus, cum eiusmodi etiam effectuum tanta sit varietas, ac diuersitas tanta, videtur difficile, vt possint cadere sub aliquâ certam significationem, itaut vna Cæli signi-

li significatio sit pro quocunque instanti, aut momento temporis, & in ordine ad quemcunque locum, & regionem particularem ipsi subiectam, vt bene argumentatur ad hanc rem etiam D. Aug. *lib. 5. de Ciuit. cap. 7.*

42

Ego tamen loquendo de potentia Dei absoluta, nullum cōfiteri absurdum, potuisse Deum, si voluisset, facere astra tamquam signa tum naturalia, tum etiam ad placitum omnium futurorum euentuum siue naturalium, siue supernaturalium, siue liberorum, & contingencium, cum id solum diuinæ potentiae negandum sit, quod in se ipso repugnat, seu, vt aiunt Scholastici, quod implicat contradictionem; non videtur autem vllō ex capite repugnare, quod Deus potuerit omnes futuros euentus reuelare per astra tāquam per signa, vel naturalia, ponendo in astris aliquam saktē analogicam conuenientiam, & connexionem cum futuris, quæ connexio diceretur naturaliter indicatiua etiam futurorū supernaturalium, & liberorū, vel tantum ad placitum, statuendo pro arbitrato, vt astra essent indicia omnium illorū, quæ ipse Deus cognosceret, vel naturaliter, vel liberè, vel supernaturaliter esse euentura; non enim est necesse quod signa siue naturaliter indicatiua, siue tantum ad placitum sint eiusdem naturæ, vel rationis cum rebus significatis, vt patet de fumo respectu ignis, de lumine respectu Solis, de sonitu campanæ respectu concionibus, de signis Sacramentalibus significantibus gratiam, & sic de reliquis. Quò fortasse spectarunt omnes illi, qui cum Albert. Magn. Origene, & Plotino docuerunt apud Eu-

sebiū *lib. 6.* & apud Peretium *cap. 4. Genes.* astra à Deo posita esse in Cælo, tum ad alia multa, tum verò ad hoc specialiter, vt sint signa futurorum euentuum, totumque Cælum fecisse veluti librum, in quo descriptum sit quidquid futurum est per omnem sæculorum decursum; Quæ doctrina licet de factō, non sit admittenda, indicat tamen aliquam possibilitatem, tum ex parte Dei, tum etiam ex parte ipsius rei.

De factō igitur statuendum cum 43

D. Th. 2. 2. q. 95. art. 5. Astra non esse signa naturalia omnium futurorum effectuum, quod ea ratione suadet Doctor Angelicus, etenim vt aliquid sit signum naturale alterius debet habere aliquam naturalem, & necessariam connexionem cum illo, vel tamquam causa, vel tamquam effectus; certum autem est ex dictis, quod Cæli, & astra non sunt, vel causa, vel effectus omnium futurorum euentuū, vt per se patet. Neque de factō possunt astra esse signa ad placitum Dei omnium futurorum, nam certum est, quod non possunt esse signa futurorum euentuum supernaturalium, nimirum, quod hic, aut ille sit conuertendus ad Fidem Catholicam, quod sit eliciturus actum contritionis, quod sit perseueraturus, &c. hæc enim ea sunt quæ Deus posuit in sua potestate, & quæ solum scripsit in libro suæ æternitatis, & prædestinationis, quæ nemo scire potest, nisi ex speciali reuelatione, vt etiam definitum est in *Trident. sess. 6. cap. 12.* non essent autem hæc omnia occulta, si innotescerent per astra, tamquam per signa ad placitum. Quæ doctrina etiam applican-

32 Animaduersio XVI. Theologica

plicanda est pro futuris euentibus liberis, qui ex sua natura debent esse occulti, vtpotè à causis liberis, & indifferentibus promanantes. Ex quibus colligitur quam vanū sit id quod habet Albert. *in speculo Astronomico ex libro Albumazar tract. 6. diff. 26.* quod in Cælo sit nona domus fidei, & bonorum operum pro vita æterna; Quod

Iupiter, & Venus sint duæ fortunæ diuersæ ratione, Venus scilicet fortuna huius sæculi, Iupiter futuri sæculi, & omne aliud eiusmodi; cū omnia hæc excedant omnem astrorum significationem siue naturalem, siue ad placitam, considerata huius ordinis constitutione, vt dictum est.

ANIMADVERSI O XVI. THEOLOGICA

In Diuinationem ex astris tamquam ex signis in particulari.

44 **E**FPECTVS futuri in particulari, qui possunt ex astris significari, vel naturaliter, vel ad placitum, sunt aut quidam effectus necessarij in natura, aut quidam effectus fortuiti, ac merè contingentes; aut quidam effectus liberi; aut quidam alij effectus materiales circa plantas, bruta, & id genus alia, pro quibus omnibus animaduertendum est certas diuinationes omnino ex astris ferri non posse, cum supra dictum sit varijs modis, vel occultari posse, vel confundi, vel impediri; vnde si quid ex illis diuinaretur, licet naturale esset, ex hac incertitudine nō posset nostram fidem absque hæsitacione promereri, nisi esset omnino additum aliquibus astris tamquam signis nihil aliud valētibus indicare, quod tamen difficilè cognosci potest; De effectibus verò super-

naturalibus, ac liberis ea sufficere possunt, quæ iam dicta sunt; noluit enim Deus eiusmodi effectus quocummodo innotescere posse ex sua summa prouidentia, atque ex optima rerum dispositione; ac propterea decipiuntur illi omnes diuinatores, qui putāt ex Cælo, & astris saltem indirectè posse attingere actus humano; liberos, & qui crederet eiusmodi actus diuinationibus patere, non solū in sua opinione falleretur, sed etiam pecceret, iniuriam irrogando diuinæ prouidentia, vt optimè docet D. Th. & ex ipso etiā Caiet. Neq. ex eo quod Cælum, & astra indirectè agant in intellectum, & volūtatē immediatè causando, & excitando in appetitu, & in potētijis sēsitijis interioribus actuales inclinationes, & passiones, quas homines cōmuniter sequuntur etiā per actus liberos, idcirco dici potest etiā actus

actus liberos ex inclinationibus pro-
uenientes ex astris indicari, nam dato
quod astra essent signa inclinationum
quæ sunt per modum naturæ, nõ pro-
pterea esset signa actuum liberorum,
qui ex sua natura occulti sunt, ac sem-
per cum indifferentia procedunt ad
oppositum. Sic denique neque astra
possunt dici signa omnium effectuum
in particulari, qui necessariò habentur
ex suis causis, vel omnium eorum,
quæ sunt euentura circa omnia viu-
entia, vel circa singulos homines, quia
tanta est illorum diuersitas, vt non
possint singula cadere sub vnam, &
eamdem significationem, quam so-
lam potest habere pro vno puncto
temporis vna astrorum constellatio;
neq. Astrologi ipsi confidunt se posse
diuinare de vnoquoque actiones
singulas, quæ ab illo sunt futuræ; At-
que ex his aperte conuincitur vanam,
& falsam esse illam appellationem,
qua cælum dicitur liber totius vniuer-
sitaris, & in se continere, quasi certis
characteribus, & signis descripta ea
omnia, quæ sunt futura in toto decur-
su temporum; idque tantum verissi-
mum esse, quod docet S. Thom. 2. 2.
quest. 95. art. 5. non posse esse, quod
ex inspectione siderum aliter accipia-
tur cognitio futurorum, quam sicut
ex causis præcognoscuntur effectus;
licet hoc potius pertineat ad signifi-
cationem naturalem, quam ad signi-
ficationem ad placitum: Vnde col-
ligitur bene ex lure communi, & ex
Bullis Pontificijs damnari diuinationem
omnium eorum euentuum ex a-
stris, qui ex astris ipsis non possunt
causari, & consequenter neque præ-
significari, vt sunt effectus liberi, &

merè fortuiti, & casuales, eorumque
diuinationem semper esse peccatum
mortale, & maximè illicitam.

Sacræ igitur Literæ, & Sancti Pa- 45
tres, dum absolutè damnant diuina-
tionem certorum euentuum per astra,
tam illam damnant tanquam per cau-
sas, tam tanquam per signa quomodo
cunq. & illi qui tribuunt astris vniuer-
salissimam significationem omnium
euentuum futurorù, intelligendi sunt
de quadã significatione aptitudinali,
nõ actuali; quatenus cælum potens est
omnes euentus significare, si Deus op-
positum non voluisset, cum hoc, vt di-
ctum est, intra vires diuinæ potentie
absolutæ contineri posset, licet de fa-
cto hoc non contingat; & in libro in-
scripto (Narratio Ioseph) admittatur
Iacob legisse in tabulis cæli quæcunq.
filijs, & nepotibus essent euentura, nõ
propterea est admittendù necessario,
quod per tabulas cæli intellexerit astra
ipsa materialia, siquidè bene intelli-
gere potuit librum ipsum diuinæ præ-
sciëntiæ ipsi fortassis per specialè reue-
lationem manifestatù, seu per lumen
propheticù; Quemadmodum etiam,
quando dicitur in Genesi, quod astra
sunt facta à Deo in signa, verissimè di-
citur, si intelligatur illa verba de signis
quorundã effectuum naturalium, qui ab
astris causantur, & fortasse etiã omniũ
naturalium effectuum licet horũ omniũ
propter supradicta difficillima sit co-
gnitio. Vniuersalis itaque regulã ad
dignoscendum vtrum diuinationes ex
astris vel tanquam ex causis, vel tan-
quam ex signis licitæ sint, vel illicitæ,
ea est, qua dignoscitur, an ea quæ præ-
dicuntur vel diuinantur sint astris ip-
sis proportionata vel tanquam causis,

vel tanquam signis, & an scilicet cum astris quoquo modo sint colligata tanquam effectus ab ipsis aliqua particulari ratione pendentibus; si enim eiusmodi proportio, vel certa cōnexio in-

ueniatur, poterūt effectus illi ex astris præunciari, ac diuinari sine culpa, quemadmodum docent etiam Suarez *de superst.* Sanchez, *in Decal.* Lessius *de diuinat.* Bonac, *ibidem*, & alij plures.

ANIMADVERSI O XVII. THEOLOGICA

In Diuinationem Astrologicam de cuiuscumque Complexione, & Inclinatione.

46 I aliquis esset dubitandi locus circa certitudinem diuinationis eiusmodi, is maximè esset, quod etiam præuisa ab Astrologis Cæli virtute, quoad influentias in corpora inferiora, ea tamen virtus, quæ alioquin certum causaret effectum, posset ab ipso retrahi per impedimenta, & resistentias, quæ fortè occurrere possunt ex parte materiæ, vel alterius causæ particularis, vt supra etiam notatum est; at cum eiusmodi impedimenta, & resistentiæ sæpe etiam vinci queant à validiore cæli, & astrorum vigore, inde sequitur, quod si videat Astrologus cæli virtutem ex hac, vel illa astrorum dispositione esse potentem prædominari potentiæ causæ particularis, benè possit ex illa diuinare nõ solum temperamenta, complexiones, & inclinationes, sed etiam plures effectus ex ipsis sequentes.

47 Possè verò Astrologum sine culpa ex astris præcognoscere complexiones, & inclinationes naturales cuius-

cunque præter S. Thom. 2.2. q. 5. artic. 5. & 3. cont. cap. 85. in fine docent innumerij Doctores, eo doctrinæ innitentes fundamento, quod omnes vires sensitivæ moueantur in nobis à corporibus cælestibus, in quantum subiacent ipsis, & in quantum eorum organa mouentur, & idè affirmant nihil prohibere, quod aliqui ex impressione corporum cælestium sint faciles ad irascendum, vel concupiscendum, vel ad aliquam aliam eiusmodi passionem; dicuntur namq. corpora cælestia non solum directè operari in facultates, & operationes corporeas, sed etiam indirectè in facultates, & operationes intellectuales, in quantum hæ non possunt compleri absq. operationibus virtutum corporearum, quæ sūt imaginatio, vis memoratiua, & cogitatiua, cum sint virtutes organice; & quèadmodum ex dispositione corporis, v. g. ex mollitudine carnis, quæ maximè potest haberi à cælo deprehenditur ab Aristotele, & ab alijs bonitas ingenij, ita ex alijs dispositionibus pos-

possunt colligi aliæ habilitates & inclinationes: & quamuis horoscopus, idest punctus natiuitatis cuiusq. difficillimè possit certè haberi, ac deprehendi ab Astrologo, & fortasse cæli, & astra fortius influant in puncto cõceptionis, vt doctè notat Suarez hic *lib. 2. c. 2.* quando nimirum viri semen recipitur in matricem, quod punctum adhuc difficiliùs potest haberi, ad hoc tamen quod dicimus posse ex astris cognosci inclinationes cuiuscumque satis est, si supponatur, quod habeatur vnde cumq. Astrologi illud habeant.

48 Animaduertendũ tamen est, quod licet non sit per se malum, nec vniuersaliter prohibitum ex stellarum constellatione, obseruata pueri natiuitate, coniectare temperamentum eius, & ex illo naturales inclinationes futuras, vel propensiones ad iram, ad mansuetudinem, ad hæc vel illa studia, ex eo quod temperamentum corporis sit effectus merè naturalis à causa naturali procedens, nullo interueniente dæmonis pacto vel implicito, vel explicito, atque inclinationes magna ex parte fundentur in temperamento, tamen si quis eiusmodi inuestigationes institueret ex astris tamquam omnino certas, vel saltem omnimodè probabiles, aliqua ratione peccaret; cum etiam in eiusmodi diuinationem plures conueniant incertitudinis rationes, vt scitè probat Suarez. Addendum est quod licet obseruationes huiusmodi simpliciter, & absolute possint licitè fieri, & ex se careant superstitione, cum solis nitantur

principijs, & causis naturalibus, quia tamen sunt plenæ periculi, & sæpe sepius etiam ex ipsis introducuntur diuinationes superstitiosæ circa actus humanos, qui dicuntur consequi ad illas inclinationes, idèdè maximè cauedæ sunt, & tamquam criminose fugiendæ, cum etiam plerumq. sint scādali, & aliorum malorum occasiones. Quapropter iure optimo in sacris Canonibus, & Constitutionibus Pontificijs damnantur, & puniuntur omnes artes diuinandi per astra, & specialiter in Bulla Sixti V. & in Bulla Urbani VIII. Insuperabilis ann. 1631. puniuntur per excommunicationem lætæ sententiæ, & per confiscationem bonorum, & per supplicium etiam capitale, qui illas exercent super statum Reip. Christianæ, vel Sedis Apostolicæ, vel supra vitam, & mortem Romani Pontificis pro tempore existentis, vel eius consanguineorum vsque ad tertium gradum inclusiuè. Ea verò ratione, qua per alias leges humanas non ea solm prohibentur, & puniuntur, quæ sunt per se mala, & contra ius naturæ, sed etiam illa, quæ possunt esse occasio mali, eadem ratione possunt puniri, & prohiberi hæc diuinationes per astra, licet non sint intrinsecè malæ, nec generaliter prohibitæ, aut quoad omnia; Quod benè notat Petrus Nauar. *de restit. lib. 2. cap. 2. n. 36.* afferunt namq. prædictiones eiusmodi inconuenientia plura præsertim cū de Principibus, vel rebus Principum feruntur, semper graue scādalum, & malum inducentes.

ANIMADVERSI O XVIII.

T H E O L O G I C A

In Diuinationem Astrologicam de cuiuscumque ortu, & interito.

49

VM Mors, & vita cuiuscumque dicatur in facris literis in foliis Dei manū constituta, non solum quoad diuinæ prouidentię decretum, & dispositionem de vtraque prohibito inducēda, sed etiam quoad noticiam, & cognitionem siue ex parte temporis, siue ex parte sexus, siue ex parte aliarum qualitatum, quæ omnino naturaliter nota sunt, hinc se non posse pro vtraque certas prædictiones ferri, nisi aliquis interueniat culpæ reatus, ex eo præfertim corriuantis, quod præsumat Astrologus ea in lucem adducere, quæ semper voluit Deus suo arcano consilio latitare, ac tenebris obuolui; Et inde etiam factum est, vt semper damnatæ fuerint diuinationes illæ, quæ ab Astrologis feruntur de tali vel tali masculino nascituro, de tali vel tali femina, ad regium thronum euehēda, vel de alijs eiusmodi, quæ puræ nugæ cēsendæ sunt, omni certitudine vacantes; & quemadmodum ortus cuiuscumq. ante conceptionem imperceptibilis est ipsius naturæ viribus, & post cōceptionem incertissimus quoque ex tot accidentibus, quæ illum possunt auertere, sic de ortu cuiuscumque certas prædictiones ferre, semper

temeritatīs nota damnatum; & quod dicitur de ortu, etiam de interitu proferendum est, qui sæpe pendet à pluribus actionibus, atque agentibus liberis, quorum notitia non ita facillè potest haberi; Et licet de ortu, & interitu hominum plura haberi possunt naturali quadam ratione deducta, in ijs maximè, quæ ad naturam spectant, cum tamen natura ipsa ab exterioribus causis aut impediri omninò possit, aut infirmari, aut alio quouis modo immutari, nec propterea sic naturaliter deducta poterunt pro certis reputari, præfertim si ea ex astris deprehendere conentur Astrologi, in quibus non omnia ea, quæ causæ extrinsecæ facturæ sunt, maximè liberæ, relucere possunt.

Vnum præ ceteris in hanc rem animaduertēdum est Christi conceptionem, & natiuitatem nō fuisse ex astris deprehensam, vt tradunt Albumazar in *magno Introductorio*, & Magnus Albert. in *speculo Astronomico* (si tamen is liber est Alberti;) licet enim simile quid de Christi conceptione, & natiuitate ex astris præsignificata, & de facto ex astris deprehensa per tres Magos Euāgelicos contestentur etiā Petrus Alliacen. *quest. 30. in Genes.* Chalcidius Platonius in Timæum, Iulius

Julius Sirenus, & alij, id tamen esse ló-
gissimè à veritate alienum nobis fa-
tendum est, quamuis enim habita iam
notitia talis Conceptionis, & natiui-
tatis, qualem nos Christiani certissi-
mè credimus, & prædicamus, facile
potuerint Veteres Astrologi aliquid
obseruare in astris, quod ipsis videre-
tur aliquid tale prænotare; ea tamen
prænotatio dicenda est fuisse ex sola
apprehensione, & imaginatione ip-
sorum Astrologorum, non verò ex
vera significatione alicuius astrij; cum
alioqui etiam Diabolus eiusmodi My-
steria præcognouisset ex astris, ac pro-
inde numquam tentasset, aut impu-
lisset Iudæos, vt Christum occideret;
si quidem similiter præuidisset ex ij-
dem astris totalem euersionē sui im-
perij, quod tanto iam tempore exer-
cebat in homines: Vnde quod als erit
Aristoteles in lib. de somnijs cap. 2. ho-
mines scilicet circa sensus facile deci-
pi cū existunt in passionibus, sæpe pa-
tantes videre quæ non intuentur, ex
timore, vel ex alia animi perturbatio-
ne, ita etiam vt non modo eos lateat,
quod decipiantur, sed etiam re ipsa
moueantur ad ea, quæ sic apparent;
Id prorsus asserendum est Astrologis
cōtigisse, qui volentes ex astris Chri-
sti conceptionem, & natiuitatem præ-

cognoscere, ex hoc æstuate appetitu
aliquam rei apparentiam visū sunt sibi
videre, quam putarunt Christi conce-
ptionem, & natiuitatem, nec inde ad-
uertentes, quod fallerentur; & quod
dicitur de Christi conceptione, & na-
tiuitate ex Virgine, intelligendum est
etiam de illius morte in Cruce, quam
quidam alij Astrologi in astra retule-
re; non enim possunt Astrologi ea ex
astris præuideri, aut polliceri, quæ
pendent ex sola Dei libera voluntate
etiam operantis supra ordinem, & le-
gem naturæ, vt ver. g. quod Marte in
nona Cæli regione feliciter constitu-
to tantum virtutis nobis præstetur, vt
Dæmones ex obsessis corporibus so-
la præsentia expellamus, & de cuius-
cunque alterius secretis, & arcanis si-
ne errore iudicare possimus; & quod
qui nascuntur Saturno constituto in
Leone non modo longæui super ter-
ram futuri sint, sed etiam post mor-
tem inter Deos collocandi; & quod
Luna Ioui coniuncta in capite Dra-
conis, hoc præstet inter cætera, vt
quidquid à Deo petitur certissimè im-
petretur etiam si petatur scientia, &
notitia omnium rerum, & alia plura id
genus Astrologorum deliramēta, quæ
refert, & impugnat Pererius *disput.*
contra Astrolog. cap. 1.

ANIMADVERSI O XIX.
THEOLOGICA

In Diuinationem Astrologicam de futuris contingentibus liberis.

51 **I**CET ex ijs, quæ iam dicta sunt de diuinatione per astra tãquam per causas, vel tamquam per signa, satis colligi possit, quid præsertim sit dicendum de actibus liberis contingentibus, rei tamen pretiũ est, vt aliquid de his in particulari edisseramus, quo firmior in re tã graui veritatis doctrina nobis adhæreat. Neque admittenda est hic quorundam doctrina apud Suarez *de superst. lib. 2. cap. 11.* qui ex Salisberienli tradidere diuinationem per astra etiã actuum liberorum quandoque fuisse licitam, ac præsertim vsque ad tempus, in quo Christus fuit à Magis adoratus; si enim hoc esset, sequeretur diuinationem ex astris superstitionis non esse intrinsecè malum, quod tamen à nobis supra demonstratum est, idque apertè euincitur ex eo, quod contineat errorem, & malitiam contra rationem naturalem, cuius lex, & dictamen omni tempore fur; Adde omnes istius artis diuinatoriæ prohibitiones ideò latic esse in omni iure diuino, ciuili, & canonico, vt eiusmodi ars superstitionis, atque omnibus infestissima aboleretur; quod signum est in se, præcisè etiam prohibitionibus factis in tẽpore summam malitiam continere.

52 Censenda igitur est omnis diuinatione per astra de futuris cõtingentibus liberis, non solum omni iure grauissimè prohibita, vt fusè demõstrat Suarez *loco citato*, sed etiam intrinsecè mala vera malitia superstitionis, cuius doctrinæ ratio est quia prædictiones futurorum liberorũ ex astris, vel fundantur in constellationibus, & astris tamquam in causis, & sic fundantur in hæresi, cum hæreticũ sit asserere liberam in hominibus agendi facultatem ab astris pendere tamquam à causis, vel fundantur in astris, tamquam in puris signis, & sic continent diabolicã superstitionem, eo modo quo dictum est de alijs augurijs, & diuinationibus, in quibus pactum dæmonis interuenit, vel explicitum, vel implicitum. Adde prædictiones eiusmodi; vt sint certæ, ferendas esse ex necessitate infallibili, quam sortiantur talia futura ex siderum constellatione, hoc autem supponit ablatam agendi libertatem, supponit omnia fato euenire, vt volebant veteres gẽtiles, denique supponit animæ potentias corporeas esse, & materiales, cum in suis operationibus subijciantur corporibus cælestibus, quæ omnia non solum erronea; sed etiam hæretica sunt, vt benè docet Suarez. Ex quibus sequitur diuinationes

riones eiusmodi semper esse illicitas, superstitiosas, & semper esse peccatū mortale; imò vt addit Sanchez 2. *De cal. cap. 38.* non vnum, sed plura peccata mortalia continere; vt patet ex multiplicitate malitiæ, quam cōtinet. Ratio verò à priori, cur eiusmodi actus liberi nō possint certò ab Astrologis ex Cælo præcognosci, ea est, quod scilicet quęcunque astrorum facultas, & potentia, quodcunque signū cæleste dicuntur determinata ad vnū, & idcirco neq. vt causæ cōtinere possunt, neq. vt signa significare, quę sunt ex sua natura indifferētia, & ideo nec posse Astrologos ex astris futura libera certò coniectare, aut prædicere.

53 Neq. solum est illicitum diuinare ex astris actus liberos, tāquam infallibiliter futuros, sed etiam, vt futuros solum probabiliter, quod præsertim tradunt Suarez, & Sanchez *locis citatis* cum alijs pluribus Doctōribus; nam actus liberi cum non possint esse nisi à potentia rationali, & à causā spiritali, & libera, sequitur quod neque possint præcognosci, nisi in suis causis proportionatis, in quarū ordine non sunt Cæli vel astra, quod intelligendum est, non solum certò; sed probabiliter etiam, cum nullo modo actus liberi contineantur in astris tamquam in causis, quod facit, vt absolutè, &

nullo modo queant ex illis cognosci. Cæterū si quis faceret coniecturam probabilem de futuris contingentibus liberis ex aliquibus circūstantijs, quæ possent occurrere, & prudenter considerari, & simul inspiceret etiam astra, vt esset certior de temperamētis, & inclinationibus, & etiam ex illis formaret aliquod iudicium prudens, non esset dicendus reus diuinationis superstitiosæ, nequo graue peccatūq. committeret, quia verè nihil tribuit astris efficaciam supra ipsos actus liberos humanos, licet fortasse cogitee astra indirectè influere in ipsos media excitatione temperamenti, vel inclinationis ad illos actus, cum temperamēta possint Cælestibus Corporibus subijci, vt supra dictum est. In qua re monet Petrus Nauar. *num. 28. de superstit.* Astrologos solum posse de futuris liberis pronunciare aliquid in communi, non in particulari, vt nullo modo lædatur agendi libertas, neque vllō modo fiat ab astris dependens; Atque hūc præsertim videntur spectare omnes prohibitiones Astrologiæ iudiciariæ, quia iudicia format de rebus in particulari, quæ neque tantum probabiliter ferri possunt, quidquid dicant aliqui apud Nicolaum Baldell. *lib. 4. de superst.*

ANIMADVERSI O XX.
THEOLOGICA

In Diuinationem Astrologicam de futuris contingentibus merè fortuitis.

54

VONIAM in more Astrologorum est etiam futura contingentia merè fortuita, & casualia ex astris prænotare, ac prædicere, vel certò, vel saltem probabiliter euentura, idcirco de his quoque animaduertendum venit, ac statuendum est nullam certã diuinationis rationem obtinere, imò æquè suo crimine eiusmodi prædictiones laborare, quemadmodum reliquas, de quibus iam dictum est; quæ doctrina est apertè S. Thomæ 2. 2. q. 95. art. 5. & 3. cont. Gent. cap. 95. & Opus. 26. de iudicijs astrorum, eamque sequuntur Theologi ferè omnes agentes de astrologica diuinatione; cuius ratio haudquam dissimilis est ab adducta pro futuris contingentibus liberis, quæ non possunt ex astris prævideri, cum in ipsis non contineantur, tãquam in causis, neque cum ipsis cõnectantur tamquam cum signis; Sic etiam cum certum sit futura contingentia merè fortuita nõ subesse causalitati astrorum, aliorumque cælestium corporũ, optime infertur, non posse ex illis prævideri, idque ex eo præsertim euincitur, quod omnis causa naturalis ex se sepe ad vnum est determinata, eiusque operatio semper habet certum ter-

minum, sicut & habet certum principium, à quo procedit; impossibile autem est, vt effectus per accidens in se ipso incertus, atque indeterminatus habeat causam certam in qua possit cognosci, siue illa dicatur esse in astris, & in corporibus superioribus, siue in inferioribus, & in tota natura; maxime quia futura cõtingentia merè fortuita solent prouenire ex rebus inter se disparatis, & minime connexis, neque propriè sunt ens, & vnum, sed entia, & plura, & indeterminata, & infinitis penè modis variabilia, vt patet ex ipso Arist. 2. *Physic. tex. 50.* qui ideo docet neque de illis posse esse scientiam, aut artem, aut vllam certam speculationem iuxta id quod habetur etiam ex 6. *Met. tex. 4.* Ideò enim terræ motus fit per accidens eadente lapide, quia nullam habet connexionem determinatã cum casu lapidis, & fieret etiam lapide non cadente; & sicut dicitur fieri illo cadente, & potest dici quod fiat ambulante Socrate, vel dormiente Platone, vel quouis alio quidlibet aliud faciente; quod etiam perhibetur de inuentione thesauri in fossione Sepulchri, vel de alijs eiusmodi casibus merè fortuitis.

Ità quod dictum est de coniectura 55
solum

solum probabili in actibus liberis; dicendum est etiam in futuris contingētibz merè fortuitis, quæ multò minus ex astris etiã solum probabiliter coniectari possunt, cum in ipsis non ita facile præuideantur inclinationes tot causarum disparatarum, quæ ad illa concurrunt, vt tamen contingit in liberis saltem remotissimè, & indirectè spectata temperamenti inclinatione, atque constitutione. Sic etiam quoad culpam, & malitiam eiusmodi diuinationis pariter loquendum est, cum nulla ratione liceat iudicium etiam solummodo probabile de rebus afferre, quæ ex sua natura ex causis naturalibus cognosci non possunt; & etiam quoad forum externum ait Suarez *lococitas*, diuinatores eiusmodi esse puniendos, licet expressè dicant se illa non prædicere certò, sed solum probabiliter, cum coram Ecclesia nõ excusentur, quæ semper præsumit eiusmodi diuinatores supersticiosas diuinationes exercere, quod expressè declarat Sixt. V. in Bulla illa motu proprio edita, in qua prohibentur omnes supersticiosæ diuinationes, etiam editæ cum tali protestatione de sola probabili coniectura; Bullæ verba affert Suarez c. 11. n. 30. in qua vel supponit Pontifex etiam illas diuinationes esse iure Ecclesiastico prohibitas, vel tacitè eas prohibet, vel prohibitionē au-

get, aliter non iuberet eos puniri non obstante prædicta declaratione, & protestatione ipsorum; & ratio esse potest, vel quia etiam ille modus prænuñciandi futura est perniciosus Reip. quia multa incommoda, scandala, & vanæ inuestigationes ex illo sequuntur; vel quia semper præsumitur ea verba proferri ad occultandam malitiam, & diuinationem; Vel denique quia etiam illa est verè diuinationis superstitiosa, & per se mala, quidquid dicant in contrarium Doctores aliqui admittentes sine peccato eiusmodi probabiles euentuum futurorum coniecturas, ex eo quod nec lædatur liberum arbitrium, neque admittatur factum; numquam enim licitum esse potest, aut culpa vacare cognitionem ex solis astris ita probabilem comparare, vt ipsa sufficiens sit ad definitum iudicium ferendum de rebus occultis, quæ neque probabiliter possunt notificari, cum suapte natura sint occultæ; Adde talem euentuum probabilitatem fundari in regulis artis iudicialiæ, quæ semper prohibita sunt, vt industria dæmonum introducatur; quare benè concludit Suarez non solum leui, sed valdè graui culpa peccare eos omnes, qui etiam ex solis probabilibus coniecturis diuinant, cum semper supersticiosè agant.

ANIMADVERSI O XXI.

T H E O L O G I C A

In Diuinationem Astrologicam de cuiuscumque Fortuna.

56 **D**ICUNTUR astra concurrere ad bonam, aut malam fortunam alicuius, tribuendo illi aliquam inclinationem, aut dispositionem, aut habilitatem ad aliquid, cui per accidens coniunctum sit aliquod aliud bonum, vel malum; idque præsertim fit, cum aliquis ex astrorum impressione inclinatur ad aliquas rerum agenda- rum electiones sibi valdè vtilis, quarum tamen utilitatem propria ratione non cognoscit; isque dicitur benè fortunatus à cælo, vt docet D. Thom. 3. *cont. Gent. c. 9.* & ex ipso Ferrariensi, quemadmodum è conuerso ille erit malè fortunatus, qui oppositas à cælo ipso sortitur inclinationes; ita tamen, vt id quod bonam, vel malam fortunam facit, sit aliquis euentus bonus, vel malus per accidens sequens ex illis inclinationibus, scilicet sequens absq. vllò rationis intento; ex quo sæpè docet Aristot. *Magn. Moralib.* fortunam in ijs esse, in quibus neque mens vlla, neque ratio est, ibique minimum fortunæ, vbi plurimum est rationis; licet autem defectu rationis in euentibus fortunæ desinentis, dicatur res, quæ contingit, præter intentum hominis contingere; non proinde dicendum est contingere præter intentum Dei, om-

nia fortuita nobis in suum finem dirigentis; qua de causa in ordine ad Deum docent Theologi neminem dici posse fortunatum, vel infortunatum, cum neq. respectu ipsius Dei admittatur fortuna; sic quando Deus inclinatur, aut mouet alicuius voluntatem ad aliquam electionem, ad quam per accidens sequitur bonum, vel malum, dicitur quidè causa bonæ, vel malæ hominis fortunæ, licet ipsi Deo nihil dicatur fortuitum, cum omne fortuitum sit tantum respectu hominis, cui contingit præter rationem, & intentionem, & respectu cæli, quod non potest illud intendere, & causare, quod optimè notat S. Th. *loco cit.*

Hæc ità explanata suadent nobis 57 nihil posse ex astris diuinari de cuiuscumque fortuna vel bona, vel mala, etenim Astrologus solù ad summum potest ex astris præuidere aliquam inclinationem, & dispositionem ad aliquid, cum quæ per accidens sit coniuncta bona, vel mala alicuius fortuna, quæ coniunctio cum non contineatur in illa præuisa inclinatione tamquam in causa, vel tamquam in signo, non potest ab Astrologo præuideri; si quidem inclinatio à causis naturalibus, & necessarijs, quales sunt cæli est semper determinata,

nata, & ordinata ad vrtum, & quæ bene, vel malè homini accidunt secundum fortunam sunt indeterminata, & infinita, & nullo modo ad vnum reducibilia, & idcirco non potest de illis esse diuinatio. Sub aliqua tamen ratione docet Petr. Nauar. loco citato ex D. Thom. posse diuinari hominem esse fortunatum ex cælo, accipiendo scilicet fortunam pro affluentia bonorum, quæ communiter dicuntur bona fortunæ, vt sunt diuitiæ, honores, generis claritas, & id genus alia, quæ bona licet magis propriè spectent ad felicitatem, quam ad fortunam, vulgò tamen dicuntur

homines fortunatos efficere, hæc ex cælo, & astris possunt prævideri, quia in ipsis possunt contineri tamquam in causis etiam per se, & directè, quod etiam dicitur de bona complexionem, corporis robore, & pulchritudine, ex quibus bonis dicitur etiam bona alicuius fortuna coalescere; Si tamen etiam eiusmodi fortunæ bona considerentur vt à libero arbitrio dependentia, cum sæpe sæpius sine concursu liberè agentium obtineri non possint, optimè animaduertit idem Nauar. non posse de illis certam haberi ex astris notitiam, vt supra toties probatum est.

ANIMADVERSI O XXII.
THEOLOGICA

In Diuinationem Astrologicam de Interrogationibus rerum,

58 **H**ST ferè communis Astrologorum doctrina apud Petrum Nauar. *lib. 2. de reslit. cap. 2. num. 55. pos.*

se ex astris certò responderi ad interrogaciones, quæ sunt de rebus in particulari, nimirum de rebus sublatis per furtum, de adulterijs, & de id genus alijs, vt quando quæritur v. g. quis fuerit author furti, quod iam patratum est; vtrum hæc sœmina verè sit Virgo, an verò corrupta, & à quo corrupta, &c. At hæc quoque doctrina ex iam dictis à nobis est reiicienda; quemadmodum enim liberi actus, antequam actu sint, non possunt in astris præiudici, cum in ipsis non continentur, & sint ex sua natura occulti; sic nec poterunt in ijsdem cognosci, postquam fuerunt; siue inspiciatur ab Astrologis natiuitas eius, qui interrogat de furto, vel adulterio; siue illius inspiciatur natiuitas, qui furtum, vel adulterium patrauit; nam etiam si stante alicuius inclinatione ad furadum, vel ad adulteradum, posset istius inclinatio quoquo modo ex astris cognosci, cum tamen furari, & adulterare sint actus liberi voluntatis, non possunt ex illis vilo modo innotescere; quapropter benè ad rem affert Suarez *textum ex cap. Tuarum de Sortilegijs*, in quo grauitè

reprehenditur, & punitur quidam Præsbyter, qui ad recuperandum furtum Ecclesie usus est inspectione Astrolabij, & quamuis id fecerit ex bono zelo, atque absque intentione inuocandi demonem, dicitur tamen grauissimè deliquisse.

Neque Astrologus ex tradita sibi hora, in qua commissum est furtum, vel perpetratum adulterium, vel homicidium, & ex deprehensio Planeta, qui illi horæ dominatur; aut ex inspectis a lijs astris, quæ cum illo habuerunt oppositionem, vel coniunctionem, vel talem, vel talem aspectum, & ex obseruata altitudine poli quoad minuta, & partes minorum, sub qua est domus, aut via, in qua commissum est furtum, aut homicidium, potest plus diuinare, quam actualem inclinationem huius, vel illius, qui forte huic Planetae peculiariter erat subiectus per actualem excitationem passionis concupiscentiæ, aut iræ, ex qua potuit ille moueri ad furtum, vel ad iram; non tamen potest vilo pacto diuinare, quod de facto illa mala commiserit, cum ad hæc præter inclinationem ex passione fuerit necessaria libera electio, seu voluntas mirandi, quæ in astris non continentur, neque idèò præiudicetur; & licet diuinet Astrologus

logus

logus ex astris aliquem passum esse in tali tempore inclinationem ad fur- tum, & hominem talis inclinationis esse etiam talis stature, talium colorum, aut lineamentorum, quæ possunt ex astris prævideri; adhuc tamen non potest suam diuinationem extendere ad actum libetum futandi, vel adul- terandi, nisi forte per quamdam le- uem cõiecturam, & suspicionem, quæ pro nihilo habenda est. Vnde S. Th. 2. 2. q. 95. art. 5. postquam dixit posse cælos dispositi uè inclinare ad actus liberi arbitrij, in quantum influunt in corpus humanum, & in vires sensiti- uas, quæ spectant ad organa corpora- lia, subdit statim, quod ex hoc nulla agendi necessitas imponitur libero arbitrio, ac propterea neque ex eo posse deprehendi, quid ab homine li- berè actum, vel agendum sit.

60 Atque ex his facile erit iudicare de alijs interrogationibus, quæ fiunt per astra, nimirum, an exercitus alicuius Principis sit victoriam laturus in prælio, & eiusmodi; licet enim qui- dam dicant posse per radicem natiui-

tatis cognosci, an stellæ dominantes in vno exercitum sint robustæ, vt Mars, & Saturnus, & dominantes in alium sint debiles, & infirmæ, nõ pro- pterea cognosci potest aut prævideri certò alterutrius victoria, cum totus ille exercitus non supponatur natus simul vna die, atque vno natiuitatis puncto, & ex alio capite impossibile sit horam dignoscere, in qua tot lumi- num millia nata sint. An verò pos- sint Astrologi interrogari de actibus externarum potentiarum, & etiam inter- narum, quæ putè corporeæ sunt, & materiales, & certas de ipsis respos- siones haberi, adhuc dubium est apud Theologos; Ego tamen dicerem ne: que de istis posse facile diuinationem haberi, cum vt plurimum sint actus imperati ab intellectu, & voluntate; & si non imperantur, sicut per quemdam ipsius naturæ impulsu humoribus ip- sam naturam concitantibus, qui hu- mores à multis causis accidentalibus concitati possunt, quæ omnes nõ pos- sunt cognosci, aut prævideri. De his videri potest Pet. Nau. 2. de reslit. c. 2.

ANIMADVERSI O XXIII.

THEOLOGICA

In Diuinationem de rebus agendis
per sensum.

61

DE ijs satis dictum est, quæ diuinantur tamquam agenda per intellectum, & voluntatem, cum enim ea omnia cadant in libertatis dominium, sequitur tamquam res ex sua natura occultas diuinari non posse, nisi ad summum remotissima aliqua coniectura, quæ incertissima sit. Remanet igitur statuendū de ijs, quæ spectant tantum ad sensum, seu iuncto ac remoto omni libertatis imperio; siquidem aguntur etiam ab homine per plura, quæ licet sensu compleantur, imperantur tamen ab ipsa voluntate, atque ratione istius imperij dicuntur diuinari non posse antequam fiant, cum ipsum voluntatis imperium futurum extra omnem diuinationem existat. Igitur de rebus purè sensibilibus, & nullo modo imperatis hoc loco statuendum non ita facile posse diuinationem institui, eamque culpa superstitionis non omnino vacare, qui vel ex astris, vel ex alia quacunque obseruatione vellet omnes motus appetitus sensitui diuinare, hancque doctrinam amplectitur Petrus Nauar. 2. de ressit. cap. 2. cuius doctrinæ ratio illa habetur, quod scilicet appetitus sensituius nedum regatur ab astris, sed à quocūque obie-

cto proposito, si sit conueniens impellatur, ac quodammodo pro libito abripiatur, cum autem sint penè infinita obiecta, quæ sensui proposita, possunt cum impellere, & abriperere, hinc fit, ut non possint omnes motus appetitus sensitui sine superstitione diuinari; deficit enim hic ratio coniectandi, & prædici cædi ex astris tamquam ex causis, & ex obiectis tamquam ex mouentibus, quæ cum sint sine numero, non possunt naturaliter cognosci; hinc etiā dicitur appetitus sensituius quam maximè mutabilis tum à causis internis scilicet ab humoribus, & à spiritibus, ab imaginationibus; tum etiam à causis exterioribus, scilicet à cibo, à potu, & ab alijs propositionibus obiectorum externis.

Præsertim verò animaduertendum est, motus primo primos, qui dicuntur à Theologis merè naturales, & indeliberati, nulla ratione posse prævideri naturaliter; nam cum eiusmodi motus sæpe sæpius ipsam agendi inclinationem præueniant, quæ solet dici corū causa, non possunt in ipsa causa, vel ex causa prævideri; neque in astris eiusmodi motus relucere possunt, cū possint dici ex illo genere effectuum, qui sequuntur per accidens, quos diximus non posse ex Cælo coniectari; infur-

62

insurgunt enim motus eiusmodi, vt plurimū homine aliquid aliud in suis operationibus intendente. Additur denique sæpissimè etiam excitari eiusmodi motus à causis liberis ali-

quid patrantibus, quo repente, & sine aduertentia, vel irascimur, vel concupiscimus; quæ autem à causis liberis agenda sunt, non possunt prævideri.

ANIMADVERSI O XXIV.

THEOLOGICA

In Diuinationem de rebus agendis certis horis,
& diebus.

63

TIAM admissis ab Astrologis stellis in Cælo maleficis, & fauorabilibus, non proinde ex ipsis omnia ab homine agenda coniectare decet, eaque prædicere quoad euentus fausta, vel infasta; Etenim sæpius ex dictis deprehensum est nihil alitra posse in ijs, quæ liberè exercentur; quapropter etiam si mala, vel bona prævideretur ex Cælo astrorum constitutio in tali die, vel hora, non propterea, bona vel mala certò euentura liberè agenti prænotare licebit, cum semper agenda possint non fieri, aut hoc vel illo modo fieri, quod ita facillè non potest prævideri; vnde qui liberas operationes cū eiusmodi dierum, vel horarum obseruatione institueret, aut relinqueret, supersticiosè peccaret, ex eo, quod hominis libertas quoquo modo læsa appareret; hæcque doctrinà videtur esse communis apud Theologos, eamque expressè tradit Mirandulan. lib. 2. cap. 2. vbi ex professo huiusmodi

dierum, & horarum obseruationes euertit.

Animaduertendum tamen est ex Petro Nauar. 2. de restit. cap. 2. tem-⁶⁴poris obseruationem ad aggredienda negotia non semper criminis notā inferre, nec semper esse peccatum, præsertim si ex ipsa in liberè agendis non certò expectetur felicitas, vel infelicitas euentus; potest enim obseruari quo tempore sit conuenientior astrorum dispositio, & influentia, vt in eo homo operetur cogitata solum quadam ratione in vniuersali ipsius Cæli tamquam causæ vniuersalis, non consideratis euentibus in particulari, qui pendent à dispositionibus liberè agentium; sic enim videtur nihil in tali obseruatione admisceri superstitiosum, neque intentio diuinandi, cum sistatur in illa pura astrorum obseruatione quæ vniuersè censetur benefica, vel malefica; quam astrorum obseruationem præsertim absque superstitione habere possumus in quibusdam operibus spectantibus ad agriculturam,
& ad

& ad medicinam, optimum namque semper fuit agricolis tempora, dies, & annos obseruare ad serendum, ad plantandum, ad vites amputandas, ad cædendas arbores, & sic de cæteris; quemadmodum etiam adhuc impune obseruantur à Medicis quidam cælorum aspectus; quædam Planetarum coniunctiones, & oppositiones in Phar-

macis exhibendis, vt Pharmaca ipsam feliciorẽ exitum fortiantur; possunt namque omnium corporum inferiorum constitutiones à corporibus cælestibus, & superioribus maxime pendere quoad motus, & alterationes, & ideo eiusmodi obseruationes non sunt in ipsis vlla ratione damna- biles.

ANIMADVERSI O XXV: THEOLOGICA

In Diuinationem ex somnijs
vniuersè.

65

SOMINE somnij nil aliud hic intelligendũ venit, nisi Phantasma, seu simulacrum quoddã, quod fit, & apparet in somno; quia ramen tempore somni multipliciter possunt contingere huiusmodi simulacra, quæ tamen omnia non censentur somnia, ideo docet Aristoteles in libello de Somnijs cap. 1. illud solum Phantasma communiter esse somnium, quod non modo contingit, quando animal dormit, sed etiã quatenus dormit, potest enim cõtingere, vt aliquis etiam dormiens faciat quædam opera vigilantis, & tunc ea opera ex Aristotele non dicuntur verè, & propriè somnia, cum somnium propriè sit, quando is, qui somniat existimat per deceptionem esse vera illa, quæ somniat; sunt autem somnia per species, & imagines rerum relictas in organis, & sensorijs

sensuum interiorum per sensaciones, & operationes sensuum exteriorum, quæ iterum excitatæ, & motæ per agitationem, & motum vaporum, qui efficiunt somnum, iterum etiam mouët eosdem sensus interiores; ijque circa illas eodem modo operantur, ac si obiecta ipsa, & res sensibiles essent verè præsentcs, ac mouerent denou sensus externos. Ex eiusmodi igitur somnijs scũ phantasmatis in somno excitatis ars quædam diuinandi instituta est apud omnes Veteres, ac præsertim apud Græcos, de qua hic videndum est, an sit semper supersticiosa, & crimine detestanda.

Ac primo pro certo habendũ est, nõ posse omnia futura ex somnijs diuinari, quidquid dicat, quidam Astrologi apud Niphum in Cõment. de diuin. per somnium, qui volunt somnia esse præfagia etiam illorum futurorum, quæ

66

quæ sunt supra nostram facultatem, quia immittuntur à Cælo, & ab Astris, ex quibus secundum illos omnia diuinantur; Sæpius namque dictum est non posse aliquid ex alio diuinari, nisi vel tamquam ex causa, vel tamquam ex effectu, vel tamquam signo naturali, vel ad placitum; multa autem futura sunt, quæ nullo ex illis modis cōnectuntur cum somnijs; sed se habent per accidens, vt patet, & idèd nequeunt ex somnijs diuinari. Quod præferam intelligendum est de futuris contingentibus, quæ pendent à libertate, non enim hæc possunt sine superstitione diuinari, nisi specialiter illorum somnia immittantur à Deo, vel immediatè, vel per Angelos sanctos, quæ tamen difficilis sunt cognitionis. Verum tamen est, quòd si quis ex aliquo somnio solum faciat cōiecturam de aliquo futuro contingente libero, sibiq. noxio, v.g. quòd aliquis contra ipsum insidias moliatur, & ex tali somnio prudenter sibi caueat, is non censetur peccare peccato superstitionis, cum id agat tantum ex cōceptione timoris, non præcisè ex fide somnijs àdhibita; hancq. doctrinam tuentur Bonac. hic punc. 3. Layman. hic cap. 3. Caiet. in Sum. Nauar. in Manual. Baldell. lib. 5. disp. 8. & alij plures; licet enim videantur isti sibi cauere propter deprehensa in somnijs, & propterea videantur fidem somnijs ipsis adhibere; formaliter tamen, & præcisè sibi cauent ex timore per somniū relicto, qui potest stare etiam sine fide erga somnia, imò cum protestatione in contrarium.

67 Secundo loco pro certo habendum est multa futura posse ex somnijs di-

uinari absque superstitionis nota, neque illorum obseruationem esse omnino damnamam tamquam vanam; id etiam docent communiter Doctores, & Theologi contra paucos veteres, & recentiores, qui vniuersalitet omnem diuinationem per somnia fufulerunt; patet namque ratione ipsa naturali effectus necessarios à suis causis prouenientes, posse ex ipsis causis naturaliter diuinari, & etiam contingentes probabiliter; sic medici licitè, & rationaliter ex somnijs faciunt cōiecturam de morbis, in quantum scilicet eadem causa, quæ facit somnia, facit etiam morbos, & idèd æquè ex somnijs possunt diuinari morbi, & ex morbis somnia; vbi enim est aliqua connexio naturalis vel necessaria, vel probabilis inter somnia, & effectus, seu euentus, ibi potest fieri diuinatione absque superstitione. Non admitto tamen posse fieri certam diuinationem ex somnijs tamquam ex effectibus necessarijs, cū ex ipsis somnijs volumus diuinare cogitationes præteritas liberas, vel etiam operationes iam factas; licet enim propter species rerum actarum, vel cogitationum præteritarum relictas in somno possint excitari somnia earumdem rerum, cum tamen possint etiam aliunde excitari, vt experientia patet in illis qui somniant de rebus, quas numquam cogitarunt, sequitur non esse somnia sufficiens argumētum diuinandi præterita, maximè libera; & hinc multo magis colligitur posse ex somnijs diuinari futura liberè agèda, tamquam ex principijs, seu ex causis; licet enim cum multis cōcedamus posse somnia vim maximam habere ad mouendos

G sensus

50 Animaduersio XXVI. Theologica

senfus, eosq. etiam excitare, ac quodammodo impellere ad eadem agenda, quæ iam acta sunt, & somniata, non proinde stante agentium liberta-

te, poterunt ex ipsis euentus futuri liberi diuinari; atq. hic applicanda est doctrina, quam alibi attulimus de actibus futuris liberis.

ANIMADVERSI O XXVI. THEOLOGICA

In Diuinationem ex somnijs relatis in Astra.

68

SATIS vulgatum est apud omnes Cælum, & Astra ita suis influxibus posse humores nostri corporis alterare, vt motis in corpore vaporibus excitentur etiam in somno phantasmata, quibus somnia conficiuntur; atque inde aliquorum effectuum diuinationem efformari posse, quæ diuinario dici solet de effectibus, quatenus relationem habent ad suas causas, inter quas numerantur Cælum, & Astra, sensus & phantasmata commouentia; Cum enim cælum influere possit in phantasiam, quæ corpora est, & organis corporeis immersa, subinde etiam potest species imaginarias quadam interna motione excitare, quæ illa nobis obijciant in somno, quæ experturi sumus in vigilia; atque hac ratione ex somnijs relatis ad astra diuinare possumus absque superstitione pluias, siccitates, & id genus alia, quæ cælorum influxibus connecti possunt. At non propterea intelligendum est posse cælum directè & per se producere in phanta-

sia varias imaginarias species earum rerum, quas ex somnijs diuinamus; fieri enim non potest, vt doctè fati notat etiam Suarez *lib. 2. de superst. c. 13. num. 11.* vt ad phantasiam ingrediantur nouæ species imaginariæ, seu noua phantasmata, nisi per sensus externos, cum hæc vnica sit, & naturalis via aquirendi species sensibiles in sensibus internis; & idè impossibile est, vt virtute Cæli imprimatur phantasiæ species lucis, aut coloris, quando sensus externus nondum illas excepit; quo fit, vt seclusa diuina actione possibili, impossibile sit somnia fieri, nisi per excitationem phantasmatum præcedentium, quæ omnia constant ex philosophia.

Ex somnijs igitur etiam in Cælum relatis tanquam in somniorum causam non possunt ita facile effectus futuri diuinari; vnde qui nimia firmitate quoad eiusmodi effectus somnijs adhereret, peccaret, si non peccato superstitionis, saltem peccato temeritatis, & nimie credulitatis adhibite præter rationem; & ratio est, quia cælum

69

lum ex dictis non est immediata causa fomnij, vnde per se non arctat phantasiam ad hanc, vel illam apprehensionem, cum solum medijs humoribus corporis alteret, & moueat phantasmata, potentias sensitivas, & organa; quorum alteratio, cum non sit semper ab eodem siderum aspectu, & variaz accommodetur dispositioni materiae, & valde varia sit iuxta varietatem humorum, & temperamentij; inde fit, quod eiusmodi coniectatio, vel diuinatio incertissima sit, ac tenuissima, & vix ad probabilitatem perueniat; praefertim quia ipsa virtus stellarum valde occulta nobis est; neque est satis, quod de vna vel altera astrorum virtute obseruatum sit flauam, vel atram generare bilem, sanguinem, vel pituitam, cum quaelibet ex his virtutibus possit ab alijs occurrentibus impediti; ex quo valde incerta redditur ipsa quoque caeli influentia, etiam si talis influentia consideretur tantum in ordine ad effectus naturales, quorum ideo incertissima redditur cognitio; licet enim daremus posse multa futura cognosci ex solo somniorum iudicio, ex eo, quod somnium indicet constellationem, & influentiam caelestem qualis sit, per qua putamus posse cognosci, quod futurum sit; tamen haec cognitio vix gradum probabilitatis

attingeret, tum quia ex vi fomnij folius constellation caelestis tenuissimè, & obscurissimè indicatur; tum quia licet aliquo modo indicetur, non tamen plenè, neque cum concursu aliorum astrorum, quae possunt concurrere; contingere enim potest, vt occurrant aliqua, quae licet non impediunt effectum fomnij propter materiae qualitatem, illum tamen impediunt propter alias circumstantias; tum quia, licet tempore fomnij fuerit talis, vel talis constellation, ignoratur tamen quantum duratura sit; imo certum est statim variari, & mutari astrorum aspectum, & distantiam. Tum denique, quia etiam in praehabitis saepe ostensum est, quam sit modica, fallax, & incerta astrorum, & caelestium influxuum cognitio, vnde incertissima erit semper somniorum diuinatio, licet ipsa somnia referantur in astra; hocque potissimum intelligendum est, si fiat diuinatio per somnia de effectibus liberis, vel merè casualibus, vel omnino occultis, in qua non solum erit incertitudo, sed etiam vanitas, & superstitio, vt optimè docet etiã Suarez n. 14. qui non distinguit hoc superstitiosum diuinandi genus à diuinatione per astra, vel ab alia quacunque diuinatione superstitiosa.

ANIMADVERSI O XXVII.
THEOLOGICA

In Diuinationem ex somnijs Diuinitus immisſis.

70 **OSSE** quãplura ex somnijs diuinitus immisſis. cer. tã diuinari extra omnem ſuperſtitionem apud omnes eſt in confeſſio; quin diuinis ſomnijs fidem adhibere nõ modo. vanum non eſt, verum potiùs ſanctum, & neceſſarium, dummodo de ſomnij origine ſatis moraliter conſtet; nam Deo loquenti ſemper fides adhibenda eſt, ſiue hoc, vel illo modo loquatur, dum verè conſtat ipſum loqui; ſomnium enim à Deo immiſſum quãdam Dei loquutio eſt, iuxta illud Scripturæ, per ſomniũ loquar ad illũ; in qua duo præſertim animaduertenda ſunt, vt fides adhibeatur; vnum eſt, vt ſufficienter conſtet ſomnij authorem eſſe Deum, vel Angelum bonum eius adminiſtrũ, ſicut enim non creditur prudenter, niſi quod ſufficienter proponitur, vt reuelatum à Deo, ita nec fides ſomnio prudenter datur, niſi aliquo ſufficienti modo conſtet Deum eſſe ſomnij authorem; aliud requiſitum eſt, vt ſignificatio ſomnij patens, & clara ſit, vt ſolet maximè eſſe in ſomnijs, quæ per expreſſam locutionem fiunt, vel ſaltem, vt ex circumſtantijs, & coniecturis ſufficienter innotefcat; vnde ſomnijs ambigujs ſeu ænigmaticis nõ ita facilè nõdes adhibenda eſt, etiam ſi

credantur à Deo ortum habere. Quibus autem indiſijs dignoſci poſſit, quod hæc, vel illa ſomnia ſint à Deo, boniſque Angelis, non autem à dæmone, pluribus explicat Martin. Delrio *lib. 4. diſquiſ. c. 1. q. 6. Perer. lib. 1. in Daniel. Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 13. Valent. 2. 2. diſp. 6. Sanchez lib. 2. in Decal. Layman. lib. 4. tract. 10. Bonacin. in 1. Decal. diſp. 3. q. 9. Baldell. lib. 4. diſp. 8. & alij*, qui omnes in hoc conſentiunt, quod ſi ſomniũ impellat, aut moueat ad aliquod malum, vel relinquat animum turbatum, & confuſum, tunc rationabiliter credi poteſt eſſe à dæmone: E contra verò ſi impellat ad bonum, & animũ relinquat alacrem, & ad bona expeditum, tunc credi poteſt eſſe à Deo; licet in omni ſomniorum euentu tutius ſit Deum humiliter precibus exorare, vt lumen præſter, atque timorem abigat, cum sæpè etiam dæmon ſe tranſfiguret in Angelum lucis, & aliquid boni ſuadeat, vt poſtea in mala pertrahat facilè credulos. Quod ſi ex his indiſijs nõ poſſit ſatis cognoſci, quod ſomnium ſit à Deo, tutiſſimum erit illud contemnere, & putare eſſe potiùs à dæmone, quam à Deo, cum Deus ſomnium immittens, ſimul faciat hominem certum, quod ipſe immiſerit.

Sic

Sic optimè Delrius *lib. 4. cap. 3. & Sanchez loco citato num. 52.*

71 Neque ita facile existimandum est Deum vti somnijs tamquam signis ad eius placitum institutis ad significanda futura, cum talis institutio neque habeatur in Scripturis, neque proponatur, aut approbetur ab Ecclesiâ; licet enim constet in Scripturis de multis somnijs diuinitus immisfis ad aliquid significandum, id tamen de omnibus vniuersè affirmari non potest. Præsertim quia in eisdem Scripturis prohibitas habemus somniorum observationes, vt patet ex *Deut. cap. 18. ex Lev. cap. 19. ex 2. Paralip. c. 33. & ex Eccles. cap. 5.* Ad quam rem optimè facit illa Ciceronis ratio *lib. 2. de diuin.* quod plerique mortalium vix somnia intelligant, eorumque vix recordentur, imo ferè nūquam illis pareant, quod sanè aliter esse deberet, si Deus ipse somnia elegerit, vt signa ad placitum futurorum euentuum, eaq; nobis immitteret, vt futura prædiceret. Præterea si voluisset Deus nos ex somnijs præmonendos esse de rebus futuris, clara, vt plurimum somnia immisisset, & nobis ipsis absque ambiguitate notissima, quod tamen non fecit. Denique aptius dedisset Deus signa vigilantibus, quam dor-

mientibus, cum notitiæ, & sensationes in vigilia sint certiores, & sine obscuritate, & multò melius potuisset homines monere per visiones in vigilia, quam per somnia in somno; Cum itaque nulla appareat necessitatis, vel congruitatis ratio, propter quam debuerit Deus vnique pro rebus futuris immittere somnia, non sunt propterea somnia existimanda tamquam signa futurorum ex placito Dei ad diuinandum instituta.

Ex his inferendum est cum Suarez *num. 19.* non liceat nobis desiderare, 72 vel petere futurorum cognitionem etiam per somnia diuinitus immisfa; quod intelligitur nisi vrgens necessitas, vel honestissima ratio occurrat, vel nisi ex speciali Spiritus Sancti instinctu id fiat; exponitur enim homo hoc immoderato affectu, vt decipiatur à dæmone, & vt dæmon se se immisceat in illis diuinationibus, quod esset maximum crimen, & saltem remotè posset reduci ad peccatum superstitionis; Si tamen id solum fieret ex ambitiosa, ac superba curiositate sciendi res occultas, ad solam diuinam sapientiam spectantes diceretur hoc peccatum potius pertinere ad tentationem Dei, quam ad superstitionem, de qua nunc tractamus.

ANIMADVERSI O XXVIII.

THEOLOGICA

In Diuinationem ex somnijs Dæmoniacis.

73

PLURA etiam à dæmone immitti somnia ad decipiendos homines extradubitationem est apud Theologos præfertim apud S. Th. 1. p. q. 111. & apud Caiet. 2. 2. *quest.* 95. & in summa; ex quibus diuinare velle semper malum est, imò ijs fidem adhibere nõ modo superstitiosum est, & intrinsecè malum, sed etiam extrinsecè prohibitum per Caput Episcopi 26. q. 5. apud Suarez *num.* 20. Committitur autem hoc peccati genus, cum præcedit pactum Dæmonis promittētis respondere per somnia; vel cum recurritur ad dæmonem ipsum pro somniorum interpretatione; atque ad pactum cum dæmone, vel expectatum, vel tacitum pro somniorum reuelatione spectāt peculiare quædam cæremoniæ, vel ante somnum, vel in modo ipso dormiendi, eo intento vsurpatæ, vt per somnia reuelentur occulta. Dicitur autem ex Suarez tacitum cum dæmone pactum in somnijs interuenire, cum quis nihil de Deo cogitans, nec rationem habens ad credendum somnium esse à Deo, illi tamen fidem adhibet; Sic enim censetur ille fidem adhibere Diabolo somnium illud immitteuti, cum constat nec esse à Deo,

neque à causa naturali: Quare acriter redarguendi illi sunt, qui absque vlla consideratione somnijs credunt, non inquirendo an sint à dæmone, vel à Deo, vel à natura; sic enim credentes cēsentur in eo peccato esse, vt velint credere, etiam si periculo se exponant credendi Diabolo, qui est pater Mendacij; quod peccatum semper graue est, vt optimè aduertunt Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 8. *num.* 54. & Sanchez *vbi supra*; quemadmodum etiam dicitur ille grauiter peccare, qui ita est deditus somniorum obseruationi, vt in agendis per huiusmodi obseruationes regatur; Secus verò si quis ex simplicitate, vel ignorantia fidem somnijs adhiberet; vel leuiter crederet, vel crederet ob metum rei aduersæ, vel ob spem propitiæ, & sic dereliquis.

Vt verò discernantur somnia dæmoniacà à Diuinis non est satis, quod experimento cōpertum sit, sēpè fuisse vera illa somnia, sed habuisse euctum significationi conformem; licet dæmon ab initio eiurauerit veritatem, solet tamen sæpius verà dicere, atque euentu conprobare, vt in rebus maioris momenti fallat, & decipiat; ita similiter non est satis, quod somnia videantur esse de rebus vtilibus, atque ad

74

que ad humanam vitam spectantibus, quia etiam hoc modo solet sæpè Dæmon homines attrahere, eorumq. beneuolentiã captare, vt postea faciliùs perdat, quod bene obseruatum est à D. Th. 2. 2. q. 172. art. 6. Denique non est satis, vt somnia sint de actibus bonis, & honestis, itaut ad eos inclinare, & inducere videantur, quia hoc etiam modo solet Satan in Angelum lucis se transformare ad fallendum; & licet admittatur à Theologis communiter indicia quædã ad coniectandum de somnijs diuinis, & Dæmoniacis, cum tamen illa non sint omnino sufficientia, nequè à nobis omnino firma erit adhibenda fides. De hac re videti poterunt Suarez, Azorius, Valètia, Sanchez, Lessius, Layman, Bonacin. Baldell. Filliuc. Trulléch. & alij plurimi, vbi agunt de diuinatione per somnia; apud quos omnes id vnum certum est, ex somnijs, quæ proueniunt à dæmone nihil certò diuinari posse,

cum ipsi tamquam mendacissimo nulla fides haberi possit; & tunc maxime cauendum à somnijs est, cum videntur euentu comprobari; siquidem id, vel casu accidit, vel ex dæmonis opera, vt faciliùs fidem persuadeat. Sic etiã quia difficillimum est cognoscere an somnia proueniant à causis naturalibus, an verò à dæmone, idèò grauius peccare dicitur, qui temerè illis credit, cum manifesto periculo se exponat deceptionis à dæmone; & si propter fidem, quam habet ad somnia, faciat aliquid contra legem Dei, aut aliquid faciendum omittat, certissimum est apud Caietan. in *Summ.* & Nauat. in *Manual.* quod peccet mortaliter; quod volunt etiam Suarez, Layman. Bonacin. Lessius, & Sanchez de illis, qui certo modo, & situ se componunt non solum propter somnia turpia, sed etiam ex intentione, vt somnient cœtura, & vt aliquid occultum sibi reueletur.

ANIMADVERSI O XXIX.
THEOLOGICA

In Diuinationem ex somnijs spectantibus ad corporis Temperamentum.

75 **R**X somnijs, quæ pro causa habere possunt, vel corporis temperamentum, vel humorum in corpore constitutionem non solum indicari, & iudicari effectus præsentis possunt, ut communiter faciunt Medici circa morbos, quos actu curant, sed etiam possunt diuinari euentus futuri: Sic quædo somnia ijs contingunt, qui tota vita nõ fuerunt soliti somniare, possunt diuinare, quod grauis aliqua mutatio illis impendet, idest vel grauis morbus, vel etiã mors; referuntur enim qui dam apud Niphum *lib. de Somniorum interpretat. cap. 14.* & apud Themistium *in lib. de diuinat. per Somnium c. 6.* qui sæpius somniarunt quod à nigro Cato in pede dextero morderentur, & deinde in eodem pede dicuntur nigram pustulam habuisse, ex qua etiam interierunt, vel somniarunt, quod per totam cutem acubus pungerentur, & deinde post paucos dies lepra canina laborarunt; vel quod ambularent per prunas, & super lutũ, & deinde febri putrida correpti sunt; potuerunt namque eiusmodi somnia habere pro causa talem in corpore humorum alterationem, ut ex ipsa faciliè Medici periti potuerint imminentes morbos diuinare, idque absque

crimine superstitionis; si quidem per illa somnia satis indicabantur certi humores corrupti, & vitiiati, ex quibus morbi illi causarentur, & per Phantasma nigri Cati dextetum mordentis pedem satis significabatur concursus humoris melancholici ad illam partem satis perusti, qui pustulam faceret; quemadmodum etiã per Phantasma acuum totam cutem pungentiam significari poterat concursus eiusdem humoris ad summam cutem, qui lepram faceret; & sic de reliquis. **Quis** propter ad hanc rem benè docet Sanchez *2. Decal. lib. 2. cap. 3.* cum Ciruelo, Nauar. Azorio, Suarez, Lessio, & alij pluribus, licitum esse, & omni culpa vacare somnia obseruare, quatenus bonam, vel malam corporis affectionem indicant, cum somnia habeant virtutem naturalem ad indicandos humores prædominantes in corpore ex quibus fiunt morbi, & hac de causa solent Medici petitores de somnijs infirmorum percontari.

Ut verò diuinatio per somnia ad temperamentum spectantia, quæ scilicet eueniunt ex humoribus nostri corporis, certior sit, specialiter obseruandæ sunt rerum similitudines, sub quibus somnia illa contingunt; Aristoteles namque totam rationem in-
76
terpte-

interpretandi somnia reducit ad cognitionem imaginum, & similitudinum, sub quibus contingunt, vnde iudex seu interpres somniorum debet probe nosse, quarum rerum somnia sint simulacra, & imagines, & quid natura ipsa sub illis inuoluat; atque ad id cognoscendum non est attendenda quæcunque similitudo, & analogia, quæ fortè appareat prima facie ad rem aliquam, si quidem hæc potest esse ad res diuersissimas, & cõtrarias; sed optimum, ac tutissimum erit, vt quantum fieri poterit, inuestigetur causa, à qua excitantur similitudines, & simulacra cuiuscunque somnij, quia vbi constiterit de huiusmodi causa, necessariò etiam constabit, quod res significata sit aliquid ex ijs, quæ possunt ab illa effici, & inde maior, & certior

patebit via, vt per analogiam, & similitudinem magis determinetur significatio cuiuscunque imaginis, & simulacri. Quare in diuinatione ex somnijs naturalibus optimum erit in promptu habere eas rerum imagines, & simulacra, quæ respondent peculiariter vnicuique humori, & communiter ab illo excitantur; nam vt bene notant Medici secundum vnumquodque prædicamentum aliqua contingunt in somnijs, quæ referuntur ad vnumquemque humorem in corpore; tunc verò certior erit diuinitio, cum somnia de eadem re non tantum semel, aut iterum contingunt, sed sæpius, quia tunc est signum quod excessus humoris est multus, & permanens.

ANIMADVERSI O XXX.
THEOLOGICAIn Diuinationem ex somnijs spectantibus ad Animi
affectiones.

77

NEQUE sub censura cadunt somnia illa, quæ ex affectionibus; seu passionibus animi prouenientia, dicuntur quoquo modo ipsas animi affectiones, atque propensiones indicare, in quibus tamen ne aliquis error irrepat, obseruanda est materia, circa quam illa somnia versantur; qui enim sæpius somniant aggressiones ab hostibus, & victorias, indicant ex his propensionem ad arma, & animi robur ad pugnandum; qui etiam somniant sæpe disputationes Philosophicas, indicant se aliquam Philosophiæ veritatem fore indagaturos, & sic de reliquis; vnde eiusmodi somnia obseruare fatetur Sanchez 2. Decal. lib. 2. cap. 38. libitum esse, neque superstitionem inuoluere, etiã si ex ipsis aliquid agendũ, vel omittendũ inirectur, hancque doctrinam tradit ex Suarez loco sæpius allato, & ex Delrio. Verũ tamen est non esse magnoperè laborandum de quavis diuinatione rei futuræ, quæ possit ex illis fieri, cum ipsis quoque deceptio subesse possit, maximè stante humorum varietate, ex quibus quodammodo etiam animus variè disponi, atque alterari potest, vt notat S. Th. 2. 2. q. 154. art. 5.

Peccant tamen graui superstitionis crimine, qui ad diuina condium secreta, atque animorum arcana quædam dormientium capiti supponunt, siue sint herbarum, siue lapides, siue aliquid aliud præstigiosum, aut artificiosum, putantes ea, quæ capiti supponuntur ad extorquenda à dormientibus somnia, vim etiam habere ad extrahendas ab animo cogitationes, & arcana; dato enim quod illa, vel artefacta, vel ipsa natura compacta vim habeant ad somnia inducenda; quod tamen non semper contingit; non proinde dicendum est, tantæ esse efficacitatis, vt etiam animo imperent, licet essent Dæmonis opera ad hoc inuenta, neque enim Dæmon cordium arcana potest attingere, nisi vt diximus aliqua tantum coniectura valde remota. Quare Caetan. 2. 2. quæst. 95. artic. 6. testatur apud Sanchez se numquam somnijs varijs variè sibi contingentibus fidem aliquam habere ausum, quamuis interdum eorum veritas effectu sit comprobata, nam vel casu factum est, rem somniam ita accidisse, vel dæmonem illum euentum procurasse, vt facilius homines ad fidem somnijs adhi-

adhibendam prouocaret. Atq. in his omnibus illa ratio nos à fide somnijs præbèda debet auertere, quod eue-

tus illi, maximè si spectent ad animi affectiones, nullam habeant cum somnijs connexionem.

ANIMADVERSI O XXXI. THEOLOGICA

In Diuinationem ex fortibus.

79

NON spectat ad rem nostrã agere hic de fortibus diuisorijs, quæ mittuntur ex vi alicuius contractus, aut cõuentionis personarum ad res componendas, ad sedãdas lites, vel ad aliquid aliud huiusmodi peragendũ; sed tantum de fortibus consultorijs, seu diuinatorijs, quæ mitti solent ad aliquid consulendum; vel diuinandum de futuris, seu ad manifestationem alicuius veritatis occultæ; licet autem sortes consultoriæ, & diuinatoriæ sepe sepius apud Doctores sub eadem appellationem cadãt, aliqua tamen ratione differũt, vt aduertit Suarez lib. 2. de superst. cap. 12. nam sortes Consultoriæ illæ dicuntur, quoties per iudicium fortis à Deo postulatur, & expectatur cognitio rei desideratæ; Diuinatoriæ verò, quoties à Deo non expectatur cognitio, sed à fortibus ipsis, quarũ vi putamus euentum esse redigendum ad vorum nostrum; docet autem idem Suarez, quod mittere sortes expectãdo à Deo iudiciũ veritatis dupliciter fieri posse, scilicet prudenter, & temerè; si pru-

denter fiat ait ipse hoc non esse in vitio, cum nullum sit malum in agendo prudenter; si autem fiat temerè, ait vitium esse; Quod verò Sortes mittere sit interdum prudenter factum, demonstrat ipse ex Sanctorum Patrum exemplo in veteri testamento, nam sortitio facta à Iosue ad reuelandum malefactorem occultum dicitur culpa vacasse, & fuisse prudenter facta; imò dicitur facta ex expresso Dei mandato, & fuisse non tam fors purè consultoria, & diuinatoria, quam executiua diuini mandati; censetur autem in his casibus, & similibus Deus ipse sortes dirigere, & temperare, quod factis est ad abolendum in sortium missione omnem malitiam; ex quo colligitur, quod sortes consultorias, & diuinatorias mittere non esse intrinsecè malum, & ex sua natura prohibitum, cum quandoque id. potuerit fieri sine crimine; & illi Doctores, qui oppositum affirmant, considerant sortes, vt includentes superstitionem, quæ vbiq. sit, est malum intrinsecè, quæ ratione videntur asserere sortes superstitiosas esse quidem intrinsecè

60 Animaduersion XXXI. Theologica.

malas non ex ratione fortis præcisè, sed ex ratione superstitionis contentæ.

80 Sortes igitur quæcunque consultoriæ, & diuinatoriæ, nisi fiant ex diuina inspiratione expectâdo à Deo manifestationem veritatis illicitæ sunt, & grauem cōtinent malitiam; est doctrina communis Theologorum, præsertim S. Th. 2. 2. q. 95. art. 8. Suarez de *superstit.* cap. 12. Sanchez lib. 2. in *Decal.* cap. 38. Azor. lib. 9. cap. 21. Less. lib. 2. cap. 43. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 3. Bonacin. in *Decalog.* disp. 3. Baldell. lib. 4. de *superstit.* disp. 6. Trullench. lib. 1. cap. 10. dub. 11. & aliorum communiter. Ratio doctrinæ est, quia fortes in se ipsis nihil continent, vnde possint veritatem manifestare, neq. Deus per illas vult inuestigare sua decreta; & qui intendit signum aliquod extraordinariū extorquere à Deo, & per fortes assequi veritates latentes, præter peccatum superstitionis, committit etiam peccatum tentandi Deum, vt optimè notat Sanchez cum alijs iam citatis; & hæc de causa in Iure Canonico absolutè prohibentur tamquam superstitiôsæ diuinationes, & maleficia, & etiam sub comminatione excommunicationis, vt habetur ex *Cap. Sortes* 26. q. 5. vbi æqualiter damnantur Sortilegi, atque alij diuinatores, & etiam ex *Cap. Non liceat* 26. q. 5. & denique ex Bulla Sixti V. contra Astrologos, vbi appellantur reliquæ Idololatriæ, in quantum traxerunt originem ex vana obseruatione gentilium, qui illis tribuebant aliquam rationem diuinitatis. Quod verò ex peculiari Dei instinctu, & inspiratione possint ali-

quando etiam licitè adhiberi huiusmodi fortes patet ex multis exemplis quæ referunt Doctores in Veteri, & nouo testamento, quæ exempla præsertim sunt apud Suarez, Sanchez, Azorium, & Baldell. *locis citatis.*

81 Rationem verò malitiæ in fortibus ex eo præsertim sumendum esse animaduerto, quod sortium moderatio, vel expectetur à Deo, vel à Cælo, vel à casu, vel à dæmone, atqui non est expectanda à Deo, quia non est probabile Deum illas ad præsignanda futura, vel occulta apertienda semper esse temperaturum, cum id nusquam promiserit, & sepius eucatus contrarium ostendat, neque vlla sit necessitas, ordinariè loquendo, tam peculiaris concursus, vnde omnino vanum est sine alio fundamento illum expectare; Nec à Cælo, quia hoc esset actiones humanas à Cælo suspendere, & fato subijcere; non enim possunt fortes euentis futuris vi Cælorum, & aliorum accommodari, nisi vel vtraque à Cælo necessariò .proueniant, vel euentus ipsi Cælo sint præcogniti, vt fortes ijs possit adaptare, quo modo Deus futura præsignare, vel occulta declarare per fortes potest. Neque bene à casu sortium moderatio expectatur, quia sortes casu sic, vel sic cadentes nihil præsignare possunt, igitur sortium moderatio erit tantum expectanda à dæmone, ac propterea dæmoni erit tribuenda illa futurorum prænotio per sortes, ipso scilicet tacito quodam pacto inuocato, vt sortes regat, & effectum præsignatum procuret. Illi verò

verò qui cum Agrippa *in lib. 2. occultæ Philosophiæ cap. 54.* docent esse in anima humana sufficientem potestatem ad dirigendas fortès sup-

posita Cœlestis constellationis opportunitàe erroris damnandi sunt, sicut cœteri, qui omnia tribuunt astris.

ANIMADVERSI O XXXII. THEOLOGICA

In Pœnas Diuinationum ex fortilegijs.

82

PLERIQUE Doctorem circa pœnas fortilegum diuinatorum in ea fuere sententia ut putarent excommunicationem ipso facto latam esse aduersus Clericos fortibus diuinatorijs vtentes, idque demonstrant ex cap. *Si quis Episcopus*, & ex cap. *Aliquantis* 26. q. 1. quibus adhærens ex parte etiam Suarez *tom. 1. de relig. lib. 2. de superst. cap. 19. num. 5.* affirmat hanc doctrinam fuisse semper probabilem, licet dicat oppositam fortasse esse probabiliorē; illa etenim verba in iure Canonico, Anathema sit, aut sit excommunicatus, videntur excommunicationem latam exprimere, non solum ferendam; quæ verborum significatio habetur expressis ex quadam extrauaganti Ioannis XXII. quæ incipit super illius. At his non obstantibus contra Martin. del Rio *lib. 4. disquisit. Magiar. Sanchez in Decal. lib. 2. cap. 38.* putat veriorē esse illam sententiam, quæ asserit aduersus diuinatores fortilegos non esse latam excommuni-

cationis pœnam, sed tantum ferendam, cum ea verba anathema sit, habeatur excommunicatus, & similia, sint verba futuri temporis, non præsentis; verbum enim, sit, vel est absolutè temporis futuri, vel saltem ambiguum est, an sit futuri optatiui modi, aut præsentis subiunctiui, & ideo in hoc dubio iuris est in mitiorem partem inclinandum; quæ ratio militat non solum in his verbis, anathema sit, sed multo magis in illis, excommunicatus sit; licet eadem verba posita in Decretis Conciliorum determinantibus pertinentia ad fidem importent hæreticum esse sentire contra illam determinationem; quod verborum discrimen, vt optimè animaduertit Sanchez, spectandum est iuxta materiam, de qua proferuntur; si enim proferantur in materia, in qua consistet ex alijs textibus non imponi excommunicationem latam, censendum est, verè non esse latam, sed ferendam, quemadmodum è contra si proferantur in alia materia, oppositum intelligendum est. Addit Suarez *loco citato*, quod licet in rigore

62 Animaduersio XXXII. Theologica

rigore Iuris intelligatur lata excommunicatio, non videri tamen hanc Iuris intelligentiam esse consuetudine receptam, vnde consuetudo vel quoad hanc partem derogat Iuri, vel certe cum sit optima legum interpret, ita verba illa interpretatur, vt scilicet in Iure perinde accipiatur anathema sit, ac si diceretur, anathematizetur; esse autem eiusmodi consuetudinem constat ex Glossis apud eundem Suar.

- 83 Præterea animaduertendū est sortilegos diuinatores non solum esse subiectos censuræ excommunicationis, sed etiam pænæ inferendæ, vel ab ordinarijs locorum, si sortilegia non inuoluant hæresim, vel ab Inquisitoribus, si hæresim manifestam includant. Id docet apertè ex Iuse Canonico Simanc. *Titul. de Sortileg.* qui ait posse Inquisitores de omnibus sortilegijs cognoscere, quia noxia, & superstiosa sunt ex pestifera societate homi-

num improborum, ac demonum, quasi pacto infidelis, & dolosæ amicitie constituta. Dicuntur verò ea sortilegia manifestâ hæresim sapere, quæ sine aliqua hæresi exerceri non possunt; item illa sortilegia sapiunt hæresim, & valde suspecta sunt, quæ prima fronte præferunt odorem, & saporem hæresis, v. g. cum in sortibus, atque in sortilegijs commiscetur aliqua dicta vel facta hæretica, vel quæ probabilem suspicionem hæresis præbent; proinde qui cadauer hominis baptizaret, vt inde sortium responsâ haberet, & qui alijs Sacramentis Ecclesiæ in eandem superstitionem abuteretur, & qui dæmonem sortibus inuocaret, aut aliud quidpiam simile committeret, ab Inquisitoribus non solum circa fidem interrogari potest, sed etiam grauitè puniri; idque docent plures apud eundem Simancam *in Catholic. Infitur. loco cit.*

ANIMADVERSI O XXXIII.

T H E O L O G I C A

In Diuinationem ex Augurijs.

84 **VIDAM** Doctores tres illas diuinationum species quæ habentur ex animalibus solent confundere, quidam etiam solent distinguere, nimirum, Aruspicium, Auspicium, & Augurium; Ego hæc omnia admissa etiam distinctione, vnum facio quoad crimen superstitionis diuinatoriæ, & dico, quod siue diuinatio fiat per obseruationem exterum, intestinorum, aut viscerum animalium, vt illam faciebant Veteres Aruspices in aris sacrificiorum; siue fiat per inspectionem auium in habitu, pastu, vel volatu, vt illam faciebant Auspices, sic dicti ab aspiciendo; siue denique fiat per obseruationem cantus, garritus, aut motus, & numeri ipsarum auium, vt illam faciebant Augures, ab auigero, seu ab auigario sic appellati, quocumque ex his modis fiat supersticiosa est, & omni iure damnata; nam quoad illa, quæ ad antiquitatem spectant, certum est illis diuinationibus semper dæmonem adstitisse, vt gentes illas ignaras deciperet; quoad vero illa, quæ etiam nunc temporis ab aliquibus coniectoribus obseruantur, cum nihil ex sua natura significet hæc auguria, casu vt plurimum contingentia, neque ex illis cognitio aliqua de

futuris, aut præteritis sumi potest, cui possit fides adhiberi; nisi futura sint aliqui naturales effectus, qui per impressiones cælestes possint naturaliter in animalibus indicari, vt supra dictum est.

At velle ex his, quomodocumque 85 auguria capretur, obseruationem extendere etiam ad cognitionem futurorum contingentium, sed ad prænotationem liberorum effectuum à voluntate hominum, vel totaliter, vel partialiter pendentium, vana, & diabolica superstitio est, & omnino vtroque iure diuino, & humano prohibita; quod optimè demonstrat S. Thom. 2. 2. *quest. 95. art. 7.* Nec obstat, quod in sacris literis dicatur Ioseph *Genes. 44.* in augurandi scientia peritus, vt inde conijciamus licitum esse vsum talis scientiæ ad diuinandas hominum operationes etiam liberas, & futura contingentia, cum Ioseph ipse vir sanctus fateatur se peritum in arte augurandi, atque illa vsum fuisse; nam docet D. Thom. ex D. Augustin. *lib. Questionum super Genes. cap. 144.* id Iosephum dixisse, non quod verè augur esset; sed quod vulgi opinione augur haberetur; vel ea protulisse fratribus suis ex ioco, non ex veritate; Extant enim in alijs scripturis augu-

64 Animaduersio XXXIII. Theologica.

ria quæcunque sæpè damnata, præfertim *Deuter.* 18. vbi dicitur; Non inueniatur in te qui obseruet auguria; quemadmodum etiam in iure Canonico eadem sæpè damnata inueniuntur, & præfertim *in cap. Igitur* 9. 3. Vbi tamen animaduertendum est, quod si quis audiens, vel videns cornicem à læua canentem, coruum crocitantem à dextera; Si columbas aduertens fugientes, domum vel urbem deferentes; Si Grues, vel vultures celeri volatu prætergredientes; Si summo mane egrediens crucis signum, vel obuium fumus, vel aliquod aliud inspiciens, timeat, fugiat, atque etiam an cæptis operibus

desistat propter illa mala omina, cum id agat tantum ex metu, non ex fide augurijs adhibita, atque ex metu ipso sibi tantum infausta præfagiat, dicitur is non peccare mortaliter; potest enim eiusmodi metus concipi ab hominibus etiam seclusa fide augurijs adhibita, ex eo quod talis metus fuit ex multis falsis narrationibus inditus, quibus si tantum innitatur diuinatur ex formidine, non dicitur omnino superstitiosus, sed potius formidolosus huic rei adaptanda sunt illa quæ alibi diximus in simili materia, nam nimis operosum est, & pluries repetere.

ANIMADVERSI O XXXIV.
THEOLOGICAIn Diuinationem ex
Prodigijs.

86

SOLENT diuinatores etiam ex ijs, quæ præter solitum, & communem naturæ ordinem contingunt, quasdam prædictiones ferre de futuris euenibus, eo innixi fundamento, quod ostenta, portenta, prodigia, atque monstra inde nominentur, quod aliquid futurum ostendant, portendant, prædicant, ac monstrant; at id quam superstitiosè agant, ex eo faciliè innotescit, quod eiusmodi prodigia, vel contingant ex sola virtute Dei quosdam fines occultos intendente, vel ex virtute dæmonis homines illudente, vel ex virtute ipsius naturæ aliquod sibi proportionatum per illa ominante. Si ex virtute Dei ordinentur prodigia ad occultos fines, nemo sanè poterit illos diuinare, nisi Deus ipse reuelet, & pædat arcana sua; & idèd absque tali reuelatione, in eiusmodi diuinationibus semper superstitiosè agitur, & peccatur; Si verò fiant illa portenta ex virtute dæmonis, cum hæc fiant tantum per illusionem, & deceptionem sensuum, scilicet per quamdam solummodo apparètiã, nullam possunt habere cum futuris euenibus cõnexionem; si deniq. contingant prodigia ex intento naturæ, aliquid futu-

rum naturale in illis moliente, cum etiam hoc naturæ intentum ex varietate causarum, & dispositionum, quæ possunt interuenire, sit maxime abditum, & reclusum, non poterit ita faciliè diuinari; vnde à primo ad vltimum erit semper superstitiosum hoc diuinandi genus, & non potest exerceri sine peccato, vt docet optimè etiam Azor. *lib. 9. cap. 19.*

Verum ramen est, non esse superstitiosum ex illis diuinare aliquid euenturum in vniuersum, non descendendo ad particularia; cum enim poterit longa temporum serie obseruari ad eiusmodi prodigia semper aliquid sequutum esse ex voluntate Dei, poterunt etiam prodigia ipsa obseruari, velut indicia alicuius boni, vel mali futura iuxta præscriptum diuinæ dispositionis; nam omne quod fit in natura, siue sit intra ordinem naturæ, siue extra ordinem eiusdem naturæ intenditur à Deo ad aliquem finem, & sic ex illis effectibus maximo cum fundamento diuinari potest Deum aliquid aliud esse facturum, cum in illis effectibus suum habent agendi finem, licet sit nobis ignotus; hæc q. ratione possunt diuinari etiam quædã spectantia ad actus liberos hominũ, cum possit Deus etiã

87

illa velle in illis effectibus, sed id tantum in vniuersum, vt dictum est. Cæterum quoad euentus particulares, si probabiliter cõnectamus illa prodigia vi ipsius naturæ esse facta, probabiliter quoque aliquos naturales e-

uentus conijcere, expectare, & prænunciare possumus; cum enim illeuentus in particulari vim naturæ non superent, poterunt absque superstitione solum probabiliter diuinari; idque docet etiam Azor. *loco cit.*

ANIMADVERSI O XXXV. THEOLOGICA

In Diuinationem ex Elementis.

88

VOD de alijs diuinationibus per astra, per somnia, per sortes, per partes humani corporis, per voces, & motus brutorum, & per alia huiusmodi dictum est, idem prorsus afferendum de diuinatione per elementa, præsertim quoad diuinandos euentus liberos, ac fortuitos, & merè contingentes; siue enim etiam hæc vis, & ratio diuinandi referatur in astra, & in Planetas, siue in aliud quodcumque, semper erit superstitiosa, & summa impietate damnanda; cõ enim modo quo euentus liberi, & fortuiti non possunt certò diuinari ex astris immediatè, & per se consideratis, ita neque poterunt certò diuinari ex alijs, in quibus astra, vel Planetæ represententur; atq. hac de causa in Sacris Canonibus *Cap. Igitur 26. quest. 3.* & in Bullis Pontificijs Sixti V. & Urbani VIII. & in Indice librorum prohibitorum Regula 7. grauiissime damnatur Geomantia, Hy-

dromantia, Aeromantia, & Pyromantia, quæ sunt quatuor artes diuinandi ex Elementis, tamquam vanissimæ, & superstitiosæ; quemadmodum etiam prohibentur omnes libri, scripta, & tractatus, qui per illas aliquid certò euenturum affirmant de futuris successibus contingentibus, vel de fortuitis casibus, vel de ijs actionibus, quæ pendent ab humana voluntate, & libertate; & solum permittuntur libri, aut scripta, quæ ex principijs naturalis Philosophiæ iuuant artem nauticam, agriculturam, & artem medicam, diuinando scilicet pluuias, serenitates, ventos, frigora, & id genus alia, vt notat Azorius p. 1. lib. 9. cap. 14.

Dicuntur autem potissimum damnatæ hæc quatuor artes diuinandi per Elementa, quia Geomantia tunc fit, cum diuini hæc arte vrentes, atque à dæmone edocti certa signa, puncta, figuras, & characteres, vel in terra, vel in puluere, vel in papyro, vel

89

vel in quocumque alio corpore è terrena substantia compacto inscribunt, & post illorum inscriptionem, mutationem, vel traspositionem prædiuinant id, quod animo intendunt, quod fieri non potest sine manifesto dæmonum pacto, & inuocatione; neque enim signa illa naturales causæ esse possunt talis diuinationis, nec signa rei prænunciata, sed signa tantum pacti diabolici; Aeromantia verò tunc fit, cum à diuinatoribus obseruantur aeris mutationes, sonitus arborum, flabellationes ventorum per angulos domorum, per portas, per fenestras, & ex his futura prænunciantur; in qua vana obseruatione idem pactum dæmonis cernitur, sicut in superiore; Pyromantia tunc fit, cum considerantur ignis, flammæ, & fumus, an magis vel minus conglobentur, splendescant,

celeriter moueantur, quem colorem habeant, quem sonitum edant, & his similia, quæ omnia similiter vana sunt, & ex diaboli arte inuenta. Hydromantia denique tunc fit, cum considerantur figuræ quædam, quæ in aqua fiunt, & apparent cū prolatione quorundam verborum, ex quibus vel futurorum extorquentur responsa, vel saltem futura ipsa prænunciatur absque alia interrogatione; quæ omnia vt ex se ipsis habetur superstitiosa sũt, & prorsus diabolica; nam pro certo habendum est, neque ex Elementis, neque ex mixtis posse licitè ea futura diuinari, quæ à talibus Elementis, vel elementorum tractationibus omnino disparata sunt, quæ neque sunt effectus illorum, neque cum ipsis habent aliquam causam communem.

ANIMADVERSI O XXXVI.
THEOLOGICAIn Diuinationem ex
Meteoris.

90 **P**LVRES naturales euentus posse ex Meteoris diuinari licitè, ac sine superstitione certum est apud Philosophos, & etiam apud Theologos; plura enim signa sunt, quæ naturalem habent cum suis effectibus connexionem, & ubi adest connexio eiusmodi, potest esse tuta diuinatio. Sic si in aere obseruentur tonitrua, coruscationes, virgæ, parelia, halones, Irides, nubes, & id genus alia, possunt ex ijs licitè futuræ pluuiæ, venti, vel alia eiusmodi prænunciari; & huc pertinet etiã diuinatio, quæ fieri potest ex cometis, & flammis, quæ accenduntur in aere, dummodo eiusmodi Cometæ non referantur in astra, sed solum agnoscantur, vt quidã effectus naturæ ex exhalationum congerie; vnde si restota in hoc genere diuinationis referatur in primas qualitates, præsertim in calorem, & siccitatem, quas flammæ accensæ in aere maximè præferunt, & illi tantum effectus diuinentur per flammam, qui possunt aliquo modo per eiusmodi exhalationes, & qualitates causari, nihil agatur, quod superstiosum sit, aut prohibitum; si enim flammæ crebrè appareant in aere, & magnæ sint, & multum durent, possunt

secundum Philosophos cõiectari terræ motus, & quæ ex illis consequi possunt, vt sunt abyssationes regionum, ruina vrbium, nouæ insulæ, & noui montes; sic enim constat ex historijs, quod quando hæc contigerunt, semper Cometa aliquis, aut flamma præcessit in aere; & sine dubio, quando in aere est magna copia exhalationum, vt certè est, quando sunt flammæ, & magnæ, & diu duraates, probabilissimum est, quod multum illarum etiam detineatur intra caucernas terræ, eaq. si rarefiant, & querant exitum, terram ipsam concutient, vnde fit terræ motus; & quia per huiusmodi concussionem facillè accidit, vt terra dehiscat, & secundum aliquas partes fiat depressior, & secundum alias eleuator, & ad partes depressiores, si sint propè loca maritima, facillè desfluat aqua; hinc est, vt possint diuinari abyssationes regionum, nouæ insulæ, noua flumina, & cætera eiusmodi; vt de facto dicitur cõtigisse Siciliæ, quæ per terræ motum diuisa est ab Italia. Ita similiter quemadmodum ex flammis in aere possunt diuinari etiam vcti, possunt quoque diuinari ea quæ solent consequi ex ventis, vt ruina edificiorum, casus lapidum, naufragia, tempestates, quæ omnes diuinationes iudè licitæ,

licitæ, & minimè superstiosæ perhibentur, quia non egrediūtur fines naturæ, vt notat Caieran. ex Magno Alberto, & Baldellus ex Caictan. *lib. 4. disp. 13.*

91 Eadem ratione possunt per accidens eiusmodi flammæ, & Cometæ portendere in hominibus discordias, rixas, bella, mutationes regnorum, prodiciones cædes, rapinas, & cætera similia; si enim sanguis multum calefiat, & excitetur, & multum cholæræ, & spirituum calidiorum generetur, faciliè homines rapit ad impetus violentos, ex quibus deinde illa omnia consequuntur; dicuntur autem hæc omnia solum per accidens portendi, ac posse diuinari per flammæ, & Cometæ accensos in aere, quia cum dependeant à libertate, non possunt per illos significari, aut causari per se, sed solum per accidens, in quantum flammæ ad illa disponunt homines per calorem, & siccitatem. Et illa ipsa, que

flammæ magis cerò, & magis per se significant, vt venros, sterilitates, &c. non possunt diuinari, vt omnino cerò, & infallibiliter euentura; si quidem illorum causæ possunt faciliè impediri ex aliquo vehementiori impetu; & satis est si diuinerur, in quantum est ex dispositione causarum, & cum hoc addito, nisi causæ aliunde impediuntur, vt etiam supra diximus de alijs similibus diuinationibus. Quod verò ex Meteoris possint hoc modo diuinari, & præsignificari bella, mortes Principum, mutationes regnorum, & similia videri potest non solum apud Philosophos in 1. *Meteororum*, sed etiam apud S. Damascen. *lib. 2. de fide cap. 7.* apud S. Th. 3. p. *quest. 36. art. 7.* S. Bonauent. in 2. *sentent. d. st. 14. q. 3.* S. Antoninum p. 2. *titul. 12. cap. 10.* Petrum Nauar. 2. *de restit. cap. 2. num. 109.* & apud alios quamplures.

ANIMADVERSI O XXXVII.
THEOLOGICAIn Diuinationem ex rebus
Medicis.

92 **I**CITAM esse diuinationem, quam sæpè exercēt Medici ex quibusdam signis, & humoribus corpora afficientibus, nemo est qui ambigat, cū enim eiusmodi diuinatione petatur ex rebus naturalibus, optimè ex ipsis prædici, ac præcognosci possunt à Medicis quidam effectus in ipsa natura consecuturi; qui effectus licet quandoque sint impedibiles per inopinatum concursum aliarum causarū, non proinde tollunt probabilitatem prædictionum medicarum, quæ fundantur in cognitione naturæ, temperamentis, complexionis, & humorum in corpore prædominantium; quæ probabilitas coniectandi adimit culpam etiā in illis diuinationibus, quas ferunt Medici de vita, & morte cuiuscunq. ægri; licet enim dicatur Mors, & Vita esse in Manu Domini, tamen quoad naturales dispositiones optimè cognitæ potest etiam de vita, & morte aliquid probabiliter prænunciari, quod satis est ad abolendum in Medicis diuinationibus crimen. Quapropter sicut eiusmodi prognostica medica nullo iure censentur prohibita, ita nullo crimine sunt damnanda; nisi fortassis adesset crimen temeritatis in aliquo Medico imperito, qui

absque debita notitia, aut morborum cognitione vellet prognostica facere; idque notant communiter Doctores in hac materia.

Sic etiam extra omnem criminis 93 suspitionem est, cum Medici rationaliter sumunt ex Astrologis subiectionem humorum in corpore certis astris, ex quibus etiam certos diuinant effectus, ut v. g. cum faciunt Marti choleram subiectam Saturno: Melancholiam, Lunæ Phlegma, Ioui, & Soli sanguinem, & sic de cæteris ad humores consequentibus; ex hac enim astrorum obseruatione non solum non damnantur Medici, sed summopere laudantur, præsertim cum in exhibendis pharmacis ad curandos morbos congressiones spectant astrorum, & aspectus; potest enim inter sidera, & corpora quoad morbos, humores, & affectiones corporeas esse maxima connexio, & maxima subordinatio; atque experimento sæpe deprehensum est, quod pharmaca à Medicis exhibita sub illis signis, quæ dicuntur ruginantia plura mala prouocasse, & tritum est Medicorum dogma signū Capricorni ægris facillè vomitū prouocare; quemadmodum etiam sub Saturnum dicuntur multum retardari medicamentorum operationes, & sub Marte

Marte multum laxare corpora, & moueri; ex his cum omnibus possunt Medici rationabiliter suas de euentibus futuris diuinationes ferre; Quemadmodum etiam Chirurghi spectatis certis signis Cælestibus pro vitionibus, incisionibus, alijsque eiusmodi curationibus partium, vel membrorum in corporibus; possunt enim etiã Chirurghi accipere ab Astrologis, quod singulis partibus humani corporis specialiter dominantur certi Planetæ, & certa signa, vt v. g. Saturnus capiti, oti, & linguæ Mercurius, Cordi Sol, Iecori Iupiter, felli Mars; & ex signis Zodiaci, quod dominetur capiti Aries, Venti Taurus, Gemini humeris, pectori Cácer, & sic de alijs; ex quibus potest prudenter diuinare, quid sit euenturum in suis curationibus, & etiam mala impendenda cauere, abstinendo scilicet ab incisionibus, & exustionibus, cum Luna existat in signo, aut astro habente significacionem, ac dominium supra illud membrum, quia tunc membrum illud erit valdè humorosum, & vterius plus humoris ad illud prouocabitur per operationem Chirurghi, & per sensum doloris in ipso ægro; & sic facillè causa-

bitur aliquod inconueniens; quæ omnia notat, & tradit Magnus Albertus in *speculo Astronomico cap. 14.* qui liber habetur inter parua naturalia eiusdè Alberti, si tamen ille liber verè est Alberti, de qua re multi dubitant.

Denique poterunt etiam Medici si-94
ne culpa diuinare, quod huic, aut illi homini in ætate futura immineat ex astris grauiissimus aliquis morbus; idque spectato tantum excessu caloris, vel siccitatis, vel frigiditatis ab ipsis astris cauendo; quapropter poterit prudenter Medicus eos homines per medicamenta, vel per abstinentiam disponere ad oppositam temperiem, ne morbus ille contingat, quem altra causarent; cum enim hi omnes sint naturales effectus, optimè possunt ex astris, & alijs causis naturalibus præuideri, & etiam impediri; Sed ita tamen debent à Medicis diuinari eiusmodi effectus, vt numquam eos cerè euenturos prædicant, cum possint ex pluribus causis impediri, quod doctè notauit Petrus Nuar. *lib. 2. de restit. cap. 2. num. 91.* nam eiusmodi diuinationes cerè late sunt plenæ periculi, vt ipse inquit, ne vel in temeritatem, vel in superstitionem delabatur.

ANIMADVERSI O XXXVIII.

THEOLOGICA

In Diuinationem ex rebus
Magicis.

95 **N**ON sumitur hic Magia
nomē prout significat na-
turalem scientiam, vel co-
gnitionem, cuius vi multa
naturaliter euentura diuinari possunt,
qualia sunt illa, quæ contingere pos-
sunt ex ignotarum herbarum, vellap-
pidum applicatione, vel ex excellen-
ti quodam ingenij, & mentis artificio,
quæ ab ipsis rerum naturalium cogni-
toribus, vel artificij molitoribus faciliè
prænosci possunt; Sed accipitur hic
Magia præcisè prout dicit rationem
diuinandi, quæ futura sunt, per ope-
ram dæmonis, vel in rebus naturali-
bus, vel in rebus artificiosis, vel in
rebus sacris, aut alijs quomodocun-
que exhibiram; Aliæ namque ma-
giæ acceptiones, quæ sunt apud
Doctores communiter non faciunt
ad rem nostram, cum solummodo
queramus hic de illis rebus magi-
cis, quæ ordinantur ad notitiam futu-
rorum; Atque diuinationem ex rebus
eiufmodi dicimus esse omnino super-
stitiosam, diabolicam, & omni iure
damnaram, eamque exercentes om-
nes illas penas, & censuras subire, quæ
late sunt in iure Pontificio contra
eos, qui commercium habent cum
dæmone, vel ratione pacti, vel ratione
inuocationis; Ad quod diuinationis

genus reprobandum ea omnia ada-
ptantur, quæ dicta sunt de alijs diu-
inationibus prohibitis, præsertim cum
in hac potissimum opera dæmonis in-
terueniat, qua in nullo casu vti licet;
& semper committitur peccatū mor-
tale in magia diuinatoria, etiamsi illa
vteremur ad diuinandas res leues, &
nullius ponderis; nisi tamen ignoran-
tia, aut inconsideratio excusaret; om-
nis enim dæmonis inuocatio, si fiat ex
plena aduertentia, & deliberatione
peccatum mortale est vt optimè no-
tat Lessius lib. 2. cap. 44. Sanchez 2.
Decalog. cap. 40. & Baldell. tom. 2. lib.
4. disp. 16. erit autem peccatum ve-
niale si non benè aduertatur dæmo-
nem talibus rebus magicis se immi-
scere.

Atque hinc fit, vt nūquam liceat, 96
non solum per se immediatè magiam
diabolicam exercere ad diuinandum,
sed neque alios magos consulere in
ordine ad eiufmodi notitiam futuro-
rum; eo enim modo, quo in nullo ca-
su ad tollendum vnum maleficium li-
cet vti alio maleficio, vel illud quære-
rè ab homine malefico, vt docet
S. Th. 4. sentent. dist. 34. & cum ipso
communiter Theologi, & Summistæ
quos citat Baldell. loco citato contra
Petrum Aureolum in 4. sentent. dist.

24. q. 2: & contra Angelum *vers. superstitio n. 13.* quia semper fieret, vel quæreretur aliquid intrinsecè malum; eodem prorsus numquam licebit vti magia, vel magos consulere ad diuinandum, quia semper opera dæmonis quæreretur, etiamsi id quæreretur in ordine ad bonū finem, vt esset etiam

quæzere destructionē maleficij cum alio maleficio. Adde in magia diuinatoria præter crimen diabolicæ superstitionis plura alia crimina sæpè interuenire, quæ atulimus supra vbi egimus de diuinatione per pactum, & inuocationē dæmonis, quæ hic, licet non repetatur, mēte tamen sunt recolēda.

ANIMADVERSI O XXXIX. THEOLOGICA

In Diuinationem ex Necromantia.

97.

DIUINATIONIS genus quod vulgò dicitur Necromantia illud est, quo quis vmbri, vel cadauetibus mortuorum inspectis, futuros, aut occultos reuoluentis aduersos, vel secundos diuinat; & appellatur quandoque etiam Psychomantia, quatenus per eam defunctorum animæ ex vmbri euocata censentur responsa, vel oracula reddere; Atque hoc vno diuinationis genere ea omnia comprehenduntur, quibus vel ex descriptis in mortuorum corporibus certis lineis, figuris, & signis futura fortuita, vel latentia nitimur intelligere; vel cum certis cadauerum contactibus futurum aliquod, & occultum prænunciamus; vel denique cum præscripta quadam verborum forma, aut certis carminibus, certis circulis, & figuris mortuos exsuscitare putamus, & ab eis futuro.

rum responsa quærimus, & accipimus, quæ omnia diuinandi genera non solum iure diuino damnata inuenimus in sacris literis, sed etiam ipso iure Canonico, & Ciuili ex *Cap. Igitur 26. & ex L. Nemo Aruspice cap. de Malefic. & Mathemat.* Quare etiam omnes eiusmodi diuinationum genera exercentes non solum peccant mortaliter, vt omnes Doctores docent, sed etiam multis censuris irretiuntur, & sunt ab Inquisitoribus grauiter puniendi, vt optimè notat Simancas in *Cathol. Instit.* Et licet olim cæca, & vana Gentilitas infelici hoc errore detenta ad cõpatandam futurorum notitiam, vt plurimum mortuos euocaret ex vmbri, nunc tamen temporis nõ ita facilè excusandus esset per ignorantiam error, cum ferè omnibus notû sit eiusmodi diuinandi modos prorsus diabolicos esse, supersticiosos, & illicitos, cû semper supponant cõtractus, &

K pacta

74 Animaduersio XXXIX. Theologica.

paſſa cum Dæmone, quæ nulla ratione licita eſſe poſſunt, vt animaduertit Azorius *lib. 9. Inſtit. cap. 20. & 23.*

98

Neque exemplum, quod habetur in ſacris literis de Pythoniſſa Samuelis animam euocante Necromantiæ ſceleri aliqua ratione ſuffragari poteſt; cum de illa re adhuc agitur quæſtio, an is qui apparuit, & reſponſum reddidit Sauli fuerit verè Samuel, an verò Dæmon, qui Saulis formam, & imaginem retulerit; hoc enim ſecundum potuiſſe contingere docet Diuus Auguſtinus *lib. ad Simplicianum quæſt. 3.* & ex D. Auguſtina etiam S. Thom. *prima parte quæſt. 89. artic. 8.* potuit namque id permittere Deus ad aliquod occultum arcanum

in illa re intentum; Vel ſi Deus ipſe feciſſet, non proinde crimen Necromantiæ probaretur cum Deus vſus ſit creaturis ad maiora patranda miracula. Cæterum id diuinationis genus ſemper inuenitur damnatum in ſacris literis præſertim in *Deuteron. cap. 18.* vbi dicitur, non inueniatur in te, qui Ariolos ſciſcitetur, neque qui conſulat Pythones: additque ſanctus Thomas 2.2. *quæſt. 95. artic. 4.* omne cum Dæmonè commercium eſſe in quacumque re malum intrinſecè, & multò magis in diuinatione futurorum, in qua Dæmoni tribuitur, quod habere non poteſt, & quod eſt proprium ſolius Dei.

ANIMADVERSI O X L
T H E O L O G I C AIn Diuinationem ex
Cabala.

99

IXarta Cabalistica solent etiam diuinationes institui, quæ maximè prohibentur; adest enim ali- quod Cabalæ genus, quod ad Magiã diuinatoriam reducitur, & ea ratione, qua omninò damnatam fecimus hæc Magiam, eadem etiam est damnanda Cabala diuinatoria; quidquid enim sit an Cabala illa probanda sit per quam apud Hebræos mystici sacrarum literarum sensus cognoscuntur, quæ est doctrina quedam non scripto, sed verbo accepta, & alijs tradita; fanè non est illa probanda, quæ ex nominibus, punctis, apicibus, literis, numeris, & accentibus variè dispositis fatagit futura diuinare; hanc enim velut omnino vanam, ac superstitionis fam reprobant Doctores omnes cum Azor. lib. 9. cap. 23. Cum enim certissimum sit quod nomina hebraica, characteres, numeri, & accentus eiusmodi non sint signa conceptuum, & rerum nisi ad placitum hominum, sicut omnia vocabula aliarum linguarum, non autem sint causæ, aut signa naturalia euentuum qui per illa diuinantur, inde fit, quod nullo modo ex illis possint futura diuinari; & si quandoque diuinantur, id vel casu accidit, vel ex dæmonis ope-

ra, vt homines in illud superstitioni crimen faciliùs pertrahat. Neq. admittendum est, quod dicunt aliqui Christum ipsum virtute Cabalæ nedium omnia mirabilia, & miracula patrasse, sed etiam omnia, quæ prædixit, prophetas; cum Christo ad prophetandum non fuerit opus artis cabalisticæ, ex omnium rerum multiplici scientia quam habuit, & quæ fuit ei debita, tanquam supposito Diuino, & humano.

Hinc damnãdi sunt illi omnes, qui ad diuinandum artem exercent alphabetariam, quam vocant reuolutionem literarum cuiuscunque nominis, ex qua reuolutione vel numeris quibusdam addita, vel etiam sine numeris facta, putant se posse omnia illa diuinare, quæ spectant ad illam personam, cuius est nomen, quod per literas, vel per numeros reuoluunt; nulla enim est connexio eiusmodi reuolutionis, & nulla in literis, vel numeris significatio eorum, quæ euentura sunt, præsertim si agatur de futuris liberis, & merè fortuitis; vnde apud Sapientiores ars eiusmodi alphabetaria, vel numerica tanquam leuissima semper habita est, & maximè superstitionis cum nullum possit habere veritatis

fundamentum in ipsa nominum, numerorum, vel characterum natura, quæ solum significant ex hominum placito, & institutione; quare exercentes eiusmodi Cabalam diuinatoriam non possunt à lethali crimine superstitionis excusari, vt cum Azorio vult Baldell. *lib. 4. disputat.*
 14. Quemadmodum etiam grauius peccarent illi, qui crederent huius leuissimæ artis diuinatoriæ genus traditum esse ab ipso Deo Moyse, & ex ipso ad nos esse propagatum, nã licet admitteretur accepisse Moysem à Deo cognitionem aliquã mysteriorum, mirabilium, & occultorum verbo tantum, & non scripto, non proinde esset admittendum Deum ipsum fuisse huius artis leuissimæ, & nugatoriæ inuentorem, cum omnia

faciat Deus in pondere, & mensura; neque sit in natura aliqua connexio literarum, characterum, aut numerorum cum euentibus; Dixi tamen etiam alibi, quod si quis Cabala numerica, vel literarum reuolutione vteretur ad exercendum tantum ingenium, numeros scilicet voluntarios affigendo literis alicuius nominis, de quo vellet aliquid diuinare, hunc non impingere in superstitionis crimen, neque absolutè peccare; nisi alijs esset occasio, fidei præstandæ Cabalæ prohibitiæ; sic enim peccaret peccato Scandali, & ruinæ sui proximi; hoc specialiter est animaduertendum, quia plerique nunc temporis hanc Cabalam numericam, & literariam exercent ad ostentandum ingenij acumen.

ANIMADVERSI O XLI.
THEOLOGICAIn Diuinationem ex infusione
scientiæ.

101

QVAMVIS Theologi plures superstitionem artis notoriæ, quæ eadem est, ac quædam expectatio infusionis scientiæ per certa ieiunia, & orationes, & per certas figurarum inspectiones, & probationes ignotorum vocabulorum, distinguant à superstitione diuinationis; eo quod diuinationis maximè fiat ad habendam notitiam singularium, quæ naturaliter sunt occulta, ars verò notoria maximè sit ad habendum notitiam vniuersalium, quæ propriè est scientia, naturaliter etiam, ac per studium acquisibilis, vt notat Suarez *lib. 2. de superst. cap. 15.* Ego tamen non cenfeo improbabile posse dici speciem diuinationis etiam expectationem infusionis scientiæ modo allato, quatenus illa scientia medijs illis superstitionis adhibitis potest ordinari ad diuinandum ex vniuersalibus quædam singularia, quæ naturaliter attingi non possunt, atq. in quantum eiusmodi scientia queritur, vel expectatur à dæmone medijs superstitionis ad scienda, quæ sciri non possunt, potest dici superstitionis diuinatoria, & esse etiam hoc modo prohibita, & illicita, quemadmodum esset illicita sola scientiæ expectatio à dæmone, quæ semper

censetur talis, quando media ad impetrandum aliquid à Deo sunt prorsus inutilia, & male adhibita; talia namque media, neque possunt esse causa scientiæ quæ expectatur, neque signa ex Dei institutione, quasi promiserit Deus infusionem scientiæ quâdo certæ figuræ inspicerentur post ieiunia, & orationes; Vnde eiusmodi superstitionis artis notoriæ, seu diuinationis ex infusione scientiæ semper erit peccatum mortale, quod docent communiter Tolet. Reginal. Bonac. Valent. Less. Laym. Sanchez, & alij apud Baldell. *lib. 4. disp. 13. de superstis.* nisi excuset ignorantia, aut quædam mentis leuitas, & curiositas, vt notat Sanchez 2. *Decal. cap. 4. num. 12. 13.*

In qua re est animaduertendum, quod licet in eiusmodi scientia, vel arte diuinatoria superstitionis aquirenda interueniat peccatum mortale, postquàm tamen est acquisita etiã per operam dæmonis, si in conferuari nõ amplius hæc scientia, vel ars pendeat à dæmone, nec dæmon circa illam amplius operetur, potest homo illa vt absque nouo peccato, cum peccatum tantum fuerit in prima acquisitione, quæ facta est medijs illicitis; non autem durat in illius conferuatione cum

102

ne cum ipsa scientia non sit ex se mala, & idè neque illius vsus erit ex se malus; ex qua doctrina plura alia deducuntur, quæ fieri possunt sine peccato, etiãsi primò facta sint cum peccato; hancque doctrinam tradunt specialiter Suarez *lib. 2. de superst. cap. 17.* Sauech *lib. 2. in Decal. cap. 41.* Valentia *2. disp. 6. q. 13. puncto 2.* est Bonacin. *in 1. præcep. Decal.* & Baldell. *loco citato.* Si quis verò post huius scientiæ, vel artis acquisitionem pro ea meliùs exercenda aliquid va-

ni adhiberet, vt scilicet iuaret memoriam, vel ingenium perficeret, vel organa interiora melius disponeret, vel dæmonem loquentem audiret libenter, vel phantasmata mouentem expectaret, is semper peccaret peccato superstitionis graui, cum omnia illa media supponantur illicita, quia vana, secus si essent ex se apta naturaliter, vel ad iuandum memoriam, vel ad perficiendum ingenium, vt notat optimè Suarez *cap. 15. alato.*

ANIMADVERSI O XLII. THEOLOGICA

In Diuinationem ex applicatione rerum naturalium,
& artificialium.

103

O modo, quo solent pluries varios effectus in se ipsis, vel in alijs experiri ex quarundem rerum applicatione, vel artis, vel naturæ virtute facturum, vt sunt herbæ, vel lapides, vel figura, vel imagines, vel characteres, vel id genus alia arte efformata, eodem prorsus solent etiam varios effectus ex earum applicatione diuinare, qui tamen effectus cum nullâ habeant connexionem cum illis rebus, quæ adhibentur ad diuinandum, non possunt nisi superstitionè diuinari; siquidem si ea, quæ adhibentur non sunt ex se causæ, vel signa instituta ad certos effectus, clarè ostendunt, quod

effectus, qui ex illis sequuntur, non sequuntur ex virtute illorum, sed ex opera dæmonis; qua ratione etiam superstitionis damnantur verba quædam inania, signa cæremoniæ, actiones quædam verè inutiles ad morbos curandos, ad sanguinem sistendum, ad mitigãdos dolores, ad vitam tuendam contra hostium læsiones, vel cõtra casus fortuitos, ad conciliandum amorem, & similia, hæc enim omnia non possunt esse ex verbis, signis, aut cæremonijs tãquam ex causis, aut ex signis naturalibus, vnde nec naturaliter possunt expectari ex eorum applicatione, nec consequenter diuinari; quapropter peccant illi omnes, qui sanitatem, vel euitationem periculo-

rum

rum ex his omnibus certò prænu-
 ciant, vel amatoriam in aliqua perso-
 na beneuolentiam, quamuis enim la-
 pides illi, vel herbæ applicatæ vim
 haberent ad excitandam spiritum,
 vel humorum commotionem in ali-
 quo, nulla tamen potest esse vis natu-
 ralis in herbis, vel lapidibus, quæ ex-
 citet, aut inflammet ad amandum de-
 terminatè hunc, vel illum, quidquid
 dicat *Victoria in relect. de Magia* re-
 periri in Monte Egeño herbam quã-
 dam nomine *Charisiam*, quam si mu-
 lier portauerit, omnes alliciat ad sui
 amorem; Quod multò magis dicen-
 dum est de rebus arte factis, vel per
 figuras, & imagines, vel per signa, &
 characteres, quæ nullam eiusmodi
 vim possunt habere.

104 Ex qua doctrina colligendum non
 posse saluari à superstitione imagines
 illas astronomicas, quæ obseruata cer-
 ta constellatione, & sub certo aspe-
 ctu alicuius Planetæ, aut astri inscul-
 puntur in auro, vel in gemmis, & fi-
 gura illius astri obsignatur; licet enim
 multi doceant apud *Baldell. lib. 4. disp.*
 13. posse ex astrorù impressione mul-
 tos mirabiles effectus deriuari natura-
 liter, ac consequenter posse etiam na-
 turaliter diuinari; tamen cum id vi-
 deatur sequi tantum ex illa figuratio-
 ne, seu configuratione artificiosa ad
 astra, quæ omnino impertinenter se

habet ad illos euentus, idèò commu-
 niter à Doctoribus rejiciuntur eius-
 modi imagines astronomicæ, & dam-
 nantur superstitionis, vt videre est
 apud *D. August. lib. 10. de Ciuit. Dei*
 apud *D. Th. 2. 2. q. 96. & 3. cont.*
Gent. apud Ferrar. ibidem, Simanc.
tit. 65. Syluest. V. superstitio, Valent.
2. 2. disp. 6. Sayr. lib. 4. Lessium lib.
2. Delirium lib. 1. Suarez lib. 2. de su-
perstit. Sanchez 2. Decal. cap. 40. &
 alios plures. Neque vllò possum ad-
 mittere tamquam probabilem do-
 ctrinam oppositam, quam plures de-
 fendunt licet enim astra possint influe-
 re in corpora inferiora etiam arte fa-
 cta, ex hoc sequitur, quod tãtum pos-
 sint influere pro eo tempore, pro quo
 facta est illa artificiosa configuratio,
 nõ pro omni tempore, ex quo possunt
 expectari effectus illi mirabiles ab il-
 lis, qui gestant illos lapides, vel illas
 gemmas signis illis astronomicis in-
 sculptas; Vnde benè consideranti vi-
 detur ridicula doctrina pace *Caiet.*
 qui videtur illam tueri *2. 2. q. 96. art.*
2. & Victorie in relect. de Mag. qui
 videtur illam non rejicere. Omitto
 recentiores, quibus etiam doctrina
 satis probabilis videtur, atque de
 hac re videri potest *Baldell. loco*
citato, qui fortassis ab illa non ad-
 modum recedit, licet eam impu-
 gaet.

ANIMADVERSI O XLIII.
THEOLOGICAIn Diuinationem ex vanis
obseruantijs .

105

VÆDAM est diuinatione vanæ obseruantiz, quæ spectat ad fortuitos euentus, & de qua agit S. Th. 2. 2. q. 96. art. 3. hæcque tunc exercetur, cum quis ex ijs, quæ casu, & fortuitò accidit sibi, vel alijs diuinat fortuna, vel infortunia euentura; de qua diuinatione, cum etiam alibi aliquid dictum sit, pauca hic remanent dicenda; vnde hoc vnum repetendum est, & pro certo habendum diuinationes eiusmodi factas ex inanissimis obseruationibus esse omnino superstitiosas, & illicitas, esseque velut illas, quæ fiunt ex augurijs, & ominibus, à quibus ea tantum ratione differunt, quod omina non attendantur ex signis fortuitò occurrentibus, sed de industria, & studiosè quæris; hæc verò attendantur ex fortuitis, & per eas principaliter quæratür directio in humanis operationibus. Cum verò certissimum sit fortuitos euentus, cuiuscunque accidant, non posse esse causas fortunij, vel infortunij secuturi, neque eorum effectus, aut signa naturalia, hinc euincitur solum esse signa ad placitum, & ex dæmonis institutione; & idè non possunt licitè obseruari ad diuinandum; & si obseruentur est peccatù mortale ex suo genere; nisi fortè

excuset ignorantia, & bona fides, quæ quis in eiusmodi signis nihil mali apprehendit, sed illis solummodo vtitur, tamquam regulis acceptis à Maioribus, & experientia firmatis, quæcunque tandem sit vera causa effectuum consequentium; quod notant præcæteris Caiet. q. 96. 2. 2. & in Sum. *Vers. superstitio obseruationum.* Lefs. lib. 2. cap. 43. Valent. *disp.* 6. 2. 2. & Bonacin. *in 1. Decal. disp.* 3. q. 5. ex quorum doctrina etiam colligi potest diuinationem ex eiusmodi obseruationibus posse esse etiam peccatum veniale tantum, præsertim si fiat diuinatione ex metu ad cauendum prudenter alium euentum aduersum; cum fieri possit, vt eadem causa, quæ causauit primum malum euentum; cuius facta est obseruatio, sit causatura etiam secundum, & tertium, siue illa causa sit Cælum, siue Deus, siue diuina prouidentia.

Similiter damnandæ sunt aliæ diuinationes, quæ fiunt ex vanâ obseruantia Scripturarum, vel breuium, quæ gestantur ad collum; præsertim si spes futuri euentus habeatur ex modo scribendi, alligandi, aut gestandi Scripturam ad collum, vel ex aliqua alia vanitate, v.g. quod sit Scriptura in charta Virgine, huius, aut illius coloris,

106

hoc

hoc vel illo atramento exarata; etiam si crederetur, quod Deus infallibiliter esset adfuturus ijs, qui portant ad col- lum talem scripturam, cum nusquam appareat in facris literis Deum id promississe, id semper superstitionis dam- nandum erit; & ex hoc capite rectè etiam damnantur superstitionis scri- pturæ illæ, aut orationes, in quibus prænotatur, quod qui illas portauerit, aut recitauerit, hoc vel illud malum vitabit, scilicet non morietur in bello, aut in peccato, non lædetur ab ho- stibus &c. non enim licet ex illa ge- statione diuinare, quid Deus facturus

sit, præsertim cum futura quæ diuinan- tur pertineât ad hominum arbitrium. Si quis verò fide maxima adhibita re- liquijs Sanctorum, vel alijs rebus sa- cris ex illis diuinaret sibi sanitatem, vel alijs, quibus illas reliquias, vel res sacras superimponeret, nõ esset dam- nandus tamquam supersticiosus, sed potius laudandus, tamquam maximè religiosus; omnis enim illa diuination in fide posita esset, quæ efficacissima esse solet ad speratos euentus, vt in- numeris fiduciæ in Sanctos, & Deum miraculis satis constat.

ANIMADVERSI O XLIV. THEOLOGICA

In Diuinationem ex Amu- lethis.

107

ARIA erant Amuletho- rû genera apud antiquos, quæ superstiosè satis è collo suspendebantur ad varios procurâdos effectus, inter quæ potissimum erant etiã amuletha quæ- dam diuinatoria lapidea, quæ eo tan- tum gestabantur, vt mala ventura sua ipsorum mutatione prænunderent, ac eo præsertim, vt occultas inimico- rum insidias detegerent; hæcq. etiam quantum fuerint superstiosa ex eo coniectare licet, quod nullam habe- rent cum ijs, quæ diuinabantur pro- portionem, aut connexionem, cum eiusmodi amuletha essent pro libro

hominum fabrefacta, & ab ipsis ad fu- tura illa præsignificanda sponte tan- tum instituta; vnde contra hoc diui- nationis genus videntur omnes ratio- nes militare, quas supra attulimus de alijs diuinationibus superstiosis om- nino illicitis, ac prohibitis; cum etiam allatis addi possit non posse insidias inimicorum, quas molitur hostes per actus occultos, & immanetes vim ha- bere ad immutanda amuletha, quæ collo gestantur, alijs scilicet aut col- latis coloribus, aut splendoribus lapi- dum, & gemmarum infuscatis, & si id fiat, certè arte dæmonum fa- ciendum est. Addo futuros euentus

L libe-

liberos nullo modo prænotari posse à quacunq. re materiali, in cuius virtute contineri non possunt; & licet quædam amuletha lapidea inuenta sint, quæ pro varijs temporum, astrorum, ac planetarum dispositionibus varias mutationes subirent, non proinde arguendum est, mutationes illas ex astris deriuantes potuisse humanos euentus prænotare; quemadmodum dictum est de astris ipsis quod eiusmodi facultatem non habeant. Quod verò lapides, & gemmæ ad mutationem astrorum mutari possint, hoc non inficiamus, cum possint in illis astra suas impressiones efficere, ex eo quod corpora inferiora superioribus subiecta sint quoad proportionatos influxus; & adest experimentum à multis historicis relatum, ac præsertim apud Bulengerum *lib. 1. de diuin. cap. 5.* de lapillo, quem gerebat in annulo Leo X. Pontif. Max. qui pro vario Lunæ lumine è ceruleo in candidum abibat; & de alio lapillo pretio-

so, quem habuit Clemen. VII. itidem Pontif. Roman. in quo macula Sole oriente oriens, occidēte occidens ad Solis motum circumagebatur.

Censenda sunt igitur supersticiosa omnia illa amuletha, quæ ad diuinandos eos euentus gestantur, qui non possunt in illis contineri, neque tamquam in causis, neque tamquam in signis futurorum; Si quæ tamen darentur, ex quibus effectus quodam naturales naturaliter in ipsis contenti possent prænotari, hæc haudquaquam dicenda essent supersticiosa; possunt enim lapides quidam mutationem aeris pati, cum dēsius aut rarior fit, cum humidior, aut siccior redditur, atque ex aeris mutatione ipsi quoq. naturaliter mutari possunt, tum quod colorē, tum etiam quoad splendorem, & eiusmodi mutationes ex lapidibus, & gemmis arguere neq. supersticiosum est, neque illicitum, vt toties dictum est ob rationes naturales, quæ de talibus effectibus afferri sunt.

108

ANIMADVERSI O XLV.

T H E O L O G I C A

In Diuinationem ex Duello

109

VAMVIS hoc Duelli, seu Monomachię nomen translatum sit ad significanda quęcunq. duorũ certamina, quęcumque ex causa inita, vel ineunda, magis tamen proprię omni uero vsurpatum est pro illo duorum singulari certamine, quod suscipiebatur ad eruendam alicuius rei veritatem, vel ad inducendam alicuius criminis purgationem, qua ratione Duellum ipsum vt plurimum diuinatorio quodam modo exercebatur, scilicet vel ad veritatis indaginem, quę latebat obscura, vel ad innocentię reuelationem, quę non ita perspecta habebatur; vnde à quibusdam etiam Duellum Iudicium quoddam reuelatiuum nuncupatũ est; hancq. semper fuisse propriorẽ duelli significationem testatur Sanchez 2. Decal. cap. 39. cum Lyran. 1. Reg. cap. 17. Henric. Quodlib. 9. q. 23. Caietan. 2. 2. quęst. 95. Syluestr. verbo Duellum. Delrio disquisit. mag. cap. 4. q. 4. & alijs pluribus; in qua significatione habemus etiam duellum esse ab Ecclesia specialiter damnatum in c. Monomachiam q. 5. c. 1. c. 2. de purgat. vulgari; quia tanquam omnino superstitionum damnat illud etiam D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Caietan. ibi, & Henric. quodlib. 9. qui aiunt huiusmodi duellum indicere, vel acceptare esse ex ge-

nere suo malum instar mendacij, quia in propria ratione repugnantiam includit cum recta ratione, cum in testimonium, & reuelationem proprij iuris, aut innocentię assumatur id, quod non est medium aptum ad talem finẽ, & ideo dicitur pati diuinationis superstitionem; præfertim cum iustam causam tuentes nõ semper vincant in duello, sed plerumq. etiam succumbant, vt dicitur c. 2. de purgat. vulgari.

Hinc deducendum est numquam licere vti hoc duello ad reuelandum aliquod ius proprium, vel aliquod alterius crimen, vel ad detegendam propriam innocentiam, si de ea non constet; cum enim sit ex se superstitionum, sequitur etiã quod sit intrinsicẽ malum, quę doctrina multorum est apud Sanchez loco citato, licet ipse probabiliorem putet oppositam cum Angel. Tolet. Nauar. Caiet. Valentia, & alijs nõ satis tamen coherentem suis principijs, quibus tradidit sæpẽ omne genus superstitionis ex genere suo malũ esse & nunquam licere; ibi verò necessariõ putandum est esse superstitionem, vbi nulla naturalis connexio est inter medium, & finem, aut nulla connexio inter causam, & effectum. Adde ipsum Sanchez docere numer. 5. non licere prouocato acceptare duellum ab illo, qui suspicatur ipsum commisisse adulterium cum sua vxore causa veritatis

indagandæ, & eruedæ, idque affirmât ex eo, quod tale duellum sit intrinsecè malum; Si igitur tale est in hoc casu Duellum, tale etiam erit in quocûque casu, cum diuinatoriò modo exercetur, ac propterea in nullo euentu licitum erit; nequè probabilis poterit esse illa doctrina, quæ illud quandoque licitum facit. De rellquis

Duellis minimè superstitiosis, neque diuinatoriò modo vsurpatis hic non loquor, constat namque plures esse causas suscipiendi duelli, ex quarum animaduersione eius honestas coniectanda est, atque de eiusmodi causis agunt communiter Doctores in materia de duello, quos facillè consilere est.

ANIMADVERSI O XLVI. THEOLOGICA

In Pœnas Diuinantium ex Duello.

III

IENÆ omnes, quæ in iure communi statutæ censentur pro Duello, diuinatoriò præsertim Duello applicandæ sunt; tum quia hoc solum propriè duellum appellari solet, vt supradiximus, tum quia hoc duelli genus habet adnexâ superstitionem, quæ omni iure intelligitur damnata: Et quidem iure communi antiquo Clericus prouocans ad Duellum, illudque acceptans est suspensus iuxta aliquorum sententiam, quam probant *ex cap. 1. de Clericis pugnantibus in Duello*; licet textus solum fortasse dicat hunc deponi debere, ac proinde non videatur suspensio lata, sed ferenda, quemadmodum docent Suarez *tom. 5. in 3. p. disp. 31. Henriquez lib. 13. de Excom. Navar. in Sum. cap. 27. & alij*; in qua re aduertit Suarez non satis esse prouocationem ad

Duellum, illiusue acceptationem; vt Clericus sit suspendendus, sed debet sequi pugna. Sic etiam iure nono variæ decretæ sunt pœnæ aduersus acceptantes Duellum, nam Tridentin. *sess. 25. de reformat. cap. 19.* excommunicat Imperatores, Reges, & quoscunque temporales dominos, qui locû ad Duellum in suis terris inter Christianos concesserint, additque etiam alias pœnas graues, quæ ex Concilio latæ videri possunt aduersus eos, qui quoquo modo vel Duella permittunt, vel ipsis cooperantur, vel illa indicunt, probant, & spectant; quæ etiam pœnæ confirmantur à Gregorio XIII, in quodam motu proprio anno 1582. & etiam à Clemente VIII in motu proprio incipiente Illius vices anno 1592. vbi dictus Pontifex confirmat Trident. decretum, & etiâ motus proprios Pij IV. & Greg. XIII.

At hic

112 **A**thic animaduertendum Decretum Tridentini, & motus proprios Pontificum relatos non solum intelligi de duello propriè sumpto, scilicet diuinatorio, quod ad diuinandam alicuius rei veritatem suscipitur, sed etiam de quouis alio Duello inito designato certo loco, & tempore, siue ad eruendam veritatem, siue ad sumendam vindictam, siue ad aliam quamlibet causam, quæ ipsum licitum non faciat; & ratio est, quia in quocunque duello habentur illa omnia incommoda, ob quæ Duella ipsa prohibentur; **Q**uin imo cum duella diuinatoria nunc temporis parum sint in vſu, & numquam, aut rarissimè fiant ad eruendam veritatem, ex hoc fit, potius in alia Duellorum genera latas esse pœnas ex iure nouo, quam in diuinatoria. Sed melius est opinari æquè ex iure nouo dam-

nari omnia Duella, cum eadem in omnibus sint damnationis, & prohibitionis motiua. **A**n verò ceteræ pœnæ præter excommunicationem indictæ in Tridentino, & in allatis proprijs motibus contra committentes Duella, permittentes, concedentes locum, socios, & patrilinos indigeant Iudicis sententia, vt incurrantur, nondum decretum est apud Doctores, nam aliqui volunt intelligi latas ipso facto, alij verò tantum ferendas; in qua re puto ego cum Sanchez esse distinguendum de pœnis; nam quædam intelligi possunt ipso facto latæ, aliæ tantum ferendæ per Iudicis sententiam; quænam verò illæ sint, facile haberi potest ex Doctore in materia de Duello; ego namque hic eas omitto vt potè res minimè spectantes ad meum institutum.

ANIMADVERSI O XLVII.
THEOLOGICAIn Diuinationem ex Physiognomia
naturali.

113

ONreuoanda hùc sùt iterum ea, quæ iam alibi dicta sunt de diuinatione ex colore, proportione, & figura partium humani corporis, ex quibus iam statutum est, licere nobis temperiem, valetudinem, ingenium, inclinationes; & affectiones cuiuscunque coniectare, cum enim hæc omnia quoquo modo sequantur ipsorum corporum dispositionem, poterùt etiã ex perfecta corporum cognitione aliquo modo diuinari; dixi, aliquo modo, nam neq. hæc omnia possunt itã certò sciri, vt omnino certæ possint diuinationes ferri, cum à varijs, ac facillè variantibus causis dependeant, vt optimè cum Azorio animaduertit Sanchez 2. Decal. cap. 38. num. 44. Quod verò ex eiusmodi Physiognomicis signis possint valde probabiles morum cõiecturæ defumi sæpius approbant, & confirmant etiam sacræ literæ pluribus in locis, & præsertim Isaïæ 3. de peccatoribus, Agnitio vultus eorum respondit eis; & Prouerb. 17. in facie prudentis luget Sapientia; & eadem ratione S. Gregor. Nazianzen. cap. 4. aduers. Iulian. ex eius vultu, & habitu corporis coniecit quis esset futurus; & etiam Iuristæ si plures accusentur de

aliquo crimine, illum primò quæstioni subijciunt, qui malam habuerit Physiognomiam, quia ex illa præsumitur magis procliuus ad delicta, quod præsertim notant Bald. l. 2. num. 5. Cap. Quorum appellationes Carrerius in practica Criminali, & alij plures.

At id præsertim in hac re animaduertendum est numquam licere ex Physiognomia naturali certò iudicare de actibus, scù de moribus actualibus alicuius, sed ad summum vt dixi de propensionibus, & inclinationibus habitualibus; Inclinationes namque, & propensiones possunt esse à natura, & à causis naturalibus, quæ facillè cognosci possunt; actus verò, & mores actuales sunt à libera voluntate, cuius cognitio ad solum Deum spectat; neque ex inclinationibus, & ex propensionibus ad actus, facillè est de actibus ipsis coniectare, cum inclinationes ipsæ summo studio, ac virtute nedum temperari queant, sed etiam paulatim radicibus extirpari, maximè ope diuina concurrente. Sic multò etiam minus licitum esse potest ex habitu corporis certò futura extrinseca, & merè contingentia diuinare, vt sunt honores, & dignitates aquirendas, diuitias, nuptias, & id genus alia, hæc enim

114

In Diuinat. ex Physiogn. Astrologica. 87

enim omnia non pendent à sola corporis constitutione, sed ab aliorum arbitrio, & sæpè etiam à proprio, quod vt plurimum ignoramus, nescientes, vt plurimum nos ipsi, quid facturi sumus in tali, vel tali occasione; quod præsertim animaduertunt Azorius *lib. 9. cap. 16.* Delrius *q. 4.*

Sanchez *loco citato*, Baldell. *lib. 4. disp. 9.* & alij. Ea igitur tantum ex facultate Physiognomica naturali diuinari possunt, quæ possunt prouenire ex complexione ex temperamento cuiuscunque, quæ à peritis optimè potest agnosci ex figura, & partium corporis dispositione.

ANIMADVERSI O XLVIII. THEOLOGICA

In Diuinationem ex Physiognomia Astrologica.

115

PHYSIOGNOMIAM

Astrologicam omni iure damnatam faciunt Sanchez, & Baldellus *locis citatis*, affirmantes esse ex omni parte superstitosam; at non videtur mihi hæc doctrina absq. distinctione admittenda, cum enim etiam per ipsos admissum sit corporis nostri temperiem, & complexionem astris subiacere, cum singulis partibus corporis dicantur correspondere, ac præesse certi Planetæ, non erit absurdum ex Physiognomia Astrologica aliquas coniectationes, & diuinationes accipere; præsertim in rebus ad ipsum tantum corporis temperamentum pertinentibus. Si verò intelligant allatam doctrinam de actibus liberis, aut de alijs eiusmodi effectibus contingentibus, quæ diximus ex astris minime posse diuinari, eam nos quoque admittimus vltro: Cæterùm ex pro-

portione, & comparatione partium humani corporis cum Planetis ipsis præfidentibus dicimus posse quædam in ipsis humanis corporibus certò diuinari, cum verè planetæ, & corpora cælestia influant in hæc corpora inferiora, quæ ex receptis influxibus possunt taliter, & taliter affici, & etiam cum propensione ad tales, & tales effectus iudicari absque vlla superstitione; ea namque quæ aliquam connexionem, aut subordinationem habent in natura, omni dicuntur superstitione vacare; Sic ex Saturnina quadam corporis dispositione, scè ex saturnino, vel liuido colore coniectare licet hominem Saturnijs quibusdã effectibus esse subiectum, scilicet morosirati, tristitiæ, tarditati in agendo, & sic de cæteris; dicuntur enim quodammodo qualitates corporis, & qualitates Planetarum ita commisceri, vt prorsus idem sit corpus ipsum
confi.

88 Animaduersio XLVIII. Theologica.

considerare, ac planetam corpori præfidentem.

116

Aduertit tamen Azorius *lib. 9. cap. 17.* vnam inueniri Physiognomiam Astrologicam, quæ tota commenticia est, & ipso iure Canonico iugiter damnata, & ea est, qua ita putantur signis corporis signa cælestia respondere, vt illis positis tum in cælo, tum in corpore necessariò quidam sequantur euentus, læsa ipsius hominis libertate; ea namque quæ ad hanc rem dicta sunt de Astrologia iudiciaria, possunt etiam hic adaptari de Physiognomia Astrologica, si ex hac

iudicia formentur de euentibus certò vel necessariò futuris; Vnde eadem ratione, qua admissa est diuinatio ex Astrologia naturali, quæ scilicet agriculturæ, medicinæ nauigationi, & cæteris eiusmodi conducit, cum fieri possit ex constituto in ipsa natura ordine, ita admittenda est diuinatio ex Physiognomia naturali, & è contra eo modo quo reprobata est diuinatio ex Astrologia iudiciaria tamquam omnino superstitiosa, eodem prorsus est reprobanda diuinatio ex Physiognomia astrologica, quæ quodam genus Astrologiæ iudiciariæ dicitur.

ANE

ANIMADVERSI O XLIX.
T H E O L O G I C AIn Diuinationem ex Chiromantia
naturali.

171 ICET nonnulli, inter quos recensentur etiã Petr. Nauar. lib. 2. de rest. c. 2. apud Sanchez 2. Decal. c. 38. negent absolute posse ex lineis manuum aliquid diuinari, neq. corporis tēperiem, neq. humorum constitutionem, reliqui tamen ferē omnes Theologi fatentur tum vetustiores, tū recentiores non solum posse conijci ex Chitromantia, quæ est pars Physiognomiæ naturalis naturalē nostri corporis cōstitutionē, & complexionem, sed etiã ea omnia, quę possunt ex tali constitutione prouenire, ac præsertim lōgitudinem, & breuitatem vitæ. Adhærent Theologi in hac re doctrinæ, quã tradit Arist. ipse lib. 1. hist. anim. c. 15. vbi affirmat lineas, & scissuras manũ esse indices vitæ lōgioris, si singulæ, aut binæ ducãtur per totã manum; breuioris verò, si non designent totã longitudinē ipsius manus, huiusq. doctrinæ rationē reddere videtur in Probl. sec. 10 q. 48. & sec. 34. q. 10. quia nimirũ, melior, & perfectior articulatio partiũ in corpore aperte indicat, quod materia ex qua sunt formatę illę partes, sit melius digesta, & quod virtus formatiua melius potuerit illarũ formationi dominari; atq. ex hac meliori formatione, quã supponit Arist. posse per lineas, & scissuras manuum indicari,

quemadmodum indicatur etiã apud Anatomistas melior cordis compositione per quamdã perfectiorem articulationē rimarũ in parte ipsius cordis exteriori, optimè docet meliorem in toto corpore tēperiem posse diuinari atq. ex meliori temperie longiorē vitam, & sic de reliquis. Quare secundum hanc doctrinam nihil valeret doctrina in oppositum Petri Nauarri, quod scilicet ex lineis manus nō possit diuinari corporis temperamentum, neq. cōplexio, neq. aliquid aliud sequens ex cōplexione, cum eiusmodi lineæ neq. sint causa, neque effectus cōplexionis; Sic enim haberemus lineas eiusmodi benè formatas esse effectus virtutis formatricis perfectę, quæ benè materiam terminaret, digereret, atque articularer, quod nō admittit Nauar. Verum tamen, quod nō potest itã facile rationibus cuinci lineas manus, & reliqua signa in corpore constituta esse effectus resultantis in ipsius corporis formatione ab ipsa natura intentos, eũ pleriq. doceant, ea omnia resultare per accidens, quod suadetur maxima talium linearum diuersitate in corporibus, & tēperamentis, quæ tamē sunt eiusdē cōstitutionis, arguitq. eãdem penè vim formatiua; hæc q. cū non progignat in omnibus eisdem omnino effectus, non potest dici causa

M per

per se; athæc patum referunt ad rem nostram.

- 118 Quemadmodum igitur ex lineis, alijsq. signis Chiromanticis naturalibus potest optimè de corporis temperamento diuinari, ita poterit diuinari de consequentibus ad temperamentum, idq. absq. criminis nota; quapropter docet Sanchez cū Azorio, & alijs plutibus licitū esse diuinare ex lineis, & signis manū etiam inclinationes, & propensiones animi, indolem quoq. & ingeniū, nou tamen operationes li-

betas volūtatis, aut alios effectus merè fortuitos, & cōtingentes; quidquid sit an ex inclinationibus possint saltē probabiliter, si non certò, actus liberi diuinari, ex eo quod homines in agēdo vt plurimū sequātur inclinationes naturæ, quod præ cæteris docet Baldel. *lib. 4. disp. 10.* licet fortasse probabilius sit eiusmodi actus liberos neq. probabiliter ex inclinationibus coniectari posse propter summā in homine agēdi libertatem, quæ pro libito potest ab inclinatione naturæ discordare.

A N I M A D V E R S I O L T H E O L O G I C A

In Diuinationem ex Chiromantia Astrologica.

- 119 **PRÆTER** Chiromantiam, seu diuinationem ex manibus, quæ fundamentum aliquod habet in natura, & idè dicitur pars philosophiæ naturalis, quædā alia ab alijs admittitur, quæ subalternant Astrologi; si quidē asserunt signa, & lineas in manibus positas pēdere à certis astris, & indicare specialiter, quid astra vniciq. portēdāt; atq. hac de causa distinguunt in vola, seu in palma manus quasi plures areolas, aut mōticulos, eosq. suis limitibus circumscriptos assignant singulos planetis singulis, idest, Marti partē illam, quæ est sub pollice, Ioui alteram, quæ est sub indice, Saturno tertiā, quæ est sub medio, quartā Soli, quæ est sub annulari, quintā Veneri, quæ est sub auri-

culari, sextā Lunæ, quæ est in fine manus, & deniq. triangulū, quod relinquitur Mercurio in mediā manu, & vnūquodq. ex his planetis cōtendūt præsignificare vniciq. suos effectus, idest, Martē audaciā, robur, ignes, & cruces; Iouem, Sacerdotia, honores, & magistratus; Saturnum, carceres, cruciatus, quartanas, metus, luctus, profundas cogitationes, paupertatem, & tristitia; Solem honores maiores, potētiam, amicitias Principum virorum; Venerem vxorem, filios, voluptates, felicitates, & id genus alia; Lunam defluuia, pituitæ, suffocationes in aquis, naufragia; Mercurium ingenium, eloquentiam, eruditionem, & similia, vt videre est apud Cardanum *lib. 15. de variet. cap. 79.*

Contra

120 Contra hanc facultatem, quatenus afferitur, posse diuinare actus liberos, & euentus fortuitos, ea omnia repetenda sunt, quæ supra diximus contra diuinationem astrologicam eorundem actuum, & euentuum; neq. admittendum est singulos Planetas dominari specialiter singulis arcolis, aut monticulis manus, si per illud dominium intelligatur etiam dominium quoddam in actus liberos humanos, cum quibus nullam habere possunt connexionem. Quare huic superstitionis diuinationi, quæ expressè damnata est in Bulla Sixti V. & in Indice librorum prohibitorum Regula 9. & apud omnes Theologos morales, nullo modo fauere possunt loca Scripturæ, in quibus poni videntur sortes cuiuscunq. in manibus eius; ea etenim doctè exponit præter Vallesium in sacra Philosophia Azorius *part. 1. lib. 9. cap. 16.* de quibusdam rebus, & euentibus, qui pendent ab operationibus hominis, quæ per manus intelligun-

tur. Addo ex doctrina Fagundez *lib. 1. in primum Decal. cap. 39.* manuum lineamenta, & figuras non ad diuinationem à natura esse institutas, sed ad hominis pulchritudinem, & ad referendam in filijs parentum similitudinem; cum experimento compertum sit filios sæpè eadem parentum lineas habere, & tamen non eandem in rebus habere fortunam, sed omnino diuersam. Denique quia manuum delineamenta in diuersis hominum ætatibus immutatur, & alijs externis causis sæpè alteratur, & sic pro varia ætate varios euentus deberent præsignare, quod tamen ridiculum est; sic enim contraria prius eidem homini possent diuinari, manentibus tamen iisdem astrorum influxibus illis lineis respondentibus. Benè igitur Doctores omnes hoc diuinationis genus tamquam omnino illicitum, & superstitiosum condemnant, si à temperamento, vel complexione exeat.

ANIMADVERSI O L I.
T H E O L O G I C AIn Diuinationem ex Chiromantia
Zingarorum .

121

DEST aliud Chiromantia genus, quod dicitur omnino vetitum, estque diuinandi genus à Zingaris introductum, quos sæpè Doctores nominant Ægyptios; hi namque nulla arte, aut scientia imbuti per orbem vagantes, vbiq; pro lubito diuinationis superstitione pandunt oracula, eo dumtaxat prognosticis suis collimantes, vt pecuniam à credulis, ac rerum imperitis extorqueant; nullam interim collentes artem, aut peritiam habentes diuinationis, quam profiterentur; licet enim etiam ipsi vclut peritissimi Chiromantes manuum delineationes, & figuras inspiciant, licet ex illis futuros euentus prænunciant an scilicet quis religiosus futurus sit, an pauper, an diues, an ducturus vxorem, an liberos suscepturus, & id genus alia, cum tamen hæc omnia absq; vlllo fundamento doctrinæ, sed Chiromanticæ cognitionis enunciant, vates purè nugaces, & deceptorij censendi sunt. Atque hæc de causa docent communiter Theologi, præsertim Nauar. Lopez, Sanchez, Delrius, Fagundez, & Baldell. in hac materia omnino illicitum esse Zingatos consulere, aut fidem illis ex manuum inspectione adhibere, & mortaliter pec-

care, qui seridè eos consulunt, & certam iisdem adhibent fidem; solum verò venialiter eos, qui consulunt vates eiusmodi ex mera curiositate, aut ioci causa, vcl animo ridendi, nisi fortè ratione scandali etiam in hoc casu mortaliter peccent propter circumstantiam, & conditionem personæ consulentis; id notant præ cæteris Nauar. in *Man. cap. 11.* Sanchez in *Decal. lib. 2. cap. 38.* Fagundez in *1. Decal. lib. cap. 39.* & Delrius *lib. 4. cap. 3. quest. 5.* vbi etiam multa discit de origine Zingarorum, de qua nos in nostris dissertationibus diximus.

122

Huc spectant illi omnes, qui non solum Zingatos, & Ægyptios interrogant de propria ipsorum fortuna, sed etiam alios quoscunque suas diuinationes ex lineis manuum deducunt. Qui enim rogant animo firmiter credendi illorum dictis dicuntur mortaliter peccare, & superstitione agere; sed cùs si vt diximus id tantum agerent animo iocandi; aut ridendi. Ratio verò peccati in hac re inde desumitur, sicut in reliquis superstitionis diuinationibus, quod effectus, aut euentus quærant ex rebus ad illos minimè proportionatis, neque ad illos à natura institutis. Additur Zingatos, & alios eiusmodi diuinatores temetè semper

semper agere, cum agant nulla scientia, aut cognitione ducti; & licet etiam artem callerent Astrologicam, cum tamen etiam ex ipsa, vt toties dictum est, non possint ea præcisci, quæ spectant ad nostram agendi libertatem, inde fit, quod non solum sine ratione operentur, sed etiam contra ipsam rationem, & idè peccent. Neque horum diuinatorum crimini suffragari possunt quædam Scripturæ loca, in quibus habetur posuisse Deum agendorum, & futurorum signa in manibus hominum; nam eiusmodi loca variè explicantur à commentatoribus Sacræ Scripturæ, nec vllus ea interpretatur de Chiromantica diuinatione, vt videre est apud Delrium q. 5. in hac materia, & apud Pinedum in expositione cap. 37. Job, nisi velimus dicere cum Francisco Vallesio in Sacra Philosoph. cap. 32. signasse Deum in

manibus cuiuscunque opera sua, quia vnusquisque suas manus intuendo agnoscit se esse natum ad omnes artes exercendas; siquidem manus soli homini tributæ sunt, non alijs animalibus, quia solus homo inter cætera animalia prudentissimum est, & potest quoquo modo præcognoscere quid acturus sit ex sua agendi libertate: aut nisi eo sensu intelligantur Scripturæ, vt possit homo per Physicam, & naturalem Chiromantiam conijcere propriam constitutionem, & complexionem, & ex illa inclinationes, & propensiones, & inde aduertere, quomodo possit se gerere in suis operationibus; quæ omnia non arguunt non fuisse in manibus per lineas, & signa constitutam futurorum diuinationem maximè liberorum, & purè fortuitarum.

ANIMADVERSIOLII
THEOLOGICAIn Diuinationem ex Ony-
chomantia.

123

ONYCHOMANTIAM appellant Theologi hic cum Cardano *lib. 5. de variet. cap. 79.* & cum Azorio *lib. 9. Institut. Mor. cap. 16.* diuinationē illam; quæ habetur ex signis, aut ex maculis, quæ apparent in vnguibus manus; hæc enim etiam enumeratur inter artes, & facultates diuinatrices; & Cardanus ipse affirmat de se ipso, quod eorum, quæ sibi essent euentura, semper in vnguibus appaerent aliqua signa, idest nigra, & liuida in medio digito, si euentus fuissent mali, alba verò, & candida, si euentus fuissent felices & prosperi; quin addit specialiter, quod eiusmodi signa appaerant in pollice, si fuissent circa honores; in indice verò, si circa diuitias; si circa studia, & res maioris momenti, in annulari; si circa res minoris ponderis, in auriculari; hæcque per multos annos tum à Cardano, tum etiam ab alijs per multos annos obseruata esse, narrant plerique signis eiusmodi fidem suam deuouentes; quam etiam diuinandi rationem ex vnguibus referunt in Planetas, quos singulos volunt dominari specialiter singulis digitis, suosque effectus in vnguibus præsertim præsignificare.

124 At siue hoc etiam diuinandi genus

referatur in Planetas, siue in aliquid aliud, dicimus omnino illicitum esse, ac superstitiosum; præsertim, si hæc diuinatione nō solum extendatur ad res naturales, & necessarias, quales sunt valetudo prospera, vel aduersa, aptitudines, & propensiones ex complexionē, quæ secundum multos ex vnguium figura, vel rotunda, vel acuta, vel adunca dignosci possunt; sed etiā si extendatur ad euentus liberos, & merè fortuitos; Quæ doctrina vt benè notat Azorius *loco citato* satis ex dictis in alijs diuinationibus suaderi potest, cum sit in omnibus ferè vna, & eadem ratio, quod etiam demonstrat Delrius *lib. 4. disquis. cap. 3. q. 5.* Et re vera si benè expendatur natura vnguium, & finis, propter quem tributum sunt ab ipsa natura, clarè cōstat, quod nihil liberum, nihil contingens, aut merè fortuitum ex illis diuinari potest; nam vt docet Aristot. *lib. 4. de partib. cap. 10.* dati sunt vngues, vt operimenta ad tegendas, ac tuendas digitorum extremitates; subditque ibi materiam, quæ secedit in digitos ad formandos vngues esse eiusdem rationis cum illa quæ in habentibus cornua, inferuit ad cornua, & in habentibus dentibus, deseruit ad dentes, & sic de reliquis. Quia verò vngues

gues non aliunde habent originem, nisi ex cute extremorum digitorum, quam contegnunt, & tuentur, inde est, quod etiam sequantur colorem cutis, & vngues ipsi sint albi, quando cutis est alba, nigra, quando est nigra; vt etiam contingit in pilis propter eandem rationem, quod expressè habetur ex Arist. lib. 3. de hist. Anim. cap. 9. & lib. de generat. animal. cap. 4. & in Problem. sect. 11. q. 65. & patet ad sensum in Æthiopibus, qui & pilos, & vngues habent nigros iuxta colorem cutis; & in nobis ipsis, qui pro diuersa dispositione, quam patimur coloris, & frigoris, habemus vngues modo liuidos, & nigriores, & quasi plumbeos, modo roseos, & claros, & benè viuidos; vnde quemadmodum ex huiusmodi coloribus vnguium, siue permanentibus, siue transeuntibus nihil

aliud possumus diuinare, nisi colorem ipsius cutis, & hanc, vel illam dispositionem humoris tenuioris, vel crassioris, frigidioris, vel calidioris; ita si contingunt in partibus vnguium colores alij albi, vel nigri, non possumus aliud diuinare, quod in talibus partibus cutis sint tales, vel tales dispositione humorum, vel qualitatum scilicet frigoris, & caloris. Quod si dicatur eiusmodi humores, ex qualitates ab astris & Planetis provenire, adhuc dicimus nos, non posse per illos aliud diuinari, quam prædictos effectus; nullo autem modo euentus liberos, vel merè fortuitos, qui non pendent ab astris; Vnde si Cardanus, aut alius quicumque aliquid eiusmodi diuinavit ex signis vnguium, vel dicendus est id diuinasse opera dæmonis, vel id omnino casu contigisse.

ANIMADVERSI O LIII.
THEOLOGICA

In Diuinationem ex Pedomantia.

125

VIDQVID sit, an ex pedum dispositione, & qualitate possit aliquid cōijci, ac diuinari, quemadmodum dicitur ex alijs partibus humani corporis, pro certo tamen habendum est apud omnes ex Pedomantia, quæ est diuinatione ex articulis digitorum in pedibus præsertim instituta, aut ex alijs signis in iisdem, nihil certo præscribi, aut diuinari posse, quod spectet ad euentus liberos, ac merè fortuitos; ac propterea etiam hoc diuinandi genus esse omnino illicitum, & superstitiosum, cum fines egredietur ipsius naturæ, quæ ad summum potuit in pedibus locare ea, quæ ad indicandas aliquas ipsius naturæ proprietates sufficere possunt; qualia sunt indicia, quæ sumuntur ex magnitudine, vel paruitate pedum, ex reſtitudine, aut curuitate, ex coniunctione, aut digitorum separatione, & ex alijs eiusmodi; vnde Arist. in *Physiognomicis* cap. 9. docet pedes benè formatos, magnos, benè articulatos, ac nervosos virile corpus, virilemque animum denotare, eo quod virtus formatiua fuerit potens ad benè illos formandos, & distinguendos per calorem, & inde arguitur etiam bona corporis temperies, & constitutio, & etiam bona in-

doles, quemadmodum è contrario contraria quoque arguuntur, vt notant plures Physiognomi, qui præsertim ex paruis pedibus, strictis, & inarticulatis arguunt molliem quædam, atque effæminationem in animo. Sumunt verò Physiognomi apud Por-tam lib. 2. *Physiognom.* cap. 48. & 49. eiusmodi diuinationes ex similitudine præsertim, quam habent homines in pedibus cum ipsis belluis, & animalibus, ex quibus etiam propensiones, & inclinationes colligunt, quos in hominibus fatagunt diuinare.

Multò magis illicitum est, ac superstitiosum lineamenta in pedibus obseruare ad diuinandum, si ea obseruentur tantum in viris, vel pueris, vel mulieribus impollutis; quemadmodum enim docet Azorius lib. 9. *Instit.* cap. 16. esse omni iure prohibitâ illam Onychomantiam, qua quis ex vngue pueri impolluti variatur, ita prorsus prohibitum censendum est illud Pedomantie genus, quod cum eadem obseruatione exercetur ex pedibus; non enim aliquid facit ad prædicendos euentus, quod illa signa sint cum pollutione hominis coniuncta, vel disiuncta, cum sit valdè per accidens ad res, quæ euenturæ sunt, quod homo sit pollutus, vel impollurus.

Qua

Qua ratione damnatur tamquam superstitiosus etiam diuinatores illi, qui ad diuinandum obseruant nœuos in quibuslibet partibus corporis, cum præsertim nœui ipsi obseruantur in corporibus impollutis, quasi maiorem accipiant vaticinij vim à corporum impollutione, quæ nihil facit ad nœuos, qui eodem modo se habent in hominibus ante, & post pollutionem, & idem prorsus præsignare deberent, posito quod essent euentuum futurorum signa. Adde diuinationem ex nœuis, de qua multa scripsit Melampus Græcus author, & Cardanus in sua Metoposcopia esse ex se prohibitam, & superstitiosam, si se extendat ad actus liberos, vel purè contingentes, vt dictum est de alijs diuinationibus, siue ergo obseruentur nœui in pe-

dibus, siue in manibus, siue in alijs partibus, eiusmodi obseruatio semper erit vana, & superstitiosa, data vel nõ data in hominibus corporis pollutione. Ad summum de nœuis concedendum est, posse vnum ex alio diuinari, cum ex quodam naturæ instituto possit vnum in vna parte alteri in altera parte respondere; & illi Physiognomi, qui has correspondentias optimè nouerunt, spectato vno nœuo in vna parte possunt ita etiam cum certitudine de altero diuinare, idque manifestis euincitur experijs, neque in hac diuinatione crimen superstitionis agnoscitur. De hac re videri possunt Melampus *lib. de Nœuis*, Io: Baptista Porta *lib. 5. Physiognom. cap. 44.* & Cardanus in *Metoposcopia*.

ANIMADVERSI O LIV. THEOLOGICA

In Diuinationem ex Meto- poscopia.

127 **A**SSIGNANT Meto-
poscopi singulas lineas
frōtis Planetis singulis spe-
ctato in ipsis lineis eodē
Planetarum ordine, cum similitudi-
nem faciant mundi maioris cum mun-
do minore, qui est Microcosmus, &
homo; vnde supremam, & proxi-
mā commissuræ coronali assignant
Saturno, alteram Ioui, tertiam Mar-
ti, & sic proportionaliter de reli-
quis. At hæc si admittantur, so-
lum admittenda sunt in ordine ad
cognoscendos, & diuinandos effe-
ctus purè naturales, ad quos solum
licite extenditur etiam diuinationo
Astrologica, non autem ad cogno-
scendos actus liberos, & euentus for-
tuitos: Quapropter etiam Aristot.
*in Physiognom. cap. 9. & 1. de hist. ani-
mal. cap. 8.* de fronte solum conside-
rat paruitatem, magnitudinem, ro-
tunditatem, planitiem, contractio-
nem, rugositatem, & id genus alia,
quemadmodum etiam faciunt purè
Physiognomi, qui ex illis ad summum
coniectant aliquos effectus natura-
les, vt etiam de alijs diuinationibus
dictum est; & licet sæpè colligatur
ex fronte docilitas, tarditas, sa-
gacitas, insipientia, magnanimitas,
iracundia, & similia, hæc om-

nia idè colliguntur, non quatenus
includunt actus per illas facultates
exercendos, sed in quantum eiusmodi
externæ frontis dispositiones referuntur
ad hæc, vel illa animalia bruta, in
quibus affectiones illæ, & qualita-
tes magis apparent; & in quantum
arguunt internas dispositiones cere-
bri, ex quo maximè pendet recta,
aut parua operatio imaginationis, &
phantasiæ, & per consequens hæc,
vel illa ingenij qualitas, & hæc vel
illa inclinatio ad hos, vel illos mores,
eo tamen modo, quo supra dictum
est, dum ageremus de diuiuanda bo-
nitate ingenij, ex externa, & apparen-
te capitis figura.

Igitur diuinatione ex Metoposcopia
semper licita censenda est, in quantū
dicitur pars naturalis Physiognomiæ,
& in quantum solum versatur cir-
ca temperamentum corporis humo-
rum constitutionē, & naturales incli-
nationes, quæ ex illis proueniūt, illici-
ta verò, & superstitiosa semper habē-
da est, cum ex externis lineis vult ar-
cena cordiū venari, aut liberè agenda
perferutari; sic enim eodē iure dam-
natur, quo damnata est quæcunque
alia diuinationo circa actus libe-
ros, & merè fortuitos, quin cum
hæc tantum vocetur antonomastice
Meto-

In Diuinat. ex mot. humani corporis. 99

Metoposcopia, hæc semper intelligitur vetita, ac reprobata in iure Pötificio; Quidquid dicant aliqui potuiffe Deum talia signa in frontibus hominum delineare, ex quibus panderentur, quæ euentura essent; dato enim quod Deus potuerit id facere, non suadetur proinde id de facto egisse; etsi id egisset fortasse fuisset contra optimum hominis regimen,

quod instituit, ad quod spectat, vt agenda ab homine non reuelentur per exteriora signa. Peccant itaque peccato superstitionis illi omnes, qui eiusmodi diuinationi incumbunt, maxime, cum astris, & planetis innitentes, ex ijs etiam iudicia ferunt de liberè agendis, cum id pertineat ad Astrologiam iudiciariam toties damnatam.

ANIMADVERSI O L V. THEOLOGICA

In Diuinationem ex motibus humani corporis.

129

MX motibus corporis humani, quicumque sint, vanum, ac supersticiosum est aliquid prænunciare, præsertim de euentibus liberis, ac fortuitis, ea tamen exceptione facta, nisi motus eiusmodi sint causæ, ve effectus rerum, quæ prænunciantur, in quo casu tales motus verè possunt dici quædam indicia naturalia ordinata ab ipsa natura ad coniectandum de suis causis, vel effectibus. Cum hac exceptione, ac distinctione loquuntur Sanchez *tom. 1. Decal. lib. 2. cap. 38. num. 4.* Valentia *1. 2. distinct. 6. quest. 12. puncto 3.* & Fagundez *in primum præceptum Decalogi lib. 1. cap. 39.* cum asserunt esse omnino illicitum motus corporis humani ad diuinandum; quæ doctrina duplici potissimum ra-

tione suaderi potest, prima, quia sæpè eiusmodi motus non ab impressione cælesti, aut à constellatione stellarum dependent, vt supponunt Diuinatores, sed à libera hominis voluntate; secunda, quia ex motibus corporum in alijs animalibus nulla firma de futuris euentibus coniectura capi potest, vt infra videbimus; ergo à fortiori neque ex motibus corporis in hominibus; Si enim cætera animalia, licet quietiorem habeant phantasiam, ac proinde aptiora sint ad recipiendam cælestium corporum impressionem, dicuntur inepta ad prænunciandum de futuris euentibus, multò magis id asserendum erit de hominibus.

Quod etiam dicendum est de hominum vocibus, siue significantibus,

N 2 siue

130

sue non significantibus; cum enim hominum voces sint ex libero quodā placito institutæ ad significantum; non verò significationem habeant, vel à natura, vel à siderum motibus, aut cæli constellationibus, inde fit, quod nullo modo signa esse possint euentus futuri; quare diuination per illas non poterit non esse valdè supersticiosa, nisi certò constaret Deum talibus vti vocibus ad significantum aliquod futurum, quod præsertim obseruant Valentia *loco citato*, & Azorius *tom. 1. lib. 9. cap. 12.* experimento namque sæpe deprehensum est Deum vsù esse humanis vocibus ad aliquid prænunciandum, quod præsertim demonstrat D. Th. 2. 2. q. 95. exemplo Gedeonis viri Sæcti, & exemplo Eliezer serui Abraham, qui aliquam de futuris cognitionem acceperunt ex vocibus humanis auditis, quam tamè cognitionem à Deo precati sunt, & expectarunt; vnde scitè animaduertit ad hanc rem Caiet. *ibi.* oportere priùs diuinum aliquod lumen, aut præceptum à Deo accipere ad hanc cognitionem ex vocibus humanis accipiendam, & non ex sola facili credulitate, aut fiducia moueri ad aliquod coniectandum; Quare illi omnes dicuntur culpæ superstitionis obnoxij, qui

apertis primo mane fenestris, primam vocem hominis transeuntis expectantes, ex illa, si lætum aliquid pronunciauerint, sibi omnia læta eò die prædicunt, & fausta; vel per totum annum, si id obseruent die Sacro Sancti Ioannis Baptistæ, vt faciat mulierculæ: Illi etiam, qui faustas, vel infastas nuptias præfagiunt ex prima aliqua voce humana audita; Illi denique qui futurorum maritorum nomina diuinant ex eò quod prima vox, quæ auditur sit Petri, vel Pauli, & inde virum sibi futurum Petrum, vel Paulum certò credunt. De his, & alijs eiusmodi pluribus videri potest Azorius *loco citato.* Adde denique esse omnino vanum, & supersticiosum esse etiam ex alienis motibus fortuitò contingentibus faustum aliquid, vel infestum sibi euenturum diuinare, vt ex bino occurso eiusdem personæ in eodem itinere, ex occurso defuncti, ex fractione corrigiæ, vel ex alijs eiusmodi rebus casu contingentibus; hæc enim omnia cum merè fortuitò contingant, nihil boni, aut mali ex sua natura portendere possunt, vnde erit mera vanitas, & superstitio illa obseruare, quemadmodum benè tradunt Sanchez, Azorius, & Fagundez citatis locis.

ANIMADVERSI O LVI.
THEOLOGICA

In Diuinationem ex motibus aliorum
Animalium.

131 **R**O motibus animalium hic intelliguntur operationes omnes, per quas dicuntur ipsa animalia quoquo modo moueri, siue fit volatus, catus, & garritus in auibus; siue tripudium in piscibus, siue cursus, concitationes, & agitationes in alijs animalibus; ex his enim omnibus solent quidam diuinationes ferre de futuris euentibus, quod tamen non semper est licitum, vt bene demonstrat S. Th. 2. 2. q. 95. art. 7. & ex ipso Lessius, Azorius, Sanchez, & alij; quapropter tunc tantum licebit ex eiusmodi motibus animalium diuinationes ferre de futuris, cum futura erunt effectus eiusdem cause extrinsecæ, cuius sunt effectus motus ipsi illorum animalium; eadem namque dispositio cæli, quæ disponit ad pluuiam, potest v. g. disponere etiam Corniculam ad cœcitatudum, & pisces ad gestiendum insolitis motibus, excitando nimirum in illis phantasmata pluuiæ, eorumq. commodorum, quæ ex pluuiâ illis proueniunt, & idcirco rectè possunt, & absque vlla superstitione tales motus, & cantus assumi tantquam signa ad præcognoscendam pluuiam, & sic de reliquis; Cum enim vera illorum signa esse possint, nulla erit superstitio ea coniectate; Cuius

ratio à priori est, nam animalia, quæ nullum habent dominium suarum actionum, sed instinctu quodam tantum naturali mouentur, habentia tantum animam, & potentias sensitivas, organicas, & corporeas dicuntur omnino subiacere impressionibus corporum cælestium, quorum dispositionibus faciliè conformantur; ac propterea cum ex talibus cælestium corporum dispositionibus multi prænoscantur euentus futuri, quorum illæ eadem dispositiones dicuntur cause, poterunt etiam ijdem euentus prænosci ex motibus animalium illis cælestibus dispositionibus optime conformatis; ex qua conformatione fit, quod spiritus animalium faciliè afficiantur ex quacumque aeris mutatione, ipsorumque cerebrum immutetur, sicque eorû phantasia faciliè eas mutationes percipientes, atq. per modum conuenientis, seu disconuenientis apprehendente, ea omnia, quæ præsentit, exterius quibusdam motibus edat, ac præsignificet; Vnde absque superstitione poterunt ex motibus animalium diuinari futuræ pluuiæ, tempestates, serenitates, Venti, & id genus alia, quæ causam possunt cum talibus motibus habere communem, vt rectè tradunt etiam Caiet. 2. 2. q. 95. Valentia
ibidem

ibidem disp. 6. Azor. tom. 1. lib. 9. c. 15. Fagundez lib. 1. in Decal. c. 39. & Baldell. lib. 4. disp. 11. Motus autem præcipuos, & singulares animalium, ex quibus licet diuinare referunt Azorius, & Baldellus, apud quos poterunt videri, cum ad rem nostram non spectent.

132

Illud tamen pro re nostra est animaduertendum, quod licet ex motibus, & operationibus animalium non sit omnino illicitum aliquam coniectationem facere etiam de illis, quæ pertinent ad homines, cõsiderata scilicet quadam tum in brutis, tum in hominibus proportione quoad cælorum influxus vniuersè; tamen erit semper illicitum ita certò in hominibus illa futura coniectare sicut in brutis; cum eiusmodi motus, & affectus non causentur in hominibus eadem necessitate qua causantur in brutis; neque eodem modo exeant in suos actus externos homines, sicuti bruta; poterit tamen, vt docent cum Caiet. Valentia, & Sanchez fieri aliqua tantum debilis, & incerta coniectura ex eadem causa communis, quæ licet sit eadem, potest tamen ex varijs subiectorum dispositionibus facillè variari, quod satis est

ad impediendam in hominibus omnino certam coniectationem; possunt autem probabiliter, ac sola quadam vniuersali ratione ex ijs animalium moribus, aut vocibus, quæ sunt signa affectus iræ in brutis similis aliquis affectus coniectari in homine, atq. ex hac coniectura potest fieri vterius coniectura de rixis, ac bellis, quæ ventura sunt; ratio est, quia idem siderum aspectus potest easdem dispositiones cholericas in brutis, & hominibus causare, cum eo tamen discrimine, vt in hominibus affectus illi pendeant etiam à libero arbitrio, quod non contingit in brutis, & ideo dicitur coniectura illa quoad homines remotissima, & parù aut nihil probabilitatis habens, vt notant Sanchez, & Valentia. Et hinc manifestè colligitur esse supersticiosam omnino diuinationem illam, quæ extenditur ad prænunciandum ex his, plusquam illa indicet, aut significant; quod præsertim affirmatur de euentibus futuris liberis, & occultis; secus si ea quæ diuinantur fiant tantum cum dubio, aut cum maxima formidine, vel cum leuissima coniectura, vt iam diximus, & doctè animaduertunt Lefsius, & Sanchez alligati.

ANIMADVERſIO LVII.
THEOLOGICAIn Diuinationem ex Deo
Quæſitam.

133

ICET ſolus Deus fons totius veritatis veram omnium futurorum præſenſionem habeat, quæatque pro libito, cui voluerit, reuelare; non proinde putandum eſt, futurorum notitiam facile hominibus communicare, cum id ſibi retineat, tamquam ſpeciale diuinitatis priuilegium, iuxta illud Iſaiæ 41. Annunciare futura, & ſciemus quia Dij eſtis. Multos tamen Deus ipſe voluit cum in veteri, tum in nouo teſtamento Prophetas, quibus ex cauſa plura alijs reuelanda reuelauit, vt medijs prophetijs eius voluntas innotefceret, à qua pendent omnia, quæ ventura ſunt; at licet voluerit Deus multos eſſe Prophetas, nõ propterea licet à Deo reuelationis, ſeu diuinationis donum abſque inſtinctu & ſuaſione ipſius Dei interiùs ad hanc petitionem excitantis, expoſcere; & graue crimen eſſet abſq. cauſa à Deo ipſo Diuinandi munus petere, quod crimen reducunt Theologi aut ad crimen iniuſtitia, cum in petitione quærat quod proprium ſolius Dei eſt, aut ad crimen ſuperbiæ, cum quærarur à Deo quoquo modo participatio diuinitatis, aut deniq. ad crimen temeritatis, cum in illa petitione quærat, quod eſt ſupra vires noſtræ naturæ. In

qua re ego dicere ablata Dei excitatione ad petendum tale donum, quære à Deo diuinationem futurorum peccatum, & crimen eſſe habens malitiam, & deformitatẽ eorum omnium, quæ dicta ſunt, cum verè volens diuinare futura iniuſtus cenſeatur, ſuperbus, & temerarius, vt patet ex diſtis.

Neque dicendum eſt aboleri malitiam huius criminis per id, quod diuinatione quærat ab eo, qui illam dare poteſt, nempe à Deo, à quo etiam peti ſolent abſq. peccato alia dona gratuita; nam ex morali Theologia certum eſt non licere hominibus à Deo petere, quidquid Deus dare poteſt, ſic enim liceret petere etiam rem alienam, & alienam vxorem, quæ tamen neque ex lege Dei licet deſiderare, cum omnia vota noſtra debeant eſſe iuxta legem iuſtitia; & licet Deus ſit omnium Dominus ſupremus, poſito tamen quod aliquorum dederit creaturæ dominium, non poteſt illud auferre vt author naturæ, & reſtus vniuerſorum prouiſor; Sic qui peteret ab ipſo Deo diuinationem futurorum, quæ eſt illius propria, aliquid iniuſtum pereret, & ſic peccaret. Verum tamen eſt, quod id præſertim intelligendum eſt de dono diuinationis quæſito à Deo

134

à Deo in vniuersum; nam de aliqua re in particulari petere à Deo notitiam, antequam fiat, non videtur esse malum, cum id tot Sancti egerint petentes à Deo exitus bellorum, morborum, vel aliorum eiusmodi malorum, idque eo intento, vt ad solamen populorum annuntiarent, quid futurum esset; in quibus tamen petitionibus semper dici potest interfuisse diuinam excitationem, Deo ipso Sanctorum votis, & operibus semper specialiter adstante; atque ex hoc videtur omnis aboleri malicia in eiusmodi petitionibus. Vbi etiam animaduertendum, quod licet plures Theologi reducant hoc crimen petendi à Deo diuinationem absque iusta causa ad tentationem Dei; quatenus spectare potest ad capiendum de Deo experimentum, quod habeat omnium rerum scientiam, quemadmodum dicitur tentatio Dei id omne, quod postulatur ad faciendum experimentum potentiz, sapientiz, bonitatis, volun-

tatis, &c. tamen cum petito diuinationis fieri possit absque illo intento, non semper dicitur peccatum tentationis Dei; Sic etiam si talis petitiō esset appellanda tentatio Dei, quotiescunque tamen fieret ex aliqua iusta causa, quæ ex S. Th. 2.2. q.95.art. 1. debet esse vel necessitas, vel utilitas in ordine ad Dei gloriā; vel vtraque, vt vult Suarez hic cap.3.num.12. non esset dicenda Dei tentatio; plura enim habentur in sacris literis quesita à viris Sanctis miracula absque eo quod notarentur hoc crimine tentationis Dei, vt quando Abraham 15. *Genes.* quæsiuit à Deo signum de possessione terræ promissæ, & in lib. *Iud. cap. 6.* quando Gedeon petijt signum de victoria reportanda, & sic de cæteris; censentur enim in his casibus illæ petitiones, vel necessariæ, vel vtilis ad manifestandum Dei gloriam, & bonum commune procurandum, quod est satis.

ANIMADVERSI O LVIII.
THEOLOGICA

In Diuinationem quæsitam ex
Angelis.

135 **I**TIVR Deus in pluri-
bus ad hoc orbis regimen
spectantibus Angelis ve-
lut adminiftris, & sæpe
etiam vſus eſt ad ventura hominibus
reuelanda, at non propterea fas eſt
iſtis hominibus Angelos conſulere,
aut de futuris euentibus interpella-
re, eam namque notitiam futuro-
rum, quæ ab Angelis ſciri Deus vo-
luit ex ſublimore conditione natu-
ræ, cui debita fuit multarum rerum
naturalium notitia, voluit ſciri ab ho-
minibus, & idcirco, qui ea præin-
telligere fatagat Angelorum ope, cõ-
tra Dei voluntatem peccat, niſi tamen
id fieri, vt dixi de Deo, ex ali-
qua iuſta cauſa, ob quam sæpè li-
citur fuit aliqua particularia ab An-
gelis petere, vt factum eſt à Sãnctis
Patribus sæpiſſimè in Veteri teſta-
mento, quotieſcunq; Angelos con-
fortes habuerunt in aliquod mini-
ſterium miſſos; & etiam plerum-
que fit à Sãnctis viris, & animabus
pijs, quæ ab Angelo Cuſtode plu-
ra quærere ſolent in ordine ad ma-
ius obſequium præſtandum Deo in
rebus agendis. Si quis verò pe-
teret ab Angelis diuinationem euen-
tuum liberorum, vel occultorum,
quos Angeli ipſi dicuntur ignota-

re, non peccaret, quia ſuppone-
retur id fieri ex ignorantia, quate-
nus non ſciret is eiufmodi rerum
notitiam eſſe extra perfectionem
Angelicam, cum ſit propria ſolius
Dei; Si verò pertinaciter ſentiret
etiam Angelos cognoscere cogita-
tiones hominum, & cordium arca-
na, tribuens etiam illorum naturæ,
& perfectioni, quod proprium eſt
ſolius Dei, crimine hæreſis eſſet ir-
retitus, cum extent fidei ſtatuta in
Sacris literis Concilijs, & Sacris Ca-
nonibus ſolum Deum eſſe cordium
ſcrutatore, ſcilicet, arcanorum co-
gnitore.

Verum tamen eſt, quod ſine pec-
cato poteſt etiam Angelis concedi
aliqua probabilis coniectura futuro-
rum euentuum etiam liberorum, cum
ipſi tanto præſent intelligendi acu-
mine, vt ex inclinationibus, atque
ex anteaſtis, & ex agendorum diſpo-
ſitionibus poſſint multa, & multa
non ſine ratione coniectare; vnde
ab ipſis quærere aliquod proba-
bile lumen ad diuinandum non eſt
contra rationem naturalem; eſſet
autem ſemper contra rationem idem
quærere à dæmonibus, cum num-
quam liceat cum ipſis habere com-
mercium, neque illis in vllare vti;

Q licet

136

licet ipsi quoque quoad naturalia easdem habeant intelligendi vires, sicuti Angeli; At de dæmonum inuocatione, & pactis cum ipsis factis dictum est. Cæterum licet non sit contra rationem naturalem quære-
re ab Angelis probabiles coniecturas, vel lumina ad diuinandum; potest tamen esse aliquo modo contra rationem moralem, ex eo, quod

semper in eiusmodi petitionibus, & quæsitis agatur contra decretum diuinæ voluntatis, quæ voluit futura eiusmodi homines latere; velle autem inuestigare, quæ Deus voluit occulta manere, quocunque medio fiat, semper malum est; nisi Deus ipse nos excitet ex aliqua iusta causa ad illud medium adhibendum hæc est doctrina communis apud Theologos.

ANIMADVERSIOLIX.
THEOLOGICA

In Diuinationem quæsitam ex
hominibus.

137

VODLIBET hic complector hominum genus, siue sint homines Prophetiæ dono à Deo insigniti, siue sint viri Sancti, siue homines quicumque studio diuinationis dediti; & dico semper nefas esse homines consulere ad diuinandum, cum vna, & eadem sit pro omnibus ratio, nimirum, quod nobis nulla ratione liceat velle scire, quæ Deus voluit latere; idque intelligitur de illis futuris, quæ naturaliter sciri non possunt; & quoad homines vulgares diuinationis tantum studio detentos, hæc doctrina certissima est apud omnes, cum enim sit vetita ipsis diuinandi ars, & peccent eam exercentes, hinc sequitur nemini fas esse alium de re peccaminosa postulare, vel ad rem vetitam concurrere. Maior difficultas esse videtur de viris sanctis, & Prophetiæ dono illustratis, cum enim eiusmodi viris contulerit Deus Prophetiæ donum, non erit absurdum ab illis petere, quod Deus voluit ipsos exercere, & sic licebit omnibus viros Sanctos, & Prophetas de futuris euentibus, qualescunque sint interrogare; quæ tamen doctrina, licet speciem aliquam ve-

ritatis præferat, falsa tamen est; nisi certo supponamus ex diuina excitatione homines Prophetas illos adire, & petere diuinationes; cum enim Deus Prophetiæ lumen non conferat hominibus ad omnia prænoscentia, ac diuinanda, neque illud conferat tamquam aliquid permanens, sed tamquam aliquid transiens, & temporarium; vt distinguatur tale lumen à lumine Prophetiæ, quod erat in Christo perpetuum, & permanens; inde fit, quod non liceat nobis Prophetam de omnibus futuris euentibus interrogare; idque agentes peccarent, vel peccato curiositatis, vel peccato temeritatis, nisi eos excusaret ignorantia; vel agnoscerent se interius excitatos ad id agendum. Si autem verè nos excitaret Deus ad consulendos Prophetas, & viros Sanctos de futuris euentibus, vt sæpe factum est in veteri, atque in nouo testamento; tunc non solum peccatum non committerent consulentes, sed etiam opus virtutis facerent, vel obedientiæ, vel fidei, vel religionis.

Atque ex his reijcitur illorum doctrina, qui affirmare ausi sunt, non esse peccatum consulere ad diuinanda futura homines quosdam furen-

138

tes, qui sæpe multa diuinant; homines etiam fatuos, & stupidos, qui dicuntur magis diuinare de futuris, quam illi qui sunt sanæ mentis; homines quoque suapte natura melancholicos, qui dicuntur diuinatores; denique homines morti proximos, & moribundos, in quibus dicuntur animæ de corpore egressuræ futura cognoscere quidquid enim sit an homines eiusmodi diuinatores sint, quod non probat Azo-

rius *lib. 9. Institut. Moral. cap. 24.* licet multi ex antiquis oppositum asserant, nunquam fas esse putandum est homines tales consulere ad diuinandum, seu ad præsciendum futura, cum Deus nolit ea nobis reuelari; & si vellet, ipsi non deesset modus ea nobis præsignificandi; quod cum non faciat Deus, signum est, quod eiusmodi reuelationes futurorum non probat; quod verò Deus non probat semper malum est.

ANIMADVERSI O LIX. THEOLOGICA

In Diuinationem quæsitam ex Spectris.

139

CVM spectra varij generis in hominum oculos incurrant, quædam læta, alia tristia, quæ vt plurimum à Dæmone immittuntur, solent ex ipsis homines ipsi quærere futurorum diuinationem, eorum maximè, quæ ad semet ipsos attinent; atque in eiusmodi futurorum inquisitione à spectris facta non minus malitiæ concluditur, quam si fieret à dæmonibus; nam vt dixi spectra ipsa sunt quædam dæmonum præstigia ad terrendos, vel decipiendos homines instituta; atq. a deo semper illicitum erit illa interrogare, atque illis fidem habere; nec satis est experimenta veterum adducere, qui spectra interrogantes, sæpè vera conieciarunt; id enim potuit permittere

Deus ad aliquem finem, at non propterea probauit Deus vmquam illas petitiones, atque interrogationes, cù sint de obiectis, quæ ipse neque per Angelos, neque per dæmones vult reuelare. Si tamen constaret spectrum aliquod esse à Deo immissum ad aliquid prædicendum, tunc posset illud absq. peccato de tali euentu futuro interrogari, quemadmodù refert Paulus Diaconus *lib. 16.* de quodam spectro quod Antiochia visû est, illiq. fuit auspicialissimû, cum enim Antiochia terræ motu quateretur, & Litanie fierent à quibusdam religiosissimis viris, à quodam viro sancto interrogatum est spectrum illud, quousque scæuitura esset ira Dei; & responsum est, eo vsq. donec in liminaribus ædium illius ciuitatis

uitatis ea verba inscripta essent, Stet Nobiscum Christus, quo factò statim stetit ira Dei, ac desijt scire per terræmotus.

140 In alijs casibus non licet spectra de futuris contingentibus consulere, aut interrogare, quia semper aliqua fit ipsi Deo iniuria, aut credendo spe-

ctra Deos esse, aut saltem notitiam eorum habere, quam habet solus Deus. De diuinatione ex spectris multa habet Bulengerus *lib. 5. cap. 2.* quæ cum sint extra nostrum institutum hic vbi solum animaduersiones doctrinæ moralis facimus, ideò relinquuntur.

ANIMADVERSI O LXI. THEOLOGICA

In Diuinationem quæsitam ex Oraculis.

141 **N**ON consideranda veniunt huic illæ oraculorum veterum ineptiæ, quibus facultas omnis diuinandi concedebatur, eo opinionis errore, quod in statuis quibusdam, antris, specubus, & arboribus omnis Deorum præscientiæ adstaret, vi cuius liceret omnia futura diuinare, imò sibi vaticinium lumen adsciscere; eiusmodi enim vetusta oracula videntur nunc temporis omnino abolita, saltem in regionibus nostris, in quibus rutilat veræ sapientiæ lumen, & Numen. At cum quædam alia nata sint etiã apud nos superstitionis oracula, ex quibus solent plerique euentuum diuinationes quærere, de his aliquid dicendum est; atque animaduertendum non licere vilo modo cauities aliquas in terra efficere, in quibus emissa per vocem rei interrogatione, quæ quæritur, atque appositis auribus, audiatur

de quæsito euentu; vel per oraculum responsio; vel enim illa interrogatio sic facta omnino futilis est, & nugatoria; vel si aliquid est, ad diabolum spectat, vnde omnino superstitiosa, & verita censenda est; cum in illis cauitatibus, vel manibus factis, vel aliquo alio artificio non sit facultas respondendi interrogatis, nisi vel Deus ipse, vel dæmon respondeat; quod de Deo asserere sacrilegum est. Similiter illi omnes eodem peccato superstitionis irretiuntur, qui ingresso cubiculo obscuro prolata sua interrogatione euentus, responsum expectant in illa obscuritate emittendum, ac sæpe per imaginationem purantes datum esse respõsum, propalant se oraculum de futuris euentibus accepisse; In qua re admittenda est etiam excusatio à culpa, si deesset omne malitiæ genus in illis consulendis oraculis, vt deprehensum est in multis pueris eas consul-

consultationes de rebus puerilibus sæpe incuntes sine malitia; vel si ignorantia excusaret, vt dictum est de alijs diuinationibus eiusdem generis.

142 Id etiam asserendum est, cum aliqui putant arbores quasdam ex aura admurmurantes votis suis respondere, vel ventorum fragores, vel alios eiusmodi sonitus, vel ex aquis, vel ex alijs; hæc enim omnia superstitiosa sunt; sed ego potius stultitias voco, quam malitias, cum nullus homo sanæ mentis cogitari possit ex illo vario

rerum murmure, aut strepitu sibi ad votum posse responderi, cum ea contingant ex suis causis, quibus remotis remouentur effectus. Siquis tamen malitiosè crederet sibi ex illis posse ad interrogationes responderi futurorum, peccaret mortaliter; nam id agnosceret posse fieri tantum ex dæmone, quem tamen data opera consuleret. hæc videtur esse extrâ Doctorum Controuersiam, & ideo breuiter tractantur.

ANIMADVERSI O LXII.
T H E O L O G I C A

In Diuinationem quæsitam ex
rebus inanimis.

143

RELINQUUNTUR hic diuinationes illæ, quæ quæri solent ex mortuorum cadaueribus per artem Necromantiam coactis ad edenda futurorum responsa; similiter illæ, quæ peti solent ex Elementis variè consideratis à Geomantibus, Pyromantibus, Æromantibus, & Hydromantibus, de his namque satis in præhabitis dictum est, & sufficienter probatum est esse superstitionis plenas, omnino vetitas, & illicitas, saltem quoad aliqua prænoscentia futura. Illæ tantum assumentur hic perpendendæ diuinationes, quæ ex alijs rebus inanimatis comparantur, ex quibus tamen nihil futuri deprehendi potest, vt sunt diuinationes per extra puerorum, quæ licet nunc temporis non sint admodum in vsu, vt erant tempore Iuliani Galecij, & Heliogabali Imperatorum, apud quosdam tamen impia consuetudine adhuc exercentur, præsertim à Lamijs, & Strygibus, à quibus plerumque rapti cuiuscumque exitus; vt sunt etiam diuinationes, quæ fiunt ex pelui aqua plena; vel ex vase vitreo rotundo itidem aqua pleno; vel ex speculis in aquam

demissis; vel ex fuligine simul, & oleo; vel ex ouis in ignem iniectis, vique ad effusionem sudoris potius ex vna parte, quam ex alia; vel ex Capillis; vel ex Cercis; vel ex Lauro; vel ex Cinere; vel ex virgis; vel ex fecuri in aquam proiecta, vel ex Thure per ignem accenso; vel ex cribro inter digitos reuoluto; vel ex annulis; vel ex vino; vel ex hordeo, & similibus, quæ omnes maximè superstitionis sunt, vtpotè nullam habentes rerum connexionem in natura, quapropter qui aliquod ex his superstitionum, vel diuinationum generibus exerceret, nisi ignorantia excusaretur, grauiter peccaret, & etiam in pluribus excommunicationis censuram incurreret, aliasque subire pœnas in iure statutas contra supersticiosos diuinatores.

Illi tamen, qui diuinationes eiusmodi quærerent ex rebus inanimis solo errore vulgi decepti, ac nullius malitiæ cognitione contaminati, potius ex animi leuitate, atque ex curiositate, quam ex impensa credulitate agentes, non solum excusantur à graui culpa, sed etiam à censuris, & pœnis, quæ cum culpa connectuntur; deficit enim in his malitia sufficiens ad peccandum; quod

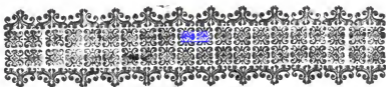
144

quod tamen intelligitur, cum nulla subit eorum mente cogitatio, quod sic diuinationem futurorum querere malum sit; tunc enim stante hoc dubio de malè agendo, tenerentur abstinere, & non abstinentes peccarent iuxta proportionem mali, quod perpetrare putarent; atque in hac præsertim mulierculæ sunt benè à Confessarijs examinandæ, quæ licet plura superstitiosa agant ex vulgi errore recepto, putant tamen se aliquid mali patrare, vel saltem dubitant, qua ratio-

ne etiam illa crimina consistunt. Cæterum ad abolendos eiusmodi impios abusus consultissimum erit grauitatem exaggerare, & etiam pænis, ac pænitijs salutaribus coercere, vt docent communiter Doctores. Hæc sunt, quæ in tractatum de Fide Diuinationibus adhibenda potuit ingenium Philosophicè, Astrologicè, & Theologicè excogitare, atque ad abolendos superstitionis errores animaduertere.

F I N I S.

IN

I N D E X

R E R V M N O T A B I L I V M.

Quæ continentur in Animaduersionibus
Theologicis.

A.

A**S****O****L****V****T****A** potentia
Dei potuisset a^{stris} omnes
euentus futuros delineare,
si voluisset, anim. 15.
theol. n. 42.

*A*ctus humani liberi nullo modo diuinationibus obnoxij, animadu. 16. theol. num. 44.

*A*ctus liberi neque remotissime ex a^{stris} indicati. ibid.

*A*ctus liberi neque ex futuri solum probabiliter possunt sine peccato præuincari, animaduerso 19. theologica, num. 53.

*A*eromantia damnata tamquam ars superstitiosa, animaduerso 35. theolog. num. 88.

*A*ffluentia bonorum fortuna intelligenda profutura, animaduerso 21. theolog. num. 57.

*A*mmalthea è collo suspensa quomodo superstitiosa, animaduerso 44. theologica num. 107.

*A*nimorum arcana superstitionibus explorata, anim. 30. theolog. n. 77.

*A*pparitiones superstitiose diuinationis quales. an. 11. theol. n. 30.

*A*ngelorum consultatio ad uentura prænosceda quomodo licita, et illicita, au. 58. n. 135.

*A*ngelis uetita apud arcana notitia, ibid. n. 136.

*A*ngelis concessa probabilis euentuum liberorum coniectura, ib. n. 136.

*A*postasia sæpe coniuncta diuinationi. an. 2. n. 29.

*A*rbores ex aura aduermurantes quomodo uetita apud ueteres. anim. 61. n. 142.

*A*rs Cabalistica ad diuinandum reprobata, an. 40. theol. n. 99.

*A*rs Alphabetaria quenam. ibid.

*A*rs diuinatoria omni iure prohibita. an. 19. theol. n. 51.

*A*rtes diuinandi ex Elementis damnatae, an. 35. theol. n. 88.

*A*rtis notorie diuinationo quenam anim. 41. num. 101.

P

Arte

INDEX RERVM

- Arte facta ad diuinandum superstitiosa, Animaduersio 42. theologica, numero 103.*
- Astra tamquam cause nazardes plures continentes euentus, anim. 13. theol. num. 35.*
- Astra partibus corporis presidentia que- nam, anim. 37. theol. n. 93.*
- Astra quomodo signa futurorum. an. 15. theol. n. 41.*
- Astra quid possint in corpora, anim. 26. theol. n. 68.*
- Astrologica Physiognomia omni iure dam- nata, animaduersio 48. theologica, num. 115.*
- Astrologorum error circa conceptionem, & natiuitatem Christi. anim. 18. theol. num. 50.*
- Auguria quomodo prohibita. anim. 31. theol. n. 84.*
- Auxilium demonis questum in diuina- tione. anim. 1. theol. n. 3.*
- B.**
- B** *Accantes & Sibylle quomodo diui- natrices. animaduersio 3. theol. num. 8.*
- Bella ex Cometis presignificata quomo- do. animaduersio 36. theologica, nu- mero 91.*
- Bona fides excuset a superstitionis peccato in vanis obseruantijs. animadu. 43. theol. n. 105.*
- Breuias, que consistunt ad collum ad diui- nandum superstitiosa. animadu. 43. theol. n. 106.*
- Brutorum motus diuinationi inferuen- tes. animaduersio 36. theol. nume- ro 131. 132.*
- Bulengeri Historie de lapillo diuinatorio, animaduersio 44. theologica, nume- ro 107.*
- Bulle Pontificie damnantes diuinationem ex astris, animaduersio 16. theolog. num. 44.*
- Bulle Pontificie damnantes diuinationem ex duello, animadu. 46. theologica, num. 111.*
- C.**
- C** *Abala genus ad magiam reductum animaduersio 40. theologica nu- mero 99.*
- Cabala crimina que. ibid.*
- Cause, & signa futurorum in astris eque damnata, animaduersio 16. theolog. num. 45.*
- Cause & signa futurorum in astris quo- modo admissa, anim. 15. 14. theolog. num. 37. 38.*
- Censura late in diuinatores sortiligos. an. 32. theol. n. 82.*
- Chiromantia indicans longitudinem, & breuitatem vite. animadu. 49. theol. num. 117.*
- Chiromantia Astrologica incerta. anim. 50. theol. n. 119.*
- Christi conceptio, & natiuitas ex astris nō deprehensa. animaduersio 18. theol. num. 50.*
- Cingari, uide Zingari Chiromantes deri- dendi, animaduersio 51. theologica num. 121.*
- Clerici sortibus diuinatorijs utentes quo- modo ipso facto excommunicati. anim. 32. theol. n. 80.*
- Cælum an liber totius vniuersi, anim. 16. theol. n. 44.*

Cælum

NOTABILIVM.

Cælum an continens domum fidei, & bonorum operum pro vita eterna. anim.

15.n.43.

Cælum indirectè agens in potentias animæ. anim. 16. theol. n. 44.

Cognitio demonum qualis. animadu. 1. theol. n. 3.

Cognitio futurorum per somnia illicita, an. 27. theol. n. 72.

Cognitio rerum occultarum Dei propria. anim. 4. theol. n. 11.

Cometa quale presagium. anim. 36. theol. n. 20. 21.

Commotio imaginationis quantum possit in diuinatione. animadu. 1. theol. num. 31.

Complexiones cuiuscuiusque quomodo ex astris indicata. anim. 17. theol. numero 46. 47.

Concilia damnantia diuinationes sortilegas. animaduersio 32. astrologica, num 82.

Coniectura Demonum de futuris certior, quam hominum. animadu. 1. theol. num. 3.

Coniectura probabilis de futuris contingentibus quomodo licita. anim. theol. num. 53.

Coniectura ex somnijs non semper superstitiose. animaduersio 25. theologica num. 66.

Constellationes calorum ex somnijs indicata. animaduersio 26. astrologica num. 69.

Credere scientia Demonis, & credere reuelationi eiusdem Demonis non idem. anim. 8. theol. n. 21.

Credere somnijs cuiuersè malum est i animaduersio 28. theologica, numero 73. 74.

Credibilitas diuinationis quomodo innotescat. animaduersio 7. theologica, nu-

mero 19.

Credulitas diuinationis nimia quomodo damnata. animaduersio 8. theol. num. 21.

Crimina diuinationis multiplici pena punita. animaduersio 6. theologica, numero 15.

Crimen diuinationis abolitum in Medicis. animaduersio 37. theologica num. 92.

Cultus in diuinatione Demoni exhibitus, & Deo subtractus. animadu. 4. theol. num. 11.

D.

Demonis auxilium imploratum in diuinatione semper malum. an. 1. theol. n. 3.

Demonis interrogatio ad aliquem honestum finem non illicita. anim. 5. theol. num. 14.

Demonis ignorantia quoad mysteria supernaturalia. animaduersio 18. theol. num. 50.

Demones diuinant, quantum sciunt. an. 11. theol. n. 30.

Deorum prescientia apud Veteres in astris, & specubus constituta. anim. 61. theol. n. 141.

Deus potens omnia futura etiam libera per astræ reuelare. animaduersio 15. theol. n. 42.

Deus cuiuscumque bona, vel mala fortuna. animaduersio 21. theologica, num. 56.

Definitio diuinationis qualis apud Theologos. animaduersio 1. theologica, numero 3.

Dei providentia quomodo diuinationi fu-

INDEX RERVM

- tutorum aduerſetur. *anim.* 16. *theol.* num. 44.
- Deus omnis fortunæ author. *animad.* 21 *theol.* n. 56.
- Deſcriptio omnium euentuum futurorum in aſtris quomodo poſſibilis. *anim.* 15 *theol.* n. 41.
- Dies ſuperſtitioſi in operibus cauendi. *an.* 24. *theol.* n. 63.
- Diuantes per Duella quomodo damnati. *anim.* 40. *theol.* n. 111.
- Diuinationum genera potiora duo tantum ex demone. *animaduerſio* 2. *theolog.* num. 4.
- Diuinationis nomine non intelligenda quædam Idololatriæ ſpecies. *animadu.* 1. *theol.* n. 1.
- Diuinationes omnes quomodo eiusdem generis, & eiusdem ſpecies. *animad.* 2. *theol.* n. 5.
- Diuinationis ſinus non ſolum ſpectandas, ſed etiam ſpectanda media. *ibidem* num. 2.
- Diuinationes omnes, quibus intereſt Demon, eiusdem malitiæ in genere moris, *anim.* 2. *theol.* n. 6.
- Diuinationes omnes ſiue cum ſacra, ſiue cum expreſſa Demonis inuocatione intrinſecè male. *animadu.* 4. *theolog.* num. 10.
- Diuinationes ex medijs, & ex fine non illicitis factæ non male, neque ſuperſtitioſæ. *animaduerſio* 5. *theolog.* num. 13.
- Diuinationes ſuperſtitioſæ omni iure damnatæ. *animaduerſio* 6. *theologica numero* 15.
- Diuinationes credibiles ex ſui natura quænam. *animaduerſio* 7. *theologica numero* 18.
- Diuinationis malitiæ non ſemper eadem cum malitiæ ſuperſtitioſis. *anim.* 10. *theolog.* num. 29.
- Diuinationes ex aſtris, tamquam, ex cauſis vniuerſè. *animaduerſio* 13. *numero* 35.
- Diuinationis tempus aſtra actuum liberorum nullo tempore licita contra quosdam oppoſitum aſſerentes. *animad.* 19. *theol.* num. 51.
- Diuinationum ſortilegarum pena. *an.* 32. *theol.* n. 82.
- Diuinationes ex prodigijs quomodo ſuperſtitioſæ. *animaduerſio* 34. *theolog.* num. 86.
- Diuinationes ab Inquiſitoribus qua ratione puniendi. *animadu.* 6. *theologica numero* 16. Non ipſo facto excommunicati, qua diuinatores. *ib.* n. 17.
- Diuinationis ex Elementis non in amibus ſuperſtitioſa. *animadu.* 35. *theolog.* num. 88.
- Diuinationis ex Mætoris quomodo licita. *an.* 36. *theol.* n. 90.
- Diuinationis ex Duello quomodo prohibita. *anim.* 45. *theol.* n. 109.
- Diuinationis ex neuis prohibita. *anim.* 53. *theol.* n. 126.
- Diuinationis ex motibus corporis humani qualis. *anim.* 55. *theol.* n. 129.
- Diuinationis ex motibus animalium quomodo ſuperſtitioſa. *animadu.* 56. *theol.* num. 132.
- Diuinationis ex Onychomantia damnata. *an.* 53. *theol.*
- Diuinationis ex Pedomantia ſiue ſiue damnata. *anim.* 54. *theol.*

NOTABILIVM.

E.

E Celestia nulla ratione diuinautores excusans. animaduersio 20. theolog. num. 33.

Effectus quidam, siue naturales euentus quomodo possint ex astris praevideri. animadu. 13. theol. num. 35. & anim. 14. num. 38.

Effectus omnes naturales in particulari pendentes ab astris difficili negotio diuinari possunt. animadu. 14. theol. num. 38.

Elementa nihil in animum preualentia. Animaduersio 35. theologica numero 88.

Elementorum obseruatio quomodo adhibita in diuinatione. anim. 35. theol. num. 88.

Elementorum usus quomodo superstitiosus. animaduersio 35. theologica numero 89.

Error illorum; qui putant etiam supernaturalia ex astris praevideri. anim. 15. theol. n. 43.

Euentus boni, vel mali faciunt bonam, vel malam fortunam. anim. 21. theol. num. 56.

Excommunicationes Duellantium pro diuinatione qua. animaduersio 46. theol. num. 111.

Excommunicatio quomodo afficiat Diuinautores. animaduersio 6. theologica numero 17.

Excommunicatio non ipso facto lata aduersus sortilegos diuinautores, sed ferenda. anim. 32. theol. n. 82.

Exempta omnimode ab astris Christi natiuitas, & conceptio. animadu. 18.

theologica n. 50.

Exemplum celebre de impia futurorum diuinatrice. animaduersio 7. theolog. num. 20.

Exercituum victoriae non possunt ex astris praevideri. animaduersio 22. theolog. num. 60.

Expressum, & tacitum pactum cum demone quid. animaduersio 9. theolog. num. 25.

Extra puerorum in Diuinatione adhibitis tempore Heliogabali. anim. 62. theol. num. 143.

F.

F Aces in Caelo conuulsantes quid pertendant. animaduersio 36. theol. num. 90. 91. Quid liceat ex ipsis diuinare. *ibid.*

Facultas diuinandi multiplex. animad. 3. theol. n. 7.

Fides imperfecta quomodo diuinationibus sine peccato possit adhiberi. animad. 8. theol. n. 22.

Fides astris adhibita quomodo extra peccatum superstitiosis. anim. 14. theol. num. 39.

Fides somnijs adhibita superstitiosa. anim. 26. theol. n. 69.

Fides adhibita Diabolo semper mala. anim. 28. theol. n. 73.

Fides captiuans intellectum in obsequium Demonis, vel Idololatria, vel haereticis, vel infidelitas. anim. 8. theolog. num. 21.

Fortuna cuiuscunq. independens ab astris anim. 21. theol. n. 56.

Fortuna quibus infit. *ibid.*

Fortuna nulla respectu Dei. *ibid.*

Frontis

INDEX RERVM

Frontis lineamenta quomodo futurorum, & occultorum indicia. animadu. 54. theol. n. 127. 128.

Furentes, & Melancholici quomodo diuinatores. animaduersio 3. theologica num. 9.

Furores lymphatici a. l. diuinandum quales. animaduersio 3. theologica numero 8.

Furta, & adulteria non possunt ex astris diuinari. animaduersio 22. theolog. num. 58. 59.

Futura contingetia libera nullo modo ex astris cognoscibilia. anim. 19. theol. num. 51.

Futura casualia, ac merè fortuita neque ab astris indicata. anim. 20. theolog. num. 54.

Futura quaedam quomodo ex somnijs possint diuinari. animadu. 25. theolog. num. 65.

G.

Gemini signum cui parti corporis humani presideat. animadu. 37. theol. n. 93.

Genus peccati in pacto, & inuocatione demonis quale. animadu. 9. theolog. num. 26.

Genus mendacij diuinatio ex astris. an. 14. theol. n. 39.

Gentiles necromantie studio dedit. anim. 39. theol. n. 97.

Geomantia damnata tamquam ars superstitiosa. animaduersio 35. astrolog. num. 88.

Glossæ quid dicant de penis latis aduersus diuinatores sortilegos. anim. 32. theol. num. 82.

Graue crimen est capiti dormientium aliquid supponere ad diuinanda cordium arcana. animaduersio 30. theologica num. 77. 78.

H.

Heresis sepe conueniã diuinationi. anim. 9. theol. n. 26.

Heresis in sortilegij's contenta. anim. 32. theol. n. 83.

Hebræorum Cabala quæ. anim. 40. theol. num. 99.

Herba applicata ad diuinandum superstitiosa. animaduersio 42. theologica, num. 103.

Herba Charisia alliciens ad amorem ubi inueniatur. ibid.

Homines furentes consulere ad diuinandum quale peccatum. anim. 59. theol. num. 138.

Homo quomodo dicatur fortunatus è calo anim. 21. theol. n. 57.

Hora superstitiosa in operibus cauenda. anim. 24. n. 63.

Horoscopus cuiuscumque, seu natiuitatis punctus cognitu difficilis. anim. 17. theol. num. 47.

Humani corporis motus indices futurorum. anim. 55. theol. n. 130.

Hydromantia damnata tamquam ars superstitiosa. animaduersio 35. theolog. num. 88.

NOTABILIVM.

Iacob in tabulis calis, quomodo legerit omnia nepotibus. *uentura*, an. 16. theol. n. 41.

Idololatric species quædam in diuinatione; *animaduersio* 1. theologica, numero 1.

Ignorantia quomodo excuset à superstitione diuinatoria ex infusione scientiæ, an. 41. theol. n. 101.

Imagines arte factæ astrologiæ superstiosæ, *animaduersio* 42. theologica, num. 104.

Immisso somniorum à Deo quomodo cognoscatur, *animaduersio* 27. theol. num. 70.

Inanimata quomodo ad diuinandum adhibita, *animaduersio* 62. theologica, num. 143.

Incertissima somniorum diuinatione, *anim. 26. theol. n. 69.*

Inclinationes ad malum; & bonum ex astris præuisæ, *animaduersio* 2. theol. num. 59.

Indicia somniorum, quæ immittuntur à Damone, *animaduersio* 27. theol. num. 78.

Indicia somniorum de rebus spectantibus ad ætænum, *animaduersio* 30. theol. num. 77.

Inferiora corpora per superiora reguntur ex diuina prouidentia, *animadu. 13. theol. n. 35.*

Influxus celorum in somnia qualis, *anim. 26. theol. n. 68.*

Infusio scientiæ ad diuinandum qualis, *Animaduersio* 41. Theologica, numero 101.

Inquisitores quomodo possint de sortilegijs inquirere, *anim. 32. n. 80.*

Insidia inimicorum per amuletha detegenda. *anim. 44. theol. n. 107.*

Intentio diuinatoris non superstiosa excusat à peccato mortali, *anim. 4. theol. num. 10.*

Interpreti somniorum quæ obseruanda, an. 29. theol. n. 75.

Interrogatio astrorum ad diuinandum au licita, *anim. 22. theol. n. 58.*

Interrogare Dæmonem ad aliquem honestum finem etiam ut uentura prænunciet non illicitum, *anim. 5. theol. num. 14.* & *animaduersio. 9. theologica num. 24.*

Inuocatio Dæmonis, & pactum cum Dæmone non sunt inuicem confundenda, *anim. 9. theol. n. 24.*

Inutilitas quarundam reuelationum. an. 7. theol. n. 20.

Ioseph in augurandi arte peritus, an. 33. theol. n. 85.

Indices quomodo debeant abstinere à diuinationum occultarum, *anim. 12. theol. n. 33.*

Indicium reuelatum futurorum duellum *anim. 45. n. 109.*

Iudicium ex signis physiognomicis quale, *anim. 47. theol. n. 114.*

Iudiciaria Astrologia omni iure damnata, *anim. 19. theol. n. 53.*

Iura diuinationes prohibentia, *anim. 6. theol. n. 15.*

Iura Necromantiam prohibentia. *anim. 39. theol. n. 97.*

Ius canonicum quomodo damnet auguria, *anim. 33. theol. n. 85.*

INDEX RERVM

K.

Kabala, *vide etiam*, Cabala, quid apud Hebraeos. [anim. 40. theol. num. 29.](#)

Kabala miraculose facta. *ibid.*

Kabala quaecunque ad diuinationem futurorum inepta. *ib. n. 100.*

L.

Lapidis, & gemmae ad mutationem astrorum mutatae. [anim. 44. theol. num. 107.](#)

Lepillus diuinatorius Leonis Summi Pōtificis. *ibid.*

Lapidum colores varij ad ventura indicanda. *ibid.*

Legentes libros Incantatorum excommunicati, animaduersio [6. theologica, numero 16.](#)

Leges humane prohibentes diuinationes astrologicas, animaduersio [17. theol. num. 48.](#)

Lesae maiestatis crimen est ad Dæmonem confugere ut sciantur occulta, *anim. 10. theol. n. 28.*

Lesij sententia de fide somnij adhibenda, animaduersio [28. theologica numero 73.](#)

Leuitas animi excusat à peccato in diuinatione, animaduersio [62. theologica, num. 144.](#)

Liber inscriptus, Narratio Ioseph, quid de diuinatione astrologica contineat. [an. 16. theol. n. 45.](#)

Liber totius vniuersitatis calum appellatur, animaduersio [17. theologica, numero 41.](#)

Licitè quandoque quesita à Dæmone futurorum notitia, animadu. [10. theol. num. 28.](#)

Lineamenta in pedibus obseruata quomodo superstitiosa, *anim. 53. theologica, num. 126.*

Linea manus indices corporis temperamenti, animaduersio [49. theologica, num. 117.](#)

Linea manus quomodo effectus per accidens in natura, *ib. quid naturaliter significent. an. 50. theol. n. 120.*

Loquentes Dei per somnia quales. *anim. 27. n. 70.*

M.

Macula, quae apparent in unguibus manuum signa ad diuinandum inepta, animaduersio [32. theolog. numero 123.](#)

Magia prohibita qualis, *anim. 38. theol. num. 95.*

Magos consulere ad diuinanda futura omni iure prohibitum. *ibid.*

Malitia diuinationis qualis, animaduersio [4. theologica, num. 10.](#) vnde petenda. *ibid.*

Malitia ratio in sortibus vnde petenda, [anim. 32. theol. n. 81.](#)

Malum in diuinatione non semper oppositum virtuti religionis, *anim. 4. theol. num. 11.*

Materia diuinationum diuersa, forma, seu formalitas ferè eadem, *anim. 2. theol. n. 5.*

Medica prognostica morborum ex somnij licita, [an. 29. theol. n. 75.](#)

Medica

NOTABILIVM:

Medica prognostica nullo iure prohibita.
Animaduersiono 37. theologica, numero 92.

Medici mendaces morbos ex solis astris predicentes, animaduersiono 14. theol. num. 39.

Medica diuinationes quomodo licite, an. 37. theol. n. 92.

Medium diuinationis, seu adhibitum in diuinatione maxime aduertendum, an. 4. theol. n. 11.

Media vana, & inutilia in diuinatione, anim. 9. theol. n. 37.

Melancholici quomodo diuinatores. an. 3. theol. n. 9.

Mentis perfectio minuit fortunam, anim. 21. theol. n. 56.

Meteora quomodo adhibita in diuinatione sine peccato. animaduersiono 36. theol. num. 90.

Metoposcopia quomodo prohibita. anim. 34. theol. num. 127. quomodo licita. ib. n. 128.

Miracula à Deo querere, non semper est Deum tentare, anim. 57. theolog. num. 134.

Mittere sortes non semper malum. anim. 31. theol. n. 79.

Modi, quibus sunt prestigiosa demonum apparitiones quot sint, an. 11. theol. num. 31.

Monomachia illicita, etiam in diuinatione. animaduersiono 45. theol. n. 109. 110.

Monomachia iudicium reuelatiuum quomodo ducta, ibid.

Morbi quomodo à Medicis curandi ex astrorum inspectione, animadu. 37. theol. n. 93.

Mors, & vita cuiuscumque in manu solius Dei. animaduersiono 18. theolog. num. 49.

Motus appetitus sensitiui quomodo diuinationi subiecti. animadu. 23. theolog. num. 61.

Motus primo primi non possunt naturaliter prauideri, ibid. n. 62.

Motus animalium quomodo indices futurorum, animaduersiono 55. theolog. num. 129.

Motus corporis humani quomodo inseruiant diuinationi futurorum. ib.

Motus animalium diuersimode interpretationi subiecti, animadu. 56. theol. num. 131.

N.

Neu obseruati in partibus corporis supersticiosi, animadu. 53. theol. num. 126.

Neuorum diuinationo quomodo licite haberi possit. ibid.

Nati conceptio fortiores patitur astrorum influxus, quam ipsanatiuitas. anim. 17. theol. n. 47.

Nati inclinationes ex astris deprehense. ibid.

Naturalis diuinandi facultas quenam. Animaduersiono 3. Theologica, numero 7.

Necessitas infallibilis euentuum ex astris damnata, animaduersiono 19. theolog. num. 51.

Necessitas agendi nulla per astra hominibus imposta. animaduersiono 22. theol. num. 52.

Necromantia qualis. anim. 39. theolog. num. 97.

Nemo fortunatus, aut infortunatus respectu Dei. animaduersiono 21. theolog. num. 56.

Q

Quomodo

INDEX RERVM

- Nomen diuinationis quod uere importet apud Theologos animadu. 1. theolog. num. 2.*
- Nomen diuinationis ut plurimum in malam partem accipiendum. ib.*
- Nomen diuinationis unde dictum. ibidem.*
- Nota superstitionis non semper in somnia interrogata. animaduersio 25. theolog. num. 67.*
- Notitia futurorum non omnis solius Dei propria. animaduersio 10. theologica, num. 27.*
- Notitia euentuum futurorum quomodo Angelis, & hominibus concessa. an. 58 59. theol. n. 136. 137.*
- Nuge astrologice de ortu, & interitu hominum. animaduersio 18. theolog. num. 49.*
- Numerus dierum orationibus affixus quomodo superstitionem inducat. anim. 8. theol. n. 23.*
- O.
- O**bssequium Demoni exhibitum non semper idololatriæ uocanda, an. 1. theol. n. 1.
- Observanda in pacto, & inuocatione Demonis, animaduersio 10. theologica num. 27.*
- Observationes somniorum, & auguriorum quomodo peccatum mortale, & quomodo ueniale, an. 8. theol. n. 22.*
- Observationes futurorū ex astris non semper illicitæ, anim. 13. theologica numero 37.*
- Observatio temporis in rebus agendis non semper supersticiosa, anim. 24. theol. num. 64.*
- Observatio somniorum ad bonam, uel malam corporis ualitudinem coniectandam non supersticiosa, sed licita, an. 29. theol. n. 75.*
- Occisi sanguis se mouens ad præsentiam occisoris opus non naturale, sed demoniacum censendum, anim. 12. theol. num. 34.*
- Omnia quecumque quomodo damnata, Animaduersio 33. theologica, numero 84. 85.*
- Omnia ex prodigijs quænam accipienda, Animaduersio 34. theologica, numero 86.*
- Onychomantia ex ungue pueri impolluti omnino supersticiosa, anim. 53. theol. num. 126.*
- Onychomantia qualis apud Carthannos, Animaduersio 52. theologicæ n. 123. 124.*
- Operationes purè sensibiles nec facile diuinari possunt, Animaduersio 23. theolog. num. 61.*
- Orationes adhibite ad uisinandum quomodo reiectæ, & quomodo admisse, anim. 8. theol. n. 23.*
- Ortus, & interitus cuiuscumque in manu solius Dei, animaduersio 18. theol. num. 49.*
- Ostenta unde dicta, anim. 34. theolog. num. 86.*

NOTABILIVM.

P.

PActum implicitum, seu explicitum cum Demone in diuinatione semper malum, [anim. 2. theol. n. 5.](#)

Parnitas materie an in malitia diuinationis admittatur, [animadu. 4. theol. num. 10.](#)

Peccatum grauius in rebus intrinsicè prohibitis, quam in extrinsicè tantum prohibitis, [anim. 5. theol. n. 12.](#)

Peccatum tantum veniale est quibusdam diuinationibus crescere ex actus imperfectiōe, [an. 8. theol. n. 22.](#)

Peccata plura quomodo id vno diuinationis genere, [animaduersio 19. theol. num. 52.](#)

Pedomantia diuinationis quomodo fiat, [anim. 53. theol. n. 125.](#) Omnia illicita, & superstitiosa, [ibid.](#)

Pbanatici diuinatores quinam apud veteres, [an. 3. theol. n. 9.](#)

Pharmaca cum obseruatione temporum præbere quomodo non superstitiosum, [an. 24. theol. n. 64.](#)

Physiognomia naturalis instrumentum diuinationis, [animaduersio 47. theol. num. 113.](#)

Physiognomia naturalis quomodo licita, [ibid.](#)

Physiognomia Astrologica quomodo illicita, [an. 48. theol. n. 115.](#)

Planeta metallis dominantes qui sint, [Animaduersio 14. theologica, numero 40.](#)

Pluuia, & serenitates ex motibus animalium indicata, [animad. 56. theol. num. 131.](#)

Pana Diuinatorum que & quales, ani-

[maduersio 6. theol. n. 15. an. 17. theol. num. 48.](#)

Prædictiones de ortu, & interitu hominum ex astris peccaminose, [anim. 18. theol. n. 49.](#)

Præscientia futurorum in Demone quales. [animaduersio 11. theologica, numero 30.](#)

Præstigiosæ apparitiones, & locutiones demonum ad diuinandum quomodo prohibita, [an. 11. theol. n. 30.](#)

Presbyter punitus in Ecclesia ob usum Astrologij ad diuinandum de futura, [an. 22. theol. n. 58.](#)

Prodigia quomodo diuinationis instrumenta, [an. 34. n. 86.](#)

Prohibitio diuinationis qualis, [anim. 5. theol. n. 12.](#)

Prohibitiones plures eiusdem rei augent malitiam in illa re contra nonnullos, [ibid.](#)

Prophetia naturalis, & supernaturalis, [an. 3. theol. n. 8.](#)

Prophetia rerum futurarum quomodo hominibus concessa, [animadu. 59. theol. num. 137.](#)

Propheta non solum viri sancti, sed alij quoque, [ibid.](#)

Proporatio astrorum cum Brutis quomodo inferuiat futurorum diuinationi, [an. 56. theol. n. 132.](#)

Protestatio in diuinationibus adhibita quando excuset, & quando non, [anim. 9. theol. n. 26.](#)

Psychomantia qualis, [anim. 39. theol. num. 97.](#)

Puella Cordubensis diuinatrix, [anim. 7. theol. n. 20.](#)

Pyromantia damnata tamquam ars superstitiosa, [animaduersio 35. theol. num. 88. 89.](#)

Pythones consulere vetitum ex sacris literis, [Q 2 anim.](#)

I N D E X I N D E R U M

anim. 1. theol. num. 2.
 Pythonissa euocans animam Samuelis, *an. 17. theol. n. 98.*

Q.

Qualis coniectatio admissa ex astris in nativitate cuiuscunque, *an. 17. theol. n. 48.*

Qualitas occulta impressa ab occisore in cadaver occisi. *animad. 12. theol. num. 33.*

Quaestio futurorum ex rebus inanimis superstitione damnata. *anim. 62. theol. num. 143.*

Quid explicandum in confessione de circumstantiis diuinationis. *an. 2. theol. num. 6.*

Quid considerandum in diuinationibus ex astris, tamquam ex causis, *anim. 13. theol. n. 36.*

Quid de actibus liberis possint praeiudicare Astrologi in communi. *anim. 19. theol. n. 53.*

Quomodo liceat diuinatione uti ad propria mala cauenda. *anim. 5. theol. num. 14.*

R.

Ratio malitia in sortibus diuinatorijs runde desumenda. *anim. 31. theol. n. 80. 81.*

Ratio prohibitionis in diuinatione non vna, & eadem. *animaduerso 1. theol. num. 12.*

Regula vniuersalis ad dignoscendas licetas, & illicitas diuinationes ex astris.

anim. 16. theol. num. 45.

Rei credibili licet à Damone prolata potest fides adhereri, *anim. 7. theol. num. 18.*

Res quomodo fiat credibilis, licet à Damone prolata. *ib. n. 19.*

Res magica adhibite ad diuinandum omnino damnata. *anim. 38. theol. num. 95.*

Responsa futurorum ex amris, & specubus. *an. 3. theol. n. 9.*

Res naturales superstitiose adhibite. *an. 42. theol. n. 103. 104.*

Responsa expectantes à statutis, ab amris, & ab oraculis de futuris superstitionis crimine irretiti. *anim. 61. theol. num. 141.*

Res agenda per sensum neque per astra cognoscibiles. *animadu. 23. theol. num. 61.*

Reuelationes futurorum, licet facta per personas pietate conspicuas non facile credende. *animaduerso 7. theol. num. 20.*

Reuelationis ex Deo certissima. *anim. 57. theol. num. 133. Quomodo cognoscende. ibid.*

Reuelationes futurorum à Deo quasite, quomodo damnanda. *ibid.*

Resuscitantium, & Agricoliarum observationes non semper superstitiosa. *anim. 24. theol. n. 64.*

Sacra

NOTABILIVM!

S.

Sacra litera, & sancti Patres quomodo damnet diuinationem. *anim. 16. theol. n. 45.*

Sanguinis apparitio prestigiosa in cadavere quanti facienda in diuinatione. *anim. 12. n. 35.*

Scientie infusio ad diuinandum quomodo reserpat. *animadu. 41. theol. num. 101.*

Scientia haberi non potest de futuris merè fortuitis, & casualibus. *animad. 20. theol. n. 54.*

Sciffura in manibus quomodo indices vitæ, vel mortis. *animadu. 99. theol. num. 117.*

Scriptura: *fulam faciem somnijs* quanam. *anim. 27. theol. n. 71.*

Secreta cordium quomodo sine peccato diuinari possint. *anim. 30. theologica num. 77.*

Signa naturalia omnium futurorum non in astris ponenda. *an. 15. theol. n. 43. anim. 16. n. 44.*

Signum damnationis æternæ societatis cum demone. *anim. 10. theol. n. 30.*

Societas quæcumque cum Damone sita mala simpliciter. *animad. 9. theol. num. 24.*

Somniorum diuinationis superstitiosa quanam. *anim. 25. theol. n. 65.*

Somnia immissa à Deo vel per Angelos difficillimi cognitionis. *anim. 25. theol. num. 65.*

Somnia de futuris, quæ referuntur in astra damnata. *animadu. 26. theol. num. 68.*

Somnia diuinitus immissa quanam. *anim.*

27. theol. num. 70.

Somnia Dæmoniaca qualia censenda. *an. 28. n. 73.*

Somnia spectantia ad corporis temperamentum quomodo vera. *animad. 29. theol. n. 75.*

Somnia affectiones animi indicantia quæ. *anim. 30. theol. n. 77.*

Sortes diuinatorie quomodo à Deo concessæ. *an. 31. theol. n. 80.*

Sortes diuinatorie quænam. *animad. 31. theol. n. 79.*

Sortes consultorie, & diuisorie quænam. *ibidem.*

Sortes diuinatorie non semper prohibite. *anim. 31. theol. n. 79.*

Species diuinationis quot, & quales. *an. 2. theol. n. 4.*

Species omnes diuinationis ad duplex tantum genus reuocantur. *anim. 2. theol. num. 4.*

Species rerum sensibilium an possint à demone productæ. *animadu. 11. theol. num. 32.*

Spectantia ad actus liberos quomodo ex prodigijs possint diuinari. *anim. 34. theol. n. 87.*

Spectrorum interrogatio ad diuinandum quale peccatum. *anim. 60. theol. num. 139.*

Spectrum Antiochia visum à Paulo Diacono. *ibid.*

Statue respondentes interrogationibus de futuris. *anim. 61. theol. n. 141.*

Stella fixa quomodo effectus Planetarum valeat impedire. *anim. 14. theol. num. 38.*

Subiectio voluntaria facta demoni quale peccatum. *an. 4. theol. n. 10.*

Supernaturalis diuinandi facultas quanam. *anim. 3. theol. n. 7. 8.*

Superstitiosum diuinandi genus ex prodigijs,

INDEX RERVM

- gijis, anim. 34. theol. n. 86.*
Superstitio diuinationis semper imbibita in confusio ad Daemonem ruz reuelentur occulta, animaduersio 10. theol. num. 28.
Superstitiosum est certis horis, & diebus ab operibus abstinere, an. 24. theol. num. 63.
Sybilla quomodo ad diuinandum mota. anim. 3. theol. n. 8.

T.

- T***Acita & expressa Demonis inuocatio qualis, anim. 10. theolog. num. 27. 28.*
Temeritatis crimen est reuelationes futurorum à Deo querere, vel expectare, anim. 57. theol. n. 133. 134.
Tempestates ex motibus animalium indicantur, an. 56. theol. n. 131.
Temporis obseruatio ad aggredienda negotia non semper mala. an. 24. theol. num. 64.
Temperamenta cuiuscuiusque quomodo possint ex astris indicari, anim. 17. theol. n. 46.
Tentatio Dei sit in poscenda futurorum reuelatione, an. 57. theol. n. 134.
Theologorum doctrina de fortuna, vel infortunij cuiuscumque, an. 21. theol. num. 56.
Theologorum dubium circa interrogationes astrorum, animadu. 22. theolog. num. 60.
Theologi quomodo probent diuinationes, anim. 7. theol. n. 18.
Timor conceptus de futuris euentibus ex obseruatione prateritorum criminis nequaquam obnoxius, anim. 8. theolog.

num. 22.

Tridentinum Concilium quomodo intelligendum circa penas duellantium. anim. 46. theol. n. 112.

V.

- V***ana obseruantie ad diuinandum quenam apud Theologos. anim. 42. theol. n. 105.*
Vaticum lumen ex antris apud veteres, anim. 61. theol. n. 141.
Ventura quadam quomodo possint ex astris praecognosci, ac diuinari, anim. 13. theol. n. 37.
Vericelli sententia de praestigiosa sanguinis apparitione in cadauere, anim. 12. theol. n. 33.
Veritatis fons solus Deus, an. 57. theol. num. 133.
Veterum diuinationes ex somnijs, an. 2. y. theol. n. 65.
Victoria in exercitijs male ex sideribus ominata, animaduersio 22. theolog. num. 60.
Vires sensitiuae quomodo astris subiectae, & ab ipsis mota, animaduersio 17. theol. num. 47.
Virtutes caelestes singulis rerum speciebus respondentes ex D. Th. anim. 14. theol. num. 40.
Virtus secreta demoniaca adhibita in diuinationibus, animaduersio 5. theol. num. 12.
Vita longitudo, & breuitas quomodo ex Chiromantia deprehendatur, an. 49. theol. n. 117.
Vniuersalia quomodo adhibita ad diuinandum de singularibus, animadu. 4. theol. n. 101.

Voces

NOTABILIVM.

Voces animalium an inditia rerum futu-
rarum. an. [57.theol. n. 130.](#)

Vocum observatores superstitiosi, ib.

Voluntas Dei innuens quandoque futura
ex prodigijs. animadu. [34. theolog.](#)
[num. 87.](#)

Vrbani VIII. Bulla circa diuinationes a-
strologicas. animaduersio [17. theolog.](#)
[num. 48.](#)

Vsus artis notoria ad diuinandum ex se
malus. [animaduersio 41. theologica,](#)
[num. 102.](#)

X.

Xlxi V. Bulla circa diuinationes a-
strologicas. an. [17.theol. n. 48.](#)

Z.

Zelus non excusans diuinatores
etiam in diuinatione furorum fa-
ctorum Ecclesia. animad. [22. theol.](#)
[num. 98.](#)

Zingarorum Chiromantia qualis, & quo-
modo damnata. [animadu. 51. theol.](#)
[num. 121.](#)

Zingaros consules ioci causa non pec-
cant.

Zodiaci signa quomodo dominantur par-
tibus corporis humani. anim. [37. theol.](#)
[num. 93.](#)

FINIS.

LECTORI MONITVM

Ad Operis errata facilè corrigenda .

ERrata palmaria, quæ ex Typographi incuria in hoc opus irrepsere, cum passim omnibus obuia sint, ea præcipuè, quæ ex titulorum, ac numerorum falsitate se ipsis innotescunt, facili etiam lectoris iudicio corriguntur; Illa verò, quæ ex sola characterum immutatione deprehenduntur, cum leuiora sint, neque magni pendenda sunt; eo præsertim quod nemo tam rudis Mineræ sit, qui ea facilè non valeat. Ex his consuetam Erratorum censuram omitto; mihi quæ à Lectore parcendum puto, qui ex officio lectionibus Patavinis addictus, Typis Venetiæ adesse non potui.

181111

Asi 1154049

G 23.

